IJA # 719

משניות סדר מועד

Mishnayot Seder Mo‘ed

Zolkiew, 5576 (1816)

MIS

משניות

סדר מועד

עם פירושי הגאונים המפורסמים

רבינו עובדיה מברטנורה · ותוספות יום טוב ·

כפי מה שנדפסו באמשטרדם עם

תוספות חדשים

מתחסיד השלם הרב המפורסם מוהר"ר **שמשון** זצללה"ה מאלטונא ומשאר הגאונים

עם כל חלופי גרסאות ונוסחאות · בלשון המשנה זו לעומת זו מובאות · ולתת רוח ביהדבקים · להפסיק בין הפרקים · הפסקנו בנקודות במשנה ובפירושים · למען היות דבריהם מבוארים ומפורשים · ובמקום שהתי"ט מקצר בהעתקת המאמרים · דבריו על הגליון מבוארים · ומראה מקום פסוקי תנ"ך ופרקי ודפי ש"ס מצויינים · וכל הדינים הנוהגים כאו הזמנים במסקנת ש"ע וגדולי אחרונים :

ואלה מוסיף על הראשונים

מסיני ועוקר הרים הגאון מוהר"ר ישעיה בערלין נר"ו המראה מקום המשנה בש"ס · ויקרא לו שם

ראשון לציון

בשנת **לשמור** את דרך

עץ החיים לפ"ק :

על ידי המוציא והמביא הרבני הנגיד מהור"ר

אברהם יצחק שטייניק :

כפ"נ

בזוין

MISCHNAJOTH, GEDRUCKT IN ZOLKIEW BEY G ERSON LETTERES. 1816.

אליכם אישים אקרא

דרשו מעל סדר זרעים · וקראו בהקדמת מחבר (התוספות יום טוב) והתבוננו מה ראה
על כבדה · ומה הגיע אליו לחברם · ומצנה יודעו דרכיו והתועליות הנמשכות
מהם · יהיה אך למותר להרפיס שנית ההקדמה ההיא · אבל ראיתי כי טוב ל עורר הלבבות
ולהזכירם בזכרון טוב התפלות שחוברו לה יחדיו · מרבי נחוניא בן הקנה לכל באי בית המדרש ·
בכניסתו וביציאתו · ואלו הן :

בכניסתו מהו אומר

יהי רצון מלפניך י״י אלהי שלא יארע דבר
תקלה על ידי · ולא אכשל בדבר
הלכה · וישמחו בי חבירי · שלא אומר על
טמא טהור · ולא על טהור טמא · ולא על
מותר אסור · ולא על אסור מותר · ולא יכשלו
חבירי בדבר הלכה · ואשמח בהם :

ביציאתו מהו אומר

מודה אני לפניך י״י אלהי ששמת חלקי
מושבי בית המדרש · ולא שמת
חלקי מושבי קרנות · שאני משכים · והם
משכימים · אני משכים לדברי תורה · והם
משכימים לדברים בטלים · אני עמל · והם
עמלים · אני עמל ומקבל שכר · והם עמלים
ואינם מקבלים שכר · אני רץ והם רצים · אני
רץ לחיי העולם הבא · והם רצים לבאר שחת · שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת
אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם · ואני אבטח בך :

ואחר שעקר למוד סמכנה הוא מחצית הלכה · כמו שהבאר בס״ל סכל מלרבות בסוף מסכת · רשומי לסנוג לפני כל
מעיין בספר מסכיות אם · סלר סברכות · כאבר סם בעל״ת סיגן מ״ו · לעבון יסיו לזכרון בין עומו לברך תחלה :

ברוך אתה י״י אלהינו מלך העולם · אשר קדשנו במצותיו · וצונו לעסק בדברי תורה ·
והערב נא י״י אלהינו את דברי תורתך בפינו · ובפיפיות עמך בית ישראל · ונהיה
אנחנו וצאצאינו · וצאצאי צאצאינו · וצאצאי עמך בית ישראל · כולנו יודעי
שמך · ולומדי תורתך לשמה · ברוך אתה י״י המלמד תורה לעמו ישראל :

ברוך אתה י״י אלהינו מלך העולם · אשר בחר בנו מכל העמים · ונתן לנו את תורתו ·
ברוך אתה י״י נותן התורה :

כתוב בספר שני לוחות הברית קף קפ״ג עמוד ב׳ · תיצאות חיים קף ס׳ וזה לשונם · כספותח
ספר [ללמוד בו] יאמר ·

הנני רוצה ללמד בדי שיביאני תלמוד זה לידי מעשה · ולידי מדות ישרות · ולידי ידיעת
התורה · והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה · בשם **יהוה** ובשם
אדני מתיחדים **יאהדונהי** על ידי הנעלם [ברחילו וברחימו] :

תוספות יום טוב

סדר מועד

כבר כתבתי בפתיחה לסדר זרעים · לנקטינן אתריו מסודר סדר מועד · ולסדי אסמכינהו אקרא דוסיס אמונת עתך
וסדרנ״ם בסקלמתו לזרעים · כתב אתריו לבר על סדר מועד · סדרך סדורים בתורה כן סוף · כמו שנתבר שם
שנים תזרע שדך ושם שנים תזמור כרמך ואספת דגנך ותירשך ויצהרך ומעשיהם ונעשתם · ואמר אחר כן ששת ימים תעשה
מעשיך · ואחר כך שבת לה׳ אלהיך תחוג לו בשנה :

מסכת שבת כתב הרמב״ם בתחלת מסכת שבת · מפני שהוא קדמון במעלה · ומפני שהוא בכל שבעת
ימים · ותדרשם תקופתו תמון · גם בו התחיל בתורה בפרשת מועדות :

שבת

ראשון לציון

שבת בתרא״ מסנה ח׳ יציאות הסנת שנועות ד״ס פסט נה״ב נ״ב · מ״ב לא יסב ד״ט · ואם בתחילו סוכה לא · מ״ב לא יצא · ואי ולא
יקרא קריאות לו מן מלכיקן כל מ״ב כל סיוצא כו פתילת כת מ״ד לא יקוב דב פסחים וא · מ״ם מתכבר דט מ״ו על סלם לא מ״ז
מלמה לא · פר״ה נ״ כיבה לו · מ״ב תנור ל״ח · מ״נ אין נותנין סם מ״ד מעבד סם מ״ם המיחם מ״ח הלילכם ״נ פסחים מ׳ · מ״ו אין
עתנין מד מטלטלין חולין ידיטתנין כלו מ״ז : פרק ד׳ נתם טומנין מ״ז · טומנין מע מ״ב טומנין בסלמין סם · לא כפסו נא : פ״ח נתם
בסתם נ״ח · מ״ב מזור נב · מ״ג נתם כל · מ״ד לא מחור נג כל · מרחו סר״ח ביצה כנ עדיות פ״ב : פ״ו נתם מסם נ״ב נדרים ב ·
מ״ב לא יצא ס׳ · מ״ג לא תצא סב · מ״ד לא יצא סג · מ״ה יוצאה סד · מ״ו יוצאה סה · מ״ח ויקטע יוצאה עח יבמות קנ · מ״ט
הנמס סו · מ״י יוצאין סז : פ״ז כלל בדול סם קריחות טן · העושה סס״ב אבות מלאכות עג ב״ק ב · המוציא סנועות ב׳ מ״ג ועולל
עה · מ״ל המוציא עו : פ״ח המוציא עז · ונאר כל המזקין מוד כח · מ״ב המוציא עח · מ״ג עור סס מ״ד דבק סס · מ״ה אדמה עט
מו · עצם פ״ח · מ״ז אדם עב : פ״ט אמר ר״ע סג · מ״ב מנין סד · מנין לערונר פ״ד כלאים פ״ג פסחים לט · מ״ג מטלטלוטה סו
מנין מרזלן קנד · מ״ד מנין לכיסה יותה עו · מ״ה המוציא בוכה לט · מ״ו פלאה ג מ״ז המוציא סס : פ״ט המוציא ב · מ״ב המוציא
לא · מ״ג המוציא סג · מ״ד המוציא · מ״ה המוציא אוכלין סג · אם הוא עירובין ז׳ : פי״א הזורק לר · מוליה לט מ״ג
הז רק ק מ״ד זורק סס · מ״ה הזורק סס · מ״ו הזורק ק״ב : פ״ב הבונה סס הקודח תכחה מו מ״ב המורה קג · מ״ג הכותב קג מ״ד
הכותב קל · מ״ה כחב סס · מ״ו הכותב קז : פ״ג הבונה סס · מ״ב הבונה קז · מ״ד הבונה קח · מ״ה מיעיר המלבנים · מ״ו נגני קו מז ומב
סס : פ״ד סתם קז מ״ב אינעסין קח · מ״ג אינעסין קט · כל האוכלין ברכות לא יותה מט · מ״ד המיסם ביצה יח ע״ז דת : פט״ו
אלו קדמים קי״ח מ״ב יום כל סס · קוסמין סס פסחים יח · מ״נ מקבלין קי״ג ואלני שנת סוכה מו : פט״ז כל כתבי קנו · מ״ב מנולין
קיז · מ״ב מנולין קד״מ ולבש מ״ה ד״ם סס מ״ו עבוים קבלי מ״ו כופין סס · מ״ח עבוים קכב : פי״ז כל הכלים קכג מ״ב מנריסה
סנהדרין כל · מ״ג קבס קכג · מ״ה כל הכלים קכד · סנרי ערובין קכה · מ״ז בקק הלון קכו עירובין מ״ד סוכה כז : פי״ח מפנין קכו
ביצה לה · ולא לא הלוף ב״מ קיג · מ״ב מבילו קיו · כופין קכח מ״ג מילנין קכ״ח : פ״ט ר״ל קל · כל מלאכה פסחים סו סט יבמות
יד מכות עב לו · מ״ב עוסין קלב · מרחיצין קלד · מ״ה מי סדיו · קלו · פסחים עב בריחות יט · מ״ה קטן קלו ערכין · מ״ו אלו הן
סס יבמות מו ע״ח : פ״ך ר״ל קלו · מ״ב נותנין קלט · מ״ג אין סורין קמ מ״ד גורפין סס · מ״ה הקם קמח : פכ״א נוטל קמח מ״ב
הלבן קמב קדש סיחה זבחים לד · מ״ג ב״ש קמג קמו ביצה ד׳ : פכ״ב חבית סס · אין מחזיקין ביצה ב מולין יד · מ״ב כל סנת קמה
לט · מ״נ סובר קמו ביצה ל״נ · מ״ד נותנין סס · מ״ה הרוחץ קמו · מ״ו סכין סס : פב״ג טואל קמח · מ״ב מוסר סס · מ״נ לא יסבור
קנ · מ״ד מתחיכין קנא · מ״ה מיסין קנא : פב״ד מי שהחיה קנו · מ״ב מתירין קנ · מ״ג אין אין חולבנין קנ · מ״ד מזחכין קנ ביצה כו
כו פסחים מו חולין יד · מפלין קנ · מ״ו נדרים עז · ומדברים קד :

עירובין פ״א מבוי דף ב סוכה ב · מ״ב בסבר מבוי יח״ב מנת קו · מ״ב הקורה יב ב״ב ך · מ״ד המנה סס · מ״ה סתם סס · כל שיש סוכה
זו מו · לחייוק · מ״ז בכל עוסיקו · מ״ח סיירא סוכה כ״ל מ״ט עקיפיקו · מ״ו מקיפין סס · ד׳ דבריה יז : פ״ב עוסין יז · מ״ב
סס · מ״ג סס · מ״ד ר״י לב מנת ו · תחל בור קד יח · מ״ה ועוד כנ · מ״ו אין מנאי סס וקנסתיה כו פל : פ״ג בכל סס קידושין לד · הגולר
ברכות ל״ם תערבין סס ז׳ כנ · מ״ב תערבין לא · מ״ג נחנו בנמלל ל · מ״ד נחגלגל כ״ה · מ״ה מחנה לו · מ״ו רא״ח לב · מ״ז רה״ח לב · מ״ח רה״ח
לט · מ״ם ועוד אר״י ביצה ג : פ״ד מי שהוציאו מ״ח · מ״ב סס · מ״ג מי סיבת מד · מ״ד מי סיבת · מ״ה מ״ו סס · אר״ם עח לב · מ״ז מי
מנת מנ · מ״ח אם אינו סס · מ״ט מי ומה ר״ע בינה ס · מ״ב מחזירין קב · מי״ג מחזירין סס ביצה יח מי״ד בכן קב · מ״ט לקחתיו יוד קד · מ״ב סרן קד · ומחר כל המקומות
תחיה לב : פסחים פ״א מ״ג אין מוכנין ט · מ״ג רי״ח יוד מנחות סז מ״ד רמ״ח יח ד כח · מ״ה ועוד אר״י סס · מ״ו ר״ח סס״כ יד עדיות
פ״ב מ״ז אר״ת סס : פ״ב כל סנה דף יב · רי״ח אין בינעור תחורה לד מ״ב חתן כם עירובין ס״ד מ״ג עבו״ס לח״ד קתן כ״ח כ׳ ב״ח מב
מ״ה אלו דברים לם מ״ו ואלו ירקות לט מ״ז אין סורין סס · לא יעטוס כחובות ק״נ מ״ח אין מחזרין מ : פ״נ אלו עוברין מב מ״ב בנם מס ·
מ״ג כיצד מו · מ״ד ר״נת תז · מ״ו ר״ד סחל מט · מ״ז הכוכדסס · מ״ח וכנתי פת בכרות מ״ט · מ״ד תקוס סנסנו כח יבמות יג · מ״ב כיוצא
בו סס · מ״ג תקוס סנסנו כ״ב · ובכל תקוס ע״ז יד · בנחיצה שבת לד בכירות ב · מ״ד תקוס סנסנו נב · מ״ה כ״ד · רשב״ג חענית ל · ומכ״ח
נח יבמות יג · מ״ו רמ״ח כח · ומכ״ח מ״ם יג · מ״ז מוסיבינם · מ״ח מסס דברים ברכות נח · מ״ט מסס דברים ברכות יוד : פ״ה תחיל
נסמט נח · חל ע״ם כט · מ״ב הפסח זבחים יג · מ״ג סחטו זבחים לא · מ״ד הסוחט סנ מנחות עח · ובעוכל תוכלינלחל · מ״ה סמסח סל · מ״ו
סחט סס · זבחים יד מ״ח כמעבדו סס רי״ח זבחים לד מנחות נט · מ״ט כיצד סס · מקלות דקין שבת קנב : פ״ו אלו דברים סח · מ״ב אר״ח
סס · כלל אחר פסחים סט מנחות לו שבת קל מ״ד חגיגה סס · מ״ה הפסח עח : פ״ז כיצד עד · מ״ב אין לוקין סס · נגע בחרסו עה · מ״ד
מחזה עו · הפסח ס״ב · מ״ה נטוחת עח · מ״ו נטחת עט · מ״ז הפסח פ · מ״ח נטחת פת · מ״ט הפסח פב · מ״י העצמות פג תמורה ל ·
מ״ח כל הנאכל פד · אבל המוחיר פ״ג מכות יז שבועות ג · מ״ב חבר פה מקפלנף זבחים נו · פ״ח האסה כזי מ״ב
האומר פח · מ״ג האומר פט גיטין כה נדרים לו · נתנין ומוסכין ם יוחה כט ביטוקה · מ״ה זב סרקה ל · מ״ו אין סוחטין לא לט · חוקן זבחים
לט · גר שנחייב עדיות פ״ם : פ״ט מי שהיה לב · מ״ב אחוסי דרן בני מ״ב מה בינתם · מ״ד הפסח לה סז כריתות יוד בכורות ל״ג · מ״ה מב
בין פסח לו · מ״ו אר״י אר״י סס זבחים לז · מ״ז המפרים לו לח · מ״ט מבורה לח קידושין מ״ח מ״ח סנים שנתערבו סס : פ״י ע״ם לט מ״ב מנ
קיד · מ״ד מנו קנו · מ״ה ר״ג קט · מ״ז מזנו קיז יוחן מפטירין קי״ט · ומנו מקפתן קך · מ״ט הפסח קכח זבחים לז :

שקלים פי״א מגילה יג כט מ״ם ו · מ״ד אר״י ערכין ד מנחות כח מו · מ״ז סוסלל ביצה לט בכורות נו חולין כח : פ״ב מעטלפין בכורות
כח בני העיר יותה סח ב״מ נו מ״ם מותר התחים סנהדרין מח :

פ״ג בטלסה צבורות נז • מ״ג בטלסה יותה כה לין המורס יבתות ק״ד : פ״ד בחרומה ב״ת קיח מנחות פלי • מ״ב פרה כתובות קו קידושין נב
מותה לתוכות קו • מ״ד מוחה מס מוחה בסכים מנחות ל • מ״ס מוחה בקטורת שבועות יוד כריתות ו • מ״ז סמקדים ב״ב קכא זבחים קב
המורס ד לח • מ״ח המקדים סס • כל המקבל ב״ין נז מנחות ל : פ״ח מ״א פתחי׳ מנחות מה בן בני יותה כג • מ״ב לין פיחתין המיד כז • ולין
עושין ב״ב ה : פ״ו י״ב סופרות תדות לב י״ג הסרתיות פ״ב א״ל • מ״ג מעבר בכסן יותה גד • מ״ג י״ב סערים תדות לה״ת״ד י״ל סלתות
המיד לח • מנחות לט • מ״ה י״ב סופרות יותה נח המורס כג • מ״ו המוחר מנחות קו זה תדרס זבחים קנ המורה כב : פ״ז י״ב עבות פסחים
ז ב״ת כו • מ״ב נמצא בגבולין חולין ל • מ״ד בתחה קידושין נה • מ״ו אחר ר״ם מנחות נא ענ • מ״ז על המלח מנחות כח נא : פ״ח כל הדרוקין

פסחים יט • מ״ב סכין פסחים ע • מ״ס רבב״ג חולין ל המיד כט מ״ח אגרי בחמיד סוכה כד • ומעבר בסחה בכורות נג :

יומא פ״א • ריש״ל יד סוכה כ״ד • מ״ב כל סנעת יד • מ״ב מסרו יח • מ״ה מ״ו סס • מ״ז נקפ יט : פ״ב בראשונה כב המיד כח • מ״ג פסיים יד
ב״ת • מ״ד הביאו לה חולין כט • מ״ס מ״ו סס : פ״ג אחר לחם כח תכלה ק • מ״ב ולחה כל המיסך סס זבחים ך מנחות ק • מ״ב לין לחם
ל • מ״ד טרף לט • מ״ג קסר מח • מ״ג סחטו חג • נטל מחתה חז המיד קח • כל הפרק סס : פ״ה מ״ז • היה מהלך נא • הסיעורה נב • יצא
לח : פ״ד טרף לט • מ״ג קסר מח • מ״ג סחטו חג • נטל מחתה חז המיד קח • כל הפרק סס : פ״ה מ״ז • היה מהלך נא • הסיעורה נב • יצא
ובא חולין יוד תענית כ״ד מ״ב משנטל סנהדרין כ״ו • מ״ג נטל טו זבחים לח • מ״ו זה סס טבלים לח • אלו ואלו כפסחים כב ע״ז מ״ו • מ״ז
כל מעשה ס סנהדרין מט • ר״ש״ל מ״ס זבחים תב קי : פ״ו סני סעירי סב • ואם סל עזאזל תמורה כב כג • מ״ג אם בנגלי ע • מ״ה כה״ג
מ״ג מ״ד מ״ה סס • ולא היה חולין יח • מ״ז סז״מ״ח אחרי לו סח : פ״ז נא לו סח • וקורח אחרי מנגלה כל • מ״ג אם בנגלי ע • מ״ה כה״ג
נא : פ״ח יוה״כ נב • מ״ב כאוכל כלים פי״ז • מ״ג אכל כח • כריתות יח • מ״ה עוברה בב • מ״ו מי שחזרו פג • מ״ז מי שנטלה סס • מ״ח
מטלת כה ערכין ז • מ״ט המוחר לחטאת סס : סוכה פ״א • סוכה עירובין ג • סוכה יבמה ט • מ״ג פיסח יוד • מ״ד הלה יח • מ״ה חבילו
יב מ״ו תסכרין יד לז • מ״ח המקבה טו עירובין טו • מ״ט בהסכנל יב נז סנת לו עירובין כו • מ״י ביח שנפתח יז • מ״ר מ״ב כיסן ך •
אר״י יוד • מ״ב בסתוך כח • סוכה המ׳ ובלה כב • המים בחיכן סנת קנד • מ״ד בעוסה כד • סלוקי אנה עירובין טו • מ״ה מעשה כו יותה
טו חולין כז • מ״ו רא״ש כז • מז מי שרי כח ג ברכות יח עירובין יג • מ״ח נסיס סס עירובין ג • מ״ט כל ז׳ יומים כח יבמות ט : פ״ג לולב
הגזול בטילולב שים בו ב״ט לז מנחות מב מ ג הרם לב מ״ג ערבה לב מ״ד ר״א נד, מ״ה אחרונ סס מ״ז בעור אחרונ לח תו מ״ח אין אונדין
לו מ״ט והיכן לז מי בנה לח מ״ת מקום ס הנו סס הטוקח לולב לט מ״ד רי״א סס, בפטיס בב מטו״ו ערכין ב : פ״ד לולב וערבה חב בפסחי
עח תענית ג מ״ג מ״ד סס מ״ה ר״ת מ״ו מ״ז ניסון המים סס רי״א בלבד הבלב המסחה מה מ״ט בה מ״י ג ולתנסך בסנת קי״ד מ״ו י״ט הרחסון נח
פ״ח הקיבל ל״ אחרו כל מי לח מ״ג מבנהו סס סנת דח יותה בנ מ״ה אין פוחתין נג ערכין יוד בלבד הבעיל סנת קי״ד מ״ו י״ט הרחסון נח
מ״ז נב״ס סס י״ט בסתוך כוחת״ס חל לפי ח סס : ביצה פ א בויה עד וה ס״ד מ״ג נב״ל ט מ״ה בב״ל אין מבלקין יח אין טוטלין סנת
קנב בס״ל אין מוגלין מ״ו ב״ל יד סנת קכד מ״ו בס״ל אין מ״ו מס אין סס סו״ת ס : פ״ב י״ט בתב טו מ״ב חב להוות יז מ״ד בס״ל יט מ״ה בס״ל
בח מגיבה יז מגילה ה מ״ו ג׳ דברים סס עליות פ״ב מ״ז אין הוה בנ סס מ״ח ג׳ דברים כנ פרהו יוצאה סנת נד רי ח אין מקרדין כם יח פ״
ט״ט ברחים כנ מ״י שנלה סס סנת חב : פ״ג אין לזרן כנ מ״ב מנחה כה סבחים כו • מ״ד בכור סס מ״ה בחתה כז סנת
קנו • מ״ו אין נכנין כז סנת קחת״ת״ז ח אין מסקיין כח • מ״ח אומר כט : פ״ד התניה סס • ותחילין סנת קנו • מ״ג אין מדקנין לח סנת סס •
מ״ד אין פוחתין לב • ואין טוחנין סנת קכד • מ״ו ר״א״ל בנה פח • ועוד ר״א״ל לד : פ״ה מבילין נה לז ונוחנין בלי סנת מה קכו • מ״ב כל
שריבין לויכח מבטלין סנת קחת • נח תקד סין פסחים ס • מ״ג הבחה ס ח ס קנו מנגלה ז • מ״ד סב״ל עירובין מ״ה הנחלת לט עירובין
סס • מ״ו מי סריו סס עירובין חד • מ״ז מי סזומן מ : ר״ה פ״א אבנעה ר״ם עז״ז יוד • נח בלולב בכורות יב • מ״ג בד׳ כרקים טז בעבדת
מגלה כח • מ״ג על סמה יח כח מ״ד על סני כח יט • מ״ה בין שנרלה כח • מ״ו אב״ל אין בכור בסס מ״ז בכור סס מ״ה בחתה כז סנת
פג • מ״ו מי בראם כב : פ״ב לס לינן כב • מ״ג נראשונה סס ביצה ד • מ״ד מ״ה סס מ״ה חצר כג : בראשונה עירובין כה מ״ו כ לד כנ״מ״ז
ראש ב״ד בד סנהדרין יוד מ״ח לחות כד ע״ז חג מ״ט טלח סס : פ״ו ראה בו ב״ד כח כד ראוה ג׳ כהונות ב מ״ב כל הסוכרות בו מ״ג מ״ד
מ״ה סס מ״ו סוכר כז ערכין ג מ״ח ו. יח כט : פ״ד י״ש כל כט מ״ו ונו סס מ״ז ג׳ ויהי יוה הקפסר ס כה מ״ח ו. יהי הקפסר ס כה סס ביצה יוד
מנחות סס • מסקרב ביצה ס אחר ריב״ק לח מ״ס סדר ברכות לב מ״ו אין פוחתין סס מ״ח בוכר סס הין מטבין ערכין ב עירובין ג מ״ו סדר
תקיעות לג תקע גראשונה כז כח : ת נגעים פ״א עד לוחתי יז • מ״ג בב מרחסון ו יוד ב״ת כח • מ״ד הגיע יוד מ״ו עברו יב • אוכלין
סבחים כד בחירוסין סס מנגלה ס מ״ה טו : פ״ב סדר טו עד תסכה יוד מ״ו אין נוחרין יוד עירובין מ״ח • מ״ג סדר יח עד מ״ז • מ״ו על אלו
יד סס אלו ואלו ב״ת כח • סלח לו ברכות יט : פ״ד בטלסה כו מ״ג סס • ביום הראשון מנגה כב • מ״ד ס׳ ו׳ סס ותרב הבית ר״ס יח • מ״ז
סנח סס יבמות מ״ג עט״ג סנהדרין ע • מ״ח מרשב״ג סס ב״ב קכא :

בגילה פ״א מגילה יבמות יג מ״ב אינה יב • אע״פ תעניה יח אר״י ב ד • מ״ד קראו ו אין בין סקנים ב • מ״ה אין בין ז ביצה לו • מ״ו אין
בין ת מדרים לב מ״ז אין בין סס סנהדרין קו ערכין טו מ״ח אין בין ת סנת קטו רבש״ג יח ט מ״ט אינבין קוריות יח מ״י אין בין
זבחים קיז מ״ח אין בין תוכה כח : פ״ב בקורח יז מ״ג בן עיר יט מ״ד הכל ברכות טו ערכין ב אין קורין ך מ״ו כל הלילה סס תנחות עב :
פ״ג נגו העיר כה אין מוברין כז מ״ג ועוד כח אר״י כח מ״ד ר״ם כט בפסח ל : פ״ד הקורח כח מ״ג אין פורסין כב מ״ה התפטיר כל
מ״ט הראוה סס ברכות לד • מ״ו מעשה כח : ב״ק פ״א מ״ח מסקין ב מ״ב ראבי״ם סס • מ״ג ראבי״ם ו מ״ה ר״מ ז מ״ו אין מוברין ח • מ״ז
אין נוסחין סס יח • מ״י עוסין העקה יח : פ״ב ו׳ סהכך יח מ״ב וכן יב מ״ד אין לוקחין יג : פ״ג ואלו מגלחין יג • מ״ג ואלו קוחבין יח •
מ״ה בקונה יט • מ״ו ר״ש סס מ״ז אין קורחין כל אין מוליכין כז • מ״ט בר״ם בט מגלה ג : חגיגה פ״א הכל חייבין ערכין ב מ״ב ב״ש סס •
מ״ג שולות תנינה ז • מ״ד ויסרלל בס מ״ה מי סיס לו ח מ״ו מי סלח קב ט ר״ש ד יומא כג • מגלה ה מ״ו רשב״מ סס יבמות כב מ״ח יותר
כריס יוד : פ״ב אין לוקחין יח וכל סלח אם טו קדושין מ • מ״ג יום תחורה טז מ״ג בב״ח ח ין ביצה יט מגלה ה מ״ה נוטלין יח מ״ו הטובל
סס מולין לח מ״ז נגרי ע״ה סס מולין לח נלה לב : פ״ג מומר בקודש ך • מ״ב כלים סס פסחים יט מכות כד מ״ג אוכלין סס זבחים לט מ״ד
מומר בחרותה כד ואם אחר לו מולין לח מ״ה אין בין המודעים כה מ״ז הפוחתו כו ביצה יח • מ״ח ביצה יח :

יציאות דשבת • סולאות שמרשות לרשות דתמורות אלל
שבת והכנסות נמי קא קרי ליציאות דאיל ומוציא
מרשות לרשות ואלו לתני יציאות ולא תני דולאות ליסבא דקרא
נקט לכתיב (שמות ט״ו) אל יצא איש ממקומו ומיניה לרשיון
דולאה אל יצא איש עם ככלי שדינו
ללקוח המן : שתים שהן ארבע • שתים מן התורה דולאה והכנסה
לבעל הבית העומד בפנים ברשות היחיד ועל שתים אלו חייב על
שגגתן חטאת ועל זזומו כרת ועל
הזרקתו הקילה כמו בכל שאר
מלאכות של שבת : שהן ארבע • מדבריהם הוסיפו שתים לאסור
לכתחלה היכא דהמלאכה נעשית
ע״י שנים זה עוקר וזה מניח דשניים
שעשאום פטורים שנאמר (ויקרא ל׳) בעשותה אחת מכל
מלות ה״י העושה אחת כלה ולא העושה מקצתה וכן בכל מלאכות
של שבת אמרינן יחיל שעשאה חייב שנים שעשאום פטורים :
ושתים שהן ארבע בחוץ • שתים מן התורה דולאה והכנסה
לבעל הבית העומד בחוץ ברשות הרבים : שהן ארבע • מדבריהם
הוסיפו שתים לאסור לכתחלה כשאין עוקר וזה מניח : פשט
הענין אם לבד לבעל הבית ולבני נקט ענין ועשיר לאגב מורחים קמ״ל
דמלוה שבאה בעבירה אסורה וחייבין עליה : ונתן לתוך ידו של
בעל הבית • לעביל ליה עקירה מרשות הרבים והנחה ברשות
היחיד : אם שנטל מתוכה והוציא • התפן והניח בר״ה לעביל
עקירה והנחה :

יציאות

השבת שתים שהן ארבע בפנים ושתים
שהן ארבע בחוץ • כיצד העני שומר
בחוץ ובעל הבית בפנים פשט העני את
ידו לפנים ונתן לתוך ידו של בעל
הבית או שנטל מתוכה והוציא
העני

יציאות דשבת • פי׳ הרב ברטנורה דולאה שמרשות לרשות
וברשויות שם מפורשים בפי׳ הר״ב בריש פרק י״ל
ובפירוש הרמב״ם בבאן • ואל הטעם בדברי הרמב״ם ברמותך
שכתב גבי כרמלית שיתחייב מלקות המוזר • ובביא דמיים משפחי
חרופה לשונג לא • ותחשוב הר״ל
מלקות ארבעים שבתורה לעיתה
אבל ממלא עול לו שקירא מכות
מרות המלרבן בשם מלקות בפי׳
משנה ל׳ פ״ט * ובמשנה ז׳ פרק
בתרא דשביעית ובמשנה ב׳ פ״ל
דגיטין וכן שם בפירוש הר״ב ואף
תיקף תפ״ה תקרו
הנחה ותיים עליה
דלא תיות דוחיות
דתשבון אלא יבאלו
שום דבר לבדרה
ושיר בנחה לאחן
תרוכה • ובזה
חיוסק קוים הע׳
שפתה הע״ט
ר״ה שתים שהן
ארבע ליות ברוך
הוי ליף אנדבת
התבון לא ידיעון
הולאה לון ן חוטע
כב״ל לבדתנטייך
חל ינא כו׳ בכלי
לקוט המן כו׳ ואי
תיחס ה״ת אל
דתיבא הולאה
ובכנס כמו לקיש׳
חין שיחה בר
הולאת הכלי
ואחר כך הכנסה
לון • לינטרייך
נדבת התבון ל
(תתחור ל״ה אחנון
יחסל זר״ל) :
ת״ט ד״ה
ויחות
כו׳ משבח חרופה
דשונג לא פו׳
עכ״ל דבריו
ראחנים דלא
מלא בן בפירוש
הרמב״ם ריק ז״ל
דאומו חייב על
שונג כ״ח בשבת
חרוכה :

תוספות יום טוב שבת • פי׳ הרב ברטנורה דולאה שמרשות לרשות
ובפירוש הרמב״ם בבאן • ואל הטעם בדברי הרמב״ם ברמותך
שכתב גבי כרמלית שיתחייב מלקות המוזר • ובביא דמיים משפחי
חרופה לשונג לא • ותחשוב הר״ל
מלקות ארבעים שבתורה לעיתה
אבל ממלא עול לו שקירא מכות
מרות המלרבן בשם מלקות בפי׳
משנה ל׳ פ״ט * ובמשנה ז׳ פרק
בתרא דשביעית ובמשנה ב׳ פ״ל
דגיטין וכן שם בפירוש הר״ב ואף
בשם ס׳ פרק ז׳ דכתובות דף מ״ה
מאי לוקה מכת מרדות מדרבנן •
והרמיים משפחה חרופה משום לכל
לתקון כעין לאוריתא תקון •
ועוד בלשון הרמב״ם לסכת דברים אכתוב פירושם במשנה ל׳
פרק ב׳ דכריתות ע״ב :

יציאות דשבת • ובהר הרמב״ם דאע״ג דמלאכה זו מנויה
בסוף אבות מלאכות בפרק ז׳ • הקדימה לפי שהאלה
המלאכה היא נמלאת תדיר ובה יכשלו בני אדם על הרוב לפי
שאינם מריבין בה לכלום וטעם שני ללמדנו שהיא מלאכה
הולכה לון ן חוטע
כב״ל לבדתנטייך
חל ינא כו׳ בכלי
לקוט המן כו׳ ואי
תיחס ה״ת אל
דתיבא הולאה
ובכנס כמו לקיש׳
חין שיחה בר
הולאת הכלי
ואחר כך הכנסה
לון • לינטרייך
נדבת התבון ל
(תתחור ל״ה אחנון
יחסל זר״ל) :
ת״ט ד״ה
ויחות
כו׳ משבח חרופה
דשונג לא פו׳
עכ״ל דבריו
ראחנים דלא
מלא בן בפירוש
הרמב״ם ריק ז״ל
דאומו חייב על
שונג כ״ח בשבת
חרוכה :

לבשלם בגליון והתחלת סדורסקים מסיחגור בין כתפיו מת בתי זרועותיו כלי לסתעסק בעורות והתחלת אכילה מסיטל ידיו והתחלת הדין מסיתעטפו הליינין בטליתן לשבת לדין בלימים ובירלה ואם סיו מעוטפים ויושבים כדון וכא לפעיסס לין אחר סמוך למנה׳ הוא התחלת אותו הדין מספחתו בעלי הדין בטענותם: מפסיקין לת״ס מלאת אחריתי נקט וכי קאמר תבריס המעוסקים בתורה מפסיקין מוכתן לקריאת שמע וזמנה קבוע לכתיב (דברים ו׳) בשכבך ובקומך: ואין מפסיקין לתפלה • שאין לה זמן קבוע לאוריתא • ולא שנו אלא כגון רבי שמעון בן יוחאי וחבירין שסורתן מומנתן אבל אנו סומכין ואנו מפסיקי׳ תורתנו לאומנותנו בגי׳ כ״ס שנפסוק לתפלה: ג לא יצא חייב במחטו • אפילו מחוכה לו בבגדו שמא ישכח ויצא ולא יקרא לאור הנר • באמת אמרו החזן רואה היכן תנוקות קוראים אבל הוא לא יקרא • כיוצא בו לא יאכל הוב עם חזבה מפני הרגל עבירה: ד ואלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה בן חזקיה בן * גוריון בשעלו לבקרו • נמנו ורבו בית שמאי על בית הלל ושמונה עשר דברים

גזרו בו ביום

עיין מ״ם בתוספת ט׳ לפרק לולב הגזול:

מפסיקין לקרות ק״ש • סא לכתב הר״ב לתתלן לפ״ת מסוס סיפא לתן מפסיקין מוקים לה בבם״ם פכי אלי״ה סא כבר תנא ליה ריש״א וכי סיפי דמתני׳ מפסיקין לק״ם מסוס דמלאוריתא סיא סבי נמי וכ״ם סיא אוכל סבי לעיל דמפסיקין אפי׳ כי אוכל סמוך סתלי״ן והתחל בלאוסור כלבנינן למוקים לה לקמן

וכ״כ הר״ן:

ואין מפסיקין לתפלה • כתב הר״ב לתנו מורתינו מומנתינו מפסיקין: ס״ם • וא״ת וכי גרע תלמוד תורה מתומנתה לתמרינן הסו לעיל אלא סתם הקילו אין מפסיקין ואין לתרץ לעיל בהתחילו בהתר קולם שהגיע זמן הלסור לסת הסכמת הטוסקי׳ לתפילו בהתחילו בלאיסור כלאיתה בעת״ה סי׳ הל״ב אלא תרץ כלכתב הר״ן בשם בעל המאור לתן מפסיקין דריש״ה בלאוכל שהות וסך הכל בלאוכל שהות ואפילו הכי לרבי׳ ומבירין מותר לעקור לתפלה לגמרי:

ג ולא יפלה את כליו • לאור הגר ללאור הגר דקתני גבי לא יקרא קלי נמי על לא יפלה כלמסיק בס״ם:

באמת אמרו • פירשו הר״ב בבים פרק ב׳ לתרומות: החזן • פי׳ הר״ב מלמד תנוקות ותרגום רואה חוזה שהוא לריך לראות סיאך תנוקות קוראין ועל שם זה נקרא ס״ן חזן כמ״ם בערוך שלריך לראות סיאך יקרא וכו׳: ביוצא בו • פי׳ הר״ב לעשות הרחקה לעבירה וכפירש רש״י ולשתייהו אזלי שלא ממנו לסך חזב וחבר בכלל הי״ח דבריס ומפני כך אוגעריך לתנא למתני לכיוצא בו הוא ולמס״ם חני ליה הכא:

ד וי״ח דברים גזרו בו ביום • וכתב הר״ב ואלו הן המוכל אוכל: ראשון אם הכינו פ״ב דטהרות • וכתבו התוספות אי תנן אוכל ראשון לחוד לא הוה ידעינן מיניה המוכל אוכל אבל אי תני אוכל שני הוה אמינא דאוכל שני טמא כלומר שהתרומה הוה טמאה לפסול אחרים במגעה • ומ״ם הר״ב דלא אוכל ראשון לא נעשה מזה אלא שני לטומאה • כדבי יהושע ממתניתין ב׳ פרק ב׳ דטהרות ושם מפורש הטעם • ומ״ם הר״ב והשתה משקין טמאים וכו׳ • ומקשה ס״ם הוה הך דגזירה אוכלין ומשני מיהו לחומרא הא שכיח שלאדם שותה עם אכילתו ואם לא שכיחא שיהא אוכל עם שתייתו קמ״ל • וכתבו התוספות לאוכלין אמשקין נמי לא הוי ידעינן דס״ל דוקא משקין לחומרי אבל אוכל לא בסיל כלל קמ״ל • ומ״ם הר״ב דזו גזירה שלישית ולא חלקה לשתים כמו גזירה דאוכלין • כתבו התוס׳ משום דבמשקין לא שייך בסו ראשון ושני לגמרא משקין תחלה הוה ואע״ג דאכתי לא עגור כמו שאמרו בסמוך

מפסיקין • מפסיקין לקרות קריאת שמע ואין מפסיקין לתפלה: ג לא יצא החייב במחטו סמוך לחשבה שמא ישכח ויצא ולא הלבלר בקולמוסו ולא יפלה את כליו ולא יקרא לאור הנר • באמת אמרו החזן רואה היכן תנוקות קוראים אבל הוא לא יקרא • כיוצא בו לא יאכל הוב עם חזבה מפני הרגל עבירה: ד ואלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניה בן חזקיה בן * גוריון בשעלו לבקרו • נמנו ורבו בית שמאי על בית הלל ושמונה עשר דברים

ביום

ג׳ ולא יפלה את כליו • לאור הגר ללאור הגר דקתני גבי לא יקרא קלי נמי על לא יפלה כלמסיק בס״ם:

באמת אמרו • פירשו הר״ב בבים פרק ב׳ לתרומות: החזן • פי׳ הר״ב מלמד תנוקות ותרגום רואה חוזה שהוא לריך לראות סיאך תנוקות קוראין ועל שם זה נקרא ס״ן חזן כמ״ם בערוך שלריך לראות סיאך יקרא וכו׳: ביוצא בו • פי׳ הר״ב לעשות הרחקה לעבירה וכפירש רש״י ולשתייהו אזלי שלא ממנו לסך חזב וחבר בכלל הי״ח דבריס ומפני כך אוגעריך לתנא למתני לכיוצא בו הוא ולמס״ם חני ליה הכא:

ד וי״ח דברים גזרו בו ביום • וכתב הר״ב ואלו הן המוכל אוכל: ראשון אם הכינו פ״ב דטהרות • וכתבו התוספות אי תנן אוכל ראשון לחוד לא הוה ידעינן מיניה המוכל אוכל אבל אי תני אוכל שני הוה אמינא דאוכל שני טמא כלומר שהתרומה הוה טמאה לפסול אחרים במגעה • ומ״ם הר״ב דלא אוכל ראשון לא נעשה מזה אלא שני לטומאה • כדבי יהושע ממתניתין ב׳ פרק ב׳ דטהרות ושם מפורש הטעם • ומ״ם הר״ב והשתה משקין טמאים וכו׳ • ומקשה ס״ם הוה הך דגזירה אוכלין ומשני מיהו לחומרא הא שכיח שלאדם שותה עם אכילתו ואם לא שכיחא שיהא אוכל עם שתייתו קמ״ל • וכתבו התוספות לאוכלין אמשקין נמי לא הוי ידעינן דס״ל דוקא משקין לחומרי אבל אוכל לא בסיל כלל קמ״ל • ומ״ם הר״ב דזו גזירה שלישית ולא חלקה לשתים כמו גזירה דאוכלין • כתבו התוס׳ משום דבמשקין לא שייך בסו ראשון ושני לגמרא משקין תחלה הוה ואע״ג דאכתי לא עגור כמו שאמרו בסמוך

לבוכם פ״ג מסנס ט״ל לסלכתא כו׳ חייבן ללא נתנס שבת לחתות אלא מלות לקס כ״ל מסא״כ בתי לם ולולב שניתן לחתות • וס״ל מסקינן בס״ם לף קל״ז המולס ר׳ יוסטע בסבתי תנוקות אי ס״ל ע״ם ואחד של שבת ומל של שבת בע״ם ושל ע״ם בשבת לחייב משום לסבתא לא נתנס שבת לחתות לגבי סאי גברא ואע״ג לגבי תנוקות דעלמא אתיסב ופסקו סרמב״ם בפ״ב מסלכות שגגות ועיקסופ״ו לפסתים ומיסו בכלן מפרש לסא לנקט עני לשון קנרס סות לפי סטיס לריך לומר סאיס הטעמא בר״ם בתקוס אתרו עני כלומר בפשט טעני:

* העני חייב • כתב הר״ב ואע״ג לבעוין עקירס מתקוס סיסא בו ד׳ על ד׳ וכו׳ עיין מ״ם בסס״ל בריס פרק י״א:

ובעל סבית פטור • פירס הר״ב ומותר גמור בס״ם ומסיק הר״ן ומלא אסור בס״ם דקמ״ל בעל סבית ולא בעל חנות ולא לייקינן בסתא בת אסור לבני לדלו לדיס לא מיירי:

* אא סנתן לתוכס • פירס הר״ב לעבוד ליס בעל סבית עקירס מרס״ו וכו׳ ומסיק לעקירות חסיב וכו׳ ולאיכא למאס סמא יגמרנס כלומר ויכא ליי חיב חטאת וכפירס״ו ומקס עלין סתוספת לף ג׳ בל״ס פטורים וכו׳ לעקירס בלא מלאס אינו אלא טלטול בעלמא ואין בס לרלא לחיוב חטאת כלל ועוד דקתניב לבעל סבית ג׳ יליאות וסבנסס אי • ולעני ג׳ הבנסות ומלאס אי • ועוד דלא חסיב * תרתי לפטור לעני בחתת ולעשר בחתת [כו׳] ומפרס ריב״ם לאותו שפוסבו את ידו ומבנסס או מוליאס סבית קתבים ומלי אתיא לידי חיוב חטאת ולמתס בבא לרים׳ חייב חטאת וסבא פטור לפי שלא עשס כל המלאכס שתיסר מתנס מעבו או עקירס או סנתס וסבית רלאיס מן סרוחלמי וכו׳ ע״כ • ואף רש״י פירס כן בסס רבותיו: שניהם פטורים • מס שהקשס הר״ב ומא דלא חסיב אתיס לכל אתל וכו׳ רולס לומר ולתני בכל חד אתיס אתן אם • ס״ם: ב שמוך לגמתס • פי׳ הר״ב מנתס גדולס מסס אבות ומתלס ולמעלס פירס רש״י אתחלת זמן תעיד אל בין הערבים וכו׳ כלאיתא בריס פ״ו דפסחים ועיין ריס פ״ל דברכות: לא יכנס אדם למרחץ • אפי׳ להועיל בעלמא • ולא לבורסקי • לעשוני בעלמא • ס״ם • ולא לאכול עשיומ״ם בס״ל הר״ב עדבי פסחים:

ולא לרין • פי׳ הר״ב אפילו בגמר דין שבבר אמרו טעמא בעלי דינין וסייס הרא״ם ונשאו ונתנו סליינין בדבר ולא נסתר וכו׳ גם ב״ם ואחר לסות אתלת אתלת לין כמאר הרמב״ם ולעולם לסתחיל בדין מתחילתו ומסלול טעמות מבעלי סליינין אמת ומסוך הדבר וכו׳: ואם אתחילו אין מפסיקין

מפסיקין לקרות ק״ש • סא לכתב הר״ב לתתלן לפ״ת מסוס סיפא לתן מפסיקין מוקים לה בבם״ם פכי אלי״ה סא כבר תנא ליה ריש״א וכי סיפי דמתני׳ מפסיקין לק״ם מסוס דמלאוריתא סיא סבי נמי וכ״ם סיא אוכל סבי לעיל דמפסיקין אפי׳ כי אוכל סמוך סתלי״ן והתחל בלאוסור כלבנינן למוקים לה לקמן

וכ״כ הר״ן:

ואין מפסיקין לתפלה • כתב הר״ב לתנו מורתינו מומנתינו מפסיקין: ס״ם • וא״ת וכי גרע תלמוד תורה מתומנתה לתמרינן הסו לעיל אלא סתם הקילו אין מפסיקין ואין לתרץ לעיל בהתחילו בהתר קולם שהגיע זמן הלסור לסת הסכמת הטוסקי׳ לתפילו בהתחילו בלאיסור כלאיתה בעת״ה סי׳ הל״ב אלא תרץ כלכתב הר״ן בשם בעל המאור לתן מפסיקין דריש״ה בלאוכל שהות וסך הכל בלאוכל שהות ואפילו הכי לרבי׳ ומבירין מותר לעקור לתפלה לגמרי:

ג ולא יפלה את כליו • לאור הגר ללאור הגר דקתני גבי לא יקרא קלי נמי על לא יפלה כלמסיק בס״ם:

באמת אמרו • פירשו הר״ב בבים פרק ב׳ לתרומות: החזן • פי׳ הר״ב מלמד תנוקות ותרגום רואה חוזה שהוא לריך לראות סיאך תנוקות קוראין ועל שם זה נקרא ס״ן חזן כמ״ם בערוך שלריך לראות סיאך יקרא וכו׳: ביוצא בו • פי׳ הר״ב לעשות הרחקה לעבירה וכפירש רש״י ולשתייהו אזלי שלא ממנו לסך חזב וחבר בכלל הי״ח דבריס ומפני כך אוגעריך לתנא למתני לכיוצא בו הוא ולמס״ם חני ליה הכא:

ד וי״ח דברים גזרו בו ביום • וכתב הר״ב ואלו הן המוכל אוכל: ראשון אם הכינו פ״ב דטהרות • וכתבו התוספות אי תנן אוכל ראשון לחוד לא הוה ידעינן מיניה המוכל אוכל אבל אי תני אוכל שני הוה אמינא דאוכל שני טמא כלומר שהתרומה הוה טמאה לפסול אחרים במגעה • ומ״ם הר״ב דלא אוכל ראשון לא נעשה מזה אלא שני לטומאה • כדבי יהושע ממתניתין ב׳ פרק ב׳ דטהרות ושם מפורש הטעם • ומ״ם הר״ב והשתה משקין טמאים וכו׳ • ומקשה ס״ם הוה הך דגזירה אוכלין ומשני מיהו לחומרא הא שכיח שלאדם שותה עם אכילתו ואם לא שכיחא שיהא אוכל עם שתייתו קמ״ל • וכתבו התוספות לאוכלין אמשקין נמי לא הוי ידעינן דס״ל דוקא משקין לחומרי אבל אוכל לא בסיל כלל קמ״ל • ומ״ם הר״ב דזו גזירה שלישית ולא חלקה לשתים כמו גזירה דאוכלין • כתבו התוס׳ משום דבמשקין לא שייך בסו ראשון ושני לגמרא משקין תחלה הוה ואע״ג דאכתי לא עגור כמו שאמרו בסמוך

משנה ג׳

לא יצא כו׳ שיטת יחסת ויצא ועבל״ל אלינ׳ דרבא דחתר לא מחוכן בזמה לנזרה אין לפרס מקס יחסת סיחס כו׳ דקת סיכר בה ומכתה לינגן מבת פטור תנא שיא ומפת סיחס לנשיעו עד מיה ית מבת ולבסוף כמיזכור בתחס • ומבת מבות מבת ויצא (תוספ׳ דף י״ח)

בהר״ב ד״ה אבל סות לא יקרא כו׳ דאמר מוחרת כו׳ עב״ל וכפ״ע מי׳ ערי״ם ס״נ מכן דמוחר בלאוסר מותר:

הר״ב ד״ה ויש כו׳ לאוכל אוכל וכו׳ והשתה מ״ע״ל ומיעור האוכל ומשקה אבורה בתשנה ה׳ פ״ד דמעלה:

בהר״ב ד״ה אפי׳ כתבו לא יקרא כו׳ לא יקרא כו׳ דקתני גבי לא יפלה כלמסיק בס״ם ומ״ם עב״ל וכפ״ע מי׳ ערי״ם ס״נ מכן דמוחר בלאוסר מותר:

*ופי׳ המלרש״ל דקוסי׳ סות לא לפי׳ רש״י דלא סוי לפי׳ מתחיב תרתי לפעות בכל״ם וכן כתבו • כיון דלא סוי רק אחת דהמוחיבו הוצאו׳ ביכו כעבור יוכן בנגני הקבעות • וכן סות הקוסי׳ לפי׳ רש״י בבעל המאור יאכל לפי׳ הרי״בא ביחס דיקר תולה׳ כעני מחדל בעבור וכן בהבנכל • ולא בגרין עבור פטור וכן לתכך • כלו בתקנו תצ׳ נעשל:

לאכול וכו' אלו מקדן וכו' ופסיל לא לקרוא פסיל ולא עמוד
מעמד אסא קיימא לן מקדש נעשה תחלה • אלא מעם לאכלי
קולס י"ח דברים לא גזרו לסותן תחלה • מ"מ בהעתק סיס
לגזור מיל ע"כ ומ"ם סי"ב וגזרו על סכא ראשו וכו' ועל עמור
וכו' לישנא קשיעא סיא אלא פירש מה גזרו בו וכסוף מסכת
זבים תנן לסו בסלי לפוסלין את התרומה ופסקה סרמב"ם
ברים פ"ג מסלכות אבות סטמאות וכתב אאם נגעו במקדש
נעשים תחלה וכו' וכתבו התוספות לעל סכא ראשו וכו' ואחר
שעבל הוי סגזרי אמיכי הערים שמא פוסל על שיחזור ויעבול
אלי לאו אבי הרי עבול יום פוסל אתרומה כלפירש הרי"ב בסוף
זבים וכלתנן במסכת ס' פרק י"א לפרש וכלאיתא אכא בא"ם
מלכתיב (ויקרא כ"ב) וכא אאמם ואסר • ועל עמור גזור וכו'
וכתבו התוספות הגראאם לרי"ל הבעסור אלא רצו לגזור יותר אלא
לוקא בנפילה כמו אדגילין לאפיל עליהם מים אאוכים אחר
שעבלו במים אדומים • * ומ"ם אר"ב בגזירה ו' אינו אין
מים בזה בסוף זבים בם"ל ומ"ם אר"ב בגזירה ו' אינו אספרים
וכו' עיין בזה במסכת ג' פ"ג לרמב"ם ועל אגזירה אאמינת אאוכלי
אגעמאו במשקי"אאם נעמאו מיאים וכו' אכל אלבדי' אפוסלים
וכו' כתבו אתוספות ולאו גזירה בפני עצמה אינא לאאוכלים
אגעמאו במקום אינו גזירה אכל אפוסל את אתרומה • ועל
אאמתא לא נגזרה ואא אקאמר במסקים אבאים מחמת ידים כ"ם
מחמת כל פוסלי אתרומה ואא אקאמר ר"י לר"א בפ"ב דעסרות
מסנה ב' מלינו אאמר עוסה אני ע"י מקום ואע"ג לאכתי לא
גזרה מ"מ אינ לעתן לגזור מידועל גזרה אע"ג כלים אנעמאו
במשקים אנעמאו אמקאים בארץ כתבו אור"י לא"ם לא"מ
לאנקט מקאים אבאים מחמת ידים אגם אם מעמאים כלי
לאסול אתרומה אלאיתא במאכת ברכות פרק אלו אבריים בא"ל
מעלי' ידים אלא נקט מקאים אבאים מחמת ארץ לאאמעינן
לאפי' אאר לא אסו אלא מדרבנן עכ"ל • ווו אינ לעת אראב"ל
ברפ"ז ובפ"ח מאכלות אבות אטומאות ולא זו לעת ארמב"ם
ע"ם • ואר"ב מפרש בסליא בסוף זבים בארא"ב ל"ל ומ"ת ואאתא
לגזרו על אמקאים אבאים מחמת ידים אינאמו כלים אנגזרה
מאום מאקה לוב וזבח • אי"כ בגזרה אתי לאוכלי' ידו נעמאים
מאמקאי' אמאי יאבי טעמא אגזרה מאום מאקן לאראן ותיקון
ליה מאום מאקן לוב וזבח • וכ"ל אלא אנו אגזר באוכלין
מאום מאקה לוב וזבח אע"כ אינ לריכין לעאאות אאוכלין
ראאון • וכולי אאי לא בעי לגזור באוכלין • * אבל לפי זה אגזרה
לכלים אידון ראאונים ובסוף זבים כתב אר"ב לאינם אלא
אנים ואם תיאלתי בענין אחר: ומ"ם אר"ב בגזרה אעירית
לכותים ליה לאו מלרם זה • עיין בפירושו לרפ"ל אלאם *
ובגזרה י"א אינו כל אמעלטלי' וכו' עיין ברים פי"ו לאאלות •
ובגזרה י"ב אבאר עבים וכו' ובפרק עאירי לעאראות מאנה
ר' פאב טעם אחר ותרוויהו בא"ם לאבא קף י"ז וע"ם מאנה
ל' ואוד מ"ם אם ברפ"ט ואוד ברא"ם לאאלות ובמאנה ט"פ"ל
לעבו"ם • ובגזרה י"ז ועל אגאן עיין במאנה ו' פ"ב לעבו"ם
לרבו וכ"ל אאזרו • ומ"ם ועל במתיאין מאקין בא"ם פרק ב'
לעבו"ם

מבינין

מבינין לאאם נעמאת אאל גזרה אאו מי אים בעבין טפח אמבינ
אלא אטומאה מן אאוזה • ואגזרה אי"ב אבאר עגבים לארכן
בגת אמקאה אינא מאן בשעת בארה מבאאין לקבל טומאה
ואע"פ אאולך לאבוד ולא ניחא ליה גזרה אמא יבאור בקופות
מזופפות ולאו מיקא ליה אמקאה אינא מאן אאולך לאבוד
ומבאיר מן אאוזה • ואגזרה אי"ג אינ אאר אינ אאר
אינ גלוי אתרומה אתרומה ואפילו
בלבר אזרעו כלה כגון אבואה
וקטנת גזרה מאום אתרומ' אטמאה
ביה כאן אאסורה באכילה ולא
לזרעה וגזר אמאאל בא"ם אראאון
ואבי אינ אתרומה אטמאה אייאינו
לגמא מאבי לה על זמן אזרעה
ואמי לאיכלה בטומאה • ואגזרה
אי"ל מי אאחיק לו בלרך מתן
ביאו לעבו"ם ולא יעלטלא פאות
אתות מל"א • ואגזרה אטע"ו ואי"ו
אין פוליו ואין קורין לאור אבר לאתן באתניאין • ואגזרה אי"ז
גזרו על אתן אל עבו"ם ועל אאמן ועל אין ועל באתיאן ובלאו
גזרה אלא אינא כלאמרינן גזרו על אתן מאום אאמן ועל אאמן
מאום אין ועל אין מאום באתיאן ועל באתיאן מאום לבר אחר
לאומר מאום עבו"ם • ואגזרה אי"ח גזרו על אתוק עבו"ם
אינא מטמא לבזה כדי אלא יאא אתוק ישראל רגיל אאלו
במאכב זאור • ה אין אורין ליו • אאמאים אעובאים מאם ליו
לאחיבה • ואאמאים • לאבע • ואכראים • מאכל באאם ורגילים
אבאיתאן • ובא"ם אתירין • מאאתן אאים אבעוד יום אע"פ אאן
אורין ואולכין בבבת אאבאי אל אביתאן באאם אלא מוחאר
לאיתא בב לער בעלי חיים אבל לא על אביתאן כלים • ו אומין •
אגולות אל פאאן אמופן ואוכאין אותן באמור ואחלבנים •
אינבלו • אינאמאו אינעלה בא"ם אבבל • ליורה • אל אבעיים •
אלא כלי אינקלו את אעין • אינקלו אבבע אבעוד יום • ובא"ם
אחירים • לאאן לאוכו אבעוד יום ואחא קולטות כל אלילה ולא
אר ב"ם אלא ביורה עקורים אן אאם אאם ים אחאים אם בבבת
אאור גזרה אמא יאאם בגאלים ואריך נאי אחבא ביורה
אאומה ואוחר בטיע גזרה אמא יגים ויאפלך בם בבבת ואיב
אאום אבבל •

ז ולא

ז בית

ב"ם אינא אלא עביל מעבה כי אאי לעגיל אבל אינ אבל אינ לעביל מעבה אקבר ואוחו אעוקאל"א בבבא"ג מוחו
בה קמ"ל • אלא אבלי אילוחו • ולא"ח מגא ידע אאי יבא אחיב ו"ל לבירים אם חיוחא ואיירי
בעגין זה אלא יוכל לגבוד כאטלה אלא אי לא ב' לבא אם מוגיל אינרו מבעוד יום אם יכול לגוד גם אאחאיכה • תוספות •

ז בית

לעבו"ם לף ל"ו ע"ב לאיחוד גזרו אכל לרך מיתון מלאולייתא
אלא אחאתנו" פקאא לעת אראב"ם פי"ב מהל' אאיסורי' ביאה
אבל לעת אחוספות אומה סוגיא אלא בלבתא אלא אקא
בו' עאמין אינא אאיסור לאולייתא בבאעלם בגיותן אלא אקא
ובגרותן אלא אתאתן • אבל אאר
עאמין אכל אל"ם ומיהו ב"ל אל
אחאוגאי גזרו בלאיתא אתם
ולאראב"ם כמי אאם ומלים זמת ולבם
גזרו • ועיין מאנה ל' פרק ב'
ליבמות ומ"ם ריש פרק ג' למכות
בא"ל • ואקאה אוספות אם איינ
ליגזור מאו' לבר אחר ואוילו לע"י
אגגזרו עליהם כלות יפרשו אמגגן
ולא יטמאו בהן כל כך :

ה ב"ש אומרים אין אורין וכו' •

כתב הר"ב ורי אלולא
וכו' בלאפקיר וכו' כלומר ומאחמת
מפקיר לאו כיון אא"ל בעגין אהר
וכ"ב מהאוספות והר"ן כתב עוד בשם הרשב"א לה"ק לגב ב"ל
מתנה עליהן לאפקירן :

ובר שינין • פירש הרמב"ם כוסמת • ואין מינה ממה שפירש
בעלמו כרסנא בערבי במאנה ל' פ"ב לאמעאר שפ
ובמאנה ט' פרק בחרא אחלה ובתב בשם ירושלמי שאינן מאכל
אדם אלא בשני רעבון וכמ"ש הר"ב עוד במאנה ט' פרק בחרא
לתרומות • ובמאני ג' פרק ד' כתב הרמב"ם כרשינין הוא זרע
הנקרא בערבי כרסנה ובלשון הקדש בסמת ע"כ • אמגלאתא
למל אסוא אבור אסומאת אינו כוסמין אחשבו מפי אמינון ומן
מה שאנו פותחין מוסמין הוא מאכל אדם אף בשני אאוכע :

ו ב"ש אומרים אין מחכין אונין וכו' • כתב הר"ן אך פלוגתא
לב"ם לא אלטריך דמקמייתא אמעינן לה אלא מאוס
ב"ה נקטה אסל"ח נמי אלית לאו אביתה כלים בבאא מוהו אמא
יאתה בגאלים קמ"ל אלא מאוס לכיון לאונין אל פאאן קאה לאו
זיקא לא מגלי לאו כאאמר בא"ם :

וב"ה מתירין • וכתב הר"ב ולא אבו ב"ה אלא ביורה עקורה
וכו' גזרה אמא יאתה וכו' מאייס רש"י למבר ביאנלם
ע"כ • ובבר ראות ממ"ם הר"ן דבאונין לא אייכא אך גזירה •
ומ"ם אלריך נמי אתבא אחומה ואומה מאייס רש"
לכולי אאי לא טרח ומלבר ע"כ ולקלקן אפוסקים אמלגריכים
אלריך נמי אתבא אחומה ס"מ לאפילו בבאיא עקורים אמוגיה
בה חייביוכאך בבא לגמר לא פירש הר"ן לרישותא ואולי לאמיל
ולגלגיהו המאנה בחלא פלוגתא עם אונין לא אלטריך למעבוד
לריכותא : ב"ש אומרי' אין פורסין מאולות וכו' ואתב הר"ן אך
פלוגתא נמי לב"ם אלטריך לאסל"ח אי לית לאו לב"ם אביתה כלים
אינ אאר אינ אאר
אינ אאר אינ אאר
אינ אאר אינ אאר

ז בית שמאי אומרים אין מוכרין לעכו"ם וכו' • וסך פלוגתא לא
שייכא בסתמי דלעיל דליכא הכא מסוס סביתא כלים וכן
לב"ם וכן לב"ם אלטריך דב"ם אסרי מסוס דמלוי לחזי סבר
דסלוחו סוא וליתותיס קעביל וב"ם לא מייתי לסכי וסרו סר"ן :
ובית הלל מתירין • פ רס סר"ב
כלי שיצא מפתח ביתו מבעוד
יום הכי מפרש ר"ע בברייתא •
ורמב"ם בפ"ו מס"ס נתן טעם
לדבר וז"ל לא יטמור וכו' שכל זמן
שהוא בביתו אין אדם יודע אימתי
מוציא לו וכשיוצא העכו"ם מביתו
בשבת ותפץ ישראל בידו יראה כמו
שהכרו לו בשבת ע"כ :
ח ב"ש אומרים אין מתנין עורות
לעבדן וכו' • סך פלוגתא
בין לב"ם לב"ם אלטריך לב"ם
לומר דבכלי שיעשו מבעוד יום
אבל בכלי בין לב"ם אלטריך לב"ם
אמרינ"ן דלא נעשו מבעוד יום כיון
דליכא שהות אינו גראה כשלוחו
וקמ"ל דמי הכי אית לסו לב"ם
שביתת כלים ס"מ שלא יעשה הכלי
מלאכה אבל בכלי שמקבלין מלאכה כגון עורות הנעבדין וכלים
המתכבסים אית לסו שביתת כלים ולב"ם נמי אלטריך לאע"ג
דבכלי של ישראל קא טרח עכו"ם בשבת אבל • הר"ן :
ובכולן • כלומר בכולן אתנן ב"ה מתירין שריית היו וכו' כ"כ
בתוספות בסוף פרק כירה דשריית היו וסמנים
ונעריסת מנגדם מתירין ב"ה עם הסמם • וסיימו נמי דבכולהו
פירש הר"ב מבעוד יום לסיימו עם הסמם • ועיין מ"ם בס"ל במשנה י' : מתירין עם הסמם • גם בזה כתב הרמב"ם פרק שני
מהלכות שבת בכלי שלא בהן מביאו וכו' והוא בטעמו לעיל :
ט אמר רשב"ג מוכנים היו בית אבא וכו' • פירש הר"ב ומתירין על עצמן כב"ם • ואין לסקשות דבפ"ק דברכות משנה ג' שיטו
שנסתכן רבי טרפון על שעבר על דברי ב"ה הכא בשב ואל תעשה שאני ומיסו אף בקוש עשה מלוה אלא מקרי העברה
בשבת דפרק ח' דברכות משנה ז' מי שנכנס ולא בירך דב"ם אומרים יחזור למקומו ויברך וכס"ל יברך במקום שנזכר וכס"ם
אמרינן דהוא עובדא דסטוא דעביל כב"ם ואסכת מרגלי סתם נמי כתב הרא"ש דבסא אף ב"ם מודו שהוב לעשות כב"ם אלא שלא
הטריחוהו כ"כ ולומר משא"כ בקריאת שמע דמאי טיבותיס לקורא בסטיים כיון דלב"ם קרא דובשבבך לא משמע להו כלל וכלל :
ושיון • דמודו ב"ם לב"ם וכיונא בזה הרבה וכתבתי בדרים פ"ג דפאה בס"ל :
שמועינן וכו' • פירש הר"ב משום דא"נ עביד לסו בשבת ליכא חיוב חטאת • ס"ס • ואלכך ליכא למחסר משום שביתת כלים
ובכל הכך דלעיל שייך חיוב חטאת • דשריית היו וסמנים וכרשיון משום לם • ואומין משום מלבן • ומר משום לובע •
ומלוקה פירשו התוספות בשם מוספתא שאם בשעת פריסתן ליכא חיוב חטאת משום סלד • ובאין מוכרים לעכו"ם וכו' פירשו
דמאחר דעכו"ם מחמר אז עושה בשבת בדיליס דבר ישראל אסור מן סתורה נזרו משום דמחלף בשלוחו ואע"ג דאי עביד לסו
ישראל לא מחייב חטאת • ועבדן משום מעבד וכובס משום מלבן • עיין בפ"ט מס"ם דמרמב"ם :
י כדי שיטלו • פירש הר"ב כמאמר בן דרוסאי ועיין מ"ם בס"ל ברש"ג : עם חשיכה • שיטו עם הסמם דלעיל וקאמר דהכא
מתמירין בית הלל ומכל מקום מלא עם אינה מתפרשת בשיה לעם הסמם שיטו בעוד הסמם על הארץ וקולס שהלא
מעליה • ויביה עם חשיכה בהפך קולס שחשיכה שעליון התחך לא בא • וקשה דאמאי קא משני בלישנא • ורא"ת דדרמב"ם
בחיבורו פרק ו' מהלכות שבת שסיים גם כן בדין דלעיל וכתב קולס שחשיכה וא"ל דסכי נרס לעיל במשנה • שבפירושו
כתב עם הסמם והרב המגיד כתב עליו וזה לשונו ומ"ם רבינו קולס חשיכה ובמשנה עם הסמם לפי שכבר ביאר שמשתקע
התמה

חרכה • עונת רלפיס : שיקרמא • תחלת אפיה עושין כמו
קרוס : פיס • ספס כלפי אויר התנור : כדי שיקרוס
התחתון • המלוכן לתרס התנור להוא נאפה תחלה קולס
שיקרמו הפיס שכלפי אויר התנור ובסכי סני ולין הלבה
מעמע משתקע התנור
פר' אליעזר : יא מסלקין את
הפסח • התנורים שלהן פינה
למעלה - ומורידין הללו לתוכו
לסכי תני מסלקין : עם
חשיכה • ואע"ג דבעלמא אין
מוליך כלאמרן הכא הרי לבני
חבורה זריזין הן ומלכבי אהלי
ולא אתו לתחזויי בגתליס :
ומתחזין את הארון • מעט
בעלים של מחורות בית המוקד
ולא חיישין שמא יבאו הכהנים
לסבודים משתחוה לכהנים
זריזין הן : בית המוקד • לשהה
גדולה היתה בעזרה שהמיקון
בה מחורה תמיד והכהנים
מתקנים יחפים על הרצפה של שיש : ובגבולין • לריך אדם להבעיר
מחורתו מבעוד יום כדי שתאחזו הארון ברובה ומה ברובה
כדי שתהא שלהבת עולה מתליה ואינה לריכה לקסמין דקין
מתחיה להבעירה : אף בפחמין כל שהוא • כי היכי דמחורות
בית המוקד מקילין בביה המוקד להבעיה כמו כן במחורות
פחמים מקילין לכל אדם ואע"ל להתחיה בו אם אחר אלא כל
שהוא שאין הרבה להיות כבה והולכת ולא אתי לתחוויי בהו והלכה
כרבי יסול דליכא מאן לפליג עליה :
פרק ב במה מדליקין • נר של שבת המה עושין
פתילות ושמנים להדליק : לא בלבה •
כמין אמר יש בארה בין הקליפה לגעץ וקרוי לבה : בחוטן •
פשתן שאינו מנופץ : בכלך • פסולת של מסי : בפתילת
אילן • כמין אמר יש [בערבה] בין הקליפי לעץ : בפתילת
המדבר • עלי עשב ארוך שגולגלין אותה ומדליקין בהן
בירוקה

ולא חררה על גבי גחלי' אא כדי שיקרמו
פניה מבעוד יום רבי אליעזר אומר כדי
שיקרום התחתון שלה : יא משל שלין
את הפסח בתנור עם חשיכה • ומאחיזין
את האור במחורות בית המוקד •
ובגבולין כדי שתאחוז האור ברובן • רבי
יהודה אומר בפחמין כל שהוא :
פרק ב במה מדליקין ובמה אין
מדליקין אין מדליקין
לא בלכש ולא בחוטן ולא בכלך ולא
בפתילת האילן ולא בפתילת המדבר
ולא

בלום ניחא ליה לרמב"ם למקצת בדיעה • לעניל נמי עם
חשיכה כי היכא דבסך משנה ובדלקמן נקט התנא נמי בלישני
עם חשיכה • ואכתי לא ידענא טעמא במשנה • ועוד קל
אמאי נקט כלל עם חשיכה בסך מתניתין דהכא דלאיסורא
כמו דלא נקט בבלסן דב"ם דלאיסורא • ועוד דלקטיס
בריש [נבי] אין מולין ופו' והוה ניחא קלת משום דאמינא
דמשום דבמתניתין דלקמן דהתירא בעי שינקט • לסכי נקטיס
נמי הכי דסוי דומיא דלייה פסח דלקמן : רבי אליעזר אומר
וכו' • פסקו הר"ב ורמב"ם דלין סלכי כמותו ובספרי הרמב"ם
שלפני המגיד פסק כמותו וכתב שסובר דלפרושי קלתא • ועיין
מ"ם בסוף בכורים ועוד כתב שעשה אחר אבל הר"ן כתב
דראב"י סיא וקיימא לן למשנתו קב ונקי :
יא ומאחיזין את האור • כתב הרמב"ם שעיקר מאחיזין
את האור ע"כ • אולי מפני שלא נמלא בכתוב
בהתרלות דין"ל כי שנים הם בכתובים מבנין שבכל האחד
באיוב כ"ו מאחז פני כסא וסב' בל"ה כ' ע' וכבס בזסב לבסא

מאחזים • אבל כפי הלקוח הנה מאחיזין בהתרלות דין"ל הוא מבנין הפעיל בתשלומו : רבי יהודה אומר בפחמין *והר"ב
שעתיק אף בפחמין וכן הוא בירושלמי כיני מתניתין אף בפחמין והר"ב פסק כמותו דלא כהרמב"ם • וכ"פ הטור בסימן רנ"ה
וכתב בכ"מ הפ"ג מה"ם דמשמע ליה דאינו חולק על חנא קמא אלא מוסיף על דברי רבי יהודה דע"ל • ואין
להקשות מדלא נקט אמר רבי יהודה שהרבה נמלאים כיולא בו וכתבתים בסוף מסכת ביכורים בס"ד :
פרק ב אין מדליקין לא בלכש וכו' • פירש הר"ב ר"ג שמא ינתק ויצא הכר ויצא ואכן קיימ"ל דגר של שבת חובה • ס"ס • ובפירוש
הרמב"ם כתב מלה ונראה שהוא ט"ס • וכן בתיבורו רע"ה כתב חובה ובאיר ואמר שאינו רשות בידו להדליק
ושלא להדליק ולא מלה שאינו חייב לדרוף אחריה אלא חובה וחייב לדרוף אחריה שיעשי * וז"ל רש"י (לף כ"ה ע"ב) חובה •
כבוד שבת הוא שאין הנעולה חשובה אלא במקום אור כעין שמנת בפרק ב' דיומא ע"כ • וסכי אמרינן הכא ותזכת משלום נפשי
(איכה ג') אמר רבי אבסו זו הדלקת נר בשבת ופירש"י הדלקת נר בשבת דלא ס"ל שמה להדליק ובמקום שאין נר אין שלום
שהולך ומכבה ואולך באפילו ע"כ : בבלך • פירש הר"ב פסולת של מסי • מסיים רש"י הנעשה כלובנים והוא בית הנלעת

בחר"ב ר"ש אף
בפתחין כ"ם ט' לתתויבהו ואלכ' הר"י כו' עכ"ל וכ"ה בס"ע מי' הנ"ה ס

ד"ה כדו שיקרום כו' ואין הלבה הר"ש עכ"ל ובש"ע סי' רנ"ד ס"ק ב' דבתר לקולא דבתר מי נייהו סני לו הבנים שבנגד פתנור ורמ"א תמנוך ורמ"א תמלוך שניהם כך ומתנו סי"ל וט"ן :
ממהורש"ת זצ"ל :

דנוסכת כלאים והרמב"ם בפ"ה מה"ש כתב משי סתם :
ולא בשמן שריפה • מ"ש הר"ב לכתיב והמותר ממנו עד בקר
ולרשינן וכו' לעניל מיניה כתב ולא תותירו ממנו עד בקר
בקר וכמוהר וגו' • אלא הכי קאמר לא תותירו ממנו עד בקר
והמותר ממנו באותו בקר שהוא
בקר ראשון עד בקר שני וכו'
וכמשנה י' פרק ז' לפסחים מפרש
הר"ב בע"א ולא קשיא הכי לכתב
אגא לכי חזקיה והך לתתה רב אשי
אמרה • ומ"ש הר"ב והוא סדין לכל
שאר קדשים הטעונין שריפה
וכתבו התוספות וא"ת הואיל ובקר
שני אמר רחמנא שיאך יעפינן לאין
שריפת קדשים בי"ט הא אפילו
בליל מוצאי י"ט נמי אין שורפו
וא"כ גזירת הכתוב הוא לשרוף
בבקר שני • וי"ל [להא] לאין
שורפין בלילה שיהו משום לפקפיל
הכתוב שלא לשרוף קדשים בלילה
כלאשכתן בשלמים לאין נאכלין
לאור ג' ואפילו בכי אין נשרפים
אלא ביום ג' כלרישא ביום פסחים
ע"כ • ועיין עליו במשנה ג' פרק ז'
לקדשים ובמשנה ז' פרק ה' לזבחי'
והא לתמרינן בתרומה לאין שורפין בי"ט פירשו בתוס' לגזירה
הוא לגזרו תרומה אטו קדשים אבל לא לילפינן תרומה מקדשים
לשאני קדשים שאין נהנין בשריפתם • משא"כ תרומה עמאה
לגיתנה לשלקה כמתנן בסוף מסכת תרומות :

ב * בשמן פקועות • פירש הר"ב לגעת מדברית • ועוד
לו פירוש אחר בסוף פרק י"ז לכלים ובמשנה ל'
פ"ג לעוקצין : ל ואפילו

ולא בירוקה שעל פני המים ולא בזפת
ולא בשעוה ולא בשמן קיק ולא בשמן
שרפה ולא באליה ולא בחלב • נחום
המדי אומר מדליקין בחלב מבושל •
וחכמים אומרים אחד מבושל ואחד
שאינו מבושל אין מדליקין בו : ב אין
מדליקין בשמן שרפה ביום טוב • רבי
ישמעאל אומר אין מדליקין בעטרן מפני
כבוד השבת • וחכמים מתירין בכל
השמנים בשמן שומשמין בשמן אגוזים
בשמן צנונות בשמן דגים בשמן פקועות
בעטרן ובנפט • רבי טרפון אומר אין
מדליקין אלא בשמן זית בלבד : ג כל
היוצא מן העץ אין מדליקין בו לא פשתן
וכל

בירוקה שעל פני המים • כמין למר שגדל בלופני הספינה
שהשתה זמן מרובה במים • על כאן פסול פתילות מכאן ואילך
פסול שמנים : לא בזפת ולא בשעוה • שלא יהו זפת נמוס ושעוה
מתכת נגר במקום שמן ויליק אבל לעשות כמין פתילה ארוכה
שרגילין לעשות משעוה שרי : לא
בשמן קיק • שמן שיולא מגרעינים
שבתוך לשמר גפן שקורין קוטו"ן •
ויש מפרשים קיקיון ליובה והוא
עשב שעליו גדולים וקרא בערבי
כרו"ע והשמן היולא ממנו עב
ביותר ופתילות שאמרו חכמים אין
מדליקין בהם מה טעם מפני
שסאור מסשכת בהם כלומר
שאין האור נכנסת תוך הפתילה
[אלא] סביב מבחוץ • וחכמים
שאמרו חכמים אין מדליקין בהם
לפי שאין נמשכים אחר הפתילה
ומחזיק שאין שאר דולקת יפה
חיישינן שמא יעה השמן על פי הנר
ונמלא מבעיר • מ"ש שמא ינים הנר
ולא • ואנן קיימא לן לגר של שבת
חובה : ולא בשמן שריפה • שמן של
תרומה שנטמא • ואמאי קרי ליה
שמן שריפה הואיל ולשרפה עומד
שרי אסור באכילה • וביום טוב שחל להיות בע"ש עסקינן •
שבמדליק הנר מבעוד יום נמלא שורף שמן טמא של תרומה
בי"ט • ואנן קי"ל אין שורפין קדשים בי"ט לכתיב (שמות י"ב)
והותר ממנו עד בקר באש תשרופו ולרשינן קרא שני • והותר
ממנו עד בקר ראשון • עד בקר שני עמוד ותשרפנו שאין
שורפים העותר בי"ט • והוא הדין לכל שאר קדשים הטעונים
שריפה : וחכמים אומרים אחד מבושל ואחד שאינו מבושל אין
מדליקין בו • ותנא קמא נמי אמר ולא בחלב כל חלב במשמע •

אלא איכא בין חכמים לתנא קמא לחד מגייהו סבר דשרי לדליק בחלב מבושל כשמעריב בו שמן כל שבת ואל אסר אפילו על ידי
תערובת שמן • ולא נתברר לחכמי הש"ס מי מסייעם האוסר ומי המתיר והלכה כחכמים : ב אין מדליקין בשמן שרפה בי"ט •
טעמא דמתניתין לעניל קאמר מה טעם תנן ולא בשמן שריפה לפי שאין מדליקין בשמן שריפה בי"ט שאין שורפין קדשים בי"ט :
אין מדליקין בעטרן • פסולת של זפת וריחו רע ביותר ומיהו נמשך אחר הפתילה יותר מן הזפת מפני שהוא רך • שלכך אלמלא
מפני כבוד שבת הוי מדליקין בו : שומשמין • כך שמו בערבי ואינו זרע לא מתוק ובארץ ישראל ממנו שרשם : שמן לגומות • שמן
היולא מזרע לגמן : פקועות • לגעת מדברית : נפט • מין זפת הוא ולבן וריחו רע והלכה כחכמים שמדליקין בכל השמנים חוץ
מאותן הפסולות שנמנו לעניל במתניתין וחוץ משמן אפרסמון ונפט לבן שכל אחד משני אלו שמנים הוא עף הצורף ואינו שמא
יניחנו ויצא • ועוד יש טעם אחר לאסור בשמן אפרסמון גזירה שמא יסתפק ממנו מפני חשיבותו וקיימא לן שמאחר שמן בנר חייב
משום מבעיר • ומסתפק ממנו חייב משום מכבה : ג כל היולא מן העץ אין מדליקין בו • לעשות ממנו פתילה אלא בשמן
זאקרי עץ כלכתיב (יחזקאל ד') ותעמוד בפשתי העץ ואפילו הכי מדליקין בפתילה שעושין ממנו וקבהום ואמר גפן נמי יולאין מן
העץ ונהו אלא מינו זרע הן הלכך מדליקין בהן ובשמן נמי מין זרע הוא ולא אצטריך לרבן יה אלא משום לאקרי עץ • לכתיב
(ותעמוד בפשתי העץ) : אינו מטמא טומאת אוהלים • אם עשה מהן אהל והמת תחתיו הוי כשאר בית ואינו טעון סולם וטבילה
לאהל שאינו אינו מקבל טומאה אלא כלים שתחתיו : אלא בשמן • שהאהל עצמו טמא כלכתיב (במדבר י"ט) והזה על האהל ולפיכך
אהל ממשכן לכתיב ביה (שמות מ') ויפרוש את האהל על המשכן ולא היה באהל משכן אלא הר ולא מן העץ אלא בשמן כלכתיב
(שם כ"ו) עשר יריעות שש משזר :

שקפלה • כלרך שגולין הפתילות : הכהבה • על הפלהבה כלי
שחיים מתורכה ותליק יפה ובבגד היה בו שלש אצבעות על
שלש אצבעות מלומלמות עסקינן : ממאה היא • דקפולה אינו
מבטלה מתורה בגד הואיל ולא הכהבה : עטורה היא • דקפולה
בטלה מתורה בגד והיא כאלו אין
בה ג' על ג' וכל פחות מג' על ג'
פהור מלטמא לא בנגעים ולא
בטומאת מת : ואין מדליקין בה •
בי"ט שחל להיות בע"ש עסקינן גמרא
לשייך ביה איסור מוקצה ואין היא
מסיקין בשבת כלים שנשברו בו
ביום לטול לבו מולד אבל בכלים
מסיקין להא חזו לבטלול ולכלי
עלמא אית לבו צריך המליק
לסלוק רוב היולא מן הפתילה מון
לגר קודם שיסלק יהיו שלבך
טעמו: לר"ח לאמר אין מדליקין בה
קשבר קפולה לא בטלה מתורת
כלי וכי מלליק בה פורתא כיון דג'
על ג' מלומלמות הן הוה ליה שבר
כלי לפחות מג' על ג' לאו כלי הוא
וכי מדליק ביום לשבלים רוב
היולא נמלא שמדליק בשבר כלי
שנשבר בי"ט לכי אמרינן מסיקין בכלים לוקה שלא יגע בו אחר
שנפחת • ורבי עקיבא אומר מדליקין בה קשבר קפולה בטלה
מתורת כלי מכי קפלה מעי"ט לאין גולין פתילה בי"ט ונמלא
שאין כאן שבר כלי שנשבר בי"ט שלבך מדליקין בהן והלכה
כר"ע : ד שפופרת של בילה • הקליפה הקשה העליונה
שבילי מוקפת בתוכה : בשבל שתשא מנעצת • טפה טפה לתוך
הנר וטעונה גזירה שמא יסתפק ממנו וכיון שנתקלקלה לגר חייב
משום מכבה : אפילו היא של חרס • המאה אפילו הכי
גזרינן כיון שאין הפתילי הלולקת בתוך הכלי שיש בו השמן
אתי לאסתפוקי מיניה לשבר אין כאן משום מכבה : ור"י
מתיר • לא גזר אלמא אתי לאסתפוקי מיניה שבשרי הוא
רואה השמן מוטף על הפתילי שתחתיו : אם תברה היולר
מתחלי כו' • והוא הדין אם תברה בעל הביה בשיל לו בחרסים
מעורב שבת ליכא למיחש דמשום אסורא דשבת בדיל מיניה :
ויש לאם הפתילי • שהוא יולא מן הכלי לשאוב השמן ומשך
לדך הפתילי לראש הדולק ואשמועינן מתניתין פלוגתא דר"י ורבנן בשפופרת של בילה • ובחרס ובקערה לאי אשמועינן שפופרת של
בילה בהא קאמרי רבנן לכיון לא מיאסא אחיא לאסתפוקי מיניה אבל של חרס דמתניתין אינה בהא קאמר ר"י מפני שהשפופרת של בילה
חרס בהא קאמר ר"י • אבל בהשיא אינה מולה לבן לרבנן ואי אשמועינן הכי תרתי בהא קאמר ר"י מפני שהשפופרת של בילה
ובחרס מונחים בתוך חלל הנר למעלה ולא מפסיק מילי בין הנר ובינם וליכא למגזר דבינם אבל בקערי דמפסקת
שהרי אלל הנר מולחת ויש כאן הפסק וליכא למימר גופיה הוא אינה מולה לגזור ואי אשמועינן הכהיא בהיא קאמרי רבנן אבל
בלבך הרתי מודו לר"י לריכה והלכה כחכמים : ה מפני עכו"ם • כגון פרסיים שאין מניחין לדליק אור ביום אילים אלא
בביתו עכו"ם שלהם : מפני לסטים • שלא ירלו שיש שם אלם ויבאו עליו : מפני רוח רעה • הסורה עליו והשאיר רוחה רוח
לו ורמב"ם פירש רוח רעה אין ממיני החולי הבא לבעלי הנרות הסחוסים שלא יטחו שלא כשיבו בחשך ובהסתרים מכני אלם :

ד אפילו היא • אותה הספופרת • רש"י : ורבי יהודה
מתיר • עיין משנה ג' פ"ק לפסחים :
אבל אם חברה היולר מתחלה • פירש הר"ב והיא אם חברה
בע"ה בשיל וכו' • בהם ומאי יולר כעין יולר שחברה
שפיר : לא יחלה וכו' • יש
לריכותא שבחב הר"ב בהם"ם ניחו •
ואיבא למילק לאכתי הקשה לישתא
חרס המאים וקאסרי רבנן וקערה
המפסיק ומתיר רבי יהודה ולשמוק
מבילה המאסרי רבנן חרס
המאים כל קבן לאסרי ביום אלא
מאים ומלשרי ר"י לקערי המפסיק
כ"ם לשרי ביום אלא מפסיק וי"ל
לדר"י אלטריך שפיר לאף על גב
דקערה מפסיק איכא נמי סימנא
אחר לסתר משום שהפתילה
נתונה בה ומש"ה בליל מיהה אבל
בילה אף על גב אלא מפסיק אחיל
ואין הפתילי בתוכה ולא מאים
אימא מולה ר"י לגזור לריכא •
ובפירוש הרמב"ם כתב שברא
המשום חבור שיש בין הקערה והנר
ה"א המולה ר"י לאסור • ולהכי
אלטריך למתני פלוגתא דקערה ובירסת הש"ם שלפניהו אינה
כן אלא כמ"ש הר"ב אבל קערה המפסקת אימא מודה לרבנן
ואולי דהרמב"ם נורס המפסקת ומפרש המחובר כמו הפקה
בתבל הספ"ו הכלאים וסיפוק גפנים המשנה ה' פ"ק דערלה •
והסברא לאסור יותר שאם יסתפק אח"כ ממנו הרי היא קרוב
יותר שיתחיב משום מכבה ולהרמב"ם נמי איכא למימר דאע"ב
אלו אלא תני קערה ה"א דר"י מולה לאיסור משום הפתילי
שבו הסתא לתני ליה המחיר בקערה אי לא תני בילה ה"א
איכא דזוקא קערה שרי דבלא מיה שרואה הפתילה
שמחוה בתוכה :
ה בחם על הנר וכו' • כשהוא חם על הנר כן לשון הר"ן *
ובפירש"י קף ל"א ע"ב כחוב כי חם וזה קרוב
לדברי הר"ן לכי משמש בלשון הא ואפשר למשמש בה"ם בלשון

וכל היוצא מן העץ אינו ממטמא טומאת אוהלים אא פשתן פתילת הבגד שקפלה ולא הבהבה • רבי אליעזר אומר טמאה
ואין מדליקין בה • רבי עקיבא אומר
טהורה ומדליקין בה : ד לא יקוב אדם
שפופרת של ביצה וימלאנה שמן ויתננה
על פי הנר בשביל שתהא מנטפת אפילו
היא של חרס ורבי יהודה מתיר אבל אם
חברה היוצר מתחלה מותר מפני שהוא
כלי אחד: לא ימלא אדם קערה של שמן
ויתננה בצד הנר ויתן ראש הפתילה
בתוכה בשביל שתהא ש אבת ורבי
יהודה מתיר : ה המכבה את הנר מפני
שהוא מתירא מפני גוים מפני לסטים
מפני רוח רעה ואם

אלטריך למתני פלוגתא דקערה ובירסת הש"ם שלפניהו אינה
כן אלא כמ"ש הר"ב אבל קערה המפסקת אימא מודה לרבנן
ואולי דהרמב"ם נורס המפסקת ומפרש המחובר כמו הפקה
בתבל הספ"ו הכלאים וסיפוק גפנים המשנה ה' פ"ק דערלה •
והסברא לאסור יותר שאם יסתפק אח"כ ממנו הרי היא קרוב
יותר שיתחיב משום מכבה ולהרמב"ם נמי איכא למימר דאע"ב
אלו אלא תני קערה ה"א דר"י מולה לאיסור משום הפתילי
שבו הסתא לתני ליה המחיר בקערה אי לא תני בילה ה"א
איכא דזוקא קערה שרי דבלא מיה שרואה הפתילה
שמחוה בתוכה :
ה בחם על הנר וכו' • כשהוא חם על הנר כן לשון הר"ן *
ובפירש"י קף ל"א ע"ב כחוב כי חם וזה קרוב
לדברי הר"ן לכי משמש בלשון הא ואפשר למשמש בה"ם בלשון

תוספות חדשים

בחר"ב ר"ש פוטר כמלא כו' ואין הלכה כר"י תי"ל והעתר פפ"ר"ע"ר ורמב"ן ורל"ן פסקו כר"ש וכר"י וכ"כ ר"ת ר"ש כ"ה כמה מתרוצים וכ"כ מהרדכי ורא"ש ועי"ש: עיתוסר"ש ור"ל:

במשנה ז' מפק תפיכ"ומ' מתקין לתת לתוך כלי מפק תפיכה מפק אין תפיכה בדבר מפני ג"ל לייבש דלמי בגרתא פליגי ר' יהודה ור"י דר' יהודה ס"ל דכין מפתחות הוי שני שלשי חול ור"ש ס"ל כדרך עושה בשבת וזה יוצא ין לוחר מפתח שבת אבל בחול כ"ש ר' יוחנן לחומרא בשבת דאסור בחולה דמלאכה מותרת ולא הפוסקים ור"ל דמתני' מפק דמלאכה מותרת אסור בשבת ס"ל ר"ש ור"ל

תוספות חדשים

הר"ב ד"ה וכ"ם אומרים כו' אבל לאחר שהאיר כו' עכ"ל ותמה בתפ' כמה דל"ב שנהגין לאכול אבני הגרגר ע"ג קדירה אבלא מבעוד יום ס"ל עוד לקתיר:

משנה ב'

תנור כו' ותנורים אלמו דין מיחם יש לחם: רמ"ל בפסי רכ"ג ס"ג:

בגפת וכבשים הרי הוא כתנור: דאע"ג דגרוף וקטום על גבו אמו"ישמש יש פלוגתא בין הפוסקים מי הוי כתנור ואסור מן הלא לא: עיין כפי' הרא"ש:

הר"ב ד"ה ר' יוסי כו' ומין הלבה כו' עכ"ל וכה"ם כ"ש בפי' ש"ח ס"ג: בחג"ל פלוגתו' הלבה כתמיה כו' עכ"ל וכ"ב כ"ש ס' עכ"ו ס"ג:

* ב תנור • פירוסו כתבתי ברים פ"ב לב"ב: לא יתן וכו' • וגריפה וקטומה לא מעלה ולא מוריד • והלכך כל לפרי בכירה דלמו גרוף ומינו קטום כמין תבשיל אינה בשל כלל וכו' כל לשון אפילו בתמר נמי פרי ומלכך לא מי דנמי פלוגתא דמחזירין אלא ב"ה לא אמרו למחזירין אלא בגרוף וקטום ובתנור לא מסני גרוף וקטום אלא ר"ן:

ג בצר סמיחה • מ"ש הר"ב שמתעסים בו ע"ג אש • אף על גב לסכא לא תנא אפיסו כלקמן במסני ס' אפ"ה אינו ר"ל שעכשיו הא על אש אלא אפילו אינו עכשיו על אש וחזר חמם אחר שרתחו"ם ונתקר חמם אחר שזרקום מן אש • ולא כא הר"ב לומר אלא שזה סמיחה מן אש סומם ולא מן סמם ולהר"ב ספירם פינסו לקמן אחר מעמו מקלת מים ניחא שפיר אלא תני אבל לא מחזיר ן ובית הלל אומרים אף מחזירין: ב תנור שהסיקוהו בקש ובגבבא לא יתן בין מחיבה בין מעל גביו • כופח שהסיקוהו בקש ובגבבא הרי זה בכיריים בגפת ובעצים הרי הוא כתנור: ג אין נותנין בצר המיחם בשביל שתתגלגל ולא יפקיענה בסודרין ור' יוסי מתיר ולא יטמינה בחול ובאבק דרכים בשביל שתצלה: ד מעשה שעשו אנשי טבריא והביאו סלון של צונן לתוך אמת של חמין אמרו להן חכמים אם בשבת כחמין שוחמו בשבת אסורין ברחיצה ובשתייה • ביום טוב כחמין שהוחמו ביום טוב אסורים ברחיצה ומותרין בשתייה • מוליאר הגרוף שיתין הימני בשבת

אנטיכי

סמים שהם מכח סמים ובשבת לא סרי רבי יוסי דגזר מגו אמו רמין מולאי ותרוייהו לרך סעמים אתי לאמר מה לי רמין מה לי מולאי אי כמי גזר רבי יוסי שמא יזיז עפר מתקנמו שמא לא יוסיף שם חול עקור ככל סעורך ואתי לאזוז עפר שבשוק וסוי מולדם לחורם: ד סלון • לשון אמתכינו סמים לתוכו והיה אותו לשון מוקצה אלא עכשיו ומתחתם מכח אוסף סמים סמים וכשהיו סמים נמנין במוכו מתחממין באותו סלון שנתחמם בתוך חמי עכשיו ואמרו חכמי' שהמים שנמשכו באותו לשון בשבת לינם כלין חמין שנחמו בשבת שאסורים לרחוץ בהן אפילו אפר קטן ואסורים אף בשתיה ומים שעוברין בו ביום טוב לינם כלין חמין שנחמו כי"ט שאסורים לרחוץ בהם כל הנוגע אבל מותר לרחוץ בהן ידיו ורגלו ומוהרין בשתיה ובאפ' חכמים וחזרו בהם אנשי טבריה וזברו את הסלון: מוליאר • פירוסו הם"ם מים מבפנים וגתיים ומונח כלי שיש לו בית קבול קטן אצל דופנו מבחוץ מחובר לו ומחמים שם גתיים ומים הקבולים הגדול ואת גרפונו מן הגתיים שבעוד יום שוחין מן המים שבקבולו הגדול בשבת ואף על פי שנחמו אלא מחמת כלי אפי שאינו מוסיף אבל אינה מגעת ומקיים חוט שלהם אינה יכולה: ואנטיכי

לפירקין כדעת האפרסים ליה בסמים אלא בהעמי כלכתיבנא לעיל ס"ל לגמרא לסוי כמסים לכתחל בשבת: * ב תנור • פירוסו כתבתי ברים פ"ב לב"ב: לא יתן וכו' • וגריפה וקטומה לא מעלה ולא מוריד • והלכך כל לפרי בכירה דלמו גרוף ומינו קטום כמין תבשיל אינה בשל כלל וכו' כל לשון אפילו בתמר נמי פרי ומלכך לא מי דנמי פלוגתא דמחזירין אלא ב"ה לא אמרו למחזירין אלא בגרוף וקטום ובתנור לא מסני גרוף וקטום אלא ר"ן:

ג בצר סמיחה • מ"ש הר"ב שמתעסים בו ע"ג אש • אף על גב לסכא לא תנא אפיסו כלקמן במסני ס' אפ"ה אינו ר"ל שעכשיו הא על אש אלא אפילו אינו עכשיו על אש וחזר חמם אחר שרתחו"ם ונתקר חמם אחר שזרקום מן אש • ולא כא הר"ב לומר אלא שזה סמיחה מן אש סומם ולא מן סמם ולהר"ב ספירם פינסו לקמן אחר מעמו מקלת מים ניחא שפיר אלא תני סכא אפיסו:

* בשביל שתתגלגל • פי' הר"ב אם תצלה קצת כו' וכן פירש"י ועיין בלשון הר"ב בפי' מסני ו' פ"ב דעוקצין ובסוף פרק בכל מערבין פירש"י לגויים רבים: ולא יפקיענה • כן הוסמא • ופירוסו לא יסבירם • ומאור חצם בלשונו לא יתן וכו' * ופערוך ערך בצר מפרש שמבצים סולר או מעצלת ומינתן אותן בצר על אתחתונות יפה וכורכין הבגד בסן ושוכין ומשלשין על אתגלגל עכ"ל וכ"ל שבאמו שבצ"ש הא אגלגל שבבגד שע"י גלגולם של שבגדי ר"ל שמתגלגלת בתוך קליפתה ונלכך הא נגלית הא שקורא אותה פקיעה על שם שמתבקעת לביקועים בתוך קליפתה בתוך שמתגלגלת כלאמר וספ"ל מיפקיעה במקום בי"ת לביקוע שבגבד ממולא שבלם וכן פי' הרמב"ם לשורת הים נשפת ברוחך כיון שבבת וסבוא הרבי כאומו ונמצא בספר ג"כ סבי"ת במקום פ"ל ברפ"ו לפיאה ובמשנ' ני פ"ל לעדיות: ולא יטמינה כו' • פי' הר"ב גורים שמא יזיז מ' עפר שבשוק • הא אינו לשון לית לן בה בשם עפר שאינו לשון ור"ל שהוא חיוות כ"כ הרבה שבשעה נוגעת ע"י הבלם אינם מתקיימת כי לופני הגמרא יפלו ולא יוכלו להתקיים לפי שאין הקרקע קשה אבל בשהקרקע שבשביל הוא מעט חיוות ובשביל הקרקע קשה אחשאר הגמרא קיימת אסור לבא חורם בכל שהוא כלתנן במסני ני פי"ח כן הוסיפו הוסמ' במסני פ"ק לכפיפים ע"ש: ד' אם בשבת כו' • מבקים הוסמ' ומתחרוים לטעמא לאסורא מהוא לרוי כמטמין בלבר המוסקן אבל בסמים נוגעים שבלימר הם עמוגים בחמין שבאמה הוסמ' הוסיפים הבל • ובכתב הרבי' הי' שבין לבא לתקן אם בשבת וכו' אין פירוסו אם נכנסו לתוכו כמים

ואנטיכי • הוא כלי נחתת שיש לו שפי' סולים ומשימין הסמים למעלה והאש למטה בין שפי' הסולים ומתוך שהאש למטה בין שני הסולים תוחם נאחר הרבה ואינו פי שנרף הנתלים מערב שבת הסמים מתחממים בו בשבת לפיכך אין שותים מהם בשבת: ה המיחם • קומקום של נחשת שהשימין אותו על גב האש לחמם הסמים שבתוכו: שפינהו • מעל הכירה ויש בתוכו מים חמין: אינו צונן בשביל שיחמו אבל ניתקהוא * לתוך הכוס כדי להפשירן • האילפס והקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין אבל נורק הוא לתוך הקערה או לתוך התמחי רבי יהודה אומר לבל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר: ו אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן ואם נתנו מבעוד יום מותר • ואין ניאותין ממנו לפי שאינו מן המובן • מטלטלין נר חדש אבל לא ישלן רבי שמעון אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר דהדלק בשבת • נותנין כלי תחת הנר לקבל ולא

אנטיכי אף עפ"י שנהרפה אין שורין ממנה: ה המיחם שפינהו לא יתן לתוכו צונן בשביל שיחמו אבל ניתקהוא * לתוך הכוס כדי להפשירן • האילפס והקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין אבל נורק הוא לתוך הקערה או לתוך התמחי רבי יהודה אומר לבל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר: ו אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן ואם נתנו מבעוד יום מותר • ואין ניאותין ממנו לפי שאינו מן המובן • מטלטלין נר חדש אבל לא ישלן רבי שמעון אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר דהדלק בשבת • נותנין כלי תחת הנר לקבל ולא

בס"ם דף ל"ז עבר ושיסה וכו' ולא פסעינן לה מסכא • ומחמו' ומפרסים בעינן אחת שמוליאר שוחין סמנו בשבת שמוזנין סמים חמין ביין לפי סמים לוגם פ"כ חמין במוליאר שיתבשל הייקנקסים שמוזנין לתוכו אבל אנטיכי אע"פ שנרפה אין שורין דומה לפי שאנטיכי יש בו שבל יותר ומתבשל סיון מן סמים בשעת מזונה וכן מסמא בירון ע"ש:

* ה האילפס כו' • עיין ברפ"ח דלקין מ"ש בסל"ה ואסור להעלותו כו':

ואין נותנין כלי תחת הנר כו' • פי' הר"ב ואסור לבטלו כלי מסוכנו עיין מסכת ז' פי"ו ומסכת ב' פי"ח:

ואם נתנו מבע"י מותר • לסמיחה שם • לשון רש"י • כלי ולא חיישינן שמא לאחר שיפול לתוכו שמן מן הנר שיבטלנו לכלי מסך דשמא מיסא לבכתלה אסור לתתו שם מבעוד יום מסך חשמא מהוא דבקל רגילין לבטלו כלי הלבך חשבו ולא המירו לכתחלה מבע"י ועיין לקמן בסמוך • אבל הרים' בתמו הלשון לחוק דלא"ל מבע"י מותרים • ואסור כתב בסימן רס"ם ומע"ם מות' ליתנו רחתין • וסרמב"ם בפ"ם מס"ם הטתיק לשון המסנה: חוץ מן הנר הולק בשבת • ופסק הר"ב לקי"ל לאפי' אינו דולק אינה שהולק בין הסמוכות לתנו' • עיין במסנה מ' פ"ג דעירובין • ומ"ם שאין מוקלם אלא מחמת חסרון כיס עיין שפ"ל הכילה: מפני

תוספות חדשים

חר"ב ד"ה ש לתוך הסוס כו' והלבא דב"ם אינו מבטל עכ"ל וכ"ם כבר: סי"ח ס"ב: בחג"ל ד"ה לבל הוא טיון כו' ואין הלבה כדי"ו ובכ"ם כאב"ל: באי"ר מיה"ל לתת הלבה כב"ר כו' עכ"ל ורי"ל בפי' ש"ח כתב דיש לוסרין אפי' בכלי שני כ"ז אבל הוא סולל כו והתתו' תע"ב עכ"ל: ובאלה אלנו שתבטל כפי שיותר: החכמות אחרונים: בחג"ל ד"ה חוץ מן הנר כו' אבל בשאר נרות הלבה כלתו' ובכ"ם ע"ל ובכ"ם ס"ו:

סמים בשבת לסא אפילו נכנסו מע"ם נמי אסורין הם כלין הטעמה מבע"י אלא לפלוגי בין שבת ויו"ט הוא לתני הסי כו' ויכולין לכרי הר"ב לתבאר ע"פ זה הסי': אנטיכי אע"פי שנרפה אין שותין ממנה: פירש הר"ב מחתמים בשבת וכן פי' הרמב"ם ולפי זה מיירי בחמין שהוחמו קלת מבעוד יום ולא כל לרכן או כל לרכן • והחימום יותר יפה לכן * וכלל בפירוש הר"ב מסנים אי לענין תבשיל ואינו זה כהו לתמים כל שנתחמו כל לרכן החימום רש"ל לכן הלמיתא בשבת • הרמ"חות לף ל"ם ולשון רש"י אינו הלשון הר"ב אלא תני • המוסיף הבל וכלומר ואסור להטמין בכסוף פ"ב לעיל בפירוש הר"ב אך מ"מ בין לרר"ב בין לרש"י קנ"ל הכא תתיה • חלא המוליאר ממש ל החוס ואנטיכי מוסיף חוס ועוד לאי עיר ושיסה בסם לאסור וקשיא אמאי לא אמטעינן לעיל הך דינא לאי עבר • לאסור • ועוד לאבעי לסן הר"ב דף ל"ז עבר ושיסה וכו' ולא פסעינן לה מסכא • ומחמו' ומפרסים בעינן אחת שמוליאר שוחין סמנו בשבת שמוזנין סמים חמין ביין לפי סמים לוגם פ"כ חמין במוליאר שיתבשל הייקנקסים שמוזנין לתוכו אבל אנטיכי אע"פ שנרפה אין שותין דומה לפי שאנטיכי יש בו שבל יותר ומתבשל סיון מן סמים בשעת מזונה וכן מסמא בירון ע"ש:

* ה האילפס כו' • עיין ברפ"ח דלקין מ"ש בסל"ה ואסור להעלותו כו':

ואין נותנין כלי תחת הנר כו' • פי' הר"ב ואסור לבטלו כלי מסוכנו עיין מסכת ז' פי"ו ומסכת ב' פי"ח:

ואם נתנו מבע"י מותר • לסמיחה שם • לשון רש"י • כלי ולא חיישינן שמא לאחר שיפול לתוכו שמן מן הנר שיבטלנו לכלי מסך דשמא מיסא לבכתלה אסור לתתו שם מבעוד יום מסך חשמא מהוא דבקל רגילין לבטלו כלי הלבך חשבו ולא המירו לכתחלה מבע"י ועיין לקמן בסמוך • אבל הרים' בתמו הלשון לחוק דלא"ל מבע"י מותרים • ואסור כתב בסימן רס"ם ומע"ם מות' ליתנו רחתין • וסרמב"ם בפ"ם מס"ם הטתיק לשון המסנה: חוץ מן הנר הולק בשבת • ופסק הר"ב לקי"ל לאפי' אינו דולק אינה שהולק בין הסמוכות לתנו' • עיין במסנה מ' פ"ג דעירובין • ומ"ם שאין מוקלם אלא מחמת חסרון כיס עיין שפ"ל הכילה: מפני

מוקלם כלי מחתה הנר • בשבת לקבל נלוטות של נשבת הטופנות מן הנר כלי אלא ילקן מה שהתחיל לגלוטות אין בהם ממש ואין ולא

תוספות חדשים

משנה א

אין טוחנין וא"ת הטחין כל הכרכרתם פ"ע בכל פסק כש"ע פי' הכ"ז דהתכשיל אסור • ורת"ם כתב דיש לחלק דיובר אם בטחין לצורך היתר ש"ם ב"

מפני שהוא מכבה • פי' הריב * אלא יתן לתוכו מים מערב שבת אלא עביד כי סלי גומא הוי מכבה וחייב מלכך בערב שבת אסור :

ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה :

פרק ד במה

טומנין ובמה אין טומנין אין טומנין לא בגפת ולא בזבל לא במלח ולא בסיד ולא בחול בין לחים בין יבשים לא בתבן ולא בזגים ולא במוכין ולא בעשבים בזמן שהן לחים אבל טומנין בהן בשהן יבשים • טומנין בבסות ובפירות בכנפי יונה ובנסורת של חרשים ובנעורת של פשתן דקה רבי יהודה אוסר בדקה ומתיר בגסה : ב טומנין בשלחין ומטלטלין אותן • ביצד הוא עושה

נוטל

פרק ד במה

טומנין • הכא לשלק קדרה מעל גבי כירה בערב שבת ולטומנה בדבר אחר ואמרו חכמים אין טומנין בדבר המוכיח הכל אלא בדבר המעמיד הכל אינו דבר המוכיח ואסור : לא בגפת • פהולת של זיתים ושומטין בהם גרגרים יקח חס מאוד : לחים • ים בם הכל הרפה יותר מיבשין : זגין • קליפי הענבים : חרלים • גרעיני הענבים : מוכין • כל דבר רך דקרוי מוכין כגון צמר גפן ותלישי צמר רך של בהמה וגרירת בגדים בגויים : בזמן שהן לחין • אבלא קלי אתכן חגין ומוכין ועבים ולחין אתמרו לחין מחמת עצמן לא לחין מחמת משקין שנפלו עליהן לאחר שיבשו ומוכין לחין מחמת עצמן מסכחת לה כגון בצמר הסמוך לאילים או בצמר שבין ירכות הבהמה : מסורת • פסולת שמנסרין הגרים מן הען כשמגרים אותו במגרה : נעורת • לק הקן שמנערין מן הפשתן כשמנפלין אותו : ר"י אוסר בלקט • בנעורת של פשתן לקט אבל בגסות מותר דסרי בין לקט בין גסה ואין הלכה כרבי יהודה ומה שאסרו לטמון בדבר שאינו מוכיח אבל ר"ע מתיר אפילו בדבר המוכיח אבל אינו יום בדבר המוכיח אבל גזרה שמא יטמין ברמץ ויבא לחתות בגחלים מתחתיו ואסרו לטמון בשבת בדבר שאינו מוכיח אבל ר"ע מתיר אפילו בדבר המוכיח אבל אינו בשבת ובין הסמוכות מותר לטמון בדבר שאינו מוכיח אבל פלאמרינקבס"פ כמה מלינין לליכא למגזר שמא ימלא קדרתו שנטמנה וירתיחנה לתתם קדרות בין הסמוכות רותחות הן ורמב"ם פי' בתתם קדרות בין הסמוכות רותחות הן פירוש שאין הדעת סובלתו מפני שבם הסוכות ומרסקות ומרסקות מתמלא בגמרא שלפנו בפרק כמה מלינין שהוא פי' גורה מפני מה אמרו אין טומנין בדבר שאינו מוכיח אבל מתחילה גזרה שמא יטמין ברמץ ומפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוכיח אבל מבע"י גזרה שמא ירתיח ואין הגרסות כן אלא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר שאינו מוכיח אבל מבעוד יום גזרה שמא יטמין ברמץ : ב אלחין • עורות תרגום ופסיטא וישלא : ומטלטלים אותן • בין שטמן בם בין שלא טמן בם לחזו למוצא עליהו כלומר לסטון עליהם : ואין מטלטלין אותן • דמוקצות הן לטוות ולארוג ואע"פי שטמן בהן לפי שעה לא הפקירן לגמרי בשלא יתן לטמונה אבל יתקן לטותה מטלטלם : כיצד יעשה

ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה • פי' הריב * אלא יתן לתוכו מים מערב שבת ולשון רש"י אינו מכבה ממש וכתבו התוס' דלאו דוקא אלא נמור שיכול לבא לידי כבוי שתחיל ליתן מים קודם נפילת הנילות וקודם גמר הנחתם יפלו ומכבה בידים או שיגביה הכלי עם המים כנגד הנילות ואע"ג דבאותו כבוי אין בו חיוב חטאת ר"ם המלאכה שאינה לריכה לגופה היא • (ומיהו אלא קי"ל הכי במשנה ס"פ דלעיל) החמירו אלו כבוי דת וב חטאת ואע"ג דהוה גזירה לגזירה קי"ל דרבנן הכא שייך למגזר טפי • וא"ת מ"ם מהריית ליו והמנים וכל הנהו דפ"ק דשרינן עם הסמם חירץ הר"ב פור"ת דהסם ליכא למיתה שמא יעשה כן בשבת דהא אב מלאכה הוא אבל הכא איכא למיתה דלא דמי איסור כל קבמה שמניח כלי תחת הנילות ואיכא למיתה שמא יבא לידי כבוי כדפיר' ע"כ • ובענין גזרה לגזירה יש לרמב"ם פירוש הר"פ דלקמן ודם תמלאתו :

פרק ד אין

טומנין וכו' • פי' הר"ב בדבר המוכיח הכל גזירה שמא יטמין ברמץ ויבא לאתוי בגחלים ס"ם דף ל"ד ע"ב גזירה שמא יטמין ברמץ שיש בה נתלת • ויטמין • גזרה שמא יתחה בגחלים • וכתב הרמב"ם ואולי תקשה בעקר הסוגיא אין נוחרין גזרי לגזירה והוא שיגזרו ב"ד לבר בשעה מן הסעות ואח"כ ישיבו ויגזרו גזירה לאותה גזירה זה הדבר אינם עושין אבל אם ישיבו שתי הגזירות בשעה אחת הרשות בידם והוא דבר נעשה תמיד והוא ענין אמרים כולם חלא גזירה שיש ר"ל כי מי שגזר זאת הגזירה ראה שלא תתקיים זאת הגזירה אלא בגזרי אחרת חחזק אותה ותסמוך אותה ולפיכך גזר שתי הגזירות יחד ע"כ • וכם"פ לעניל כתבתי בזה בשם הסוגים : וגרגן • פי' הר"ב קליפי כו' הר"י למשנה ב' לגזיר : * ב טומנין בשלחין • פי' הר"ב עורות כו' ור"ל בעורן בגמרא כמ"ש במשנה ו' פ"ם דמכשירין ובירושלמי ר"ח בשם שמעאל בר ר"י אבא אלא' הוה ואי' אומר לנו הקשרו לכם ראשי גיזיות ואתי מתרין לטלטלן מתר :

ומטלטלין אותן • פי' הר"ב לחזו לעוגא עליהן ורש"י מפרש בעור בהמה גסה אוקא ור"ת מפרש לחבא בהבשן • כי היכי אלא תקשה מתשנה ס' פ"ק דביצה ועיין במשנה ס' פ"ו לקמן • ומ"ש הר"ב כאומר להסגן עליהם זה לשון רש"י פ"ק דביצה דף י' כן היתה שיבתם שוחין בגיזים על גבי הקרקע ונסמכין ויושבין על הרמיהן כעופים הלאמר בשבתים הוי ונינן אברכי דהדלי :

נוטל

זה שטמן בהם כיצד יטול קדרתו הוא ואסור לטלטלן וסרי היא טומנים כולה בהן : מטל • בהנו של קדרה שיש חורת כלי עליו ואע"פ שהן עליו אלא אכפת לן דלא נעשה כהים לשון שמין עשוי אלא לכסות את הקדרה : רבי אליעזר אומר קופה מעשה על דלה ונטל • בשבת לישלם מעשה את הקופה על דלה שמא יטול את הקדר' ויפלו הגחלים שבתוכן ומכאן לסוך הגומא שיש בה הקדר' ואם יעמדך לחזור ולהטמינם לא יוכל לטלטל הגחלים לכאן ולכאן ונעשות גומא ולהחזיר לתוכו : וחכמים אומרי' מטל • את הקדר' ואם לא נפלו הגחלים שבתוכן ומכאן ולא נתקלקל הגומא מחזיר הקדר' למקומה ולא אסרינן ליה ליטול את הקדר' לכתחלה גזרה שמא נתקלקל הגומא ומודים חכמי' שאם נתקלקלה הגומא אינה יחזיר ולכי פחכמים : לא יכסנו משתחשך • שאסור לטמון בשבת בין בדבר המוכיח הכל בין בדבר שאינו מוכיח הכל בערב שבת אינו מוכן : ומותן • בשבת תחת הכר שמשים מראשותיו ואף על פי שהיא אינה מוכן אם טלה אין ערב שבת בכך : כסת • גדול מכר :

פרק ה במה

בהמה יולאה • לפי שאדם מצוה על שביתת בהמתו בשבת ומילי דמגמרא ביה הבהמ' אלא הוי כמשאוי ומילי דלא מגמרא ביה הוי כמשאוי שקורים ע"פ הבהמ' : והגאתה • בש"ם מוקי לה בגאתה לבהמ לוקח שריכה נעורתה ותרחתא : בחטה • לוקחים כמין עבעת של ברזל ומקבין חוטה בגאתה ומכניסין אותה בחוכה לוקבקים תמור בבא ממלינת לוז וכסה קשים וחזקים ולריכין שמיר יותר משאר תמורי' שמגלאים ביסוד בפרומביא ירסן של ברזל בשרי כמין אצעדה סביב צוארו ובעבעת קבועה בו. ומכניסים בעבעת חבל ומוסכין הבהמ' : וכל בעלי השיר • כגון כלבים של ציידים וחיות קטנות : יולאים בשיר • כרוך על לוארן שחבל הקבוע בשיר : ומשכין בשיר • ואם רלה מושך הבהמ' בחבל שבשיר : ומזין עליהן במקומן כמות שהן בעור הבהמ' אם נטמאו במת: ומובלים במקומן • מכניסים בהמ' בחוט לשמבל השיר ואע"ג דקי"ל שכל הכלים שמוחלים לבהמ' אין מקבלין טומאה השיר וביולא מן מקבל טומאה' ולריך שבילי הוא ולעשו לאדם שיגיע בו את הבהמ' כללי הנעשה לחשמים אדם אמי : ב במרדעת • כמין אוכף קטן ומניחים אותו על החמור כל הזמן כלי שיחחמם : בזמן שהיא קשורה לו • מע"ם הגלי דעתיה שהחמור לריך לו לחממו כדאמרי' אינשי חמרא אפילו בחקופת חמוז קריר ליה ולאו משאוי הוא אבל לקשור מרדעת על החמור בשבת אסור לפי שאינו לקשרה

נוטל את הכסוי וכו' • וכתב הר"ן וה"ק לא מייתי אחר שנטל הכסוי מה יעשה אם יקח הכשיל מהם או יסלק הקדיר' מן הקופי' ומש"ם פליג רא"ש ורבנו לרא"ש מטה הקדיר' ונוטל הכשיל מה שלריך לו ומי' • והוא פי' נכון מאוד אלא לנוטל לרבנו לא הוי זומיא דנוטל דרא"ש ונעל * דחכמים מהלרין על ליבנא דשמא יטול לאמר רא"ש • והרמב"ם מפרש בדרא"ש נמי שנוטל הקדיר' ונעיית הקופ' הוא כלי אלא ירוס המקום שהם הקדיר' :

ואינו יכול להחזיר • ולכך חוישין שמא יטלטל הגחלים שנפלו ויחזור • ורבנו לא חיישי שיחזור באיסור : הבר • פי' הרב ברטנור' שמשימו תחת מרראשותיו והכסת גדול ממנו וכן פירש הרמב"ם ומקומות יש שפירשו הכסף • ואכתבם במשכי ב' פ"י ממסכת מקוואות :

פרק ה במה

בהמ' יולאה • פי' הר"ב מו"ל למגמרא כו' ועיין בסוף הפרק : כמ"ש הרב"ק הם"ל : ונאקה • פי' הר"ב [כו'] בעירוך [ערך נקה] גמלה נקבה בהרמוים למשא קורין אותה נאקה : ומזון עליהן • כתבו התוס' לאלטריך לאשמועינן במקומן ולא תחוישו שמא תפול הבהמ' על הבהמ' ופסלו כלתגן בהמה' פרה (מבמ' ג' פרק בתרא) מתכוון להזות על אדם והזה על הבהמ' אם יש בהזה לא יהנה עכ"ל הנפלו במלאכי דאדם של בהמ' אינה [אם] אדם עליהם והזו לאן כמים שנעשו בהמלאכי כך פי' רש"י בפ"ק דזומה דף י"ד • והר"ם מפרש טעם אחר • אבל לפי הר"ב והרמב"ם דאתם ספיקו לא יהנה שאינו לריך לעבוד שנית אלא יזה במי' שנשארו באותו הזיל ותחלת עבילתו בשרים היתה • נפרש דלאלטריך לאשמועינן שלא נחוש לשמא יתכוון להזות על הבהמ' וזה על הכלים לתנן בסופא דסזיתו פסול על שיהנה • והוא לא יהנה • ומ"ש הר"ב לגבי מקבל טומאה הוא ועשו לאדם שיגיע בו את הבהמ' פירש לאורך הדאדם ז"ם הרמב"ם שהוא מכלי הדאדם בשעת הרכיבה • וכן לקלה הר"ן וכתב כדי למשפה במהוש שילבה :

וטובלין • במקומן • כדאה דאלטריך לאשמועינן דלא חיישינן שמא יטבול אותו בלא ריפוי ויהיה מטמא בבהמ' ומוכן ועיין רפ"ו ומ"ש שם בש"ל :

ב בזמן • שהיא קשורה לו • פי' הר"ב מע"ם דלא בשבת ופי' ונעלא משחמם הב"ח • הכי הכי טעמא בירוש' מי היינו משום דאין עולין על גבי הבהמ' בי"ט ק"ו בשבת כלתם

משנה ב'

ממלא את הקיתון כו' פי' קיתון של טין שלא יפיא בקיר רש"י והרמב"ם ביאר שתותר גם בן לפניו גיטתו וכ"כ הפסוקים : הר"ב ד"ה וחכמים כו' הלכה כחכמי' וכן פסק בפיוטן הגי"ל :

לבובין

יוצא הגמל • הכא פתח לפרוש במלי לפתח וליכא קפילא דמ"ם בדפ"ק הם"ל : ונאקה • פי' הר"ב [כו'] בעירוך [ערך נקה] גמלה נקבה בהרמוים למשא קורין אותה נאקה : ומזון עליהן • כתבו התוס' לאלטריך לאשמועינן במקומן הלא תחוישו עליהן • אבל הבהמ' ופסלו כלתגן בהמה' פרה (מבמ' ג' פרק בתרא) מתכוון להזות על הדאדם והזה על הבהמ' אם יש בהזה לא יהנה עכ"ל הנפלו במלאכי דאדם של בהמ' אינה [אם] אדם עליהם והזו לאן כמים שנעשו בהמלאכי כך פי' רש"י בפ"ק דזומה דף י"ד • והר"ם מפרש טעם אחר • אבל לפי הר"ב והרמב"ם דאתם ספיקו לא יהנה שאינו לריך לעבוד שנית אלא יזה במי' שנשארו באותו הזיל ותחלת עבילתו בשרים היתה • נפרש דלאלטריך לאשמועינן שלא נחוש לשמא יתכוון להזות על הבהמ' וזה על הכלים לתנן בסופא דסזיתו פסול על שיהנה • והוא לא יהנה • ומ"ש הר"ב לגבי מקבל טומאה הוא ועשו לאדם שיגיע בו את הבהמ' פירש לאורך הדאדם ז"ם הרמב"ם שהוא מכלי הדאדם בשעת הרכיבה • וכן לקלה הר"ן וכתב כדי למשפה במהוש שילבה :

וטובלין • במקומן • כדאה דאלטריך לאשמועינן דלא חיישינן שמא יטבול אותו בלא ריפוי ויהיה מטמא בבהמ' ומוכן ועיין רפ"ו ומ"ש שם בש"ל :

ב בזמן • שהיא קשורה לו • פי' הר"ב מע"ם דלא בשבת ופי' ונעלא משחמם הב"ח • הכי הכי טעמא בירוש' מי היינו משום דאין עולין על גבי הבהמ' בי"ט ק"ו בשבת כלתם

תוספות הרא"ש

מתני' פ"ק דביצה • ובלבד שלא יכרוך לקטור אסור שסומך עליה ר"ל לתן בלא קטירה אין כאן משום לא תעלין • כך מפורש בדברי הרא"ש •

רחילות יוצאות וכו' וכבומות • ויעשו אם בכבשות בלבד שלמרן יותר רך מלמר הזכרים •

הרמב"ם: רבי יהודה אומר וכו' • הרמב"ם בפירושו כתב לתן כלבי כמוהו • אבל בתוספתא פרק ד' פסק כמוהו וזו היא גירסת הרי"ף בכ"מ הרב המגיד בלבד בר' י' ובפירושו • כפירש"י למפרש בי אתא רבין אמר רבי יוחנן אלמס כתיב הר"ל ת"ק דמתניתין •

ג לא יקשור גמליס וכו' וימשוך • פירש הר"פ שלא ירלה כמוליכן לשוק ס"ם • ולי משום כלאי אפי' קטורים מע"ס ז"ל הרמב"ם בפירושו ובחיבורו פ"ך •

ובלבד שלא יכרוך • בס"ס רשי לה אתתן בסוף מסכת כלאים שהוכף מכופה אחת אינם חיטי ומשני הכי קאמר ובלבד שלא יכרוך ויקשור • ועיין בפי' הר"ב בתוספות פ"ט לכלאים •

ד בזמן שאינם קטורים לו • מע"ס כלפירש הר"ב לעיל •

ולא חוב • פי' הר"ב מפני שהרלה כמוליכן לשוק • ס"ס • וכתבו התוספות אבל מפי אמו שבטל אגב אפסר •

דתרנגולין • כתב הרמב"ם שהוא אם כלאי לזכר ולנקבה • ולא הרגיש • כתב הר"ב בין לומר לשמור ועיין מסכ' ח' פ"ב דביצה • ולמו פירש"י (לקמן ל"ב) שלובעה וקולעה לומו בין קרניה כמין קליעה מקרן לקרן ואינם לוחזה בה ע"כ •

פרתו • כתב הר"ב אלא אי בס"ם מסוס לסיבא תמני פרתו למשמע חלא ומא כמה הוו ליה כו' • פרק

פרק ו במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה • לא תצא אשה לא בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועות שבראשה ולא תטבול בדין עד שתרפם ולא בטוטפת ולא בסנבוטין בזמן שאינן תפורין ולא בכבול לרשת הרבים ולא בעיר של זהב ולא בקטלא ולא בנזמים ולא בטבעת שאין עליה חותם אלא במחט שאינה נקובה ואם יצאה אינה חייבת

מתני': שבראשה • אבלא יקי מחוטי צמר ופשתן ולמעה שמקלעות בהן שער שבראשה ומה טעם לא תצא בהם בשבת מפני שאמרו חכמים בחול לא תטבול בהם עד שתרפם לפ כך בשבת לא תצא בהם לשמע מהרמיית לא שבילי שלא מלוס ושרי להו ואתיא לתחוינהו מרבע אמות בר"ם • עד שתרפם • שתתירם קלת שיהין רפויין ויכנסו המים ביניהם שלא יהו חוצלים בטבילה • בטוטפת • לין שקושרין על המלח מאוזן לאוזן • סנבוטין • תלויין בטוטפת וכאלין על הלחי • עד שלחיים ענות עושין אוזן של מיני לבעונין עשירות עוטות אוזן של כסף ושל זהב ומתוך שהם בין הן תיישין לאמת שלפת ומחוינא לחברתה • בזמן שאינן תפורים • בשבבה שבראשה אבל תפורים ליכא למיחס לאחויי שאינה נוטלת השבבה מראשה בר"ם שהרי היא מעלה שערה • בכבול • תחיכה של בגד כמו מלבשת קטנה שקושרין אותה על המלח ומוחזין הלין עליה כלי שלא יזיק הלין במלח ופעמים שהראשה מתקשטת בו בלא לין לר"ם • אבל לחלר שרי וכל הנזכר למעלה אסורים אף בחלר לגזור בהם שלא תתקשט בשבת כלל לא בחלר ולא בר"ם ובכבול הטירע שלא לאסור את כל תכשיטים ותתגנה על בעלה ורמב"ם פירש לדר"ם קאי אבלבו תכשיטין האמורין במתניתין לבלבן לא אסרינן אלא גזרה שמא תעבירם ל' אמות בר"ם • עיר של זהב • עטרת זהב עשויה כמין עיר לורת ירושלים • ולא בקטלא תכשיט בתתן בלאר בחוטן ובראשה חוטנת עלמה בו כלי שהרלה בעלה בשר ובערבי מכבק"ל • ולא בנזמים • נזמי הלף אבל נזמי הלון ולאין בהן • חוגתם • פירש לתחוס בה אגרות לו כל דבר סחר ולאינ"ג תכשיט הוא לה אסור לשמע לשפה ומחויא אבל יש עליה חותם ללאו תכשיט הוא לה אסרינן לקמן חייבת חטאת ולאינ"פ שמוליאתו בלאבע דרך מלבוש לפי שפעמים שבבעל מסיר אותו מלאבעו ומוחן אותו לאשתו להלביעו ויש מחכתו בלאבעה והולכת בו ומלא שדרך הולאתו בכך וכן טבעת שאין עליה חותם אלא הוי תכשיט לאים חייב חטאת אינ"פ שמוליאין בלאבעו דרך מלבוש שפעמי' שהראשה מתנת לו שוליכו לאותן והוא מוליאו בלאבעו ואם יצאת הראשה לכל כך לאסרינן עד הכא

פרק ו במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה • לא תצא אשה לא בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועות שבראשה ולא תטבול בדין עד שתרפם ולא בטוטפת ולא בסנבוטין בזמן שאינן תפורין ולא בכבול לרשת הרבים ולא בעיר של זהב ולא בקטלא ולא בנזמים ולא בטבעת שאין עליה חותם אלא במחט שאינה נקובה ואם יצאה אינה חייבת

מתני': שבראשה • אבלא יקי מחוטי צמר ופשתן ולמעה שמקלעות בהן שער שבראשה ומה טעם לא תצא בהם בשבת מפני שאמרו חכמים בחול לא תטבול בהם עד שתרפם לפ כך בשבת לא תצא בהם לשמע מהרמיית לא שבילי שלא מלוס ושרי להו ואתיא לתחוינהו מרבע אמות בר"ם • עד שתרפם • שתתירם קלת שיהין רפויין ויכנסו המים ביניהם שלא יהו חוצלים בטבילה • בטוטפת • לין שקושרין על המלח מאוזן לאוזן • סנבוטין • תלויין בטוטפת וכאלין על הלחי • עד שלחיים ענות עושין אוזן של מיני לבעונין עשירות עוטות אוזן של כסף ושל זהב ומתוך שהם בין הן תיישין לאמת שלפת ומחוינא לחברתה • בזמן שאינן תפורים • בשבבה שבראשה אבל תפורים ליכא למיחס לאחויי שאינה נוטלת השבבה מראשה בר"ם שהרי היא מעלה שערה • בכבול • תחיכה של בגד כמו מלבשת קטנה שקושרין אותה על המלח ומוחזין הלין עליה כלי שלא יזיק הלין במלח ופעמים שהראשה מתקשטת בו בלא לין לר"ם • אבל לחלר שרי וכל הנזכר למעלה אסורים אף בחלר לגזור בהם שלא תתקשט בשבת כלל לא בחלר ולא בר"ם ובכבול הטירע שלא לאסור את כל תכשיטים ותתגנה על בעלה ורמב"ם פירש לדר"ם קאי אבלבו תכשיטין האמורין במתניתין לבלבן לא אסרינן אלא גזרה שמא תעבירם ל' אמות בר"ם • עיר של זהב • עטרת זהב עשויה כמין עיר לורת ירושלים • ולא בקטלא תכשיט בתתן בלאר בחוטן ובראשה חוטנת עלמה בו כלי שהרלה בעלה בשר ובערבי מכבק"ל • ולא בנזמים • נזמי הלף אבל נזמי הלון ולאין בהן • חוגתם • פירש לתחוס בה אגרות לו כל דבר סחר ולאינ"ג תכשיט הוא לה אסור לשמע לשפה ומחויא אבל יש עליה חותם ללאו תכשיט הוא לה אסרינן לקמן חייבת חטאת ולאינ"פ שמוליאתו בלאבעו דרך מלבוש שפעמי' שהראשה מתנת לו שוליכו לאותן והוא מוליאו בלאבעו ואם יצאת הראשה לכל כך לאסרינן עד הכא

גמרא

לקטרים לו אלא אם כן סומך עלמו בלי הסמי ומלא מסמוס בבעלי חיים ואם עבר וקטרו אסור לגאם בו • לבוכין • בעור שקוסרים לסם כנגד זכרות שלא יעלו על הנקבות • שחוזות • שאוחזים אליה שלא יעלו אליה כלי שיעלו אליה זכרים • כבולות • שבוהלים אליה שלא וקושרי' אותן מגליהן כלי שלא יעלו עליהם זכרים • כבומות • שקושרי' בגד שביב הבהמים ביום שמוליאים לשמור ממרן שלא יעלה • לרוזות • לליהן לרוזות פעמים ליכם שחלב שהוא מוחזק ופעמים קושרין לסם כים בהליהן שלא יטפטף שחלב לארץ ויפסד • רבי יוסי אוסר בכלן למשמרו הוא • חוץ מן הבבומות • שהוא שמירת למרן שלא יעוף וסוי לרו תכשיט • יוצאות לרוזות ליבש • רבי יהודה סבירא ליה בת"ק דלאו משאוי הוא מ"מ ליכם המסלק ספיר ליכא לאגור לשמע לפיל • ואתי לאתויי אבל לחלב שלא מסלק ספיר אסור חייבין לשמע כפיל ואתי לאתויי והלכה כחכמ קמא •

ג מטוטלת • חתיכה של מטלת קטורה בוכבו לסמים או לבר אחר • עקוד • שקושרים ילייסם עם הרגלים בכבלים שלא יברחו • רמל • שבופפים ילו על ולרשו וקושרין • לא יקשור גמלים זה בזה ומשוך • אחד וכולן הולכין שלא ירלה כמוליכן בשוק למכרן • אבל מכמים הוא חבלים לתוך ילו • והוא שלא יסו רלאי שחבלים תלוין ויוצלין מחתת ילו לאלרן טפח לו יותר כדי שלא ירלה כמי שמשא חבלים תלוין בילו • ובלבד שלא יכרוך • לאו לענין שבת קא מיירי אחת שלא לענין כלאים וכבי קאמר שמכמים חבלים בילו קלמם של פשתן וקלמם של צמר לא יכרוך זו בזו לכי כריך לתו כלאים וילו מחממת בחתיכתן ואסור • ד בזוג • כמין פעמון שמוליך בלאר בבמה שהשוע קול בהליכתה • אע"פ שהוא פקוק • במוכין שהשתא אין הענבל שלו מקם קם לשמיע קול מפני שהרלה כמוליכו למכור בשוק • בשולם שבלאר • כשים לו מכה מחתים בלאר • עליה כמין שתי רלועי עבה וקושרי' אותה בתמה' ברלועה שבראשו בהמה הרגלים עושין לה כמין טבעת של רלוע' עבה וקושרי' אותה בתמה' הרגלים מנקשות זו בזו • בחוטין • שעושין לסן לשימה שלא יתחלפו בחרגולת אחרים • ולא ברלועות • שקושרין אם רגליהן יחד ברלועה קלרה שלא ילנו ויסברו את הכלים • בעגלה שתחת הליה • כמין עגלה קטנה קושרין תחת הלי' של הכבשים שלייתן גדולה כלי שלא תלקה בהכבשים וכשלעים • חטוחות • עץ לי יש שהשו יוחנן מבילין קיסם ממנו ומניחין לה בחוטמה כלי שתתעטש ויפלו הטולעים שבראשה ולאחרים אין לריכין לעשות כן שמחוך שמגמרים זה בזה מפלין הטולעים מלליהם • בגמון • כמין עגל של גמי מתקים על לוחר הגגל שיהא למוד לכוף ראשו בשיגלל • ביעור הקופר • שרן שגמיו חלין כמחט וקושרין עורו בלבי הפרה שלא יקרום הסרלים ולא הרלועה שבין הקרנים • בין לגמי בין לשמור אסור לכל נטירותא יתירא מדאורייתא • פרתו של ראב"ע • לא ס"ו סיפה אלא אם שכתבו ועל שלא מיפה בה נקראת על שמו • פרק

תוספות הרא"ש

מתני' פ"ק דביצה • ובלבד שלא יכרוך לקטור אסור שסומך עליה ר"ל לתן בלא קטירה אין כאן משום לא תעלין • כך מפורש בדברי הרא"ש •

רחילות יוצאות וכו' וכבומות • ויעשו אם בכבשות בלבד שלמרן יותר רך מלמר הזכרים •

הרמב"ם: רבי יהודה אומר וכו' • הרמב"ם בפירושו כתב לתן כלבי כמוהו • אבל בתוספתא פרק ד' פסק כמוהו וזו היא גירסת הרי"ף בכ"מ הרב המגיד בלבד בר' י' ובפירושו • כפירש"י למפרש בי אתא רבין אמר רבי יוחנן אלמס כתיב הר"ל ת"ק דמתניתין •

ג לא יקשור גמלים וכו' וימשוך • פירש הר"פ שלא ירלה כמוליכן לשוק ס"ם • ולי משום כלאי אפי' קטורים מע"ס ז"ל הרמב"ם בפירושו ובחיבורו פ"ך •

ובלבד שלא יכרוך • בס"ס רשי לה אתתן בסוף מסכת כלאים שהוכף מכופה אחת אינם חיטי ומשני הכי קאמר ובלבד שלא יכרוך ויקשור • ועיין בפי' הר"ב בתוספות פ"ט לכלאים •

ד בזמן שאינם קטורים לו • מע"ס כלפירש הר"ב לעיל •

ולא חוב • פי' הר"ב מפני שהרלה כמוליכן לשוק • ס"ס • וכתבו התוספות אבל מפי אמו שבטל אגב אפסר •

דתרנגולין • כתב הרמב"ם שהוא אם כלאי לזכר ולנקבה • ולא הרגיש • כתב הר"ב בין לומר לשמור ועיין מסכ' ח' פ"ב דביצה • ולמו פירש"י (לקמן ל"ב) שלובעה וקולעה לומו בין קרניה כמין קליעה מקרן לקרן ואינם לוחזה בה ע"כ •

פרתו • כתב הר"ב אלא אי בס"ם מסוס לסיבא תמני פרתו למשמע חלא ומא כמה הוו ליה כו' • פרק

הר"ב ד"ה לר"א כו' ורתב"ם פי' עכ"ל ע"ינ בתוס"ע בתמנה ה' ד"ה לאחר • וכ"ש הכיל דעות בזה ולא הברוים • ובכנו הבנים היתר בפנ מון יתיה דתנן הה תייב חטאת ע"ש חיינו להם תנהגם •

(בסימן ש"ג)

פרק ו במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה • לא תצא אשה לא בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועות שבראשה ולא תטבול בדין עד שתרפם ולא בטוטפת ולא בסנבוטין בזמן שאינן תפורין ולא בכבול לרשת הרבים ולא בעיר של זהב ולא בקטלא ולא בנזמים ולא בטבעת שאין עליה חותם אלא במחט שאינה נקובה ואם יצאה אינה חייבת

מתני': שבראשה • אבלא יקי מחוטי צמר ופשתן ולמעה שמקלעות בהן שער שבראשה ומה טעם לא תצא בהם בשבת מפני שאמרו חכמים בחול לא תטבול בהם עד שתרפם לפ כך בשבת לא תצא בהם לשמע מהרמיית לא שבילי שלא מלוס ושרי להו ואתיא לתחוינהו מרבע אמות בר"ם • עד שתרפם • שתתירם קלת שיהין רפויין ויכנסו המים ביניהם שלא יהו חוצלים בטבילה • בטוטפת • לין שקושרין על המלח מאוזן לאוזן • סנבוטין • תלויין בטוטפת וכאלין על הלחי • עד שלחיים ענות עושין אוזן של מיני לבעונין עשירות עוטות אוזן של כסף ושל זהב ומתוך שהם בין הן תיישין לאמת שלפת ומחוינא לחברתה • בזמן שאינן תפורים • בשבבה שבראשה אבל תפורים ליכא למיחס לאחויי שאינה נוטלת השבבה מראשה בר"ם שהרי היא מעלה שערה • בכבול • תחיכה של בגד כמו מלבשת קטנה שקושרין אותה על המלח ומוחזין הלין עליה כלי שלא יזיק הלין במלח ופעמים שהראשה מתקשטת בו בלא לין לר"ם • אבל לחלר שרי וכל הנזכר למעלה אסורים אף בחלר לגזור בהם שלא תתקשט בשבת כלל לא בחלר ולא בר"ם ובכבול הטירע שלא לאסור את כל תכשיטים ותתגנה על בעלה ורמב"ם פירש לדר"ם קאי אבלבו תכשיטין האמורין במתניתין לבלבן לא אסרינן אלא גזרה שמא תעבירם ל' אמות בר"ם • עיר של זהב • עטרת זהב עשויה כמין עיר לורת ירושלים • ולא בקטלא תכשיט בתתן בלאר בחוטן ובראשה חוטנת עלמה בו כלי שהרלה בעלה בשר ובערבי מכבק"ל • ולא בנזמים • נזמי הלף אבל נזמי הלון ולאין בהן • חוגתם • פירש לתחוס בה אגרות לו כל דבר סחר ולאינ"ג תכשיט הוא לה אסור לשמע לשפה ומחויא אבל יש עליה חותם ללאו תכשיט הוא לה אסרינן לקמן חייבת חטאת ולאינ"פ שמוליאתו בלאבעו דרך מלבוש שפעמי' שהראשה מתנת לו שוליכו לאותן והוא מוליאו בלאבעו ואם יצאת הראשה לכל כך לאסרינן עד הכא

גמרא

מפני שאוזים מכוסות בן שורן •

ולא בטבעת שאין עליה חותם • פירש הר"ב אבל יש עליה חותם כו' ואע"פ שמוליאתו בלאבע דרך מלבוש וסרי לא סוליא אלא אם כן מכוסה מוליאו לבד מלבוש • אבל המוליא דבר שאינו תכשיט לו מוליאין אותם ביום ולא דרך מלבוש (ומבן בפרק י' משנה ג' לפטור) אבל המוליא דבר שאינו תכשיט לו מוליאין אותם ביום ולא דרך מלבוש • רש"י דף ס"ב • ולא במחט שאינה נקובה • בס"ם לתלי חוטא ומסקי' אמר רבא אפ אל זהב יש לה על ראשה בחוטא חוקה בה שערה בשבת מניחתה כנגד פלחתה • ולא ידעתי למה שמיע הרמב"ם בפירושו טעמא למניחתה וכו' • לאע"ג דם"ל דבשבת רשאית לתלות שערה שאין זה פסיק רישה אחסיר שערה וכמו שכתבו התוספות ורא"ן אפ"ה מטעם חוקה לא שרי דאחתי לאו תכשיט הוא

גמרא

אלא כלי שע"י מלאכתו מתקשטת אבל אינו תכשיט בעצמו וכמו שכתבו ז"ל: ב לא יצא האיש בסנדל המסומר. כתב הר"ב ומותרים בו מסמרות לחזקו ולאסרו בשבת וכו"ט רש"י עם שעור שלמעלה שימנו. ועיין שפ"ק דכלים: בסנדל המסומר: ר' חזקיה בר' מנוח אומר מסמרות לחזקו פי' זמ"ם מפני שמעשה זה בשבת היום כו' לשון הר"ן. וסוי בכמופיא ע"כ. ומה לא גזרו בתענית שעל הגשמים לפרק ב' לתענית אמרו בש"ס לא למי לסוא כמופיא לסיתירא בעשיית מלאכה:

ולא בתפילין. לא תימא אליבא דמ"ל שבת לאו זמן תפילין כדכתי' הר"ב מסי' ג' פ"ג לברכות אלא אפילו אליבא דמ"ד שבת זמן תפילין. וכ"פ הר"ב הר"פ בשבת דעירובין. לא יצא. ולמא אחי לאתויי הר"ם דשקיל ליה מרישי אם בא לפנות ומטי לסו לידמות. ובטא"מ ס"ס א' כתי' ג' כ זה שנעי' גרא שפוסק לשבת זמן תפילין ולא כתב כן בסי' ל"ח. אבל הרמב"ם בפי"ט מה"ם גרא' מסמך לשונו המפרש לאחרי' אליבא מ"ד לשבת לאו זמן תפילין שבת מפני שסולין דרך מלבוש וכן סיולא בתפילין פטור ע"כ וזה אמרו בש"ם אליבא מ"ד לשבת לאו זמן תפילין לאפ"ם פטור מה"ט. ועיין עוד מזה הר"פ בחרא לעירובין: * המסומחה. עיין בפי' הר"ב מסי' ח' פ"ם לעירובין: אינו חייב חטאת. ולא מסאו נמסו אלא כמלמסו נמסו בחלל. הר"ן:

ג במחט הנקובה. פירוש הר"ב שאותן סמוליא וכו' כלומר וכל אשה לרשה ואוממותה לתפור ולתקן בגדי ביתה. וגרא מזה שלעתו כלעת הרא"ם לאיש בין באינש נקובה בין בנקובה פטור שאינו מוליא כלרך המוליאין:

ולא במבעת וכו'. מפורש במסי' מי:

* פליטין. פירש הר"ב מור כו'. כ"כ הרמב"ם אבל בסוף מסכת כלים מפרש הר"ב כפירש"י:

ד ולא בגלה. עיין בפי' הר"ב בפי"ו ממסכת כלים: אומרים אינו אלא לגלוי שנאמר וכו'. חכמים בינו תנא קמא ולא בגלה אלא לפרש הטעם:

ה בין

תי"ט ר"ה ולא בתפילין בו' לשבת זמן תפילין כו' עכ"ל: ול"ב דגם לו"ר בכ"ן זמן תפילין בריכין נ"כ פרי עשתא. בין דחיב ה"ן בנתרת דדרך לבוש הסי' ולכך אינו חייב לתי' לגלאי א"ד. ו"ל וסבת כתבו בסכ"ן דהלכה ד"ש לאיסור לגבות בשבת יוב"כ הר"מ בסי' תקי"ו בסם הבלבו וח"כ פיון דיוחרים בכ ת פוה לת יוא בסם בר"ה ת"ם עשאר אלבוש הר"ב לאין חייב להלבישו. אל ל לגיא אלא לתו אתחוריב"ח ז"ל: הר"ב ד"ה וחכמים כו' והלכ"כחכמי' עכ"ל וכ"ם כס"ע פי' ס"ג פ"ל:

חייבת חטאת: ב לא יצא האיש בסנדל המסומר ולא ביחיד בזמן שאין ברגלו מכה ולא בתפילין ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה ולא בשרוין ולא בקבדא ולא במגפיים ואם יצא אינו חייב חטאת: ג לא תצא אשה במחט הנקובה ולא בטבעת שיש עליה חותם ולא בפליאר ולא בטובלת ולא בצלוחית של פלייטין ואם יצתה חייבת חטאת דברי רבי מאיר וחכמים פוטרין בטובלת ובצלוחית של פלייטין: ד לא יצא האיש לא בסייף ולא בקשת ולא בתרים ולא באלה ולא ברומח ואם יצא חייב חטאת רבי אליעזר אומר תבשיטין הן לו וחכמים אומרים אינן אלא לגנאי שנאמר (ישעיה ב') ובתתי חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות ולא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה: בירית טהורה ויצאין בה בשבת בבלים טמאין ואין יוצאין בהן בשבת

ולפי שאין לובשין אותן אלא בשעת מלחמה אסור ללבשן בשבת: ג במחט נקובה. שחופרים בה לאדם תכשיט הוא וחייבת חטאת אף על פי שמוליאים אותה במלבושים ולא בילוש שאותן שמוליא לרך אומנות חייב חטאת: כולאר. כלי שראשה מעגלת בראשה כמין עבעת שמסבב ראשה וזהו משאו לפי שאין רוב הנשים יוצאות בו: בטובלת. קשר של כסף או של זהב שקשור בחוטו בוסס להעביר ריח רע בראשה: של פלייטון. מור שקורין מוסק"ו: וחכמים פוטרין. לשברי תכשיט ונהנו ולכתחלה אלא רשאי לשמת אלא ומתוך ומלבה בחכמים: ד תרים. מגן עשוי כתבנית משולש: אלה. מגן עגול ושמיסה של עץ ואני שמעתי אלה מלא בלע"ז ובערבי אסו"ם: וכתתו חרבותם לאתים. ואי תכשיטין נעשו לא יהיו בעלים לעתיד: בירית. אלעדה על ספק לבחוק כתי שוקים אלא ילאו וילאו שוקים אלבך טהורה אלא תכשיט לאו הוא וכלי חשמים נמי לא הוי אלא כלי המשמש כלי הוא לשבעות הכלים שבן טהורים: יוצאים בה. לדרך לבושה היא ולוכא למיחם לשמת אלא ומתוך ולא מגלה שוקה: בבלים טמאים. משפחה אחת היתה בירות לים בסיו שעותיהן נסות וסיו בתוליהן נוסרים והטילו אלשת בין בירית לבירית שבשוקים ונעשו כבלים כלי אלא יהיו פס שעותיהן נסות ולא יהו בתוליהן מסרים אלבך אלשת חשמים לאלה הוא אלא מקבלת טומאה: ואין יוצאין בהן לשמת אלא לשלשת שבתות של זהב ומתוך

אלי שקלא לשלשלת לא מגלגל שוקה שהרי בירית במקומה עומדת: ה חוטי שער. שער הלום שעשתה אותו כמין חוטין וקולעת בהן שערה או אפילו קשרה אותן על פלחתה קשר מהודק יוצאת בהן אלא לחוטי לאר וחוטי פשתן לעולם לפי שהוא נכנסין בבשר ואי מהרמיא לה עבילי אינם לריכה שתחיה ולא אחיה לאתוי"כו: בין משלש בין משל חבירתה בין משל בהמה ובמוטפת ובסנבוטין בזמן שהן תפורין. בכבול ובפארה נכרית לחצר. במוך שבאזנה ובמוך שבסנדלה ובמוך שהתקינה לנדתה בפילפל ובגרגיר מלח וכל דבר שתתן לתוך פיה ובלבד שלא תתן לבתחלה בשבת ואם נפל לא תחזיר. שקרותבת ושן של זהב רבי מתיר וחכמים אוסרים: ו יוצאה בסלע שעל הצינית הבנות קטנות יוצאות בחוטין ואפילו בקיסמין שבאזניהם ערביות יוצאות רעולות ומדיות פרופות וכל אדם אלא שרברי חכמים בהווה: ז פורפת על האבן ועל האגוז ועל המטבע ובלבד שלא תפרוף לבתחלה בשבת: ח הקיטע יוצא בקב שלו דברי רבי מאיר ורבי

בשבת: ה יוצאה אשה בחוטי שער בין משלה בין משל חבירתה בין משל בהמה ובמוטפת ובסנבוטין בזמן שהן תפורין. בכבול ובפארה נכרית לחצר. במוך שבאזנה ובמוך שבסנדלה ובמוך שהתקינה לנדתה בפילפל ובגרגיר מלח וכל דבר שתתן לתוך פיה ובלבד שלא תתן לבתחלה בשבת ואם נפל לא תחזיר. שקרותבת ושן של זהב רבי מתיר וחכמים אוסרים: ו יוצאה בסלע שעל הצינית הבנות קטנות יוצאות בחוטין ואפילו בקיסמין שבאזניהם ערביות יוצאות רעולות ומדיות פרופות וכל אדם אלא שרברי חכמים בהווה: ז פורפת על האבן ועל האגוז ועל המטבע ובלבד שלא תפרוף לבתחלה בשבת: ח הקיטע יוצא

מסל חבירתה. פי' הר"ב אע"ג דמאיס לה ס"ס. ופי' הרמב"ם דסמא יש לה לחבירתה בראשה חולי הנקרא חולי הסועל וטיא מריעת השער וכולא בה: בפארה נכרית. וא"ת אמאי לא תני נמי בריש פרק נכרית לעיל בכלי כבול דאין יוצאין בה לר"ס וי"ל דמלתא דפסיטא הוא דאסור לצאת בה לר"ה דולאי מסלפו משום למחכו עלה. תוס' בל"ס לו בכלא דעבלא וכו' לף כ"ו ע"ב: להחצר. מלגקט בכבול ופאה נכרית ושפקים לאיכך למיתתו בהגייסו לאיסורא בך פ' מכלל דכולהו אלאחר באיסוריהו קיימי וסייעתא לפי הרמשון שבת הר"ב בר"פ. וסבי לייקון בס"ס ופירוש שבת לעיל בשם הרמב"ם לאו פירוש אמתנתין הוא אלא פירוש לגיגא הוא המשנים הר' יפמנאל בר' יוסי אמרו כן ותנא הוא ופליג אמתני' כלאיתא בס"ס: * בפילפל. פירש הר"ב שנותנת בפיה מפני ריח הפה ובפ"ע מסי' פלפלת ומפרש הר"ב שאינו הפלפל הגלוי ביומו: ובלבד שלא תתן לבתחלה. כתבו התוספות מפני הר"ב ד"ה ולא בתפילין ובתרומה בו' ולכאורה אינו מובן דלא אמרינן עכ"ל ובמיין הכ"ל: ת"י ד"ה ואם נפל כו' נשתנו תנן הלתרוני עכ"ל: ווי"ל בכיוון ס"ג ס"ן ר"ת הדג עליו דאשתיעוטי מ"ש לתוס' לעיל - מזה ע"ש: ממהרש"ל ז"ל: הר"ב ד"ה יוצא בחוט שלו כו' ולכאר הר"י עכ"ל וס"ל בפ"ע מיון ס"ל פע"ו:

בת"ס ביאר יפה שולטי דבר פשוט הוא שאינו עושה אומנו לפלוג
שעל כל פנים הוא צריך למקלות ומותר לגלות בסן כמו שיתבאר
כאן שצורך סילוקו הוא אבל כיוצא בו אינו אלא קב זה כלי שלא יראם
חסר רגל אלא נפה רגל הלכך כיון לאינו מוכן לגמרי אסור כ"י
סימן ש"ח :

* גמרא · פי' הר"ב טומאת מגע
כלומר ולא טומאת מדרס
כלכתב לעיל שאינו נסמך עליו
ואכ"י אמר הש"ס שאינו מטמא
מדרס ופרש"י דקסבר לאו לסמיכי
עבידי אלא לתכסיא ופ"ל עמוד
ונעשה מלאכתינו ע"כ וכלתנן
בפרק עשרים הכלים משני נ' ומ"ש
הר"ב דלומיא דסך בעינן כמ"ש
בסוף חגיגה וגם בפירוש הר"ב
בדפ"ב הכלים :

ואין יוצאין בהן בשבת · וסבי תרי
טעמי שבתי הר"ב דראם אלא קיימי
אלא אסמוכות וכ"כ ב"י בשם ר"
ירוחם אלא מתסר לגאת אלא
בסמוכות אבל בכסא וספסלים
שבזמן הקטנים יכול לגאת בסוס ליס כמו מקל לסרי וכן משמע
בברי רש"י וכ"כ המוספות והרא"ש ואף על גב דתנן בכסא
וסמוכות אלו וכו' י"ל דאשמועינן בכסא דאשמועינן טמאים
מדרס אבל מאי דקתני ואין יוצאין בהם בשבת אלא
אסמוכות אלו · עד כאן :

ואין נכנסין בסם בעזרה · פירש הר"ב דמעבל הוא ·
וכפרש"י ומראה דסא מאי אלא אסמוכות אבל
כסא וספסלים ולאי אלאו מעבלים נמסו מאי גרירי מסמוכות
דקטע שאינן מעבל משום דלאו בראם רגלי הן · ועוד כ"ל דסא
דתנן בעזרה · ס"ס דסר הבית מאי אלא כיון דמעבל הוא ודא תנן
אלא יכנס לסר הבית מעבלו ואייבי דתני בריסא וכנכסין בסן
בעזרה לסי ריבותא תני מאי הבי בסיפא ועיין מסנה ח' פ"ק
דכיפורים וריש פ"ק דתענית ותמיהני הרמב"ם הסמיכו דין
סמוכות דמסנתינו לענין עזרה וסוס ליס לכתבו בפרק ז'
מהלכות בית הבחירה :

אנקטמין · עיין בפירוש הר"ב הפ"ו דמסכת כלים תמצא
פירש שיבי ויש בש"ס ג' פרושים וסדר ג'
פרושים שכתב הר"ב הם פי' לבלשתם דבש"ס :

ט וכל אדם וכו' · כתב הרמב"ם חוזר לסיתר בני
מלכים שיצאו בחוץ על כאן וסדין עמו דאלו
בקטרים לא סחיבו אלא משום רפואה אמי שלריך לם כלתיבת
בש"ס דם ס"א שלריך מיהו שיהיה ממשמת נכפין לעניין
קמיע ופסקה הטור סימן ש"א · וסוי יודע לגמרי פסקינן
בספי"ד דלא הר"ם שאומר כל ישראל בני מלכים הם מוקים
בש"ס דמתני' בתריג בכסותו :

הר"ב ר"ה
ור"ת
כו' ואין הלבה
כר"ת עכ"ל וכ"ע
בס"ת א"ח סימן
ש"א סכ"ד ויוכ"ד
סימן קנ"ש :

פרק

לפום רגל ומוקק בו מעבר לסוב רגם שוקו בתוכו ואינו נסמך
עליו ומותר לגלות בו דמעבל דילי' סוי ור"י אוסר דלאו תכסיא
הוא וסלמי הר"ר : ואם יש לו בית קבול כתוסי · שמחקק בו כדי
קבול של כתיתין לקין ומוכן לסיות רגם שוקו עליהן מקבל
טומאת מגע אבל אם אין לו אלא
בית קבול שוקו בלבד בלא כתיתין
לאו בית קבול הוא לטומאת וס"ל
כפסוטי כלי עץ דזומיא דסך בעינן
דקבול שלו עשוי לבלבל על ידו
מה שמוחין בו אבל שוקו
אינו מעבל על גבי הכלי :
סמוכות שלו · יש קטע
שתי רגליו וסולך על שוקיו ועל
ארכבותיו ועושה סמוכות של עור
בשוקיו: טמאים מדרס אם זה הוא
אמת לסמוכות גופו עבידי ומדרס
הן ונעשה אב הטומאה : ויוצאין
בהן בשבת · לתכסיא דיליה הן :
ונכנסין בהן לעזרה · ואע"ג דתנן
לא יכנס לבר הבית במנעלו הני
לאו מנעל מינהו אלא בראם רגליו
הן : בכסא · יש קטע שיבשו ונכוופו גידי שוקיו ואף על ארכבותיו
אינו יכול לילך ועושה כמו בכסא כמוך ויושב עליו ובכסאו מסלק
נסתך על ידיו בספסלים קטנים ועוקר גופו מן הארץ ונתקף
לפניו ואחור ונח על אחוריו ובכסא קשור לאחוריו : סמוכות ·
של אותו קיטע עושה לו סמוכות של עור או של עץ לרגלי
שוקיו או רגליו שתלויין וכבאות נשען על ידיו ויוסף עוקר עצמו
נשען גם על רגליו קצת : ואין יוצאין בהן בשבת : לתיילי דתלו
ולא מארני זמני למשתלפי ואתי לאתויינהו ואיתי לאתרי מפני
שאין צריכין לו כ"כ והוו משאוי : ואין נכנסין בהן לעזרה · למנעל
נעלו : אנקטמין · כמין פרלוף אדם משונה שמשימין על הפיים
להבדיל בו שחיטות פ"א תמור שבלנים עושין ונושאין אותו
על כתפיהן : עזרים · מלקבל טומאה לאלו כלי תשמיש ולאו
תכסיא הוא : ט בקסרים · כן שיש לו נעגועים על אביו ונוטל
שאב רמוע של מנעל ימין וקושרה לו לבן בשמאלו וכל זמן שאוחו
קשר עליו שריש שנעגועים מעליו בשמאלו ולשכי תני שבים
שאין לבמות נעגועים על אביהן כמו לבנים : בזוגין · כמין
פעמונים קטנים תרגום פעמון זשב וגם דלשבת : י החרגול ·
מין חגב בלכתיב (ויקר"א) את שחרגל למינהו תולין אותו בחוץ
ומרפאין בו כאב שאון : ובשן של שועל · לעבדי לסיוחת למאן
לייש לסקיטו תולין עליו שן של שועל חי ולמאן דלא נייש כלי
שיש תולין עליו שן של שועל מת : והמסמר שלובה · מסמר
שבעין שתלוי אם ימיתוהו על נפת שבמכה יסיר הנפת ורמב"ם
פי' שמשימין אותו בלואר מי שיש לו קדחת שליסיה וירפאנו :
ור"מ אומר אף בחוץ אסור ואין הלכי הר"מ דקי"ל כל דבר שיש
בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי ולא קריין בסו
והמוקחיסם לא תלכו :

פרק

דבר אחר יפה שולטי דבר פשוט הוא שאינו עושה אומנו לפלוג
שעל כל פנים הוא צריך למקלות ומותר לגלות בסן כמו שיתבאר
כאן שצורך סילוקו הוא אבל כיוצא בו אינו אלא קב זה כלי שלא יראם
חסר רגל אלא נפה רגל הלכך כיון לאינו מוכן לגמרי אסור כ"י
סימן ש"ח :

* גמרא · פי' הר"ב טומאת מגע
כלומר ולא טומאת מדרס
כלכתב לעיל שאינו נסמך עליו
ואכ"י אמר הש"ס שאינו מטמא
מדרס ופרש"י דקסבר לאו לסמיכי
עבידי אלא לתכסיא ופ"ל עמוד
ונעשה מלאכתינו ע"כ וכלתנן
בפרק עשרים הכלים משני נ' ומ"ש
הר"ב דלומיא דסך בעינן כמ"ש
בסוף חגיגה וגם בפירוש הר"ב
בדפ"ב הכלים :

ואין יוצאין בהן בשבת · וסבי תרי
טעמי שבתי הר"ב דראם אלא קיימי
אלא אסמוכות וכ"כ ב"י בשם ר"
ירוחם אלא מתסר לגאת אלא
בסמוכות אבל בכסא וספסלים
שבזמן הקטנים יכול לגאת בסוס ליס כמו מקל לסרי וכן משמע
בברי רש"י וכ"כ הרמב"ם והרא"ש ואף על גב דתנן בכסא
וסמוכות אלו וכו' י"ל דאשמועינן בכסא דאשמועינן טמאים
מדרס אבל מאי דקתני ואין יוצאין בהם בשבת אלא
אסמוכות אלו · עד כאן :

ואין נכנסין בסם בעזרה · פירש הר"ב דמעבל הוא ·
וכפרש"י ומראה דסא מאי אלא אסמוכות אבל
כסא וספסלים ולאי אלאו מעבלים נמסו מאי גרירי מסמוכות
דקטע שאינן מעבל משום דלאו בראם רגלי הן · ועוד כ"ל דסא
דתנן בעזרה · ס"ס דסר הבית מאי אלא כיון דמעבל הוא ודא תנן
אלא יכנס לסר הבית מעבלו ואייבי דתני בריסא וכנכסין בסן
בעזרה לסי ריבותא תני מאי הבי בסיפא ועיין מסנה ח' פ"ק
דכיפורים וריש פ"ק דתענית ותמיהני הרמב"ם הסמיכו דין
סמוכות דמסנתינו לענין עזרה וסוס ליס לכתבו בפרק ז'
מהלכות בית הבחירה :

אנקטמין · עיין בפירוש הר"ב הפ"ו דמסכת כלים תמצא
פירש שיבי ויש בש"ס ג' פרושים וסדר ג'
פרושים שכתב הר"ב הם פי' לבלשתם דבש"ס :

ט וכל אדם וכו' · כתב הרמב"ם חוזר לסיתר בני
מלכים שיצאו בחוץ על כאן וסדין עמו דאלו
בקטרים לא סחיבו אלא משום רפואה אמי שלריך לם כלתיבת
בש"ס דם ס"א שלריך מיהו שיהיה ממשמת נכפין לעניין
קמיע ופסקה הטור סימן ש"א · וסוי יודע לגמרי פסקינן
בספי"ד דלא הר"ם שאומר כל ישראל בני מלכים הם מוקים
בש"ס דמתני' בתריג בכסותו :

הר"ב ר"ה
ור"ת
כו' ואין הלבה
כר"ת עכ"ל וכ"ע
בס"ת א"ח סימן
ש"א סכ"ד ויוכ"ד
סימן קנ"ש :

פרק

כסבור אין שבת
ע ועכשיו שכתו :
חות שקלל לכולם
ר' תמורו ומשמע

פרק ז כלל גדול ע"ש"מ"ש בס"ל ברפ"ו ממסכת שביעית:
השובת עיקר שבת · פי' הר"ב לכתיב את
שבתותי תשמורו ומסתברא לכי כתיב שמורה אחת לשבתות
הרבים כה"ג כתיב לכולם קלת שגגה היא וקרבן אשונג קלתי
רש"י · * ומ"ש הר"ב ומעיב
למעיקרא שמע וכלכתב הר"ב
במשנה ב' פ"ק לכריתות :

חייב על כל שבת ושבת · עיין
מ"ש לפי"הר"ב ורש"י סוף
פרק י"ב בשב"ל :

חייב על כל אב מלאכה וכו' ·
ובש"ם יליפעמים שהוא
חייב על כל אחת ואחת ופעמים
שאינו חייב אלא אחת על כל שבת
ומסתברא לחיובא בזדון שבת
ושגגות מלאכות לאיכא שגגות
עובדא ופטורא בשגגות שבת וזדון
מלאכות לחלא שגגה היא · לשון
רש"י ומ"ש הר"ב כגון שתי תולדות
של אב אי עיין מ"ש סוף מסנה ב' בשם התוס' :

*ב אבות מלאכות ארבעים חסר אחת · יש לדקדק וכי שגי
ליה לתנא לאתי שמספר כמו שהוא אלאים ואשע
ולא הוי אלא שתי תיבות ועכשיו הם אלאים והקרוב אלי
למסריך שריך כלי שבא לשתני · פ"ג למכות וסתם אקרא
קאי במספר ארבעי יבמו (דברים כ"ח) וכיולא בזה כתבתי גם
כן לקמן רפי"ח ויכולתי עוד לתת טוב טעם ולומר דמלאכה אבב
אורחא קמ"ל דבמלי לנקט בלישנים ארבעים חסר אחת לומר
שנעשה בהעלם אחת כל המלאכות ושיתחייב על כל
אחד ואחד יהיו ארבעים וחסר אחת אלא תיהשב למלאכה
לענין חיוב קרבן ושיהיו שגגה שהופר אינו חייב אלא"כ שיקשור
גם כן וכמ"ש הר"ב לקמן הם אלא כ' שנעשה כל המלאכות
בהעלם אחת בהכרח הם ארבעים מאחר שהחפיר אינם
מלאכה אלא כשיקשור גם כן והקשרים כבר עשאם בפני עצמם
7 התנא קא חשיב לכו הכי ולהכי קאי במאי דקמל"ן בהמתו את
ייב עוד עליה מכיון שפולם עשאם בהעלם אחת והר"ב שפירש לקמן שם שהחופר
קשר כבר באותו הסעלם וכ"ם לב"ו פי' ס"ז לכל חופר אינו חייב על הקשרים שעשה
ופירש לא יתחייב אלא שקשה לי על הר"י מהש"ם לף ע"ל דאמר אביי אלו מלאו
ת ואי חייבו לפומיים חייב ויפירש"י ואי חייבו לפומים נעשית לה שפה הוסיף כאן
כ · וזו ולאי שתירש לדברי ב"י ומ"ת דבש"ם לף ע"ם פליני רב ושמואל על מה חייב
ה לובא ושמואל מחיי משום נטילת נשמה לבל ושסתא מליבא דרב הא אי כשעשה
יוה ותרי לבישות הרי שתים יתר על ל"ע לא קשיא דמילי הוא טעמא דרב דתרי ג"כ
אלא כי היכי לזכנו מיניה אם כן זוקא בשוחט על מנת למכור אבל בשוחט לביתו לא
יתין דבשי לאוריי אבב מוריחים הא דאמרן בעושה המלאכות לביתו מיירי ועיין בלבוש
ב לקתני ארבעים חסר אחת שכן בפרק טומנין לף מ"ט קא מיבעי לה הא דתנן
ו מינא בר אלא בגוד עבודת המשכן אמר ליה רבי יוחנן ב"ר אלעזר כך אמר רבי
ולאכתן ומלאכות שבתורה ארבעים חסר אחת ובעי רב יוסף ובא שבתה לעשות
מלאכתו

ר"ע מברטנורה

לפום רגל ומוקק בו מעבר לסוב רגם שוקו בתוכו ואינו נסמך
עליו ומותר לגלות בו דמעבל דילי' סוי ור"י אוסר דלאו תכסיא
הוא וסלמי הר"ר : ואם יש לו בית קבול
כתותין שמא · סמוכות שלו טמאין מדרס
ויוצאין בהן בשבת ונכנסין בהן בעזרה
בסא וסמוכות שלו טמאין מדרס ואין
יוצאין בהן בשבת ואין נכנסין בהן בעזרה
אנקטמין טהורים ואין יוצאין בהן :
ט הבנים יוצאין בקשרים ובני מלכים
בזוגין וכל אדם אלא שדברו חכמים
בהווה : י יוצאין בביצת החרגול ובשן
שועל ובמסמר מן הצלוב משום רפואה
דברי ר' מאיר וחכמים אומרים (פ"א דברי
רבי יוסי ורבי מאיר אומר) אף בחול אסור
משום דרכי האמורי : פרק

ורבי יוסי אומר ואם יש לו בית קבול
כתותין שמא · סמוכות שלו טמאין מדרס
ויוצאין בהן בשבת ונכנסין בהן בעזרה
בסא וסמוכות שלו טמאין מדרס ואין
יוצאין בהן בשבת ואין נכנסין בהן בעזרה
אנקטמין טהורים ואין יוצאין בהן :
ט הבנים יוצאין בקשרים ובני מלכים
בזוגין וכל אדם אלא שדברו חכמים
בהווה : י יוצאין בביצת החרגול ובשן
שועל ובמסמר מן הצלוב משום רפואה
דברי ר' מאיר וחכמים אומרים (פ"א דברי
רבי יוסי ורבי מאיר אומר) אף בחול אסור
משום דרכי האמורי : פרק

قطعة شظية / إدراج وجد(ت) مع كتاب fragment/insert found with book

כת"ס ביאר יפה שולאי דבר פשוט הוא שאינו עושה אותו לסלק
שעל כל פנים הוא צריך למקלות ומותר לצאת בהן כמו שמתבאר
כאן שצורך הילוכו הוא אבל כוונת עכו"ם קב זה כלי שאינו ראוי לו
חסר רגל אלא נכה רגל הלך כיון לאינו מרוך הילוכו אסור כ"י
סימן ש"ח :

* טמא • פי' הר"ב טומאת מגע
לאומר ולא טומאת מדרס
כלומר לעולם שאינו נסמך עליו
ואביי אמר הם"ם שאינו מטמא
מדרס ופרש"י דקסבר לאו לסמוכי
עבידי אלא לתכשיט ומ"ל עמוד
ונעשה מלאכתו ע"כ וכתתן
בפרק עשרים לכלים מסני נ' ומ"ם
הר"ב דהומיא דסך בעינן כמ"ש
בסוף חגיגה וגם בפירוש הר"ב
בדפ"ב דכלים :

ואין יוצאין בהן בשבת • ומי תרי
טעמי שבתי הר"ב נראה אלא קיימי
אלא אסמוכתא וכ"כ ב"י בשם ר"
ירוחם אלא מתסר לצאת אלא
בסמוכות אבל בכסא והפסלים
שבידיו הקטנים יכול לצאת לסוף ליה כמו מקל לסרי וכן מסתע
דברי רש"י וכ"כ התוספות והרא"ש ואף על גב דתנן בסא
וסמוכות אלו וכו' י"ל דאסמוכתא בסא לאסמוכתא טמאים
מדרס אבל מאי דקתני ואין יוצאין בסא בשבת אלא קאי אלא
אסמוכות אלו • עד כאן :

ואין נכנסין בסא בעזרה • פירש הר"ב דמעבל הוא •
וכפרש"י ומראה דסא נמי אלא קאי אלא אסמוכות אבל
בסא וספסלים ולאי אלאו מעבלים נמנו למי גרישי מסמוכות
דקתני אינו מעבל משום דלאו בראש רגלי הן • ועוד כ"ל דסא
לתנן בעזרה • ס"ס לסר סבית נמי אלא כיון דמעבל הוא וסא תנן
לא יכנס לסר סבית בטמאלו ואיידי דתני בריש בסא ונכנסין בסא
בעזרה לסוי גרוותא תני נמי סבי בסיפא ועיין מסנה ח' פ"ק
דכיכורים וריש פ"ק דחגיגה ותמיהני הרמב"ם דסתיב דין
סמוכות דמסנתינו לענין עזרה וסוף ליה לכתבו בפרק ז'
מהלכות בית הבחירה :

אנקטמין • עיין בפירוש הר"ב ספ"ו דמסכת כלים תמצא
פירש שנים ויש בשם ג' פרושים וסגר ג'
פרושים שכתב הר"ב שם פי' לבלתם הבשם :

ט וכל אלה ומי • כתב הרמב"ם חוזר לסיתר כמי
מלבים שיצאו חוצה על כאן • וסדין עמו דאלו
בקטרים לא סחיבו אלא משום רפואה למי שלריך לה כלתיא
בשם הם"ל שלריך מיאו סיסים ממסמת נפפין לענין
קמיע ופסקה סעור סיגן ש"ל • והוי ידע למאי פסקינן
בספי"ד דלא הר"ם סאמר כל ישראל כמי מלבים הם מוקים
בשם למתני' בתריג בכסותו :

הר"ב ר"ה ורי"ת
מי ואין הלבה
כר"ת שבי"ג וכ"מ
בס"ת ת"ח סיגן
ש"ל סכ"ד ויכיר"ד
סיגן קנ"ב :

סשוכח עיקר שבת • כסבור אין שבת
אע"ג דמעיקרא סמע ועבסין שכחו :
ת • על כל הסבחות שחלל לכולם
ת ל"ח) את שבחתי תשמורו ומשמע
רבים :
ים שבת
ת [ועשה
ת הרבים
ע שבת
ת חטאת
) ושמרו
למשמע
ומ"שמיי
ואע"פ
ם אחד
ים סיין
בתמיים
לא שלא
הילכל כל

פרק ז כלל גדול אמרו בשבת כל
השוכח עיקר שבת
ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה
אינו חייב אלא חטאת אחת היודע עיקר
שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות
הרבה חייב על כל שבת ושבת היודע
שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה
בשבתות הרבה חייב על כל אב מלאכה
ומלאכה העושה מלאכות הרבה מעין
מלאכה אחת אינו חייב אא חטאת אחת:
ב אבות מלאכות ארבעים חסר אחת
הזורע

: הילדע שבת ועשה מלאכות
ות הללו אסורות ועשאן כמה פעמים
ד מלאכה חטאת אחת ואע"פ שחזר
מקן חלא שגגה הוא לסא לא מודע
ער ימים שבתחיים הוויין ליעשה לחלק
לו לדעת אינו מלאכה אסורה ואינו
סק לפני חכמים בהלכות שבת וסוא
ת של שתי אבות חלוקות על כל אחת
ד אב וחולדה לדיה לו שתי חולדות
ת חלא כלקתני סיפא שעשה מלאכות
אינו חיי אלא אחת כגון שתי חולדות
בעושה ואחר ועושה בהעלם אחה ואין
ת אלא בגופי עבירות שאינן חומים לו
שגגת שבת :
ב הזורע

פרק ז גדול יעיימ"ם בס"ל ברפ"ו ממסכת שביעית:
השוכח עיקר שבת • פי' הר"ב לכתיב את
שבתותי תשמורו ומסתברא לכי כתיב שמירה אחת לשבתות
הרבה כה"ג כתיב לכולם חלא שגגה היא וקרבן אשגג קאתי •
רש"י • * ומ"ש הר"ב ואע"ג
דמעיקרא שמע וכלכתב הר"ב
במסנה ב' פ"ק דכריתות :

חייב על כל שבת ושבת • עיין
מ"ש לפי"הר"ב ורש"י סוף
פרק י"ב בס"ד :

חייב על כל אב מלאכה וכו' •
וכש"ם יליפעמים שהוא
חייב על כל אחת ואחת ופעמים
שאינו חייב אלא אחת על כל שבת
ומסתברא לחיובא בזדון שבת
ושגגות מלאכות לאיכא שגגות
טובא ופטורא בשגגות שבת וזדון
מלאכות לחדא שגגה היא • לשון
רש"י ומ"ש הר"ב כגון שתי תולדות
של אב אי עיין מ"ש סוף מסנה ב' בשם התוס' :

*ב אבות מלאכות ארבעים חסר אי • יש לדקדק וכי סגי
ליה לתנא דלתני המספר כמו שהוא שלשים ותשע
ולא היו אלא שתי חיבות ועכשיו הם שלשה והקרוב אלי
דמסריך שריך כליסגא דבמתני" פ"ג למכות ותתם אקרא
קאי במספר ארבעי" יבמו (לבריס כ"ח) וכיולא בזה כתבתי גם
כן לקמן רפי"ח ויכולתי עוד לתת טוב טעם ולומר דמלאכה אבב
אורחא קמ"ל דבמאי דנקט בליסמים ארבעים חסר אחת לומר
שהעושה בהעלם אחת כל האבות מלאכות ויתחייב על כל
אחד ואחד יהיו ארבעים וחסר אחת אלא תיחסב למלאכה
לענין חיוב קרבן והיינו שגגל סהופר אינו חייב אא"כ שיקשור
גם כן וכמ"ש הר"ב לקמן שם א"כ העושה כל האבות מלאכות
בהעלם אחת בהכרח הם ארבעים מאחר שהחפיר' אינם
מלאכה אלא כשיקשור גם כן והקשרים כבר עשאם בפני עצמם
ד' התנא קא חשיב לבו הכי ולהכי קאי במאי דקמל"ן בהמוהו את
סר אחת ולא יתחייב עוד עליה מכיון שפולם עשאם בהעלם אחת והר"ב שפירש לקמן שם שהחופר
בעמה מיירי כשלא קשר כבר באותו ההעלם וכ"ש לב"י פי' ס"ז לכל חופר אינו חייב על הקשרים שעשה
ר אלא"כ אם על הפירה לא יחחייב אלא שקשה לי על הר"י מהם"ם דף ע"ל דאמר אביי הלי מלו
ת) חייב י"א חטאת ולי חייבי לפונים חייב יי"נ ופירש"י ולי חייבי לפומים נעשית לה שפה הוסיף כאן
ור אחר בחפיר' ע"כ • חו ולאי סחירה לדברי ב"י ות"ח דבש"ם דף ע"ם פליגי רב ושמואל על מה חייב
נטילת בשבת ומשום מובא ושמואל מחיי משום נטילת בשבת לבל ולשבתא אלאיבא דרב אא"ו כשעשה
ם ואחת לחרי הקרוח והרי לבישות הרי שתים יתר על ל"ע לא הקשיא דאביי הוא טעמא דרב דאמר ל"ב
ניחא ליה לחוות בדמא כי היכי לזכנו מיניה אם כן דוקא בשוחט על מנת למכור אבל בשוחט לביתו לא
ת מהרים חורה ומתניתין דבשי לאוריי אבב אורחים הא דאמרן בעושה המלאכות לביתו מיירי ועיין בלבור
ר אברהם אמר לייבב לקתני ארבעים חסר אחת שכן בפרק טומנין דף מ"ט קא מיבעי לה הא לתנן
אחת כנגד מי א"ל רבי חנינא בר אגא כנגד עבודת המשכן אמר ליה רבי יוחנן ב"ר אלעזר כך אמר רבי
קנינא כנגד מלאכה מלאכתן ומלאכות שבתורה ארבעים חסר אחת ובעי רב יוסף ויבא שביתה לעשות
מלאכתו

בס"ד ביאר יפה סולמי דבר פשוט הוא שאינו עושה אומנו לשלך
שעל כל פנים הוא צריך למקלות ומותר לצאת בהן כמו שיתבאר
כאן שצורך סילוקו הוא אבל כוונת עשיית קב זה כלי שלא יתלה
חסר רגל אלא נכה רגל שלכך כיון לאינו מוכן כלומר אסור כ"י
סימן ש"ח :

* טמא. פי' הר"ב טומאת מגע
לומר ולא טומאת מדרס
כלומר לעולם שאינו נסמך עליו
ולכי אמר בס"ם שאינו מטמא
מדרס ופרש"י דקסבר לאו לסמיכי
מילי אלא לתכשיט וא"ל עמוד
ונעשה מלאכתו ע"כ וכלתמן
בפרק עשרים לכלים משני ומ"ש
הר"ב דומיא דשן בעינן כמ"ש
בסוף חגיגה וגם בפירוש הר"ב
ברפ"ב דכלים :
ואין יוצאין בהן בשבת. ומי תרי
טעמי שבת הר"ב גראם אלא קיימי
אלא אסמוכתא וכ"כ ב"י בשם ר'
ירוחם אלא מתחר לאלת אלא
בסמוכתא אבל בכסא ופפליס
שביניו שקנים יכול לצאת בהם לשרי וכן משמע
מדברי רש"י וכ"כ התוספות ורא"ש ואף על גב דתנן בסא
וסמוכתא אינו וכתי י"ל דאשמועינן בסא לאשמועינן טמאים
מדרס אבל מאי דקתני ואין יוצאין בשבת אלא קאי אלא
אסמוכתא אלו. עד כאן :
ואין נכנסין בשבת בעזרה. פירש הר"ב דמעבל הוא
בסא ופפליס ולאו אלאו מכעליס נמסו אמי גרייר אסמוכתא
דקטע שאינו מגיע מסוס לאו ברגלים רגלו הן. ועוד כ"ל דבסא
דתנן בעזרה. ה"ה לכל הבית אמי אלא כיון דמגיע הוא ובסא תנן
אלא יכנס לכל הבית במגעלו ואילו דתני ברישא ונכנסין בהן
בעזרה דהוי רבותא תני אמי בסיפא ועיין מגנה מ' פ"ק
דכיכורים וריש פ"ק דחגיגה ותמיהני הרמב"ם הסמיך דין
סמוכות דמסנתינו לענין עזרה וסוס ליה לכתבו בפרק ז'
מהלכות בית הבחירה :
אנקטמין. עיין בפירוש הר"ב הפ"ו דמסכת כלים תחלת
פירש שליבי ויש בה"ם ג' פרושים והכך ג'
פרושים שכתב הר"ב הם פי' לבלתתם לבה"ם :
ט. וכל אדם וכו'. כתב הרמב"ם חזר לסיתר בני
מלכים שיאלו חנון על כאן. וסדין עמו דאלו
בקשרים לא הסירו אלא משום רפואה. אמי שריך לה כלתיה
בה"ם לה"ם שריך מיהו שיסיה ממשאת נפפין לענין
קמיע ופסקה הטור סימן ש"ח. וסוי יודע לאמי הפקינן
בספי"ד דלא הר"ם הסמוך כל ישראל בני מלכים הם מוקים
בה"ם למתני' בתריג בכסותו :

הר"ב ר"ה ור"ת
כו' ואין הלבה
כר"א עב"ל וכ"ע
בה"ג ת"ר סימן
ש"ח סב' ויוכיח"ר
סימן קנ"ג :

פרק

ורבי יוסי אוסר ואם יש לו בית
כתותין טמא. סמוכות שלו טמאין כ
ויוצאין בהן בשבת ונכנסין בהן בע
בסא וסמוכות שלו טמאין מדרס
יוצאין בהן בשבת ואין נכנסין בהן בע
אנקטמין טהורים ואין יוצאין בה
ט הכנים יוצאין בקשרים ובני מל
בוגין וכל אדם אלא שדברו ח
בהווה : י יוצאין בביצת החרגול
שועל ובמסמר מן הצלוב משום רפ
דברי ר' מאיר וחכמים אומרים (פ"
רבי יוסי ורבי מאיר אומר) אף בחול א
משום ר"ר האמורי : פר

מן : בסא. יש קטע
אינו יכול לילך ועוב
נסתך על ידו בספל
לפניו וחוזר ונח על פ
של אותו קיטע עוב
שוקיו או רגליו סתלו
כשבן גם על רגליו
ולא מאריגי זמני ל
שאין קריכין לו כ"כ
נכסו : אנקטמין
לבביות בו סחימות
על כתפיהן : ט
תכשיט הוא : ט
סאב רמוע של מגע
קסר עליו סרים ס
שאין לבמת נעוגו
פעיוניים קטנים
מין תנב כלכתיב
ומרפאין בו כאב ס
לליים להקיאו תולי
שיבן תולין עליו
שבעון סתלי אם
פי' אמשמין אות
ור"מ אומר אף בו
בו משום רפואה
והחוקותיהם ל

פרק ז **כלל** גדול: השוכח עיקר שבת. כשבור אין שבת
בתורה (לעיל ג' ע"ב) ומעיקרא שמע ועכשיו שכחו:
אינו חייב אלא חטאת אחת. על כל שבתות שבלל לכולם
שגגה חלה היא לכתי' (שמות ל"ה) את שבתותי תשמורו ומשמע
שמירה אחת לשבתות שרבה:
סיגלא עיקר שבת. סיגלא שבת
בתורה ונאסרו בו מלאכות [ועשה
מלאכות] שרבה בשבתות שרבה
ע"י שגגת שבת שאינו יודע ששבת
היום חייב על כל שבת ושבת חטאת
אחת ועל זה נאמר (שם) ושמרו
בני ישראל את השבת לעשות
שמירה לכל שבת ושבת כלומר שחייב
חטאת על כל שבת ושבת ואע"פ
שלא נודע לו בתחילה שבת היום אלא שלא
נזכר במלאכה שעשה בו שלבל כל
שבת ושבת שגגה אחת היא: סיגלא שהוא שבת ועשה מלאכות
שרבה. שלא ידע שמלאכות אלו אסורות ועשאן כמה פעמים
בכמה שבתות חייב על כל אב מלאכה חטאת אחת ואע"פ שחזר
וכפלן בכמה שבתות כל אב מהן חלה שגגה היא לשא לא נודע
לו בתחילה וכבר ביאר למימר ימים שבתחילה שויין ידיעה לחלק
המשוש ימים שבתחילה אין לו לחטאת אחת מלאכה אסורה ואינו
מוחרת אלא אם כן יבא ועשה לפני חכמים בסלבות שבת וזהו
הדין שחייב על שתי תולדות של שתי אבות תולדות על כל אחת
חטאת אחת אבל אי אביל אב ותולדה ליכא אז שתי תולדות
של אב אחד לא מחייב אלא חלה כלקתי כיפא הטעם מלאכות
שרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת כגון שתי תולדות
של אב אחד משום דהוי כעשה ומחזר ועושה בהעלם אחת ואין
חלוק חטאת בהעלם אחת אלא בגופי עברות שאינן דומים אז
בחלוק שבתות לענין שגגת שבת: ב הזורע

פרק ז **כלל** גדול אמרו בשבת בכל
השוכח עיקר שבת
ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה
אינו חייב אלא חטאת אחת היודע עיקר
שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות
הרבה חייב על כל שבת ושבת היודע
שהוא שבת ועשה מלאכות הרבה
בשבתות הרבה חייב על כל אב מלאכה
ומלאכה העושה מלאכות הרבה מעין
מלאכה אחת אינו חייב אא חטאת אחת:
ב אבות מלאכות ארבעים חסר אחת
הזורע

פרק ז **כלל** גדול ע"ז מ"ש כס"ל ברפ"ו ממסכת שביעית:
השובת עיקר שבת. פי' הר"ב לכתיב את
שבתותי תשמורו ומסתברא לכי כתיב שמירה אחת לשבתות
הרבה כה"ג כתיב לכולם חלה שגגה היא וקרבן מצוגג קאתי
רש"י. * ומ"ש הר"ב ואע"ג
דמעיקרא שמע וכלכתב הר"ב
במסנה ב' פ"ק לכריתות:
חייב על כל שבת ושבת. עיין
מ"ש לפי"הר"ב ורש"י סוף
פרק ג' בס"ד:
חייב על כל אב מלאכה וכו'.
וכש"ם ילקפעמים שהוא
חייב על כל אחת ואחת ופעמים
שאינו חייב אלא אחת על כל שבת
ומסתברא לחיובא בזדון שבת
ושגגת מלאכות לאיכא שגגות
עובדא ופטורא בשגגות שבת וזדון
מלאכות לחלא שגגה היא. לשון
רש"י ומ"ש הר"ב כגון שתי תולדות
של אב אי עיין מ"ש סוף מסנה ב' בשם התוס':
*ב אבות מלאכות ארבע"ם חסר אי. יש לדקדק וכי שגי
ליה לתנא לתני המספר כמו שהוא שלשים ותשע
ולא היו אלא שתי תיבות ועכשיו הם שלשים והקרוב אלי
למסריך סריך כליסגא דבמתני' י' פ"ג למכות ותתם אקרא
קאי במספר ארבעי' יבמו (לבריים כ"ח) וכיונא בזה כתבתי גם
כן לקמן רפי"ח וכולתי שול לתת טוב טעם ולומר למלתת אגב
אורחא קמ"ל דבמאי דנקט בלישנים ארבעים חסר אחת לומר
שבעושה בהעלם אחת כל מלאכות ומתחייב וסיתחייב על כל
אחד ואחד יהיו ארבעים וחסר אחת שלא היתחבר למלאכה
לענין חיוב קרבן והיינו שגגל. שהופר אינו חייב אא"כ שיקשור
גם כן וכמ"ש הר"ב לקמן שם א כ הנעשה כל מלאכות מלאכות
בהעלם אחת בהכרח הם ארבעים מאחר שהחפיר' אינם
מלאכה אלא כשיקשור גם כן והקשירה כבר נעשה בפני עצמה
ל שתנא קא חשיב לכו הכי ואסכי קאי במאי דקמל"ן בשמותו את
שחייב גם על הקשירה שעמה מיירי כשלא קשר כבר באהו שהעלם וכ"ש לב"י פי' ז' דכל חופר אינו חייב ע"ל הקשירה שעמה
אעפ"י שלריך שיקשור ג"כ שאל"כ אם על התפירה לא יתחייב אלא שקשר לי על הכ"ו מהש"ם דף ע"ל לאמר אביי אלו מלון
לעביל חלתה פירש כוורת) חייב ל"ל חטאת ואי חייבי לפומים חייב י"ג ופירש"י ואי חייבי לפומים נעשית לה שפה הוסיף כאן
חופר וקושר שלריך לקשור אחר התפיר' ע"כ. וזו ולאי שהירה לדברי ב"י וא"ת דבשם"ם דף ע"ל פליגי רב ושמואל על מה חייב
הסותה לרב מחיי' מהוס נטילת נשמה ומשוס מלבע. ושמואל מחיי' מהוס נטילת נשמה. לבל והסתא אליבא דרב הא הוי כשעשה
כולן בהעלם אחת ארבעים ואחת לתרי קס"רוח ותרי לבישות הרי שתים יתר על ל"ט לא קשיא דמילי הוא טעמא דרב לחיי' ב"כ
מהוס לובע אלא מהוס לניחא ליה לחוס בלמא כי היכי לאזבו מינים אם כן הוקא בהוחט על מנת למכור אבל בהוחט לביתו לא
מחיי' לסא מלאכה מחשבת אסרה תורה ומתנינן דבעי לאוריי אגב אורחים הא לאמרן בעושה המלאכות לביתו מיירי ועיין בלבור
לקמן ובני משכיל מהר"ר מברסם אמר ליישב לקמני ארבעים חסר אחת שכן בערך עומנין דף מ"ט קא מיבעי לה הא לחכן
אבות מלאכות מי חסר אחת כנגד מלאכה מלאכתן ומלאכות שבתורה ארבעים חסר אחת ובעי רב יוסף ובא סביתה לעשות
שמעון בר רבי יוחני בן לקוניא כנגד מלאכה מלאכתן ומלאכות שבתורה ארבעים חסר אחת ובעי רב יוסף ובא סביתה לעשות
מלאכתו

fragment/insert found with book قطعة شظية / إدراج وجد(ت) مع كتاب

מלאכתו (בראשית ל"ט) ממיגיה הוא והמלאכה היתה לו (שמות ל"ו) ולא ממיגיה לחכמי קאמר דשלום עבידתא לו לגמרא והמלאכה היתה לו ממיגיה הוא ופא"כ ל"ל לעשות לרבינו נכנס היקו ותנא דידן אגב אורחיה קמ"ל לך לכל הני אבות מלאכות דם כנגד ארבעי מלאכות שבתורה ואחת מהם חסר לך שאל אותי שעמד למנין כאשר עיין בספר הקונקרדנסיום בדרש לאך ומלאש יותר הרבה וסיבותיו על הראשון הש"ג ליפה כונת אבתי לריכין לדיני אלינא לרבי חנינא בר חמא שאמר שהן כנגד עבודת המשכן ותניא נמי כוותיה וכן תפס הר"ב בפי' משנתינו ועל אשר שלאתי שמלאת יותר ממספר ארבעים הם מתוך פי"רש"י שכתב בזה הלשון שכתובים בתורה בכל התורה וסיי קאמר קרא לא תעשה כל מלאכה כמנין כל מלאכה שבתורה ע"כ: מזה למדתי שאין לסכים במנינם אלא מלאכה שאין כתוב בה לא לאוהרים ולא עונש שעל אותן שאין בהם לאוהרים ולא עונש עליהם הוא אומר שאמר שכתו' שלא תעשה אותה זוק ותשבת שיהיו ארבעים ולא יותר ובתוכה הני תרי דעלייהו בעי רב יוסף ומלאתי שעל למה שכתבתי שאין למנות בכלל ארבעים אותן שנאמר בהן לאוהרים או עונש שהן במסכת ומה פרק יה"כ דף פ"ו המפרש רב תפלת חנשה עמוין ליה"ל כנגד חנשה פסוקים לכתיב בהו עיינו ומקשין חנשה הוו ותנן שיתא תנאי בהוספות מומא לי דבקראי נמי כתיבי שיתא תרי באחרי מות ושלם במאור אל הכסנים ואל בעצתם וגרשם לי לכי הנפש אשר לא תעשה (ויקרא כ"ג) לא תקשיב ולא תקשיב אלא ליוון תעמו ועמיתם אבל הא לא ליוון הוא לא קתני עכ"ל והגאוני מאוד: ואריכין אנו לגודעי שבש"ס יש ט"ס המלאכתן כ"ל מלאכתן ומלאכות כ"ל מלאכת גרשם לי ולפי שמלאכתו מוקדם בפרשת בראשית לכן לא הנהגתי מלאכתך וכן לפום ריסטא ראוי הוא למקבע מלאכה שהוא שם הפעמר ומלאכת שהוא שם הנסמך ומלאכתו שהוא שם עם כינוי וש"ב מלאכתך לפי מנייסן מפקת: * והזורע וכו' קנת תימס לאליסנא לאבות מלאכות שייך למיתני זרעה וכן מולם בלי שם לבד ולא על שם הפועל אותם וכן עשה הרמב"ם בתיבורו ס' שבת ריש פ"ז ולפי מ"ש לעיל כיישוב לי מרבעים חסר אחת לקנ"ל לעל עושה כמה יהמיי אתי נמי שפיר לתני מולם בלי שנא להפועל אותם: והאופה כתב הר"ב תנא סיגורא לפת נקט. ש"ם. ויסיב הר"ן טעמא משום דשכיחא:

* והמיסך כתב הר"ב אורלי"ר בלע"ז וכן פירש רש"י. ולפלן בסוגיא לף ע"ש ע"ב כתב הרמב"ם תוי' דשבת כתב כתב בפירושו הוא המיסך את השתי נגור מן המסכי הנסוכי (ישעיה כ"ח) ע"כ ובתוספתא פרק ט' מסלכות שבת כתב מתיחת החוטין כדרך הארגים היא הנמשכת ומה שמתיחת אורג הוא הפועל לפי שהוא מיסך ע"כ. ועל שתי בלא ערב מיירי שתם:

והעושה שתי בתי נירין וכו' לריך לפרש למה פירש בכאן ובאורג ובחופר ובכותב שיעור טפי מבשאר. תוספות * ומה הלא קאמרי נמי הפוסק לפי שהוא בכלל אורג: * שתי בתי נירין. פי' הר"ב שמוקשי חוטין בתוך הבית נירן וכן פירש רש"י וז"ל הערוך ערך נר מכניס את חוטי שתי בנירין שיעלה זה ורל זה ויכא הערב ויחזור שתי ועלה התחתון ורל העליון ויכא הערב ע"כ. והנירים עצמם פירשם הר"ב ברש פרק כ"א ממסכת כלים וז"ל הנחוטין המרוגים על הקנה ובעבורם מנביהין קנת החוטין ועושין דרך שילך בו הארג בחוט על כאן ונם הרמב"ם כתב שם בזה הלשון נירים הם חוטין המרוג ם על הקנה אשר בעבורם יגבהו קנת החוטין ויעשו דרך ילך בו הארג בחוט. על כאן. וגראה לי שהוא הלשון לריך לשיות ילך בו מחוט הערב ועל פי זה יש לתקן גם לשון הר"ב. אך לא ראיתי לשון בו יל מכיון שהוא הנאתיק כן מלשון הרמב"ם. אולי ילע ביאורו ואמנם זה שכתי הרמב"ם ואחרין הר"ב הנירים הם חוטים המרוגים על הקנה לשון הקר הוא ונלא אמרו על הקנה בחלות החוטין שאחד על הקנה בקנות החוטין הסני שלהם ולקמן בפרק י"ג משנה ב' אפרש ויתר מזה בס"ד. ואמנם על לשון הערוך המפרש למשנתינו המכנים את חוטי הסתי בנירין וכן גראה שלזה מתכון רש"י. ואחריו הר"ב בפירוש הכבר הקשה לישנא דמתניתין מומא הנעשה בתי הנירין עלין לא הנעשה ומכנים דבר אחר בתוכם אבל לשון הרמב"ם והר"ב הבכלים ג' ומוכרחין המפרשים כמו הערוך. אמנם לקמן פרק י"ג מוכרח פירושם מתוך מה שאמר אבי הס"ם ולפי שלפי עניית דעתי בעיקר פירוש הנירים

ב הזורע והחורש והקוצר והמעמר הדש והזורה הבורר הטוחן והמרקד והלש והאופה הגוזז את הצמר המלבנו והמנפצו והצובעו והטווה והמיסך והעושה שתי בתי נירין והאורג

הזורע. הא לא תנא החורש בראשה והלר הזורע והחורש. הא לא תנא הבורר בראשה והלר הזורע הבורר. פסולת בדיון לו בכבדים: והמרקד. בנפה ותע"ג לבני כלשון תלא נינסו לאפרים פסולת מתוך אוכל נעשו אלאתן משום דאלתן הוו במשכן הע"ג דומי לאהלי הוו במשכן הע"ג דומי לאהלי הוו בתוך הבית הנירין הוא הנאתיק הנירים הם חוטים המרוגים על הקנה ע"ש כתב הרמב"ם אחת אלא אם אין בכבדים אחת אלא אם אחר זה: הפופה. לא הוה במשכן לאיקפייס אלא בבח ופת לא שייכא במלאכת המשכן אלא תנא הבורר לעת נקט ומיהו מבשל שאת מנין מלאכת אופה הוה במשכן בסממנין של לבע תכלת וארגמן ותולעת שני. וסמנים בקלרה והמתן כסוי על גבי קרקע הנעומלת על אש חייב משום מבשל. וכל הנקרא תלי' בהתיתין הזורע הקולר הנה הם הנה הם הנה הם

תוספות חדשים

* חסר אחת ומינה לסיפא קשיא עפי שהרי כבר נזכר לאחת גם כללן במספר ארבעים בריש ג"ה ומ"כ הו מינה חמינה לימה לי • ולא פירש הר"ב כלום • ועוד דבש"ם הא' לאפילו עביל וכו' לאו אמינה דרישא ולאו אמינה לסיפא קשיא מלאכות לסיפא אמרינן הכי • וכתוספות שקשו ומ"ם מריש שמעינן ליה לתנן בעושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת וי"מ דה"ל מעין מלאכה אחת היינו שהי חולדות מאב אחת אבל האב וחולדה דיליה מחייב חדתי קמ"ל עכ"ל וחו בש"ם ארבעים חסר אחת לאפוקי מדר"י דמוסיף את השובבו (משום שהי בהרכר) והמקלקל (ליסב חוב הערב שלא יאת מתוח יחר מלאי) א"ל שובבו הרי סוא בכלל מיסך מקלקל הרי סוא בכלל אורג • ומינה דרישא אמר רבי יוחנן לאחי לאחי לאשמועינן שאם עשאו כולם בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת • ומפרש לה בש"ם דף ס"ט דידע לה לשבת שקלטוהו לשומרו בלאו הגג בהרת אלא יהא ששבת אסור בהרת ואשמועינן מתני' דחייב ל"ט מלאת על כולן • והלכך לא קשיא דמרישא אשמועינן דידע בשבת אחת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל אב מלאכה • ולאי מהחם ה"א דידע שהוא שבת היינו שהריך שידע שלקטוהו לשבת בשבת זו ומלאכות לו לפקות מלחת מהמלאכות ושהוא חייב כרת עליה • ושחטא לא משבחת לה שיהא חייב בכל ל"ט שלו נעלמו ממנו כל הל"ט שהינו חייב כרת בכולם א"כ מאי דידע שהוא שבת במאי ידע :

חר"ב ר"ע וכ"ש כו' הוא שבת ונרוש כו' עכ"ל ונן אוכח דבי"א דידע ושגגה ר"ל ע"ש

ד המוציא וכו' • במאי לסיים באבות מלאכות פתח לפרנסה • א"נ משום לסווה ורגיל ביותר כמו"ש בריש מכילתין בש"ל : תבן • מפורש במשנה ג' פרק עשריים :

* ועלי בגלים • אמר לי בני המסכיל מהר"ר אברהם שיק"

שנראה בעיניו שהם מה שהוא כמו יד בכל וכבי אמרי בפ' בכל מערבין דף כ"ט דעלי בגלים לאבגל ארחא פיר"ש שנגלו ארח וחם לא שיך אלא במה שהוא כמו בית יד ושכן ים לפרש במסי' ג' פ"ן דשביעית ונכתים דברין שמה שסביבו של סבלים קל פות נקראו :

חוץ וכו' וסוכן ומורסגן • ואמרינן בש"ם דף ע"ו ע"ב ולאע"ג דסוכן ומורסגן מלטרפין לשיעור חלה כדתנן במס' ו' פ"ב דחלה התם שאני סכן עני אוכל פרו בעיסה בלוסה כלומר מעורבת בסובין ומורסגים כלכך לחם הארץ קרינה ביה אבל לענין שבת מיהי לחשיב בעינן והתמיהו דהני לאו אוכל מיסו ופי' הראשון שפי' הר"ב בסוכן ומורסגן הוא פירוש רש"י אבל כפי' רמב"ם התם ובתב במסכת חלה שם וכן במס' ה' פרק י"ח ממה שהם תרומות :

פרק ח כדי מזיגת הכוס • פי' הר"ב ויעמוד על רביעית פירש"י בילה ומתלה רביעית הלוג וכתב הרמב"ם כי שיעור הכלי מלבעיים על מלבעיים על תשע מלבעיים וחלי מלבע וחומש מלבע וכל המלות בגולל שהוא שבהן בלשון העברי :

חסר אחת : ג ועוד כלל אחר אמרו כל הכשר להצניע ומצניעין במזהו והוציאו בשבת חייב עליו חטא' וכל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין במזהו והוציאו בשבת אינו חייב אלא המצניעו : ד המוציא תבן כמלא פי פרה • עצה כמלא פי גמל • עמיר כמלא פי טלה עשבים כמלא פי גדי • עלי שום ועלי בצלים לחיים כגרוגרת • יבשים כמלא פי גדי ואין מצטרפין זה עם זה מפני ששוו בשיעוריהן • המוציא אוכלים כגרוגרת חייב ומצטרפים זה עם זה מפני ששוו בשיעוריהן חוץ מקליפיהן וגרעיניהן ועוקציהן וסיבן ומורסגן ר' יהודה אומר חוץ מקל פי ערשים שמתבשלות עמהן: יין כדי מזיגת הכוס: חלב כדי

פרק ח המוציא

סגוסרת מתמת סכתיסס : ומורסגן • הנשאר בנפה ורמב"ם פירש אפכא למורסגן סוא עבה ונרוע מסובין : חוץ מקליפי עלסן • שלמטרפין : שמתבשלות עמהן • לאפוקי הקליפות שלומות שהן מוסרות כשבושס מסן גורן וקליפי הפול בזמן שהן לחים ומתבשלות עם קליפתן לר' יהודה מלטרפין עם האוכלין לשעור גרוגרות אבל יבשים לא שלין כאוכלין בקליפתן לפי שהן מרלים סובבין בקערה ואין הלכה כר' יהודה :

פרק ח המוציא יין כדי מזיגת הכוס • של ברכה המזון שהוא רובע רביעית יין חי כדי שימזגנו לתשבון על חד ב' יין תלתא ממים ויעמוד על רביעית הלוג שהוא שעור מים של ברכה :

כדי

כדי גמיעה • דבש בדי ליתן על הכתית • שמן בדי לסוך אבר קטן מים בדי לשוף ברהם את הקילור ושאר כל המשקין ברביעית וכל השופכין ברביעית רבי שמעון אומר כולן ברביעית ולא אמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן : ב המוציא חבל כדי לעשות אזן לקופה גמי כדי לעשות תלאי לנפה ולבבה רבי יהודה אומר כדי ליטול ממנו מדת מנעל לקטן • נייר כדי לכתוב עליו קשר מבסין והמוציא קשר מבסין חייב נייר מחוק כדי לכריך על פי צלוחית קטנה של פליוטון : ג עור כדי לעשות קמיע • קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שכתפילין שהיא שמע ישראל • דיו כדי לכתוב שתי אותיות • בחול כדי לכחול עין אחת:

ד דבק

כלי גמיעה • הם שלמה בולע בבת אחת ואלב בהמה טמאה אלא חזי לשמים שעורו כדי לבחול עין אחת : על הכתית • מכה שעל גבי הסוסים והחמורים ומתמרין מתחת הסוסאו ומלאתי כתוב בהם שהין אילא בעור הבשר כשמגיע למעלה וקרוי פי כתית אף על פי שהבשר עקרו לגמרי כיון שרפואתו מלויים הוא מהמן אלינו בחר שיעורא זעירא לאומרא : אבר קטן • של תינוק בן יומא והיא אלבע קטנה שברגל : לשוף • לשפשף ולמחות בהן : קילור • שמתכון על העין : ושאר כל המשקין שאין עושין מהן רפואה : שופכין • מים שרותין וחזי לגבל בהן את הטיט : כלן ברביעית • אף הין ואתלבוהבהם אלא אמרו שעורין במשנה אלא למצניעיהן אבל שאר כל אלה אין חייבין אלא ברביעית והבריתא ליה לר' שמעון המגיע עצמו בעי שעורא זעירא ובכלי מהלי שיעור לא מחייב אלית ליה לר"ש כל אלין כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו שיתחייב עליו מגיעו בכל שהוא ואין הלכה כר"ש : ב אזן לקופה • לאוחזה בה : תלאי • לתלות בו ובליר מהשיעור אזן לקופה : מלא מנעל • לרלות לאוזן כמלא זו אמי לריך שעורים בכיר מתלאי : נייר • מעשים עושין אותו : קשר של מוכסין • פעמים שאדם נותן מכס בראש הכתר מזה והוא מוסר לו חותם לבראות למוכס שבעבר שאחר מן הכתר לבראותו שכבר פרע המכס והרבו לכתוב שתי אותיות גדולות לסימן וכן גדולות מהתו אותיות שלנו : נייר מחוק • שהוא אינו ראוי לכתוב לפיכך לריך שעור גדול לכריך על פי צלוחית : ג לעשות בו קמיע • לכתות בו את הקמיע : קלף כדי לכתוב עליו • פרשה קטנה • לאיילי דלמון ויקרין לא עבדו מייס קשר מוכסין אלא תפילין ומזוזות ולא מחייב בשעורא זעירא : דיו כדי לכתוב שתי אותיות • לרשום על שתי אותיות של כלי או על שני קרטיס לחוון : כדי לכחול עין אחת • שכן כמעות הסולמות מעוטפות אין מגלות אלא עין אחת ומחלת אותו : ל הסבסבת

מגיעה • כשם שמדבר להו פלי גמיאה מו כלי גמיאה אמר רב נחמן בר יצחק הגמיאני כל מעשה מים מכלן (רשב"ם כ"ל) ועיין ספי"ל וכתי בעל מגיל מסגם בפי"ח מה"ש בשם הרמב"ם אין שיעורו יהיה לו אבל פירושו כלי גמיעה של אדם בימוי והוא פחות אפילו מכלי לוגמין ואל"ל מרבעית ע"כ ועיין משנה ב' פ"ח ליומא מ"ה שם בשם"ל :

על הכתית • וכש"ם תנא על פי כתית • וז"ש הר"ב פי כתית : אבר קטן • פי' הר"ב לקטן קלי מאבר ואחלש • הכי מפרשינן בש"ם ולא כמשנה ו' פ"ל דעדיות ע"ש * • ועיין מ"ש בשם הר"ש במשנה ב' פ"ב לכליים : מים כלי לשוף בהם את הקילור • לרפואתו מלויים לכל משקין מרפאי לעין ונגליים כלבה על העין לבד ממיא למסו ולא נגלין כלאיתא בש"ש :

ב חבל כדי לעשות אזן לקופה • למחוך שהוא קשה פונה עץ הנפה וכבלים ולא עבלי אינשי הלכך לא מחייב בשיעורא זעירא לעשות תלאי • גמלא : נייר • פירש הר"ב מעשה עושין מוסו עיין בפי' משנה ב' פ"ב דמגילה ומשנה ל' פ"ב דסוטה : והמוצא א אסר מוכסין • מעריך לאשמועינן אפילו כחוב על הקלף אע"ג דקתני בסמוך דשיעור קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין • חוספתא :

פליטון • מפורש במשנה ג' פ"ו :

ג עור • פי' בש"ם הלות ועדין לא נעשה בקמיע ונפלה : קלף • פי' בתוספי שבעור בשעה עיבוה חולקין אותה לשניים ואותו שכלפי שער קרוי קלף וכלפי בשר קרוי ווכסוסטוס שכן בלשון יון קורין לבשר סוסטוס ולוך פירש מקום כמו לוך פלן לבדקרי ליס לוכסוסטוס כ"ומ' מקום בשר: בדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין כו' • תמא אמרי לא

קתני פרשה סותה לשיעור זעירא שפי (כלתנן במשנה ב' פ"ב לסוטה) ואור"י לפרשה סותה לא שבית בפר' תפילין ואמרינן כל מלאכה לשבית ולא שבית אזיל רבנן בתר שבית ולקולא • תוספות פ"ב לסוטה דף י"ז :

* שרויא • שמע ישראל תמיהא לי למאי אלטריך לפרש דזיל קרי ספרות שבתפילין תמלא שו שיל שקעי • וכ"ל לאיטריך שבתפילין אלא שיהא' בכלי לפתוח עליו כל אלבעה פרשות אבל אלבעה פרשות אבל אלבעה שיעור לחלאת ים לשער בה לבד שבן קורין אותה לבד על מעמו וא"ת א"כ ל"ל למתני פרשה קטנה שבתפילין י"ל דלא לאו שנכתב בתפילין משום שהוראה על מעמו בלבד לא היינו מסערינן בה שרוב הטולים בקיאין בה וקורלאין אותה בע"פ וא"נ קורלאין אותו בתוך ספר אלא אבל השתא דבתפילין נכתבה ולא סגי בלאו הכי וגם על המעה קורין אותה לבלה הלכך מתמין חכמים הביעור בה לבד :

7 שעוה

דלת

חוספות תרשיס

ד שעוה כדי ליתן על פי נקב קטן • בברייתא של יין ופירות רש״י למעוטי סמן ולבסם שפיין זב לרך נקב קטן יותר מסמן עב מיין • וע״כ וסבי מפורש במסי׳ ב׳ פ״נ דמסכת מכשירין לסמן עב מיין • וע״ע במסי׳ ב׳ פ״נ דמס׳כליס דמפרש [סר״ב] שסמן דק מסיין וע״ש :

* חרסית • פירש סר״ב לבינה כתושה ועיין מ״ש בספ״ו דחולין :

לסור • פירש סר״ב בגמרא עגייס טופלות׳פירש״י מוסמות :

* ו חף • פירש סר״ב שן מסיני סמפתח וכו׳ ותבמיחו כתבתי בפרק י״א דמסכת כלים מפנס ס׳ :

הברבר • פירש סר״ב שסובבא בו וכו׳כתבתי פירושו בסוף מסכ׳ כ׳ פ״ז בסש״ל :

ז בין פגים לחבירו • פירש סר״ב כשמסלרין פגימין וקורות וכו׳ נראה מלשון דגימין כעין קורות ועמודים • ולפון רש״י כשעושין פגימין ומסלרין אותם עמודים וקורות וכ״כ בפ״ס בבלא קמ״ע פגים כמו פגימי פחתים פגימי תלמות הקבועים בתוכם וסן סל״ע ומרוחרין אותם וכו׳ וסוחסת כלמת בעל הערוך שמפרש שם שלחי וסמוי׳ פגימת בלי׳ בגת לרבנן (ירמי׳ ל״ו) ויש כקרוא יסודי שלם לתות ומרבע׳ תרגומו תלת פגיס׳ ומרמב״ם כתב פגים תלי לבינה * כסים חלל בין תלאי לבינה וימלאו אותו חלל בחרסות ואבנים קטנים ע״כ וכ״כ בתוס׳ ז׳ פרק י״ב לנגעים ושם מפרש סר״ב לפגים בענין אחר וע״ש :

א״ל ר״י מסס רגיס וכו׳ • ור״מ ס״ל דס״ק קרא לאפילו מידי לגא מסיב לאיבסי כמו לחסוף מים מנבא לא לסתבא ליס • ס״ס : משם רגיס • ק״ק שס״ל מסס זכר עיין מסכת ז׳ פ״ב לסוכה :

פרק

ר דבק כדי ליתן בראש השבשבת • זפת וגפרית כדי לעשות נקב שעוה כדי ליתן על פי נקב קטן • חרסית כדי לעשות פי כור של צורפי זהב רבי יהודה אומר כדי לעשות פטפוט • סובין כדי ליתן על פי כור של צורפי זהב • סיד כדי לסור קטנה שבבנות רבי יהודה אומר כדי לעשות כלכול רבי נחמיה אומר כדי לעשות אגריפי : ה ארמה כחותם המרצופין דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים כחותם האיגרות • זבל וחול הרק כדי לזבל קלח של כרוב דברי ר׳עקיבא וחכמים אומרים כדי לזבל כרישא • חיל הגם כדי ליתן על מלא כף סיד • קנה כדי לעשות קולמוס ואם היה עב או מרוסס כדי לבשל בו ביצה קלה שבבצים • טרופה ונתונה באילפס : ו עצם כדי לעשות תרווד רבי יהודה אומר כדי לעשות ממנו חף׳וכוכית כדי לגרור בו ראש הברבר • צרור או אבן כדי לזרוק בעוף רבי אליעזר בן יעקב אומר כדי לזרוק בכחמה : ז חרס כדי ליתן בין פצים לחביריו דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר כדי לחתות בו את האור רבי יוסי אומר כדי לקבל בו רביעית אמר רבי מאיר אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר (ישעיה לי) * לא ימצא במכיתתו חרס לחתות אש מיקוד אמר לו רבי יוסי משם ראיה (שם) ולחשוף מים מגבא :

פרק

ד דסבסבת • סליילין מוסיפין נסר קטן בראש סקנס ומחמיס עליו לבק וסעוף יוסב עליו ונלבק בו ולריך לתת עליו דבק סרכה כדי שיסא סעוף נדבק בו : לעשות בו נקב קטן • כלי שמשימין בו כסף מי וסותס פיו בופת או בגפרית ועושה בסתימה נקב קטן לסוליא ממנו סכסף׳ : חרסית • לבינה כתושה: לעשות פי כור׳סמפות נכנס בו : פטפוט • רגל למקום מושב סכור שמשיבין אותו על כן וכסיס שעשו לכך : סובין כדי ליתן על פי סכור של צורפי זהב • במקום שאיקפחמין צורפין סושב בתוס׳ של סובין פירש אחר שרגילים לתת סובין על פי סכור כשמתיכי׳ הזהב׳לסול קטנה שבבנות • בגמ׳ שסגיעו לפרקן ולא בא לכן סאורח בגמ׳ סעגייס טופלות אותן בסיד והאורח ממסר לבא ומסיר מי מ״ת ספער ובגמ׳ עגייס טופלות בסולת ובגמ׳ מלגיס בסמן זית ולא סבא סגיא שלים: כלכול • סלבעין וסלין אותן בסיד לבסביב לת סבער׳אגריפי • לגמ׳ מן הלבעין מעגא שקורין בת בלעה ואיקסלכי׳לא כר״י ולא כר׳ נתמיס : ה אלמס • עיט אלוס : מרלופין • שקין גדולות שמשאין בסקפרקטיא בספינות ומותנין אותם כדרך שחותמים באגרות ושיעור לרבנן זעיר מדר״ע וסלכי כחכמים : כלי לזבל כריבא • כרתי ושעורי׳ זעיר מקלח של כרוב וסלכם כחכמים : מלא כף סיד • כף של סיידין : כלי לעשות קולמוס • סמניע לקסרי של אמצע אלבעותיו : עבה • שאינו ראוי לכתיבה : מרוסס • מרולן ושבור : בילם קלס • בילת תרגולת ואמאי קרי לה בילם קלס שקלס לסתבל יותר מסאר בילים וסשיעור סגא כדי לבסל כגרוגרת ממנה : טרופה • מעורבת בשמן : ונתונה באלפס • שסתס כבר שסיא ממסרת לסתבל : ו תרווד • כף • סן מסיני סמפתח שפותחים בס סלהות ואין סלבס כר׳ יסול : כרכר • של אורגין ומעבירו על הסתי כשהוא מתות לפניו ושובבו בו סחוטין : כדי לזרוק בחמה • לגא ערת אינים למשקל לזרוק משום עוף לסבריתו דבקלא בעלמא סגי ליס : ז בין פגים לחבירו • כשמסלרין פגימין ועמודין וקורות ושעשין שורות של קורות על סתרן ויש תלי בין ז לו סומכו תחתיו ס״לא יתע״ק : זכר לדבר • לתשיב חרס בתחילת סאור : לחזוף • לגלות : מגבא • גומא קטנה שהמים נקבצים לגמא מסיב חרס כ״ו בקבלת המים וסלבס כר׳ יוסי :

פרק ט אמר רבי עקיבא מניין לעבו״ם שמטמאה במשא בנדה שנאמר (ישעיה ל׳) תזרם כמו דוה צא תאמר לו מה נדה בטמאה במשא אף עבו״ם מטמאה במשא : ב מניין לספינה שהיא טהורה שנאמר (משלי ל׳) דרך אניה בלב ים • מניין לערוגה שהיא ששה על ששה טפחים שזורעין בתוכה חמשה זרעונין ארבעה בארבע רוחות הערוגה ואחד באמצע שנאמר (ישעיה סיא) כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח זרעה לא נאמר אלא זרועיה : ג מניין לפולטרת שבבית זרע ביום השלישי שהיא טמאה שנאמר (שמות יט״) היו נכונים לשלשת ימים • מניין שמרחיצין את המילה ביום השלישי שחל להיות ב שבת שנאמר (בראשית ל״ד) ויהי ביום השלישי

פרק ט אמר רבי עקיבא מניין לעבו״ם שמטמאה במשא בנדה שנאמר (ישעיה ל׳) תזרם כמו דוה צא תאמר לו מה נדה בטמאה במשא אף עבו״ם מטמאה במשא : ב מניין לספינה שהיא טהורה שנאמר (משלי ל׳) דרך אניה בלב ים • מניין לערוגה שהיא ששה על ששה טפחים שזורעין בתוכה חמשה זרעונין ארבעה בארבע רוחות הערוגה ואחד באמצע שנאמר (ישעיה סיא) כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח זרעה לא נאמר אלא זרועיה : ג מניין לפולטרת שבבית זרע ביום השלישי שהיא טמאה שנאמר (שמות יט״) היו נכונים לשלשת ימים • מניין שמרחיצין את המילה ביום השלישי שחל להיות ב שבת שנאמר (בראשית ל״ד) ויהי ביום השלישי

פרק ט מניין לעבו״ם שמטמאה במשא • פי׳ הר״ב אייני וכו׳ מ״כ משום דבעי למתני כו׳ וזהו פירש״י וכתבו התוס׳ שאין נראה לא״כ בהסנה ס״ל להתחיל ועוד דה״ל למתניי׳ בפרק רבי אליעזר דמיילי וכו׳ : שנאמר תזרם כמו דוה • כתב הר״ב ואפליגו רבנן עליה וכו׳ • במסכת נ׳ פרק נ׳ דעבו״ם וסס מפרש בס״ל : ב שנאמר דרך מכ״ם בלב יס • פירש הר״ב מס יס טהור • כתבתי בפ״ק דמקוואות * ומ״ש הר״ב ואפילו סיא של חרס פרשתיו במסכת נ׳ פ״ב דכלים : מניין לערוג׳ וכו׳ • עיין מ״ש בזה בס״ל דפרפ״נ דכלאים : שנאמר כי כארץ וגומר • כתב הר״ב ושם טפחים ליכא למילף מקרא אלא קיס לרבנן וכו׳ • ומוה״ת דמ״מ אלטריך קרא דאי לאו קרא ס״א אע״ג דלא יצקי מיכא ערבוב ואסור קמ״ל קרא דבכה״ג ליכא ערבוב ובקרא לחוזים גמו לא סגי דלא הוי דלעיגן בכמה שרי קרא אבל הסתא דקיס לסו לרבנן דחמסה בסיתא לא יצקי מיס לן לאוקמיס קרא בסיתא • תוספות :

ג שנאמר הוו נכונים לשלשת ימים • לאוקי לכתי׳ הר״ב דמקוי׳ למקבע קרא דוקא לשתים ביום ומחר • ואור״י לכתא ליס לא תוויי הוו נכונים לשלשת ימים משום דמוכח דמצו׳ עליתא זרע הקפיל לכתיב ביום אל תגשו אל אשה עכ״ל • ומה שהגהתי בלבדי הר״ב דלא רבנן דרא״ב הוא כו׳ משנה שלמה פ״ח דמקוואות • וס״ל מוכח בש״ס דהכא : * מניין שמרחיצין את המילה • ולקמן פי״ה משני׳ נ׳ תנן את הקטן ולפ״ז כן הוא בסדר המשנה שבירושלמי ובש״ס שם אין תנינן מרחיצין את הקטן תניי לבי רב מרחיצין את המילה רבי אבהו בשם ר׳ יוחנן הלכה כמי שהוא אומר מרחיצין את הקטן : ביום השלישי • כתב הר״ב וכ״ם ר״ש ושמי • וכן משמע לשונו בפי״ט • וכתב שם הר״ן ולא כתיב

משנה ג

בראש משיר. הי"ל וקשה דלמי מיותא שפתלה הוי מוכרח לקרוי עלי פתח כל היכל. רק קושי התורכן אלא סיה תלכין נפשיים נוהגים לקשר בשני"ל ס"ה מ"ל עיין אדקבלי ו"ל דנקט דבר שיש בו קנין חיסור דומי לחוקר ותב שביו חולקין הכשון לפנים גם הדשיה בזאת חוק לפחות הוי קנין לאסור לבקשתיכי אקרא יאקהורתם ז"ל:

כתיב (בראשית ל"ד) ביום השלישי בהיותם כאבים אלמא עפי מוסתכן כו' מכשני ר"ל אע"פ שסכנת יום אפי' שני ביום השלישי חלושים ביותר ולא הוי יכולים לברוח ולשלוח • אבל ביום כי עליין לא הסם כחם ויום ראשון יוסיף אלא גנשו בסם לפי שעליין כחם עליהם אף על פי שסם מסוכנים יותר וכתי עוב ע"ל שיקנה ראשים לאיכא לנימר שיותר שסמוכנים השלישי ואל תתמה שסבנתו של סרכם חליים הוא סוא לשתחוק יותר השלישי • עכ"ל אבל בפ"ג ממסכת נדרים מוסלף ל"א כתב אלא כאיב ליה עפי כני אלא שחלושין ביותר וסיומו לדברי הראשונים • ויש מתלוקות בין הפוסקים בזה • ולכרי הרב במשנה ג"פ ל"ל המסכת תענית גרלין אלא כמי"ם בכלן: ד מנין לסיכה הוא דאיתא בתוספתא • כתב הרמב"ם אין רואה בתמרו כשתים שיהיה חיי' אלא בדבר אבל חיי' מלקות כמו שנבאר במסכת עמא • ושם הרא"ם ביאר שחיי' מכת מרלות לפי שהסיכה אינה אלא אם מכתת ומלבריהם וכ"כ בתוספתא פ"א מס' שבתת עשור ועיין כיצא בזה בפירושו למשנה מי [בפ"ק] במ"ש שם בס"ל:

ביו"ב • עיין מ"ש בס"ל רפ"ח דיומא: ה המוציא עליה כלי לבשל וכו' אע"ג לתני בתוספתא ס"פ אינה שבת עב וכו' כלי לבשל וכו' אינשריך לאשמועי' בעלים אלא אחזו לעשות בהן שן של מפתח וכ"ש לחיוב קנ"ן • ש"ם תבלין • כתב הרמב"ם כמו הפלפל והזנגבל וגלנגן וקלם וזומיסין • וכולן מלטרפין זה עם זה לפי שפעולתן אחת ע"כ • וכל אלו בשם מיני תרקחות והכרים הריתן טוב ועיין במשנה ו' ו"ל ש"ם בס"ל • ולאפוקי שאר לבריה שמתבלין בהם שאינו מסוס ע"ו מפ"כל לבר שמתבלין בו ולפי"סוס וכו' • כי תמיא דהתם לגמרא עשה לאסורות שבת שלא • לא מסתברא כלל לחלק • דסא כל שיעורי שבת סולבין אחר הרקן אל בי אלם לעשות בהכרים הפשר • וכיון שהסוס ולומיו בכלל תבלין לענין ע"ז ס"ל שיש בכלל תבלין לענין סולאות שבת • ועוד דהם"ם סבא אלתנן ומלטרפין זה עם זה פריך לה מסכת מתמיה דעלה • לתנן ומלטרפין ואחמר עלה במיני מתיקה שמו טעמא לחזו לנמוק אם הקירה הא לאו ומשני ב"ב דסז למנוק • בא קנין דהחלא מתחא מתזגמו • ולא עוד אלא שלפי דעת המקשן ס"ל דבהני לסבי לפי מסקנא דעלה • ועיין רפ"ם לחולין • ורלאיתי בפי מה"ם שהרמב"ם סם הערוך המשנה שבכלן כלשונה וכתב עליו שמגיל וז"ל ומ"מ נראה לפי הם"ם שאין מלטרפין אלא בהכרחן מיני מתיקה וכן פירש"י ז"ל ויש לרבינו הם פי' אחר עכ"ל • ובפי"ב מהמ"א כתב הרמב"ם הסא לעולם תבלין הם ב' לו ג' שמות וכו' ומסברה לה בברפה ובדרש"ט לסבריעת הכן לה בהלי מיני ירקות וכן רגילין ליקח בלילי פסחים לשמור הראשון מה שקורין בלא"ה פיערז"ל ומומרים שהוא מה שנקרא בלשון הכמים כרפ"ם ובירושלמי לשון הכמים הרב"ם אמר פי' טרסלינון • וי"ע * ואי אין מתבלין בהם אלו בא"ו שדבר הרמב"ם ולומיסין ניתא דלא מלי מיירי הכא אלא בתלו בלבד ולאיתי בחוש לפי תולין לף קמ"א בהל"ה הני פלפלו כו' שבתבו לאין נראה הוסיף בכלל תבלין אלא ירקות בעין כמון אבל שומין והבלים אינם בכלל תבלין ע"כ: אבטים • עיין מ"ש שם ל"ל בתמיה מי פ"ב הכלאים: בשבבה • ס"א פי שבכה וכן בעתיק ר"י: קנדליא • פי' הר"ב עשב שנקרן בעפרו • פלומר שמייבשין אותו וכוסשין הלק הלק עד שנעשה פעפר וכולא בא תמלא בפי' משנה ג' פ"ל: ברי לסעביר על הסתם • כלתנו במשנה ו' פ"ע דמילה:

ו פלפלת

ו * פלפלת כל שהוא • לחוא לריח הפה ואין זה פלפל שמלוי ביומו: ועטרן כל שהוא • שמרפאים בו מ"ם ו"ו כלאם תלי הרפאם: מיני בשמים כל שהן • לריח טוב: מיני תרקוח כל שהן שהוא לעשות מהן לרבן קנן: מ"ק • רקב סיפל • וספרי ו ופלפלת כל שהוא ועטרן כל שהוא מיני בשמים ומיני מתבות בל שהן • מאבני המזבח ומעפר המזבח מקק ספרים ומקק מזשפחותיהם כל שהוא שמצניעים אותן לגנון ר' יהודה אומר אף המוציא מן משמשי עבו"ם כל שהוא שנאמר (דברים י"ג) לא ידבק בידך מאומה מן החרם: ז המוציא קופת הרובלין אף על פי שיש בה מינין הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת זרעוני גינה פחות מבגרוגרו רבי יהודה בן בתירא אומר חמשה • זרע קשואין שנים זרע דילועין שנים זרע פול המצרי שנים • חגב חי * טחור בל שהוא מת בגרוגרת ציפורת ברמים בין חיה בין מתה כל שהוא שמצניעין אותה לרפואה ר' יהודה אומר אף המוציא חגב חי טמא כל שהוא שמצניעין אותו לקטן לשחוק בו:

פרק

ו פלפלת כל שהוא ועטרן כל שהוא מיני בשמים ומיני מתבות בל שהן • מאבני המזבח ומעפר המזבח מקק ספרים ומקק משפחותיהם כל שהוא שמצניעים אותן לגנון ר' יהודה אומר אף המוציא מן משמשי עבו"ם כל שהוא שנאמר (דברים י"ג) לא ידבק בידך מאומה מן החרם: ז המוציא קופת הרובלין אף על פי שיש בה מינין הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת זרעוני גינה פחות מבגרוגרו רבי יהודה בן בתירא אומר חמשה • זרע קשואין שנים זרע דילועין שנים זרע פול המצרי שנים • חגב חי * טחור בל שהוא מת בגרוגרת ציפורת ברמים בין חיה בין מתה כל שהוא שמצניעין אותה לרפואה ר' יהודה אומר אף המוציא חגב חי טמא כל שהוא שמצניעין אותו לקטן לשחוק בו:

פרק

מזקתני פלפלת בתי"ו אבל ראיתי בפ"ב דערלה מסנים ר"ל שנראה מפי' הר"ם דפירש"י שאינו פלפל אלא לפלפל אלמו בכלל תבלין אלריחא והיאך נתן בתר שיעור אחר לפלפל ולי נראה לאי מסוס הא לא אריא לסא פי' הר"ב במשנה מ' בבשם לרפואתו סיחא ויש מסנו אלינו בתר שיעורא זערא לאמורא וסוא ס"ם ערכה ס"כ לכמותה כלקמן בל"ה מיני בשמים וכו': מיני בשמים • ורמוין לריח כמו לחבל לאלח"ם הא תנא לה לעיל כלי אבל בלים קלם וכו' • ואע"ג דהתם קא תניא הרמב"ם לבריה הראשון גם לריח כמו הבאתי בשמו לריך לומר דהתם עבודי טפי לחיבול מלהריח והלכך לא אלינן בתר שיעורא ונטל כלאמרינן ברפ"ח בש"ס דף ע"ח ע"א כל מילתא דאסיחא ולא סיחא אזל רבנן בתר דאסיחא לקולא • סיחא ואסיחא אזל רבנן בתר דאסיחא לחומרא • כנ"ל:

רבי יהודה אומר וכו' אי לא אמר לריך כיון מאומה וגו' • ולכאורה היה נראה לומר דהא"ק טעמים מסוס דאסור אלריכה לגופו • ור"ם היא דמשנה ה' פרק לקמן • אלא מדסר"ב והרמב"ם פסקו דלא הר"י דאסלא ולקמן וכבמשנה ה' פ"ב פסקו דמלאכי שאינה לריכה לגופה חייב א"א לפרש כן אלא טעמא דא"ק דאסור לאין כסר לאינה שאין לורך לאדם כו וסיימו דבריו רש"י ז"ל ודא דתנן כל שאינו כסר וכו' ואוקימנא לאמעוטי עלי אדרש הלא כר"י ועיין מסנה ה' פרק לקמן: ז ראינו מיי אלא חטאת אחת • עיין במשנה ב' פ' לקמן ומ"ם שם שם ל"ל: זרעוני גינה • פי' הר"ב אע"ג לכל אלוכלים שם שכיחא ושכיחא לאוכלין כהר דאסיחא לחומרא כלטיל ולהון הרמב"ם בפירושו וכן בחבורו זרעוני גינה הם הזרעים שאינם לאכילה כמו זרע הזלפונים וסבלים וסלפחות ודומיהם ע"כ • ובכר הערתקתי עוד לשון בזה בתחלת מסכת כלאים בס"ל • ולדברי הר"ב הבא"ן גריכין לפי דאלו תנן בהנסנס ב' פ"ב דכלאים זרעוני גינה שאינן נאכלין כלומר אותן זרעוני גינה שאינן נאכלין אבל יש מהן נאכלין כלפירשו הכא • אלאו לרמב"ם שאינן נאכלין סימנא הוא לאכיר איזה זרעוני גינה • מ"מ לפי הרמ"ם והר"ב דשאינן נאכלין כלומר שאין עומדין לאכילה אלא עיקרן לזריעה לפירשו הכא: בדרוגרת • פי' הרמב"ם (אמר) קרוב לגרוגרת וטעמו הראה לחולא פ' הסיעור ש"מ לבפחות מעט קאמר ועיין מ"ם הר"ם לקמן ובתיבורו הבתיב הסנסנים כלשונם: ר"י כן בתירא אומר חמשה • פי' הרמב"ם אפי' לא הוליא אלא חמשה בלבד: זרע קשואין וכו' • אתא בגרוגרת • פי' הר"ב הכיון שאר אוכלין הם שרי מותר לאכלו כשמת משום הכי בעמא לקמן מפ' הר"ב לאין מלגיעין לחומר לעמא מיין ואכיל ליה ס"מ דבשאר לא איכפת לן אי אכיל ובתבו אחר טעמא בשם בפ"ג מהכה' (ויקרא י"ג) ולא כל נפש אחיה הרוחנת בעים אלו לגיסא אל כל נפש הבורלת אלו תוכים מלכתי אחר לגיס עשמע לאיקטעונים שחיטה בלגיס ולא ע"ם הוה פטרינלים בולא כלום אי לאו דסוקם לבהמה כלאיתא בהשוחט ע"כ: ריש"א אפרמולא חגב חי טמא וכו' הרב"ב הר"ם דאיקטעונים אותו לעמא מיין וכו' לא משום לעמוד לפריטו: דקא"ל לא אמלוון אל קטנאוכל כב"ל לפריטו והכא פירש"י דמ"ם בילים לא יהבינלים לחטיא לא תאכלום לאזהיר גדולים אל הקטנים ועיין

חד"ב ד"ה ציפורת ציפוים עיף כו' עכ"ל * יה אינו דהא סנאה בין סיגנים תשיעה שהוא חגב וכן תפורה כמולינקה פ"ה דרייש לייעכו הגבים לרמים עשות ברמים • (זס):

* ועיין לקמן פי״ו משנה ו׳ ובמסכת יבמות פי״ל משנה ל׳ :

פרק י המצניע • פירש הר״ב קודם הסבת וכו׳ ושכח וכו׳ שעל דעת הראשונים וכו׳ וכ״ש המוליא בשבת לזרע וכו׳ • ס״ס :

חייב בכל שבות • משמע אפילו נתרעין מ׳ וסכי מיהא בס״ס מחייב סיה ר״מ אפילו חטה אחת • ולא תימא בכל שבות להכי הוימו עחות מכגרוגרת אבל כיון לבעי • ומשמע מיהא לסיכא לקמני עחות מכגרוגרת אבל כאת לבעי וסיעתא לפירוש הרמב״ם לס״פ לעניל בזרעוני גינה ומכל מקום כשאינו מגיע אינו חייב בכ״ם לפי שאין רגילות לזרוע כל שבות אלא בשיעור פחות מכגרוגרות :

וכל אדם וכו׳ • כתבו התו׳ תימה לר״י דממי אלטוריך למתני ליה הא תנא ליה חלא דומיא בפרק בכל גדול ושאינו כשר לבניעו כו׳ עכ״ל ובר״ם ברכות כתבתי בשמם דרגילות לשמות בקור מה שנשנה במקום אחר ואין לתלק להתם אשמועינן מה שנשנה בהכא בחלא מסכתא תרוייהו • לסבי אשכתן שתרלו בשם ר״י עצמו בפ״ן דיבמות משנ׳ ל׳ • ומה״ט נמי אין לתלק הסכא בבא שלומה להתם נמי כולם בבא נשנה באותו פ׳ ובפ״ב :

חזר והכניסו • פירש הר״ב אם נמלך בו וכו׳ בס״ס פריך פשיטא ומשני כגון שהרקו לאוצר ולא ביטלו בפירוש וקמ״ל דאף על גב שניכר במקומו שלא נתערב יפה וס״ל דבמלאים קמייתא קאי קמשמע לן מהזרקים לאוצר בטולי בטלים • וכתב המגיד דסא דתנן חזר והכניסו ר״ל והוליאו •

ובריש פרק קמא מפורש דתנא דסכנסה נמי הוצאה קרי לה ודומה סדין לאוצאה הכנסה :

ב אסקופה המומה • פירש הר״ב שלפני הפתח לגל ר״ם • ופתוחה מלבם לסוי רס״ר גמורה : **עד** שיוציא את כל הקופה • פירש הר״ב ולא שמו וכו׳ אבל מליאה תרלל נעשה וכו׳ • ומא דתנן בסוף פרק לעניל המוציא קופת פרוכלין אינו חייב אלא חטאת אחת לא שאם לא הוציא כולם שלא יתחייב על אותן מינין שהוציא כולן מבחוץ • אלא הא אתא לאשמועינן שאם לא היה לו ידיעה בתחילה אינו חייב על כולן אלא אחת ולא תימא דמינן מתלקין כדאמר רבי יהושע תמחוץ מתלקים במשנה ע׳ פרק נ׳ לכריתות וכ״כ התוספות לעניל :

ג שבן מסא בני קסת • פירש הרמב״ם וקראה הסם יתברך עבודה שנאמר (במדבר ז׳) כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו ע״כ • ולא ידעתי למה הולרך לראיה שקראה עבודה שכיון שכל המלאכות ממשכן אינו למדין ומלאתו מסא בני קהת הסיתה על הכתף ידעינו הסיא מלאכה • דלא בלבד המלאכות הסיו בשעת עשיית המשכן אינו למדין אלא אף הסיו לצורך המשכן אחר כך כדאשכחן במשנה ב׳ פרק לקמן • וע״ש • ובתוספתא פרק י״ב שכתב שנאמר בכתף ישאו וכל המלאכות ממשכן לומדין מהן • ומה שהולרך התנא לראיה מבני קסת מהוא דהוצאה מלאכה גדולה היא וכך כתבו התוספות אמאי לתנן במשנה ב׳ בפרק לקמן :

כלאחר ידו ברגלו • כתבו התוספות דלגירסא זו י״ל דברגלו הוי פירוש כלאחר ידו ומיהו ספרים הגרסי לאחר ידו ברגלו ניחא עפי דסכי הניא בברייתא בס״ם • וכן לשון הרמב״ם בפרק י״ב וכן במשנה ס׳ פרק י״ב :

כפיו • עיין במשנה ל׳ פרק נ׳ לכריתות ומ״ם שם בס״ל ובסוף פרק לקמן :

פרק י המצניע • קודם הסבת : לזרע ולגומא להרלות שיש לו סממנים ויקנו ממנו : ולרפואה • וסכח בשבת למה הצניע והוליאו סתם חייב עליו בכל שהא שעל דעת הראשונה הוליאו והא אתאביה : אלא כשיעורו • כל אחד שיעור המפורש בו : חזר והכניסו זה שהצניע פחות מכשיעור והוליאו אם נמלך בו שלא לזרעו וחזר והכניסו : אינו חייב בהכנסה זו אע״כ יש בו שיעור שלם לכיון דנמלך שלא לזרעה בטלה מחשבתו וסרי הוא ככל אדם : ב על אסקופה • שהיא כרמלית כגון שנבוהה מג׳ ועד ט׳ ורחבה ל׳ : שלא עשה מלאכתו בבת אחת • לא עשה עקירה מרשות היחיד ושתה בר״ה שהה מקום חיוב דבשבי הויא מלאכה גמורה אלא עקר ממקום חיוב והניח בכרמלית שהוא פטור באותה הנחה והדר עקר לה מכרמלית שאינו מקום חיוב והניח בר״ה ונמצא שלא נעשית עקירה ממקום חיוב ונחתה במקום חיוב בפעם אחת : אסקופה שתלוה • אלטבא שלפני פתח הבית לגל ר״ה : עד שיוציא • כלומר אלא אם כן הוציא הראשונה כל הקופה ולא שהו אלא בקופה מלאה קשורין וללוען שהן ארוכין ועליון יש מהן לפנים אבל מלאה תרלל שהרי יש הרבה ממנו כולו מבחוץ נעשה כמי שהוציא את כל הקופה וחייב : ג שבן מסא בני קסת • בכתף • ובתף ישאו ומין ומשאל ומיק אחת לחרעה : מרפקו

פרק י המצניע לזרע ולרוגמא ולרפואה והוציאו בשבת חייב בכל שהוא וכל אדם אין חייב עליו אא כשיעורו חזר והכניסו אינו חייב אלא כשיעורו : ב המוציא אוכלין ונתנן על האסקופה בין שחזר והוציאן בין שהוציאן אחר פטור מפני שלא עשה מלאכתו בבת אחת • קופה שהיא מליאה פירות ונתנה על אסקופה החיצונה אף על פי שרוב הפירות מבחוץ פטור עד שיוציא את כל הקופה : ג המוציא בין בימינו בין בשמאלו בתוך חיקו או על כתיפו חייב שבן משא בני קהת כלאחר ידו ברגלו בפיו ובמרפקו

ובמרפקו באזנו ובשערו ובפונדתו וביה למט׳ בין פונדתו לחלוקו ובשפת חלוקו במזנעלו בסנדלו פטור שלא הוצי׳ כדרך המוציאין : ד המתכוין להוציא לפניו ובא לו לאחריו פטור לאחריו ובא לו לפניו חייב באמת אמרו האשה החוגרת בסינר בין מלפניה ובין מלאחריה חייבת שבן ראוי להיות חוזר ר׳ יהודה אומר אף מקבלי פתקין : ה המוציא כבר לרשות הרבים חייב הוציאוהו שנים פטורין לא יכול אחד להוציאו והוציאוהו שנים חיבי׳ ורבי שמעון פוטר • המוציא אוכלין פחות מכשיעור במלי פטור אף על הכלי שהכלי טפלה לו את דהחי במטה שהמטה טפילה לו את המת במטה חייב וכן

מרפקו • פי׳ הר״ב הפרק האמצעי וכו׳ ונראה בעיני להשיגו שנוסא המשא עצמו בזרוע ולא על ידי כלי שהוציא בזרוע במרפק כי זהו דרך המוליאין וחייב ולא גרע מהלתה בסינר לקמן • * ראיתי במתות פרק שקומן לף ל״ו שכתבו התוספות אלטבא דו״ל לא הפסד שיתן אדם גרוגרת כנגד אותו פרק של קול״א מכפיס וטופף ילו על כתיפו שלא תפול הגרוגרות ויוליאנה ע״כ וקול״א בל״א עליכונ״ן :

* בשפת חלוקו • פי׳ הר״ב וכו׳ הספה התחתונה וכו׳ וכפירש״י והרמב״ם וכ״ל לא אתו לאפוקי הספה העליונה אלא אורח דמלתי נקטו שבדרך החלוק לעשות פיו התחתון בעמין שיכול לקבל בו וכן שנינו בשקלים פ״ג משנה ב׳ לא בפרגוד חפות וסס פי׳ הר״ב שכופלין אותו מלמעה והרמב״ם בחבורו פי״ב מה׳ שמת הענתיק משנתינו וכתב בפי בגדו והא דשקלים מפרש שם בבגד שיוכל להתכנה וכ״כ בחבורו בהלכות שקלים ס״פ ב׳ :

מפורש בריש פרק י״ב דיבמות למאי קרי מנעל ולמאי קרי סנדל :

ד לאחריו ובא לו לפניו חייב • ולא מבעיא לאחריו ובא לו לאחריו לאיתעבילא מחשבתו לחייב לו לפניו הסד״ל הוא״ל ולא אתעבילא מחשבתו לא לחייב קמ״ל דהתכוון וכו׳ ועלתה כו׳ ודיוקו דמתני׳ לא קשיין אהדדי • הכי הוה לפוס מסקנתא דהם :

באמת • מפורש רפ״ב דתרומות : ר״י אומר אף מקבלי פתקין • פירש הר״ב וארך אותו קנה לסיות מחזר וסיימו הסוספות וה״ק דר״י לא חשיב ליה חוזר עכ״ל • וקיל דבאמת אינו חוזר כולי האי כמו סינר הכתוב ובסא פליגי אי חשיב חוזרה אי לא אבל אין לפרש דפליגי אם חוזר כלל אם לא אע״ג שיחלוקו במליאות איך הוא ועיין בכרפ״ב מ״ם שם בס״ד :

ה הוציאוהו שנים פטורין • פירש הר״ב כדילפינן בעשותה וכו׳ וברפ״ק ילפינן מינים נמי לזה עוקר וזה מניח כמ״ם הר״ב שם • והיינו לעעוטי אחרינא כתיבי (במדבר ט״ו) ואם נפש אחת החטא וממר בעשותה נפש ואחת נמי מיעוטי • כדאיתא הכא בס״ם • ושא דנקט הברייתא בעשותה • הוילו הסוספות משום דהוא מיעוט האחרון שבפסוק ובשא פליגי תנאי דברייתא שלבך נקטה הברייתא בעשותה ע״כ • ואע״ג דבין לאר ובין לאר בעשותה אינו אמיא לא לעניל ולא להכא אלא תרוייהו נפקי חד מנפש חטאה וחד מאחת תחטא ד תרוייהו מיעוטי ניהו ומיעוטא דבעשותה מפקי ליה ר״ה לזה אינו יכול וזה אינו יכול • וה״ק לעעוטי יחיל שעשה בסוראות בית דין • מ״מ ממשך הר״ב אחר לשון הברייתא :

אחת האי במטה פטור • פירש הר״ב על האי לפי שאינו מושא את עצמו • כתבו הסוספות דמה לר״י למה פטור ולא אפילו במשא קל יותר חייב • ואי משום דשנים שעשאום פטורים הא הוי זה יכול וזה אינו יכול ליתא הכא עצמו בלא הנאה והנאה יש בו כח לב שאו אפילו הוא מה ואור״ל דממשכן נמרינן שלא הוי נושאים דבר אי שהתחתון ושלאים הולכים ברגליהם והחלזון מיל הוי פוגעין אותו ערב יומות הכמה לאיתי ביה נשמה עפי ניחא ליה בי הכי לגלגל לבעיה ע״כ • ועיין במשנה ב׳ לפרק י״ח וא״ם שם בס״ל ורפי״ט וספ״ק דר״ה :

וכן

תוספות חדשים

בהר"ב ד"ה אוזוזים כו' אי אפר מתלא כו' עכ"ל וכ"כ אריוכ"ם בפירושו ובגתורת לאחר ליפורן שפירש דרוש אבל שער לא נחר ולאיר שהסיפרים לעיגין פערי הלאיה לא נקט שער ועוד איך שייך מה שאחר ר"י והוא שפירשו כלפי יעגלה אותו יוגערת אותו ושמע דקלי מעיגין ומדקתני לשון ר"ם ועוד לאיה השמיעה רך שפירשו כלפי יעגלה • אבל הריאוכ"ם בתחורו פ"ט לא כתי' שער רק ליטורו ומיגון של עור ומפירשו כלפי יעגלה ומוגערות אותו וכ"כ הטור בס' שב"ח וס"ע (שם)

וכן כזית מן סמת וכו' • פירש הר"ב להגיל ומעמא וכו' וכ"כ רש"י והכי מוכח בש"ס • לכאורה לפוס כן אף סמוניא ממשמעי עכו"ם לחייב וכן משמע לסא סלי ת"ק לר"ש הוא ניסו ר"י למסנס ז' פרק פ' לסא בר פלוגתא לר"ש במלאכה שאינה צריכה לגופה ר' יהודה הוא ועוד הוכיחו בתוספ' מבריתא דש"ס לר"י הוא • ומ"מ פסקו הרמב"ם בפ"רושו ובחיבורו וכן הר"ב לתון הלכה כר"ש ולעגל פסקו לתון הלכה כר"י • משום דלעגל טעמא לתון הלכה בשאין הוא כלל לכלה ושרן מלגיעין אותו לכלבו או לשורו ומת לאסור בהנאה מלגיעין אורו כלי לקוברו מידי דהוי אמקק ספרים לפרק לעגל ולפיכך פסקו בהך לסכא הר"י אבל קשה דהוי ליה להלוך אחר שיעור שרגיל לבגיעו ולא אחר שיעור טומאתן ואחר לבלבו או לשורו הוי שעורא רבה משיעור טומאתן ואחרון לחומרא כלעגל מסנס ט' פ"ז • ובמת נמי אפשר שעל פחות מכזית אינו מטמא לקברו יעור ולא שכיח פחות מכזית ולא שכיח אוזיקבתר שכיח לקולא כלעגל שם :

ורבי שמעון פוטר • דהוי מלאכה שא"ל לגופה • כלומר א"ל למה הרש"ר ובמסכן הוא לריכין לחפלים שהוליאו ועיין מ"ש במסנס ס' פ"ב בס"ל ומ"ש הר"ב לתון הלכה הר"ב ס"ל ג"כ שם ועיין במסכ' ס' פ"ב דעלוות ובמסכ' ב' פ"ק דבילה :

ו רבי אליעזר מחייב חטאת • מעגל לפרניו ושערו ושפמו ותקנו • משום נוזז • ומ"ש הר"ב וכן הרמב"ם לכותלת משום כותבת הכי אמר רבי יוסי בר חנינא • ופירש"י שמו ליסה מכחול סביב העין כאלה שמוליך קולמוס סביב האות ובש"ס וכי דרך כתיב בכך א"ר אבהו לולי מפרשא לי מינים הר"י ב"מ כותלת משום לובעת • ותימה על הר"ב והר"מ שלא פירשו כמסקנא • ומ"ש גולת ופוקסת משום בונה • ובש"ס וכי דרך בנין בכך אין כדרים ר"ש בן מנסיא • ויכן ס' אלים את הלע (בראשית ב') מלמד שקלעה הקב"ה לחוה והביאה אלל אדם שכן בדרכי היה קוריין לקלעיתא בתיתא :

וחכמים אוסרים משום שבות • פי' הר"ב אבל בכלי מולים לחייבים חטאת • בש"ס • ובתבו התוס' הר"י דמלאכה שא"ל לגופה חייב ומ"ש עוד לסל תבירו אפילו ביל חייב וכ"כ הרמב"ם ולא פירשו טעם בדבר • ועיינתי בש"ס ומצאתי בהפך מדברי הש"ס דמחוקת לעצמו היכול לא אמרו כלי אבל לתבירו אינו יכול לא אמרו ידין לעלים יפה בלא כלי וסיימו דקתני לפרניו לעצמו ווקא הוא דמחיי ר"א אבל לא לתבירו • ו"ל ופסק הרמב"ם בתיבורו פ"ט לענין לפרנים ושער ולו"ל הרשב"א דשמעתא דתני רשב"א וולת מוחלת פוקסת לעצמה פטורים לתבירה חייבת [הרואה ושעה] הטעתה לבם וכתבו ג"כ בטעמא לפרניו וכו' : * ולא"ל לשער ראש ווקא קאמרי הר"ב והרמב"ם דומיא דגולת ולא"כ דלא לקיטת שער דבר קל ולא דמו לבגדו כלל ועוד א"כ שער שמחורי הרגליים וכבין הרגליים במקום שאין יכול לראות לגמ. לא כתבו לסו נמי וכן מסתיבו דלתת לפרוש שפמו ותקנו אלו הם לשער הראש דין אחד ה"ל למתני : * **ורבי** שמעון פוטר • וכה"ג קסבר בסוף פ"ו דכלאים ועיין במסנס ט' פ"ב דעוקלין :

פרק יא הזורק מרשות היחיד לרשות הרבים וכו' • מ"ש הר"ב בתחלת רשות היחיד אם הוקף לגירה משום לגו לאו הכי אם יותר מביא סאתים אע"ג דהזורק להוכו מרשות הרבים חייב מ"מ אסרו חכמים לעגל בתוכו

[יותר מן] ל"א

ולפיכך

שמוקפת חומה ולהוחיכן נעולת בלילה ומבואות שיש להן ג' כתלין ולהי ברות רבעית וכן תל גבוה עשרה ורחב ד' אין חריץ שהוא עמוק עשרה ורחב ד' ואפי' כלים כגון ספינה ומגדל של עץ וכיולא בהם אם יש בהם ד' על ד' בגובה עשרה כל אלו הרבים מרשות הרבים לרשות היחיד חייב מרשות היחיד לרשות היחיד ורשות הרבים באמצע • רבי עקיבא מחייב וחכמים פוטרין : ב ביצר • שתי גזוזטראות זו בנגד זו ברשות הרבים המושיט והזורק מזו לזו פטור היו שתיהן בריוטא אחת המושיט חייב והזורק

ולפיכך הולרך להתמה בים בו פחות מילין שיהא מוקף לגירה • ב"י סי' שמ"ס • ומ"ש ולהתותיכן נעולות • תמלא מפורש בס"ל במסנס ט' פ' אחרון דעירובין • * ומ"ש ולהי ברות רבעית וכן קורה כלמפרש לקמן • ומ"ש ואם איתה רוחב הלרך יין אמה • וכן לשון הרמב"ם בתיבורו רפי"ל ולרשותא מקנו לרך שלריך שיהיה רוחב ט"ז אמה וכ"ז כל הני לנקט וכן בפירושו ריש מכילתין כתב בהתם ר"ה מקום שילרכו בו כל העם וכו' ואיתה רוחב ט"ז אמה וכן בעור סי' שמ"ס ר"ה רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה וכהתין בו ט"ז אמה הוא הרמלית כמ"ש הרמב"ם בפי"ל • ומ"ש ולא יהיה עליו תקרה אתם יש עליו תקרה

באו"ר וקי' בהרחלית כו' עכ"ל ותו"ל ו"ע"ל הקנו בהם הכם הירושלמי תני רבי חייא ברבי אלעזר אין לך אלא מגי' ולא אלא מגי' ולא אלא מגי' ולא

שכך היתה עבודת הלוים שתי עגלות זו אחר זו ברשות הרבים מושיטין הקרשים מזו לזו אבל לא זורקין חוליות הכור וסלע שהן גבוהים עשרה ורחבן ארבעה הנוטל מהן והנותן על גבן חייב פחות מכן פטור : ג הזורק ארבע אמות בכותל למעלה מעשרה טפחים בזורק באויר למטה מעשרה טפחים בזורק בארץ : הזורק בארץ ארבע אמות חייב זרק לתוך ארבע אמות ונתגלגל חוץ לארבע אמות פטור חוץ לארבע אמות ונתגלגל לתוך ארבע אמות חייב : ד הזורק בים ארבע אמות פטור אם היה רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו הזורק לתוכו ארבע אמות חייב וכמה הוא רקק מים פחות מעשרה טפחים רקק מים ורשות הרבי מהלכת בו הזורק בתוכו ארבע אמות חייב : ה הזורק מן הים ליבשה ומן היבשה לים ומן הים לספינה ומן הספינה לים ומן הספינה לספינה פטור : ספינות קשורות זו בזו מטלטלין מזו לזו אבל אינן קשורות אף על פי שמקפות אין מטלטלין מזו לזו :

ו הזורק

ומיתה עבודת הלוים : ואולם מלאכה גרועה היא ולפיכך אולרע למלות הוסשה לחולדה היא שהיתה במשכן : תוס' ריש מכילתין [ועיין מ"ם סס] :

ג בבותל : פירש בפי הכותל וכן לשון רש"י וסתגיר פי"ל : ועיין מגכס ג' פרק בתרא דעירובין :

הזורק בארץ ל"א חייב : מסקינן בריש פרקין לכל ל' אמות ברשות הרבים נמרא גמירי לה : ד רקק מים : פירש הר"ב שאינם גבוהים מן הארץ וכו' : וכן בפירוש הרמב"ם אבל הממון שאינם עמוקין וכמ"ש הר"ב בסמוך ופירש"י רש"י : והרמב"ם במיבורו כפי"ל כתב אם אין בעמקו וכו' : ומ"ש הר"ב בזה הלא הרפש ושיט עיין מ"ם בזה בס"ל בסוף פרקו' דמסכת פרה :

* וכמה הוא רקק מים פחות מי' עפחים פי' הר"ב לעיל מ' לכתי ר"ם הוא ולא נעשה כרמלית אלא ב"ג דעד עשרי כרמלית ולמעלי מקום פטור כלכתי הר"ב במסכת ל' הא קי"ל כמ"ל בסוגיא דמתני' אלקמן דמיא דארעא סמיכתא היא ומשפת מיא משחיקן לה :

* רקק מים : פירוש הר"ב הלי הכפ"ים כו' לאמוטינן לאפילו רקק רחב ארבעה כו' מוקימתא לאבייי וצריך לי עיון דמסכי לי כתב הר"ב לחרין שיש בו ליעל ל' פחות מי"ם הוא כרמלית ומן דברי הרמב"ם בפ"ל והכא איש בו מים עם רפש ושיט הוא רש"ר ואע"ג דהקק מים מן הים עם רפש ושיט הוא הר"ר ולא לגל דבר דלא לעגון הטוב וק"ל : מתוכו ש"ם ל"ל :

ד רקק מים : פירש הר"ב שאינם גבוהים מן הארץ וכו' : וכן בפירוש הרמב"ם אבל הממון שאינם עמוקין וכמ"ש הר"ב בסמוך ופירש"י רש"י : והרמב"ם במיבורו כפי"ל כתב אם אין בעמקו וכו' : ומ"ש הר"ב בזה הלא הרפש ושיט עיין מ"ם בזה בס"ל בסוף פרקו' דמסכת פרה :

* וכמה הוא רקק מים פחות מי' עפחים פי' הר"ב לעיל מ' לכתי ר"ם הוא ולא נעשה כרמלית ולמעלי מקום פטור כלכתי הר"ב במסכת ל' הא קי"ל כמ"ל בסוגיא דמתני' אלקמן דמיא דארעא סמיכתא היא ומשפת מיא משחיקן לה :

* רקק מים : פירוש הר"ב הלי הכפ"ים כו' לאמוטינן לאפילו רקק רחב ארבעה כו' מוקימתא לאבייי וצריך לי עיון דמסכי לי כתב הר"ב לחרין שיש בו ליעל ל' פחות מי"ם הוא כרמלית ומן דברי הרמב"ם בפ"ל והכא איש בו מים עם רפש ושיט הוא רש"ר ואע"ג דהקק מים מן הים עם רפש ושיט הוא הר"ר ולא לגל דבר דלא לעגון הטוב וק"ל : מתוכו ש"ם ל"ל :

ה הזורק בתור שכך היתה עבודת הלוים שתי עגלות זו אחר זו ברשות הרבים מושיטין הקרשים מזו לזו אבל לא זורקין חוליות הכור וסלע שהן גבוהים עשרה ורחבן ארבעה הנוטל מהן והנותן על גבן חייב פחות מכן פטור : ג הזורק ארבע אמות בכותל למעלה מעשרה טפחים בזורק באויר למטה מעשרה טפחים בזורק בארץ : הזורק בארץ ארבע אמות חייב זרק לתוך ארבע אמות ונתגלגל חוץ לארבע אמות פטור חוץ לארבע אמות ונתגלגל לתוך ארבע אמות חייב : ד הזורק בים ארבע אמות פטור אם היה רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו הזורק לתוכו ארבע אמות חייב וכמה הוא רקק מים פחות מעשרה טפחים רקק מים ורשות הרבי מהלכת בו הזורק בתוכו ארבע אמות חייב : ה הזורק מן הים ליבשה ומן היבשה לים ומן הים לספינה ומן הספינה לים ומן הספינה לספינה פטור : ספינות קשורות זו בזו מטלטלין מזו לזו אבל אינן קשורות אף על פי שמקפות אין מטלטלין מזו לזו :

ו הזורק

הזורק פטור שהיל ולמעלה מעשרה הוא ולא מלינו זריקה מרשות היחיד לרשות היחיד לרך ר"ם במשכן וסמוטיא חייב ואע"פ שמושיטין למעלי מעשר שמלינו שהשוה כיולא בה במשכן מרש"י לרש"י ואורך ר"ם מפסוק בריש שכן היתה עבודת הלוים מושיטים מזה לזה למעלה מעשרה . ואורך ר"ם בתמצא כיל [שתי] עגלות זו אחר זו בר"ם ופורקי המשכן היו מושיטין לאותם שעל העגלות שאינן הן סמוכות וקרובות והן מושיטין לאלו שלפניהם וכל מי מהעגלות רש"י הן אבל לא זורקים שלין הקרשים מזרקין מפני כובדן חוליות הכור רגלין ליהן הכבות פי הכור כמין חומה לקיף ומסמוטינן בכור וחלייתו מלטרפי לעשרה וחלא בור לעמקו וחלא הלע לגבהו : הגועל מהן : ומניח בר"ם או המועל מר"ם ומתקעל גבן חייב : ג הזורק ל' אמות בכותל מתחלת ל' לסוף ל' ואת בכותל הסמוך לר"ם למעלי מי' טפחים כגון שהיתה הכלה שמה ונלבקה בכותל למעלי מעשר באויר רש"ר פטור לכל למעלי מעשר ברשות הרבי מקום פטור הוא : למעה מעשר הזורק בארץ : מתחלת ל' לסוף ל' בריש"ר וחייב אף על פי שאין מתקום עקירת הפקן לכותל אלא ל' אמות מצומצם לא אמרינן לעובי הכלה ממעט בל"א ואין באן מתחלת ל' לסוף ל' לכותל אין עביה מבטל את הכלה ל' בכותל אין עביה ממעט כלום : ומתגלגל חוץ לל' אמות פטור : הרי נתחוון לזריקה של חיוב : מתגלגל לתוך ל' אמות חייב : והוא לגה מסר חוץ לל"א קולה שמתגלגל לפנים : ד הזורק בים : מתחלת ל' לסוף ל' פטור לכרמלית הוא : רקק מים : שאינם גבוהים מן הארץ ויש בהם רפש ושיט נקראים רקק : ור"ם מהלכת : ברבים מהלכים בו : וכמה הוא רקק : כמה הוא עמקו לגימת אלכתי ר"ם הוא ולא נעשה כרמלית : רקק מים ור"ם מהלכת בו : הלי הכפ"ים תנא למלתים לאמוטינן לאפ" רקק רחב ארבעה הוא ל' והוא פחות מעשרה נקן כרם"ר וכפל נמאוסים ר"ר מהלכת בו לאמוטינן : לאע"ג לאין מהלכים בו רבים אלא ע"י הרחק הלוך על מי הרחק שמיה הלוך : הן מן הים ליבשה : מכרמלית

לר"ה : מן הים לספינה מכרמלית לרש"י : מטלטלין מזו לזו : אם הן של שני בני אדם מטלטלין ע"י ערוב אסור להו לכתחלה : שמקפות שמוכות זו לזו כמו אין מקפין בכותי : אין מטלטלין מזו לזו : לבי מפרשי מסלי כרמלית מפקקת ביניהן ובטל שערוב :

ו הזורק

ו הזורק בשבת בשוגג ומכר שהוא שבת לאחר שיצאה שבת מתחת ידו קולס שחמוה אפילו לא קלטה אחר אלא שנתה בלרכה פטור דהכי תנן לקמן עד שתהא תחלתן וסופן בשגגה והלי תחלתו בשגגה וסופו מזיד הוא ומכר שהוא שבת קולס שחמוה ומתניתא הכי מפרשא הזורק ומכר לאחר שיצא מתחת ידו אי נמי לא נזכר אלא שקלטה אחר וכו' פטור דהוה ליה אינש שעשאום פטורים הא נתה חייב חטאת בל"א בשחוד ובכח אבל לא חזר ובכח פטור שכל חייבי וכו' : זה הכלל : לאחויי נמי מעביר חפץ ממקום למקום שאם עקר בשגגה ומכר שהוא שבת קולס שיצא פטור :

פרק יב הבונה שאמרו באבות מלאכות כמה יבנה ויהא חייב כל שהוא : מסתת : מרבע את האבן אי מחליקה ומתיקנה הכל לפי מנהג המקום וסיא תולדה לתכה בפטיש : והיכי בפטיש סיא גמר מלאכה של תולדי אבן לאחר שתלב אבן מן הסר סביב והבדילה מכה עליה בפטיש מכה גדולה וסיא מתפרקת וגופלת וכל הגומר מלאכה בשבת תולדה לתכה בפטיש הא : מעלה

ו הזורק ומכר שהוא שבת לאחר שיצאה מידו קולטה אחר קולטה כלב או שנשרפה פטור דרק לעשות חבורה בין באדם בין בבהמה ומכר עד שלא נעשה חבורה פטור זה הכלל כל חייבי חטאת אינן חייבין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה תחלתן שגגה וסופן זדון תחלתן זדון וסופן שגגה פטורין עד שתהא תחלתן וסופן שגגה :

פרק יב הבונה כמה יבנה ויהא חייב הבונה כל שהוא והמסתת והמכה בפטיש ובמעצד

וכן כי אמרינן בל"א בחזר ובכח וכו' אין אנו מריכין הוא לפרש אלא קלטה תנן אלא זוקא ומכר וקלטה אחר וכו' ולתיולון הא מכר ובכח חייב הא מוקמינן לה בחזר ובכח : ובס"ם הכי נמי איתנהו תרי ס"מיי ברבא מתרץ למתניתין דתרתי קתני מכר וכו' אם שקלטה וכו' ואסכי מתרלה מתניתין כלכתיבנא ורב אשי קאמר דמתניתין דעולם חדא קתני ומתרלא בד"א בחזר ובכח וכו' ואע"פ שדברי הרמב"ם אינם לפלבה : מ"מ בהשגה א"א לפרש הרמב"ם כלתתא דאי תנן אם שקלטה אחר וכו' א"כ מיירי בלא מכר ולזוקא דהא נתה וכו' נמי בלא מכר ולא קניא ולא מיירי אלא פב"ע ס"ס חייב ומאי מסדר בל"א בחזר ובכח ותנן לא מכר בלא מיירין ודיסא דתנן ומכר ולא קלטה אחר א"ל נתה לא מצי לדייק כלל דהא בנתה מיירי ואע"פ פטור תנן : ואין הפק ס"ס קלור בהבדילם ונתסיומו לכתוב הרי פרושים ת"נקים : ואמאי הוקמינן בחזר ובכח פירש"י דאשמועינן לאע"ג דמכר ובויא ליה ילועה בגיהים ומין ילועה לאלי ס"עור בא"ן ביולו לסחוור : ועיין ס"פ לקמן : * ובהכי נ"ל לאחרן לסכי כפל סתנא הלשון דעל שהשא מתלחו וסופו שגגה לומר שאם בסוף שגגה אע"פ שילא . בהחיים חייב ובוה נלע פירוש דאמתניתין ואע"ג דרב אשי קאמר הסורא מחסרא ומכי קאמי הא כתבו הסוס' שאין זה ממנו הסוגי כמו שסיא שגוי יש לפרש כן וכו' ע"כ ולרבא כ"ם לכבל הלשון לאשמועינן הא ועיין בפ"ק דעדיות משנה ה' ופ"ק דמעילה משנה ה' והסוס' כתבו לאין ר"י יולע לרבא לאמר תרתי קתני אמאי תני הסיא לתקוראה כיון דאמי סוחרא ומכר פטור הא חזר ובכח אמרה מ"ש ע"כ ואמי אמי יולע מה : ילע ר"י לרב אשי דהא הכי נמי כיון דאשמועינן בחזרא ובכח דפטור בשמכר בגתיים ולא חזר ובכח ס"כ תבורה דמ"ם :

פרק יב הבונה : כתבו הסוס' לריך ליתן טעם אמאי תני הבונה אחר הבונה לאחר שיצאה מידו ולא מכר ספרים דינו מלאה לאיסי סיומא דאמת ומלאכת בנין הוא ומלאכת בנין אבנים בנין הוא ומלאכת בנין אבנים בנין הוא ומלאכת בנין אבנים

במסכן בלבד אלא לעיקר פירושא למתניתין מאי דסכיתא שאינה אלא סריכין על כל פנים למעוה כיולא בו במסכן וזה סוס ליס לרש"י לפרש גם כן :

ובמעצר · פירש רש"ב קופין קטן · ועיין פירוש אחר בס"פ בתרא דב"ק ובמשנה ס' פרק בתרא דמכות ובמשנה ל' פי"ג דכלים : זה סכלי · לאתויי דתן קופיוא בקבא ס"ם · ופי' רש"י בגולם גדול סראוי לחוק בו קב תקן שלסם לוגין ואע"פ שעתיד לסוסיף יש שמקיימים כן : **ומלאכתו מתקיימת** · פי' רש"ב שאין צריך לסוסיף עליה · וז"ל רש"ן שיש מקיימין כיולא בו ואין מוסיפין עליו :

בשבת · אסעוסה מלאכה קאי כל שעוסה בשבת ושיא מתקיימת · לשון רש"ן :

רבי שמעון בן גמליאל אומר אף המכה בקורנס וכו' * יש"רש"ב שכן מרדני עסין וכו' * ש"ש(ועיין מ"ש בש"ל בסוף משנה ב' פ"ו) וגריכין אמו לומר שאף על פי שכן היו עושין · מ"מ אין חשיב לה"ק שתהא מלאכה בשני עניניה שיתחייב עליה שעשה · אבל מ"ל לתיק ס"ל אלא היו עושין כן · שאינא שיתוקן באיזאות וסרי אנו רואים שכן עושין הכפתין וסם חרשי ברזל וכמ"ש הרמב"ם * ואף רש"י כתב שכן רואה בעלי מעבעות שבתוכמו עושין כן ע"כ · ועיין מ"ש בש"ל ב"מ ל' ב"מ ל' פרק עשירי ומ"ש הר"ב ואין הלכה כר"ש בן גמליאל עיין פ"ח דעירובין :

ב התחרש אף על גב דלעוסה הרבה עד שתא ס"ל לסקלים לעמות שמתחב לסוא נשים שמוך לבונה בתבות מלאכות מ"מ הקלים המורם לפי שעוה הפך הבונה שום מלאה אף מוסיף דבר על דבר וזה חופר גומא או מחסר גומא על דלעת ותכב רש"י דאף על גב דלעגין הולאה תנן בפ"ט זרע דלעגים שנים ס"מ לעגין הולאה דבי מפיק תרתי מפיק בהדדי שאינו זורע אחת לבדה אבל לעגין חריסה כל גומא וגומא בלחי נפרד עביל לה ע"כ · לכן תיש גבי מבשן שכן ראוי לקלח אחר בארץ והמקרשה וסמוכה · פי' הר"ב שנים לתיקון אילן · וכתב הרמב"ם שחייב משום זורע : **המלקט** עלים וכו' · וכתב הרמב"ם לתקן הארץ משום חורש ולתקן אילן משום זורע ואם אספן לסיסן נקרא מעמר וכן כתב בלקיטת עשבים : **כדי** לבשל בלא קלח · עיין בפי' הר"ב במשנה ה' פ"ח ומשנה ה' פ"ט וכאן קיצר :

ג בין מב' שמיות · לגי' זו פי' הר"ב כגון שפותבין מ' לשמיון מ' וב' לשמיון שנים וכן לשון הרמב"ם · ולא"ת לשא מרישא שמעת לה הכותב ב' אותיות מב' שמות וי"ל דלאי מרישא ס"ל דוקא שכותבין ביחד לזוהן שיהא אלא חיבר אחת · כמו ב' אותיות שהיו במשכן לעשה אחת בן זוגו וסיימו לייחד ביוזג · וחיבור היו לכתבין אבל בשכותב ב' אותיות לשני שמיון מין זיווגם עולם כלל אלא כל אחד הוא שמיון בפני עצמו אמנא לא לחייב אחרי לא כתב חיבה אלא אמ"ל · ולא"ל מיבכא דלא"ל לסולל וכותב לשם שמיון באות אחת יתחייב אחרי בשלם בו כותבתו לשמיון שרגיל כמו כן לוקח שנים · ועי"ל שלא תתכוונו לאי וב' אמנא אלא בלוגא נקטינהו ומשנתינו בשאר ריסמין ונהגיות קאמרה כמו שמיים שרגילין לעשות בהן

בכל לשון חייב אמר רבי יוסי לא חייבו שתי אותיות אלא משום רושם שכך היו כותבין על קרשי המשכן לידע איזו בן זוגו אחר רבי מצינו שם קטן משם גדול שם משמעון ושמואל נח מנחור דן מדניאל גד מגדיאל : ד הכותב שתי אותיות בהעלם אחר חייב בכתב בדין בסם בסיקרא בקימוס ובקנקנתום ובכל דבר שהוא רושם על שני כותלי זוויות ועל שני לוחי פנקס וחן נהגין זה עם זה חייב הכותב על בשרו חייב המסרט על בשרו רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע * פוטר : ה כתב במשקין במי פירות באבק דרכים באבק דשם פרים ובכל דבר שאינו מתקיים פטור לאחר ידו ברגלו בפיו ובמרפיקו כתב אות אחת סמוך לכתב וכתב על גבי כתב נתמוין לכתיב חי"ת וכתב שני זייני"ן אחר בארץ ואחר בקורה כתב על ב' כותלי הבית על שני רפי פנקס ואין נהגין זה עם זה פטור כתב אות אחת נוטריקון רבי יה שע בן בתירא מחייב וחכמים פוטרין : ו הכותב

מסרטה ס"ם

המספר ומאכני סולו הטעמיקום · וז"ל המגיל בפי"ח מס"ם בסס רבה אי נתון ב' סימניות שאינן אותיות יחוד בכתב שסנקרא"ש סמנין בעלמא קנון מנין הפוכים לכתיבי גבי ויסי בגסוע כמפורש בפרק כל כתבי עכ"ל :

שם מסמעון וכו' · וכתב הרמב"ם ואע"פ שהו [זו] סחוטה וזאת פחות לא נחוש אלא הלשון וזה סלבר אמת לפי שלא נחוש לכותבו אלא בגמר מלאכה · הרמ"ה אלו מתכוון לאדון בגד מעבדים אמם בשבת אלא יפה חייב על שיגמור הטעדים אמם ויאדון כל הסבת ויסיס פטור זה שקר אלא מעשה שיאדון שני מוען יתחייב אע"פ שמוכחו לשבים אריגת הבגד וכזה תקון בכל המלאכות עכ"ל ומבואר בברייתא · ועיקם"ש בס"ה ברפי"ל :

ד הכותב שתי אותיות בהעלם אחד חיי' לגופה אלא לריכה לסא הבר תנן בס"פ לעניל בזה הכל כל חייבי חטאות אינן חייבין עד שיכתב אות אחת בתחלתן וסופן שגגה אלא מסוס לבעי לאתוי בסוף פירקין פלוגתא דר"ג ורבנן בכותב בשתי הטעמות לסבי חנא בריש הכותב בסעלם אחד חיי' :

בסם כו' · עיין משנה ב' פ"ב למגילה · וז"ל שם בש"ל : **ורבי** יהושע פוטר · פי' הר"ב וכן הרמב"ם ואפי' שלא הס · ועיין בפירושם לרפי"ל · ועול לסבא לא אמרי' רבי יהושע כיון שמתכוון סיתם למלאכה הכתיבה לא לחבול ולהוציא הס וכתבתן בסוף פרק ל' ממסכת כריתות :

ה אחר בארץ ואחר בקורה · ר"ל כתב אות אחת בארץ ואחת בקורה הרמב"ם : **כתב** אות אחת בקורה · פי' הר"ב כגון קו"ף קרבן וכו' · שבשעת הסמכה הוא מותכין לן כלתנו במשנה ו"ל פ"ל ממסכת מעשר שני · וה"ה בכל זמן ובכל מקום שהסכימו עליו אנשי מקום הסוא שיהיה אות פלוני סימן לחיפה פלונית * ופי' מוטריקון כתב המפרשי כי בלשון יון ורומי קורין לסופר מוטאר"י וכן פי' הערוך ולרך הסופרים לכתוב בקלרה לכן קורין לסימנים מוטריקון לומר לרך הסופרות בל"ל קלי"ן ש : **ו אחת**

ו בשתי אותיות בכתב אחד הרמב"ם : **כתב** אות אחת בקורה · ר"ל כתב אות אחת בארץ ואחת בקורה הרמב"ם : **

ו אחת שחרית ואחת בין הערבים • פי' הר"ב כיון דס"ל שהוא בנתיים וכו' וקשיא לי ממ"נ אי מיירינן בזמן שבת וסגנת מלאכות הא מפרש"י ברפ"ו דאהלות ימים שבנתיים לא הוי יציעה לחלק • ואי בזמן מלאכות וסגנת שבת הא לא אמרינן התם אלא ימים שבפתיים דווין יציעה שלא לפסר שלא שמע וכו' ומשמע דלוקא ימים דסיינו ששת ימים שכין שבת לשבת אבל משחרי לערבים לא וחדא דאלת"ס אם כן העושה מלאכות ערבה בשבתות ערבה ויודע עיקר שבת שאינו חייב אלא על כל שבת ושבת. ברי אתה יכול למצוא שיחייב על כל שבת שני חטאות אם עשה שחרית וערבית ובתוס' הקשו דס"ל לפרש שיעור הסמוך כלומר למשחרית ובין הערבים אינו שיעור מפורש ועוד הקשו מה"ס ערתם וכתבו דגרסה למיירי שיש ב' בנתיים ואחת שחרית ואחת ערבית נקט לרבותא דאע"ג דיש עם היציעה הפסק וסמוך גדול בנתיים מחייב ר"ג ע"כ:

רבן גמליאל מחייב • פירש הר"ב לדבר אין יציעה וכו' • ס"ס • וכתבו התוספות נראה דטעמו משום דכתיב (ויקרא ה') אז הודע אליו חטאתו יציעה חטאת הוא דאמר יציעה אבל יציעה דאלו חטאת אלא שמה יציעה:

ו המותב שתי אותיות בשתי העלמות אחת שחרית ואחת בין הערבים רבן גמליאל מחייב וחכמים פוטרין:

פרק יג רבי אליעזר אומר האורג שלשה חוטין בתחלה ואחת על האריג חייב וחכמים אומרים בין בתחלה בין בסוף שיעורו שני חוטין:

ב העושה שתי בתי נירין בנירין בקירוס

וחכמים פוטרין • עיין מ"ש בס"ל בס"פ דלעיל:

פרק יג האורג • אע"ג דסלל לבי ומלאכותיו נכנסין בסמוך למלאכת הכותב • אפ"ס סקיים לפרש דיני אורג ולכותבים משום דלמיין בשיעורא לכותב בתחי אותיות חייב וכן אורג בתחיי זלף ר"א ס"ל בתחיים אלא דמתלק בין אלימי לקטני כדאיתא בס"ס * עוד עיין בכריתות פ"ד משנה ב' משום דבאורג איכא פלוגתא הקדים לשנותה קודם שעושה שתי בתי נירין כדי לסמוכו לאיך לית בהו פלוגתא ושיעורן מני בתנים: ואחת על האריג • ומתניתין ס' דפי"ב כתב אות אחת סמוך לכתב דלא כר"א כדאיתא התם בס"ס * ועיין במשנה פ"ד לכריתות:

ב בנירין • * כתב הר"ב מפרש בס"ס שמרכיב שני פעמים כל חוט של שתי כו' וז"ל הס"ס מאי אביי תרתי בני נירא וחדא בנירא ופירש"י שני פעמים מרכיב כל חוט של שתי בבת נירא דסיינו שקורין ליצ"א ופעם שלישית מרכיבו על חוט שקורין ליצא המורכב על הקנה ע"כ ולא יכולתי לעמוד על הפירוש הזה מפני שבסדר לתי בתנים בתשתי לראות מלאכת האורג כולל היא וכשראיתיו לא מצאתיו באופן שיכולתי ליישב בו את דפי' הזה ואמנם יכולתי לסמכים לדברי אביי עם אופני כלי האריגה שראיתי בענין אחר מהפירוש הזה וחזו בהקדים מה שסיימו בדף כא ממסכת כלים המוגע בכובד העליון ובכובד התחתון בנירים ובקוקים והסובלים פי' הר"ב שם שהם שני עניים שאחד סמוך לו אשר עליו יוכרך הבגד הנארג אותו והוא הנקרא העליון והב' הוא אשר כרוך עליו כרוך הבשתי אשר יהיה נארג והוא הנקרא התחתון והנירים הם חוטין המרוגין על הקנה ובעבורן מגביהין קצת החוטין ועושין דרך שילך בו הארג בחוט (זה הלשון תקנתו לעיל פ"ז משני ב') וקירוס מסרק שבו מכים על האריגה ומחברים החוטים ע"כ והנה הנירין שהם חוטים כו' הנה הנם עשויים באופן זה שהנויים הסמוכים והכופים והכוליים בקנה ולמעלה בקצותם הם ג"כ כפולים על הקנה מלמעלה וכמו שפירש"י והר"ב שניר שקורין ליצ"ם כו' פירש הר"ב בשקלים פ"ח משני ה' על יומין והם כפולים על כ"ל לכך כאן נמי על שם כפי לוהם נקראים נירין והנה כל שני חוטין הסמוכין קשורים יחד בשמוך לשלוחתם ממעל וזה עוד קבר בקצת ריוח מהקשר של מעלה ונמצא שבין כל אלו שני חוטין יש קצת ריוח והיינו בכלי חוט שתי ההולך ביניהם וחוט שתי אחר סמוך לו הולך בבין שני הקשרים המזכרים וכן כל חוט שתי הולך בין הרווחים וחוט אחד בין הקשרים עד גמירא כל רוחב חוטי שתי שעל כובד התחתון והנירים הם שנים הסמוכים זה לזה כדי שכל חוט שבנירים בין הרווחים של האחד הולך בשני בין הקשרים וכחוט שהולך בראשון בין הקשרים הולך בשני בין הרווחים וע"י כך יעלה זה החוט וירד זה ויצא הערב וכו' כמ"ש בשם הערוך לעיל פ"ז והקירוס להגן הדם שרוח עשוי מעלים לקיים הנעשים מאד זה לזה רק קצת ריוח ביניהם בכדי חוט ומחוברים למעלה ולמטה ע"י קנה דק וכל חוטי השתי הולכים בין הרווחים • ומעתה הא דאמר אביי תרתי בני נירא וחדא בנירא נ"ל דהני תרתי שהם הסמוכים ועשויים מן חוטי קשורים במלאכתן

ויש בין שני הקשרים ריוח מה קרויים בני נירא שהרי כמו בתי נירין בלשון הקדש בדאמרינן בי פליגיא בי נשא והלכך הנ"ל שתי בו כמו בתים קראו אביי נירא שהרי הוא כלומר נירא אע"פ שאינו מחוטין הנקרוים ליצי"ם ותפא משמעו כאלו שניים העושה בשתי בתי נירין ואין כ"כ תיעוה שבמשנה כלים קורא קירוס מה שקורא כאן נירין שהרי יש לכלי זה הנ"ל שתי מלאכות שהשתי עובר בתוכו כמו שעובר בשתי נירין הקודמין וגם בו מכין ומתבריס אחרוג לכן יתכן ג"כ שיהי' לו שתי שמות כל אחד מלאכי אחת שעושין בו ועיין לקמן בהמוך:

* בקירוס • פירוש הר"ב כ יריעה אחרוגה כו' כך פירש הרמב"ם ובדבור לעניל הרמיתיך פירוש אחר מהר"ב והוא ג"כ מלי הרמב"ם רפ"א דכלים וע"ע טובא ובעיני נראה שזה על מובן עליו על מה שפירשתי לעיל לאביי כולל קירוס עם בתי נירין וקורא נירין

בקירוס • יריעה ארוגה מסיב של לקל: ג הקורע על מתו וכו' • במה שאינו חייב לקרוע עליו הוא לסוי מקלקל ופטור אבל על מת שחייב לקרוע עליו מתקן הוא וחייב: ובחמתו וכל המקלקלין פטורין • הא מתמתין אלמ"ל לה והלכה שהקורע בחמתו חייב שאם על פי שמקלקל הוא אבל הכנד מתקן הוא אבל יארו ולעתו מסיבת עליו בכך:

בקירוס בנפה בבברה ובסל חייב והתופר שתי תפירות והקורע על מנת לתפור שתי תפירות: ג הקורע בחמתו ועל מרתו וכל המקלקלין פטורין והמקלקל על מנת לתקן שיעורו כמתקן:

ד שיעור

ומש"ס הוא שפירש הרמב"ם כאן ואחריו הר"ב לקירוס הוא יציעה כו' אך ולאי לאכאי ל"ע מי המכריח אותם לפרש בכלים בענין אחר ועוד קשיא לי דהרמב"ם בחבורו פרק ט' מה"ם לא העתיק לקירוס והיה ל"ל ג"כ שזו רמיה לפירוש שלי בכאן דבנירין הנמי פה היא הקירוס אבל א"ל דל"ג כאן בקירוס דסת רב יוזא מפרש בס"ם מאי קירוס ונוחק לומר דאף לזה ל"ג ועוד קשה על הרמב"ם שהוסיף שבכה ואריגת חבלים ואין נראה לי שיהיה זה הפירוש שעל מלבייתא שאמר רב יוזא על קירוס ועיין עוד ברפ"כא דכלים ותמיהני שהראב"ד ל הסגניל הסכ"מ סולם לא סעיר בכל זה: בנפה ובבברה ובסל • פירש"י הכך לאו מירין ממש אלא מעשה ומרכיב חוט אחד בשתי אלמעה ואחר מלמעלה ומעמיד השתי בהן כתקנו ע"כ: והתופר וכו' • משום דבעי למתני הקורע בתחתו וכו' משום הכי קתני התופר וכו' הקורע וכו' אע"ג דכבר תנא לה בחבות מלאכות • ס"ס:

ג הקורע על מתו • פירש הר"ב אבל על מת שחייב לקרוע עליו מתקן הוא • ס"ס • ולקתני מתו שמוטל עליו לקברו אבל לא לשתאבל ולקרוע שאינו מאותן שאמורים בפרשת אמור • וכתב הרמב"ם שהקורע על מתו שחייב לקרוע עליו הוא • משכך דמתו בכך ודבר זה נראה שאסור שהרי משנה שלישה שניו בשוף ברכות חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה • ופירשו בשמחה והלב טוב ולכבוש כעסו ועוד לא"כ כשהקורע על שאת שאינו חייב להתאבל עליו משכך נמי תמתו בקריעתו • אלא שכל זה יש לשמות דמאי לאמרן שדבר זה אסור לא קשיא ולא מידי דהם"ם העלו המקרע בגדיו בתמתו יש בעיניך כעובד עכו"ם ואפילו הכי לענין חיוב לשבח שבירא ליה לרמב"ם לחייב שהרי שיקר תמתו • והמוקים כש"ם למתניתין הקורע לאמרמי אימתא אמאבי ביתא שהם מותר • תירץ המגיד בפרק ח' מה"ם משום דמשמע ליה דמתניתין דומיא לקריעת מת דשרי מיירי אבל לעולם לענין מלאכת שבת אפילו בדבר של איסור חייב כיון שנוסכך תמתו • והקשיא א"ב אפילו על שאר המתים נמי • יש לומר לכיון שלא חייבהו התורה להתאבל אין כאן ס"כון תמה ולא לענר שהתורה ירדם לסוף דעתן של הבריות שאין לסם לענר ותימה בל כך בשאר מתים כלל • ולפיכך פטרתם התורה מן רוע • ועל כל זה שכתבתי לא נתם לענתי בכך לומר שעל ידי הקריעה דעתו מתיבשת וכי לון תכמיס כן ספך מסתיתו לחייב לברך וכו' • ועוד ק"ל דלמה לא יתחייב בתמתו מטעם שעושה המצוה ומתקן חוב שמוטל עליו לקרוע ואף על פי שמצוה מדרבנן הא"ב מ"ש שמגיל בר"ם פרק ח' מהלכות אבל לא יסיח זה קל וחרוע ממה שמתשוב למשכך תמתו וכי לא הוי תיקון יותר כשמקיים מה שיש עליו חובה מדרבנן ומזו מיתה לשתיהו קורע כמ"ש שם • מסתיקון שעושה במשכך תמתו • ולא"ה התורה שאסרה שאסרה הקריעה על מתו בשבת לא עכל לומר שאסרתם משום שחכמים לון לקרוע • לא מחכמה שלא על זה לתורה כשאסרה אסרה הקריעה דומיא דהוי במשכן כמפורש במשנת אבות מלאכות • אלא שאחרי שהחכמים לוי לקרוע על המת שחייב להתאבל עליהם • אמרו ז"ל שהעושה כן בשבת יתחייב על הקריעה שעושה מלאכה בשבת שהרי מלאכת תיקון הוא עכשיו • ועוד שהרי בס"ס תירצו כן אלתני מתו חייב לאיירי במי שחייב לקרוע עליו ולא תירצו דקא עביד נתת רוח ל ונרו אלא אהתי בתמתו חייב • ומיהו בתוספות דבור המתחיל אמר רבי יהודה הוי פירשו בשם ר"י דתיקון מצוה לא חשיב תיקון אלא בשמתקן גם דבר אחר מלבד המצוה • ולהכי הוי קריעה תיקון לפי שקריעה מתקן את הבגד שיוכל ללובשו בכל שעה ואין בו תמוה ע"כ • הרי שכובריס שעל ידי הקריעה נשתלם תיקונו • * והתכמת שלמה הגיה מיבה ואין אל"ל ואיה ולא הרא לי לפי שכל לשונם זה בשאין הקודם ויבנים בו חיבה אחת אחרת ואין יכולין לכתוב גם בלשון הקודם הינו לכתוב ויש ולכן נראה עם הוות שאין לעשות התכמים במצותם כלי לשכך תמתו אלא שיקרע בעוד לא בשם שמברך על הטובה • מכל מקום הראוי כך הוא ושעל ידי זה משתלם תמונו:

ד שיעור המלבן וכו׳ • [הא] למקליס לה קולס שיעור
פאורג אע״ג דבאורג קיימינן סתמא טויל ושיעורין
ג״כ בסיט כמו באורג וגם כולא כפול לסבי מקרמינסו :
ההצד לגי וכו׳ • כבר כתבתי ברים פירקין סדיקיס לסקליס
ליגי אלא קולס ליגי

ד שיעור המלבן והמנפין והצובע והאור׳ במלא רחב הסיט כפול והאורג שני חוטין שיעורו במלא הסיט : ה רבי יהודה אומר הצד צפור למגדל וצבי לבית חייב והבמים אומרים צפור למגדל וצבי * (לבית) ולחצר ולביברין רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל הביברין שוין זה הכלל מת סר צידה פטור שאינו מחוסר צידה חייב : ו צבי שנכנס לבית ונעל אחר בפניו חייב נעלו שנים פטורין לא יכול אחר לנעול ונעלו שנים חייבין ורבי שמעון פוטר : ז ישב האחר על פתח ולא מלאהו ישב השני ומלאהו השני חייב • ישב הראשון על הפתח ומלאה • ובא השני וישב בצדו אף על פי שעמד הראשון והלך לו הראשון חייב והשני פטור ה״א לשה זה דומה לנועל את ביתו לשמרו ונמצא צבי שמור בתוכו :

פרק יד שמונה שרצים האמורים בתורה הצדן והחובל ושאר בהן חייב

ד שיעור המלבן • אם תלמר ומנפלו וסלבנו וסטווס • מגמו סמן כלן אבות מלאכות שעורן כדי שיטוח מאותו סלמר קוט ארוך המלא רוחב הסיט כפול והסיט הוא כדי הפסק שוס בין אמס לאלבנע כל מס שיוכל אדם לסרחיבו וכשיעור הריוח הזה שני פעמיסהוא הסיט כפול וריוח הבין גדול לאלבנע פעם אחד הוא ג״כ כמלא רחב הסיט כפול מפני שיש בו כפלים כאותו שיש בין אמס לאלבנע : האורג שני חוטין שיעורו ברוחב הבגד כמלא הסיט שאע״פי שלא אריגן על פני כל רוחב הבגד חייב : ה הצד לפור • על הבכיסו לגנדל של עץ ארמאדי״ו בלע״ז חיי״שו הוא ניולחו אבל אם הכניסו לבית אינו נעול בכך • ולבי נעול מהבכיסו לבית ונעל בפנים אבל אם הכניסו לגנס או לחצר אין זו נילה : ולביברין • קרפיפות המוקפים חומה שהכניסו שם חיות ונשמרים שם : כל המחוסר נילה • שקשה לתפסו שם כגון שאינו מגיע לו בשחיים אתה שהוקם לתפסו וסלבה כרשב״ג [למפרש] למלתים דרבנן : ו לבי שהכנס • מלין לבית ונעל אחר בפנים זו הוא נילתו : נעלו שנים פטורים • לשון לשו שנים שעשאום : לא יכול אחר לנעול • אחרים הוא לנעול בשנים ושרי לכל אחר מלאכה דבלא איסו לא מתעבדא : ור״ם פוטר •

ושאר שקצים ורמשים החובל בהן פטור הצדן לצורך חייב שלא לצורך פטור היה ועוף שברשותו הצדן פטור והחובל בהן חייב : ב אין עושין חילמי בשבת אבל עושה הוא את מי המלח וטובל בהן פתו ונותן לתוך התבשיל אמר רבי יוסי והלא הוא הילמי בין מרובה ובין מועט ואלו הן מי מלח המותרין נותן שבן בתחלה לתוך המים או לתוך המלה :
ג אין אוכלין איזוב יון בשבת לפי שאינו מאכל בריאים אבל אוכל

ואין הלכה כמר״ם ומר״ב אלא כמר״ם ומר״ב אלא כמר״ם ומר״ב אלא

פיו משום הפקר נפשות: כל האוכלים וכו' ס"ס לאתויי מחול לבניים וכרשינין לבני מעיין כלומ' שקשים לבסם ומוכחת מלתא אורחיה למכלינהו אי לאו לרפואה שיש בהם ומוכחת מלתא ונחסר קמ"ל וכל המשקין לאתויי מי לפין במומן:

וכום עיקרים • מע"ג דמרפא לגבה כמ"ם הר"ב ולא מעיקרא בלאיתא בס"ס קרו לה לינסי בהם עיקרים כלי שיכת מעורסם בהם זה וזהרו מהם בני מלהם לאמתו ושתלו אחר רפואה אחרת לאלו אחליים:

שמן עיקרים • נראה הר"ל שנתבשם בעיקרי בשמי וירקות • רש"י פי' כן בכום של עיקרים: ד' לא יגמע בהן את המומן • כתב הר"ב למוכחת מלתא לרפואה הוא לחומן מעלי לה סיכת לאיכ מכב לאמיתו וקרא המומן לבשים כן הפעל לשלחו (משלי י) המשמ' לקשה לה מיירי לילכא מכם המרפי ויש עוד תירוץ אחר בהם"ם וזה הלחרון והעתיקו הר"ן • ומ"ש הר"ב ואם מגמע ובולע ש"ר - ש"ם • ובתבו התוס' וסיפא לקחני אבל מעבל כלרכו הי"ם הם"מ לעתני בחגמע ובולע אלא אורחים בעלתא בקט ע"כ • ומלת מגמע עיין מ"ם בס"ל הרא"ש: רבי שמעון אומר וכו' • וכתב הרמב"ם הסלכה הר"ם ונריך שחסים אותם המסיחם מסחמסין הם כ"ל הרבה • הפי אמר רבה"ם הלכו' הר"ם ולא מטעמים לאלו ר"ם מע"ג אלא הכיח הרי הרב הבר מי הכיח אין אי לא ולא ולאחרא לרבה הכיח מסחא הורגא • והסחא לא הקשה לרמב"ם על הפסק במשנה מ' פי"ם אלא ברש"י • * ונם ל"ק על הר"ב הכלאן לאין הלכה כרבי שמעון:

פרק טו בך: חייב על הטירן • עיינ"ם בס"ל על הסתיר בפרק ז' במשנת אבות מלאכות: ב בקשר הגמלין • הר"ב שוכר נלקה ממשך אמר לשון רש"י ועיין מ"ם בס"ל בבים פרק ס' בשם הערוך: קוסרים

בהר"ב ר"ה קשר אבל הוא את יועזר ושותה אבוב רועה כל האוכלין אוכל ארם לרפואה וכל המשקין שותה חוץ ממי דקלים וכום עיקרים מפני שהן לירוקה אבל שותה הוא מי דקלים לצמאו וסך שמן עיקרין שלא לרפואה: ד' החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ אבל מטבל הוא בדרכו ואם נתרפא נתרפא • החושש במתניו לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את השמן ולא שמן ורד • בני מלכים סבין שמן ורד על מכותיהן שכן דרכם לסוך בחול ר"ש אומר כל ישראל בני מלכים הם:

פרק טו אלו קשרים שחייבין עליהן קשר הגמלין וקשר הספנין וכשם שהוא חייב על קישורן כך הוא חייב על התירן רבי מאיר אומר כל קשר שהוא יכול להתירו באחת מידיו אין חייבין עליו: ב יש לרקשרים שאין חייבין עליהן בקשר הגמלין ובקשר הספנין קשרת

אבל הוא את יועזר ושותה אבוב רועה כל האוכלין אוכל ארם לרפואה וכל המשקין שותה חוץ ממי דקלים וכום עיקרים מפני שהן לירוקה אבל שותה הוא מי דקלים לצמאו וסך שמן עיקרין שלא לרפואה: ד' החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ אבל מטבל הוא בדרכו ואם נתרפא נתרפא • החושש במתניו לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא את השמן ולא שמן ורד • בני מלכים סבין שמן ורד על מכותיהן שכן דרכם לסוך בחול ר"ש אומר כל ישראל בני מלכים הם:

פרק טו אלו קשרים שחייבין עליהן קשר הגמלין וקשר הספנין וכשם שהוא חייב על קישורן כך הוא חייב על התירן רבי מאיר אומר כל קשר שהוא יכול להתירו באחת מידיו אין חייבין עליו: ב יש לרקשרים שאין חייבין עליהן בקשר הגמלין ובקשר הספנין

קשרת

לרפואה: אבל לא שמן ורד • לפי שלמרי יקרים ומוכחת מלתא לרפואה קעביל: שכן לרכן לסוך • בלא מכם: ר"ם אומר כו' • ואין הלכה כר"ם:

פרק טו אלו קשרים: קשר הגמלים • שגוקבים לגמל מוטמו ונותנין בו לעונה וקוסרים אותה קשר עולם ובמו כן נוקבים בראש הספינ' נקב ומתנין בו חבל וקוסרין אותו קשר של קיימא שאינו מתירו לעולם וכו' לוטיא לקוסרי חוטי ירישות הנפסקים במשכן וקשר של קיימא ואינו מעשה אומן או מעשה אומן ואינו של קיימא פטור אבל אסור ואינו חייב עד שיהא של קיימא ומעשה אומן ושאינו של קיימא ולא מעשה אומן מותר לכתחלה: ובשם שחייב על קשרן כך חייב על התירן • שכן לפי מלוח שיו נלרכין לפרקים לשתיר קשרי רשתות הקיימים כדי לקצרן או להרחיבן: שיכול להתירו • בלא הקלקים: אין חייבין עליו • ואפילו עשאו לקיימא ואין הלכה כרבי מאיר: ב יש לך קשרים שאין חייבים עליהם • חטאת כמו שחייבים על קשר גמלים וקשר של ספנים אלא פטור אבל אסור ולא נזכרו קשרים הללו במשנה • ובש"ם ופרש כגון רצועה ארוכה שקושרים בשבעת שבמושב שלאקה וכמו כן חבל ארוך שקושרים בחבל הטעוי כמין עבעת התלוי בנקב שבראש הספינה ופעמים מניחה שם שנוע ושבועים ומתירה וכן כל קשר שקשר אותו לעמוד כך זמן יצוע לא שיהיה קיים לעולם אין חייבין עליו:

מושרת אשה מפתח חלוקה • כעין לשונות לבלן ולבלן וקוסרי" של ימין בכתף שמאל ושל שמאל בכתף ימין לכיון לכל יומי שרי ליה לא לומי לקשר של קיימא ומותר לכתחלה: שבכה • מגבעת שעל הראש עשויה כעין רשת: פסיקיא • אזור רחב וחוטין תלויין בראשו לקשרו בהן • ונוטות יין • של עור שמופפים פיסם וקוסרין אותן ואף על גב דלית לה הרחי איסרי ולא תמרינן חד מניהו בטולי מבטל לה וסוי קשר של קיימא: וקלירה של בשר • פעמים שקושר בה בגד שביב לפיה ומע"פ שיש לה לדין שמוליך להוליא הטרק מהן בלא טהר הקשר אפ"ס לא הוי קשר: קוסרין לפני בהמה • חבל ברוחב הפתח לנעול בפניה אלא חלא וכן הלכה: קוסרים לדי בפסיקיא • על פי הבור שיהיה קשור ותלוי שם לפסיקיא לא מבטל ליה הכא אבל לא בחבל המבטל ליה הכא וסוי קשר של קיימא: ר' יהודה מחיר • לא הטיר ר"י אלא בחבל של גרלי שריך לנלאכתו ולא מבטל ליה הכא וכבר שרי אי שרית ליה חבל של גרלי יקשור מני בשאר חבלים לחבל בחבל מחלף וכלכה כחכמים: ג מקפלין את הכלים • בגלים שפושטן מקפלין אפילו ארבעה וחמשה פעמי כדי לחזור ולבשם בו ביום ולא שנו אלא בלשם אחר אבל בשני בני אדם לא שרגלים כמתקנין ובלשם אחד נמי לא אמרן אלא בבגדים חדשים שסם קשים ואין מנערים לקמוטו אבל ישנים קפולין מתקנן טפ' ומתי כמתקן ובחלש נמי לא אמרן אלא בלבנים אבל לבנים" לא שלבנים" קפולי" מתקנן ביוחר ובלבני נמי לא אמרן אלא שאין לו בגדי" אחרי" לשמליף אבל יש לו בגדי" אחרי" לשמליף לכבוד שבת אסור לקפל:

מיוס

וכו' • פי' לכתחלה כמ"ם הר"ב וחסורי מחסרי וס"ק ואלו הן המותרין לכתחלה הל"ן:

אשה מפתח חלוקה • ס"ס פשיטא לא לריכא לאים לה שי פתחים לסיומו אותן לשומת שפירש הר"ב ואם אינם מחרת אלא פתח יכולה לפטטה ולהוסה בזוחק מ"ל חד מוניהו בטולי מבטל לה וחסוי קשר של קיימא וכיון דלא יתני סי מנייהו תתייהו לחסרי קמ"ל:

וחוטי סכבה • ס"ס פשיטא לא לריכא דרוחא לה ואינו מהולק בראשה מ"ל משלף שלפת ליה מראשה כשסיא קשורה וס"ל קשר של קיימא קמ"ל דאשה תפס על שערה פן תנתק השער ומיסרא שרי ליה:

ושל פסיקיא • כתב רש"י אינה נמי לשנויי הם"ג מ"ל מחתם ליה לדך רגלה ויולאה קמ"ל דלא עבדי הכא משום מיעוטא:

ורצועות מנעל וסנדל • יש בס"ס הרבה לדין מהן לחיוב מהן לפטור ומהן לאיתר והרבה פירושי' נאמרו בהן וכיאר הרמב"ם בחבורו פרק עשירי שהמותרים הם שהקשרים אותם על הרגל בשעת מלבוש שאלו ולא אינן מעשה אומן ולא של קיימא:

ונודות של יין וכו' • כתב הר"ב ואע"ג דאית לה תרתי איסרי פי' רש"י ובאחת מהן יכול להיות יין ול"ל אבל בדוחק וכן בקלרים של בשר וכמו שני בכל שאחרי:

רבי אליעזר בן יעקב אומר קשרין לפני הבהמה • ס"ס פשיטא לא לריכא לאית לה תרתי איסרי פירש"י שני חבלי קושר ברחב ספתח זה לעמלה מה ל"א חרי איסורי שקושרן סיום בשני לדי הפתח ולא סיתם תליים בם מתחמל מ"ל חד מייהו בטולי מבטלה ויולאתם בדוחק קמ"ל ומ"ם הר"ב שבן הלכה מסיק בס"ם לדא פליג דהא למי לחבר לעגל • וגם זה מלאתן שבחבמי בפרק אחרון לביכורים שאשה בליחנא לפיתא ול"פ:

רב כלל אמר ר"י וכו' • כתבו התוס' תימה מהיכא קלי מ' מעלים שלא מן הרחבה ולא מן הרחבה אלא מן הרחבה ולא מן הרחבה אלא מן הרחבה ולא מן הרחבה א

מיום הכפורים לשבת • פי' הר"ב שחל להיות בערב שבת וכן חלבי שבת קרבין בי"ם שחל להיות במ"ש כפירש"י • ומ"ת הא לא מקל"ע יום הכיפורי' במ"ש כמו שפירש הש"ל דבפ"ס לסוכה מסכם ה' הא מוקמינן התם לסך מתני' כאחרים דס"ל לכל התנאים כהלרן אחד מלא ומי' חסר ואין כאן לחייב כלל * ועיין תס"ם בזה במסכי' ז' פי"א דמנחות ס"ל ותתן חלבי • כל מאכלי עולם בכלל כך פרש"י פ"ה דסוכה דף כ"ל : רבי עקיבא אומר לא של שבת

זכו' : וטעמו כתתי' עולת שבת [בשבתו] לימד על חלבי שבת שקריבים בי"ם יכול אף של יה"כ בשב' ת"ל בשבתו דברי ר"ישמעאל ר"ע אומר עולת ונו' לימד על חלבי שבת שקריבים בי"ע יכול אף בי"ם ת"ל בשבתו וסא לכתב הר"ב בהר"ו משום לשבת חמור • כלומר ולהכי למדין משבת ליה"כ ולא מיה"כ לשבתו ובהר"ע פי' הוין הן • כלומר שהכתוב עשאן הוין לדבר זה • לסא ולאי לשבת חמור שהוא בשקל"ל ויה"כ בברת : לא של שבת קרבים וכו' • וכ"ם קיפול לעורך הדיוט :

פרק טו מצילין • פי' הר"ב לאחר אחרת שבאותו מבוי אע"פ שלא עירבו ותנן בסיפא למבוי שאינו מפולש וכבר הזכרתי בסוף פ"ב בעירובי חצירות ושתופי מבואות תרוויהו מתקנת שלמה ובית דינו הס"ס והלכך הא לנקט הר"ב אע"פ שלא ערבו הס"ל שלא נתתקנו וכ"כ הס"י הי' בשם הר"ן אף על פי שלא נתתקנו בו • ובשם שבולי הלקט מלא קתני גבי כתבי הקודש מבוי המשורב כדתני גבי אוכלין ומשקין ש"מ דאפי' לא עירבו ולא שתפו הרי אמר לעולי הוא מלא • הוא מלא • הוא מלא •

מפני שבביתו עליהן • ולעיל ספ"ט כתבתי לקו"ל קטן אוכל בדיעות אין ב"ל מצוין לספריהו מוקי לה בש"ס לבכא בקטן העושה לעצת אביו שיודע שהביאו מה לאביו ועושה בשבילו וכמותיה בעכו"ס ואפ"ס שרי לאע"ג דיודע למוח ליסראל אפ"ס אלעתה הנפשים עבל ולהגאת עצמו שיודע שלא יפסיד :

ז כופין קערה על גבי הגר כו' • כתב הר"ב והע"ג שמוטל כלי לבלעת קורה שאינה נטלת וכו' וכספ"ג גבי אין מהנין כלי תחת הגר כו' כתב הר"ב טעמא דאין מבטל כלי מהיכו ולהסרה טעמא לא קשיא הכא ולא מילי ובהסרה טעמא קים לן ולכך המהרי על הר"ב שלא היה ארוך לכתוב כלל מלי לאותבים לדר' יאחק דלא קי"ל כוותיה ורמיית הרא"ש ז"ל לפסוק כר"י כבר הקשה הרמב"ן בסוף מסכת שבת • והרי"ף והרא"ש שם והרמב"ם בפ' כ"ה מה"ש כולם פסקו דלא כר"י ועיין בפ' י"ח משנה כ' : ועל מאה של קטן • כתב הר"ב נאמר מאה של נער קטן קאמר דהא גרף של רשי הוא וכו' אלא מאה של הרגנולים כו' וכגון שמונה באשפה וכו' ואלו גרף כו' • חיסה דסמתי דאוקימנא ליה במונחת באשפה שבחאר דהו אלא מה' גרף של רשי לפי שאין זה מקום ישיב' בני אדם ואלא ממאים וכדכתב הרמב"ם • אם כן כי היי נמי מאה של נער קטן כי מונח באשפה שבחאר לחסר לבלעלו ואלא לוקים במתמיהין אלא באשפה שבחאר ואלא לריכא לאוקמא דהל הרגנולין כמו • בכ"ם שבחאר ואלא לריכא לאוקמא דהל הרגנולין כמו • וכ"ם לאוה של קטן לבעולם שרי לבלעלם ולפנותם מפני הראויים להאכילה לכלבים • ויש גירסא אחרת לספוסקים ולאותם גירסא אין חילוק בין מאה קטן לאותה הרגנולין אלא לפני מוקמינן בבאה הרגנולין לכיון שהרכה להיות בחאר אחרת שאלה מקלה לבם מקום אלא שרי לבלעלם משום גרף של רשי אלא מיסו בשביל שלא יתל לך בם הקטן שהולך לבם לפעמים כופה עליהם את הכלי אבל מאה של בני אדם שהרכה להיות בחאר שהרין בם כגון מאה של קטנים אין לריך לכפות עליהם את הכלי אלא מותר לכבדם ולהאליכם לבית הכסא • ואם לאו • אלא שהוא פקוק בקסר מסחייר בו מן הסמן הזב מן הזיתים ובולק בו אם הגיע לעלור ואם ליה בית קבול : ואם לאו • אמן בו קסר אע"פ שהוא חלול אין חלוי עשוי לקבל כלום הלכך הוה ליה פשוטי כלי עץ ואינו מקבל טומאה : בין כך ובין כך ביעל בשבת • להא כלי הוא ועשוי להפוך בו את הזיתים : ד מסר הגזל • מגרה גזולה שמוסריה בו קורות זיתיה של מחריתי כלי גזל הטשוי בסכין שבו עשין חרין של חלש המעבה והכך קפיל עלייהו ומיחל לאו מקום לא חזו למלאכה אחריתי : כל הכלים ניטלים לצורך ואלא לצורך • ה"ק כל הכלים שמלאכתן להיתר כגון קערות וכוסות ניטלים לצורך גופן ולצורך מקומו של כלי ואלא לצורך אפ"י שאינו צריך לגופו ולמקומו של כלי אלא לעלולו מחמת לבל לו אלא יגבהו הגבים שרי בכלי שמלאכתו להיתר וכלי שמלאכתו לאסור כגון מלוכות ורחיים וכיוצא בהן לצורך גופו ולצורך מקומו מותר • מחמת לבל לו מפני הגבים אסור : ר' נחמיה אומר אין ניטלים אלא לצורך • מפרש הש"ס לצורך חמים שמיחה לו בלבד ולא לצורך לבד אחר ואפ"י לצורך גופו כגון הכין לחתוך בו בלבד שרי ולא לסמוך בו את הקערה ואין הלכה כר' נחמיה : ה מעין מלאכה מיון מלאכה שהיה ואפילו אינה

ויכבה מפני שאין שביתת העכו"ם עליה דישראל אינו מחויב על שביתת העכו"ם בשאינו עבדו : ז כופין קערה • של חרס על גבי הגר והכלב אלא יכבה ואע"פ שמוטל כלי הבלעת קורה שאינה נטלת בשבת הא אותיבנה מינה לר' יאחק דאמר אין כלי נטל אלא לצורך דבר הטול ומי לא בצריך למקומו של כלי דסרי לבלעלו לצורך מקומו : ועל מאה של קטן • לאו מאה של נער קטן קאמר דהא גרף של רשי הוא ומותר לבלעלו ולהטיחו לאשפה אלא ה"ק ועל מאה של תרגולי מפני הקטן שלא יטפח ויתלכלך בם וכגון שלאה זו מונחת באשפה שבחאר אלא רמיא קמיה ולאו גרף של רשי הוא אלכך אין מותר לבלעלו ולהטיחו אבל כופין עליה קערה בשביל הקטן שלא יתלכלך : מעשה בא • כפיה כלי על עקרב : בערב • אם מקום : מושב אמי לו מחטאת לכיון שלא היה עקרב רק אחריו מושב אמי שמא חיב חטאת מושב לילה ולענין פסק הבלו אותן בעלי הארס שמושבין ומתיה ן ולאי כגון הנחשים הבלפים וכלב שיטה מותר לסרגן מיד בשרלה אוכן ואפ"ו אין רלים אחריו ואוכן מושבין ומתיה ן ולא אלא פעמי מתיתן ופעמי אין ממיתן אם רלים אחריו מותר לסרגן ואם אין רלים אחריו כופה עליהם כלי ואם הרסן והרגן לפי חומו מותר ולאו דאם מפני שהולה לאחן בו אסור : ח מילא מים • מאור בר"ם : כבש • עושין בספינה גדולה לירד בו מן הספינה ליבשה ואלטריך אגא לאשמועינן דר ומים לאי אגא דר ה"א דר אע"ג דאבל מים אלא לאיכא למיגזר אסור ואי אשמועינן מים ה"א מים אבל בשביל ישראל אסור אבל דר אע"ג דבשביל ישראל כיון

לאיסא נמי צריך ליה דרי דבר לאחל דר למאה לריכא וכבש אף ע"ג דלמי לבר לכבש לאחל כבש למאה משום מעשה ר"ג וזקני תני ליה למעשה רב :

פרק יז כל הכלים • שם לבן לאחות נטלים בשבת ולהוהיבן עמהן ואע"פ שנתפרקו הלאחות מן הכלים הולם הבשבת נטלים בשבת אגב הכלים ואינן לומים לאלאחות הבית שאפילו נתפרקו בשבת אין נטלין לפי שלאחות הבית אינן מן המוכן כלומר לא נעשו לבטלעל : ב קורנס • פטיש : הכבלס • לאחר שעשאה עגול הא עבה וקשה ולריכה קרלום לאחכה : מגרה • כעין הכין ארוך ויש בו פגימות הרבה : לגרור בו את הגבינה • לאחכה ולאחלקה לאחלקים שעל ידי פגימותיו ממהר ואתיה הלבר הבעב : מגריפה • לגרוף בה הגרוגרות מן האחיות : רחת • לוח שיש לה בית יד ושמי לפנות וזורין בה את האבק : ומחלב • כלי שיש לו אלא שיניים ומספלים בו את הסקה בנוחן : כוסיפלך שטוות בו הנשים : כרכר • גזן של אורגי ודומה לאחתו של הקאין : לאחוב בו • לאכול בו חומים וכל מיני פרי רך : מחט של יד • קטנה שחופרים בה בגדים : ליטול בה את הקוץ • שנכנס בבשרו שמותר לטלו בשבת כמו שמותר להפיס מורסא להוליא ממנה ליחה וכלבד אלא יחבוין לעשות לה פה : של בקלים • מקטן גדול שחופרין בה הקין : לפתוח בו את הלאה • מי שאבדה לו שמפתח : ג קנה של זיתים • קנה עשוי לבדוק הזיתים שבמעמן אם נחאבף שמן בתוכן והגיעו לחיות רלוין לבית הבד • אם יש קצר בראשו כעין פקק שבקנה מקבל עומאה לפי שעל ידי שהוא פקוק בקצר משחייר בו מן הסמן הזב מן הזיתים ובולק בו אם הגיע לעלור ואם ליה בית קבול : ואם לאו • אמן בו קצר אע"פ שהוא חלול אין חלוי עשוי לקבל כלום הלכך הוה ליה פשוטי כלי עץ ואינו מקבל טומאה : בין כך ובין כך ביעל בשבת • להא כלי הוא ועשוי להפוך בו את הזיתים : ד מסר הגזל • מגרה גזולה שמוסריה בו קורות זיתיה של מחריתי כלי גזל הטשוי בסכין שבו עשין חרין של חלש המעבה והכך קפיל עלייהו ומיחל לאו מקום לא חזו למלאכה אחריתי : כל הכלים ניטלים לצורך ואלא לצורך • ה"ק כל הכלים שמלאכתן להיתר כגון קערות וכוסות ניטלים לצורך גופן ולצורך מקומו של כלי ואלא לצורך אפ"י שאינו צריך לגופו ולמקומו של כלי אלא לעלולו מחמת לבל לו אלא יגבהו הגבים שרי בכלי שמלאכתו להיתר וכלי שמלאכתו לאסור כגון מלוכות ורחיים וכיוצא בהן לצורך גופו ולצורך מקומו מותר • מחמת לבל לו מפני הגבים אסור : ר' נחמיה אומר אין ניטלים אלא לצורך • מפרש הש"ס לצורך חמים שמיחה לו בלבד ולא לצורך לבד אחר ואפ"י לצורך גופו כגון הכין לחתוך בו בלבד שרי ולא לסמוך בו את הקערה ואין הלכה כר' נחמיה : ה מעין מלאכה

מקום אלוק שיורלין בו ואין [בו] מעלות כסולם כ"פ הרמב"ם ועיין בלבדי הר"ב במשנה ג' פ"ג דמלות ועיין בפ"ג דבילה מ"ט סס בס"ל :

פרק יז כל הכלים • פי' הר"ב שיש לבם לאחות וכן לשון רש"י ושעמא שאלו מלאכתן להיתר הן ואלו בשאר כלים פליגי לקמן • הר"ן :

אף על פי שנתפרקו בשבת • מפרש בס"ם לה"ק אע"פ שלתפרקו בחול נטלין בשבת • וכן הן לבדי הר"ב * ועיין מ"ש בס"ל במשנה ס' :

ב לתת עליו לקטן • מזונות • רש"י :

ג ואם לאו וכו' • *פי' הר"ב אף על פי שהוא חלול אין חלוי עשוי לקבל כלום • ומ"מ בולקין בו שמסלכין זיתים לרלונם אם נתאסף שמנן בתוכן :

ה רבי יהודה אומר ובלבד שיהיו עושין מעין מלאכתן • וכתב הר"ב לל"פ אלא בנשברו בשבת אבל נשברו מע"ש כ"ע מותר לטילין וכו' • ס"ס • ודבריהם פרקין מסמע לבנתפרקו הלאחות מן הכלי בשבת לשרו יותר לעלטל. מבנתפרקו בע"ש כתבו הם בתוס' אלא דמי לסתם אבתי כלי הוא שעלין עומד למלאכה ורלוי להתחבר הבסוי עם הכלי אבל הכא לא חשיב כלי אלא מחמת שעומד למלאכה אחרת הלכך בנשבר בשבת אסור טפי להוי עלב :

ו אם יורד אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באין בספינה ועשה עכו"ם כבש לירד בו וירדו בו רבן גמליאל וזקנים :

פרק יז כל הכלים ניטלין בשבת והלאחותיהן עמהן אף על פי שנתפרקו בשבת שאינן דומין לדלתו' הבית לפי שאינן מן המוכן : ב נוטל אדסקורנס לפצע בו את האגוזים וקודדום לחתוך בו את הדבילי • מגזירה לגרור בה את הגבינה • מגריפה לגרוף בה את הגרוגרות את הרחת ואת המזלג לתת עליו לקטן את הבוש ואת הכרכר לתהוב בו • מחט של יד ליטול בו את הקוץ ושל סקאיסלפתיה בו את הדלת : ג קנה של זתים אם יש קשר בראשו מקבל טומאה ואם לאו אין מקבל טומאה בין כך ובין כך ניטל בשבת : ד רבי יוסי אומר כל הכלים ניטלין חוץ מן המסר הגדול ויתר של מחרישה • כל הכלים ניטלין לצורך ושלא לצורך רבי נחמיה אומר אין ניטלין אלא לצורך : ה כל הכלים הניטלין בשבת שבריהן ניטלין * (עמהן) ובלבד שיהו עושין מעין מלאכה שברי עריבה לכסות בהן את פי החבית שברי זכוכית לכסות בהן את פי הפך רבי יהודה אומר ובלבד שיהו עושין מעין

בכל הכלים כו' • ולשון הר"ן עתקו כו' עכ"ל עסקינן דתנינ אנתפרקו הלאחות אפי' דנטלים בכלים וכ"ל מדברי הטור מי' ש"ל וא"ב ולא עיקר דקתני ונ' שרשן הנשת בתיבי ו' נעבר הסיתר כמ"ם הקום' הכבי אבני כלי אבל שעיריין עשיר ליאלכתו ולאו לתפסיר מפסכלו וחו' אחר בלבד לותיהן נטלין לבי שרשיהן לבדם בלתם כר עתהון : (מ"ל)

בתו"ב ר"ה בכל הכלים נטלין כו' • ל"ל אלא דתנינ דנטלים אפי' אנתפרקו הלאחות אפי' דנטלים בכלים וכ"ל מדברי הטור מי' ש"ל וא"ב ולא עיקר דקתני ונ' שרשן הנשת בתיבי ו' נעבר הסיתר כמ"ם הקום' הכבי אבני כלי אבל שעיריין עשיר ליאלכתו ולאו לתפסיר מפסכלו וחו' אחר בלבד לותיהן נטלין לבי שרשיהן לבדם בלתם כר עתהון : (מ"ל)

משנה ג בהגיל ר"ה ריעתיקו מי' ואין הלבה כר"ג עכ"ל וכ"פ בס"מ בס"ל ש"מ כר"י ולא קנה בל בשבת עכ"ל דוקא לצורך גופו או מקומו דהא אלא בנו לאיסור כ"ל והר"ב אלא כ"ל לפי שמשיר על תם מיפרש בבאור בתוכן בתנור דלקן ומשנה עיקר מקומו לבית בלבד ולא לצורך גופו ולצורך מקומו מותר • מחמת לבל לו מפני הגבים אסור : (זס)

*ו אם ממלאים בם • פירש בקרויים ואינם מופלת פי' שאבן וכן הוא אומר בפרשת ויצא ושאבן הגדולה :

קטורים אף ע"פ שתקנם מבעוד יום ויש עליהם מרכת כלי כלומפרש בש"ס שמא יקטום דשמא למחר תסא לו ארוכה יותר מדאי ויקטמנה ונמצא מתקן כלי :

ז וחכמים אומרים בין כך ובין כך פוקקין וכו' •

פי' רש"ב בין קשור ובין אינו קשור והלכה כחכמים • ועיין בפרק בתרא דעירובין משנה ח' וי"ל שכתב לבעינן קשור בעבר שנגרר ומה אפרש בש"ל ועיין מה שכתוב בש"ל במשנה י"ב פרק בתרא דעירובין :

ח במה דברים אמורים בכיסוי קרקע • פירוש רש"ב בכיסוי קרקעות נ"פ לאסור אי ליה לאו בית אחיזה • פירש"י דסוי כבוסה אי לאו דמוכחא בית אחיזה דליים דלמשקל וסקורי עביד :

פרק יח אפילו ארבע וחמש קופות • פי' רש"ב לאו דוקא וכו' * [וגמרא] כדאמרי אינשי • פירש"י חשבון קטן תמלא ואם יצטרך יותר יפנה יותר • שכי איתא בש"ס לפי גירסת ספרים שלנו ותוספות בפרק האומנין סוף דף ע"ט כתבו דלא שייך לשנויי דלא זו אף זו קתני כיון דלי בכלל הי אינא שנוסיף ע"כ ולפי גרסת הספר ד' וה' שכן מצינו לאורחא לתנא לאתני שכי כתתן לעיל פע"ו משנה ג' ובר"פ י"ג ליבמות ומשנה ג' פי"א דכתובות ורפ"ד דב"ק ומשנה ט' ו' וריש פ"ב דבבא מציעא ובר"פ דסנהדרין וכפי בתרא דחולין ובספ"ב דערכין ובכולם מסתבר לי דמסריך סריך בתר דסלומי ל' וה' דפרק ו' דב"ק דאתם בלוקא ככתוב בתורת משה :

* קופות • בירושלמי מפרש כשא דתנינן (בשקלים פ"ג) קופות של (ג') סאים [תוספות] :

אבל לא את שאור • כתב ברש"ל לשון אתי לאשויי גומות עיין משנה ז' פ"ב דבילה :

ודמאי • פי' רש"ב דחי לענייה וכו' ולי בעי הוה מפקיר כלעיל בתרומה כיון דחי [לכמן] אינא כיון דלאבא טעמא דאפילו לחיים מי חי אמר • ובפרק כל שעה ופרק ג' שבת אינו אצריך לפי טעמא ע"כ • ובפי בכל מערבין אינו אצריך מי לפי טעמא אינא לסומכוס כמ"ש שם סתוספות דף ל"א וכתבו עוד שם למשוש

מעין מלאכתן שבדי עריבה לצוק לתיבן מקצה ושל זבובית לצוק לתיבן שבן : ו האבן שבקרויה אם ממלאין בה ואינה נופלת ממלאין בה ואם לאו אין ממלאין בה וזמורה שהיא קשורה בשפיה ממלאין בה בשבת : ז פקק החלון ר' אליעזר אומר בזמן שהיא קשור ותלוי פיקקין בו ואם לאו אין פיקקין בו וחכמים אומרים בין כך ובין כך פיקקין בו : ח כל כיסוי כלים ששים להם בית אחיזה נישלים בשבת אי"ר יוסי בר"א בכיסוי קרקע אבל בכיסוי כלים בין כך ובין כך נישלים בשבת :

פרק יח מפני אפילו ארבע וחמש קופות של תבן ושל תבואה מפני הארחים ומפני בשיל בית המדרש אבל לא את האוצר מפניות יום טוב הורה ורמאי ומעשר ראשון שנישלה תרומתו

ערבי בשבת ומשלם מתכמים : ח כמה דברים אמורים בכיסוי קרקעות • כמ"ש קאמר דבכיסוי כלים כ"ע לא פליגי דשרי אע"ג דליתי להו בית אחיזה ובכיסוי קרקעות כגון כסוי של בור ולוח לא פליגי דאסור אי ליתי להו בית אחיזה כי פליגי בכיסוי כלים שמתברים לקרקעות מר סבר כקרקעות דמיין ומר סבר לא כקרקעות דמיין ומשלם מתכמים שסמוכה לקרקע :

פרק יח מפני • אם צריך למקומן לסוסיב שם אוכלין לחסר בשעודם אם תלמידי לשמוע הדרשה ולוקח לדבר מצוה שרי ולא חיישינן לטרחא בשבת : מרבע ומתם • לאו דוקא אלא בעי אפילו טובא נמי אבל לא את שאור • כלומר הלבר שלא יגזור את שאור כלו על שיגיע לקרקעותו ולא אתי לאשויי גומות : מפני תרומה טהורה • ואפי' ישראל לא חזי ליה יכל לעלמא ולעמתה כיון לחזיא לכהן : ולעלי • לחוי לעניים כלתנן מלכיליו את הענבים דמאי ואי בעי הוה מפקר לכהנים והוי עני וחזי ליה הסתא נמי חזי ליה : ומעשר ראשון שנשלם תרומתו • שכבל מעמו תר ומת מעשר ולא נעלם מתנו תרומה גדולה כגון שהקיים בן לוי ולקח המעשר הנעשה בשבלין דעדין לא חלה עליה חובת תרומה שאין הכהן חייב בתרומה גדולה על שתמרת בכרי וזה בבקרים ולקח המעשר בשבלין

בשבלין אינו מפרים אלא תרומת מעשר בלבד ומותר באכילה אע"פ שלא הפריש ממנה תרומה גדולה : ומעשר שני והקדש שנפדו אינו נפדה בקרקע לכתיב (ויקרא כ"ו) ונתן את הערכך ביום הסגולה לבר הכהן מיל ליה : לוף • מין קטניות שאינו ראוי חי אפילו לבהמה ורמב"ם פירש מין ממיני הבלים : לעורבים • כגון עבורים שמגלים עורבים לגדולה ואין הלכה כרשב"ג : ב חבילי • אגודות : זהרים • נגפי הלולין לחים שמזרקין אותם למאכל בהמות : כופין את הסל לפני הסתרמוסים • ומבטל כלי מסיכנו לא הוי שאין הסתרמוסים עומדים עליו ומאומר אין כלי ניטל אלא למורך לבד הניטל מוקי לעתמי' בלרוך למקומו של כלי : שבראש • מן הכותל : לוחין אותה • ביריים : על שהכנס ולוקח לוחין אכל לא מדלין לפי שהתרגולת מגבהת עצמה מן הארץ ומלא הוי"ל הוי"ל אכל לו ז' ושאר עופות מדלין : מדלין עגלים • אותו בלוארו ובלדרו גוררו ומכיעו ומפנגע לו רגלו : ומשמש מדלים את בנה • אותה בדרעיו מאחוריו והוא מניע את רגלו מה ח אחת ומגביה אחת • אבל

תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו ודתרומה היבש מפני שדוא מאכל לעניים אבל לא את הטבל ולא מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ולא את מעשר שני והקדש שלא נפדו ולא את הלוף ולא החרדל רבי שמעון בן גמליאל מתיר בלוף מפני שהוא מאכל עורבין : ב חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדים אם החזקינן למאכל בהמה מטלטלין אותן ואם לאו אין מטלטלין אותן כופין את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו תרנגולת שברחה רוחין אותה עד שתכנס • מדדין עגלים וסייחין ברשות הרבים • אשה מדדה את בנה • א"ר יהודה אימתי בזמן שהוא נוטל אחת ומניח אחת אבל

לכמן נמי לא חזי לאסור לכמן לאכול מפירותיו בטבלן כמו שפסק הרמב"ם בפ"א מהלכות מעשרות : ולא מעשר ראשון שלא נטלו תרומתו עיין מ"ם בס"ל בדפ"ז דברכות בשם תלמידי ר"י : לוף • במשנה כ' פ"ם דשבעות כתב הר"ב לפי' הרמב"ם ולא זכר פירש"י שכתב בכאן : ר"בי שמעון בן גמליאל מתיר מפני שהוא מאכל עורבין : ותי"ק דפליג מהוא לשבר לא מעלינן לבר שהוא מאכל לחים ולעוף כל הוכיח לי' מתנהן ברשותיה אלא א"כ ערך בני אדם לגדל אותן * ומ"ש הר"ב לאין הלכה כרבי שמעון בן גמליאל עיין במשנה ו' פ"ח לעיל : ב אם התקינן למאכל בהמה • משום דבתמייסו הסני לבסרקם קימא בעי בהו סומכס כ"כ הר"ן • ומעתה מ"ש הר"ב שמדלין אותן למאכל בהמות ר"ל לפעמים ולא תמן בהמה : ביבין את הסל מ' • כתב הר"ב ומאומר אין כלי ניטל מ' • עיין מ"ם ב' ישנם ז' פרק ו' :

רוחין אותה • עיין מ"ם בס"ל בסעכ"ג : מדדין סוא מלה עברי' כמו (תלים מ"ב) אלהים על ביתי אלהי' רמב"ם : מדדין עגלים וסייחים • למה שכתב הר"ב והכי איתא בברייתא לחוחין ושאר עופות מדלין • קשה לחלק בעופות בין הרגולת לחוחין ושאר עופות • ואמאי מחלק בין הרגולין לעגלים וסייחים • ומיהו לאם שפסק הר"ן לחלק בין גדולים לקטנים • לקטנים לא שרי לטלטלם אלא בתנר אבל לא בר"ר ובגדולים אפילו בר"ר שרי • ניחא דאמתי' בר"ר מי' כמ"ש הר"ן מכח דאמרה לה בש"ס בר"ר ומיהו דעגלים וסייחים נמי אפי' בר"ר • ולסבי חמי עגלים וסייחים ולא שאר עגלות לאמוטינן לדוקא בגדולים שריגן פרש"ר • ובמוסח מסנה בש"ס וכן בספר שלפנינו גרסי' במתני' עגלים וסייחים בר"ר אבל פרי"ף וכן בלוסח מסנה לוקמית ל"ג בר"ש :

אבל

הור"ב ד"ה לעורבין כו' ואין הלכה דרשב"ג עכ"ל : ובס"ג סיוק"ת סכ"ט פסק דאסר יש לו עורבין יותר לטלטלו ואם חזין שם עורבין עדיין יותר אבל אדם ועכ"ל : (מיוסרר"ם זל"ל) :

תוספות חדשים

אבל אם היה נורר אסור: ג. אין מילדין את הבהמה ביום טוב אבל מס עדין. ומילדין את האשה בשבת. וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת וקושרין את הטבור. רבי יוסי אומר אף חותכין. ובכל צרכי מילה עושין בשבת:

פרק יט **רבי** אליעזר אומר אם לא הביא כלי מערב שבת מביאו בשבת מגולה. ובסכנה מכסהו על פי עדים. ועוד אמר רבי אליעזר כורתים עצים לעשות פחמין ולעשות מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אינה רוחה את השבת ולעשותה מערב שבת רוחה את השבת:

ב עושין

אבל אם טיס נורר אסור (כלעיל משנה ה' פ"ו) כיון שהוא קטן כ"כ שאינו אלא נורר. סרי"ן. ואפי' אסור לתפן אפשר לי לומר לאסור ותייב קאמר דאם מתייב בחילה כשכשהו כמ"ש הר"פ לקמן * וע"ש לעתוס' גרמא דזוקא בחולה ועיין מ"ש במשנה ו' פי"ו:

ג ומחללין עליה את השבת. בש"ס מכלי תני ליה מילדין את האשה וקורין לה חכמה ממקום למקום. ומחללין עליה את השבת לאתויי מאי לאתויי דאם אם בתה בריכא לגר חברתה מלקח לה אם סגר וכו'. ומבכת שמעינן דסגיא דש"ס ס"ל דאיכא איסור תחום מן התורה. דלאת"ה מאי קשיא ליה לש"ס ומחללין לאתויי מאי. הא ודאי דאצטריך ליה דאם על השבת לא שמעינן אלא דאין מוסדין לאיסור תחומין ואינו אלא מד"ס. אבל ודאי דאיכא נמי תחומים דמלאכתא. ולסבי ספיר מקשינן לאתויי מאי. וסייעתא לפסק הרי"ף בספ"ק דעירובין דלב"ע מי"ב מיל ולמעלה לוקה עליהם מלאכתא ותיובתא לחולקים עליו וסוברי שאין שום איסור תחומין מלאכתא ואפילו בכמה פרסאות. דבשלמא אי תחומין מלאכתא שפיר קא מקשה לאתויי מאי דאע"ג דאיסור תחומין אין בהם כרת ומקילים אבל מלקות כלבר כמ"ש הרמב"ם פרק כ"ו מהלכות שבת ס"ל דמקשה לאפ"ג דלא שריקא אבל שם בו מלקות בלבד אבל איסור כרת ומקילים אם. וסמכתן הירן דאתויי אף איסור כרת ומקילים קאמר. אבל אי תחומין דרבנן מאי סלקא דעתך דמקשה לאתויי מאי דאם בסיגא קתני ומחללין למשמע איסור דאורייתא. דעל דאמרת לא שמעינן דרשאין. כ"ל:

וכל צרכי מילה זוחין את השבת. בש"ס פרק לקמן דף קי"ב נפקא ליה מביום השמיני * דס"מ לאכתב ובשמיני ימול ולר"ל דלקמן דאף מכשירי מילה זוחה שבת מפיק מביום לאכתב ומילה עצמה הא אם סיגא:

פרק יט **אם** לא הביא כלי. פי' הר"ב אומל לאמל את התינוק ומסיים רש"י וקאי אמתני' דפירקין דלעיל דאסלק מיניה וכל צרכי מילה עושין בשבת: **מביאו** בשבת. וכתבו התוס' וא"ת ויביאו התינוק אצל כלי דאסתא ליכא איסור שבת כלל דאסור מגלה את עצמו (כלעיל פרק עשירי משנה ה') וי"ל דאחר שגילה ס"ה צריך להחזירו לאמו דקטן צריך לאמו הוא ואי הוא חולה וסוי כפות דאימו מגלה עצמו (ועיין ספ"ק דר"ה) ונס אמו מסוכנת ולא תוכל לבא אצלו ועי"ל כיון דבקל יביא הכלי מסיבא התינוק הרי ר"ל למסר המצוה כדמוכח בש"ס וכו' ועיין במשנה ב' * פרק דלעיל ובמשנה ב' פ"ד דסוכה. וע"ש הר"ב מגולה לראויה כו' ס"ס: * **על** פי עדים. בש"ס איבעיא לו אי עדים שנים או איסור וחד הרא' דאמר לבעל ד' בתקי אחר ואין לתקשות לא"ה לאתי על פי אחד דאצטריך לומר שהוא וחד ויסו עדים כשרים יחד במ"ק אחד [גמרא]:

בלל אמרי"ע. ושנוי בפסחים פ"ו משנה ב'. משולם במנחות פי"א משנה ג' ועיין בפי' משנה י"ג פרק בתרא דר"ה ובפי' רפ"ו דפסחים ומ"ש במשנה ה' פרק בתרא דר"ה:

ב מוחלין. מוחק את הערלה: ופורעין. הערלה המכסה ראש הגיד: ומוציאין. את הדם ואינו עושה חבורה שאינה נחק[מחבורו] אלא על ידי מגילה: אספלגירת. תחבושת: לועס בשינו. לכל מה לאפסר לשנות משנה: אם לא טרף. רגילים היו שהיו טורפים בקערה יין ושמן ומערבין אותן יחד לרפואה על המילה כדרך שטורפים ביצים בקערה: חתוך. חתיכה של בגד נקובה ומכניסין המילה בתוכו הנקב כדי שלא יחזר הטבור ויכסה את הגיד: לא התקין. לא הזמין: כורך על אצבעו. דרך מנהג לשמותו מדרך הולאה בחול: אפי' מחר אחרת. לא מבעיא מביא לביה באותו חצר אע"פ שלא ערבו אלא אפילו לחצר אחרת שאינה משודכת עמהם: ג. מרחיצין את הקטן. כולו כולו הוא להגיה פיפא לפרושי דישא כולא מרחיצין כגון גלף ביד אבל בכלי אפי' לגלף אסור וכ"ש לרחוץ כולו: רא"ש ע"ב כו'. פליג את"ק וסבר מרחיצין את הקטן כולו כן לפני המילה בין לאחר המילה וביו' הג' המילה נמי בין בחמין שהוחמו בערב שבת בין בחמין שהוחמו בשבת עצמו לסכנת נפשות הוא והלכה כראב"ע: ספק בוח' תלמי' ספק בוח' אמי בן ח' כאבן בעלמא הוא ואין מילה זוחה שבת: ארבי יהודה אם לא התקין לא המילה בשבת: ד מי שהיו לו שתי תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של אחר השבת ואחד למול בשבת חייב אחר למול בערב שבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב אחר למול בערב שבת ומל את של אחר השבת בשבת פטור: ד מי שהיו לו שתי תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בש

תוספות חדשים

חר"ב ד"ה שני ימים וכו' ר"ה בי"ד דוחה בו' עכ"ל ובס"ל הכל כמ"ש בס"ד ר"ל מיין ליין ז"ל ופוסק בסדר ר"ה דאפילו ביו"ט שני של גליות אינו דוחה עכ"ל שהרי"ם ס"ל דאפילו ביו"ט שני של גליות אינו דוחה עכ"ל הרמב"ם :

ת"יט ד"ה ולא פריב' כו' ועערה מכוסה כו' עכ"ל לא ידעתי מאי קא' לה בודאי אינו דוחה אם כבר מכסה על העדי לקרוי הרב ז"ל כמו"ל דלא בעינן מעלי' דלא בתורה לא בעינן ריב יעל דאבר ערלו ריב מכוסה ס"ם בא ע"ם ובפרשת נשא איתא בסיר הסירים רבה אבל לגירסת קמייתא אכתב רש"י ז"ל אינו מקשה כלום על סאומר שם שלא נתנה פרישה לאבריהם אבינו ע"ה ומסתמא מהני עובדא קמ"ל במאי לחור ושם מל ולא פרע ולא תימא כיון דלא"מ ע"ה נלטווה ממילה לבדה אף אחתנו בשלימה נלטווה אף בפרישה מ"מ כי מל ולא פריע לא לסוי כאלו לא מל לגמרי מכיון שא"מ ע"ה מל ולא פרע על שמתחדשה הל"מ קמ"ל המכיון שמתחדשה הלכה לפרוע כך הוא הדין שהלכה לאם לא פרע אבוה כאלו לא מל לגמרי :

פרק כ נותנים מים על גבי שמרים בשביל שיצלו לפי אחר שבתב ר"ב וקולטים מים טעם היין ל"ל לי שיצלו מלשון מצלו כעופרת (שמות ט"ו) ובלבריהם מלאת במים אדירים וכו' כלומר שהיין ניער ויפול ויתמוך לתוך המים :

בסודרין ובכפיפה בס"ם והוא שלא תהיה הכפיפה גבוהה וכו' ופי' הר"ב שלא יהיה אוהל ערלי' וכ"כ רש"י והרמב"ם שפכ"ב וכתב הר"ן דלא"כ אפילו בסודרין נמי נימא הכי אלא דלמי משום שמא הוא בהיה לחיבא שמא אחרינא ולא עביד נמא שפיר למי ע"כ ולי נראה דאפ"ג דאפ"ל לרש"י והרמב"ם שהיו הסודרין מחוחים ומחוברים ע"ג

שני ימים טובים של ראש השנה נימול לשני ע"ש ר' קטן החולה אין מחוללין אותו עד שיבריא : ו אלו הן ציצין המעכבין את המילה בשר החופה את רוב העטרה ואינו אוכל בתרומה ואם היה בעל בשר מתקנו מפני מראית העין • מל ולא פרע את המילה כאלו לא מל :

פרק כ רבי אליעזר אומר תולין את המשמרת ביום טוב ונותנין לתלויה בשבת וחכמים אומרים אין תולין את המשמרת ביום טוב ואין נותנין לתלויה בשבת אבל נותנין לתלויה ביום טוב : ב נותנין מים על גבי השמרים בשביל שיצלו ומסננין את היין בסודרין ובכפיפה מצרית וניתנין ביצה במסננת של חרדל ועושין אנומלין בשבת רבי יהודה אומר בשבת ביום טוב בלגין

מותך בין ציצין המעכבין בין ציצין שאין המעכבין בין ציצין שאין מעכבין לאחר שסלק ידו על ציצין המעכבין חוזר ועל ציצין שאינן מעכבין אינו חוזר :

פרק כ רבי אליעזר אומר תולין את המשמרת. שמשמרי יין ומוחה את פיה לכלי כדעבול ועשה כאם על גבי הכלי ואף ע"ג דעביד אסל שרי ביום טוב לס"ל לר"א מכשירי אוכל נפש אלא אפשר לעשותן מערב יום עוב מותר לעשותן בי"ט אבל בשבת [חולה] לכתחלה לא אבל אם תלויה היא נותנין לתוכה שמרים ומסננין דאין דרך בורר בכך : אין תולין את השמרים. דעביד אוסל ארעי ומחוי כמעשה חול : ואין מוציאין לתלויה בשבת . דסוי חולת בורר או מרקד והלכה כחכמים : ב מוחנים מים . בשבת על גבי שמרים שהתוגי כמשמרת מבעוד יום כלי שיצלו שיהו שמרים לצולים ויזוב כל היין . פי' אחר על גבי שמרים בגתרו בתיות וקולטין מים טעם היין ומוציאין אותן בשבת ואותיה אותן אין בזה משום בורר. את היין . מפני הקמחים לפנים שמחסיים בן : בסודרין . שיוחלין לבדוקה לגיגר לגמא שתיה לפו הוא ועשויין לאלכה זו והוא שלא יעשה מילו בסודר כיון גמא בפי הכלי כלי שורל טיין בתלמון . שלא יעשה כלרך . שאינו עושה

בחול : ובכפיפה מצרית . שלא שעוי מצרי הלקל והוא שלא תהיה הכפיפה גבוהה מקרקעית הכלי התחתונה שלא יעשה אהל ערלי : ומוחנים בלא המשמרת . שמתגיבה חרדל לשמתן ארגלין ליתן בלא הרופה כלבנים שאינו מתלבנים ומולכים

חר"ב ד"ה הכל לפי' הכל ולכה כת"ק . וכ"ל בס"ע מי' ש"ל סי"ז : **ד"ה** ומחמיר אוסרים כו' והלבה כחכמים וכ"פ בס"ע ספר"ב : **ד"ה** נוטלי' כו' אכל לפני הטור עכ"ל וכ"פ (שם) : **ד"ה** ולא כוכמי' כו' ומלא הלכה כר"ז וכ"פ בס"ע סי' ש"ל ס"ל : **ד"ה** נוטל כו' לקמן אכל דיעל ד"ה אפי' לאחה כיון שיהו אפו' דחוי בזין לגיאת בפיל ודאי אכיל לאחוי ר"ל ולא אסיר כמעשה הקרקעות אלא כמעשה הקרקעות ומקבלו כלי ויוכחים ועולה ויורדת בעמודים וכל מה שהוא רולה לכבות מוריל ואוחזה אלא בנקב הטמוך ואינה כולה נעלות * ועיין מ"ש בס"ל בסוף פרק ל' למסכת ביצה :

פרק כא והאבן ביד מוקמינן בס"ם בחיוק שיש לו נישגוע על אחיו . פרש"י שאם לא יטלנה יקלה ולא הטמיהו טלטול שלא ביליה במקום הכנה ואע"ג דלאו הכנה נפש גמורה היא אלא הכנת חולי ע"כ . והקשו בהוספות אמאי לא אמרינן דלגבן מיהו כלקמן בסמוך גבי כלכלה וי"ל אם יסלוכם מיהו ילטה הטיוק ויבכה . ואי"ת הבטל אבן מגב חיוק כלקמן בסמוך לבטל מגב פירות ואמאי בעינן שיש לו נעגועים וי"ל דאינו לריך כ"כ טלטול הטיוק ע"כ : והאבן בתוכה . בחב"ר וסוא שיסין פירות בסל

בלגין ובמועד בחבית רבי צדוק אומר הכל לפי האורחין : ג אין שורין את החילת ובפי ישרין אבל נותן לתוך החומץ ואין שורין את הפרשינין ולא שפין אותן אבל נותן לתוך הכברה או לתוך הכלכל אין כוברין את התבן בכברה ולא יתננו על גבי מקום גבוה בשביל שירד הטוץ אבל נוטל הוא בכברה ונותן לתוך האבוס : ד גורפין מלפני הפטם ומסלקין לצדדין מפני הרעי דברי ר' יוסא וחכמים אוסרין נוטלין מלפני בהמה זו ונותנין לפני בהמה זו בשבת : ה הקש שעל גבי המטה לא ינענע בידו אלא מנענע בגופו ואם היה מאכל בהמה או שהיה עליו כר או סדין מנענע בידו : מכבש של בעלי בתים מתירין אבל לא כובשין ושל כובסין לא יגע בו רבי יהודה אומר אם היה מותר מערב שבת מתיר את * כולו ושומטו :

פרק כא נוטל אדסאת בני והאבן בידו וכלכלה והאבן בתוכה ומטלטלין

ע"ג סכלי מבעוד יום . ותלע לבפיפה על כרחך בסכי מוירי סשמרים מבנים אותם מקרקעות סכלי כלי שיוכל לאוכל לאלמ"ס אלא שבשבת מותן סכפיפה לתוך כלי נעשה סאהל קונס שיגיע על למטה בתוך טפח הסמוך לקרקעות סכלי . אם לא שנאמר לכל עוד שעושה בהורלת הכפיפה ואינו מניח לאן עשיית אהל ערלי כלל סוא :

ג שפין . פי' כמו מקמחין או ממרחין . רמב"ם :

התבן . עיין מ"ש רפ"ע דכ"מ מ"ש בס"ל : **ה הקש** . עיין רפ"ע דכ"מ מ"ש בס"ל : **כר** . עיין ספ"ל ומ"ש בס"ל : **ד"ה** נוטל כו' לאקמ"ל ודוק אמן אכל דיעל אפי' לאחה כיון שיהו אפו' דחוי בזין לגיאת בפיל ודאי אכיל לאחוי ר"ל ולא אסיר כמעשה הקרקעות אלא כמעשה הקרקעות ומקבלו כלי ויוכחים ועולה ויורדת בעמודים וכל מה שהוא רולה לכבות מוריל ואוחזה אלא בנקב הטמוך ואינה כולה נעלות * ועיין מ"ש בס"ל : **תוספות** ד"ה אלא אל"ל :

בלגין : גדול מכוס וקטן מחבית : סכל לפי סאורחים . אם יש לו אורחין מרובין עושה סרבה בין בשבת בין ביום טוב בין במועד ולכבה כת"ק שעושין אמצעין בשבת לפי מה שכן רוצים : ג תלתית . כך שמה בערבי וסיא תמה ומוגבן לאכלה במקומות סקרים ואין שורין אותה בשבת דמתחזי כמעשה חול : אם הכרשינין . מלף עליהם מים בכלי לבדוק פסולתן שפסולת לא למעלה : ולא שפין אותן . ביל לבשר פסולתן לסוס ליס בורר : אבל מתגלגל הכברה ואף על פי שפסולתן מלפל לפעמים הרוח לקבי הכברה ונמצא מתברר מאליו : התבן . שהיו עושים מן הקש שמתחכין אורו במורגים ונעשה כל זה שבולת הבן : מוץ . הוא מוקן שבולת הבן ואינו ראוי למאכל בהמה וכוכרים אותה בכברה שיפול שמן : אבל נוטל בכברה ונותן לתוך הסאבוס ואע"פ שהשמן נופל מאליו לבכר שאינו מתכוין מותר כר' שמעון : ד גורפין . בשבת אבוס שלפני הסוס שמפטמים אותו שלא יתערב הטפרור שבאבוס בתבן בשעורי שמותנים לפניו ויקון במאכלו ומסלקין תבן שלפניו לצדדים בשביל שלא רבו בלכלוכו : וחכמים אוסרים . אחרוניהן קלי אחד גרי"פ שאבוס ואחד תבן שלפניו לא יסלקנו לצדדים ולא נחלקו רבי לוסא וחכמים אלא באבוס של כלי אבל באבוס של קרקע בכל מודים שאין גורפים לצאת אחי לאחויי גומות ורבנן גזרו אבוס של כלי אטו אבוס של קרקע וכלכה כחכמים : מוליים מלפני בהמה זו ונותנים לפני זו . לא אמרינן בטילה לא מזי הוס אלא ולאי חזי לאין בהמה קלה במאכל הניעל מלפני חבירתה ולוקה מלפני החמור ונותנין לפני הסוס וכיוצא בזה אבל לא מלפני הסוס ונותנים לפני החמור שמאכל הסוס שעל הסמטה . בחמה לבהקה ומוקלה הוא וכא לשכב עליו ומנענעו כלי שיפל כך ולא לשכוב עליו : לא ינענעו בידו . למוקלה הוא אבל מנענעו בגופו בכתפיו לטלטול מן הלא הוא ולאו שאינו מלטול : אם היה מאכל בהמה . דגלי דעתיה לאקליים לבסיבה מעתה תורת כלי עליו : מכבש . שני לחות שמשמין בימיסה הבגדים לאחר כביסתן ומהקין הלוח העליון על הבגדים המוגמים כלות הרחתון כלי שיהא קפולן כאה : מתירין . לסיוון לגורך שבת ליטול את הבגדים אבל לא כובשים לסיוון לגורך חול : ושל כובסים לא יגע בו . מפני שהוא עשוי לתקן בגדים ומהקן טפי והתרמו דומה לבתרמו לאחר : כולה . סל : והאבן בתוכה . ואחר בגו . בחלר ביולו ולא אמרינן דמטלטל לאבן : ואחר בתוכה . ואחר בסל

תוספות חדשים

בסל ע"כ • וכתב הב"י ז"ל ומשמע ולפי"ד במימו מלעת שרי מפני שנעשה בסים לדבר האסור ולדבר המותר וסבירא לה לבריר ועיין בפי' המשנה לקמן גבי מעות שעל הכר • וכתב עוד הר"ב אבל אם הין בו פירות אגוזים ושקדים מגיר את הפירות והן מופלין כלומר הפירות והאבן הכי איתא בס"ם ולסליכו לפירי ונשלי לאבן ומיקטינהו • ופירש"י ילקטם מעל הארגז ויחזירם לכלכלה ויטלטלם ע"כ • ומ"ש הר"ב עוד ומתני' מיירי כגון שנפחת מלגי הכלכלה וכו' ממשך לפי' הרמב"ם שהגריך כל הנתנאים ביחד ולבריו ממוחים הן דמכיון שהאבן נעשה לופן לכלכלה מה לריך עוד לשום תנאי אחר • ובכי איתא בס"ם לגעורינהו נעורי אלא אמר רבי אלי' בר אמי בכלכלה פחותה עסקינן לאבן גופה נעשית לופן לכלכלה ממש ולגי לבדר בים ומוקים אותה אפי' בפירות אלא מיטנפן הואיל והאבן נעשת לופן לכלכלה : ומלאתי בב"י סימן ש"ט שכתב על פי' הרמב"ם שבמשנה וז"ל נראה שהיה מפי' לאוקמתא לרב על מה לאוקי בפירות המטנפים היא הא לאו הכי אסור לטלטלה ואי אפשר לומר כן דממאחר שהאבן נעשה הרי היא כלופן בכלכלה ואפי' אין בה פירות אבל מותר לטלטלה כלון אבן שבקרויים (בפרק י"ז משנה ו') וכבר חזר בו בחידושיו וכתב בפרק כ"ם כלכלה שהיתה נקובה ושתה נקב שלה באבן מותר לטלטלה שהרי האבן נעשית כלופן עכ"ל הב"י • והוי יודע דבחבורו כתב עוד שיתה הכלכלה מלאה פירות והאבן בתוך הפירות אם היו הפירות רטובים כגון ענבים ותותים מטל אותם כמות שהיא שאם יגער הפירות יטנפו בעפר ובמקום הפסד לא גזרו ע"כ • וכ"כ בטור והסיגו הראב"ד לגבי הס"ם בטלה אוקמתא קמייתא וכתב המגיד לגראה שבני הרמב"ם לא היה ולגעורינהו מעורי גם לא גרס אלא אמר וכו"ג רב חייא בר אשי בשם רב אמר כו' והשתא הקשתי אוקמתות והמיכן אמת • ואם הר"ב לכך נתכוין דאוי הים לו לכתוב מ"ג מתניתין אייר וכו' • וכתב הב"י דמשמע בס"ם דלא הבעיגן שיהיו פירות המיטנפים ואם הם פירות שאינם מיטנפים אסור לטלטל הכלכלה הוקא כשהיא לריך לפירות או לכלכלה אלא כשיגערה במקומה יכול לטול הפירות או הכלכלה אבל אם לריך למקום הכלכלה מעלטלה כמות שהיא

וכלין אבן שעל פי החבית דבמשנה לקמן ע"כ • * ועיין עוד מ"ש בס"ל במשנה לקמן :

מטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה ועם החולין רבי יהודה אומר אף מערלין את המרומע באחד ומאה : ב האבן שעל פי החבית מטהרה על צדה והיא נופלת • היתה בין החביות מגביה ומטה על צדה והיא נופלת • מעות שעל הכר נוער את הכר והן נופלות • היתה עליו לשלשת

מטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה אומר כו' אמר רב אלי' אמר רבי אלי' בר אמי בכלכלה פחותה עסקינן לאבן גופה נעשית לופן לכלכלה ממש ולגי לבדר בים ומוקים אותה אפי' בפירות אלא מיטנפן הואיל והאבן נעשת לופן לכלכלה : ומלאתי בב"י סימן ש"ט שכתב על פי' הרמב"ם שבמשנה וז"ל נראה שהיה מפי' לאוקמתא לרב על מה לאוקי בפירות המטנפים היא הא לאו הכי אסור לטלטלה ואי אפשר לומר כן דממאחר שהאבן נעשה כלופן בכלכלה ואפי' אין בה פירות אבל מותר לטלטלה כלון אבן שבקרויים (בפרק י"ז משנה ו') וכבר חזר בו בחידושיו וכתב בפרק כ"ם כלכלה שהיתה נקובה ושתה נקב שלה באבן מותר לטלטלה שהרי האבן נעשית כלופן עכ"ל הב"י • והוי יודע דבחבורו כתב עוד שיתה הכלכלה מלאה פירות והאבן בתוך הפירות אם היו הפירות רטובים כגון ענבים ותותים מטל אותם כמות שהיא שאם יגער הפירות יטנפו בעפר ובמקום הפסד לא גזרו ע"כ • וכ"כ בטור והסיגו הראב"ד לגבי הס"ם בטלה אוקמתא קמייתא וכתב המגיד לגראה שבני הרמב"ם לא היה ולגעורינהו מעורי גם לא גרס אלא אמר וכו"ג רב חייא בר אשי בשם רב אמר כו' והשתא הקשתי אוקמתות והמיכן אמת • ואם הר"ב לכך נתכוין דאוי הים לו לכתוב מ"ג מתניתין אייר וכו' • וכתב הב"י דמשמע בס"ם דלא הבעיגן שיהיו פירות המיטנפים ואם הם פירות שאינם מיטנפים אסור לטלטל הכלכלה הוקא כשהיא לריך לפירות או לכלכלה אלא כשיגערה במקומה יכול לטול הפירות או הכלכלה מעלטלה כמות שהיא

וכלין אבן שעל פי החבית דבמשנה לקמן ע"כ • * ועיין עוד מ"ש בס"ל במשנה לקמן :

מטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה • מוקים לה נמי בס"ם בפירות המיטנפי דלא אפשר לשמיטנו ולמשקל • וה"מ לגורך נופו כלומר שאינו לריך אלא לתרומה טהורה ולא למקום הכלכלה הילכך כל היכא דמלי למשקל לתרומה טהורה לא שרי ליה טפי אבל אם הוא לריך למקום הכלכלה מטלטל אותה והא דמוקים נמי בס"ם בלריך לנופו דווקא כשהתרומה טהורה למטה • דאי טהורה למעלה שקיל לה לטהורה ושביק לה לטמאה כבר כתבו התוספות המיירי כשמונחי' הטהורה והטמאה כל אחת בפני עצמה בכלים קטנים ואותם הכלים מונחים בתוך כלי אחר גדול * אבל במונחים זו ע"ג זו בלא שום כלי אין מילוק כי היכא דבריחא לתתי' באבן שבכלכלה מלאה פירות לא מחלקים בס"ם בין האבן למעלה בין למטה : ר' יהודה אומר אף מעלין כו' •

כתב הר"ב וכשעלה בק"א התרומה עמה שנפלה עולה • כלומר איסו ס"ל הכי ועיין במשנה ה' פ"ם דתרומות :

ב מטה על לדה וה"ל נופלת • הגך בתרי אוקמתות שכתב הר"ב ובסמוך גבי מעות שעל הכר שייכי נמי הכא דהא דלא אתמר אלא כשהכא אתמר בס"ם בדין החביות ובדין הכר בדרוייהו • והא דכשהיא לריך לכר וכו' מע"ג דבס"ם אכר אתמר מ"מ הס"ל בחביות וכדלקמן בטור ס"ם ס"ט :

מעות שעל הכר כו' • כתבו הר הספות דלא תקשי הרתי מתניתין למה לי דס"ל אבן ודלא שרי בשכח שנרמה שנפי בכסוי החבית אבל מעות שעל גבי הכר אפילו בשכח ס"ל דאסור :

לבלבת

לבלבת • הכר של עמוף כגון רוק או רעי או מאה : מקנחה בסמרטוט • ולא יתן עליה מים לסתם כר של בגד סוף ובגד שרייתו במים זהו כסוסו : סתם על כר של עור • לאו בר כסוס הוא מותן עליה מים על שתכלה ותלך הלבלבת אבל כסוס ממש לא דהוא ל' ואסתם כריס [וכסתות רכיס] נמנו ש"ך בסו כסוס בעורות רכיס ומיסו שרייתן לא זהו כסוסו : ג כ"ם אומרים מגביהין מעל הסלתן עלמות וקליפין • בס"ם קתמר שאין אמו סומכים על מסגתמו כמות שהיא שמיה אלא מתלבת הבלבת שב"ם אומרי' מגביהין מעל הסלתן עלמות וקליפין וב"ש אומרי' מסלק את הבלבת שיש עליה מולת כלי אבל לא יטלטל הבלבת וסלקליפין כלים לב"ם כר"ש וב"ש כר"י ומיסו לא שרו ב"ש אלא בעלמות וקליפין לחזו למאכל בהמה אע"ג דלא חזו למאכל אדם אבל מי לא חזו אף למאכל בהמה מולו ב"ש לאסורים לטלטל לבהמה אפילו ר"ש מודה : מעבירין מעל הסלתן פירורי פחות מכדי • ולפי פחות מכדי ובעמא כלמפרש בסמוך שהן ראויין למאכל בהמה : ושער של פולין • שרביטים שהקטני גדל בהן: עור בית אחיזה בית אחיזה של עור שיאחזנו בו: אין מקנחים בו • כשאוחזו נסחבו בין אלבעותיו והוי פסיק רישיה ולא ימות למולם ביה ר"ש : בין כך ובין כך • בין יש לו בית אחיזה בין אין לו בית אחיז מיעל בשבת כשהיא נתונה ואינו מקבל טומאה • דאינו לא כלי עץ ולא בגד ולא שק ולא מחצלת :

פ"ק כב **כיצילין** מזון שלש סעודות • ואפילו בכלים הרבה לאלו בכלי אחד ממרן בפרק כל כתבי לכמה לבעי מציל : לכם • כל אחד מזון שלש סעודות : ובלבד שלא יספוג • שלא יהיה ספוג לשאוב סיין ולחזור ולהטיף ואע"פ שיש לבפוג בית אחיזה לילכא חשש סחיטה שלא יעשה כלרך שהוא עושה כמול ואפילו ליקח בידו שמן ולבש שהן עביים ולקבים ולקנח ולו בשפת הכלי אסור שלא יעשה כמעשה מול : אין סוחטין את הפירות • לס"ל מפרק תולה דלה : אסור • גזירה שמא יסחוט לכחלה : ר"י אומר אם הוא לאוכלין • הוא אוחז פירות מכוונים הוצלת מהן מותר ולא ליקח בהם שהן ליכא לאחר שהוא יסחוט • ואם למשקין הוא מכוונים הוצלת מהן אסור גזירה שמא יסחוט ר"י לאחמיס לאע"ג לכהן לאוכלים הוצלת מהן אסור כיון דלרכן לסחיטה קיימי כי אתא ליה מהתם יסיב לעתיה בפני • ובשאר מיני פירות מולים חכמי' לר"י כיון דלאו דרכן לסחיטה • לא מחלקו אלא בחותים ורמוניים דר"י קלאים לסו לשאר פירות וחכמי' מלמו לכו לוחים ומנבים והלכה כר"י : חלות לבם • כשהן מרוסקים זב סלבם מעצמו מחוך הסעודה ואין לרך לסחטו הוכך ר"מ מתיר וחכמי' אוסרים מרו אמו אמין מרוסקין והלכה כר"מ : ב כל הבא בתוך • שתבשל : מלוחין • הסלתחו לוחים בבו לו אבל לא שרין : חוץ מן המליח הוא מליח שעברה עליו שבת משלמלח : וקולים שאספנין ; לג שקל פתו לקה וסלח לו בחתן הוא גמר בשולו : ג שובר אלם את החבית •

לשלשת • לשלשת מקנחה בסמרטוט • היתה של עור נותנין עליה מים עד שתכלה : ג בית שמאי אומרים מגביהין מזה שלחן עצמות וקליפין ובית הלל אומרים נוטל את הבלבלה כולה ומנערה • מעבירים מלפני השלחן פירורין פחות מכדית ושער של אפונין ושער עדשים מפני שהוא מאכל בהמה • ספיג אם יש לו שער בית אחיזה מקנחין בו ואם לאו אין מקנחין בו (וחכמים אומרים) בין כך ובין כך ניטל בשבת ואינו מקבל טומאה :

פרק כב **חבית** שנשברה מצילין הימנה מזון שלש סעודות ואומר לאחרים באו והצילו לכם ובלבד שלא יספוג • אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין • ואם יצאו מעצמן אסורין • רבי יהודה אומר אם לאוכלין היוצא מהן מותר ואם למשקין היוצא מהן אסור • חלות דבש שרסקן מערב שבת ויצאו מעצמן אסורים • ורבי אליעזר מתיר : ב כל שבא בחמין מערב שבת שודין אותו בחמין בשבת וכל שלא בא בחמין מערב שבת מריחים אותו בחמין בשבת חוץ מן המליח הישן (ורגים גיבלוחים קטנים) וקולים האיספנין שהרחתן זו היא גמר מלאכתן : ג שובר אדם את החבית לאכול

לשלשת • כר של עמוף כגון רוק או רעי או מאה כן לשון הר"ן אבל ברש"י שסמיע או רעי אף סגיל בפרק כ"ב הביא לשון רש"י כסרב רבינו מיס : כתב הר"ב ולא יתן עליה מים כו' ובגד שרייתו במים זהו כסוסו עיין פרק לקחן מסנה ה' מ"ם שם בס"ל : ד"ה * מעבירין מלפני הסלתן • הר"ר ש"ך חזות הרב הר"ר ש"ך ומהר"ם : פרק כב **מזון** שלש סעודות • עיין בפרק ט"ז מסנה ג' ומומר לאחרים כו' ע"ם מסנה ג' : * אין סוחטין כו' • מ"ם הר"ב הלכה הרבי יסולה הכי מוכח הסוגיא ומ"ם והלכה כר"א כ"כ הרי"ף בשם גאון : ג שובר אלם הבית • כתב הר"ב מפני שהוא מקלקל וז"ל הש"י לאין במקלקל שום איסור שבת ע"כ ושם תימה הבמשנה ג' פרק י"ב לחמן כל המקלקלים פטורים לא תני המוחרין אבל פטורין הסיומן פטורין אבל אסורין הכל פטור שבת פטור אבל אסור הר מתלת כלאיתא בש"ם סוף פרק י"ג ומפני כן הר"ב בסוף אותו פרק לתנן פטור והוא חל מסני תלת פירש בו פטור ומותר • וכן פירש הר"ב בהביא במשנה ג' :

משנה ג'

נטל חוץ הטבלא כו' תוכא וחלא ריא הכים לדבר אשאר הכא לא שבת אבל הוא לא בכלי ר"ל לגי' ר"ל ניחא דבכי הכא דבר הר"ב ולא ניחא לא בכלי ר"ל לגי' ר"ל ניחא דבכי כתב דלא הוי הכים לדבר אחר אבל הכא לא בכלי הוא כשעתו ר"ל לגי' ר"ל ניחא דבכי אם כל היום • ת"ל כיון דהיו אם אוכלין הוי ב' כשים לדבר אסור ולדבר אחר ואגב הא"ר ואגב לאין זה אינו בכוונה דהא אינו תוס"ם אינן יפלו • (תוספות רע"ן דבריה) :

ר"ת כ"ם כו' כר"ן ופיהו כו' ע"ל ובכ"ל ס"ע ס' ס"ת סי"ז :

ד"ה רבי יאודה כו' ובלבה כר"ל ובכ"ם ס"ת :

רשי' ס"ב :

ר"ת חזות הרב הר"ר ש"ך ומהר"ם : כו' והלבה כר"ל וכ"ם ס"ע סיומו הר"ב ס"ל ופ"ם בכ"ז :

תוספות חדשים

ד״ה ר״מ בו׳ והלכה כר״י וכ״פכה״ע סי׳ ס״ד ס״ו :

ד״ה אבל לא כנגד כו׳ אע״פ כה״ע סי׳ ס״ה סו״ס :

ג׳ פ״ג דערובין דבמקלקל יש בו שבות ומלאתי שכר״ן סקנה על רש״י וכתב מלא סיימו טעמא לכיון דבעלמא מקלקל פטור אבל אסור בכא מקום מורך שבת שרי לכתחלה ע״כ ועיין במסכ׳ ב׳ פ״ק דביצה כיולא בזה בשם התו׳ • וכתב עוד הר״ן דבסא לשרי לאכול הימנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוון לעשות כלי ואין נוקבין מגופה של חב ת׳ דברי רבי יהודה • והבמים מתורין ולא יקבנה מצדה ואם היתה נקיבה לא יתן עליה שעוה מפני שהוא ממרח • אמר רבי יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב ואמר חוששני לו מחטאת : ד נותנין תבשיל לתוך הבור בשביל שיהא שמור ואת המים היפים ברעים בשביל שיצנו ואת הצונן בחמה בשביל שיחמו • מי שנשרו כליו בדרך במים מהלך בהן ואינו חושש • הגיע לחצר החיצונה שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם : ה הרוחץ במי מערה ובמי טבריא ונסתפג אפילו בעשר אלונטיאות לא

מפני שבות מקלקל : ובלבד שלא יתכוין לעשותם כלי • לעשות לה פס נאם : אין מוקבין מגופה • דלבוקה בפי תבית אלא טוטל את כולה לכי נקיב לה מתקן פתחה כות : רבי יוסי מתיר • לאין לדך פתח תבית בכך ודלכי כרי יוסי : ולא יקבנה מלמה • כלומר אם לדברי ר׳ יוסי לסות מוקב את סמגופה לא שרי אלא למעבי ברתם סמגופה לאו אורחא למעבד פתחא דהתם אלא מטל כל סמגופה אבל מלמה מגופה מסרי פתחא ואינו רולה לפתחה למעבד שלא יפלו לרוחות מו עפר ביין : ממרתי ויש כאן מטיס מנמתן : בערב • שם מקום : חוששני לו מחטאת • אם מירת ששעות לבקה בדופני הכלי סביב הנקב : ד לתוך הבור • שאין בו מים : שיהא שמור • שלא יסריח מתמת הבוס ואם קנ״ל דלא חיישינן לבמה אתי לאשויי גומות שבקרקעית הבור כלי שיהא בוס לוסיב שם הקדרים : ואת המים הפיפים הרעים שלא יהיה : ברעים בתוך מקום מים רעים שאינן ראוין לשתיה מלאת לפשעת היא ומשום סיפת נקע לה לתקן ואת הטונים [בחמה] בשביל שיחמו מהו לחימת גנזור לבמה אתי לאתמוני ברמץ קמ״ל : מי שנשרו כליו • שנפלו במים בשבת : מהלך עמהן ואינו חושש שמא יחשדו אותו שבבשן : שגיע לחצר החיצונה • שסמוכה למבוא העיר שהוא מקום המשתמר : שוטחן בחמה • ליבשן : אבל לא כנגד העם • שיחשדוהו שבבשן ומשום זה לחויים היא שהלבה בילוו כל דבר שאשרו תכמים מפני מרלית העין אפילו בחדרי חדרים אסור הלבה אסור לשטחן אפילו שלא כנגד העם : ה ונסתפג • ונקנח : ואפילו בעשר אלונטיות • שלוים שמקנחים בהן ונסתפג בהן זה אחר זה אף על גב דלא נפיסי מיא בכל חד וחד אפ״ה לא יביאם בידו לחוך ביתו אפילו ע״י שירוב שאין כאן אסור הוצאה אלא גזרה שמא ישכח ויסחטם בבואו :

לא יביאם בידו אבל עשרה בני אדם מסתפגין באלונטית אחת פניהם ידיהם ורגליהם ומביאין אותה בידן : ו סבין ומשמשין (בבני מעים) אבל לא מתעמלים ולא מתגררין אין יורדין לקידה מא ואין עושין אפיקטוזין ואין מעצביות הקטן ואין מחזירין את השבר מי שנפרקה ידו ורגלו לא ישרפם בצונן אבל רוחץ הוא כדרכו ואם נתרפא נתרפא :

פרק כג שואל אדם מחבירו כדי יין וכדי שמן ובלבד שלא יאמר לו הלויני • וכן אשה מחברתה בברות ו ואם אינו מאמינו מניח טליתו אצלו ועושה עמו חשבון לאחר שבת וכן ערב פסח בירושלים שחל

ו אבל לא מתעמלין • פי׳ הר״ב לפפסף בכח וכן פירש״י וגרלא לטעמא כמו שפירשו בלא מתגרלין לסוי כעובלא לחוץ ויש לסרמב״ם פי׳ אחר ובחבורו פרק כ״א מבואר יותר וז״ל אם אינה הוא מתעמל זה שדורסין על גופו בכח על שיגע ויזיע לו אינה אלא על שיגע ויזיע שאסור ליגע את עצמו על שיזיע בשבת מפני שאינה רפואה ע״כ :

*אין יורדין לקורלימא • וסר״ל שעתיק לפוליטא וכן הוא בסד׳ המשנ׳ שבירושלמי אבל בכל שאר המוסתאות שרלאיתי מגי׳ לקורלימא וכן שעתיק רש״י ופי״ אם הגסר וגי׳ הרמב״ם נמי כן הוא ופי״ בור המים ויש בו חמימו׳ לפי שהמים מבוגמים והנכנס לשם יזיע ויזיע ביוס שבת אסור׳ ע״כ : אין עושין אפיקטוזין • כתב הר״ב ולוקא לשמות מקום כו׳ הכי איתא בס״ם ופרש״י דלמי לרפואה ונוזר מטוס שחוקת שמנין :

פרק כג ובן אמר לו הלויני • אמר מחברתה בברות • בס״ם אמרינן אפי׳ חזמא מתמיהין בכלל למשנה ע׳ פ״ם דבש״מ לס״ל דלף בחול אסור לטלוות בכר בכבר על שתעשה המים שמא יוקרו חעין וגמלאו באות ליתי ריבית • ולסכא בחתרא לקין המים • ולפיכך אתי נמי שפיר לאיפטרך למתני׳ סך וכן אמרינן בס״ם כו׳ לאשמועינן לאפילו לכלל כי קין המים שרי ואי נימא לסך לקאמרינן בס״ם אפילו חזמא כלל לחוי בעלמא סוא ושיוויא לחוקא לגריך למוקי׳ למתני׳ לוקא בחתרא לקין המים • ועיקרא דמלחא דמתניתין בכל אחר ואחר מייתי אפילו בלא קין המים ואשמועינן דלוקא בשבת אסורים לומר הלמי הא בחול שרי • ס״ל טפי להשתא אשמועינן טובא דאסתם לא כסלל למשמע לי כסלל אי לא כסלל דסא טעמא דשמא יוקרו שייך ביין ושמן כמו בחטין • מ״מ חזמא ולבדי הלל בכבכרות נשנו הלכך לאשמועינן לי כסלל אי לא כסלל שנם נמי בכבכרות • מס״ם נמי בס״ם כי דייק בשבת הוא לאסור

תוספות הרשים

הר״ב ד״ה פעיקס כו׳ ואין הלבה כו׳ עכ״ל וכ״פכה״ע סוף סי׳ ס״ה :

שם ד״ה אם קשוין כו׳ ידי חובה עכ״ל וכ״ה בס׳ אבי״ת חוכר בשם דסא דסבר ביד ולי לוכא לעיר חלילו כחול ומיד חסלו ויבוסבסר חולבין :

שם ד״ה ובין ואחרונין כו׳ חלבי חחרונין כו׳ עכ״ל • וכ״ה בס״ע סי׳ ס״ל ס״ז ועיין פנ״ת :

לאסור אבל במול ס"ל לא דייק מריסא אלא אסך לכברות משום דבכברות נמנים מלא לסלל: שחול לריות בשבת. ולא נזכר מע"ס לחמות. רש"י ור"ן:

ונוטל את פסחו. כתב הר"ב לחמובות שקבוע לבן זמן יכולין לסקלים בשבת:

לאפוקי מוכות אלין קבוע לבן זמן לתן במשנ' ב' פרק ה' דכלים אלין מקלישין ביו"ט ק"ו בשבת. ס"ס: ב אבל לא מן סכתב. כתב הר"ב גזירה שמא ימחוק. פירש"י שמא ימחוק מן אלוחתים שיראלה שלא סכן כל לרכן ויתחרט ולוה לשמש שלא לקרותה: ומפים. כתב הר"ב מטיל גורל. שכן הוא במדרש (משלי א') גורלך תפיל בתוכינו. פייסך אראה ביתחנא. וג"ל שעינינו כלשון להתחנן לו לאסתר (ז) שתיראנו לפייסא ליה. שעל ידי הגורל מתפייסין ומתרצים זה לזה לפי שהשוו המלות ואין קנאה ומתלוקת: עם בניו ועם בני ביתו. כתב הר"ב אבל עם אחר לא כו'

הבני תמורה כו' עוברים משום מלה כו'. כולהו מתני' במשנה ו' וח' פ"ג דכלים ומסקי' בתוספת דבכא דס"פ כלומר קרובים לבא לידי כך שיעברו משום מלה שעל ידי שמקפידים זה לזה ורגילים לקח במלה זה מזה גם בי"ט יעשו כך וכו' וכן במסקל ומין יבואו לידי מסקל ומנין מפני קפידתן ומשום לוין ופורעין דלשון שלוחה אסור כדלעיל ודס' שמקפידים יזכירו לשון שלוחה לפי שיאמר שמואל אם אזכיר לשון שאלה משמע דלמלה בעינ' לכך אומר לשון שלוחה:

ובלבד שלא יתכוין לעשות מנה גדולה כנגד מנה קטנה. וכתב הר"ב דבבנין וכמי ביתו אפילו מנה גדולה כו' נמי שרי משום דכיון דסכל שלא בעל הבית ליפא קפידא כלל. הרמב"ם בתשובה פכ"ב מפני שהוא כמקח וממכר ומ"ם אסור שם הפסד ומשתה בקוביא. וז"ם הר"ב כו' ואלון בשבת מיירינן. אע"ג דלין שבתו"ט שוין בזה. מ"מ מפלינתין לשבת היא וסל"ל בשבת. אלא דנקט ליה סירכא לליגא דרב יהודה אמר רב בש"ס ביסך לעיל בשמוך בבני תמורה המקפידים כו' ומשום לוין ופורעין ביו"ט ושעמא דכולהו לינין דנקט משום מלה וכו' גבי י"ט במסכת ב"ב פ"ג הן שני' ן כמ"ם לבר לעיל: קיבא. לשון הרמב"ם שם. מיפל על כל מיני שחוק שיוסכם עליו שיקח אלם ממון ומתבירו בהסכמת אומו השחוק כמו הפסדים והל"ר ליש"ר ומולתם מן המומים לפס ע"כ. ולומה לי שהפסדים הוא מס

שקולין ברע"ט שפי"ל שע"י פסי' ותיכות מעלים שוחקים. וכ"ר ליש"ר לשון לע"ז על השחוק שבל"ח שלא"ך לאוע"ל:

חלשים. לשון הרמב"ם מין מן הגורלות והוא שיקבלו דברים שלא ידמה אחד מהם לחבירו כמין כאגסים ויפרוש כל אחד מאותן האגסים דבר אחד מאותן הדברים ואותן החפצים לעצמו ויתנו אותן לאים אחד. נכרי שבא במקרה ויש אותן החפצים חפץ אח על כל מנה ומנה ממנה הקלשים ונוטל כל אחד ואחד מנתו לפי גורלו: על הקלשים ביום טוב. ר"ן כתב בשם הרמב"ם פ"ד מהלכות י"ט שהטעם כדי לחבב את המלוה. ובסיפא אבל לא על שמעות כתב וז"ל של חול קלשים של אחמול כין דהוה אפשר למעבד מאתמול ע"כ. ולכאורה דברי הר"ן בסיפא סמוכין גם על דברי הרמב"ם שמפר' לדבריו בש' י"ט שמ"ם ו"ל אין מטילין חלש[על שמעת אבל מטילין חלשים] על בשר הקלשים ביו"ט כדי לחבב המלוה ע"כ שזה שכתב בשר הקלשים ביו"ט הר"ן השחוטין ביו"ט ולאפוקי לאתמול וכיון מנות שכתב כרש"י וכר"ב במתני' אבל הראב"ד לא הבין לדברי כן. גם המגיד לא פירשו כן אלא דבכל קלשים אפילו לאתמול מתיר ביו"ט משום תבוב מלוה דהואיל ומלוה יש מה לי לאתמול מה לי לסיום ומנה ר"ל של חולין. וכן מבואר בלשונו שבפי' המשנה שפי' בסיפא אבל לא על שמעות ר"ל שמות של חולין אלין מטילין חלשים עליהם ביו"ט ע"כ. וכ"ל בלפירוש רש"י

ומקלישו בשבת לתובות שקבוע לבן זמן יכולין לסקלים בשבת: ב פרפרותיו. מיני מעלמים: אבל לא מן הכתב. אם כ"כ מע"ם כך וכך אורחים כלי אלא שכחם לא יקרא באותו כתב בשבת גזירה שמא ימחוק א"כ שמא יקרא בשטרי הל ומתנות ואין מוהר לקרות בשבת אלא בחורה שבכתב ובחורה שבעל פה לאחר שכתבום ובפירושיהן אבל בשאר דברים או בספרי חכמות אלין מלבדי נטלה או מפירושיהן אסורי: מפים. מטיל גורל לחלק מי יגיע כל מנה ומנה. עם בניו ועם בני ביתו. שכן סמוכים על שולחנו אלין כאן קפידא אבל עם אחר לא דבני חבורה המקפידים זה על זה שלא ימחוקו ליון אין מחוקו מלה ומשו' מסק' ומש' בינמשום לון ופורעין דגזור בסו דבמשמא יכתבו: ובלבד שלא יתכוין וכו'. מקמי' תסורי מחסרי וס"ק מפיס אלם עם בניו ועם בני ביתו על ס"ל אפי' מנה גדולה כנגד מנה קטנה ודוקא עם בניו ועם בני ביתו אבל עם אחר לא ובלבד שלא יתכוין לעשו מנה גדול, כנגד קטנה ולא הוא דבי"ט אסור ובחול שרי אבל אם נתכוון לעשות מנה גדולה כנגד מנה קטנה אפי' בחול אסור משום קוביא דגזל הוא ונסמכת' כא הוי ואפי' אסמכת' היא לסמוך על הגורל אם יפול לו הגורל על המנה הגדול יזכה בה ולפיכך תלה עלמו אף לגורל הקטנ' על הספק ואלו ידע מתחלה שכן לא היה מתחלה: תלשים. גורלות כמו חולש על גויס (ביהעיים י"ל י"ב): על הקלשים ביו"ט שנשחטו ביו"ט לחלק אותם בין הבנים: אבל לא על שמעות. של קלש' ג לא

ג לא ישבור [אדם] פועלים בשבת. ולא יאמר אדם לחבירו לשבור לו פועלים. אין מחשיבין על התחום לשבור פועלים. ולהביא פירות. אבל מחשיך הוא לשמור. ומביא פירות בידו. בלל אמר אבא שאול כל שאני זכאי באמירתו. ר"שא אני להחשיך עלון: ד מחשיבין על התחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי חמרת להביא לו ארון ותכריכין. עבו"ם שהביא חלילין בשבת לא יספוד בהן ישראל אלא אם כן באו ממקום קרוב. עשו

ג לא ישבור אדם פועלים. לכתיב (ישעיה נ"ח) ממלוא חפלך ודבר דבר: ולא יאמר אדם לחבירו כו'. לזיוקא נקטיה לא יאמר לחבירו שבור לנו פועלים אבל אומר לו הרמאה שתעמוד עמי לערב כלומר עכשיו נראה אם תבא אלי להשתתף ואף על פי שנמיסה יודעים שעל מנת לשכרן לפעולתן הוא מזירו כיון דלא מפרש ליה שכירות בהדיא שרי דקי"ל דיבור אסור הרבור מותר: אין מחשיבין על התחום. לקרב עלמו בשבת על סוף התחום ולהחשיך שם שיהא קרוב למקום הפועלים אז לפרדם לשביא פירות לכל דבר שאסור לעשותו בשבת אסור להחשיך עליו אבל מחשיך הוא לשיות קרוב לנחת ולשמור פירותיו לזה דבר המותר בשבת לשמור פירותיו: ומביא פירות בידו. שמואל ועיקר מחשבתו לא שתה לבך: כלל אמר אבא שאול. אמ"ק פליג לאסר כל שהלכה ולא מפליג בין שהשכה של מלוה לשהשכ' של רשות ואמא אימא ואמר להשכה של מלוה שריא שכשם שמותר לומר לחבירו בשבת חסים מזומן לילך לאחר השיכה להביא ארון והכריכים לאמת כך מותר להחשיך על התחום כדי שיהיה מזומן לאחר השיכה להביא ארון והכריכים וכיון דמן מחשיכים על התחום [לפקח] על עסקי כלה ועל עסקי שמת אבא שאול היא וסלכה כמותו: ד לפקח על עסקי כלה. לעיין ולחקור בארכי הכלה: חלילין. כלי מנגן חלילין שקולין מעורר שבכי: לא יספוד בהן ישראל. קנסא הוא משום דמוכחא מלתא שבשביל ישראל הובאו: אלא א"כ [באו ממקום קרוב. אלא א"כ] מודע לנו בבירור שבאו ממקום שבתוך התחום ולא שביאה מחוץ לתחום: מרון

ד לא יספוד בהן ישראל. כתב הר"ב משום דמוכחא מלתא שבשביל ישראל הובאו. ומפיים רש"י דאין חלילין אלא בשביל מת ע"כ. והר"ב לא פירש על אימתי לא יספוד בהן הראה שבעתו הלא כרש"י שכתב עולמית אלא כתוס' והר"ן וכל הפוסקי' לבכלי שיטתו ושיטו לחכן אל"כ באו ממקום קרוב יש בו שיעור זה קולם שיספיד אלין מספידין מיד שתחזר כ"כ הר"ן ומסגיד פ"ו מס"ם עיין לקמן בסמוך בשם התוס' וכתב עוד הר"ן דמ"ם בין חלילין לאהרון וקבר ותירץ לאהרון וקבר במקום פרסיא הן מן הסתם ואושא מלתא טובא וגנאי הוא לנת אבל חלילין מסתמא בלעצא מובאים ואין הכי נמי לאהרון וקבר שנעשה בלעצה דשרי בכלי שיעשה וחלילין שהובאו בפרסיא אסורין עולמית אלא דמסתיגו לבדים בהוה לפא כלאיתא ולפא כלאיתא. ויש לו ראיה מס"ם אלא הרמ"ם מתיישבת בענין אחר כמו שכתבתי לקמן בס"ל ולפי"ים לבעלי התוס' תירון אחר בקושיא זו שאמרו חלילין אין מביאין אותן לשם אלם אחד אלא לשם כמה בני אלם ע"כ. כלומר מס"ל אהרון וקבר ואלו היו חלילין יהיו שם שהובאו לאותו אלם אם"כ לאסירים עולמית: אלא א"כ באו ממקום קרוב. כתב הר"ב אא"כ נודע לנו בבירור כו'. הרב דאמר הכי בש"ס וכן דרשת קמייתא דרש"י דגרסת תניא כותיה דרב. ועיין במשנה ו' פ"ב דמכשירין. ומ"ש הר"ב בתוך התחום כ"כ רש"י. והקשה בתוספות דאלו מהני שבאו ממקום קרוב פלא הבינאם דרך ר"ם ומס לי אהרון וקבר שנעשה בשבת ומס לי חלילין שהובאו דרך ר"ם ו"ל לסביא ממקום קרוב לא מהני כ"כ סבאתו ע"כ. וכבר רמיה ממ"ם לעיל בשם הר"ן דאם כ"ל אלפי' באו מתוך התחום שלריך לסמתין עד כדי שיבואו מר"ם ממקום שבאו וכן נראין דברי הרמב"ם בפ"ו מס"ם ושעור כתב כן בסדיא ס"ם שכ"ם:

ג לא ישבור אדם פועלים. לכתיב (ישעיה נ"ח) ממלוא חפלך ודבר דבר: ולא יאמר אדם לחבירו כו'. לזיוקא נקטיה לא יאמר לחבירו שבור לנו פועלים אבל אומר לו הרמאה שתעמוד עמי לערב כלומר עכשיו נראה אם תבא אלי להשתתף ואף על פי שנמיסה יודעים שעל מנת לשכרן לפעולתן הוא מזירו כיון דלא מפרש ליה שכירות בהדיא שרי דקי"ל דיבור אסור הרבור מותר: אין מחשיבין. שבכי מנגן בשבת לעשות חפלין לא יספיד בהן ישראל. ומסתמא כי באו ממקום קרוב: ומסתמא כי באו ממקום קרוב יש בו שיעור זה קולם שיספיד אלין מספידין מיד שתחזר כ"כ הר"ן ומסגיד פ"ו מס"ם עיין לקמן בסמוך בשם התוס' וכתב עוד הר"ן דמ"ם בין חלילין לאהרון וקבר ותירץ לאהרון וקבר במקום פרסיא הן מן הסתם ואושא מלתא טובא וגנאי הוא לנת אבל חלילין מסתמא בלעצא מובאים ואין הכי נמי לאהרון וקבר שנעשה בלעצה דשרי בכלי שיעשה וחלילין שהובאו בפרסיא אסורין עולמית אלא דמסתיגו לבדים בהוה לפא כלאיתא ולפא כלאיתא. ויש לו ראיה מס"ם אלא הרמ"ם מתיישבת בענין אחר כמו שכתבתי לקמן בס"ל ולפי"ים לבעלי התוס' תירון אחר בקושיא זו שאמרו חלילין אין מביאין אותן לשם אלם אחד אלא לשם כמה בני אלם ע"כ. כלומר מס"ל אהרון וקבר ואלו היו חלילין יהיו שם שהובאו לאותו אלם אם"כ לאסירים עולמית: אלא א"כ באו ממקום קרוב. כתב הר"ב אא"כ נודע לנו בבירור כו'. הרב דאמר הכי בש"ס וכן דרשת קמייתא דרש"י דגרסת תניא כותיה דרב. ועיין במשנה ו' פ"ב דמכשירין. ומ"ש הר"ב בתוך התחום כ"כ רש"י. והקשה בתוספות דאלו מהני שבאו ממקום קרוב פלא הבינאם דרך ר"ם ומס לי אהרון וקבר שנעשה בשבת ומס לי חלילין שהובאו דרך ר"ם ו"ל לסביא ממקום קרוב לא מהני כ"כ סבאתו ע"כ. וכבר רמיה ממ"ם לעיל בשם הר"ן דאם כ"ל אלפי' באו מתוך התחום שלריך לסמתין עד כדי שיבואו מר"ם ממקום שבאו וכן נראין דברי הרמב"ם בפ"ו מס"ם ושעור כתב כן בסדיא ס"ם שכ"ם:

ג לא ישבור [אדם] פועלים בשבת. ולא יאמר אדם לחבירו לשבור לו פועלים. אין מחשיבין על התחום לשבור פועלים. ולהביא פירות. אבל מחשיך הוא לשמור. ומביא פירות בידו. בלל אמר אבא שאול כל שאני זכאי באמירתו. ר"שא אני להחשיך עלון: ד מחשיבין על התחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי חמרת להביא לו ארון ותכריכין. עבו"ם שהביא חלילין בשבת לא יספוד בהן ישראל אלא אם כן באו ממקום קרוב. עשו

ד לא יספוד בהן ישראל. כתב הר"ב משום דמוכחא מלתא שבשביל ישראל הובאו. ומפיים רש"י דאין חלילין אלא בשביל מת ע"כ. והר"ב לא פירש על אימתי לא יספוד בהן הראה שבעתו הלא כרש"י שכתב עולמית אלא כתוס' והר"ן וכל הפוסקי' לבכלי שיטתו ושיטו לחכן אל"כ באו ממקום קרוב: ומסתמא כי באו ממקום קרוב יש בו שיעור זה קולם שיספיד אלין מספידין מיד שתחזר כ"כ הר"ן ומסגיד פ"ו מס"ם עיין לקמן בסמוך בשם התוס' וכתב עוד הר"ן דמ"ם בין חלילין לאהרון וקבר ותירץ לאהרון וקבר במקום פרסיא הן מן הסתם ואושא מלתא טובא וגנאי הוא לנת אבל חלילין מסתמא בלעצא מובאים ואין הכי נמי לאהרון וקבר שנעשה בלעצה דשרי בכלי שיעשה וחלילין שהובאו בפרסיא אסורין עולמית אלא דמסתיגו לבדים בהוה לפא כלאיתא ולפא כלאיתא. ויש לו ראיה מס"ם אלא הרמ"ם מתיישבת בענין אחר כמו שכתבתי לקמן בס"ל ולפי"ים לבעלי התוס' תירון אחר בקושיא זו שאמרו חלילין אין מביאין אותן לשם אלם אחד אלא לשם כמה בני אלם ע"כ. כלומר מס"ל אהרון וקבר ואלו היו חלילין יהיו שם שהובאו לאותו אלם אם"כ לאסירים עולמית: אלא א"כ באו ממקום קרוב. כתב הר"ב אא"כ נודע לנו בבירור כו'. הרב דאמר הכי בש"ס וכן דרשת קמייתא דרש"י דגרסת תניא כותיה דרב. ועיין במשנה ו' פ"ב דמכשירין. ומ"ש הר"ב בתוך התחום כ"כ רש"י. והקשה בתוספות דאלו מהני שבאו ממקום קרוב פלא הבינאם דרך ר"ם ומס לי אהרון וקבר שנעשה בשבת ומס לי חלילין שהובאו דרך ר"ם ו"ל לסביא ממקום קרוב לא מהני כ"כ סבאתו ע"כ. וכבר רמיה ממ"ם לעיל בשם הר"ן דאם כ"ל אלפי' באו מתוך התחום שלריך לסמתין עד כדי שיבואו מר"ם ממקום שבאו וכן נראין דברי הרמב"ם בפ"ו מס"ם ושעור כתב כן בסדיא ס"ם שכ"ם:

עשו לו ארון וחפרו לו קבר יקבר בו ישראל • ואם בשביל ישראל • לא יקבר בו עולמית : ה עושין כל צורכי המת • סבין ומריחין אותו וכלבר שלא יזיז בו אבר • שומטין את חבר מתחתיו ומטילין אותו על החול בשביל שימתין קישרים את הלחי • לא שיעלה אלא שלא יוסיף • וכן קורה שנשברה סומכין אותה בספסל או בארובות המטה לא שתעלה אלא שלא תוסיף • אין מעמצין את המת בשבת • ולא בחול עם יציאת נפש • * והמעמץ עם יציאת נפש הרי זה שופך דמים :

פרק כד מי שהחשיך בדרך נותן כיסו לעכו"ם זאם אין עמו עכו"ם מניחו

ארון • לעצמו שיקבר בו עכו"ם או לאמור : ה סבין • בשמן : ומריחין • במים : ופוקקין נקבין • שותמין נקבין העליונים והתחתונים בבגד או בסו" דבר כלי שלא תכנס בהם חרוח ויתפח: ובלבד שלא יזיז בו אבר • שלא יטלטל ויגביה לא ידו [ולא רגלו] ולא ריסי עיניו שאסור לטלטל המת או אבר מאבריו אע"פ שמותר לינע בו וכן כל מוקצי מותר בנגיעה ואסור בטלטול ובילם שמלם בשבת או בי"ט אסורה אפי' בנגיעה שמפני כלוריתא מגיעתה זמן טלטולה : ושומטים את חבר מתחתיו • ומטילה מוטל על החול בשביל שימתין קישרים לסיתו על החול לסתם תגת ריסא ובלבד שלא יזיז בו אבר : בשביל שימתין • שלא יסריח מתחת חוס הסדינים וסכריס : קושרים את הלחי • שלא תסיס פיו הולך ונפתח : ולא שתעלה • לסגור מה שנפתח לסיתו מזיז אבר אלא שלא תוסיף לנפתח : שומטים אותה בספסל • שסרי חורת כלי עליו : ולא שתעלה • לחוס ליס בוחס : אין מעמצין את עיניו בשבת אפילו לאחר יציאת נפש לחוס ליס שבלבר מועט מקרב מיתתו : מזיז אבר : שופך דמים •

פרק כד מי שהחשיך בדרך נותן כיסו לעכו"ם זאם אין עמו עכו"ם מניחו

מת כיסו בשבת קים לו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו ואי לא שריית ליס אתי לאתויי ד' אמות ברה"ר : ואם אין עמו עכו"ם כו' • הא יש עמו עכו"ם לעכו"ם יסיב ליס מ"ע ממור אתה מצוה על שביתתו עכו"ם אי אתה מצוה על שביתתו וכסמיה כיסו על החמור משתחך מניחו עליה כשיה מסלבת כלומר לאחר שעקרה רגליה לילך הלא עבדא עקירה וכשרולה שבשמה לעמוד נוטלו מעליה ולאחר שהחזור והעקור רגליה לילך יניחנו עליה כי היכי דלא תעביל שבשמה עקירה והמתה דאי שביק לה למעבד עקירה והמתה והוא מחמר אחריה ומנסיגה נמצא מחמר אחר בשמתו בשבת ואסור אף על פי שאינה מעונה אלא כל דהו לכתיב (שמות ב') לא תעשה מלאכה אתה ובמתך איזו היא מלאכה שנעשית בין אדם וכבשמה הוי אומר זה מחמר : הגיע

הגיע לחצר החיצונה • מלהא באנפי נפשה היא ולאו בדין כיסו קא מיירי : לחצר החיצונה • של עיר שהוא מקו' המשתמר לאשון כשיבא לפרק החמור מוטל ביניו מעלין כלים הנטלין בשבת : ושאינם נטלים מתיר את החבלים • של מוקף שקקקשורים והשקין מוליים : ב פקיעי עמיר • קשיש של שבלים שאגדן מתירין אותן לבל ומן שהן קשורין לאו אוכלא נגהו ומתירין אותן לשוונבו אוכלא אבל פשפוס לפרון כלרך שרגלין לפזר עשבים לפני בהמה כלי שחריף ריחן ויהיו יפין לה לאכלן אסור בפקיעי עמיר למאחר לאתעביהו אוכלי בהתר הפקיעין והפשפוס אינו אלא לתענוג בעלמא ומטרח בדבר שהוא לבר אוכל לא טרח : ומפשפסים את הכיעים • עגפים לחוס של ארז מפזרים ושוטחים אותן לפני בהמה שחריף ריחן דבלאו פשפוס לא הוו אוכלי : אבל לא את הזורין • הן הן פקיעי עמיר אלא שהפקיעין יש להן שני קשרים אחד בראשן ואי בסופן והזורים לחם שלשה קשרים קשר אחד יחד באמצעותקאמר מתניתין שאין מפשפסים את הזורין ואע"פ שהן לחוקים זה בזה ומתתממים ובהכמי קלה בהן אלא מתיר אלם מגליהן בלבד להתרת מגליהן משום לחו אוכלא דפקיעין : אין מרסקין את הפשתן • אין מתחכין עשב של תבואה והיא אפשפשתא משום לערמה שלא לצורך הוא : ר' יהודה מתיר בחרובין לבהמה דקה • שהיה דקות וקשין לה ואין הלבה כר"י : ג אין אוכסין • [אין] מאכילין אותן על כרחו והוחבים לו בגרונו ופירש אוכסין עושין לה אבוס בתוך מעיה : ולא זורסין • שהורס המאכל לתוך גרונה ומיהו לא הוי כמו אוכסין : אבל מלעיטין • שהוחב לו המאכל למקום שיכול להחזיר : אין ממרמין • מפטמין לשון וחלב מרימין פי' המרמה שהוחב לו המאכל לפניה מבית הבליעה במקום שאינו יכול להחזיר : ומהלקטין לתרנגולים • שהוחב המאכל לתוך פיו במקום שיכול להחזיר : אבל לא נובלין • אין לשון אותן בחוט : אין נותנין מים לפני דבורים • שמין מזומניהן עליו שיולאין ואוכלין בשדה ומים מצויין לבן בתגמים : לורסיאות • יונים שבלים בבתים ונקראים לורסיאות על שם הורדוס המלך שהיה מגדל מהן בארמונו : ד מחתכין את הלועים • התלושים לפני הבהמה אע"ג דשתמן לאו למאכל בהמה קיימי אלא לאדם : ואת הגבלה שמתגבלה היום ואע"ג דביקבשמשות היתה עומדת לאדם ולא לבהמה : רבי יהודה אומר אם לא היתה גבלה מערב שבת אסורה

מניחו על החמור • הגיע לחצר החיצונה • נוטל את הבלים הנטלין בשבת • ושאינן ניטלין בשבת • מתיר את החבלים • והשקים נופלין מאליהם : ב מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה ומפשפשים את הכיפין • אבל לא את הזורין • אין מרסקין לא את השחת • ולא את החרובין • לפני בהמה • בין דקה בין גסה • רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה : ג אין אובסין את הגמל ולא זורסין אבל מלעיטין ואין ממרים * את העגלים אבל מלעיטין ומהלקטין לתרנגולין ונותנין מים למורסן אבל לא גובלים ואין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך אבל נותנין לפני אווזים ותרנגולים ולפני יוני הרדיסיות : ד מחתכין את הדילועין לפני הבהמה ואת הגבלה לפני הכלבים ר' יהודה אומר אם לא היתה גבלה מערב שבת אסורה

מניחו על החמור • מלהא באנפי נפשה היא ולאו בדין כיסו קא מיירי : לחצר החיצונה • של עיר שהוא מקו' המשתמר לאשון כשיבא לפרק החמור מוטל ביניו מעלין כלים הנטלין בשבת : ושאינם נטלים מתיר את החבלים • של מוקף שקקקשורים והשקין מוליים : ב פקיעי עמיר • קשיש של שבלים שאגדן מתירין אותן לבל ומן שהן קשורין לאו אוכלא נגהו ומתירין אותן לשוונבו אוכלא אבל פשפוס לפרון כלרך שרגלין לפזר עשבים לפני בהמה כלי שחריף ריחן ויהיו יפין לה לאכלן אסור בפקיעי עמיר למאחר לאתעביהו אוכלי בהתר הפקיעין והפשפוס אינו אלא לתענוג בעלמא ומטרח בדבר שהוא לבר אוכל לא טרח : ומפשפסים את הכיעים • עגפים לחוס של ארז מפזרים ושוטחים אותן לפני בהמה שחריף ריחן דבלאו פשפוס לא הוו אוכלי : אבל לא את הזורין • הן הן פקיעי עמיר אלא שהפקיעין יש להן שני קשרים אחד בראשן ואי בסופן והזורים לחם שלשה קשרים קשר אחד יחד באמצעותקאמר מתניתין שאין מפשפסים את הזורין ואע"פ שהן לחוקים זה בזה ומתתממים ובהכמי קלה בהן אלא מתיר אלם מגליהן בלבד להתרת מגליהן משום לחו אוכלא דפקיעין : אין מרסקין את השחת • אין מתחכין עשב של תבואה והיא אפשפשתא משום לערמה שלא לצורך הוא : ר' יהודה מתיר בחרובין לבהמה דקה • שהיה דקות וקשין לה ואין הלבה כר"י : ג אין אוכסין • [אין] מאכילין אותן על כרחו והוחבים לו בגרונו ופירש אוכסין עושין לה אבוס בתוך מעיה : ולא זורסין • שהורס המאכל לתוך גרונה ומיהו לא הוי כמו אוכסין : אבל מלעיטין • שהוחב לו המאכל למקום שיכול להחזיר : אין ממרמין • מפטמין לשון וחלב מרימין פי' המרמה שהוחב לו המאכל לפניה מבית הבליעה במקום שאינו יכול להחזיר : ומהלקטין לתרנגולים • שהוחב המאכל לתוך פיו במקום שיכול להחזיר : אבל לא נובלין • אין לשון אותן בחוט : אין נותנין מים לפני דבורים • שמין מזומניהן עליו שיולאין ואוכלין בשדה ומים מצויין לבן בתגמים : לורסיאות • יונים שבלים בבתים ונקראים לורסיאות על שם הורדוס המלך שהיה מגדל מהן בארמונו : ד מחתכין את הלועים • התלושים לפני הבהמה אע"ג דשתמן לאו למאכל בהמה קיימי אלא לאדם : ואת הגבלה שמתגבלה היום ואע"ג דביקבשמשות היתה עומדת לאדם ולא לבהמה : רבי יהודה אומר אם לא היתה גבלה מע"ש אסורים

מ"ש הר"ב ד"ה ר"י מתיר כו' ואין הלבה עב"ל וכ"פ בס"ע נ"ס' שכ"כ ס"ש :

שם ד"ה ר"י כו' שתתפ' ואין הלבה. כר"י עכ"ל וכ"כ בס"ע כו' שכ"ל ס"ז :

מ"ש הר"ב בדברי הרמב"ם לעמוד מעליה פי' קולס שתעמוד אלא תעשה הגתה כמו"ש הרמב"ם בפירושו • וכתב עוד לכתיבה לפתח ביתו שלא מעליו בהגות מהלך ויזרקו לתוך ביתו כלאחר יד כלי אלא יכה מכנים מר"ם לרס"י כלאיתא בס"ם • וכתבו התוספות לס"ם באיזה חקנות שלריך שיעשה כן כהיגיה לביתו :

ב מתירין פקיעי עמיר • לי' הר"ב שאבאן וכן לי' רש"י ואגב אין בו קבר שאסור לתתיר בשבת ואע"פ שבטור סי' שכ"ל אלא לקל' וכתב שקולרין • ממולא ולאי מסמע הר"ל בקבר המותר לתתירו :

ולא את החרובין • כתב הר"ן בס"ם לחרובין לקתה לומיא לשחת לרכיכא אף חרובין לרכיכין ומ"ש אין מתתכין למטרח באוכל אלא טרחין :

ג אין אובסין כו' • זה ל"הרמב"ם שפכ"א מה"ם אין מאכילין בהמה חיה ועוף כדרך שהוא מאכיל בחול שאוא יביא ליהי בחיה קטנות או ליהי ליהת קמח וכיולא בו : מל עיטין • לשון הלעיטני נא (בראשית כ"ה) הרמב"ם :

ד מחתכין את הלועים • פי' הר"ב התלושים וכן פירש רש"י ומביא בבית יוסף דהיינו שהתלושין מאתמול דמחובר כיון דלא לקטו מבעוד יום אקלינהו מדעתיה ומולה ביה ר"ש וכתבו התוספות בפ"ק דחולין דף י"ל קמסמע לן דמשוי אוכלא שרי ולא תני לה בשלי פקיעי עמיר ואיכא משום דמילי דחתוך תני בשלי הלדי ע"כ * וכ"כ הרא"ש בפירקין • ולי נראה דאינטריך למתני בשלי הבלה לאשמועינן דהבלה דומיי דלדותין כו' כמו שכתבתי בסמוך בס"ל :

ואת הגבלה • ס"ל מפרש בס"ם דגבלה דומיא דלדותיה מה לדותיה אשבולי דאשוני ואיכי משכחת לה בבשר פילי א"נ בגורייתא זוטרתא • פירש"י כלבים דקאמר בגורייתא זוטרי דכל הבלה קשה לסם :

לכלבים • כתב הר"ב אף על גב דבין הבשמות היתה עומדת לאדם ולא לבהמה • וכ"כ רש"י • וממיסה להא אף לאדם לא קיימא בין הבשמות לשחוט מספק שבת • ומיהו בגמרא פסחים פ' מקום שנהגו ופ"ק דבילה קאמר גמרא מהך מתני דלרי יהודה מוכן לאדם לא הוי מוכן לבהמה ופירשו בתוספת דמוכן לאדם היינו שעומדת לאכילת אדם ולא הקלי' שלא יהנה בה אדם אלא שאסורה מחמת איסור שבת

שבת • והלכך אי לאו דאמרינן מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דאויש אפילו חיים כגון עופות וכיוצא בהן • ובהו ליכא מוקצה מחמת איסור ואמאי קאמר ר' ישמעאל אם לא נתבלה כו' אלא משום למוכן כו' כ"כ בפסחים לף י"ז וכן מבואר בלשון סר"ב בלבדי ר"י • וסוי יודע לאף על גב דלקמן במסכת ס' פרק ג' דבילה כתב סר"ב וס"מ סבירה מסוכנת מאתמול לדעתי עדיפא אין לגמוד מהתם להכא • להתם גבי יום טוב דקיימא לן כרבי ישמעאל במוקצה ביום טוב כמו שאכתוב בס"ד במסכת ג' פ"ד ממסכת ביצה • הלכך בעינן שתהא מסוכנת • אבל בשבת דקיימ"ל כר"ש כמו שכתב סר"ב ספ"ג לא בעינן מסוכנת כדי מסיק הכתם יוסף אליבא דכל הפוסקים מלבד הטור שכתב בפירוש בסימן תקי"ח בהלכות יום טוב דאפילו לרבי שמעון בעינן שתהא מסוכנת ותמיה עליו הכתם יוסף בסימן שכ"ל :

הונשאלין • לחכם • לפי שהגדר המוחר על ידי חכם לריך חקירה על החרעה אם הוא מעיקלא ועל הפתח אם פותחין בה הלכך הני נשאלין שהחכם שואל בהם וכיוצא באלה אבל הפרה לאחשה הניתן בלשון הכתוב (במדבר כ') הפר יפר אח"כ שאלה :

ופוקקים את המאור • כתב רש"י וכן הר"ר מיסיס הרבנן לאמרי פוקקין פקק התלון בפרק י"ז משנה ז' • וכתבו התוספת שם הכלי נמי אף על גב דלא מבטל ליה כמו פקק מכל מקום מבטל יותר מסלין • וכן הוא בש"ס לשהם ותמיהני על הרמב"ם למפרש להכא כולי עלמא מודו משום הכלי לא מבטל ליה • והברי הר"ב הרש"י • שהתב שפוקקין בלוח או בשאר כל הכר ועיין מ"ש בש"ל במשנה י"ב פרק בחרא דעירובין :

ומודדין את המעלית • פי' הר"ב לפתותה מגי' עד ג' לא מיטמאה ולא מיטמאה • פי' אם היתה מתחלה שלש על שלש ונטמאת בשנפתחה שוב אינה מטמאה כלתנן במשנה ח' פרק כ"ז דכלים :

שפקקו את המאור בטפיח • פי' הר"ב בזה הלשון פקקו את התלון שפתוח לבית שהטומאה בתוכו • פירושו הפתוח כנגד בית שהטומאה בתוכו • ולכך נתנו הטפיח גבו מול הסבל כדי שלא יקבל טומאה מהבית שכנגדו שהטומאה ולא ממנו ומתפשטת תחת הגיגית עד לטפיח • * ומשום הכי לא פירש שפקקו התלון מכל הבית שהטמאת בתוכו המשתמשת אותו שהוא פן יתטמא הוא שפוקק ולא אותו שבבר שמא המאי איכפת ליה :

לידע אם יש בגיגית פותח טפח • פירש הר"ב ואין שם אהל כי שהטומאה יולאת מן הסבל דרך הסלק • וכו' • ול"ל שבשני לדי הסלק לא היה ברוחב הוא אחד מהן טפח • לאי לאו הכי • אלמא יש אהל טפח הבית הטומאה לבית שני • ולהר מב"ם פירוש אחר שמפרש שהני בתים המוכים הו • ובהתל המפרלת היה חלון וצאותו חלון גיגית • פירוש שהבית הולם לומר זהוכית שעושין בכל החלונות והיתה שבירה בהמשית זה • ונקראו כו' • ליתא אם יש פותח טפח • ומבית הטומאה לבית השני • ובפקיקה לא הזכיר לאאי עבדי ואפשר למעשה בפני עצמו • ואפשר נמי כפירוש הר"ב

הגיגית מהלות על הסבל והטומאה באה דרך הסבל מבית זה לבית זה אחר כך הוצרכו לפתוח התלון ליטול אותו טפ"ח הפקוק בתלון ואלו ליתא אם יש באותו סלק של גיגית פותח טפח ואין שם אהל באותו סבל לבית שהטומאה שהטומאה יולאה מן הסבל דרך הסלק • או אין הבית הסלק הגיגית פותח טפח • ומלאת הסבל באהל ומביאה את הטומאה מבית לבית • ומלוי מקלה של חרס וקשרוה בגמי והוציאוה כלפי מעלה • לראות אם היה בהסלק הגיגית פותח טפח אם לאו : ומדבריהם למדנו • שפוקקין • וקושרין ומודדין • בשבת • ובלבד שלא יביא הכר הימנה • ומלילה תפ"ל של מלוה • אם לא הלמוד על הכר הוראה :

סליק מסכת שבת

ומדבריהם למדנו שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת :

נשלמה מסכת שבת

ליכא למישרי משום מלוה • כך נראה מדבריהם בש"ס בכל הכלים ומש"ע בקשירה נמי לא בעינן המלוה • כן נראה לבאורה להעת התוספת ומדברי הר"ב שלא הזכיר המלוה אלא במלילה לחוד • ואין נראה כן ממשנה י"ג פרק בתרא דעירובין • ובפירוש הרמב"ם שהתם כמו כן בקשירה שהתה של מלוה • וכן בחיבורו פרק עשירי • וכ"כ הטור בסימן שי"ז • ולפי זה קשיא מ"ש בקשיקה אלא שהתם אם היה של מלוה לא בפירושו ולא בחיבורו פכ"ב • גם הטור בסימן שי"ג ובש"ס לא אמר בהדיא אם היה של מלוה אלא במלילה • והתוספות שכתבו בפקיקה בעינן המלוה כלאיתא בהדיא במסי' י"ג בפרק בתרא דעירובין ולריך טעם לאלך בין קשירה לפקיקה ואפשר לומר דקשירה אף על גב דאינו של קיימא מכל מקום לגרלית עין - אינו ניכר כל כך בין של קיימא לאינו של קיימא • ולפיכך מלריכין לבאות דוקא המלוה אבל פקיקה שניכר לכל שאינו תוספת בגין ממנו • אין לריך שתהא בשם מלוה • ומכל מקום הואיל ויש בו לא חשש איסור דאורייתא בתוספת בגין משום הכי לא מעלה נמי לגבי מי שהה המלוה • כמו שכתבו התוספת בלגה של דבר מלילה שאינה אלא כעובדא דאחול לשייך גבה לומר הואיל ואל מלוה הוא שרי • ופקיקה ש"ש בה משום בגין • לא שייך לומר גבה המשום מלוה מתיר • אלא שאם נתיר יש לאסור אף בלא מלוה • וקשירה לא אמר מלילה לוקא המלוה שבירה ליה למרמב"ם וסיטור לש"ס קשירה לשום גבי המלילה מה שאין כן הפקיקה לא הוה גבה אלא עובדא אחרינא אלא בש"ס נראה לפקקו המאור הוה ג"כ בזה המעשה עצמו דקאמר וגיגית הלוקה כו' ופקקו כו' ואולי גירסת אחרת היתה לו בש"ס • ועיין מה שכתבתי במשנה ב' פרק י"ח דכלים :

סליק מסכת שבת

זה לשון הרמב"ם כידר אחר שבת עירובין מפני שהוא מענין שבת :

פרק א מבוי

תוספות חדשים

תי"ט ד"ה ופוקקים ומודדין וקושרין בשבת • ובהגהות מיי' ר"פ ד' מהלכות שבת אות ל' ר"ל כו' מה"ר בפהגיעו תוקה לבוכי מקו לבמרום עליה סדין וכעי' ותיקשוט ליה אדרבה דתנן פקק בתלון ר"ש אומר בשקוקשור כו' ויעבי' הוא דוגבעל ליה אבל הכא דלא הגבעל ליה ופי' רש"י הוה מגבעל להקקק בגבי התלון כו' ע"ש ומעתה בל"ד הו' אפשר להקשות לפי' רש"י דאיכ"ל דאיך מתני' פרבון דוקא דלגבי אבי' ר"ש דאורה אפשר לא הוה ר"ש אפשר בכלי מיש"ה קאמר ר"ש ובתכו כתו' וכו' בלאחר דבכפי"ן דתיבלין אתרו' דרש ר"ו נפחת הלכה בר"ל מתני' רב ענתר' ומדבריהם לחדש שפוקקין וכו' והרגשו שם תו' קושיא ל' ומיא מתי פריך ר"ע דלמ"כ אפי' ר"ל הוה כיון שהוא כלי לא מבטל ליה ודמי לאדין דלגבל • ותירצו זה בתוס' ואע"ג דטעמא לא מבטל ליה נמי פקק ליכא לחיי' דאבטל ליה אפי' בשדין ע"כ ומעתה לפ"ז שפי' קאמר אפי' הם ל' ומיא דבכפי"ן ודוק : (ס"ל)

סר"ב שמתחלה פקקו • ואח"כ הוצרכו לאותו פקק וגלגלוהו ומלאו וכו' • ועיין עוד לקמן מוס : ומדבריהם • זה שכתב הר"ב ומלילה תהיה שבת מלוה כו' בש"ס • וכתבו התוספות דבפקיקה לא בעינן שם מלוה • ולומר דשם מלוה לא מעלה ולא מוריל בפקיקה • דלוקא מלילה שאינה אסור כל כך אלא משום דהוי כעובדא לחול דאין יוסיפין על אהל ערלי הוי ליה חשש איסור דאורייתא ואין לסקל בו לדידיה לעורר מנוה • ולרבנן דשרו שרו אפילו בלא מנוה וכ"כ התי' בס"פ כל הכלים דף קכ"ו ע"ב : (ש"ל)

כמ"ד ול הרמב"ם יש לו עוד וכו' עכ"ל כלומר בכלה ער הנה שייך בין לאחמב"ם ולין לדאי אך הטעם אלה הנני לא שייך אלא לאחמב"ם ולא לאחי' דלדידהו פקיק מה כתיבו תעשה הוה"ק : (זס) :

תי"ט ד"ה ומודדין וכו' ויש בו חשש איסור דלא ברייתי' וכו' אבל בוונלן לוחי דלרי"ש אסור אבי' לדבר מנוה דבין דס"ל דאין יוסיפין על אהל ערלי הוי ליה חשש דאורייתא ואין לסקל בו לדידיה לעורר מנוה • ולרבנן דשרו שרו אפילו בלא מנוה וכ"כ התי' בס"פ כל הכלים דף קכ"ו ע"ב :

מסכת עירובין

פרק א **מבוי** שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה־יימעט־ר"יהודה אומר אינו צריך. והרחב מעשר אמות ימעט־זאם יש לו צורת הפתח. אף על פי שהוא רחב מעשר אמות אין־צריך למעט: ב הכשר מבוי ב"ש אומרים לחי וקורה. וב"ה אומרים לחי או קורה.

פרק א **מבוי** פי' הר"ר יונתן הכהן שהוא מלשון מבוא העיר (שופטים א') ע"כ. ומ"ש הר"ב ומן התורה הרי לבטלולי בית כלומר כלין הכרמלית שהזכיר ברפי"א דשבת. אבל לא שהיה לומר כלשון היה"ל גמור לחייב חיוב גמורה ומדרבנן הוא לגזור עליה למה אחי לבטלולי הר"ם גמור ושריון בתקנתא דלחי או קורה לתהוי ליה הכירא ואם הכיח את הקורה למעלה מעשרים אמה ימעט. כלומר הפיל את הקורה עד שתהיה למטה מעשרים למעלה מעשרים לא שלטה בו עינא ואם יש בקורה זן [מלהרא] פי' ליורים ופתחו' אפילו למעלה מעשרים אמה א"ל למעט שע"י לותה הליורים שלטה בה עינא: ר"י אומר א"ל. דטעמא דקורה לאו משום הכירא אלא משום מחילה דאמר־כן פי' תקרה יורד וסותם וכיון שכן הוא מה לי בתוך עשרים מה לי למעלה מעשרים ואין הלכה כר"י: הרחב מעשר אמות ימעט. דטפי מעשר אמות לא מקרי פתח אלא פרצה ואין פתח בעינן הלכך יימעט רוחב כניסתו ויעמידנו על עשר או על פחות: ואם יש לו צורת הפתח. בכל מקום שאמרו חכמים צורת פתח הוא אפי' קנה מכאן וקנה מכאן גבוהים עשרה טפחים או יותר וקנה על גביהן ואע"פ שאינו מגיע בהן ואף מ"פ שגבוה מהן יותר משלשה טפחים וכל האמות הסמוכות במשנה זו ובכל ערובין וסוכה וכלאים הם אמה בת ששה טפחים וכל טפח ארבע אצבעות בגודל אלא שפעמים צריך למדוד בטפח עצב כלומר אלא ישים ריוח באצבעות הגודל בין זו לזו אלא יהיו מצומצמות ומוגבות זו בזו ופעמים צריך ליתן ריוח בין גודל לגודל אלא יהיו מוגעים זה בזה וחסו שבקרא טפח שותף כולל בזמן שהמלילה בטפח עצב היא לחומרא כגון מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט וסכה שהוא גבוה מעשרים אמה פסולה מודלים בטפח עצב ובזמן שהמלילה בטפח שותף היא לחומרא כגון מבוי אין גבהו פחות מעשרה עפחים שכה אין גבהה פחות מעשרה עפחים מודלין בטפח שותף וכן לעולם: ב הכשר מבוי. הכלהו והזמנתו של מבוי לבטלבל בחוכו ע"י שתופי מבואות: ב"ש אומרים לחי וקורה. שניהן צריך להו מן התורה לי מחילות שלימות בעינן ואתאי הכלכה למעשה מבוי ואוקימתא לרביעית אלחי וקורה: וב"ה אומרים אם לחי לו קורה. למה הורה ג' מחילות בעינהו לא ואתאי הכלכה למעשה מבוי אלחי מבוי אלחי מחילה: ומבוי הליירי בית הכא הוא מבוי שהוא רביעית פתוחה לר"ה ולרבו אלחי מרבו הרחבו על הרחבו שנפרלה הפתוחה לר"ה ולריך פה ארבעה ומבוי אלחי מרבו אלחי מרבו אלחי מרבו

ו גבהן עשרה טפחים • פי' הר"ב כשיעור גובה המבוי • * עיינו"ם לעניל במשנה ב' בס"ל וכבר"פ לקמן • וכתב הר"ר יונתן"ם בקורס שלריך שלא תהיה למטה מעשרה ולא תהי בקורה לסמיך על משנה ז' של לחי שהשיעורו עשרה כשיעור מבוי ע"כ • ומ"ש הר"ב ואפילו היה המבוי גבוה הרבה כבר כתבתי כן לעיל משנה א' בשם הרמב"ם :

רבי יוסי אומר רחבן ג' • פי' הר"ב דבעי דבר חשוב במחילה וז"ל הר"ר יונתן י"ל דלעתים הר"י דבעי דבר חשוב במחילה שאפילו יפליגנו מן הכותל בשלש לא יתי אורח להשי גיסא ולהשי גיסא ולבעליה כלהשכחן במלה אמצעית של ג' מלות במחילות כלאים כל שאין שלשה לריך שלא יהא בין זה לזה במלואו ותוקעין לה במלואו נכנס ויולא ומשום הכי מתיר ר"י ואפי' בסומכו לגמרי בכותל בעי ג"ט ברחבו עכ"ל ובפ"ל בתוספתא דכלאים איתא והובאה בס"ם בפירקין דף ט"ז ע"א :

ז אפילו בדבר שיש בו רוח חיים • ולא חיישינן שמא תמות למיתה לא שכיחא (ועיין מ"ש במשנה ב' פרק ד' לנדרים) ולשמא תברח גמי ליכא למיתה דבקשורים מיירי ולשמא תרבץ תחתיה וליכא מחילה עשרה גמי ליכא למיתה למיירי למתוח באשלי מלעיל כלומר שקשור' בחבלים לכותלי המבוי ביתדות שיולאות מן הכתלים או מן הקרקע ואינה יכולה לרבוץ תחתיה וכבי מפרשינן בסוכה עכ"ל הר"ר יונתן :

רבי יוסי אומר • פי' הר"ב לחיישינן שמא תמות • ותיכוון • סוכה דף כ"ל :

רבי מאיר מטהר • פי' הר"ב דסבר כל מחילה כו' וקשה לעיל גמי בריש • ובש"ס ורי"ף ורבי יונתן איתא בריש ר' מאיר אומר • * וכן הוא בסדר המשנה שבירושלמי בריש ורבי מאיר אומר :

וכותבין עליו גיטי נשים • מ"ש הר"ב * • ואם כתב לה גט בקרעוכי לא מגרש בה כיון שלריך קלילה • כלמפרש במשנה ג' פרק ב' לגיטין לכתיב וכתב ונתנו שאינו אומר מחוסר וכו' : ח שיירא • תרגום ארחת ישמעאלים שיירת ערבאי • רמב"ם : והקיפוה • מע"ם • בכלי בשאר • כגון מרלעות ואוכפין של בשאר והיא מחילה שסרבה מגגה פרץ כגון החלל שבין אוכף לאוכף אע"פ כו' מחילה ומותר לטלטל בכל הבקעה שהיתה מחילה כרמלית שהרי עכשיו הוא מוקלת לגירה • הר"ר יונתן : גבוה עשרה טפחים • מהשעם ש"בתכו מבמיים בסוכה רפ"ק כמ"ש שם שכ"כ התוספות שם סוף דף ד' לשם דבעינן בשבת מחילה גבוה עשרה מפחם ולפיכן : ולא יהו פרצות כו' • כתב הר"ב דפרוץ כעומד מותר וכ"כ הרמב"ם ושכן הוא בכל הש"ס הרב ברטנורה

ו לחיים שאמרו גובהן עשרה טפחים ורחבן ועוביין כל שהוא רבי יוסי אומר רחבן ג' טפחים : ז בכל עושין לחיין • אפי' בדבר שיש בו רוח חיים ור' יוסי אומר • ומטמא משום גולל • ורבי מאיר מטהר וכותבין עליו גיטי נשים • ורבי יוסי הגלילי פוסל : ח שיירא שירנתה בבקע' והקיפוה בכלי בהמה • מטלטלין בתוכה • ובלבד שיהא גדר גבוה עשרה טפחים ולא יהו פירצות יתרות על הבניין • כל פירצה שהיא כעשר אמות מותרת מפני שהיא כפתח • יתר מכאן אסור : ט מקיפין שלשה חבלים זה למעלה מזה ובלבד שלא יהא בין חבל לחבירו

ור' יוסי אומר רחבן שלשה • דבעי דבר חשוב במחילה כמו לה ואין כלבה כר"י : ז רבי יוסי אומר לחיישינן שמא תמות ולא הוי גבוהה עשרה ולא יהיה מלעתים וסמיך עליה : ומטמא משום גולל אם עשאוהו לקבר מטמא לעולם אסנעא בו אלם וכלים כאהל המת אפי' מיטל משם לכתיב (במדבר י"ט) וכל אשר יגע על פני השדה והר שיכ לרבות גולל ולופף גולל הוא כסוי הקבר : ור"מ מטהר טעמא דר"מ משום דקסבר כל מחילה העומדת ברוח חיים אינה מחילה ואינה הלכה : ור"י הגלילי פוסל • דכתיב (דברים כ"ל) וכתב לה ספר מה ספר אין בו רוח חיים לף כל שאין בו רוח חיים ורבנן אי כתי וכתב לה בספר כלאמר' הסתא לכתיב וכתב לה ספר לספור דברים הוא לאתא הלכה כת"ק [ואם] כתב לה גט בקרן של פרה ונתן לה את הפרה להשתא אינו לריך קלילה לאחר שנכתב כשר אבל אם לא נתנה לה את הפרה אלא את הקרן כיון שלריך קלילה לא מגרש בה : ח ולא יהו פרלות יתרות על הבנין • ואפילו הן פרלות קטנות פחותות מעשר אם הפרוץ מרובה על העומד אינה מחילה ולף כנגד העומד אסור : כל פרלה שהיא כעשר אמות מותרת • ובלבד שיהא העומד רב עליה אי נמי פרוץ כעומד הוי מחילה ולף כנגד הפרוץ מותר : יתר מכאן אסור • אפי' פרלה אחת יתר מעשר אסורה כל הסיקף ואפילו העומד מרובה ולא עבדי אנשי פתח יתר מעשר והוי פרלה ודוקא דאין לה צורת פתח אבל אית לה צורת פתח אפי' יותר מעשר הוי פתח : ט מקיפין ג' חבלים • אשיירא שחנתה בבקעה קאי : זה למעלה מזה • על גבי יתדות סביב מן הבל התחתון לקרקע פחות מג' והרי כאלו כלו עומד לכל פחות מג' כלבוד אמי וממנו לאמצעי פחות משלשה הרי עומד ששה טפחים פחות שני משהיין בשני האחרים ומאמצעי לעליון פחות משלשה

משלשה הרי השעה טפחים עומד בשלשה האחרים פחות משלשה משהיין : שעור עובי החבלים יותר על טפח • שלשה משהיין כלי שיהא בין הכל עשרה טפחים : י מקיפין בקנים מועלים ועומדים וזו היא מחילה שתי אבל שלחבלים הויא מחילה של ערב : בשיירא דברו • הקלו אלין שהיין לריכין אלא אם שתי כגון קנים אם ערב כגון חבלי אבל ליחיד לא הקלו אלא על שיהים בה שתי וערב ושלש בני אדם הרי הן כשיירא : כל מחילה שאינה של שתי ושל ערב : אי הן משני בריים • אם שתי אם ערב ואיכא בין רבנן קמאי לרבנן בתראי דרבנן קמאי לא שרו ליחיד אלא לומיא דשיירא בדרך הולך ואינו יכול לעשות מחילה ראויה ולא ביום ורבנן בתראי אמרי אחד משני בריים בין ליחיד בין לרבים בין בדרך בין בישוב והלכתא כותייהו אלא שאדם אחד אם אינם שבתו במדבר אין יכולים לעשות מחילה גדולה יותר מבית שאתים שהא מאה אמה אורך על חמשי רוחב כחלר המשכן ושלשה בני אדם אם יותר הן שיירא ויכולים לעשות מחילה גדולה ואפילו כמה מילין כפי מה שלריך לבם ולבלי הפסיקם ובלבד שלא יעבר מקום פנוי בתוך המחילה יותר מבית שאתים : פטרו במחנה • ליוצאים למלחמה ואפילו למלחמת הרשות : מבילין עליה • ואין חוששים משום גזל ואפילו כרתו אותם בעליהם ועשאום חבילות : ופטורים מרחילה ילים • שלפני הסעודה אבל במים שלאחר הסעודה חייבים הואיל ונתקנו מחמת הסכנה של מלח סדומית המסמי את העינים חמירא הסכנה מאיסורא : ומדמאי • שאין לריכין להפרים תרומת מעשר של דמאי כגון אם לקחו תבואה מעם הארץ : ומלערב • ערובי חצירות • כגון מאוסל לאוסל • במחנה מוקף מחילות אבל עירובי תחומין לריכין לערב :

פרק ב עושין פסין לבירות • מסן ולהוליא לרשות הרבים ומוסין פסין שיהיו הפסין טוסין [חלל] סביבות הבור רשות היחיד וימלא ויולא ויניח שם ותכנס בהמתו כלה לו ראשה ורובה ויסקנה : דומנין • שני עמודין שכל עמוד מלאו הארבעה גראה כשנים יין בלשון יון שנים וכשמונע העמוד העשוי כשנים לפאת הרומית מערבית ממלא נוטה זופנו אחד * (למזרח וזופנו אחד לצפון) וכשמונע לפאת מערבית לפונית נוטה לזו אחד * (למזרח ולזו אחד לדרום) וכשמונחן ארבעתן לארבע הפאות ממלא לכל רוח שתי אמות זופן אמה כנגד אמה וחריות בתחיים : וארבעה פסוטין • באמלע מונח לכל רוח לוח רחבה אמה • ובזמן שאין בין פס לפס [מאלו ארבעה] דומדלין אלא עשר אמות או פחות מזה ר"מ דאין לריך לפסין פסוטין ואם יש בינתן יותר משלשים מזה ר"י לריך פסוטין לא נחלקו אלא מעשר עד י"ג אמה ושלש דר"מ אומר לריך פסוטי' ור"י אומר א"ל והלכה כר"י : אסיירא קאי ועצמה מפרש במשנה לקמן : י ומדמאי • גמרא לתנן (בפ"ג דדמאי) מאכילין את העניים דמאי ואת האכסניא דמאי • פירש הר"ב שם לאם לנו • חייבין לתקן • וכתבתי שם לאיכא בירושלמי דמוקי הכי • והקשה שם הר"ם מדהכא לתנן נכה ומלערב ס"מ דשבתו ולמו חייבין ואפילו הכי פטורים מדמאי ע"כ • ול"ל דאוהו מ"ד סבירליה דסכי לעדלין קתני דפטורים מדמאי הכא לנו ואם לנו ושבתו חייבים בדמאי אבל פטורין מלערב :

ומלערב • פירש הר"ב עירובי חצירות • אבל עירובי תחומין חייבין ובכפ"ב דשבת כתב דעירובי תחומין יש להם סמך מקראי :

פרק ב עושין פסין לבירות • * עיין במשנה ל' * ומ"ש הר"ב שעמוקים עשרה עיין מ"ש בזה בש"ל בפרק לקמן משנה ג' : גובהן עשרה טפחים ורחבן ששה • גובהן י' שאין נקראת מחילה בפחות מי' (וכמ"ש בש"ל בפרק לעניל משנה ב') ורחבן ו' טפחים לזהן אמה שאע"פ שבמחילה [חלר] שני בפס ל' (כמ"ש הר"ב פרק לעניל משנה ב') לא לנו לשתם בחלר אינה ג' מחילות שלמות אבל בפסי בירות שרבוו פרון מכל לד מלריכין פס שלו' שפחי • הרב ר' יונתן : וארבע פסוטין • כתב הרמב"ם בפירושו הר"ר מולה כשם ביניהן ל' • ולאו דווקא אלא מסריך בלישנא דברייתא לתני ר"י אומר כי"ג אמה וכי"ל אמה וכ"ל יאלו מכלל י"ג ולכלל ארבעה עשר אמה לא באו הי"ג אמה ושלים הן וכן כתב במשנה

שתי אמה לחבירו שלשה טפחים • שיעור חבלים עוביין • יתר על טפח • כדי שיהא חבל עשרה טפחים : י מקיפין בקנים • ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו שלש' טפחים בשיירא דברו • דברי ר' יהודה וחכמים אומרים לא דבר: בשיירא אלא בהווה • כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב אינה מחיצה • דברי רבי יוסי ב"ר יהודה וחכ"א אחד משני דברי' • ארבעה דברים פטרו במחנה מביאין עצים מכל מקום • ופטורים מרחיצת ידים • ומדמאי ומלערב :

פרק ב עושין פסין לבירות ארבעה דיומדין נראין בשנים עשר • ארבעה דיומדין וארבעה פשוטים • גובהן עשרה טפחים ורחבן ששה • ועוביין כל שהוא • ובינידן כמלא שתי

ועוביין כל שהוא • לחבירו שלשה טפחים • ובינידן כמלא אמה • אבל בפסי בירות שרבוו פרון מכל לד מלריכין פס שלו' שפחי • הרב ר' יונתן : וארבע פסוטין • כתב הרמב"ם בפירושו הר"ר מולה כשם ביניהן ל' • ולאו דווקא אלא מסריך בלישנא דברייתא לתני ר"י אומר כי"ג אמה וכי"ל אמה וכ"ל יאלו מכלל י"ג ולכלל ארבעה עשר אמה לא באו הי"ג אמה ושלים הן וכן כתב במשנה

במשנה לקמן ובתחורו פרק י"ז :

קשורות כתב הר"ר יונתן ואע"פ שאין ספרות מוסמות בעולו בחבית אפילו הכי מסתברא בהו לפי שגם דומות אחל וכמוהות שם לשון הא"ל נכנס לשמות מונח הכ' שהתה מסם ורוכם לגלות ואם יהיו ביקסלומלין פחות מזה ספיעור יבואו ספרות ויפילו הדיומלין לארץ • ומתלוקת הר"מ ור"י שזה מסער בגמל של שלם שלם פרות וזה מסער בארבי מסמע שים מקומות שאין חורשין בלא ארבע פרות או מפני שהארץ קשה לחרוש או מפני שהבהמה נשה שלהן אינה מוקה כשאר פרו' דעלמא ע"כ • * ועוד הם שלשים שרמיתי בארץ רוסיא בהרבה מקומות שחורשין בארבע גמלים ולא מפני שי אלו הטעמים אבל מפני שהקרקע שמינה מאוד והמחרים נכנסת פעוומק הרבה ולריכה לשוורים רבים לסליך המחרישה :

אחת נכנסת כו' • פירש הר"ב דבקה אחת כו' הכי ת"ל ופירש"י ולא פרש נכנסת ופרש אלאה דא"כ לא הוה קשורות • ומ"ש הר"ב דלא בעינן מלומלמי' בל כך • ר"ל דאלו עשר אמות לרבי מאיר וכן הי"ג ושלש לר"י לא בעינן מלומלמות וכו' וכן הוא ברש"י ורמב"ם :

ג סחר • עיין בפרק ג' דשביעית משנה ז' בפירוש הר"ב ופחם גרם סחר ואפי' הכי מפרש כמו סחר אבל הכא אי אפשר לפרש בית האסורים :

מוקצה • פירש הר"ב דבקה כו' ונקרעת מוקלם לפי שאין רוב תשמישם שם כלכתב הרמב"ם משנה ח' פרק בחרש • וכתב הר"ב לבל הני הקיפן לחירה הוא • פירש לחירת חלם לבנים ולילאם תמיד כן פירש רש"י דף כ"ב ע"א ועיין במשנה ה' מ"ה שם בש"ל :

ומחר לבדיק כו' • כתב הר"ב והני פסי בירלות נמי אחיל ומיהיכן דאון לשחיית אלם כו' כ"ב רש"י ז"ל • ועיין במשנה לקמן :

ד בור • הוא הגבא שיתכנסו שם הנים • הרמב"ם :

לבאר

הלכם הר"י : בור הרבים • אי פשקי מיא מלכר אהלי אלא התירו פסי בירלות אלא שיהו מים מלו ין לבהמות עולי רגלים בל זמן שאין שם מים אין לפסין שורת מחילה : באר היטיב • נמי שרי לבאר מים חיים הן והא לא פשקי מיא : לבאר

שתי רבקות של שלש שלש בקר דברי רבי מאיר • רבי יחודה אומר של ארבע ארבע • קשורות ולא מותרות • אחרת נכנסת ואחת יוצאה : ב מותר להקריב לבאר ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה בפנים ושירתה • מותר להרחיק כל שהוא ובלבד שירבה בפסין : ג רבי יהודה אומר עד בית סאתים אמרו לו לא אמרו בית סאתים אלא לגנה ולקרפף אבל אם היה דיר • או סהר • או מוקצה או חצר • אפי' בית חמשת כוריאפי' בית עשרה סרין מותר • ומותר להרחיק כל שהוא ובלבד שירבה בפסין : ד ר' יהודה אומר אם היתי' דרך * הרבים מפסקתן יסלקנה לצדדין • והבמים אומרים אינו צריך • אחר בור הרבי' ובאר הרבים ובאר היחי' עושין להן פסין • אבל לבור היחיד עושין לו מחיצה גבוה עשרה טפחים • דברי רבי עקיבא • ר' יהודה בן בבא אומר אין עושין פסין אלא לבאר

ר"י אומר של ארבע ארבע • הן י"ג אמה ושלש: קשורות אבל לא מוחרות • לגה חיות כעין קשורו' ולא קשורו' ממש לבהי חנא אבל לא מוחרות להחזיר ולמעט ריוח שבחיים : אחת נכנסת ואחת יוצאה • רבקה אחת של בקר נכנס' ורבקה אחת יוצאה ום יוחר רוחב מבאלו היו שתיהן יוצאות או שתיהן נכנסות וזו קולא היא לגה בעינן מלומלמות בל בך : ב מותר לסקריב לבאר • לפסין ולעשו' הקף קלר ובלבד שיהא מספת הבאר עד בין הפסין כלי ראשה ורובה של פרה שהשתי אמות אבל בלוי מהבי לגה אמה ומשוך אחר פרתו ויוציא הלבי מון למחילה : מותר להרחיק כל שהוא • לעשות הקף גדול כמו שלבו חפן ובלבד שיהא בפסין הבל מה שמרחיק מן הבור מרבה בריות שבין הפסין וצריך להרבות בפסין על בלי שלא יהא בין פשוט לפשוט [ובין פשוט לליומל] יותר מי"ג אמה ושלש כדברי ר' יהודה שהלבה פמותו : ג ר' יהודה אומר על בית סאתים : לא יעשה הקף גדול לבאר אלא על בית סאתים • לגינה ולקרפף • שאין הקפן לחירה : קרפף • הקף גדול חון לעיר לבהמה שם נלאולר : דיר • של בהמות שעושין בחלות היום בלן ולאחר בלן מלי לזבלם בגללי בהמה : סהר • [הקף מחילה] לבהמות (הערוך) ואית הגרסי הסר • בית האסורים : חצר • מקום מגול שלפני הבתים : מוקצה • רחבה שלאחורי הבתים הבל הני הקפן לחירה הוא ומני פסי בירלות נמי הוא ומיהיכן דאויות לשחיית אלם חשמים מעליותא הוא : ומותר להרחיק כל שהוא • כלומר בשם שבל אלו שהוקפו לחירה אפי' גדולים על עשרה כוריים מותר לטלטל בהם בך מותר להרחיק הקף של פסי בירלות בל מה שלבו חפן וכן הלבה : ד אם היתה דרך הרבים • דרך הרבים בוקעים בה מפסקת בין הפסים יסלקנה לצדדים מחוץ לפסים אלא יהיו הרבים מהלכי' בין הפסים ומשון לה ברשות הרבים ומבטלים המחילה ואין

לבאר הרבים בלבד • ולשאר עושין חגורה גבוה י' טפחים : ה ועוד אמר ר' יהודה בן בבא הגינה והקרפף שהיו שבעים אמה ושירים על שבעים אמה ושירים מוקפת גדר גבוה י' טפחים • מטלטלים בתוכה ובלבד שיהא בה שומירה • או בית דירה • או שתהא סמוכה לעיר • רבי יהודה אומר אפילו אין בה אלא בור • ושיח • ומערה • ממלטלין בתוכה ר' עקיבא אומר אפילו אין בה אחת מכל אלו מטלטלין בתוכה • ובלבד שיהא בה שבעי' אמה ושירים על שבעים אמה ושירים רבי אליעזר אומר אם

לבאר הרבים • לחיכה הרחי' לעשות וכן הלכה ואין מוחזי' לעולאות מים לסולית מן הבאר על ידי פסי בירלות אלא כלי להבהתן בהמתן של עולי רגלי ובארץ ישראל בלבד אבל לחולי מים כלי לחחות הלבי עלמו אסור אלא יורד לבור ומחם מו בבוסם מקלה בבוסם עלמים : ה ועוד אמר רבי יהודה בן בבא • מהוא לאמר אין עושין לחומר' ובי פסין לאמר אין עושין מותן אלא לבאר הרבי' והסתם הקמר מומר' אחרינו לאף במוקף לחירה לא הרי טפי מבית סאתי' מהוא הכי תנא ועוד : שומרים • הכה שומרי' לאף על גב דהוקף לחירה בית סאתים הוא הרי טפי לא : הסמוכה לעיר • לחוליל וקרובה לביתו לעתו לחסתמם בה תמיד וכמוקף לחירה למי : ובלבד שתהא שבעי' ושירי' על שבעים ושירי' • ולא יורד ות"ק ממי לעיל לאמרו לו לא אמרו בית סאתי' אלא לקרפף ולגינה אבל אם היה דיר או סהר או חצר וכו' כרבי עקיבא הקמר לריכה לאיכה בית חירה אפילו טובא ממי איכא הוקף לחירה בית סאתי' • ומאי ביניהו אמרינן בה"ם לאיכא ביניהו לבר מועט שבית סאתי' יוחר על שבעי' אמה ושירים רבועי' וה"ק הרי בית סאתי' שלמי' ולרבי עקיבא שבעי' אמה ושירי' על שבעי' אמה ושירי' והו לא וכילא ילעגו לבית סאתי' יוחר על שבעי' אמה ושירי' רבועי' להא אמרינן בה"ם וכמה הן סאתי' בחלר המשכן וחלר המשכן בחיב בים (שמות כ"ז) אורך בחלר מאה באמה ורוחב חמשי' בחמשי' ולרשינן מאי חמשי' בחמשי' אמרה תורה טול חמשי' שארבו יוחר על רחבו וסבב חמשי' הנוחרי' לשיעור שבת להוו להו שבעי' אמה ול' טפחי' מרובעי' כילא עשה מהם ה' רלועות של עשר אמה רוחב ואורכן חמשי' הן אחת למזרח ואחת למערבה הרי רחבה ע' ואורכה חמשי' • שים אחת ללרום ואחת לצפון הרי שבעי' על שבעי' אלא שהקרנות פגומי' לבל הקרן וקרן עשר על עשר מפני החוספי' שהוספת • טול מן הרלועה החמישית ארבע מחיכות של עשר [על עשר] ושים לארבע קרנות ונחמלאו • טול עשר על עשר הותרי' שהם שנים טפחי' [על שנים טפחי'] ועשה אותן רלועות של ב' טפחי' הרי לי רלועות אורך כל אחת י' אמות שהן ג' מאות אמה' הזע' לבל רוחב הרי ע' אמות ול' טפחי' על ע' אמות וארבע טפחי' אלא שהקרנות פגומי' טפחיים על טפחיי' • ונשארו בילך לי אמה טול מהם ח' טפחי' ושים לקרנות ונחמלאו ונשארו בילך י"ח אמות ול' טפחים אורך ברוחב טפחיי' והיינו דבר מועט שהם בתת לחלקן [ולהקיף] אין מגיע תוספת לרוחב שני שליש אלבע להא בשני למעבד מינה רלועות של רפ"ג [אמות]

לבאר

מים כלי לשתות אדם עלמו אסור • והקשו בתוספת דלא כ' אמאי בעינן שיהו ראוין לאדם כמ"ש הר"ב במשנה' דלעיל וחילקו הי"ל שאם הלם לעורך בהמה ונשתיירו שפשרי לאדם א"כ לחחלת שתקון לא הוחרו אלא לעורך בהמה אבל בשביל נתקן לעורך בהמה הרי אף לעורך אדם ע"כ • וא"ש הר"ב דלא יורד לבור ומחם • שיהו בהבור קלים אבל הם הם לאבב בל בך אלא יוכל הלבי' להרחיב רגלין בלבי הבור ולבל • מותר לבהקלם לבל אחל מהני פירוסי' או לדלות או לתקן • הוספת : הגורה • פי' הר"ב מחילה • וכן לשון התוספת • וכתב הר"ר יונתן שמפני שלריכין מחילה מל' רוחותיה קורא לה חגורה : ה ועוד אמר ר' יהודה בן בבא כו' • כתב הר"ב מהוא לאמר אלא לחומרא כו' אף על גב דר"י נמי תנא אלא לחומרא במשנה ג' ולא קתני אחריתא במשנה ד' ולא קתני ועוד התם אפסקוהו רבנן במילתא אחריתא לאיהו לא מיירי אלא בפסי בירלות ואהדרו רבנן בגינה וקרפף כו' * גמרא ועיין מ"ש במשנה ז' פ"ל דבילה ובמשנה ב' פ"ט לקמן :

שומירה או בית דירה • וכו' פי' הר"ר יונתן שומרים בעין הוכח של שומרי אלאן או הסלות אלו הבהמים בקביעות יומם ולילה בל הסנה או בית דירה לבבה"ב אע"פ שאינה חדירה אלא לפרקים או שתהא סמוכה לעיר בתוך אלפים אמה בנון ליבול בה"ב ללבת ולעיילבה :

אלא בור כו' • רולה לומר אחל מהם אם בור אם שיח אם מערה • רמב"ם :

ובלבד שיהא בה שבעים אמה וכו' • מ"ש הר"ב דהא בעי' למעבד מינה רלועה של רפ"ג אמות אורבו' • על הבל הקירוב הוא • לפי שהוא פחות ב' אלבעות ושני שליש אלבע • כי הסטה שעשיתיו שבעים אמות ול' טפחי' על שבעי' אמות ול' טפחים הקו שיקיפהו בל' רוחותיו • יהיה אלבע ל' פעמים שבעים אמות ול' טפחים • ל"פ שבעים הוא ר"ף • ל' פעמים ל' טפחים הוא שהם עשר טפחים שהן שני אמות וארבע טפחים • עוד כדי למלאות הקרנות הפגומות • ופגומתן לדברי הר"ב שעשה הרלועה חלאת המקפת ברוחב שני שליש אלבע • לריך למלאות לארבע קרנות לבל אחת שני שליש אלבע • על שני שליש אלבע שהן ל' שליש אלבע ול' פעם ארבע שליש אלבע הם ט"ז שהם ה' אלבעות ושליש אלבע • ומובן הוא זה שבתב הר"ב שאין מגיע תוספת לרוחב שני שליש אלבע • ר"ל תוספת לבל רוח ורוח

לבאר הרבים בלבד • ולשאר עושין חגורה גבוה י' טפחים : ה ועוד אמר ר' יהודה בן בבא הגינה והקרפף שהיו שבעים אמה ושירים על שבעים אמה ושירים מוקפת גדר גבוה י' טפחים • מטלטלים בתוכה ובלבד שיהא בה שומירה • או בית דירה • או שתהא סמוכה לעיר • רבי יהודה אומר אפילו אין בה אלא בור • ושיח • ומערה • ממלטלין בתוכה ר' עקיבא אומר אפילו אין בה אחת מכל אלו מטלטלין בתוכה • ובלבד שיהא בה שבעי' אמה ושירים על שבעים אמה ושירים רבי אליעזר אומר אם

ורוח ר"ל הרלועה הנוספת בכל רוח ורוח אין ברחבם שני שליטי אלכע • אבל ברוחב הסעת יעלה ליותר שהרי שני הרלועות נושפת ברו חב הסעת וכן באורך • גם קל להבין למה אינם מגיע עשר אמות ואחרבע טפחי׳ זה לפי שנשאר בינינו היה שמונה אורך ברוחב טפחי׳ וכשתחתוך הרוחב לרלועות שיהיו ברוחב כל אחת שני שליטי אלכע יהיו י"ב רלועות שהטפחי׳ הם ח׳אלכעות שבהם כ"ל שליטי אלכע • הנה בינינו י"ב רלועות שארך כל אחד ואחד שמונה עשר אמות ואר בע טפחי׳ • חשוב י"ב פעמי׳ י"ח אמות ול׳ טפחי׳ יעלו רל"ל אמות כי׳ פעמי׳ י"ח עולם ק"פ • עוד שני פעמי׳ י"ח עולם ל"ו הרי רע"ז עוד י"ב פעמי׳ ל׳ טפחי׳ הם מ"ח טפחי׳ שהן ח׳ אמות נמצאו בין הכל רק רכ"ל אמות ואנו בעינן למעבד מינה רלועה רפ"ג אמות ומה שכתב להלכה כחכמי׳ דבעינן לבר מועטו כך כתב הרמב"ם ועיין מה שכתבתי בסייעתא דשמיא פרק ה׳ משנה ג׳ :

אם היתה ארכה יתר על רחבה אפילו אמה אחת אין מטלטלין בתוכה • רבי יוסי אומר אפי׳ ארכה פי שנים ברחבה מטלטלין בתוכה : ו אמר

אמר יום טוב הנה הרב כתב בזה הלשון הרמב"ם בקש חשבונות רבים ולא ירלתי לסוף דעתו ע"כ • ואין זה כי אם לשמוע בלימודי׳ להעיר אזן שומעת לשוס לב לדברי הרמב"ם ולעמוד על סוף דעתו • שאחרי שאין בידו לחזקן ולהשיב עליהם • הרי שהיקשו יפה מדבורו • כי מי נתן אותו חזקן לחקן לגניל לאלם ישרו • על דבר אשר לא שאלו מאתו • שאחרי שמצא לי ידו לפרש משנתינו על פי פירוש רש"י • אין אחריות אחר המפרש׳ עליו • אם ירד לסוף דעתם אם לא • אך עונתמותו הרבו ומגזרתו ילמדנו ובמלותיו יגומו ומשנת האולם יעורנו ויעוררני לשבין ולהשכיל בדברי הרמב"ם לסוף דעתו וזאת היתה כוונת הר"ב ז"ל באין ספק • על כן כמלווה ועשה הנני הגני • מלורף לזה שראיתי שדברי הרמב"ם בפירוש דברי רבי אליעזר ורבי יוסי הן לקוחים מדברי הרי"ף בפירוש דבריהם וגם הם הם התומי׳ וכאשר יודענו דברי הרמב"ם יובנו גם דברי הרי"ף • ונוסף על זה כי מתוך דברי אלה יבין כל תלמיד עם לורב דרך מספר מרובע על איזה מספר שיהיה עם ידיעת הפה לרבי החשבון בטוב טעם ודעת • גם הוצאת האלכסון • ועל פי דרכינו מודיע ג"כ דרך מספר מרובע שהרבתי בו בפי׳ משנת המוטע ירק בפ"ה דכלאי׳ במספר הוצאת בתי והוא דרך אחר מאשר נהרוך בו לפנינו מפני המספרים הוצאי׳ בשלישיות וחשעיות וכיוצא בהם • אבל מודיע עכשיו כי גם דרך הנה דכלאי׳ דרך הראשון יקרא לה ומודיע הבתה ומתתה* ובעל הסגנות של ספר תורת הארץ הסתתם בה בשער הראשון קודם פתח א׳ • ולתלו התועליות הנמשכות ממנה ידי עשתה זאת הפריסה והביאור • ואל תקון בתרכו כי רב הוא בחועליותיו :]

לשון הרמב"ם בפירושו

כבר ביארנו כי חבר המשכן הוא בית הראתים • וכבר ידענו כי חבר המשכן שעורו הוא בית הראתי׳ • תמשת אלפי׳ אמה • כי ארכו מאה אמה ורחבו חמשי׳ • וכל מקום הראתים מלת השיעור אלו חמשת אלפי׳ אמה הוא בית הראתים • באיזה צורה שיהיה • בין שיהיה עגול • או מסולם או מרובע או זולתו מן הצורות • אבל שהוא מרובע שיהי׳ עומד הזויות׳ שיהיה מלתו חמשת אלפי׳ אמה • לא יולע לעלע אותו השטח אלא בקרוב • לפי שחמשת אלפי׳ חשבון בלי גזור ונגזרו בקרוב שבעים אמה וחמש שבעיות אמה • והדבר בכאן בזה החשבון כמו שזכרתי לך במה שקדם ביחוס האלכסון שעולה למשבעה כי לא יגיע לעולם ליציעת גדר החשבון שאינו (גזור) אלא בקרוב • ואין זה לחסרון לשתנו • אלא מפני טבע זה החשבון ולפיכך אמרו שבעים ושיריים כי כשחשיב אלו השיריים חמש שביעיות כאשר זכרתי לך [ותכה] שבע׳ [אמה] וחמש שביעיות׳ שיהיה החשבון חמשת אלפי׳ ותני אחד בקרוב • ואם תשים השירי׳ שני שליש׳ כמו שנוטה לעת הירושלמי תשים מלת אותה שהוא ארבעת אלפי׳ תתקל"ג ושבע תשיעיות וזה מחלוקת שיש בין מאמר רי׳ יהודה בן בבא שאמר שבעי׳ ושיריים ובין מה שאמר רבי עקיבא שאמר בלבד שתהא שבע׳ ושיריים על שבע׳ ושיריים • מחובר אל המחלוקת שישים בעים בשומרים ובית הירה כי רבי יהודה בן בבא ילקלק החשבון מאל על שתשים מלת המרובע בית הראתים שלשים וישים השירי׳ חמשה שביעיות כאשר זכרנו או מה שהוא יותר לה ממנו ור׳ עקיבא יקרב החשבון ויותר וישים השירי׳ שני שליעיות או קרוב מזה על שתשים מלת המרובע קרוב מבית הראתי׳ וכן נראה מדבריהם

מדבריהם במקום אחר • ומאמר רבי יהודה אפילו אין בה אלא בור וסיד ומערה • רואה בו אחד מהם׳ או בור • או שיח • או מערה ונתבאר בהוספתא כי ר׳ אליעזר סובר אם היה הארבה יותר על שנים ברחבה אין מטלטלין בתוכה ומתלוקתם במה שאומר לך • והוא כי ר׳ יוסי אומר כי המקו׳ שהוא בית הראתים המלתו חמשת אלפים אמה כמו שבארנו אפילו יהיה הארבו בשנים ברחבו על שיהיה הארבו מאה אמה ורחבו חמשים אמה כמו חצר המשכן מטלטלין בתוכו ושיהיה בזה האלכסון קרוב לקי"ב והוא יותר מכפל הרוחב ור׳ אליעזר סובר כי לא יוסיף האורך על הרוחב אלא כשיעור שיהיה האלכסון כפל הרוחב • ויבין אורך הבשוח שלש ותשעים ושלש תשיעית והרחב חמשים וג׳ ושלש אמה והאלכסון מאה ושבעה וחצי ואלו החשבונות כולם בקירוב ומה שזכרתי לך למעיון ואי אפשר להוציאם בדיוק לפי שהם כולם חשבונות בלי גזורים ולא יהיה לדעת ר׳ אליעזר לעולם באורך בית הראתים יותר משלש ותשעים ושלש תשיעית אמה ולדעת ר"י יהיה הארבו מאה אמה וזה הוא מה שזכרנו לדעת רבי אליעזר ויהיה שיעור מאמר ר׳ אליעזר כך היה אורך האלכסון יותר על שנים ברחבה אפילו אמה אין מטלטלין בתוכה וכל מה שזכרנו מן הגזירה והולאת האלכסון [והסיבור] הוא קרוב מאד בעיני היודע בחכמת החשבונות והאסטרונות וקשה מאד ויהיה בו כסומא מי שלא למד בזה הענין עכ"ל :

וזה ביאורו אמר כי חבר המשכן שעורו בית הראתים חמשת אלפים אמה כי הארבו מאה ורחבו חמשים • וזה מבואר מאד בהחכמה פחמשים על מאה לומר חמשים פעם מאה יעלו בדיוק חמשת אלפים • ומה שאמר אבל שטח מרובע שיהיה עומד הזויות׳ יהיה מלתו ה׳ אלפים לא יולע לעלע אותו השטח אלא בקרוב • ר"ל כשהוא מרובע אמיתי או שאין הארבו כפלים ברחבו • ונתן טעם הדבר לפי שהוא חשבון בלי גזור וכו׳ כמו שזכרתי לך במה שקדם ביחוס האלכסון לעגולה כו׳ הוא בפרק לגעיל משנה ה׳ והשתקתי לשונו שם • ואמר לפיכך אמרו שבעים ושיריים כי בחתשים אלו השיריים חמש שביעיות יהיה החשבון חמשת אלפים וחצי אחד בקירוב • וזה אופן הכאתו לשורך לעשו׳גם האמות לשבעיות שיהיה הכל במספר שוה ויהיו השבעים אמות ז׳ פעם שבעים ארבע מאות ותשעי׳ הרי בילינו תל"ה שבעיות עם הה׳ שבעיות הקדומים • ונכה אלו תל"ה ונאמר ה׳ פעם ה׳ כ"ה • ה׳ פעם ל׳ ת"ן • ה׳ פעם ת׳ שני אלפים • עוד אמור ל׳ פעם ה׳ [ת"ן] • ל׳ פעם ל"ח אלפים ק׳ • (שכן י׳ פעם ל׳ תת"ק • נמצא בידך ט׳ פעם תת"ק) ל׳ פעמתי׳ ל"ן אלפים(שכן י׳ פעם ת׳ ל׳ אלפי׳הרי בידך׳ פעם ל"ן) עוד אמור ת׳ פעם ה׳ שני אלפים • ת׳ פעם ל׳ ל"ן אלפים • ת׳פעם ת׳ ק"ם מ׳אלפים (שכן׳ פעם ק׳ י׳ אלפים • ו"כ ק׳ פעם ת׳ מ"ח אלפים נמצא בידך ל׳ פעמים מ׳ אלפים) לרפס כ"ה ת"ן שני אלפים • ת"ן ת׳ אלפים ק׳ • ל"ן אלפים • שני אלפים ל"ן אלפים ק"ם אלפים׳ הנה האחדים ה׳והעשיריו׳ ק"ן ושים הק׳ בהמאות׳ ישן אלף ושים האלף לאלפים׳ ויהיו כל האלפים רמ"ה הנה עלה בידנו המספר מהכאת תל"ה בעצמו שהוא רמ"ה אלפי׳ כ"ה • ולמעינו לדעת כמה אמות שלמות הם בזה המספר ולפיכך נצטרך להכות הסבעיות בעצמה כי כל שבעה שבעיות מזה הגדר הוא אמה מבגדר ונמצא ה׳ ידיעת ריבוע כל הגדר הנעשה למספר שבעי׳ אלפים הוא הנכה שבעה מהם בעצמם ויעלה בידינו מ"ט שהוא ז׳ פעם ז׳ האבאר לנו כי כל מ"ט שבמספר שיצא לנו מהכאת תל"ה בעצמו אין אמה מחשבות • ונכה לדעת כמה פעמים מ"ט הם בזה המספר שאמרנו ונמצא כי ברמ"ה אלפי׳ הם כ׳ אלפים פעם מ"ט כי הר׳ יש בו ל׳ פעם מ"ט ויותרו ל׳ שיש אותם למ"ה יהיו ג"כ מ"ט הנה שברמ"ה הם חמשה פעם מ"ט ויהיה מ"כ ברמ"ה אלפים חמשה אלפים פעם מ"ט • וכל מ"ט הוא אמה • הרי שבמספר שאמרנו הסחמשת אלפי׳אמה ויותרו כ"ה שהם שבעיות והם חצי אחד בקרוב שהאחד הוא מ"ט כמו שהתבאר : ואמר עוד ואם תשים השירים שני שליש תהיה מלת אותו השטח ל׳ אלפים תתקל"ג ושבע תשיעות • משפטו בזה האופן שנעשה השבעים אמות לשליש לשעלות המספר לאלקים שוים ויהיו השבעים ר"י שליש כי ג׳ פעמי׳ שבעים הוא ר"י • ונחבר לסם גם השני שליש הקדומים ויהיו רי"ב והכה רי"ב בעצמו המשפט האמור בהכאת תל"ה בעצמו • ואחר ההכאה תצרף הכל • נמצאו בידך מ"ל אלפי׳ תתקמ"ל • (וכשנכה כמה אמות יהיה זה המספר בהשבורת נצטרך לדעת כמה מחלקים אלו עולים באמה בהשבורת ואלו המחלקים הם שלשים ונמצא שגדר שעשיונו לאלקים הוא שליש שכל שלש ממנו הוא אמה מהגדר : ונרבעם לדעת האמה בהשבור׳הרבוע ונכה שלשה פעם ג׳ הוא ט׳ ידענו מזה שכל ט׳ שלשים הם אמה בהשבורת ולפיכך כל כך ט׳ חלקים שבמספר הזה כל כך אמות הם בהשבורת המספר הולאתו שכל׳ו אלפי׳מקמ"ל הסר׳ אלפי׳ פעם ט׳ • וכתוד שמונה אלפי׳ הנשארים הם ת"ת פעם ט׳ ויצאו ת"ת ונקח מן התקמ"ל מאה לארף אלו • יעלו גם כן ק׳ פעם ט׳ • ויותרו תתקמ"ל • וכבר עלה בידנו ארבעה אלפי׳ תת"ק אמות • ומצאנו בהתמ"ל שבהת"י מהם ל׳ פעם ט׳ (שבכל מאה א׳ פעם ל׳ עוד י׳ הנה בת"ת נשארו ת׳ פעם י׳ הנה הנם עם הי׳ שנרפתי בהת"י ג"כ אחד פעם ל׳) הרי תתק"ל אמות • ומן הל"ל המחרים תעשה ג׳ פעם ט׳ ויותרו ז׳ הרי לך ארבע אלפים תתקל"ג אמות

שבעה חשעיות ר"ל שכל חשע מהם אמה ברבוע :

ואמר עוד ונתבאר בהוספתא כי והכי מסקינן בפ"ס • ואמר אפילו יהיה ארבו כשנים ברחבו ושיהיה בזה האלכסון קרוב לי׳ב והוא יותר מכפל הרחב • זהו לדרך פירוש הרי"ף ואולם שהאלכסון קרוב לי׳ב • מבואר ממה שכבר הודעתי נאמנה בפי׳ משנת המוטע ירק בפ"ה דכלאים • שכל

(ביל ושמיטה לוייע)

שכל אלכסון מרובע ארוך סוף גדר למרובע שרבועו כפני פמעמדעים שקוי אורך ורוחב גלריסס • וכמה קו האורך המוגמר סוף גדר למרובע שבתוך בתשבורת עשרת אלפי׳ כי מאה על מאה עשרת אלפים (כי י׳ פעם מאה אלף־ומגלא ביחד י׳ פעם אלף) וקו הרוחב סוף גדר למרובע שבתוך בתשבורת כ״ם מאות כי חמשים פעם חמשים חמשה ועשרים מאות (כי י׳ פעם חמשים חמש מאות הרי ביחד חמשה פעם ת״ק) מספר כל שני המרובעים י״ב אלף ת״ק • ונשוב אל האלכסון וסוף קו״ב וכה הקי״ב כמספע הסכאה והארוף ויגיע לנו י״ב אלף תקמ״ד כמספר שני המרובעים מרבועי ארך ורחב

ויוותרו מ״ד וו״ם בקירוב :

ואבאר עוד ור״ת סובר כי לא יוסיף הארך על הרוחב אלא בשיעור שיהיה האלכסון כפל הרחב ויהיה הארך ששתת ל״ג ושלים תשיעי • הרחב נ״ג ושלים ויהיה האלכסון מאה וז׳ ואני • וכה משפע ביאור לבריו נעשה ל״ג אמות הארך כלם לשלשי תשיעיו׳ כלי היהיה האלקי כולם שוים וכל שלים תשיעית הוא חלק מכ״ז כי ג״פ ט׳ כ״ז • הנה ל״ג הם כ״ז פעמי׳ ל״ג וכה ב׳ אלפים תקי״ח ועם השלים תשיעית המוקדם הם בין הכל ב׳ אלפים תקי״ב • וכן נעשה מן נ״ג ושלים שהוא הרוחב לחלקים שוים שיהיו כולם שלישיות ויהיו שלשה פעם נ״ג הוא ק״ט ועם השלים הקדום הם ק״ם ויהיה הרחב הארך לרבעה נכה ק״ם עם ב׳ אלפים תקי״ב הארך הסכאה המורה ונלרפע ויעלה הרבוע ד׳ פעם מאה אלף עוד אלף תתק״ד • וכשנרלה לדעת כמה אמות הם אלו החלקים בתשבורת • לזה נריכין אנו לדעת תחלה מספר אמה אחת בתשבורת כמה היא מאלו החלקי׳ והיו חלקי הארך שהן שלישי תשעיות כ״ז באמה וחלקי הרחב שהן שלישות ג׳ באמה • ולפיכך נכה ג׳ בכ״ז והן ג׳ ג׳ פעמים כ״ז שהן פ״ז והיו אלה אמה אחת בתשבורת וכל כך מספר פ״ז שנמצא במרובע שהגמתו כל כך אמות הם בו׳ והנה בד׳ פעם מאה אלף הם ד׳ אלפי׳ פעם פ״ז ויוותרו ע״ו אלפים • (כי הפ׳ מותיר מכל מאה אלף ד׳ אלפי׳ שהקפ׳ אלפי׳ * ובאלי׳ של הפ״ז לוקחת) מהם ד׳ אלפים נמצא שנשארו ע״ו אלף) וע״ב אלפתת״ק הן תת״ק פעם פ״ז • (כי ע״ב הוא ח׳ פעם ט׳ ונמצא בע״ב מאות ח׳ פעם תת״ק ובע״ב אלף פ׳ פעם תתק״ק ועוד תת״ק לשלים הא׳ של הפ״ז) והנה יש בידנו ארבע אלפי׳ תת״ק חלקי פ״ז שהן אמה בתשבורת • ונשארו מכל הד׳ פעם ק׳ אלף ג׳ אלפי׳ עוד מאה ונשים אל האלתתק״ד ויהיו ה׳ אלפים ד׳ • והפ׳ אלפים הם ששים פעם פ׳ ולשארו ר׳ (כי בכל אלף י׳ פעם פ׳ ויוותרו ר׳) ובשתתבר ה׳ פעם ר׳ הן אלף ובאלף עוד י׳ פעם פ׳ ויוותרו ר׳ הרי ה׳ פעם פ׳) ומוסר׳ שנשארו נקח ה׳ פעמי׳ אחד לשלים הא׳ של הפ״ז ויוותרו ק״מ • ונשים עם הד׳ ויהיו ק״ם • הנה בידנו ד״ת תתק״ם אמות וישארו ק״ם חלקי פ״ז • שהן ב׳ פעם פ׳ ויתחברו ב׳ פעם א׳ לשלשי הב׳ אמות הנה שתת מרובע ארוך ל״ג ושלים תשיעית ורחב נ״ג ושלים עולה בריבוע ד״ת

צ״ל * ויהן הבי פעם ק׳ אלף ובוגמא ג״ב :

צ״ל * * (בעם ושלים אלפים)

צ״ל ובשביל הלאחר שלא הפ״ז לקחתה

תתקס״ב בקרוב והוא קרוב למלא ה׳ אלפי׳ חלר המשכן המוגמ׳:

ואולם לדעת שהאלכסון הוא ק״ו וחצי בקרוב נריכין אנו לדעת כמה יעלו ב׳ המרובעי׳ מרובע הארוך שהוא ל״ג ושלים תשיעית ומרובע רחב שהוא נ״ג ושלים ונבר אמרנו שחלקי מספר הארוך אחרי שחלקוהו לשלשי תשעיו׳ שעלו שני אלפים תקי״ב וככה אותם בעצמם כמספע הסכאה והארוף שהתחלר ונמצאה ה״ג פעם מאה אלף ועשרת אלפים עוד קמ״ל • ולדעת כמה אמות הם בתשבורת נקח כל חלקי שלישי תשעיות שבאמה והן כ״ז וככה כ״ז בעצמו כמספע הסכאה והארוף ויהיו תשכ״ט והקל חלקי שלים תשעיות בתשבורת אמה אחת • וכמספר תשכ״ט פעמים שנמצאה במספר מרובע הארוך שהגמתו כל כך אמות הן בו • ונמצא שמונה אלפים פעם תשכ״ט בכ״ח פעם ק׳ אלף־ל״ב אלף־שמן ג״ו [ק׳ אלף] הוא ח׳ [אלף] פעם ת״ם • (סדרי בכ״ו יש שמונה פעם ז׳) והמספר שמונה הוא מאות והמספר שמוניה׳ שמו הם מאה אלף ומגא׳ שמונה׳ אלף פעם ז׳ מאות בכ״ו פעם ק׳ אלף־ל״ו * (ומן) הוא׳ פעם ק׳ אלף־ומגא ג״ב ח׳ אלפי׳ פעם ד׳ על המשכ״ט ונלטרך לאולאה זו מאה ושמים אלף־כי ד׳ פעם ח׳ אלפי׳ הוא זה המספר׳ בעצמו) ונשארו * * (ר״פעם ק׳אלף) עוד מ׳ אלפי׳ מהמספר׳ הוא גם כן ח׳ אלפי׳ פעם׳ למלאות כל המספר תשכ״ט לשמונ׳ אלפים פעם • ונלטרך לאולאה זו ע״ב אלפי׳ (כמספר ק׳ פעם ט׳) ונמצא מה שנשאר מכל מספר ה״ג פעם מאה אלף שהוא ל״פ ק׳ אלף עוד ה״מ אלף ויש בידנו שמונה אלפי׳ פעם תשכ״ט • ומן המחברים נמצא בהם שם מאות פעם תשכ״ט כי בל״פ מאה אלף עוד ד׳ אלפי׳ יהיה שם מאות פעם ת״ם (כי שם פעם ז׳ הזמ״ב וכל ריבוע מאה באמה הוא עשרת אלפי׳ נמצא מספר שם מאות בהכאה לת״ם הן מ״ב פעם עשרת אלפי׳ שהן ל׳ פעמים מאה אלף עוד ד׳ אלפי׳) ונשאר מ״ח אלפי׳ ולהשלים הד׳ של תשכ״ט מוגיה ג״כ שם מאות פעם ד׳ נלטרך לאולאה זו י״ב אלפי׳ (שכון׳ פעם ת״ר) ונשאר ל״ו אלפי׳ ולהשלים הט׳ של תשכ״ט ל מספר ת״ר פעם • מוגיה ג״כ ת״ר פעמים׳ ונלטרך לאולאה זו תמשם אלפים ת׳ (שכן שם פעם ט׳ כ״ל וכל שם הללו הם מאות סדר כ״ל מאות שהן תמשם אלפי׳ ת׳) ונשאר מכל ה״ג פעם ק׳ אלף • שלשים אלף ת״ר • ועלה בידנו ת׳ אלפים ת״ר פעם תשכ״ט • ונחבר שלש׳ אלף ת״ר • הנשארים עם שעשרת אלפי׳ קמ״ל הקדומים ויהיו מ׳ אלפי׳ תשמ״ל • ונמצאו בהם ג׳ פעם תשכ״ט שהן ל״ה אלפי׳ הם תמשים פעם ת״ם (שבכל ל״ה אלף בכל אלף פעם אחד ת״ם • ויוותר ה׳ שהן ק״ה מאות והקע״ו פעם ת״ם) ולהשלים הד׳ של תשכ״ט למספ׳ ג׳ פעם תשכ״ט • מוגיה ג״כ ג׳ פעם־ד׳ ונלטרך אלף לאולאה זו (שכן ד׳ פעם ג׳ הן אלף) ולהשלים הט׳ של תשכ״ט למספר המוגה • מוגיה גם כן ג׳ פעם ט׳ ונלטרך לאולאה זו ת״ן (שהוא ט׳ פעם ג׳) ונשאר מן הכל ל״ת רל״ל • ועלה בידנו ח״ת אלפי׳ ר״פעם תשכ״ט ע״עוד מוגיה מל״ת רל״ל הנשארים ונמצא בהם

בהם ה׳ פעם תשכ״ט שהם פעם ת״ם הן ל״ם אלפי׳ וה׳ פעם ד׳ הן מאה וה׳ פעם ט׳ הן מ״ם ונמצא שהגרכנו להולאה זו ל״ו אלפי׳ ונשארו תרמ״ט • ועלה בידנו ת״א [תר״עם] פעם תשכ״ט שהן כל כך אמות שמונה אלפים תרכ״ם עוד תרמ״ט חלקים שכל חלק הוא חלק מתשכ״ט באמה בתשבורת׳ והוא נ״ב קרוב לאמה שלא יפחתו כי אם פ׳ חלקים מהתרמ״ט עד תשלו׳ תשכ״ט • ונרבע נ״ב הרוחב שאמרנו שהוא ק״ם שלישי אמה וכשנכה מספר זה בעצמו בלרך הסכאה והרוף האמורים יעלו כ״ה אלף ת״ר ולדעת כמה אמות הן בתשבורת נקח כל חלקי שלישי אמה והן שלשה וככה אותם ונהיה כי ט׳ שלישי אמה הם אמה בתשבורת ולכך כל כך מספר ט׳ שנמצא במספר כ״ם אלף ת״ר כל כך אמות הן בזה המספר ונמצא ט״ת אלף הם שני אלפים פעם ט׳ (שכן ט׳ פעמים שני אלפים הן י״ת אלף) ונשארו שבעה אלפים ת״ר ומוגיה מהם ת״ת פעם ט׳ והקבע אלפים ומאתים (סדרי הן ע״ב מאות וח׳ פעם ט׳ ע״ב והמספר שהולאנו ממנו הזמאות) נשאר ת׳ בלבל ובידנו ב׳ אלפים ת״ת פעם תשעה ובאלו ת׳ הנשארים הם ארבעים פעם תשעה ויוותרו ארבעים (כי ת׳ הוא עשרים פעם ארבעים ונמצא שנשאר ארבעים) ועלה שני אלפים תת״מ פעם ט׳ ובמי הנשארים נמצא גם כלל פעם ט׳ ואשארו ד׳ הרי בידנו שני אלפים תתמ״ל פעם ט׳ שהקבל כל אמות ב״ת תתמ״ל עוד ל׳ חלקי תשעיות ומעתה נלרף שני הרבועים והם ת׳ אלפים תרכ״ם • ב״ת תתמ״ל ויהיו י״ת אלף תל״ט אמה עוד תרמ״ט חלקי תשכ״ט * (באורך על רוחב ארבע חלקי תשעיות) שיעלו אמה ושלים אמה בקירוב וזה תשבונו שנכפיל ונעלה תתרמ״ט בט׳ והל׳ בתשכ״ט ונחמר ט׳ פעם תרמ״ט והקם אלפים תתמ״ל ונחמר תשכ״ט פעם ל׳ (אם ארבע פעם תשכ״ט) והן כ״ת תתקי״ו • הנה אלו שני המספרים שביחד הם שמונה אלפים תשכ״ו הם תשבורת חלקי תרמ״ט תשכעי״ם * [בהוחב י״ט תשעיות בתורך ותשכ״ט] אורך על ארבע תשעיות רוחב אבל לדעת מה הן החלקים נכפיל החלקים בעצמם והם תשכ״ט ותשעיות ונחמר תשעה פעם תשכ״ט והן שם אלפים תקנ״ח • והוא האמה בתשבורת שחלקי הרבה תש״כט וחלקי רחבה תשעיות ואולם כבר אמרנו כי תרמ״ט * [פעם טית ותשכ״ט פעם] ארבע עלו שמונה אלפים תשכ״ו ולפיכך מוגיה מהם שם אלפים תקנ״ח והיה אמה ויוותרו שני אלפים קכ״ו • והן שני אלפים קכ״ו חלקי שם אלפים תקנ״ח לאמה * שהוא שלים אמה בקירוב ומוכל לשקלון אותן ונעשה בשני המספרים (רלוני לומר מספר שני אלפים קכ״ו ומספר שם אלפים תקנ״ח) מכל אלה חלקים חלק אחד ונמצא כי שני אלפים קכ״ו כשנתחבר כל אלה חלקים שיהיו חלק אחד שיהיו בהם בספר תשל״ב (אסרי אלה פעמים ת״ם • שני אלפים ק׳ • ואלה פעמים ל״ב • כ״ו) ומן שם אלפים תקנ״ח נשאר כל אלה חלקים שיהיו חלק א׳ נמצאה שיהיו במספר אלפים קפ״ו (סדרי אלה פעמים שני אלפים ו״ת • ג״פ ק״פ • תק״מ • ג״ז כ״ת) עוד נקטין מה שעלה בידינו (והוא תשל״ב חלקי שני אלפים קפ״ו •) למספר קטן ונחשוב כל אלה חלקים לחלק אחד • (ככה בשני המספרים ונמצאת כי תשל״ב יהיו רמ״ל) (סדרי אלה פעמי״ר׳ סתת״ר וג״פ מ״ק וגלשה פעמים ד׳ י״ב) ומוב״ת קפ״ז יהיו תשכ״ט שהרי אלה פעמי׳ ת״ם • שני אלפים ק׳ • וג׳ פעמים ד׳ • ס׳ ואלה פעמים ט׳ כ״ו) הנה עלה בידינו מרובע [ט׳ תשעיות] אורך ורחב ט׳ חלקי תשכ״ט [רוחב ומרובע הסכ״ם אורך] ברוחב מרבע תשעיות עולים אמה בתשבורת עוד רמ״ל חלקי תשכ״ט לאמה בתשבורת • שהוא שלים אמה בתירוב שהרי רמ״ל שלים תשל״ב הוא אבל חוצלת הסקעמה שהוכל לדבר חלקים בעלות קלרות • והנה עמלנו למנין שמספר שני המרובעים הם אחד עשר אלף ת״ק אמה עוד שלים בקירוב :

וזבינו לזין אלכסון זה המרובע הארוך שעלו שני רבועי קוי אורך ורחב ממנו למספר הזה האמור שיהיה האלכסון ממנו גדר ק״ז וחצי לפי שנמצאהו גדר למרובע בהמשך שהם ואדבעים אלף רכ״ם חלקים • שנעשה ק״ז גם כן לחלקים שיהיו חלקים שוים ונמצא בידינו רע״ו וכשנכה רע״ו בלרך הסכאה והארוף יגיע לנו שהם ואדבעים אלף רכ״ם • וכשנהיה כמה חלקים הם באמה בתשבורת כדי לדעת כמה חלקי׳ מלאו הם באמה בתשבורת הרשומים לאמה וכמו שהשלים נתרבע כפי חלקיו הרשומים לאמה והם שלשה וכשיגיע שלשה בעצמו לומר שלשה פעם שלשה הקחלי הוא חלק משלים באמה בגדר שאנו בו ונכנו בעצמו לומר שני פעם שני הם ארבע • הנה שבפי מספרי ארבע שבזה המספר המונח • כל כך אמות בתשבורת הם במספר הזה וזהו יגאו ואדבעים אלפי׳ כ״ו) הנה עלה בידינו ו״א אלפים וכשנחבר׳ כי אלפים הם ת״ק פעם ארבע נמצא בידינו אחד עשר אלפי׳ ת״ק ועוד רכ״ם יהיה הם כ״ו פעם ארבע והחלק אחד שהוא רביע מאמה בתשבורת : עוד מכל המצא מספר ק״ז וחלי לשעלותו לסך כזה בלרך יותר מקיר ונהוא הלרך שהרגלת בו במשנה הנוטע ירק בפ״ם הכלאים • והוא לסכות מספר הולא בחלי כלרך הכאת מספר הולא בשלמים ונאמר חלי פעם חלי רביע • חלי פעם ז׳ שלשה וחלי • וחלי פעם ק׳ כי שבעה פעם חלי ג׳ וחלי • שבעה פעם ז׳ מ״ע • שבעה פעם מאה ת״ם • מאה פעם חלי כי • ק׳ פעם ז׳ ת״ם מאה פעם מאה עשרת אלפים • לרפס רביע • ג׳ וחלי • חמשים • שלשה וחלי • מ״ע • ת״ם • כי • ת״ם • עשרת אלפים • יהיה ביקר רביע וחמשים עם החלים ששה עשר והעשיריות ק״מ מחברים יהיו קכ״ו עוד רביע ואמאיות י״ל מחברים יהיו אלף תקכ״ו ורביע עוד עשרת אלפים הרי י״א אלפים תקכ״ו ורביע • ואמתת הסכאה במספר הולא בחליין לסכומו בלרך מספר הולא בשלמים והיהיה החשבון מכוון ואמת אוכיח בזה הטעון יוגח אורך ארבע אמות ברוחב חלי אמה שנכה חלי בלי ולפי חשבונינו אמרנו חלי פעם ל׳ • כי • וכן הוא • שהשיש שעה אורך ל׳ ורחב חלי ותחלוק השעה לשנים ברחבו • ותחבר החלקים זה אלל

* ברוחב י״ט (שהם תשעיות) עוד כאלו (שהם תשכ״ט) אורך • עוד ג״ב אחה) אורך על ל׳ תשעיות ברוחב שיעלו לאחר כו׳ וכנ״ל לפי הנהות בעלי תשעורות :

אלא זה ר"ל אלא אורך זה אלא אלא אורך זה סגס סוף מרובע סגים על אחד סגן סגני וכן נמיח אורן ל' וחלי אמה ברוחב חלי אמה ולפי חסבונו חלי חלי ל' וחלי ל' יעלה ב' ורביע וכן הוא שכמו שחלקת בשבת לי לשנים חלקים ונשים ב' על אחד סגן סגי כן יחלק עכשיו גם חחלי לשנים ויסיס ב' ורביע על אחד סגן סגי ורביע שמלאת למל שכמו שכלאת הסלמי בסלמים מעליפים בסכלאתם המספר הסלמים שלמי מכם בס ר"ל ב' בלי מכפיל ומעריף סיסיו סלי ב' פעם ל' כסס סכלאת חחלי בחיזס מספר סיסים מחלק ומחסר המספרו שהוא חלי כסס מחסר ועושס המוכס לחלי מספרו חיזס מספר שהים אם ל' עושסו לבי ואם חלי עושסו לרביע וסרלון בעשיים לחלי ר"ל ברביע הסחבורת הסלמים ל' נעשים ב' על ב' ויסחלי נעשס רביע על רביע סגך רואה כי הסכלאת על הלרך הזס הוא מכוון ואמת והוא קרוב מאוד בחשבון הוא הוא בחייס • כי לא הלעלך לך להכלאה ולכרוף • ונקמן בהוא כי אין אנו לריכים לשום הוא כמו בלרך אחר לרכנו בס במספרים הקולמוס :

ונשוב אל ענינו הרי הרבנו ק"ז וחלי קרוב לשני הרבועים כי לא יחסר רק ק"ו ורביע והוא בקירוב במספר גדול כזה ומפני כן יהענו כי אלכסון מרובע אריך המונח הוא ק"ז וחלי :

אני טרם אכלס לדבר חסבתי למחפש כי זה הסיות הרמב"ם הלכסון ק"ז וחלי הים לפסיב עליו אם נמיחהו ק"ז ורביע יתקרב יותר לחשבון שני הרבועים הלאורכים ולא יעלוף ק"ז ורביע כי אם פחות מחתי אמות • ולפי חשבון ק"ז וחלי העלוף כמו כ"ו אמה פחחבורת וזה הנחלק הק"ו ג"כ לרביעות ויסיו חכ"ט עם הרביע הקלוס וכשנכה חכ"ט כלרך הסכלאה והלרוף יסיו קפ"ל אלף עוד מ"א • ונכה הרביעות ל' פעם ל' יסיו ט"ו וכל כך ט"ו אלפים שבמספר הזה כל כך אמות הן בו • ומאלף ק"ם אלף הן י' אלפים פעם ט"ו ויעלו ח' אלפים וחח' אלפים הם ח"ק פעם ט"ו הרי בילנו י"א אלפים ח"ק פעם ט"ו ונחלרו רק מ"א אלפים אלפים אמות ט' אלפי אמה • הרי הילה לנו החשבון בקרוב רק מאוד כשנאמר הסלכסון ק"ז ורביע :

והעולה מזה הנמלנו למדים שבשנית הלכסון ק"ז ורביע הוא קרוב הסלכסון עם מספר הרבועים בפחות מחתי אמות ולכן הקרוב אלי כי טעות הוא בלשון הרמב"ם ולריך לחיות ק"ז ורביע :

ו אפילו הוא כבית כור • ואע"ג דלא סוקף לדירה • דלא אמר לבקעה דבקעה לא אסיימי מה אותיה אלא בדרך מדרון ובגנה לה ודלא ממנה • אבל בגיה וקרפף יש לחסם מה אות מעליתא אך לא נעשו על דעת שיהורו בחם • הר"ר יונתן :

ביתו אסור כו' • כתב הרמב"ם ר"ל רשותו בחצר • ומוסב על ביטול רשותו החם • ומ"ש הר"ב כלחתן וכו' בין בחוגב בין במוגל • ריש המפרשים נקט • אע"ג שהוא דלא כהלכתא וכן עשה לקמן פ"ו מהנה ב' • ולענין פסק הלכה למעשה זו כתב הרמב"ם שכלן לחיות • ועיין פרק ו' מסנה ג' :

פרק ג מערבין פי' הר"ב עירובי חחומין כו' ואע"ג לחחומין חמירי שיש לחם הסמך הסמוכה כמ"ש בחפ"ב לשבת הקלו בחחומין אלא אלא לדבר מצוה • עם הסמוכה שהיה יכול לילך בו חלילה • אפילו הלעיל ק' אגינה וקרפף • אגבי חצר ששבת אחד מחם ולא עירב • ולמחר בטל רשות חצרו לחבריו שהיה אוסר עליהן מלוגיא מבחיקן לחצר שהחצר רשות כולן וחלקו אוסר עליהן • הוגיל ובטל רשות חצרו בטל אף רשות ביתו אע"פ שלא פירש ונעשה אורח אלא לפיכך אף ביתו מותר לחם אבל אסור לו לחכנים ולוגיא מביתו לחצר אע"פ שהוא מותר לחכנים ולוגיא מבחיקן לחצר כשאר כל אלה הנכנס לבית חברו שותר לו לוגיא מבית חברו לחצר לחם רשותא אחד הוא מכל מקום מביתו אסור הוא לוגיא ולא אמרינן כיון דבטל לוגיא רשות ביתו הרי ביתו כבחיים לבשעה שלוגיא עכשיו לחצר מחר ומחזיק ברשותו הוא ואוסר עליהן לחתן בסדר עם עכו"ם מי שנתן רשותו וחזר ולוגיא בין בחוגב בין במוגל הרי זה אוסר : שוגאים בעקרבנין בשבת • מע"ם מרור • ועקרבנין ירק שעלין שלו דומות לעקרב ואני שמעתי שיב הגדול בשבת הלקל : ובקשתי לי חבר • לני חבריה שלו אם שמעו מעין ולא מלאתי ואין הלבה כראתה מהן לגבי נינה וקרפף לא הרי טפי מבית הם אחים • ואמר חצר ששבת אחד מהם ולא עירב ובטל רשותו ולא בטל ביתו אף לחם אסור ביתו הבחיים לחצר מותר ועקרבנין לאו מרור הוא ואין אלם יולא בו ידי חובתו בפסח :

פרק ג מערבין • ערובי חחומין לאלו ערובי חצרות אין מערבין אלא בפת וסתם בכל לחתן במתניתין לאו דוקא כדאמרי' בגמרא אינלמלין מוסכלות אפילו במקום שנאמר בהן חון לחא הכא חתן בכל מערבין חון

חון מן המים ומן המלח • ואיכא מאי המים ופטריות לאין מערבין ולא משתתפים לאלו מזון נכסו המים ומלח ומשתתפים • שהופי מבואות : הכל לקח בכסף מעשר : כדאמרי' (לעיל ל"ב) ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך : חון מן המים ומן המלח • אלא פרי מפרי הוא : הנוכר מן המזון • לא לאמר יאסר עלי מזון לאין נקרא מזון אלא חמשת המינין דזיתי וחעלי אלא כגון לאמר כל הן עלי קונם לנזיר ביין • ולישראל בתרומה • הומטם אומר בחולין • ולכהן בבית הפרס • רבי יהודה אומר אפילו בבית הקברות • מפני שיבול לילך לחוץ ולאבול : ב מערבין בדמאי • ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו • ובמעשר שני והקדש שנפדו והבחנים בחלה • (ובתרומה) אבל לא בטבל • ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו •

מן המים ומן המלח • והכל ניקח בכסף מעשר חון מן המים ומן המלח • הנוכר מן המזון מותר במים ובמלח • מערבין לנזיר ביין • ולישראל בתרומה • הומטם אומר בחולין • ולכהן בבית הפרס • רבי יהודה אומר אפילו בבית הקברות • מפני שיבול לילך לחוץ ולאבול : ב מערבין בדמאי • ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו • ובמעשר שני והקדש שנפדו והבחנים בחלה • (ובתרומה) אבל לא בטבל • ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו •

השולח

מן המים אלו • לעיל ל"ב לערובין מפני ללעתה : לילת המקום מוגלמא הוא ונעשה המערב כאלו אוכל . ובת הם במקום הסמוך המעורב ומהם יש לו אלפים אמה לכל רוח וסלכך לכר מזון בעינן דש"י • ומ"ש הר"ב לאלו פרי מפרי וכו' עיין על זה מ"ש בפ"א ממעשר שני מסנה ג' בס"ד :

* והכל נקח בכסף מעשר • עיין במסנה ו' פ"ג לעוקצין :

מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה • עיין מ"ש במסנה ו' פרק ב' לקוטין :

הומטם אומר בחולין • פ"ה הר"ב שאפילו אם ישראל הוי מין מפריסים תרומה בשבה אינו בין הם הומטם כלתן מ"ב לשבת וע"ש ולקמן במסנה ב' :

ולכהן בבית הפרס • פי' הר"ב למותר לכהן לכנס הם כסות מנפה הוא שהבשר כבר נרקב כמה שיש ועלמות בלא בשר אינמטמאין באהל אלא במגע וכשמנפה לפני רגלו אם יש עלם גדול נראה הוא ויוחר אלא יגע לו ברגלו ואם עלם קטן הוא נלקח בגפ"ה ואינו מסיטו ברגלו ואם מבוה בעפר אינו מטמא ר"י ולאמר ש"מ דראוי לאוכלו בעי ר' ומשני שיבול להבית אלא בכשורים אינו מטמא אלא במגע • הר"ר יונתן : מפני שיבול לילך לחוץ ולאבול • פי' הר"ב כגון שיבנס הם בשרה הבית ומגל ומסיים רש"י בעגלות מבעול יום ועיין רפ"ח דאהלות שלריך שמזיקים אדבעי' שאם כו' * ועיין מ"ש במסנה ה' פ"ג לחגיגה ופריך בגמרא היכי אייתי לה לאם מוגיא יהו חון לשדה ויהילנה על הקבר ומלקט ר"י ולאמר ש"מ דראוי לאוכלו בעי ר' ומשני שיבול להבית אלא בכשורי כלי עץ שאין בדחקן טפח דלא מקבלי טומאה ואין מביאין הטומאה * ומ"ש הר"ב לאסור ליכנס ולהסתנם בבית הקברות לשון רש"י וכל תשמישי המת אסורין בהנאה לגבי הקברות מותחת הם מרים (במדבר כ') וגנזר הם הנפקא לן בסנהדרין מותחת הם מרים (במדבר כ') וגנזר הם הם • מעגלה ערופה ע"כ :

ב והבהנים בחלה ובתרומה • כן הגי' בס' מהזיק וכן בריב"ף

וסכי מסתברא דגי"ם תרומה מקלה • והטעות כפל בלפוס מלהגן לעיל ולישראל בתרומה • ובהוא הוא דמלהגן הכא וסכסרי בחלה ס"מ לכהנים אמיא ולא כת"ק • וכן כך וכן כך קשיא לי על פסק הר"ב והרמב"ם דלא כהומכוס וכן כתב הרמב"ם בחבורו פ"ז מה' עירובין ומה שהם ר' כהומכוס ומה מחלוקת ואח"כ בחם והלכה כהם וגי"ל לחרן לאסכת הנחמה אחריה והוא מחכיתין הלקחן לסתם הר' דלא גזרו בין הטמאות משום שבות ואי"כ אין הרומה לישראל כלין שיין לגאר וקי"ל * וסרא"ם כתב ולית הלכתא כהומכוס כו' ואע"ג

תוספות חרשים

הר"ב ד"ה שיוגאים כו' ואני שמעתי שיב הגדול כו' עכ"ל וגי"ש דה"ב לתקן לא הסכן בוותיה ריסא הר"ב פי' בפכחים • פ"ב ומגי' ועל תחבת בדרכיב כו' ותקם הוי שהם ושבם ופסקוהו כל הטוסקוס • ותבר מע"ם יש כאן וכנ"ל עכב הגדל מלכ הדקל • וכן פי' הר"ב בשם מכיעת פ"ז ומגם כ' מו מנ"ל בדפי' הר"ר בתרת כאן על מקרבנין"ל שיב הגדל סכיב הדקל ובכרך ומלה בו בגלגלי בגנים וכסחיים פי' הר"ר על אלמוחת הדקלת שיב הגדל כו' לדקל ברש"י דיש שני מיני בסיב לדקל כן תתרגום תור כאן לרש"י ע"ש וק"ל :

בשהורה"ם ג"ב:

תי"ט ד"ה והבהנים כו' הלבי כתב"ם כו' ונראה כו' עכ"ל ובקצ"ל ד"ה כוה ובקצ"ל ד"ה כוה לים לרמי לם נמיח בסיב' מקרבנין חלא שחיונגרבן חלא כ"ל דלגופא מלגרי לאחרוני דלא חיים אלא ידע' אלהן אלולך בכית הפרס • גם בלא"ם ש לחוש אחיא ואיתא לא יהא ראוי אבלו לאחרים וכן אינו יכול לבחול על התרומה דהוא לא הפרי ע"ל ב בישראל הכ"ל ב תוספרא"ח ז"ל:

הר"ב ד"ה לחון מיוחלבה מחכיתים • ג"ב כ"ע ע"ל ת"ש :

ואע"ג דסתם משנה דמסכת [כלים פי"ז] כותיה משום שב"ם
סברי דרבנן (פירוש כברי"תא) וכן רב סולת לאמר שבועה
שלא אוכל בכר זו מערבין לו בה והא דתנן במתניתין
והבכסים בתלה ובתרומה לא הוי במקלוקת ואת"ל סתם דס"ם
לישראל נמי אלא אורחא דמלתא
נקט כהנים שתלה ותרומה מלויים
לחם ושול לסך משנה שנויה
בפרק כל שעה וכתם לוקה
כהנים וכהנה ליהנה תנא נמי הכי
עכ"ל ומה שיש לדקדק בלבריו
הללו כתבתי בספר מעדני מלך
בס"ד :

השולח ערובו ביד חרש שוטה וקטן
וקטן • כתב הרב אבל
בערובי חצירות קי"ל קטן גובה
את הערוב • בתוספות מסקנת
הטעם לערובי תחומין הוא"ל
ומסמכוה אקרא דתמיהא ולא
פירשוהו רבנן לקטן • והר"ר
יונתן פירש לערובי חצירות
לקני ממילא בלתנן (בפרק ו'
משנה ה') בעל הבית שהיה מתוף עם שכינו אינו צריך לערב
ולפיכך קטן גובה אותו ולא מיכפת לן שהרי הוא אינו
צריך שיאמר בו בלוש אבל בערובי תחומים צריך הוא
שיאמר במקום ערובי זה תפא שביתתו של פלוני והוא נאמן
בר דעת הוא :

ג למטה מעשרה ערובו ערוב • מ"ש הר"ב לכל דבר שהוא
משום שבות לא גזרו כי' היינו במקום מלוה במ"ש
הרמב"ם וכתבתיו לעיל הפ"ב דשבת :

אתנו בבור כו' • פירש הר"ב שבכרמלית הכי מוקים בגמרא
וקשיא לפלוג ונתנו באילן גופיה בין השמש ברשות
הרבים לעומת בכרמלית :

אתנו במגדל כו' • מ"ש הר"ב אסור שבות המקלקל • עיין
מ"ש בזה בס"ד במשנה ג' פרק כ"ב דשבת :

ד נתגלגל

השולח ערובו ביד חרש שוטה וקטן או
ביד מי שאינו מודה בערוב אינו ערוב
ואם אמר לאחר לקבלו ממנו הרי זה
ערוב : ג נתנו באילן למעלה מעשרה
טפחים אין ערובו ערוב למטה מעשרה
טפחים ערובו ערוב נתנו בבור אפילו
עמוק מאה אמה ערובו ערוב • נתנו
בראש הקנה או בראש הקונדס בזמן
שהוא תלוש ונעוץ אפילו גבוה מאה אמה
הרי זה ערוב • נתנו כמגדל ואבר המפתח
הרי זה ערוב רבי אליעזר אומר אם אינו
יודע שהמפתח במקומו אינו ערוב :

ד נתגלגל

הסולת את ערובו ביד חרש כו' : להוליכו לחוף אלפים אמה
ולזקוף בערובי תחומין אינו ערוב אם שלחו ביד קטן אבל
בערובי חצירות קיימא לן קטן גובה את הערוב : ביד מי
שאינו מודה בערוב • כגון מתני' לוקחי : ואם אמר לאחר •
בסר לקבלו מן הפסול ויוליכנו
הכבר לחוף אלפים אמה הרי
זה ערוב ובלבד שהא הוא
עומד ורואה בשעה שהפסול
נותנו ליד הכבר אף על פי
שאינו רואה כשהכבר מוליכו
לחוקת שלא עשה שליחותו :

ג נתנו באילן • העומד ברשות
הרבים ויש בו ארבע טפחים על
ארבע טפחים אין יותר : למעלה
מעשרה אין ערובו ערוב • לכיון
דאילן רחב ארבע למעלה
מעשרה הוי רשות היחיד והוא
קנה שביתתו ברשות הרבים וכיון
דאי הוי בעי למשקל ערובים
ומיכליה בשעה שעערוב זוכה
לו הייתו בין השמשות לא מצי
שקיל ליה למייתי מרשות היחיד לרשות הרבים לא הוי ערוב :
למעלה מעשרה הרי זה ערוב • דלמעלה מעשרה כרמלית היא
לכל משלשה ועד תשעה ברוחב ארבעה ארבעה כרמלית היא וכיון
דאי שקיל ליה לערובים אין כאן אלא אסור שבות הרי זה
ערוב ומתניתין רבי היא דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא
גזרו עליו בין השמשות וכשעה שהערוב זוכה לו הייתו בין
השמשות מצי שקיל ליה ונמצא הוא וערובו במקום אחד הלכך
הוי ערוב : נתנו בבור • שבכרמלית כגון שבבקעה ובשלות
ומתכוון לשבות בבקעה או בשלה הרי זה ערוב דבור עצמו
רשות היחיד והוא קנה שביתה בכרמלית ובשעה שהערוב
זוכה לו הייתו בין השמשות מצי שקיל ליה כרבי דאמר כל דבר
שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות : אפילו
בגוב מאה אמה • ואין למעלה רחב ארבע אלא רשות היחיד
הוא ואף על גב דלמעלה רחב ארבע הוא ערוב על גבי מקום
לי בעינן : תלוש ונעוץ • הוא הוי ערוב אבל אחוור לא
הוי ערוב משום דהי שקיל ליה נזרים דף הוא אינא דאמר שמא יקטום מי שקיל ליה אבל אילן קשה הוא
וכיון דשמשות לשמא יעלה ויתלוש לא חיישינן אבל קטימת קנה אייתי דרכיבא ולאי מקטמא • ומחייב משום קוצר אי נמי קנה
וקונדס מיתלף ליה מתוכר בתלוש דקמים דרכם תלושים נעוצין ורמאין כאתו ברים משום הכי אינא דאמר שמא יקטום המתוכר
ויקשור הוא תלוש אבל באילן ליכא לאמר שמא יעלה ויתלוש לאחוב לתלוש הוא : נתנו במגדל של עץ ואבר המפתח
הרי זה ערוב • וכגון שמגעול קשור בחוטים ובצים שאם לא יאמר האמתא אי אפשר ליתכן אלא בסכין הוא קנה קנה סבר
הוא"ל ואפשר לפתוח על ידי שיתוך הבצים בסכין אין כאן אסור שקילה אלא אסור שבות המקלקל הוא בתחיכת הבצים וכל
המקלקלים פטורים • ואיסור שבות בין השמשות בשב ז קניית הערוב לא גזרו כו כלאתרן הלכך הוי ערוב דאמי מייתי סכין
ותתוך לבצים ושקיל לערובים ורי אליעזר סבר אין כלי מעל אלא לצורך תשמישו ואסור לטעול הסכין כלי לתתוך
הבצים שאין תשמישו אלא לתתוך הבצים וסו אינו תרתי עלעול הסכין ותחיכת הבצים אפילו לרבי לאמר כל דבר
שהוא משום שבות בין השמשות לא גזרו בכאלו נוגע מולם לנגרו ואין הלכה כרבי אליעזר : ד נתגלגל

ד נתגלגל חוץ לתחום אינו ערוב • תוא"ל ויש מביאין שהוא לן שם
על ערובו יותר מאלפים אמה לא מצי למשקל ולמשקליה והוא
שנתגלגל בינאי חוץ לאלפ"אמה שכל אדם יש לו ד"אמות מנקו'
ערובו ב' אמות מכל מזרחו של ערוב וכ' אמות מכל מערבו :

ד נתגלגל חוץ לתחום ונפל עליו גל או
נשדף או תרומה ונטמאה מבעוד יום אינו
ערוב משחשיכה הרי זה ערוב אם ספק
רבי מאיר ורבי יהודה אומרים הרי זה
חמר גמל ר' יוסי *(ורבי שמעון) אומרים
ספק ערוב בשר אמר רבי יוסי אבטולמוס
העיד משום חמשה קנים על ספק ערוב
שבשר : ה מתנה אדם על ערובו ואומר
אם באו עכו"ם מן המזרח ערובי למערב
מן המערב ערובי למזרח אם באו מבאן
ומבאן למקום שארצה אלך לא באו לא
מבאן ולא מבאן הריני בבני עירי אם בא
חבם מן המזרח ערובי למזרח מן המערב
ערובי למערב בא לבאן ולבאן למקום
שארצה אלך לא באו ולא לבאן הריני
בבני עירי רבי יהודה אומר אם היה אחד
מהן רבו הולך אצל רבו ואם היו שניהם
רבותיו למקום שירצה ילך : ו רבי

ד נתגלגל חוץ לתחום • אפילו תחומים לרבנן ואפילו לרבי
לאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו כו' מ"מ
לא הוי ערוב [תא"ל לאין הסמשות מצי למשקליה ואתויי] כיון
דלא קנה שביתה במקום שנתגלגל הערוב היה עומד עתה חוץ
לתחום ואינו אלא ד' אמות הלכך
הקינו רבנן שלא יהיה ערוב • וא"ם
כשהוא בתוך התחום יהוספת • וא"ם
הר"ב והוא שנתגלגל ב' אמות כו' •
הכי איתא בגמי יוכתב הר"ר יהונתן
שיש לו מרכבו אמות בנגד כל העיר
שהוא מפסיד ולא דמי למי שיצא
חוץ לתחומו לאמרי במתני' (בפ"ד)
לאפי' אמה אחת לא יכנסה לתחום
אין ראוי לתת לו מרכבו אמות יותר
הבדי מחכוין לשבות בעיר שהא
עולה לו כל"א ואם יצא חוץ לתחומו
הבר הוא חוץ לתחומו וחוץ לד' אמות
אבל הכא שהיה רוצה לעקור את
עצמו מן העיר ראוי לתת לו חוץ
מהיה שם ערובו ל' אמות ששם
הוא שיתו :

נפל עליו גל • כתב הרב ושות
לבעי מרא ותיעא להוא
מלאכה הכי איתא בגמרא ונראה
לפרש לחופר בכלי ושות פולנה
לחורם :

אם ספק רבי מאיר אומר הרי זה חמר גמל • משום הס"ל
מחומין לאורייתא ולא למעבר בספק טומאה
לאורייתא בגמשנה ז' פ"ה לטהרות התם תרי חזקות לקולא
דשעמד מת על חזקתו שהיה חי והעמד הנוגע על חזקתו שהיה
טהור ובכא חדא חזקה איכא דשעמד תרומה על חזקתו אבל
ליכא ערל חזקה ולומר הטמא נברא מחזקה שעברה • גמרא •
ועיין פ"ה משנה ד' :

ה מתנה אדם על ערובו • * כתב הר"ב מיפ שמי ערבין
וכו' ובירושלמי כיני מתני' מתנה אדם על ערובין
ונוה שפי' הר"ב לאמרינן יש בדיבה • היינו כלכתב בפ"ז דלמאי
משנה ד' דבדרבנן יש בדיבה ותחומין דרבנן כלשתם פרק ה'
משני' ה' הספ"ב לכתובות • וכ"כ הגאון בפ"ח מה"ע ובי"א הימנ
הי"ג • ועיין בפ"ה דנדרים :

* ואם היו שניהם רבותיו אצל רבו מובסק • תוספת : ו מערב

אם ספק רבי מאיר אומר הרי זה חמר גמל • מטעם דמחומין לאורייתא ולא לטעבר בספק טומאה לאורייתא בגמשנה ז' פ"ה לטהרות התם תרי חזקות לקולא דשעמד מת על חזקתו שהיה חי והעמד הנוגע על חזקתו שהיה טהור ובכא חדא חזקה איכא דשעמד תרומה על חזקתו אבל ליכא ערל חזקה ולומר הטמא נברא מחזקה שעברה • גמרא •

ועיין פ"ה משנה ד' :

ה מתנה אדם על ערובו • * כתב הר"ב מיפ שמי ערבין
וכו' ובירושלמי כיני מתני' מתנה אדם על ערובין
ונוה שפי' הר"ב לאמרינן יש בדיבה • היינו כלכתב בפ"ז דלמאי
משנה ד' דבדרבנן יש בדיבה ותחומין דרבנן כלשתם פרק ה'
משני' ה' הספ"ב לכתובות • וכ"כ הגאון בפ"ח מה"ע ובי"א הימנ
הי"ג • ועיין בפ"ה דנדרים :

* ואם היו שניהם רבותיו אצל רבו מובסק • תוספת : ו מערב

מעיני לגיתא ליה לאיתיה בתבריה עפי מרבים :

ו מערב

ו מערב אלם שני עירובין • מוקמינן בגמרא כגון דמנח ליה בסוף אלף אמה לכאן ולבסוף אלף אמה לכאן דאלמא ס"ל אגלא דמנח ליה לבסוף לכאן • ממלא שפסיל כל האלפים של לא אחרת והרי אינו יכול ליכנס ביום הראשון על מקום הערוב של יום השני ואם בעינן שיהא הוא וערובו במקום אחד בשעה שיקנה הערוב וכדתנן במשנה ל • ומ"ש הר"ב שיערב ערב יום הראשון • משום י"ט שחל להיות אחר השבת נקט ליה שא"א לו ביום השבת לאוניך הערוב אבל בי"ט שלפני השבת יכול ליטול אותו ספת עצמו שכבר נקרא עליו שם ערוב ולבוליכו לרוח שאחרת דשא מפרש לקמן בל"ה ובשני מי' דבאותו ערוב עצמו לא היו כמכין מי"ע לשבת • ואין נראה לתלק בין מוליכו לאותו רוח שכבר היה שם מתחמול אל מוליכו לרוח אחרת • שכיון שנקרא עליו שם ערוב תו מצי לאמותי בשתיק' ולא הוי שכנה • וכ"כ בטור סי' תי"ו בשם א לענין ערוב שתי רוחות • *ומ"ש הר"ב להלכה כר"א • גמרא :

ובשני כבני עירי • כתב הר"ב ואינו רואה להפסיל לא אלפים של תחומו מכאן • ולא אלפים של תחומו מכאן • כלומר לאיזה רוח שערב אינו רואה להפסיל האלפי' שבנגדו בין שערב מכאן בין שערב מכאן • אבל לענין אין כאן הפסל אלא פעם אחת אלפי' וסימו אותן אלפי' שברוח שהיא כנגד אותו שעירב בה ועיין לשון הר"ב במשנה לעיל בדל"ה הריני כו' :

ומוליכו • פירש הר"ב הסליח • וכן פירש רש"י • ונעמייהו לאלו על ידי עצמו הא קי"ל במשנה גו' פרק ז' לעקר ערוב ברגל וא"ן צריך פת :

משתבר כו' • וכ"ה לרבי אליעזר בעינן שיהא קיים בין הממשות דשני כמו שכתב הרמב"ם בפרק ח' מה"ע והטור סימן תי"ו • שאם אינו קיים אין כאן ערוב ליום שני דהא קושא אחריתי היא • הלכך האי משתבר כו' לא אמרו חכמי' לאפוקי מדר' אליעזר • אלא מלתא אגב אורחא קאמרי : ז ולא

ו רבי אליעזר אומר יום טוב הסמוך לשבת בין מלפניה ובין מלאחריה מערב אדם שני עירובין ואומר עירובי *הראשון למזרח * והשני למערב • * הראשון למערב *והשני למזרח • עירובי *הראשון * והשני בבני עירי • * עירובי * השני * והראשון בבני עירי • וחכמים אומרים מערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר או מערב לשני ימים או אינו מערב כל עיקר כיצד יעשה מוליכו בראשון ומחשיך עליו וניטלו ובא לו • בשני מחשיך עליו ואובלו ונמצא משתבר בהליכתו ומשתבר בערובו • נאבל בראשון ערובו לראשון ואינו ערוב לשני אמר להם רבי אליעזר מודים אתם לי שהן שתי קדושות : ז רבי

אליעזר אי אתם מודים ליום אחד לא מערב לרוח אחת או אינו מערב כל עיקר שאינו יכול לומר חני יום עירובי למזרח וחני יום עירובי למערב • בשני סימים נמי דסיימו לשבת וי"ט או מערב כמו ליום אחד או אינו מערב כל עיקר דספיקא הוא לרבנן שבת ויום טוב אי כיומא אריכא דמי לא ועבדי שבת לחומרא דאין יכול לערב לשני רוחות דלמא חדא קדושה היא • והכא לחומרא דאמרי לקמן נאכל בראשון אין עירוב לשני דלמא שתי קדושות הן • ולא כיומא אריכא דמי : מוליכו • הסליח מכאן ומכאן • אלא דאיכא דמי : מחשיך עליו על שיקנה הערוב ומעל ובא לו אמת יאבל ואוכל אין ערוב לשני : ובשני • חוזר ומוליכו בשני דקיימא לן המערב בשת בראשון ורולה לערב בשת בשני צריך שיערב באותו ערוב עצמו שקרא עליו שם מתחמול ועתה שותק אבל לא בשת אחרת דבעי לאוקמא עליה ששתא שם ערוב והוי מכין מיום טוב לשבת ממלא משתבר בהליכתו • כלומר קונה לו הליכה ליום מחר : ומשתבר בערובו • שאוכלו ויום טוב אחר השבת הלא אפשר בשני מוליכו בראשון ואינו אוכלו וחוזר והולך שם בשני לראות אם קיים הערוב מחשיך עליו ואם רולה יאכלנו אחרי כן : מוליכו אתם לי שהן שתי קדושות • דלא הריתו בראשון אין ערוב לשני ואי תלא קדושה נהרו הוא ליה כחל ומא אריכתא ויקנה בין השמשות של ראשון לשמש וכיון לשתי קדושות ממו יהו לערב נסי לשתי רוחות ורבנן אזלי הכא לחומרא והכא לחומרא כדאמרן ומשום המספקא לו הלכה כרבי אליעזר לשבת ויום טוב שתי קדושות הן :

ז שמא

הר"ב ד"ה תודה כו' והלכה כר"א עכ"ל וכ"פ בס"ע סי' תי"ו :

ז שמא תתעבר • שמא יעשו ב"ד סגולל אלול משובר ויסיו בי ימים מובים יום א' של אלול ויום ל"א וסוא צריך ליכנס בשבת לא אחר ובשני אלא אחר מערב שני [עירובין] ומשתן בערב הוא ר' יוסי • הלמת בא להוליענו אבל לענין פי' המשנה לא איכפת לן ולא מידי דהא אפשר לסיות החכמים לעשל המספקא להו ביום טוב ושבת לאיסור נופייהו ס"ל בבי ימים דראש שני דולמי כיומא אריכתא הן • אלא לכנמר' מייתינן בריתא למתני בהלכה לחכמים דר"א מולו ליה בבי ימים דר"ה ליכול לערב שני עירובין וטעמייהו דס"ל דמשום ספק עבדינן שני ימים • ואל מיניהו חול כלפירש הר"ב במשנה לקמן • ורי' חולק שם :

ח ועוד אמר ר"י כו' • ולריכא לאי אסמועתא בערוב בשת קאמר ר"י משום דלא קעביל מידי אבל בלבלה למחי כמתקן עיבלא אימא מולה לה לרבנן ואי אסמעינן הני תרתי משום ליכא למגזר עליהו אבל בילה ליכא למגזר בה משום פירות הנוסרין ומשום מתקין שהו (כלאיתא בשמעתא קמייתא דבילה) אימא מולה לה לרבנן לריכא • גמרא • *ועיין בפ"ב מסנס ס' מ"ס שם בס"ל :

מתנה אלם כו' • כתב הר"ב ולמחר הוא אומר כו' ואם סיום קדם כו' • הני תניא בגמרא כתב הר"ר יונתן אלא הוצרכו לומר ביושני אם סיום קדם כו' אלא כדי שיהא אל לבו שסיום קדם ולא יזלזל במלאכה • דדי סיום לו שיאמר אם סיום חול תהא זו תרומה על זו : ובן בילה שנולדה בראשון תאכל בשני • פירש הר"ב הראשון קדם כו' דאין הכנה לחול • ועיין בפירושו לרש מסכת בילה :

ולא הולו כו' • פירש הר"ב לבבי יום טוב של גליות מולים • ולכא למימר מנו לתקלאי לבין הממשות לתקלאי לבולים יומא כלפסקינן בס' פ"ב לשבת דהתם הסוא יוצא דשבתא לאסרינן ביה ולאי קדם • ובין הממשות הוא הספק • אמרינן מנו כו' • אבל הכא יום השני שהו מיקום ונאסר הוא עצמו הספק הלכך ליכא למימר מנו וכו' :

ט אם סיום אם למחר • פלי שלא ירגלו בהפלגתו כשקבלו הרב רבינו יונתן : ולא הולו לו חכמים • פירש הר"ב לא הזכיר של ר"ח בר"ה ושעמא בגמרא • לזכרון אחר עולם לכאן ולכאן פי' בתוס' דברהם הסנה כתיב (ויקרא כ"ג) (במדבר י') ואיה לכם לזכרון וגו' ובראשי חלשיכם והלכך כשיאמר בתפלה יום הזכרון הזה עולם לו לשמיה • ומ"ש הר"ם ולא לתחות מפרש בגמרי לאתי לולאלי ביה בשני לי מחזיקין ליה בספק אבל כי אמרינן שתמא מחזקינן להו בקדושה אחת :

ז ולא הולו לו חכמים • פי' הר"ב דקסברי קדושה אחת הן לתקון מזוה שלא עלים וכו' עיין זה בתרוכה במסנה ל' פרק ל' לר"ה : ומ"ש הר"ב דחכמים אמרו כלא לקבלו מזוה דקדוש אחת הן ולכאן ומאמר וכו' : ולא הולו לו חכמים • לקסברי קדוש אחת הן ולכאן כחכמי' בשני ימים מובים ספיקא בלבד אתקון שמא קדוש ב"ל אם יום שלישי הו יום ל"א ואחל מסם חול אלא מסוס לשמא בהו עלים מן המנהג ולמעלה שמסנין אותו ביום קדם ולמקר קדם ואדרוייהו קדוסה אחת אבל בשאר ימים מובים של גליות דלא אתקון אלא מספיקא דלא ידעינן מתי קדשו ב"ל הגמול את החדש מולים חכמי' לרבי יסולה לשתי קדושות הן וחכמים דאמרים כאן הוא רבי יוסי : ח מתנה אלם על הבלבלה • של שיש בו פירות מלים מתנה עליו ביום טוב ראשון של ר"ם ואומר אם סיום חול תהא זו תרומה על אלו אם סיום קדם אין בדברי כלום שאין מגביהין תרומה ביום טוב ולמחר הוא אומר אמר אם סיום קדם אין בדברי כלום שאין מגביהין תרומה ביום טוב ולמחר הוא אומר אם סיום חול תהא זו תרומה על אלו ואם סיום קדם ואמול חול כבר היא תרומה ואוכל בלבלה הממוקנת ומשייר התרומה : ולא הולו לו חכמים • הוא ר' יוסי דאמרן לסבר קדוסה אחת הן ואין מגביהים בהן תרומה ולוקח בשני ימים מובים של ראש הסנה כלפרישית לעיל : וכן בילה שנולדה בראשון של ראש הסנה תאכל בשני • דאם הראשון קדם בראשון של ראש הסנה תאכל בשני • דאם הראשון קדם הסני חול ובילה שנולדה בי"ט מותרת בחול דאין הסנה לחול ואם הראשון חול והשני קדם נמצא שחול מכין לי"ט ופשיר לחי : ולא הולו לו חכמים • בשני ימים מובים של ראש הסנה בלבד דקדוסה אחת הן אבל בשני ימים מובים של גליות מולים לן : ט וסחלינמו • זרמו והחלינמו כח כמו נחלו חוסים (במדבר ל"ב) • פי' אחר סלילנו ומלטנו כמו חלנמו ס' מלדם רע (תהלים ק"מ) : אם סיום אם מחר • אם סיום הוא סחלינמו סיום • ואם מחר הוא סחלינמו מחר : ולא הולו לו חכמים • לא לסמיר של ר"ח בר"ם ולא לסתנות אם סיום ואם מחר אלא אומר ואם סחלינמו סתמא בשני סימים ואינו מעכיר של ראש תדש כל עקר והלכה כחכמים :

פרק ל

פרק ד אין לו אלא ארבע אמות. במשנה ס' אמה בפירש הר"ב הני ארבע אמות מאי עביתייהו: הוליכו דו לעיר אחרת אם לו נתנוהו בדיר וסגרו לפי שדרך הוא כשמוליכין אדם אומו אל עיר אלא קמני הוליכו גבי לעיר. אבל אין דרך הוא שכשמוליכין את האדם שמוליכין אותו אל תוך דיר וסגר אלא שיגרע לפעמים שכשמוליכין אותו ולא יוכלו לבא אל עיר או מפני שבא ומקרי אחרת שיתנוהו לאותו אדם למקום אחר שמשתגר בנו בדיר או שגר לכך מני גבייהו ותנוהו כלומר שהשלכם לא היתה לשם כך אלא שנתנוהו ונתבטל לדיר וסגר שיש לעיר בדין זה עיין בפי' פ"ב משנה ג': רבי יהושע ור"ע אומרים אין לו אלא ארבע אמות. מ"ש אד"ב ורבותי פירשו משום לגזרה כו' בגמר' עצמה נשתפקו בשני הפירושים. אלא שהרמב"ם שמחזיק בזה הפירוש לכן כתב על זה שפי' ורבותי פירשו. ואע"ג דנקטי משום לגזרי דיר וסגר כו' וכן בגמרא משתבר' דאין שני לבעיר ממי לבעיר ממי גזרו לשא ולאו משמע לאבל מה שהוכר בדברי רבן גמליאל ורבי אליעזר בן עזריה

פרק ד מי שהוציאוהו עכו"ם או רוח רעה אין לו אלא ארבע אמות החזירוהו כאלו לא יצא הוליכוהו לעיר אחרת נתנוהו בדיר או בסגר רבן גמליאל ורבי אליעזר בן עזריה אומרים מהלך את כולה רבי יהושע ורבי עקיבא אומרים אין לו אלא ארבע אמות. מעשה שבאו מפרנסין והפליגה ספינתם בים רבן גמליאל ור' אליעזר בן עזריה הלכו את כולה רבי יהושע ורבי עקיבא לא זזו מארבע אמות שרצו להחמיר על עצמן: ב פעם אחת לא נכנסו לגמל ער שחשיכה אמרו לו לרבן גמליאל מה אנו לירד אמר להן מותר אתם שבבר הייתי מסתכל והיינו בתוך התחום עד שלא חשיכה: ג מי שיצא ברשות ואמרו לו כבר נעשה מעשה יש לו אפיאמה לכל רוח אם היה בתוך התחום כאלו לא יצא שכל היוצאים לרציל חוזרין

ולא חוץ לתחום אי כמי שלא חוץ לתחום ונתן בדיר או בסגר שספינה מוקפת מחיצות: שרצו להחמיר על עצמן. לגלילה נמי דמרי דיר וסגר אע"ג בקעה בספינה כל זמן שהיא מהלכת הים מותר להלך את כולה ועוד שרי שבתו בדיר מחיצות מבעוד יום אלא שרצו להחמיר והלכה כרבן גמליאל וכר"א בן עזריה: ב לגמל. מקום שספינות חונות כשיצאות מן הים אל שבתו: אם אמו לירד. מן הספינה לתוך העיר כלום בא"ו מחון לתחום משחשיכה ואי כמי לאו מוקף מחיצות הוא לאי הוא מוקף מחיצות הא קא"מר רבן גמליאל לעולם בתחומו בדיר או בסגר המהלך את כולה: שכבר הייתי מסתכל. בשפורת של קנה חלול שבתה מתוקנת למלת לפיית אלפים אמה: ג מי שיצא ברשות. כגון לעבודת התחום או לסיבל מן הגויים או מן הסגר: כבר נעשה מעשה ואינך צריך לגלך: יש לו אלפים אמה לכל רוח. ממקום שנאמר לו: כאלו לא יצא. הני קא"מר אם הוא לו אלפים אמה הרחוקות לו לכל רוח מן המקום שנאמר לו נכנסות לתוך אלפים של תחום ביתו כאלו לא יצא מתחומו דאי ומהלך על כתפו והרי הוא כשתחלה: שכל הוצאין לרציל חוזרין למקומן. פי' הר"ב בתירו לשם לתחזור עם כלי איזן למקומן. הכי מפרשינן בגמ' ובשמע שאל ולנוחו בהם המיבים שלא ודרלפו מחריחן ואין כלי זין בילה לסיל ולמקומן לתמן הוינו למקום שנתנו לשם חבמים שהוא עד אלפים אמה. בבשיעור הזכר אלוכה אין בין יוצא ברשות לעצות אחדם ובוצא בו לבין יוצא לסיל. ומיהו איכא עול אוקמתא בגמ' לאם נגהו הוצאים ומפחדים לשבות שם רם איש לחזור בכלי זיינו עד למקומן ממש. ופסקו [הפוסקים] לתרוייהו ועיין משנה ד' פ"ו לומא:

ד לא יכנס. כתב הר"ב אלא ממקום שחשיכה לו ומלוך אלפים אמה וכו' וכתב הר"ר יונתן ז"ל. המה ימלוך אלפים אמה מפרש בברייתא מהלך אלפים פסיעות בינוניות ועל מקום שילכו יכנס ולא יותר. פסיעות בינוניות אלא ירחיב רגליו וירחיק זו מזו כדרך שהוא רץ אלא כמהלך בינוני וזה שעור אמה אחת בינרגל לרגלו יכנס. כיון שאלו היה יודע שהעיר חוך מחומו אלא היה קונה שביתה אלא עם בני העיר הרי הוא כמי שקנה שביתה עמסס. כ"י סימן מ':

ה דברי ר"י בן מורי וחכמים אומרים כו'. הא לפסק הר"ב הלכה כרבי יוחנן בן מורי ביתן וחכמים בנכסי הפקר בגמ' פסקינן הכי ולא הוי חרי לסתרי אסדרי דקי"ל כרבנן בנכסי הפקר אין קונין שביתה. ויש סימן טעמא הוא"ל וגיעור קני יסן נמי קני בלפירש"י:

אין לו אלא ד' אמות. כתב הר"ב לקומתו של אדם בינוני ג' אמות כו' גמ'. ונפרשינן בתוס' לסיימו בלא ראשו ובפשוט ילים כ"ם הראש. ולאי אמא ג' אמות עם הראש אמאי בעינן בתשכם ד' בפ"ק דב"ב ד' אמות לסחק ראש אלא ולאי לאבע הראש שעורים ג' אמות ואע"ג שאין בראש שעור אמה מ"מ מפני הנכסוס" שסביב לאמה לפעמים. ופעמים נמי שמגביה עקבו ועומד על אצבעות רגליו הארוכות הוי"ל עוד אמה:

*** רבי** אליעזר אומר והוא באמצען. נטר עד שהכא הא"ה לבתרי בני לבמשנה קמיתא ביל:

ובורה רבי יהודה כו'. ושיטו לאיכא בייהו לר"י וחכמים. * לרבנן הבדר ד' לכל לדיון סימן ח' על מ' ור"י סבר לחל רוח ותו לא פקתני ומולם ר"י לרבי אליעזר שאם בירר לו שתים לכאן ושתים לכאן שאין יכול לחזור בו וכן אם בירר מרבעתן לרוח אחת רש"י קס מ"ח:

ו ובלבד שלא יוציא וכו'. פירש הר"ב פתא אם תפליו ומסיים רש"י לתפליו הרגלו כלתנן (פ"ה דעלים משנה ג') הכנסת הרגלי הבעלים:

פרק ד מי שהוציאוהו עכו"ם. לאחרו חוץ לתחום: או רוח רעה. שהכנסם בו סד וגערפה דעתו ולא חוץ לתחום וחזר ונתחפה והרי הוא חוץ לתחום: החזירוהו לתוך התחום כאלו לא יצא. והרי כל העיר לו מארבע אמות כאשר בתחלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח ורוקא בהסוליאוהו והחזירוהו בע"כ אבל יצא לדעתו אע"פ שהחזירוהו בע"כ חזר לדעתו הוליאוהו בע"כ וחזר לדעתו אין לו אלא ארבע אמות: הוליכוהו לעיר אחרת. והרי שיש מוקפת מחומה או שנתנוהו בדיר לו בסגר בסגן מוקפין והקפן גדול: מהלך את כולה. לסגל ומוקפת מחיצות הרי הוא כל אמות: ר"י ורבי עקיבא אומרים אין לו אלא ארבע אמות. לכאן לא שבת בחוץ מחיצות מבעוד יום לא מהני לים מחיצות ורבותי פירשו משום לגזרי דיר וסגר אבל בקעה בלא אין לה מחיצות ובבקעה כולי עלמא מודו דאין לו ארבע אמות: מפרנסין. שם מקום: והפלגה. כשהיא מתרחקת מספת הים ונכנסת בתחומנו קרי הפלגה לשון פלגי מים (תהלים ס"ה): הלכו את כולה. הין מהלכין בכל הספינה ואע"פ שהספינה הלכה בשבת חוזרין למקומן. פי' הר"ב בתירו לשם לתחזור עם כלי איזן למקומן. הכי מפרשינן בגמ' ובשמע שאל ולנוחו בהם המיבים שלא ודרלפו מחריחן ואין כלי זין בילה לסיל ולמקומן לתמן הוינו למקום שנתנו לשם חבמים שהוא עד אלפים אמה. בבשיעור הזכר אלוכה אין בין יוצא ברשות לעצות אחדם ובוצא בו לבין יוצא לסיל. ומיהו איכא עול אוקמתא בגמ' לאם נגהו הוצאים ומפחדים לשבות שם רם איש לחזור בכלי זיינו עד למקומן ממש. ופסקו [הפוסקים] לתרוייהו ועיין משנה ד' פ"ו לומא:

ד לא יכנס. כתב הר"ב אלא ממקום שחשיכה לו ומלוך אלפים אמה ועד מקום שילכו ולך בעיר והו לא: ר' יהודה אומר יכנס. וילך כל העיר ומאלם לה אלפים אמה בכמי העיר ולכאן כר"ה בלא מתכוין אלא ידע בשחשיכה לו שהוא בתחום העיר ולא נתכוון לשות שביתתו בעיר אלא במקומו: ה יש לו אלפים אמה לכל רוח. לסבר ר' יוחנן בן מורי חפני הפקר אתין לאם לעשה בעלים קונים שביתה במקומן ויש לסם אלפים אמה לכל רוח וסשן אתין לו לעשה בשעה שקונין שביתה ליון כתפני הפקר ויש לו אלפים אמה לכל רוח ורבנן סברי תפני הפקר אין קונין שביתה במקומן אלא שוכה בסן מוליכן לאקו שהוא יפו לילך שכי נמי הישן אינו קונה שביתה ואין לו אלא ד' אמות בלבד והלכה כר"י בן מורי שהשן קונה שביתה במקומו ויש לו אלפים אמה לכל רוח אבל בנכסי הפקר הלכה כחכמים שהן כרבנן אין קונין שביתה במקומן אלא שוכה בסן מוליכן למקום שהוא יכול לילך וחכמים אומרים אין לו אלא ארבע אמות. הוא"ל ובשעה שקלם הוא לכתב (שמות י"ו) שבו אים תחתיו וקומתו של אדם בינוני ג' אמות ואמה אחת לפשוט ידיו ורגליו: רבי אליעזר אומר והוא באמצען. חכמים שברי יסבינו ליה ארבע אמות לכל רוח ורבי אליעזר סבר כי יסבינו ליה ארבע אמות הוינו ד' אמות לכל לדון: לאחה רוח שרלה. ויהול ד' אמות ואחר שבירר לו אחד אין יכול לחזור ולברור לו אחר: ו' הוא שנים. עומדים רחוק זה מזה שם אמות המבלען ב' אמות של כל אחד לתוך של חבירו מבינין ואוכלין בתוך ב' אמות ובלבד שלא יפשוט זה ידו לתוך שתים הסלעות אתין לו בסם כלום ויוציא לאם פתו או חפצו: והמלעני מובלע ביניהם. שתי אמותיו בתוך של זה ושתי אמותיו

ו ובלבד שלא יוציא וכו'. פירש הר"ב פתא אם תפליו ומסיים רש"י לתפליו הרגלו כלתנן (פ"ה דעלים משנה ג') הכנסת הרגלי הבעלים:

אמר רבי שמעון למה הדבר דומה לשלש חצירות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים עירבו שתיהן עם האמצעית היא מותרת עמהם והם מותרות עמה ושתים החיצונות אסורות זו עם זו: ז מי שבא בדרך וחשכה לו והיה מכיר אילן או גדר ואמר שביתתי תחתיו לא אמר כלום שביתתי בעיקרו מהלך ממקום רגליו ועד עקרו אלפים אמה ומעקרו ועד בית אלפים אמה. נמצא מהלך משחשיכה ארבעת אלפים אמה: ח אם אינו מכיר. או שאינו בקי בהלכה. ואמר שביתתי במקומי וברה לו מקומו אלפים אמה לכל רוח. עגולות. דברי רבי חנינא בן אנטיגנוס. וחכמים אומרים מרובעות. כמבלה מרובעת כדי שיהא נשבר לזויות: ט וזו

ט וזו היא שאמרו. העני מערב ברגליו. אמר רבי מאיר. אחד עני. רבי יהודה אומר. אחד עני. ואחד עשיר. לא אמרו מערבין בפת. אלא להקל על העשיר. שלא יצא ויערב ברגליו: י מי שיצא לילך בעיר שמערבין בה. והחזירו חבירו. הוא מותר לילך. וכל בני העיר אסורין דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר. כל שהוא יכול לערב ולא ערב. הרי זה חמר גמל: יא מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת. לא יכנס. רבי אליעזר אומר. שתים יכנס. שלש. לא יכנס. מי שהחשיך חוץ

ט וזו היא שאמרו. כגון זה שהוא בדרך ואין עמו פת. להסתת עני הוא. לא הטירו חכמים לערב ברגליו להבירא ליה לר' מאיר עקר ערוב בפת וקנלא היא דאקילו. גבי עני אז מי שבא בדרך ואין עמו פת לערב ברגליו: ור' יהודה סבר עקר ערוב ברגל וקנלא היא דאקילו. לעשיר שאינו יכול לילך ברגליו לשלוח ערובו ע"י שליח והלכה כר"י. ובין ר"מ. ובין ר' יהודה. שויה הא שאמר שביתתי במקו. פלוני אינו קונה שביתה. באותו מקום שאמר. אא"כ הוא עני אז בא בדרך שאין עמו פת. אבל עשיר לריך שישלח פת במקום שביתתו והאומר שביתתי במקו. פלוני אינו קונה שם שביתה. אא"כ יש. שהות ביום שהוא יכול לרוץ ולהגיע שם. קולה שחשך. ואם אין כל כך שהות ביום בשעה שאומר שביתתי במקום פלוני לא קנה שם שביתה: י מי שלא. מעירו שבאלחוסו אנשי עירו להוליך לבשרוב כלי שיוכלו לילך. מחר לעירו שמערבין לה שהיא המוכה לבה. שני תחומין שבת ויכולין לילך. מזו לזו ע"י ערוב. והחזירו חבירו. לאמר ליה עת תמה היא עת נמה היא: הוא מותר לילך. למחר לאותה עיר אחרת שכיון שהחזיק בדרך כלי לקנות שביתה לאלפים. אמה רחוק מן העיר הוי כעני שאומר שביתתי במקום פלוני והנה לשם שביתה: וכל בני עירו אסורין. אבל החזיקו בדרך ואין לבם אלא אלפים אמה לכל רוח מעירם: רבי מאיר מספקא ליה אי עני הוא הואיל וילא מביתו והחזיק בדרך או לאמה כיון שסיה יכול לערב בפת ולא עירב לאו עני הוא הילכך הרי זה חמר גמל שאין לו אלפי אמה לכל רוח מעירו. אמא שביתתו במקום שהיה הולך להוליך שם בערוב בסוף אלפים מעירו ולסוף אלפים מעירו גמי לא קנה אלפי אלא לא עיר האחרת שמא לא קנה שביתה אלא בביתו והלכי כרבי יהודה: יא אפילו אמה אחת לא יכנס. ואין לו אלא ארבע אמות מכאן וארבע אמות מכאן ואע"פ שמובלעות אלו ארבע אמות בתוך החומה הרי לא אמרינן כיון דעבד עבד לשבירא ליה הבלעת חחומים לאו מלתא היא: שתים יכנס. רבי אליעזר לטעמיה דאמר והוא באמצעו שבסוף האלפי יש לו ארבע אמות שהיה מלא זה בתוך החומה ושתים מלא זה לסוף החומה הלכך אם הוא עומד באמה הסמוכה יכנס לבלע חחומין מלתא היא ואין הלכה כר"א: מי שהחשיך. שהיה בא מן הדרך וחשכה לו חוץ

אמותיו בתוך שלו זה הוא מותר עם כל אחד פוגה לבלו ומשתמש עם זה ופוגה לבלו ומשתמש עם זה: לשלש חצירות. וכשם זו מאלו ז': פתוחות לרשות הרבים. הכל אחד רשות לעצמו ואין לכם לריכים שום סרגל זו על זו לכשתא אינו אוסרות זו על זו: ערבו שתיהן עם האמצעית היא מותרת עמהן וכו'. ורבנן אפלינו עליה לרבי שמעון בכא דאמרי כלן אסורות זו בזו וכשתא קאמר להו ר"ש. ולא זה הדבר שהיו ג' והאמצעי מובלע בשתים ואתם מודים שהוא מותר עמהן וכשם מותרים עמו לומה לשלש חצירות ואמנם קמפלגיתו עלי בשלשה חצירות ואמרי ליה רבנן אתם בשלשה חצירות. מתוך שמרובים כשם שתים שחלומות אסורות זו בזו יבואו לטוליא מזו לזו. אמצעית לא יהבה אדעתה ולא מלכרא לה לאמרי אחא מאחר מדיורי האמצעית שאומר בזו ובזו הוא שמוליא. אבל אבא אמר אנשים מי אתי חד מתני אחיטוים לאפוקי לאחוך ב' אמות של אחיטים אחד אמצעי יסיב לאעבוקים ומלכר ליה ולא הלכה כר"ש בשלשה חצירות שבו אחמומות בלבד אסורות זו עם זו: ז ושים מכיר אילן או גדר. שיכול להגיע שם קודם שתחשך אלא שהוא עיף ורולה לנוח במקומו: לא אמר כלום. הואיל ולא פי' איזה ל"ל בחר לו מתחתיו שלא אילן שביתה היא ואין לו אלא ל"ל במקום שהוא שם. שהרי לא קנה שביתה במקומו כיון שעקר לעתה מלשבות כאן ותחת האילן נמי לא קנה שביתה. וש"מ כשים תחתיו של אילן. מי אמות או יותר. ליכא למימר דסתי גיסא בחר מו דסתי גיסא בחר. ולא הוי שיום אבל ז' אמות על כרחך מלמה ביתו ככר באמה אמצעית דלא אם לא בדרך לתי בהמצע האילן ביורר לו מרבע אמות מתי היא מצון ואי מסתי גיסא או מסתי גיס הרי היא מסן הלכך קנה שם [שביתה]: אמר שביתתי בעקרו. הואיל ושיים מקומו אותה שביתה קונה לו אלפים לכל רוחו ואלפים לכל ביתו: ח ואם אינו מכיר. אילן. או גדר. או שאינו בקי בהלכה: ואינו יודע שיועיל לו בשאמר שביתתי במקום פלוני. ואמר שביתתי במקומי. זכה לו מתחומו: עגולות. לבערי מקלע למייסו ולפינו אלפים אמה של חחום שבת. כתיב (במדבר ל"ה) זה ישים לשם מגרשי הערים. לזה אתה מתן פלות. לשיעו זויות ואי אתה מתן פלות לשובתי שבת ורבנן דבעו מרובעות. לרשי זה לרבוי כזה יהיו כל שובתי שבת והלכה כתנאים: כמבלה מרובעת. פתב הרמב"ם לפי שא"א לעשות מרובעו מלומלם בכיון תנא כמבלה מרובעת. לומר כדרך שבני אדם רגילים לרבע. אע"פ שאינו מרובע בלמלום: נשבר את הזויות. מרבע הפלות שבאלכסונו של מרובע הטולפות על הטעמל שבתוכו:

חוץ לתחום אפילו אמה אחת • לא יבנם רבי שמעון אומר • אפילו חמש עשרה אמות יבנם • שאין המשותרת • ממצין את המדות מפני הטועין :

פרק ה ביצד מעברין את העדרים • בית נבנם • בית יוצא • פגום נבנם פגום יוצא • היו שם גדודיות • גבוהות עשרה טפחים וגשרים ונפשות • שיש בהן בית דירה • מציאיות המדה כנגדן • ועושין אותה כמין טבלא מרובעת •

כדי ליזהר ולתת בדעתו שלא יצא ואין אלכה כרבי שמעון :

פרק ה ביצד מעברין • לי אמה עוברת שבריסה בולט • והכי קאמר כיצד לא יהא עבור לעיר • אם בית נכנס בית יוצא כו׳ • כשבא לציין כו׳ תחום העיר • ובא למדוד אלפים מוצא לה אם לא היתה מומחה מלך • אצא בתים המוכין ומחוברי׳ ויש בית נכנס להוך העיר יותר מחברו ורחית כיסהו פגומה ויש בית בולט ויוצא לחוץ יותר מחברו • אם פגום נכנס פגום יוצא • שים מגדלים בולטים בחומה פעמים בולטים לפנים פעמים לחוץ : אם שהין שם לאחת הקרמות של עיר גדוליות וגבוהות • שברי חומה של חרבות בתים ושבן חוך שבעים אמה ושיריס לעיר : אם נפשות • בניסשוטין על הקבר והוא שיצא בהן בית דירה • מוציאין את המדה כנגדן • אם הבליטות הללו אצל קרן מזרחית לפונית • רוחיס כאלו יש עוד בליטה אחרת כנגדה בקרן מזרחית לרוחיה וחוזר מהוא מזו לזו • ומודד מן הסוזר ולחוץ • כדי שיצא הבתים שם לבתי הקרמות ולא יהיה כאן חרוך • וכאן קצר : ועושין אותן הבתחומין : מרובעים • שיצא אלפים לגדלים כבאמצע • ונא עגולים

תוספת הרשים

יותר נכון לומר שנתכוון לגשמן הרב רבינו יונתן ונשאת לפל בסעתם • אבל הרמב״ם בחבורו פכ״ז מה״ם לא נכנס לא׳ מן הלוחקים שלנו וכתב לא יכנס אצא מזלך ממקום שנכנס עליו בשבת והוא עומד בו אלפים אמה בלבד וכ״כ הטור בסי׳ ת״ה :

עד תחם עשרה אמה • פי׳ הר״ב

לאן לוקח • אינא כלומר לפי שברת הלדם שיוכל לשפר עד ט״ו אמה ולא יותר אבל אפשר לפחות ולשער שא״א שיטעו כל כך וזה לפי ענין המקום שהוא אם הוא מיושב או שיש בו גאיות או הריס וכיוצא בזה • ומ״ש עוד ואיתי למפרשי אמה עשרה לוקח ולא יצעתי ליישבו יפה • לא ראיה בזה דברי רש״י והר״ר יונתן שכתבו • וזה לשונם אמרינן לקמן בפרק כילד מעברין אין מודדין אלא בחבל של חמשים אמה • ארבעי׳ חבלים יש לאלפים • וכל חבל ותבל מתמעט אחי אחיו שזה חופש מכאן יוזה חופש מכאן • ואתחיה עפח ואחי אלבע׳ הרי פ׳ טפחים • וארבעים אלבעות הטולין לעשר טפחים • הרי תשעים שהן ע״ו אמות עד פאן לשונם • ומ״ש הר״ב ולא מתמירין כו׳ עיין בהוף מכילתין :

המשוחות פי׳ הר״ב מודדי התחומין כלמתרגמינן ומדותם חוץ לעיר ומסתכין מבכא לקרתא במדבר ל״ים :

פרק ה ד״ין שם גדוליות כו׳ • לשון הר״ב לאחל הקרמות וכן לרש״י • ואמלכו קאי ולאו לוקח הקרמות שהן קרן זוית אצא ס״ם באמצע • וכן נראה לעת הפוסקים • ושיעור הריים לקאמר • ארבעה טפחים כמו שכתב בפרק ב׳ משנה ה׳ • וכ״ל הלאו לוקח ועיין במשנה לקמן :

וגשרים • לשון הר״ר יונתן שהן מכוסין מלמעלה • ויש לן כותלים מלי רוחותיו אצא שהכיפה חלולה • ויש בכותלים פילוס שהמים יעברו התחתיו • או בני אדם ויש תחתיו דירה למוכס ע״כ :

ועושין אותה כמין טבלא כו׳ • גרסת הר״ב אותן וכן גרסת רש״י וקשיא לי לגירסתם הא תניא אצא זימנא בפרק הלעיל מהכא ח׳ ולוחק לומר משום הסתם לן הכא הרבנן הלעיל ולומר הכלכה כמותם • דהוה מחלוקת ואחר כך הסתם • הא בלאו הכי יתוק ורבים הלכה כרבים • וכ״ם לחכמים מקילין והלכה כדברי המיקל בערוב • אלכך נראה יותר גרסת הספר דגרס אותה • ופי׳ הרמב״ם וז״ל כי כשתהיה המדינה עגולה שיעשו בו מרובע הבא לה ואז ימדדו חוץ למרובע אלפים אמה לכל רוח ומרויחים אנשי המדינה אותן הרוחות שיהיו המרובע על העגולה שבאחוכו ע״כ :

במין טבלא מרובעת • כתב רש״י בעיר מרובעת עשקינן שאין בה אצא אלפים על אלפים • דהוי נמי התחומין מרובעין • ואם אינה מרובעת כגון שהיא יתירה על אלפים לארכה או פחותה מאלפים • לא הוו מרובעים • דלתחומין מרובעים לא לוקח שיצא ארכן כרחבן • שברי רחבן למדת העיר היא • אם קטנה אם גדולה • וארכן אלפים • אצא מרובעים לקחתי • למעוטי עגולים ע״כ • ופי׳ הב״ר סימן בל״ט דהא דכתב אם קטנה ר״ל בת אלפים • דאי בפחות מאלפים היאך כתב שרחבן למדת העיר ודאי שהוא יותר מכן לעגולה יש לו אלפים לכל רוח מרוחות העיר למי גרע ממי שבת בבקעה למשנה ח׳ פרק דעשיל :

כדי

עגולים • שיצא לבן אלפים באמצע ובללים שם מתמעטים כדרך דבר עגול : ב מקיים קרפף לעיר • כל הבא למדול התחומים מגיע לעיר אויר של שבעים אמה ושיריס שהן שבעי׳ אמה ובני אליבי אמה ומשם מתחיל למדוד אלפים אמה שנאמר (במדבר ל״ה) מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב אמרה תורה תן חולה ואחר כך מדוד כלומר הן לה קרפף של שבעים אמה ושיריס ולאח״כ מדוד מהם ואלאה : לא אמרו קרפף אלא בין שתי עיירות • הסמוכות זו לזו מתיבן שבעים אמה ושיריס לכל אחת כלי לחברן על ידי קרפיפות הללו להיות לעיר אחת ושבת ללכת מאחת מהן [לרך] חברתה מודדים לו אלפים אמה מחון לחברתה מפני שהתיהן כעיר אחת ע״י קרפיפות הללו שמחברין ביניהן וסלכה כחכמים שאין מתיבן קרפף לעיר אחת אצא בין שתי עיירות בלבד : ג וכן שלשה כפרים מסולמים • לא מסולמים ממש אצא שלישי עומד מרחק כנגד בין החיצונים וכל שאלו מכנים אמצעי לביניהן ואין בין זה לזה אצא קמ״א אמה ושלים שהן ע׳ אמה ושני שלישים לזו וע׳ אמה ושני שלישים לזו וכן לכל העיר החלונה האחרת אין בין האמצעית לבינה אצא מאה וארבעים ואחד אמה ושלים הרי שלשתן יחד כ״ג ע״ב כתבו אמצעיתן למאה ארבעים ואחד ושלים לקחתי לאחת כר״ע א״נ לא חש לגמלא ע״כ • אך הרמב״ם בפרק ע״ז מה״ם כתב לשיעור של בית שאתים שהא שבעים ושיריס על ע׳ ושיריס ושיעור הא הר״ע וכ״כ בטור הרי שלי״ת נראה שהוא בו הרמב״ם ופסק כרבי עקיבא משום הסגך שתמי דהכא מהמעטי כותיה :

אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ג אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״ג אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״ד אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״ה אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״ו אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״ז אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״ח אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״ט אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״י אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״כ אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״כא אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״כב אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״כג אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״כד אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״כה אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״כו אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״כז אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״כח אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״כט אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״ל אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״לא אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״לב אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״לג אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״לד אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״לה אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״לו אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״לז אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״לח אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכאן וקמ״א ושלים לכאן וקשיים בין שתי קרפיפות לשתי רוחות וכו׳ אבל אם הבא אויר יותר מהשן לא אמרינן רוחות • לשון רש״י : מאה וארבעים ואחד ושלים • עיקמ״ם בהשגה לעיל : ד של חמשים אמה בגמרא אסמכוהו אקרא דכתיב בחפר המכסן (שמות כ״ו) ורוחב חמשים בחמשים ומלא אמר חמשים חמשים ואמר חמשים בחמשים אלפינן מיניה תרתי • הך דהכא והא דמשנה ה׳ פ״ב :

ד״לט אם יש בין שנים אחיצונים מאה וארבעים ואחד ושלים פי׳ הר״ב לא מסולמים ממש וכו׳ • ולקמן בין שנים אחיצוני׳ הכי קאמר אם יש אויר בין שתי אחיצונים כלי להתמלאות אמצעי ולעמוד אויר הנשאר בין אמצעי ואחיצוני מכאן ומכאן על קמ״א ושלים לכ

מלוכ אותו פחסר נפרס לקמן ע"כ ומ"ש הר"ב אף על פי שיש במדרגו יותר מאלף וכן לשון הר"ר יונתן · וקשיא מספר אלף לגקטי · אלא הרבים לומר על אלפים · דהכי איתא בגמרא ובמה עומקו של נחל אמר רב יוסף על אלפים · וכתב הר"ר יונתן ואם רצה לירד בשבת במדרון הגיע יכול לירד שם ואח"כ יוצא משם ומשלים פחמו כאלו לא ירד לתוכו בגיא · והר"ב לא פי' בשבלעת ל"ג אבל סיאך ועיין בסמוך :

הגיע לבר מבליע לכמו שבשבלעת הגיע שמה שעומדים על שני שפתי הגיע מה ומה שנמצא שנמלל בשמה הרחב ולא השמה הקלר שהרי בכל גיע שהוא כמשלם יש בו שטח קלר והוא בתחתיתו ושטח רחב והוא בעליונו · ואמו מולדין בעליונו בשפתיו שהוא שטחו הרחב · ולכותיים בהר שבמבליעו והרי הוא כמו כן כמשולם יש בו שטח רחב ושטח קלר אלא שבהר שטחו הרחב בתחתיתו ומעמלו · ושטחו הקלר בעליונו · ואם לבליעו נמלל בשטחו הרחב כמו בשבלעת הגיע · דומיא שגא · כיל נעשה · ואם בארו הכתו · והרא"ם והטור בפי' אל"ט שוקף עץ גבוה בשפתו מזה ועץ אחר כנגדו בשפתו מזה ומתח החבל מזה לזה ע"כ · ולא הבר"ר יונתן בשבתב בהבלעה לגדר שעולה זה על שפתו מכאן וזה על שפתו מכאן ונבליעו באותו חבל ע"כ · לשבתא אין בשבלעה לגדר שום לשבלעה לגיא · וכתבו בתו"הבא לא כיל בשלי הלבי שגיא לגדר מבליע היינו משום סיפא לחתי שמעתא שמקדרין בהר"י

לכך תני הר בפני עצמו אע"ג לקילור שייך נמי בגיא ונגדר ע"כ ור' מאיר אם ששמע מרבו אמר · ורבו לענין הרים נשאלה השאלה לגבין · ומ"ש הר"ב ושוא אלא יהיה הר זקוק הרבה אלא משופע שבשלוקה"א ממנו לא יגבה אלא י"פ גמרא · וכתב הר"ר יונתן טעם בזה משום דנחת תשמיפיה לעלות במדרונו שהרי הם במדרונו ה' אמות שהם לי' עפחים קולם שיגבה הר' ' עפחים וכזה שיעור הוה כבש המוגבה שהיה לי' אמה לגובה ט' אמות של מוגבה בלא קרמות המוגבה והיו עולין בו במשא כבד עם מיברי הטולות והשומרים נמצא שבשים במדרון ג' חלקים יותר על חלק לגבוה ויחת שהמיפחים ע"כ · ואע"פ שג"פ ט' עולים רק כ"ז ובכבש הם עוד ג' יתרי' · לא קפיד · אבל בלאו הכי · אין הנהון דומה ממש לרמים שבגיא · כי זה שאמר שבכבש לי' אמה זהו בשעה שעמה על הארץ בשים מחזיק לי' אמה מהעזרה על המוגבה ולבתקן בכוף מדות המוגבה ובכבש ס"ב · והיינו דבמוגבה עצמו מחזיק על הארץ ל"ב ובכבש לי' · אבל מדרון שפעמו הנן בתם בפ"ג שהוא ל"ב אמה · ואם בשום המדות היה לריך שיהיה ג' חלקים ונמצא במדרון יותר מן הגובה כי ג"פ ט' עולי' פ"ז בשארו עוד ה' לתשלום ל"ב שהוא מחלית הבו' ויותר קלת ומ"ש הר"ב שאם הוא זקוף יותר מזה אומרו כו' היינו טעמא לפי שקשה לעלות עליו ולמדנו על גבו כפירו' הר"ר יונתן · וכ"ש שלפי' בתו' הקילו בו ולא הטריחו לבבליעו בחבל של ה' אמ' ע"י קורני אלא אומרין אותו ולכתב בטור לדוקא כשהאומר הוא על ה' אמה שהוא אין הבלעה אבל אם יש בו יותר מה' אמה מקדרין כלפקמן :

חוץ לתחום : פי' לתחומי הלדין וכלמסיים הר"ב תחומים של לדי העיר : **אם** אינו יכול להבליע · בחבל של ה' אמה · טור · וקלי נמי אגיא ונגדר וכלכבבת לעיל בשם התו' לקילור שייך נמי בהו אע"ג דהא לשם אינו יכול פירשו תוספות בע"א ומיהו בגיא לא מיבעת בין מתלקט י' מתוך ה' למתוך פחות כלכתב בטור : **בזו** אמר רבי יוסתאי כו' · כתב הר"ב למשנה עיר מקלט ובשמא מפורש בגמרא מפני שהן של הוקים · ואע"ג דבמשנה ל' פ"ג כתבתי הר"ש ל' תמוני לאורייתא · הא פריך לה בגמי לעיל לף ל"ה ע"ב ומשני דהא לעניי לויים והא דהכא דרבים ויקא נמי דקתני שמעתי :

* **שמקדרין** פי' הר"ב מקבין רוחין כאלו מוקבין אותן ומולדין דרך הנקב כו' והוא לי' רש"י ובפרק בכל מערבין דף לה ע"ב כתב רש"י וז"ל ולי' מקדרין. שמן מקבי: למשוה מלת הבר מלאכתו מעמד רגל הבלינו · ומעמד לבו במקום ברגליו עומדות עכשיו · וכשמתן בחבל עכשיו כנגד מרגלותיו כוה ניתן אותו כנגד לבו בקרקע כל המולדין על כאן :

ה אין מולדין אלא מן המומחה · אלא שבבו במלילה ונאמן פי' מומחה לשון ומחה על כתף יש בגרת (במדבר ל"ל) כלומר שמתכונים לעמוד בהחומין לבתחלי מן המקום הסוב וישר כלי שלא יסא לריך לקבר: ריבה למקום אחד ומיעבר למקום אחר · שמעלאו שמו. תחום זו תרוכין ומלטין. מכנגד שימני תחום קרן שבנגלה: שומעין למקום שרבה · ומוציאין מלא הקברה כנגדה מפני שלא מתח מתחלה בחבל בל הרבה ותנא בתוספתא שהוא לריך למתחם בכל המו הרבה לאחר ומיעבר לאחר· ה"ק רבה אחר ומיעבר אחר שמלוה שני בני אדם. מומחים זה רבה וזה מיעבר: ו עיר של יחיד. כגון שאדם לי' קנה כלה והוא משכיר כל בתיה לבני אלסטרים בה ואח"כ נעשית של רבים: **מערבין** את כולה ושל רבים ונעשית שלא יחיד · אין מערבין את כולה · אלא אם כן עשה חוצה לה · בעיר הרשה שביהודה שיש בה נ' דיורים · דברי רבי יהודה · רבי שמעון אומר שלש חצירות של שני בתים: ז מי שהיה במזרח · ואמר לבנו · ערב לי במערב · במערב · ואמר לבנו ערב לי במזרח אם יש הימנו ולביתי אלפי אמות · ולערובו יותר מכאן · מותר לביתו · ואסור לערובו · לערובו אלפים אמה · ולביתו יותר מכאן · אסור לביתו · ומותר לערובו · הנותן את ערובו בעיבורה של עיר · לא עשה ולא כלום · נתנו חוץ לתחום · אפילו אמה אחת · מה שנשבר הוא כפסיד : ח אנשי

ה * המומחה · כתב הר"ב אלא שבבו במלילה ונאמן פי' ובירושלמי אמתני אמרינן הסלוטו שריבה אין סומעין לו משמע כמי בפירוש הר"ב והרמב"ם והובלה לשמעון שמרו חכמים כו' · דמלאוריתא לא מתסרי מילי ואכנו גזור שלפך אזלינן בהו לקולי כן לשון רש"י בגמ' ומיהו אוכא דס"ל דעבינו פרשות דברי הגאון זצ"ל הר"ש ולהרי"ם ור"ת ורש"ם פירשו כן והטור בסי' ש"ט בשם ג"ר הפירוש ובוודאי הם רשו הירוש ואם היה לים דבר בתחומו שהלבה הין אותבי' אלא כ"ל הרמב"ם בפירושו וז"ל הר"ב בסוף מתני' ועיר שאין לה אלא פתח אחד כו' כתרים ר' הטעסטוע ר' הענסטיו הוא של יחיד פוחל' ותחלתה של רבים ללמא הלרת ומתעבלת בל הרבים ואתו לערובו פולה : בעיר חלסה · פי' הר"ב שאמר יוסטה · הפ' תנינ · ובס' יוסטע היא כתובה בגמלא יסולה · * ובירו' בעיר חלסה שבינוסל' שריבה אלינו לא ריבה בם בן אלי ז ואמר לבנו · מבעוד יום רש"י : מותר לביתו · ולעוא לתחנו בפ"ב וק"ל גם רש"י שבשגרסו' אבל מתחתה אלא לבריבתיה בהו לקולי כן לשון רש"י ומיהו אוכא דס"ל דעבינו פרשות מלאוריית' וכמ"ש פ' לשבל מנסה ת' ועיין ספ"ב לבתובות : ו אין מערבין את כולה · כי' הר"ב ברבים לבבא בעיר שיש לה שני שעריים שיכנסו בה בני אדם על הלתת ולאו על הסנים · דלכתב הרמב"ם בפירושו וז"ל הר"ב בסוף מתני' ועיר שאין לה אלא פתח אחד כו' כתרים ר' הטעסטוע ר' הענסטיו הוא של יחיד פוחל' ותחלתה של רבים ללמא הלרת ומתעבלת בל הרבים ללמא הלרת ומתעבלת בל הרבים · אלא אם כן עשה חוצה לה · בעיר הרשה שביהודה שיש בה נ' דיורים · דברי רבי יהודה · רבי שמעון אומר שלש חצירות של שני בתים: ז מי שהיה במזרח · ואמר לבנו · ערב לי במערב · במערב · ואמר לבנו ערב לי במזרח אם יש הימנו ולביתי אלפי אמות · ולערובו יותר מכאן · מותר לביתו · ואסור לערובו · לערובו אלפים אמה · ולביתו יותר מכאן · אסור לביתו · ומותר לערובו · הנותן את ערובו בעיבורה של עיר · לא עשה ולא כלום · נתנו חוץ לתחום · אפילו אמה אחת · מה שנשבר הוא כפסיד : ח אנשי

בכאן וז"ל הר"ב ומסתמא בביתו ניתא ליה לכל שולע ביתו ניתא ליה כו' : ולביתו יותר מכאן · ובגמרא פליג שיכל מסכתא לה סיסים קרוב ממקום ערובו ויסיה רחוק יותר מביתו ומתרץ כגון דקאי ביתו באלכסונו שהאוכן עגמל במזרח ביתו וערובו מוסך למערב יותר מביתו · ואעפ"כ פעמים שהאלכסון לפירוש רש"י דיתחיל כל רבוע אין עודדין וסיים בלשון יחיד אלא מותרת וה"ל לא יתרוד כו' : בשנת ו' עיר של יחיד פי' ל"ע מדר רבי ו"ל אינו ביתו שהיה בעיר ולא בעיר אלא בשדה ובעיר אלא בשדה ובעיר אלא בשדה וב

ח מהלכין את כל עיר קטנה • פירש הר"ב כארבע אמות ומשלימין מלמטן חולס לס • כלומר על הארבע אמות אלו מנשים • אלא כתב ר"ר יונתן שכתב זקע"ג דלמרינן כל אמות דמיא לא שהחשוב אותן כלל • אלא מלכתב אותן כארבע אמות • לומר שהחשוב אותן כארבע אמות • וכ"כ פרמב"ם והטור :

ט ולמודד שאמרו • במסכת ל' פרק ל' :

פרקו שאינו מוקף בערוב • לדבר תורה מותר לעלמל בלא ערוב ושלמס וכיס לינו תקנו לבר זס כלי שלא יעשו פעם ואמרו כסס שמותר לטולמ מן הסלירות לרחוב המדינה ומוקים ולהכנים מהס לחלירות כן מותר לטולמ מן המדינה לבלס ולהכנים מי ויסבו שהשוקים ורחובות הולל וכן רשות לכל הרי הן כשלות ואמרו שהלרות בלבד הן רשות היחיד ואלמו שאין הולאס מלאכה ושמותר לטולמ ולהכנים מרס"ו לרשות הרבים לפיכך תיקן שכל רשות היחיד שהחלק בשיורין ואחו כל אחד ואחד בס רשות לעלמו ושאר מקומו מקום הרשות כולן ויש כולן שהס כגון חלר לבתים שהחשוב לותה המקום כאלו הוא רשות לרבים ומחשוב כל מקום המקוס שלחו כל אחד מן השכנים וחלקו לעלמו שהוא בלבד רשות היחיד ואיסור לטולמ מרשות שחלק לעלמו לרשות היחיד כלס שהס בו וכו' על שיערבו מערב שבת כלומר שמולמו מעורבים ואוכל אחד לכולמו וכמו שלמו שוין במקום זה שהשאר לכולמו כך כולמו שוים בכל מקום שאחו כל אחד לעלמו וסרי כולמו רשות אחד ובמעשה זה לא יהיו לו לעשות ולאמות שאותר לטולמ מרס"ו לרשות הרבים עכ"ל הרמב"ם פ"ח מה"ע • ועיין מ"ש ר"פ לקמן :

הרי זה אוסר • וכתב הר"ב דאין ערוב ולא ביטול רשות מועיל כו' על שאסיר והעמ"ס לא יסיר לחייס לבסיס • בגמרא • ופירש הרב רבינו יונתן שיאמר בלבו אני רולס לאחת לו חלקי שבחלר מתנה ועס כל זה אינו רולס לעלמו בו על שאסיר לו בפחות משוס פרעס בולאי לבסיס הוא מתכוין עכ"ל ומ"ש הר"ב ושוכרס מן העכו"ס אפילו בפחות מס"פ בס"ס

שכלות אלפים אמה של ערוב והו לא כלתקן בסמוך : ח אנשי עיר גדולה • שסיתה לסן עיר קטנה בתוך אלפים ויולאים מערבן ומוכן והולכים דרך הקטנה הסמוכה אוכלים את כל העיר הקטנה הסמוכה לסן כארבע אמות ומשלימים מלמטן חולס לס : ואין אנשי עיר קטנה מהלכין אלא כדי אמות כולה כלי אמות לפי גדולה כולה בתמצע עיר גדולה לפיכך אין עיר גדולה נחשבת לס כלי אמות ואין הולכים בה אלא על סוף תחומן : כיצד מי שהיה מעיר גדולה • מתיחתן חסורי מחסרי וסכי קתני אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה בתם דברי תנאים במולד אלפים אמה אבל הנמצא ערובו בתוך העיר בין נתנו אנשי עיר גדולה ערובן בקטנה בין נתנו אנשי עיר קטנה ערובן בגדולה מהלכין כל עיר שהערוב מונח בה כארבע אמות כדי מי שהיה מעיר בעיר הקטנה כו' : ורבי עקיבא • מולק על ת"ק וסבר שאין הערוב עושה העיר שהוא מונח בה כדי אמות ואין מונים אלפים אלא ממקום הערוב ואין הלכה כר"ע : ט אימתי בזמן שאין בה דיורין אבל יש בה דיורין מהלך את כולה והוצה לה אלפים אמה : נמצא קל תוכה מעל גבה ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים : שאפילו סוף מדתו כלה במערה :

פרקו הדר עם עכו"ם בחצר או עם מי שאינו מודה בערוב : הרי זה אוסר עליו (דברי ר' מאיר) ר' אליעזר בן יעקב אומר לעולם אינו אוסר עד שיהו שני ישראלים אוסרין

דיורין אינם נחשבת כולה אלא כארבע אמות לדברי חכמים וכן עוד אין יושב בה ויש לה מוקה סביב שנתן בה ערובו נחשבת כדי אמות ואפילו הא גדולה כלעטוכית : נמצא קל תוכה מעל גבה • דאלו גבה של מערה אם נתן בה ערובו אין לו אלא אלפים אמה מהקום ערובו לגבה אינו רואה לדיורין ותוכה מהלך את כולה והוצה לה אלפים אמה : ולמודד שאמרו • אע"פ שחולקים חכמים על ר"ע במתן ערובו בעיר לומר שכל העיר לו כדי אמות מודים הן • שבא ממקום שיתנו וכלתה מדתו של אלפים אמה אפילו במערה שם בה דיורין שאינו נכנס לפנן ממדתו כלום :

פרקו הדר מי שאינו מודה בערוב • מוחי : הרי זה אוסר עליו • לעלמל מביתו לחלר על שיסור ממנו רשות שם לו בחלר : לעולם אינו אוסר על שיסו שני ישראלים • בין לחנא קמא בין לר' אליעזר בן יעקב דירת עכו"ם לאו שמה דירה ובלין הוא שלא האסור אלא לגזור רבנן

זמנין דמקרי ולייר ישראל עם העכו"ם ואמר רבנן אין ערוב מועיל במקום עכו"ם ואין בטול רשות מועיל במקום עכו"ם על שיסיר והעכו"ם לא יסיר לחיים לבסיס ומתוך כך לא יבא ישראל לדור עם עכו"ם ולא ילמוד ממעשיו • ור"א בן יעקב סבר כיון דעכו"ם תשוב אע"ל חרי דעסיתו דדיירי גזרו בהו רבנן חל אלא שביח לדייר שאסור לסתיחל עם העכו"ם לא גזרו ביה רבנן אבלכם כראב"י ושוכרי מן העכו"ם אפילו בפחות מס"פ ואפילו בשבת זמע"ם שאין העכו"ם מבטל רשותו על שיסמוך ממנו ישראל יכול לבטל הרשות ואפילו בשבת והוא שיאמר לחברו כשלא ערבו רשותי מבוטלת לך ויסיס הוא אסור לעלמל בחלר וחברו מתיאוס ילא אחר שבשלים חברו לבלטומס שלריך לו יכול חברו לחנור ולבטל לו רשותו ויסיס הוא מותר וחברו אסור : ב בלוקי מתני' חבגרא מחסרא וס"ק לזוקי הרי הוא כעכו"ם ר"ג אומר אינו כעכו"ם ומעשה בלוקי אחד פו' ואומר לנו אבא מהרו ועשו לרכיכם על שלא יוצא ויאסר עליכם ס"מ דישראל הוא ויכול לבטל רשות ומפני שמבטל רשותו וחזר ויוצא בין בשוגג בין במזיד אוסר כלקמן מהוס הכי קאמר ר"ג מהרו ועשו לרכיכם על שלא יוצא הוא כלון לחלר ויחזור ויצא ברשותו שבטל ויאסר עליכם אבל אי כעכו"ם הוא ואין העכו"ם יכול לבטל על שיסור היכי הוס מני למיסר עליהו מאחר לאגר לסו ושקיל אמי : ור"י אומר • לא כך אר"ג לבעולם לזוקי הרי הוא כעכו"ם ס"ל לר"ג ואוחס מעשה אינם רואים דס"ק לסו ר"נ מהרו ועשו לרכיכם בע"ש קולס שתחתך ולא על שלא יוצא כלון כלאמרת אלא על שלא יצא היוס ויאסר עליכם • ופסק הסלכה שכל ישראל שמחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעכו"ם ואין מערבין עמו ואינו מבטל רשות אלא שוכרים ממנו כדרך שוכרים מן העכו"ם ומשמר שבת בפרהסיא אף על פי שפעמים מחלל אותו בלעגא ואינו מולס בחורת ערוב כגון הלוקים בזמן הזה שמשמרים שבת ואינם מודים בחורת ערוב ס"ז אין מערבין עמו אבל יכול לבטל רשות ואין לריך לשכור ממנו • והוא שלא יהיה עובד עכו"ם : ג ביתו אסור לסכנים ולטוליה • מביתו לחלר בין אנשי החלר • וכגון שבטל לסס רשות חלירו כלו החלק שיש לו עמהם בחלר ולא בטל לסס ביתו לסבר אלי חנא מס שבטל בטל ומה שלא בטל לא בטל אלכך הו"ל ביתו רשותא לויהס ואחר רשותא ליהס : ולסס • בתים שלהן מוחרין לטוליה מסן לחלר בין הוא בין הס לסא בתים שלהס ואחר רשות אחת היא • והוא אע"ג דלא עירב הוי כאורח בייהו שאורח מטלטל ברשות אכסניא שלו : נתנו לו הס רשות אלרו מביתו לחלר שבכל ברשותו וכן אסורים אפילו לבטל מביתו לחלר ולא הוו אורחים גבוה לחד לגבי רבים הוי אורח רבים לגבי יחיד לא הוו אורחים : הין שנים • שלא ערבו ואחר בני חלר בטלו להס רשותס שביתס אוסרים זה על זה מפני שהחלר אינה של שניהס והבתים מיוחדים כל בית לבעליו ואין מוליא מרשות המיוחלת לו • לרשות שלו ושל חבירו • ואע"ג דסלר חל מנייהו ובטיל ליה לחבריה אינו מועיל הואיל ובשעה שבטלו בני החלר רשותם לגלגו הבתים שלא ערבו הין אוסרים זה על זה אלהכמה דבטול קמאי לא מסני וכו הלר מבטל לא מלי לאקנויי רשותא ליהו הסא לא קנייה הלכך בני חלר שקלתן ערבו וקלתן לא ערבו אוחן שלא ערבו מבטלין רשותן לאותן

בס"ס וטעמא לפי שפחות מס"פ חשוב לפס מחצה קמלמהס כלאמרינן דבן נח נכרג על פחות מ"פ מטוס לגא מחיל אפילו אפחות מס"פ והוי גזל לגילאן • וגזל מי מלוה בני נח • ונכרגין אפ"ס הקר"ב ולא גזל לגילאן • ומ"ס הר"ר יונתן ויהרמב"ם נתן טעם אחר בסמוך • ומ"ס הר"ב ואפ"ה בשבת שהשכירות בטול בשת היא שאינם שכירות ואינה אלא היכר בלבד ולפיכך שוכרים ממנו אפילו בפחות מס"פ כן כתי' הרמב"ם בפ"ב מה"ע ע"ש בלין ישראל שיכול לבטל וכו' עיין במסכת ל' :

ב שהיה לו עמהן בתבו • ובטל לגו רשותו רש"י ורמב"ם : והוציאו את שבלים • ובחזיקו בו ושוב לעי"פ שיוצא הוא לא יוכל לחזור מבטולו כיון שבבר החזקתם בו • וכמו אינא בסלינא בס"ס יוצא"ם שאין זו החזקה כמלר חזקת שקרקע נקנים בה (כלחמן ומפירס במסכת ב' מ"ק קקרקוסין) אפ"ס הקילו חכמים בה וחקנו כשאר חזקות כ"כ הר"ר יונתן • ולבסי אחי שפיר לבלבדי ת"ק נקט וסוליאו בלבים מטוס לגא בעינן אלא חזקה בעלמא מס"כ בלבדי ר"י ונרס ועשו לרכיכם • לגילילים כל לרכיכם הלריכם לעשות • והר"ב שכתב בלבדי ת"ק ועשו לרכיכם שיעפא לבנא נקבים ולא לק • ובעלמו כתב בלבדי ר"י שאמר לת"ק ולא על שיוצא כלון כלקאמרת • ס"מ הס"ג נמי בלבדי ת"ק ומ"ס הר"ב וחזר ויוצא בין בשוגג וכו' ריש נקט וכמ"ם בס"ל לעיל ספ"ב :

רבי יהודה אומר כו' על שלא יוצא • פי' הר"ב על שלא יצא היוס • בס"ס בבריתא על שלא תחתך ופרכינן ואא על שלא יצא תנן כלומר ופליג לומר לחזקה לא מסני ויוכל לבטל בטולו הראשון כשיוצא • ומסני אימא על שלא יצא היוס ג ביתו אסור כו' • כתב הר"ב לסבר הא תנא כו' כלו' לאפוקי מהר' אילעי שאמר שמעתי מר"א לספ"ב • ופסק הר"ב וכן הרמב"ם כהא תנא לסכא : שאחר

חיספות חדשים

בחר"ב ד"ה ליולס הו"הלסה ביאלב"ו הב"ב בס"ע הא ולכל הוסרים אלו"ר כו' עכ"ל וכ"ם בפ"ו הל' ל"ה וכתב הס"ז דהכו' ביתהו לפיר טלטול בשבת :

בהר"ל ד"ה לוחר כו' וחסרו הלבה כו' עכ"ל וכ"ל בה"ת שו' שפ"ם :

שאחד מתן כו' : גמרא הא מן למה לי ומאי משום שנים מותנים רשות לאיצטרך לאתמוכי דלא אמרינן דלמא יטלו נמי • ואין מוטלין רשות למשנה מיכא לאע"ג דאיכא קני על מנת לסקנות שויים קא משמע לן כיון דלא קנה איכו לאחריני לא מלי לאקמויי : ד ר"י תמה במזיד אוסר • סיגו בשלא החזיקו בו כבר אשה החזיקו וטוליאו מבחיסה לחלר שוב אינו יכול לאסור כלפי סר"ב במשנה ב' ואפילו לר"ל לאחים : ה אין צריכין לערב • כתב סר"ב ודוקא שחופי מבואות כו' • ופי' לערב לשתף • המגיד רפ"ם מע"ע וכיולא בזה ספ"ע • ועיין מ"ש בס"ל ס"ו משנה ו' • ומ"ש סר"ב לערוב משום דירה הוא כפ"ם בגמי קף מ"ע וכלומר לערב דירתן לעשותן אחת אבל שחופי מבואות אינו אלא לשתף רשות החצרות שבמבוי ולא רשות הבתי אחר לאו בת דירה הוא רש"י • ומ"ש סר"ב אבל אם נשתתפו ביין כו' ואין סומכין על הסחוף כלי אלא תשתכח תורת ערוב כו' ז"ל הרמב"ם בחבורו שבכרי אין החימוקות מכירין מה נעשה במבוי לפיכך אם נשתתפו במבוי בפת סומכין עליו וא"ל לערב בחצירות שבכרי מכירין בפת עכ"ל כלומר ויודעים שמשו שבסחוף של פת מעלעלין בחצרות ולא יבואו לבטל בחצרות בלא סחוף ושאר דברים אין בחימוקות שבכרי כי אינו מגיחין בדברי שנעשה בשם דבר מה כ"א על הפת עושים תלויות ומשגיחין לדעת מה יעשה בו וא"ת וחיפוק ליה בלא תשתכח כו' שיאך נסמוך על שחוף מבואות אלא בפת במקום ערוב חצירות שאינו אלא בפת • הא מלתא ל"ק לפא איכא דס"ל בגמי לאב"ב דסומכין על סחוף אלא בפת כו' • וכתב רש"י ואע"ג דיין בחלר לא חזי מגו דחזי לאלתיה בסחוף סומכין עליה בחלר ע"כ • ומ"ש סר"ב ושוא שיהיו כולן שותפים בכלי אחד • גמי • ולחמי סיפא לזה ביין ולזה בשמן צריכין לערב ס"ם יין ויין בשני כלים אלא אורחא דמלתא קתני • ועוד אלא סורך הכתב לפרש לשתם יין ושמן כלים • תוספת : ו חמש חבורות ששבתו בערקלין • כתב סר"ב וכולן יש לסן פתח לחלר וכ"כ רש"י וכתבו הטעם לאל"ב אלא היו צריכין לחת ערוב אלא ב' הפרטים משום דאינן כולהו סתומים הוו כבית שער אלאם ופתח בשמאל ר"פ"ח דבית שער אינו אוסר • ונ"ל אותו שלפני הפרטי אלא מקרי בית שער כר"י דפ"ב בגמרא • ומ"ש שור סר"ב וצריכין לערב עם שאר בני חלר בטלטל אלא כאן בלא אינו כאן אלא בכל • דע"כ לא אמרינן סתם חלוקים לב"ם כלאים ליה ולב"ם כלאים ליה אלא כשם דיורין אחרים בחלר • וכן מסיק בטור סי' ס"ע • ועיין במשנה לקמן דבעינו כמי שאין מתחני הערוב בערקלין זה וכמי חניא אמתני' דסכא

ומודים בזמן שמקצתן שרוין בחדרים או בעליות • בגמי מאי חדרים ומאי עליות אלינא חדרים ממש ועליות ממש פירש"י אלא היו מחוברים מינגלם פשיטא אלא לאו כעין חדרים כעין עליות ומאי מיהו מחוצות המגיעות להקרקע ס"מ דבמחוצות כאלו ל"ם וכלומר סר"ב

שאחד ניתן רשות ונוטל רשות • שנים נותנים רשות ואין נוטלין רשות : ד מאימתי נותנין רשות • בית שמאי אומרים מבעוד יום • ובית הלל אומרים משהשיכה • מי שנתן רשותו והוציא • בין בשוגג בין במזיד • הרי זה אוסר דברי רבי מאיר • רבי יהודה אומר במזיד אוסר • בשוגג אינו אוסר : ה בעל הבית שהיה שותף לשכניו • לזה ביין ולזה ביין אינם צריכים לערב לזה ביין ולזה בשמן צריכים לערב • ר' שמעון אוסר אר"ד זה ואחר זה אינם צריכים לערב : ו חמש חבורות ששבתו בטרקלין אחד • בית שמאי אומרים ערוב לכל חבורה וחבורה • וב"ה אומרים ערוב א' לכולן • מודים בזמן שמקצתן שרוין בחדרים או בעליות • שהן צריכין ערוב לכל חבורה וחבורה :

ז דאחין

במקום ערוב וא"כ לערב ערובי חצרות אבל אם נשתתפו ביין או בשאר דברים צריכין לערב ערובי חצרות ואין סומכין על הסחוף כלי אלא תשתכח תורת ערוב מן החימוקות : ר"ם אומר כו' • ואין הלכה כר"ש : ו בטרקלין • בית גדול ורחב מושב מלכים ומקומו לחמשה וכלים לסן פתח מן הטרקלין לחלר וצריכי לערב עם שאר בני החלר : ב"ם אומרים • רשותיהם חלוקים וצריך שכל חבורה ותבוה תתן פת לערוב החלר : וב"ם אומר • אין מתלגה זו חלוק רשות • ובזמן שחלוקו הטרקלין למחיצות גבוהות המגיעות לתקרה כולי עלמא אלא פליגי דסי חלוק רשות מהם דסוי הסרים ובעליות • כי פליגי דחלקו במחיצות נמוכות שאינן מגיעות לתקרה ב"ם בדי מחילה כזו סוא חלוק רשות • וכיון שלא שבכו אחד מהם ולא עירב לא סוא חלוק רשות :

ז דאחין

ז דאחין התשתפין שהיו אוכלין על שלחן אביהם • וישנים בבתיהם • צריכין עירוב לכל אחד ואחד • לפיכך אם שבת אחד מהם ולא עירב • מבטל את רשותו • אימתי בזמן שמוליכין ערובן במקום אחד • אבל אם היה ערוב בא אצלן • או שאין עמהן דיורין בחצר • אינן צריכין לערב : ח חמש חצרות פתוחות זו לזו • ופתוחות למבוי • ערבו בחצרות ולא נשתתפו במבוי • מותרין ב חצרות ואסורין במבוי • ואם נשתתפו במבוי מותרין כאן וכאן • ערבו בחצרות ונשתתפו במבוי • ושבח אחד מבני חצר ולא ערב מותרין כאן וכאן • מבני מבוי ולא נשתתף • מותרין בחצרות ואסורין במבוי • שהמבוי

ז ושנים בבתיהם • כתב סר"ב פאמיל ותלוקים לחריהם בלינם וגם אין אוכלין כו' • אם יש לחרתי בעיגן סיסיו חלוקים בלינם ולא יאכלו כו' ממש • אבל אם חסר אחד מהם אינו אוסר אלא אחד ממש • אעפ"י שחלוקים בלינם אם אין חלוקים בלינם אעפ"י שאין אוכלין משלחן אחד ממש הוא ומקנה רש"ל בשבת אסור : וב"ם אומרים אף משתתפין • סברי בטול לאו מקנוי הוא אלא אם כשתתפו ביין אלא אם חלוקי מרשותא ומשתלוקי מרשותא בשבת שפיר דמי • ובבריתא פירשו דבכל אופנא אמרי' כיון שנאסר לגמלא שבת נאסר לכולם הן נמבטל רשות : מי שנתן רשותו והוציא • שחזר ונשתמש ברשות שבטל • אחד שוגג ואי מזיד • דקנים שוגג אינו מזיד ואין הלכה כר"מ : ה שהוא שותף עם שכניו • שמבוי לשם שותפות העלמה ולא לשם ערוב : מ"ל לערב • והוא שיהיו כלן שותפין בכלי אחד ודוקא שחופי מבואות הוו ביין כלחנן בכל מערבין ומשתתפין אבל ערובי חצירות אין מערבין אלא בפת לערוב משום דירה הוא ודירה של אדם אין לבו נמשך אלא בפת ואם שחף שחופי מבואות בפת כל שכן לפשוט עפי וסומכין על אותו שחוף של פת אלא אם כשתתפו ביין אינו אלא אם כשתתפו ביין אינו אלא אם כשתתפו ביין אינו

שהמבוי לחצרות״ בחצר לבתים: ט שתי חצרות זו לפנים מזו. עירבה הפנימית ולא עירבה החיצונה. הפנימית מותרת. והחיצונה אסורה. החיצונה וא״א הפנימית. שתיהן אסורות. עירבה זו לעצמה. וזו לעצמה. זו מותרת בפני עצמה. וזו מותרת בפני עצמה. רבי עקיבא אוסר החצונה. שרריסת הרגל אוסרתה. וחכמים אומרים אין דריסת הרגל אוסרתה: י שבח אחד מן החיצונה. ולא עירב. הפנימית מותרת והחיצונה אסורה. מן הפנימית ולא עירב. שתיהן אסורות. נתנו ערובן במקום אחד ושבח אחד בין מן הפנימית בין מן החיצונה ולא עירב. שתיהן אסורות. ואם היו של יחידים אינן צריכין לערב:

פרק ז חלון

שבין שתי חצרות. ד׳ על ד׳ ברוחב עשרה מערבין שנים. ואם רצו מערבין אחד. פחות מארבעה על ארבעה. או למעלה מעשרה. מערבין שנים ואין מערבין אחד: ב בותל

ב בותל שבין שתי חצרות. גבוה עשרה ורחב ארבעה. מערבין שנים ואין מערבין אחד. הן הן בראשון פירות. אלו עולין מבאן ואוכלין ואלו עולין מכאן ואוכלין. ובלבד שלא יורידו למטה. נפרצה הבותל עד עשר אמות מערבין שנים. ואם רצו מערבין אחד מפני שהוא כפתח. יותר מבאן. מערבין אחד ואין מערבין שנים: ג חריץ שבין שתי חצירות עמוק עשרה. ורחב ארבע. מערבין שנים ואין מערבין אחד אפילו מלא קש או תבן. מלא עפר או צרורות מערבין אחד ואין מערבין שנים: ד נתן עליו נסר שהוא רחב ארבעה טפחים. וכן שתי גזוזטראות זו כנגד זו מערבין שנים. ואם רצו מערבין אחד. פחות מבאן מערבין שנים ואין מערבין אחד: ה מתבן שבין שתי חצירות גבוה י׳ טפחים מערבין שנים. ואין מערבין אחד. אלו מאבילין מבאן ואלו מאבילין מבאן. נתמעט התבן מי׳ טפחים מערבין אחד ואין מערבין שנים: ו כיצד משתתפין במבוי. מניח את החבירת ואומר הרי זו לכל בני מבוי: ומזכה לרבן על ידי בנו וברו הגדולים. ועל ידי עבדו ושפחתו

ב בותל שבין שתי חצירות. לגמרי לגמרי. ד׳ על ד׳ ברוחב. ד׳ לגמרי. ד׳ לגמרי. ד׳ לגמרי

שלמן אבוסם ואפילו קטנים כו' דשמי סתם לעניין מציאה לעשמת לשאם זאבם במציאות בנו אינו אלא משום איבה ולכך חלי בסמוך על שלחנו דלוכה איבה אבל מה שראב רואה לאחרים ע"י בנו וכיים בם לאחרים כאיבם לעשמת • כן מסיק בב"י פיגון שם ס"ו בשם תשובת הרמב"ן סימן רי"ג לאפי' ר' יוחנן המפרש במציאה כמו שכתבתי סבירא ליה הכא קטן • קטן ממש מהשנם שהתבאר כ"כ התוספות במפילתין דף"ח דקפ"ב ע"ב לענין אחר דמולה ר' יוחנן :

ושפחתו העברים • בפ"ק דקידושין מגיה ר' תפן לאמה העבריקונה את עצמה בפיגונין והסתה לא מסכתת לה שלחה עבריה אלא קטנה וסבי מוקי לה בגמרא פ"ו דגיטין דף ס"ז ע"ב • ובתוספי מבואות דרבנו אמרי שחזכה אפי' לאחרי' ושאני שלחה מכחו אקטנה לאפי' תינוקת ילו כילה [כ"ל שלא ילה כילו] סיינו כיל אבים אבל לא כיל רבים שאין בקנינו בם קנין גמור • וסבי נמי מסיק בגמרא פרק קמא דמציעא דף י"ב • דסא לתנן בתם מציאת שפחה עבריה שלם סיינו של אבים לאפוקי של רבים אלא :

ועל ידי אשתו • בפרק בתרא לנדרי מסגם ח' תנן אחנא כר' מאיר ליל אשה כיל בעלה כמו שכתבתי שם • ומזוס הכי מסיק הרא"ש דהכא בשאינו זכה ולפיכך מעשה ידיה שלו ואין ידיה כיחו • אבל הרמב"ם השתוק המשנה כגוונתה בפרק לא מהלכות עירובין • וכתב הכסף משנה דפשטו לתנן קיימא לן דלא כר' מאיר אלא כרבנן דסברי ליה קנין לאשה בעלה ע"כ • ותמיהני דהא מבואר שהרמב"ם פוסק כר' מאיר בנדרים כמו שכתבתי שם בסייעתא דשמיא דלי סבירי' ליה כרבנן לא סיה מדריך הכתם לומר שהי לשומה על מנת שאין לבעליך רשות בהן ומה שהרבי בה שבי אלא שחלה לשני • ואין לומר לתלק בנדרים לשאר דברים שכן פסק בהלכה בסוף פרק ג' מהלכות זכייה • ועוד שהם וכתב בפרק ט' מהלכות מדרות שהתנה שאין לבעלה רשות בהן שיאמר על מנת שאין כו' אלא מה שהרבי תעשי בהן ואע"פ שהם בגמי' אלא הוכחי אלא ע"מ שאין לבעליך רשות בהן • ועוד הימה לאפי' לרבנן אין קנין לאשה בעלה אלא באומר ע"מ שאין לבעליך רשות בהן מיהת • ולפי מ"ש בנדרים לרמב"ם לא מסני לקבנן אלא באומר ג"כ ומה שהרבי בהן תעשי • וכן עיין מ"ש במשנה ג' דקידושין • ומ"ש במסי' ב' פרק ח' דפסחים :

מפני שיון כיון • ולקמן ריש פרק ח' איתא מערב על ידי עבדו וכו' פירוש בשבל • ועל ידי בנו ובתו כו' • מפני שיון וכו' • ולמאי ירלה לסוסיף • וי"ל דירלה לסוסיף כדי שלא יכלה גם זה הנשאר שיהיה לחוספת זה לין ערוב כבראשונה • וקמ"ל דרשאי לסוסיף ולינו לין ערוב הראשון וא"ל לסוליע : ולא אמרו כו' • כתב הר"ב הלכך מקילינן ביה • וכן כתב רש"י ולינו לשפורו לתנן קאי אהרווייהו אמבואות ואחצרות וכלרשהי לעיל בשם הר"ר יונתן • וכתב עוד הרר"ו וה"ה בשיורי שחוף בשערוב קיים ע"כ ולטעמיה אזיל דסה"ל לטעמא דלין כיומכין על ערוב במקום שרוף נמי משום שלא השחכח רוא וכמ"ש בשמו פרק לעניל משנה ח' • אבל לפירוש הרב"ו שכתבתי שם דוקא קאמר ר' יוסי בערוב חצירות אבל לא בשיורי שחוף ולינו לעקר ערוב והא אין בשחוף קיימינן אע"ג דהא דלין לערוב מ"מ עיקר מבנתינו בשחוף • אלא דבשחוף אין דלין כן הלכך אצריך לעקרא אלא לחייחינן בשם"ל :

ועיין במשנה לקמן מה שאמרנו שם בש"ל :

• בבל מערבין כו' • עיין ריש פרק ג' מ"ש שם : בבר באיסר כו' • רש"י פירש כמאה איסר • וכן נראה פירש הרמב"ם שבטיא הר"ב • ובלשון פירושו כתב ואפילו הרים שעור מועט • ועיין מה שכתבתי פרק ד' משנה ג' במשכה מעשר שני ומן"ם הר"ב שנתנין מוהו עם שאר בכרות כו' ובלבד כו' וכן דעת רש"י ולינו לשבירא ליה דהא אתן לעיל בשעור אלא גם לערוב חצרות וכמ"ש לעיל • אבל לפרמב"ם הא לעיל לא אלא משחוף • וא"כ רבי יוסי לעיל לא אלא משחוף דהא לא מירי בערוב חצרות כלל • ומיהו יאמר בל"א ולא הסיא אלא דבפ"ו משנה ה' ובסוף פרק ע' • אבל אשה אלא דקאמר ולא אמרו לערב בחצרות כו' דס"ל למנקם ולא אמרו לערב במבואות • * (ומיהו בפ"ל אף מ"ו ע"ב מכרם רש"י דבשלא השהכחת חורת ערוב * (החומין) אמר ולפי זה לעתו נמי לבשר אף מבואות אמר ר' יוסי וכן הסכימו החוס' שם בשם ר"י ונראה דבשלא אלא אלא א

אתה לי להרמב"ם פה לתקן לעיל ולא אמרו כו' לאו
טעמיה דר"ז הוא כלפירש"י וסר"ב • אלא מלתא באפי
נפשה היא • דהשתא דסליק מתיבורתא דשמואל ובעי
אימר שיעורא דערוב חצירות מקדים חתנא וסונא לתנא •
שיסתמו לריכין לערוב חצירות
אבל לא אמרו כו' וגמרא והי"ק
לא גרסי ולא נו"ן וניחא עפי
ולי נמי גרסי אתי שפיר • ועיין
מיסלוקא במגנה הסמוכה בשם
הרא"ם :

יא נותן אדם מעה לחנני ולנחתום
כדי שיזכה לו ערוב דברי רבי אליעזר
וחכמים אומרים לא זכו לו משותיו •
ומודים

יא נותן אדם מעה לחנני • בגמרא פריך מאי טעמא דר"א אלא
לתמשך ומשני עשאו כארבעה פרקים בשנה לתקן
(בפרק בי דאולין משנה ד) שהעמידו דבריהם על דין תורה
שמשות קונות כמו שפי' הר"ב שם • ה"נ מפני תיקון שבת שעמידו דבריהם על דין תורה : ולנחתים • וסר"ב בעתיק לו לנחתום
וכן בפירש"י וכן הגירסא במשנה שבשלר ירושלמי : לא זכו לו משותיו כו' • פתב הר"ב ואפילו עירב כו' וזכה גם לזה כו' •
בדברי רש"י מתוב ומיפה בין"ל וכן משמע דר"ל שזיכה לו ע"י אחר ממה שכתב שברי"ל נתכוין לזכות לו במתנת חנם כשאר המזכים
ולו מיתא ולא זיכהו ע"י אחר מאי קאמר אלא נתכוין • אלא זיכה הלל לאדם כמונה חברים אלא מעשה הוא חברים • הלכך
מזכיר זיכה על ידי אחר קאמר ואפילו הכי לא מהני ליה לפי שזה שזיכה לו ע"י אחר לא כיון לזכותו במתנת חנם כדרך המזכין •
אלא פונתה היתה שיקנה במשות ומשות אינן קונות • ומה שזיכה ע"י אחר היה זה בשביל אחרים שהלילה נתכוין בתנם כדרך
המזכין • אבל לפי זה כי לא עירב המתנו לאחרים אלא לזה לבדו זיכה על ידי אחר משמע דמהני • ולקשה דמנקנו ואפילו
עירב זה המתנו לבל האחרים דמשמע וכ"ם אם עירב לזה לבדו • וי"ל דהא דנקט אפילו כו' משום דזיכה הוא דנקט הכי • וה"ק
לא מבעיא כשלא עירב הוא בשביל האחרים אלא בל אחד הבית ערבו דהשתא ולאי אינו מזכה הערוב בשביל שנתן המעה
אלא מגיה חלקו ומערב עם האחרים • דפשיטא דלא זכה בערוב משום דמשות אינן קונות • אלא אפילו עירב בשביל האחרים
דהשתא ולאי דזיכה ע"י אחר בשבילם שהם לא נתנו לו כלום ומאלא שכל הערוב שהגיה בשביל האחרים ובשביל זה שנתן המעה
שזיכה ע"י אחר דמסתמא כיון שבא לבלל זכיה ע"י אחר שמזכהו לכל הערוב לגמה זכה הרוב ויגיה המעה • אף"ה קאמר דלא
מהני לזה שנתן המעה משום דאע"ג דזיכה ע"י אחר לא נתכוין כו' אלא שיקנה במעה • ואע"ג דולאי דבעלמא לא בעינן לקונה
במזיכה שימשוך הוא דוקא אלא שלוחו כמותו ומהני כשימשוך ש"י שליח • וה פשוט • מ"מ הכא לא עשאו בעל המעה שליח לזה
אחר שבעל ידו מזכה בעל המתנו אלא בל בוכתו לקנות מהמתנו במשות • וזהו שפירש"י והר"ב לקמן בדבור שאין מערבין כו' אלא
נתכוון אלא לקנות וכו' ולא סמך עליון שיעשה שלוחו • כלומר שיעשה לזה שמזכה על ידו שיהיה שלוחו • והואיל ולא נתכוון
שיהיה זה הזוכה שלוחו • וגם המתנו לא נתכוון כו' ה"כ במה יקנה במשות ומשות אינן קונות • כך נראה בעיני דעת רש"י ז"ל •
ולא כמו שכתבו התוספות דבתנה פירש"י שלא נתכוון כו' דאפילו זיכה על ידי אחר אז הקנה מן הסוף כיון שבמתן מעה נתכוון
לקנות במעה מהמתנו ומשות אינן קונות בל הזכיות שעשה המתנו שלא מדעתו בעל הבית קעבוד ואין מערבין אלא מדעתו וכתבו
הלשון הקונטרס לדקמן נמי מוכיח בן • ור"ל זה הלשון שהבאתי בסמוך • ובאמת שמוכח מתוכו דבמונת המתן חלי רש"י אבל
על הדרך שכתבתי למיירי שזיכה על ידי אחר ולבך אם היתה מונת המתן שזיכה על ידי האחר • ושהאחר זיכה לו הוי מהני
דהוי בהלו עשאו הוא שליח לקבלה בלומר למשוך • דאמרו מי שמקנה חפץ לחבירו במשות שנתן לו ואח"כ מתן הפקדון ליד הקונה
בלא הונה שימשוך בדי לקנות • וזה זכה ומשכו מי לא הוי מזיכה מעליותא דבתן שנמשוך בפניו אין לריך שיאמר לו לך משוך וקני
דמו שבתב טור ח"מ סימן קפ"ז • וכתבתי גם בן במשנה ל' פרק קמא דקדושין וכבה נמי אי הוה זה הזוכה בשלוחו של זה המתן
מעה היה זוכה בשבילו אע"פ שזה לא נתכוון כדרך המזכין • מבל מקום זכה זה מפני הדברים שאמרנו • וזה שהלרך רש"י להגיה
גם בן מבונת המתן מעה שלא היתה על המך שיעשה שלוחו ולפירשתי אבל מבל מקום לא לתנה בתב מתחלה שלא נתכוון
המתנו בו אלא בבונה מבוונת בתב בן לפי לפיריגן בהזיבה על ידי אחר ולפירשתי • ואלו נתכוון המתנו בבל תקה הערוב
ובמשפטו גם לזה למה יגרע ואע"פ שהמתן מעה לא בקש למתנה חנם בחרים אלא נתן לו מעה מבל מקום לא מפני בן נאמר
שהיא מתנה בעל בדרמו ושלא רלה לקבל המתנה ומפני בן לא יזבה בערוב ולפיבך הוצרך לומר שלא נתכוון המתנו בו' דהרוויחו
בעינן שלא יתכוון המתנו וכן המתן • דאלו נתכוון המתנו זבה זה בבל אחר הזוכים ולא גרע מנה שנתן • ואלו נתכוון המתן
מעה לזבות בבל תקה הערוב וכמשפטו אע"פ שהמתנו לא נתכוון מבל מקום היה קונה במזיבה שלוחו ולבתבתי • אבל התוספות
הוסתלתם בפרש"י היתה וזבה בלא יו"ל בתו שהעתיקו וכנראה מלשונם שבתבו • ובתנה פירש בן לפי"ו מתבון לבקנות לו
בתנה ואפילו זיכה לו ע"י אחר ע"כ • ומלהלרו ובתבו ואפילו זיכה וכו' • שמע מינה דהא דמתבון לבקנות בלא זיכה ע"י אחר
מיירי

מיירי וא"כ זה שבתב רש"י שלא נתכוון כו' מיירי בלא זבה ע"י אחר • ומפני בן בתבו מה שבתבו • אבל לפעד"ל הקלוסה והרטוסה •
נראה לחוכיח מלשון מתנון שמוסתא הטעוקרים בדברי רש"י בתוספתות ספרינו וזיבה בין"ל • ועוד יש לי הוכחה גדולה מזו לדעיל
מיירי שהיה הערוב ע"י אחר זיבה בלא ע"י אחר לבתחילה ממה המפרש לקמן בשלמר לתמוני ערב לי בנה ערוב • ואי בלא שום זבייה
ע"י אחר מאי שנוסה בלישנא דערב מלשנא דזבה הולאי בלא יקנה אלא ע"י זבייה דע"י אחר בשפטה המערב לאחרים • אבל אם
נאמר דמיירין שלאחרים שיהיה
זבייה ע"י אחר מבל לומר שיהיו
שא"ל ערב עלי הרי בתה מידו אלא
שיעשה עמו משפט הערוב ואמרי'
שהזבייה שעל ידי אחר המועלת
לאחרי' מועלת גם לו וכתו שתפרש
בש"ל בדבור לקמן • מבל זה
שהמוסה וזיבה בין"ל • ובב"י שהגי'
בסימן שס"ט שלא בדברי רש"י
וזבה בלא יו"ל וגם בעור הגיה בן •

ומודים בשאר כל אדם שזכו לו מעותיו • שאין מערבין לאדם אלא מדעתו • אמר רבי יהודה במה דברים אמורים בערובי תחומין • אבל בערובי חצרות מערבין לדעתו • ושלא מדעתו • לפי שזכין לאדם שלא בפניו • ואין חבין לאדם שלא בפניו •

פרק ח

ומודים בשאר כל אדם • בעל הבית שנאמר לו חבירו שלך מעה זו וזבה לי בערוב • ולבך וזיבה לו שקנה עירוב • דשמואל ואין בעל הבית רגיל למבור בבדות בלא נתכוון זה אלא לעשותו שליח ונעשה בראמר לו ע"ב בלי : שאין מערבין לאדם • בשמערבין לו מבלו אלא מדעתו • הלבך גב' תנוי מי אמר לו זבה לי לא נתכוון אלא לקנות ממנו ולא שמדעתו שיעשה שלוחו ומעות אינן קונות • ולא סמבים לעתים נמלא מערב לו שלא מדעתו : עירובי תחומין • חוב הוא שמפסיד בלא שתחר ושמא אין מוח לו ובלבם בדבי יסולה :

ואע"פ לבאורה בעור יש מקום לבהבתו לפי שהוא בתב אח"ב מה זבה לו בהתחוס ע"י אחר שקנה עירוב • ומשמע לבאורה דעה הסתה אלא בזיבה ע"י אחר מיירין • ואפילו לפי זה נראה בעיני שאין להגיה גם בדברי הטור מהטעם שאוכיח בלבור בש"ע בגיון תי"ד ולעיון עיולפי חזרוה עיין בש"ע סיון הסי"ז בלוזה אופן מערבין שלא לדעתו :

הר"ב ד"ה יעירוה תחומים כו' • והבי בר"י וכ"ש בש"ע בגיון תי"ד ולעיון עיולפי חזרוה עיין בש"ע סיון הסי"ז בלוזה אופן מערבין שלא לדעתו :

בסמוך וכ"ם בדברי רש"י עלמן לפשיטא שהוסתה בין"ל ממה שהבאר • וי"י אלסיס יתנו במעבלי לבק ולמת אמן :
ומודים בשאר כל אדם כו' • פירש הר"ב דעשה כאומר לו ערב עלי • כ"ל רש"י ומסיים ובו' חמוני גופיה אי א"ל ערב עלי
אמרינן בגמרא דקני ע"כ וכבר מבואר טעמו מה"ם לעיל • וזה לשון הטור שדברי עשאו שליח לערב בענין שיועיל וכיון
שא"א לסיות לו ערוב אא"כ יזבה לו כמו לאחרים הוי כאלו אומר שיזבה לו כמו לאחרים ע"כ • ועוד כתב וכן אם זיבה לו ע"י אחר
קנה וכמ"ם לעיל בשמו • ואני שמעתי ולא אבין אלו היתה כונת הטור דעד הכא לא מיירינן שהיתה כאן שום זבייה ע"י אחר בכנראה
מדברין וכאשר פירשו הב"י • א"כ אחרים נמי במה יזבו אלא על כרחך לומר שהאחרים הכנו ערובן בעצמם והוא עירב להם כלומר
שהוא התעסק לקבץ ערובם ליחד • ואי הכי מאי אהני ליה אפילו יאמר לו בפירוש שיזבה לו כמו לאחרים אבתי יקנה זה הערוב
שמיה זה בשבילו כיון שאין כאן אחר הזוכה בעבורו • ומפני בן הוצרך המגיה לבתוב לתמוני מה"ם לעיל • ערב עלי שקונה פה מאחר
ומערב לו אבל בפה עצמו לא שאין שליח קונה ומקנה ע"כ • אבל אם נפרש כמ"ם אחי בדברי רש"י דלעולם זיבה לאחרים ע"י אחר •
אלא שלוה לא נתכוון בזבייה זו להקנות לו בין שנתן מעה ובמך על המעה בהוקא • אחי ולאי שפיר לבשא"ל ערב עלי הוי בלאו
א"ל שזבה לו במו לאחרים בלומר במו לאחרים לא מהני אלא מדעתו ולא נתכוון לבלבל המעה לבלבל אחרים • אבל אם נפרש
מלבתה באפי נפשה הוא • וכבאי פירוש לריב ן ג"ב לומר בריש פרק ד' דבלה ומשנה ס' פ"ה דפרה ועיין משנה ז' פ"ה דתלות * ומשנה
ב' פ"ב דסוריות : אבל בערובי חצירות כו' • והא דתנן במשנה ז לריך לסוליא הוא

בשתוף מבואות וכלפי' הר"ב בחלר שבין שתי מבואות וסכי מוקים בגמ' וי"ל לאפלגוני אתא • וא"נ פליג אי'פסק בגמ' הלכה כמותו לכבי' ספיר פירש לעיל דוקא בכה"ג • ובטעמא דמ"מ לכבא כתב הרא"ש לאפי' במבוי אחד חשבינן ליה קלת חובה • אולי יש קלת טעם למה אינו רוצה לערב ע"כ • ויש למצוא טעם על הלרך שכתב המגיד בכ"ה מה"ע לאפי' לדם"ל בחלר שבין שתי מבואות שיכולה להשתתף עם שתיהן אפ"ה אין אומרים ומוף סוא לו לשמא אינה הפלה בשתוף שני מבואות לאוסי לה לוסי שבני המבואות יכולים לסס מקום מיוחל יוכלו שניהם לעשים בו כליהם ולהחבר שם ביחל • ע"כ • וה"נ בחלר אחל בעמאו אפשר לגא ניחא ליה שיתערבו בני החלר משום אוסי לבני החלר עצמו • שעם לא יוכלו לעגלגל כליהם בחלר ישבתו אים אים בביתו ולא יהיה אוסי לאפשי בחלר • ולמאי לאמרן לפליג לא קשיא לקתני אמר ר"י ולא ר"י אומר כמו שכתבתי במשנה ט' בס"ל :

פרק ח א מניח את החבית ואומר הרי זה לכל בני עירי • ואי משלו כלמשמע לריך לזפות על ידי אחר וכלתנן משנה ו' פרק לעיל קף פ' אמר רב נחמן אחל ערובי חתומים אחל ערובי חלירות אחל שהופי מבואות לריך לזכות : לכל מי שילך לבית המבול לו לבית המשתה • כתב הר"ב המומים אחל ערובי חלירות אחל שהופי מבואות לריך לזכות : לכל מי שילך לבית המבול לו לבית המשתה • כתב הר"ב למילי דמלוה נכסו • לבית המשתה שתמא שיינו כלאמר בעלמא למשתה במו ור"ל משתה לתתן וכלה • ועיין משנה ז' פ"ג לפסחים • ומה שכתב וקי"ל אין מערבין ערובי החומין אלא לדבר מלוה • לשנא דגמרא • ומלקאמר אין מערבין שמע מינה לקפליגן שלא לערב • ומאי אסורא איכא בערוב הכי הוה ליה למימר אין ערובי החומין אלא לדבר מלוה אלא אית לן למימר משום לכשמערב חייב לברך עליה כשם שמברכין על כל מלוה לרבנן מלמו לגא הסור • והלכך קאמר אין מערבין כו' כלי שלא לברך ברכה לבטלה • והייעתא לברמב"ם וטטור שפתבו לברך : אבל רש"י פירש אין מערבין לא סחירו חכמי' לגאת חוץ לתחום על ידי עירוב אלא לדבר מלוה עד כאן לשונו : אפשר שלעתו כלעת הראב"ד שוף פרק ו' מהלכות ערובין שלא לברך על ערוב החומין • לבשלמא ערובי חלירות והחופי מבואות יש בהן סיכר לשבת שלא להוליא לרשות הרבים אלא שכא קולא נפקא מינה לשבת ולא חומרא והמלוה שבשבילה מערבין אינה מוגבלת לערוב • והמגיד כתב להלרבם יותר ראוי לברך על החחומין המלאוריתא על שלשה פרשאות והכאים אסרו וקבעו תחומים אלפים אמה • ועל ידי ערוב עלין גזרתן וטלוהן קיימת שלא לגלגה שהשתיק שביתתו ממקומו למקום ערובו • ומה שנשכר מזה • מפסיד לגל אחר • ובערוב חלירות ושוהפי מבואות שוהרה גזירתן לגמרי • מאי אמרת דולמו היינו שנשארלה לשלטל מביא לאחר • ומאחר למבוי שנערב וכל שכן בחחומין לעגלין גזירתן קיימת כמו שאמרנו • וכ"ב ברש פרק ב' דבילה כתב [ומברכין] על ערובי חבשילין כלרך המברכין על ערובי חלירות אפשר למשמע מזה לסבירא ליה כבראב"ד : ובל שקבל עליו וכו' • *ור"ב בעתיק וכל מי וכו' • וכן הוא בסדר המשנה שבירושלמי מפרש הר"ב כשטוליטוהו ואפילו לא קבל • אבי מיפרש בגמרא • משום לקיימא לן יש ברירה בחחומין לפי שהן לרבנן וכלאיתא במשנה ה' פרק ג' והלכך כשטוליטוהו כשקבל משתחלל מעריבן הוברר למפרע אבל אם לא הוליטוהו מאי ברירה איכא הא לא ידע לאיכא ערוב לדעתיה עלויה :

ב מזון שתי סעודות כל אחל • מתוך שקונה שביתתו שם לריך להניח שם מזון שלריך לו שבת אלו

מבפנים • אם הר"ל שסע"ד שתי הפתוחות למרפסת אינם גבוהים י' כו' ואי' אינה עליות פתוחין לם עליות כו' אלו לגמרא שום שריעא לעליות אלא פרוצא קא מפרש למרפסת מאי היא • ולעולם סעליות גבוהות הרבה יותר מי' טפחים מן הסעמוד כו' כי כן לרך הסעליות להיות גבוהות הרבה ושריעא דמתני' לבני מרפסת עמלן ר"ל לאתן הדרים במרפסת כגון שהמרפסת עמלה מוקפת בבנין ודרין בה • ואע"ג דפשטא דלישנא דהר"ב מוכח יותר כפי' קמא • מ"מ זה הפי' הפני עולם יותר ע"פ שיטת הגמרא דהברא המחמת הסעליות גבוהות יותר מי' טפחים מהעמוד ומקמיקל אותם הדרים במרפסת קאמרינן

והכי נמי מפי' הרמב"ם כפי' המשנה :

אלא ואלו מתבוטים לשקל • רבי מאיר סבר בשבת אכיל אינש טפי משום דבשים הבשיליה • ורבי יהודה סבר כיון דבשבת אכיל אלם הסעודות אינו מרבה לאכול בכל הסעודה וכי הסעודות שלריך שיאכל הסעודה הערב שבת אינם מבעוד יום ולעיכך מוקמינן שיאכל הסעודה שחרית כל שכן לר"מ שבשבת שלא יאכול בשבת כיון מכתה בעמריב ע"פ המלרש שכל הסותם מים בשבת בין שבתות כאלו גחל מכוס שלו אליו שיאכלנה קודם תפלת מנחה שהוא בעוד היום גחול • והר"ל יונתן כתב טעם אחר בלבבי ר"י לעני שבשבת ממלא בטנו מתבשיל ומעי מחיקה וכ"כ הרמב"ם בפירוש למשנת כלים פי"ז משנה י"ח ו"ל תוספ' כלים פי"ז משנה ט"ו ל"ל דבפת לבד מיירי יזון סעודה אי חני בכר אכל אם אוכל עתו דבריו אחריו שיעורו אלא בכפת וכשיעורין שיעורו חזי"ל כל דבר אלאפין בו שיעורו כדי שיעורו כדאי' בגמ' ובן אין לריך שתי סעודות בחד לפלס • ובבריאות כמו אחד לבר וכן בחשרה אשתו צריך ליתן לה בגד אחר דברים כדאי' אם ודוק כי בכון הוא : תוספות ע"ל

רבי יהודה אומר לשבת • פירש הר"ב כיון דבשבת אכיל ג' סעודות כו' • וכ"כ רש"י • ואע"ג דבשחר זמני כי אכיל ביום סעודת שחרית אוכל בערב סעודת ערבית • בשבת שתי סעודות אלא מרבה לאכול בכל הסעודה וכי הסעודות שלריך שיאכל הערב שבת שיהא סעלים מבעוד יום ולעיכך מוקמינן שיאכל סעודת שחרית כל שכן לר"מ שבשבת שלא יאכול בשבת כיון מכתה בעמריב ע"פ המלרש שכל הסותם מים בשבת בין שבתות כאלו גחל מכוס שלו אליו שיאכלנה קודם תפלת מנחה שהוא בעוד היום גחול • והר"ל יונתן כתב טעם אחר בלבבי ר"י לעני שבשבת ממלא בטנו מתבשיל ומעי מחיקה וכ"כ הרמב"ם בפירוש למשנת כלים פי"ז משנה י"ח ו"ל תוספ' כלים פי"ז משנה ט"ו ל"ל דבפת לבד מיירי יזון סעודה אי חני בכר אכל אם אוכל עתו דבריו אחריו שיעורו אלא בכפת וכשיעורין שיעורו חזי"ל כל דבר אלאפין בו שיעורו כדי שיעורו כדאי' בגמ' ובן אין לריך שתי סעודות בחד לפלס • ובבריאות כמו אחד לבר וכן בחשרה אשתו צריך ליתן לה בגד אחר דברים כדאי' אם ודוק כי בכון הוא : תוספ' ע"ל

רבי יוחנן בן ברוקה אומר כו' • אע"פ שמשנה זו בגמרא על ערובי חחומין כלקתני מנין אם הבית וסיים בפנ' ונ"ל אלא תימא לבפת שסות חשוב לא הבריאו שיעור כל כך קמ"ל ושיעור אחר לבריאמפורש בברייתא בפרק בכל מערבין וסבילוס הרמב"ם בפ"ח מהלכות ערובין ושטור סימן שפ"ו : מבבר בפונליון כו' ; ופסק הר"ב כמותו • וכן פסק הרמב"ם וסכי הא לגתא בסוף פרק בתרא לפלס • ובבריאות פרק ג' משנה ג' כתב הר"ב נס לעת רש"י לפסק הר' שמעון אבל בנגעים פ' י"ג * כתב לעת שניהם ועיין ברים פרש וכפ"ק דשבת וכלים פי"ז הא הא הרמב"ם :

* **ר"ש** אומר שתי יונות כו' • כתב הר"ב ס"מ בערוב כו' • אבל בכל שאר לוכתי ס"ל לר"ש שאין סעודה עמוקה מחלי בכבר כו' • ופשטא לי מהרי"ר יונתן מרלי שלוי לגאו כלגא הוא דסא בגמרא אשתו לפרק ה' לכתובות משנה ח' אינו כן כמ"ש הם בהם"ל • ואומר אני לרש"י בשמר מזה שלא כתב אבל בכל שאר לוכתי וכתב אבל שיעור הסעודה קיים לה לרבנן הפי ובעי' שיהא בכדי אכילת חלי בכר ז' ודוא פרש כו' • עד כאן מ"ב לא בא אלא לפי פרש לאמריכן בכל לוכתי : * בשל"ש לקב' • ולא אמר מי"ח לשאה כלמפרש בן עזאי ברים פרק קמא לפרש :

ג ואנשי מרפסת • פי' הר"ב שפתחי עליות פתוחין לם והלר אתנה בלשון כל שבבוה כו' שלא תהא המרפסת גבוה י' מן הסעמוד כו' • ולריכין אנו לפרש באחל מנהגים שבמדינתינו ר"ל שבעליות הפתוחות למרפסת אינם גבוהים י' כו' ואם אינו גבוה לכל בני העל ות • אלו שי"ם שפתחי עליות כו' לאו לגמרא שום שריעא לעליות אלא פרוצא קא מפרש למרפסת מאי היא • ולעולם סעליות גבוהות הרבה יותר מי' טפחים מן הסעמוד כו' כי כן לרך הסעליות להיות גבוהות הרבה ושריעא דמתני' לבני מרפסת עמלן ר"ל לאתן הדרים במרפסת כגון שהמרפסת עמלה מוקפת בבנין ודרין בה • ואע"ג דפשטא דלישנא דהר"ב מוכח יותר כפי' קמא • מ"מ זה הפי' הפני עולם יותר ע"פ שיטת הגמרא דהברא המחמת הסעליות גבוהות יותר מי' טפחים מהעמוד ומקמיקל אותם הדרים במרפסת קאמרינן

רבי יהודה אומר לשבת • ולא לחול • וזה וזה מתבונין להקל • רבי יוחנן בן ברוקה אומר מכבר בפונדין • מד' סאין בסלע • רבי שמעון אומר שתי ידות לכבר משלש לקב • חצייה • לבית המנוגע • וחצי חצייה • לפסול את הגויה : ג אנשי חצר ואנשי מרפסת ששבחו

פרק ח א ביצד משתתפין בתחומין מניח את החבית ואומר הרי זה לכל בני עירי • לכל מי שילך לבית האבל • או לבית המשתה • וכל שקיבל עליו מבעוד יום מורה • משתחשך אסור • שאין מערבין משתחשך : ב במה הוא שיערו • מזונו שתי סעודות לכל אחד • מזונו לחול ולא לשבת דברי רבי מאיר רבי

ב מזון שתי סעודות לכל אחד • מתוך שקונה שביתתו שם לריך להניח שם מזון שלריך לו שבת אלו

פרק ח א ביצד • לכל מי שילך לבית האבל וכו' • דמילי דמלוה נכסו וקי"ל אין מערבין ערובי חחומין אלא לדבר מלוה : וכל מי שקיבל עליו • לסמוך על ערוב זה מותר : ומשתחשיכה אסור • וכי מילי כשלא הוליעוהו מבעוד יום אבל הוליעוהו מבעוד יום אפילו לא קבל עליו לסמוך על ערוב זה בוראי אלא משתחשיכה מותר :

ב מזון שתי סעודות לכל אחד • אבל מי לבית המשתה • כתב הר"ב דמילי דמלוה נכסו וקי"ל אין מערבין ערובי חחומין אלא לדבר מלוה • ועיין משנה ז' פ"ג לפסחים • ומה שכתב וקי"ל אין מערבין ערובי החומין אלא לדבר מלוה אלא אית לן למימר משום דכשמערב חייב לברך עליה כשם שמברכין על כל מלוה לרבנן מלמו לגא הסור • והלכך קאמר אין מערבין כו' כלי שלא לברך ברכה לבטלה • והייעתא לברמב"ם וטטור שפתבו לברך : אבל רש"י פירש אין מערבין לא סחירו חכמי' לגאת חוץ לתחום על ידי עירוב אלא לדבר מלוה עד כאן לשונו : אפשר שלעתו כלעת הראב"ד שוף פרק ו' מהלכות ערובין שלא לברך על ערוב החומין • לבשלמא ערובי חלירות והחופי מבואות יש בהן סיכר לשבת שלא להוליא לרשות הרבים אלא שכא קולא נפקא מינה לשבת ולא חומרא והמלוה שבשבילה מערבין אינה מוגבלת לערוב • והמגיד כתב להלרבם יותר ראוי לברך על החחומין המלאוריתא על שלשה פרשאות והכאים אסרו וקבעו תחומים אלפים אמה • ועל ידי ערוב עלין גזרתן וטלוהן קיימת שלא לגלגה שהשתיק שביתתו ממקומו למקום ערובו • ומה שנשכר מזה • מפסיד לגל אחר • ובערוב חלירות ושוהפי מבואות שוהרה גזירתן לגמרי • מאי אמרת דולמו היינו שנשארלה לשלטל מביא לאחר • ומאחר למבוי שנערב וכל שכן בחחומין לעגלין גזירתן קיימת כמו שאמרנו • וכ"ב ברש פרק ב' דבילה כתב [ומברכין] על ערובי חבשילין כלרך המברכין על ערובי חלירות אפשר למשמע מזה לסבירא ליה כבראב"ד : ובל שקבל עליו וכו' • *ור"ב בעתיק וכל מי וכו' • וכן הוא בסדר המשנה שבירושלמי מפרש הר"ב כשטוליטוהו ואפילו לא קבל • אבי מיפרש בגמרא • משום לקיימא לן יש ברירה בחחומין לפי שהן לרבנן וכלאיתא במשנה ה' פרק ג' והלכך כשטוליטוהו כשקבל משתחשך מעריבין הוברר למפרע אבל אם לא הוליטוהו מאי ברירה איכא הא לא ידע לאיכא ערוב לדעתיה עלויה :

ב מזון שתי סעודות • פירש הר"ב שלריך לו שבת • ואם האמר דבמשנה ז' פרק ח' לפיאה • וכן במשנה ב' פרק י"ו לשבת משמע בהיא לחייב בשלש סעודות וכלכתב הר"ב הכא בדברי יהודה וגימא מסייע להו לפוסקים שפסקו דיוצאים לגבי סעודה שלישית במיני תרגימא • ותרוי תיובתא לאותן הפוסקים שפסקו הבעינן תרי פת • עיין עליהם בעור סימן רל"א • ויש לומר דאף על גב דמלות שבת היא שריכים שלש סעודות מכל מקום אכילת אלם דבר יום ביומו אינם אלא ב' סעודות • כלתנן בסוף פרק בתרא לפיאה שיהיו בלילה אחת וביום אחת • ולא אמרו שלבר להחמיר אלא להקל כלמשכחת תמי בשיעורא לרבי שמעון הלפירש הר"ב לרבינו עובליה מברטמורה לחמן • מילי דהוי לר"מ אינו אמר למשער מזונו לאוכל וכלי להקל • והכא אמי לא הצריכו סעודות יותר מבחול ולכולי עלמא :

תוספת חדשים

ששכחו ולא ערבו • קלת קסה לריתני בקלרס שלא ערבו • ולמאי קתני ששכחו • ומרשס לי הלמאי דמיירי לוקא שערבו אלו לעצמן ואלו לעצמן אלא שלא ערבו ביחל וכלכתב סר״ב מתי שפיר דמחוס סבי קתני ששכחו לאשמועינן סא • דמיירי לוקא בכסבי גוונא שערבו לעצמן ששכחא לערבו לעצמן אלא שלא ערבו גס ביחל שייך לומר ששכחו כלומר שהיו עסוקים בעניין ערוב ושכחו מלערב עוד גס ביחל • ואלו לא ערבו כלל לא סוס שייך למימר ששכחו • דמאי ששכחו שייכא כיון שלא נתעסקו כלל בלבר • דומס לזס שנאמר בכתוב (בראשית מ׳) ולא זכר שר המשקים וגו׳ וישכחהו • אמר שמתחלס לא זכרו כלל • ואח״כ כשזכרו סלר וישכחסו • וכן נאמר (לבריס כ״ס) זכור את אשר עשס לך עמלק וגו׳ אל תשכח • לפשוטו לומר שכשחזכר אל תשכח שרי ששכחס סוא מלמר על סלבר שסוא מוזכר ונשכח :

הרי״ב ד״ה אם יש שם כו׳ ובלפ״ר כו׳ ובל״פ כש״ע סי׳ ש״ע :

פחות מכאן לחצר • והוא שלין אם שמרפסת גבוס עשרס טפחים מסעמוד לשסתא נמי לא • ניחא דסמיסיס לבני מרפסת • ומ״ס שר״ב לחצר אף לחצר שבי אינא במרא וטעמא לכיון לשסיסס הסמיסן קשס ואין לזס נתן מוס הלכך שיסס אסורים • ושל לאסורים פירס שרמב״ס ושמגיל בפ״ל לעניין כלים ששבתו בבית שיא לאלו לכלים ששבתו בחצר אפילו לא ערבו כלל מוחר לטלטל מן החצר למרפסת ושרי שס בכלל גגות וחצרות לריס פרק לקמן לשא שכל רשות אחת חון מעני בתים וכמו שסעתקתי לשון שרמב״ס בזס בר״פ לעניל :

חוליות שבור ושסלט • פי׳ שרבר״ע מברטנורס ושוא שיסס שבור אלא לבור שאלין מיס אפשר לחסר בשבת • ובגמ׳ ולמס לי לתתי בור ולמס לי לתתי ס לע • לריכא לאי אשמועינן שלע לילכא לאבל בור לבור לגזור זמנין דמליא פירות ברשות לעלמא בשבת לריכא יוסס תאמר ומאי שבא ממסי ס׳ לפרק ו׳ ולא חייסינן שיתמעע סמחבו בשבת ומיחין לאסול ממנו ו״ל לשס מחילס ליכא ומבלא וחולקת שחלרות לשתים ושלבך מערבין שנים ולא אחד ולא חייסינן לשמא יתמעע • אבל שבא ליל שיסס שנים לשהמס בבור זו אלא שאם שבור במלוחס אז יל בני שמרפסת נוחס יוחר בחשמיסס מבני החצר ואם תחמעע אז גס יל שמרפסת לא חסיס נוחס בחשמיסס יוחר מבני שחצר • אמרינן סואיל ולבני שחצר גס כן חשמיס בבור זו אלא שאינו נוח כמו לשמרפסת לריך שחשאר נוח זס לבל סיוס • ועיין משנס ז׳ פרק בחרא :

במה לבריס אמורים • לריסא נמי לקי כל שגבוס כו׳ • דמאי שנא וכן כתב שרמב״ס פרק ל׳ מהלכות ערובין ושור סי׳ שע״ס • וקלת קשס אמאי לא כייל אחלא ואחי כל שגבוס ״ עטפיס כגון חוליות שבור כו׳ :

ד בבית שער • מסיק בבית יוסף סי׳ שע״ס לכל בית שער בין ליחיל בין לרבים כפשטא דמתניתין • ומיסו בשרבס בחיס זס לפנים מזס בעינן שיסא לרבים כמו שבתבתי במשנס ו׳ פרק ו׳ :

ומרפסת לריכין לחלק בין מרפסת לשבא לשמרפסת לטעל לפי שפירוש הפני שבתבתי שם לשרי לעיל בעינן שבני המרפסת ערבו • אלא לעיל מיירי במרפסת שעשוים לירוס • ושבא במרפסת שאינו עשוי לירוס אלא לבלרך ער״ל מירע שלר שם :

תפיסת

אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית אינו אוסר (עליו) : ה המניח ביתו והלך לשבות בעיר אחרת • אחר עכ״ם ואחר ישראל הרי זה אוסר • דברי רבי מאיר • רבי יהודה אומר אינו אוסר • רבי יוסי אומר עכו״ם אוסר • ישראל אינו אוסר • שאין דרך ישראל לבא בשבת • רבי שמעון אומר אפילו הניח בירתו והלך לשבות אצל בתו באותה העיר אינו אוסר • שבבר הסיע מלבו : ו בור שבין שני חצרות אין ממלאין ממנו בשבת אא אם כן עשו לו מחיצה גבוה עשרה טפחים (בין מלמעלה) בין מלמטה בין מתוך אוגני רבן שמעון בן גמליאל אומר בית שמאי אומרים מלמטה יבית הלל אומרים מלמעלה • אמר רבי יהודה לא תהא מחיצה גדולה מן הבית ל שבינהם ו אמת

אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית אינו אוסר (עליו) • כגון שמתן שם שמתן שם כלו לסמיעון מינו אוסר עליו וזוקא בשאין שם זו שמתן שם כלו לסמיעון אבל אם יש שם ליריס אחריס אוסר ואע״פ שבעס״ב ערב עמהן • ואם סלליס אלו שמתן שם בעל הבית שם שפיר לבריי הגעליס בשבת אין זו תפיסת יד ואוסר עליו אלא בעי שקיל לסן ושלי לסן אבראי וסלכס כרי : ה סרי זס אוסר • לריכא בלא בעליס שמס לירס : ר׳ יוסי • ומי ס״ל דלאו שמס לירס מיסו עכו״ס אוסר שמא יבא בשבת וסלכס כרבי יוסי : אבל בחו • זוקא בחו לעביל אינס דדייר עס תחנו אבל בחו אין אלס מסיח דעתו מביתו לגור אבל בחו שמא תתקוטט עלתו עמו ולא וסלכס כר״ס : ו בור שבין שני חצרות • תנא בזס ותנא בזס אין ממלאין ממנו שזס מתלא מרסות חברו ואסור אם לא ערבו שחלרות זו עם זו : בין מלמעלה • שסיו תשעה טפחים של מתיסה למעלה מן סמיס וטפח אחד מסוקא בחוס : בין מלמטה • סמיס תשעה טפחים מסוקעים בתוך סמיס וטפח אחד נראה למעלה : בין מתוך אוגני • אע״פ שאין המחיצה מונעת בחוס כלל דקולא סיא שסקלו חכמים בחוס לאמרינן גוד אחית מחיצתה ובלבד שתהא בתוך אוגן סבור שתראה כשפשקס : מן הסוחל שביניהם • שמפשקת בין חצרות ומפשקת על פני סבור ואע״פ שאינה נכנסת תוך אוגנו ואין שלכה כר״י : ז אמת

תפיסת יד • פי׳ הר״ב שיס לבעל הבית מקום כו׳ • וכך לשון רש״י ולפי זס מ״ש לקמן לאי בעי שקיל לסן • וגס זס לשון רש״י לריך לפרש המתנת איסור שבת שאין כאן [שלבך אי בעי] כו׳ • אבל לא שיסא רש״י מן שלין לשליכס לחון • שרי מקום יש לו למשיר לסיח שם תפיליו ואע״ג לבאורי זוסק לפרש כן ולומר לאע״ג שמן שלין אינו רשאי לשליכס חוס שואל אי עבר ושליכס חון ויכול לעשות כן ואין איסור שבת מונעו דמס״ס לא סוס תפיסת יד לבע״ס אבל אינא עפי מסתבר לפרש לאסמלא שלין רשאי לשליכס ובעינן אמי אינא יסא כאן איסור שבת אבל אי לא סיס רשאי לאוליא מלא שלין אע״פ שמלא איסור שבת יכול הוא לאוליא מ״מ שואל ומלא הלינא״ש שיוליא מקרי ולאי תפיסת יד לבעל הבית • ומ״ס שיס לבעל הבית מקום כו׳ • שיינו שעכשיו יש לו מקום לפי שעה עכשיו לא שקפיד עליו שסוכר אי שמלא כך שיס גראה יוחר לפרש אינא שראיתי בבית יוסף בלשון ר״מ״ר (יעקב) קולן שפיא שבת לשייר שיוכל לשתיה חפליו בבית • וכן משמע מלשון ב״י עלמו דאדרבי בעינן שיהו כליו שם ושיהיה לו פנס מיוחדת • שלבך תפשתי עיקר פירוס שראשון : אינו אוסר עליו • וכתב שר״ב ולוקא בשאין שם ליורין אחרים כו׳ • כך כתב שר״ר יונתן • וכתב עוד לבשש ליורין אחרים שאוסר היינו בשמוליכין עירובן אל אחרים וכלתנן במשנס ז׳ פרק ו׳ • ומ״ש לוקא נמי לקמי אינו אוסר עליו כו׳ • גס סוא מדברי שר״ר יונתן • וקשיא לי בגוס לאי שכי ב״ב בריש בבא בתרא שער לתנן נמי אינו אוסר עליו לוקא מינס ולאי איכא ליורין אחרים לאוסר • ובמשנס ו׳ פרק ו׳ בתמשס ששבתו בטרקלין אחד כו׳ • פירס שר״ב דאיירי שיש ליורין אחרים בחצר • ופירס נמי שיש לכל אחד פתח לחצר לאי לאו שכי מלבד שנים הפנימים הוו כולהו המלוגים מסס בבית שער לפס ופטורין כמו שבתבתי שם בשם המוספות • ובשתא קשיא דסא איכא למילק דעד כאן לא פפרינן בית שער אלא כל דעליו אינו אוסר אא איכא ליורין אחרים אוסר וא״כ אתס אמאי בעינן שיש לכל אחד פתח בחצר • ועוד בגמרא המוקים מתניתין לר׳ יהודה בבית שער לרבים • לדידיס מאי עליו לקתני • אלא לאו לוקא א״כ בסיפא נמי מגלן למילק • ומ״ש הלכה כר״י וכן כתב הרמב״ם ומשום דאמוראי מיפרשיס למילתיס • הכשף משנס פרק ל׳ מהלכות ערובין :

ה *רבי שמעון אומר כו׳ • כתב שר״ב והלכה כרבי שמעון גמרא : ו * בין מלמעלה • שכי גרסינן בספרים אחרים וכן גרס הר״ב וכן הועתק בסוגיא לפרק קמא דסוכה דף י״ו • אלא בתוספות דסכא ודאתם מוכח דלא גרסינן [לא״ק] ה״ימו מלמעלה הכלרבי שמעון בן גמליאל וכן המוסת שכא במנשס דסוגיא :

אוגני • עיין פירוס שכתבתי במשנס ב׳ פרק ח׳ דמוסכת ברכות • ובפירוס הרמב״ם שבתב אחוליות שבור קאי אאוגנו ולריך לבנוס מלא אוגנו • קולס חוליות • כן נראה לי • ולא כמו בספרים אחרים שלפש מלמטן בתחתיות שבור לא״ס מאי דסמוך לו לקאמר • ולעניין הלכה בין תנא קמא לרבן שמעון בן גמליאל עיין במשנה לקמן :

ז אמת

ז אמת המים • פי' הר"ב אפי' ברשות היחיד כרמלית היא בין שבתם מכח כרמלית לגמרי אסור שנמשכת ממנו • הרי"ר אמתן :

אלא אם כן עשו לה מחיצה • וכך כתב רש"י והרי"ר אמתן • וסיימו כתב קצת לדחיותן לעניין • אבל הרמב"ם בפרק ע"ו מהלכות שבת ופרק ג' מהלכות ערובין וסטור בסימן שכ"ו ובע"ז פסקו כבית הלל אליבא דר"ש בן גמליאל • שכי מסתבר דאפ"ל קיימא לן כל מקום שנמנה ר"ש בן גמליאל במשנתנו הלכה כמותו • ומיהו אמוראי נמנו לית לן אלו אלא כללא דלאיתא בסדיא בגמרא שלהי פרק אחיר • וכן פסקו הרב הרמב"ם והרי"ב ולא הר"ש בן גמליאל ושם רב אחאי פסק לא הר"ש בן גמליאל בשם רבי יוחנן ומשום דהלכה כרבי אחאי בלישא כתב הרי"ף דלא הלכה כר"ש בן גמליאל • וכן מסנה ה' פרק י"ג לא הכרעות פסקו הרמב"ם והרי"ב ולא הר"ש בן גמליאל • והרמב"ם עליו והקשה הר"ב לא פסקו כרבי שמעון בן גמליאל ריש פרק י"ב דשבת • וכן בפרק י"ז ובמסנה ו' פרק ה' לגיטין ועוד במסנה ו' פרק ז' לגיטין ועיין שם מסנה ה' ובמסנה ג' פרק ב' דפסחים • ומסנה ד' פרק ה' לתענית • ועוד רבים • גם הרי"ף לא סבירא ליה הכי מעתה שכתב הר"ב דמו ולא סבירא ליה הכי מעתה דברי הרא"ש דלהיכן נמי לא סבירא ליה הכי מעתה שכתב דמו ולזות שמיקבשפ זה • ואין לסתריך • ועיין במסנה ס' פ"ל דפסחים מה שכתבתי שם בסייעתא דשמיא • * ולמה שכתבתי לעיל דבלאנגו דבברי ת"ק סיימו למעלה הר"ש ולא קשיא ולא מידי :

* **רבי** יהודה אומר כותל שעל גבם כו' • מתוך פי' הר"ב לקמן שכתב ורבי יהודה בעי אינו אמור ומה מלשון רש"י כשמעיסנו ולא גרסינן הכא לשה וכן גרסא מדברי הרמב"ם לקמן בשמוך • וכן הרב רבינו אשר לא גרס במשנה ולא בברייתא ולא בשאר מסנה לירושלמי נמי ליתא :

* **אמר** רבי יהודה מעשה כו' • וכתבו הרמ"ן אין זה מעשה לסתור לאמוראים לעיל קאי ולא בעי מחיצה לשם מים עד כאן • וכבר כתבתי לעיל ל"ג במחצית לסכא רבי יהודה אומר כותל שעל גבם כו' • אלבו"ל לאפ"ם קשיא זו המעשה לסתור לא קשיא ולא מידי ואע"ג דכיון דל"ג רי"ל כותל כו' • א"כ אתי"ק קאי ומה מעשה לסתור • ליתא דסתא כלי קושיא הוא דמקשה על הת"ק מהך מעשה ולא קא"ל במימותא • ותדע דהא רבנן דסיימו הכא קמא מסדרו ליה ואי"ל מפני שלא היה בם כשיעור :

שלא היה בם כשיעור • כתב הר"ב שאין נעשין רשות לעצמן וכו' אע"כ וכו' ואמרים דה"ל אם עוברת ברשות הרבים סיים רש"ר כלתנן בפי"א דשבת מסנה ד' דקק מים ורש"ר מסלכת בו חייב וכמה הוא דקק פחות מעשרה טפחים אלמא נים שאינן עמוקים עשרה אינן רשות לעצמן וכי הוו נמי בתלר הוו להו רש"י ע"ל • ומשמע מיהו דאם אין בם כשיעור למולו רבנן לרבי יהודה לכותל שעל גבה תלון מהוא מחיצה • וזה לשון הרמב"ם בפרק ט"ו מהלכות שבת ואם אין בגובהם עשרה או שאין ברחבם ד' מתלאין ממנה בלא מחיצה ע"כ • ולמאי דלאמרן דבאין בם כשיעור אינם לשן הדין על המקום שהם עוברים בו • ואם כן כי בלו מי הגמה הוא מכרמלית לו ממנו לו מרשות הרבים אלא תסגי לה בכותל שעל גבה עפי מבור שבין שני מלרות המתנינין לעניל לאנו מחיצה עלעול שמאלר לאלר מלעלמל שמאנו לאלר ובל שבן מכרמלית ואין לריך לומר מרשות הרבים • ולריך עיון :

ח אלא אם כן עשו מחיצה • פי' הר"ב כל הבינים הגזוטרא לו הבינים נתנו לי' על לי' כו' כן כתב רש"י • וסתמא דלי' על לי' קאי נמי גזוטרא עליה • למאי הוא עיקרא דבעינן בפקב שיהא מרבע מרבע על מרבע הוא מהוס שלריך שיהא בתחלת הממחיצה מרבע על מרבע דבלאו הכי לא הוו מחיצה • כאפרש"י בגמרא דף פ"ו ע"א והכי נמי בעשיה בגזוטרא עליה :

בין

בין מלמעה • מתוברת לגזוטרא מתחתיה • ורמב"ם פי' מלמעה על הבינים כמנל נקב הגזוטרא לאמרי' גוד אסיק כאלו הניע הממחיה לנקב שבגזוטרא שמלאין ממנו : ז למעלה מזו ונקב שמלאין מזו בע"ז מכוונכנל ב' הסתחונה: עשו לעליונה שנתחפו בני התחונה עם בני העליונה לעשות מחיצה בעליונה ולא עשו בתחתונה שתיהן אסורות עד שיערבו • שכיון שבני התח' זו' שופקין במחיצי זו של עליונו אוסרין עליהו ואם עשו לתחתונו ולא עשו לעליונה אע"פ שאין לעליונה שותפות בתחתונה • שתיהן אסורות • העליונה אסורה שהרי אין לה מחיצה והתחתונה דומיא דיש לרך לעליונו עליה שגם היא ממלאת מים אסה אוסרת עליה על שיערבו עמה וס"ע בפשטי הגזוטרות מופלגות זו מזו שיש גבוה י' טפחים או יותר בין זו לזו אבל אם שתיהן בתוך י' אפי' עשו שתיהן מחיצי לעולם אוסרות זו על זו עד שיערבו : ט אין שופכין לתוכה מים בשבת • דבלי אמות המים שאלם עשוי להשתמש בהן בכל יום נבלעו אם במקומה ואין יוצאין לר"ה • פחות מד"א אין נבלעו במקומה ויוצאין לר"הר : עוקה נומה : מחזקת הארבי' מפני שאלם עשוי להשתפך הארבים מים בכל יום : מן הנקב ולמעה • שיהיה החלל של העוקה מחזיק הארבים קודם שיגיעו המים אל הנקב שעל שפתה שבו מקלחת ן לר"הר : בין מבפנים בין מבחוץ • בין שעשה העוקה בתלר בין שעשה הר"הר • לריך לקמור : לעשות עליה כמין כפה מכוסה מלמעלה כדי שהחלוקה מר"הר : יי ביב

בין מלמטה • ובן שתי גזוטראות זו למעלה מזו • עשו לעליונה ולא עשו לתחתונה שתיהן אסורות עד שיערבו : ט חצר שהיא פתוחה מארבע אמות אין שופכין בתוכה מים בשבת אלא אם כן עשו לה עיקר מחזקת סאתים • מן הנקב ולמטה • בין מבחוץ בין מבפנים אלא שמבחוץ צריך לקמור • מבפנים אין צריך לקמור : רבי אליעזר בן יעקב אומר

יכולה להשתמש לרך עליונה אלא בזריקה שזורק סלו לא אפ"ם אסרה עליה וכ"ם עליונה שפיא משתמשת לרך התחונה בנחת לאסרה עלה עכ"ל • ומה שפי' הר"ב עשו לעליונה שנתחפו בני התחונה וכו' • ואי עשתה גם בתחתונה לא כתב הר"ב מה דינן • איתא בגמ' דשרו אפי' לא ערבו לגלויא גלוי דעתיה לאנא בסדק לא מיחא לי גמלא שתחתונה מסולק מעליונה וכל אחת רשות לעצמה ויש לה מחיצה המתרת ומ"ם הר"ב לאם שתיהן בתוך עשרה לעולם אוסרת • זהו שיטת הרמב"ם בפרק ל' מהלכות עירובין ויסיב טעמא מפני שהן כלוטרת אחת • ולומה לי הייטב לשיטת הרמב"ם בפרקין מוקמתא לאביי לף פ"ל ע"ב ואין לאריך :

ט אין שופכין לתוכה מים בשבת • פי' הר"ב דבל"א וכו' נבלעים שם במקומם פחות כו' אין נבלעים ויוצאין לר"הר • כלומר ודיון לאין ראין לסבלע שלבל כי שפיך בחלר ידע שיצאו וכי יוצאים מתקיימים מהשבתו וגזרו על כתו ברשות הרבים לשמא אתי למטרי זריקה בשיא לרשות הרבים • אבל כשנבלעי במקומן כי נמי נפקי לבר לא נקיימי מחשבתא • והא לחנן ל' אמות כתב רש"י דבאורך ורוחב משמע אלו לא יסיב שעורא נמי לפותיא אין כאן שיעור מפורש כלום ומשמע אפילו רחבה משהו וליכא לאוקמי בה טעמא ע"כ • ומיהא אפילו הוא שמונה על ב' או על תמונה אחרת • כל שיש בה כדי לרבע ל' על ל' הרי יש מקום לבלוע ושרי כלאיהא בגמרא אליבא דר' אחא דר' זירא וקאמר בגמרא לבסוף לא קחני אלא שאין בה ל' על ל' אלא מגא הכי הוי אמינא לקפיל הוא שיטא מרובע והוא אלא חשוב והוי טעמא אחרינא לאמר רב שהוא ראוי לזלף ולכבד ולרבע וכוונתו לזלף ולא שיהא אמון למוקבאחר שהוא מרובע כזה משמשין בו דרך כבוד • לבסי תני שיטא פחות מארבע למשמע בחסר שיעורא הא יש שיעור ארבע על ארבע ל"ם ברבוע ולא שנא בארוך וקטן שרי ועיין במסנה לקמן :

כחזוקת סאתים ושיעור המקום כתב הרמב"ם בפע"ו מהלכות שבת שיטא אלו אמה ברוס שלם הומני אמה • ע"כ • וכתב הר"ב מפני שאלם עשוי להשתפך כו' • גמרא • וכי מסתפק טפי מלחא לא שביחא הוא ולא מריקן כיה • ב"י סימן שכ"ז בשם הריטב"א וכי מחזיק כך משמע לעולם שרי בין הוא רייקן או יש בו ג"כ מהשופכים שבעור יום • ועיין בלשון רש"י שאעתיק במסנה לקמן בס"ד שכיוצא בו כתב הר"ר יונתן אלבשלא • ועיין עוד במשנה"ל :

בין מבחוץ כו' • אלא שמבחוץ לריך לקמור פי' הר"ב מבחוץ שעשאה ברשות הרבים • וז"ל הרמב"ם בהלכות ברשות הרבים בלל החלר כלי שיהיו שמים נקבלים בחוכה ע"כ • ולריך לקמור פירש הר"ב כלי שהיא חלוקה מרשות הרבים ואלו טעמא הרמב"ם כתבו בפירושו ובתחורו • וכתב הב"י לדברין לסיימו משום הלא מחסר אלא משום הלא ע"כ כלומר אלו לא הוה קמורים אינא הקלא שהרוחי' עוקה מלאה מים בלל חלירו יאמרו שהוליאים מחלר ושפכה בעוקה זו ברשות הרבים • ובפירוש קמור עיין מ"ש סע"ג לאהלות :

תוספות חדשים

ר"ה ד"ה לא יסוד ר"ל וכלומרת בתים עכ"ל וכ"ע כ"י ביאור הגיה כי דיעות בזה ולא הכריע ופסק הר"ב הוא הרא"ש ז"ל :

ביב שהוא קמור ארבעה אמות הרבים שופכין לתוכו מים ובשבת · וחכמים אומרים אפילו גג או חצר מאה אמה לא ישפיך על פי הביב · אבל

י' ביב · חרין הנעשה כלי שיקלח המים [שופכין] בחצר לרשות הרבים והוא קמור במשך ד' אמות לרשות הרבים דבארבע אמות יש שיעור לבלוע בהו סתומים מים שלהם מסתפק בכל יום : שופכין לתוכה · לתיימי מיא ואין יוצאין לרשות הרבים : לא ישפוך על פי הביב · לכיון דבגויה שפיך מקלחי להליה ונפקי לרה"ר והרוחה אומר שפיכה סמוך ליציאתו לרה"ר וסלקה כתכמים : מלטרפין

בכיב סים לו ד' על ד' כמו בחצר לעניל · וכתב רש"י לכסים הנשיעור לחיימי מ"א שופכים מים בשבת ואי מנו לא תיימי ים בו מים מבעוד יום כיון דרוב ומות הנהם עשוין לבלוע הכי נמי כי נפקי לברה"ר לאו לבסי איכון · וכיון דלא נתקיימה מחשבתו הרי לשפילו מתכוון לא מיכורת לאוריתא איכא הכא דהא לאו בהשות הרבים זריק להו אינו גופים אלא מאליהן יוצאין הלכך כי לא מיכון הרי לבתחלה · ועיין במסכת י"א :

וחכמים אומרים אפילו גג או חצר מאה אמה אמר כו' · לי הר"ב לכיון דבגויה שפיך מקלחי להליה ונפקי לרה"ר והרוחה אומר שפיכה סמוך ליציאתו לרה"ר וכ"כ רש"י ומסיים וכעי לי פקו ע"כ · וכלומר ונתקיימה מחשבתו · ובלשון זה אמרו מקלחי להליה כו' ובדברי רש"י ובכמ · כל זה לחלק בתו · מה בין ביב לעוקה דעוקה הנשויה בהשות הרבים אם היא קמורה לתיימי מיא אין לא פליגי רבנן במתני' לעניל ובכא פליגי אלא היינו טעמא דעוקה שהוא גומא עמוקה בשפיכים

לפם דרך ירידה לגומא נשפכים ואין יוצאין כלל · אבל ביב שהוא חרין ארוך אע"ג דקמורה בד' אמות ובל"א הא אמרי לתיימי מיא · מ"מ תכמים אוסרין מפני שהיכה הספיכה שבה היא מקלחת לחליה והיה הולכים ומחלחלין דרך חרין לא כיכה עפי למיקה דלא תיימי ויצאו לרה"ר מכח ספיכתו · והרוחה יאמר כו' · ודוקא ביב שהוא חרין חיישינן לבכי המעני שהוא חרין לא יוכלו הנים לחתפשט אלא ואתה ומקלחי להליה אבל בלאו הכי לא הלכך בתחני' לעניל לא בעינן עוקה אלא בחצר הפחות מד' אבל כשים בה ד' לא בעינן עוקה · ואף על גב דמים נשפכין על שטח קרקע שחצר שלא כדרך ירידה לגומא · מ"מ הואיל ואין כאן חרין יכולין המים לחתפשט אנה ואנה ותיימי מיא קולם שילאו לחוץ · כל זה ראיתי ונתון אל לבי כדי לישב שתם מתני' לעניל אליבא דתכמים · כ"ם סבר"ב והרמב"ם פסקו כתכמים ולא הסכימו למסכתו של ראב"י דקב ומקי דלאמרינן בפרק סחוליין דף מ"ע משום דס"ל דלאו כללא הוא לכל מקום · וכן במשנה ד' פ"ט דסוטה פסקו הרמב"ם והר"ב דלא כראב"י לגבי ר"ע · ומדע דהא הרי"ף בפ"ק דמ"ק דפסק כראב"י ויסיב טעמא משום דאמוראי כוותיה אולי · והרא"ש נמי כתב כראב"י אע"ג דלהרא"ש לא אולי כוותיה מ"מ הירושלמי מוכיח כן ולא איתא הכללא הוא לא הוו לריכין לרבים אחרת · והרי"ם פסק שם דלא כראב"י ולפי' ראוי לפרש משנה לעניל כרבנן · אבל כי לייתינן במלחא לא מתקיימה שפיר הא' פירושא ומאי דקא מפלגינן כין ביב הקמור בד"א לחצר שהיא ד"א · דהא כתבינן לעניל בשם הרא"ם דביב נמי דקמור ד' על ד' הוא וכי ולאי מוכחא מלחא · ושתא כיון שהוא ד' על ד' כמו החצר הרי המים מתפשטין בתוך ד' על ד' ונבלעים · וממ"כ אם כל הד"א הם בשפוע א"כ יש כאן נמי גומא ונבלעים כמו בעוקה ואם רק חרין במלעיו הרי מ"מ יכולין להתפשט ביב עצמו שהוא ד' על ד' ונבלעים קנהם לאתם לרש"ר כמו שנבלעים בחצר קולם לאתם לרה"ר לחרין זה לא מועלה ולא מוריד כולי האי · אלא עיקרן של הדברים לפוש האי פירושא לפירש הר"ב במתני' לעניל דבריהא תליא במקום שהוא שיעור לבלוע המים לא איתא מתני' לעניל כרבנן הכא · לרבנן הכא לא הוו ליה משום שיעור בליעת המים שהרי הכא ליה שיעור לביב כדלמרן ואפ"ה אחרי והכא מוקים בהליה בגמי' דלהאי פירושא כולה מתני' דאב"י היא ותסורי מחסרא וה"ק חצר שהיא פחותה כו' הא ד"א שופכין שראב"י מגמר ביב הקמור כו' · ועל רש"י אין כאן תלונה כלל דבריהא לא פירש כלום אלא כתב כלמפרש בגמי' · ואיכא פירושא אחרינא בגמי' כדבעינן למימר קמן דהלקא מתני' לעניל כרבנן · ועוד דרש"י שפירושו בסדר הגמי' לא הוצרך לפרש דריהא דלא כרבנן דבגמי' קחזיה ליה · וגם על הרמב"ם אין מקום להתלונן דבפירושו למשנה לעניל כתב כשם בחצר פחות מד"א על ד"א ותכוין בזה לטעמא דרב שבגמי' מלפרש דפחות מד' לתנן היינו פחותה מד' על ד' וכדתניא בהליה בגמרא וכ"ומר כי פחותה מהריבוע כזה אע"ג שהוא ארוך ח' אמות ברוחב ב' שים ברבע בה ד' על ד' כל שאין ברוחב גם כן ד' אין בחצר ראוי להשתמש בו דרך כבוד לזולפו ולרבלו ולכבלו ומגלה שכל המים שנשפכין שם אין דעתו לזלף בחצר אלא שילאו לחוץ וכי נפקא הא מתקיימת מחשבתו שלכך נזור רבנן עליה למעא אתי למסרי אזיקה בהליה לרה"ר לע"י עוקה שרינן שנמים אינם מקלחים לרה"ר אלא מתקבלין בגומא אבל כשים בו ד' על ד' בריבוע דרגילין לזלף הוא שיפך ואי נפיק לא מתקיימת מחשבתו ואיכא למגזר · ובביב הבירא לשו רבנן לכיון שנשפך ע"פ הביב מגלי דעתיה דשפיך ולא לזילוי ואיכא למגזר משום זריקה ברה"ר · ומיהו כי שופך על הגג עצמו או בחצר שלא ע"פ הביב לאין יוצאין מבחו לרה"ר לא גזרו אבל בשופך ע"פ הביב שנשים אינם מתקבלים אלא נזלים ויוצאים ומבחו יוצאים איכא למגזר ואע"ג דיש כאן שיעור לבלוע הא אתרן דלפירוש זה לא נפקא מינה מידי בשיעור הבלעה · אלא לרה"ב לפוסק כתכמים ומפרש למתניתין לעניל בעצמא דלא סלקא אליבה דרבנן ולא פירש לאתיא כראב"י יש מקום תלונה בדברי יהשיעור מפרש מתני' לעניל כרה"ב · אבל פסק כראב"י משום למשנתו קב וכו' :

אבל

מלטרפין לד' אמות · אם יש בחצר עם שאינה לרה"ר ד' אמות על ד' אמות מלטרפין ומותר לשפוך לתוכה מים ואין לריך עוקה : יא דיעות · עליות זו כנגד זו · ואחר פתוחה מד' אמות לפניהן שנשפכין בה מימיהן : מקצתה · בני הליעות שאחת עשו עוקה בחצר ובני שאחרת לא עשו : ואת שלא עשו עוקה אסורין · כל זמן שלא עירבו לאי שריית להן לסבי על ידי עוקה לסבך · אתו לאפוקי מאמי כו' · עם השופכים מן הבתים ולאורילן בחצר בהליה על שפת העוקה ברגליהן · וקא מטלטלי בחצר ולא עירבו בה :

פרק ט כל גגות העיר רשות אחת · ואף על פי שהיו חלוקים למטה לשני בתי אדם מ"מ גגות שאין המשמשן תדיר אין בהן תלוקת רשות · וכלים שבתוכו בגג זה מותר להליאן לזה : והלבן שלא יהא גג גבוה מחבירו עשרה · לאם תלוק מהן בגובה " אסור לטלטל ממנו לגגות גזירה משום תל גבוה " · ותקב ל' ברש"ר ולא ליתי לכתף עלין : כל אחד רשות לעצמו · ואם לא ערבו דיורים של מטה אסור לטלטל מזה לזה · ר"ש מיקל מכלן ונקאמר גגות וחצרות וקרפיפות שאינן יוחר מבית סאתים · הואיל ומלן אין המשמשן מוחד ותדיר · רשות אחת הן ומטלטלין מזה לזה בלא ערוב ואפילו הן גגות גבוהות יותר מעשרה או נמוכות יותר מעשרה · לגיה ליה לר"ש כלים שבתוכו באחת מהן · מוליאים אותן מזה לזה · אבל לא

* אבל יא וכן שתי דיעות · הר"ר יונתן מפרש לכי גרסינן וכן דקאי אלירוף לתנן חצר ואכסדרה מלטרפין ונקאמר לכמו כן שתי דיעות שלפני עליה יש עליהן אבל שופך מגג לגג · והמים יורדין לביב · החצר והאכסדרה מצטרפין לארבע אמות : יא (וכן) שתי דיעות זו כנגד זו · מקצתן עשו עוקה · ומקצתן לא עשו עוקה · את שעשו עוקה מותרין את שלא עשו עוקה אסורין :

פרק ט כל גגות העיר רשות אחת · ובלבד שלא יהא גג גבוה עשרה אמות כמו דברי ר"מ וחכמים אומרים כל אחד ואחד רשות בפני עצמו · ר' שמעון אומר אחד גגות · ואחד חצרות ואחד קרפיפות · רשות אחד לכלים ששבתו בתוכן · ולא

ולטורין סוף סימן ש"ז לתב סופך על גגג · וכ"י שעתיק סופ הוא לגג ע"כ · ובמשנה שבסדר ירושלמי אבל שופך הוא על גגג : לעוקה ומחזקת סאתים · ומקלתן עשו עוקה כו' מחד לחצר סשיא פחותה מד"א כו' עכ"ל · ולפי' הר"ב ל"ג וכן · וכפירושו מפרשים רש"י ורמב"ם : ואת שלא עשה עוקה אסורים · פירש הר"ב כל זמן שלא עירבו לאי שריית כו' · אתו לאפוקי מאמי כו' · עם השופכים כי יחם על קלקול הליעה ולא יפכם בליעה שיתגלגלו וירדו לעיקה חברו אל א יוציאם עם הכלי כו' וכי תימא כי נמי עירבו אמאי הרי נמלא שהני בעלי בתים שלבל אחד שיעור סאתים שופכין בעוקה אחת שאינה מחזקת רק סאתים פא מלאה מפרשא בגמרא לא אכפת בנפשי אמיא וכלפרישות לעיל בשם רש"י לאפילו נתמלאה מבעוד יום לית לן בה · והלכך כשהופך יותר מסאתים נמי לית לן בה לא קבעו חכמים אלא שיהא כאן גומא המחזקת שיעור לבעל הבית אחת לומא להשאת בומתו לשפוך בגומא ולא שילמו לרשות הרבים ולפרישות לעיל · ואתו התוספות ואי מיירי בלא עירבו תרוויהו לאסרו · ויש לומר לאיכא שופכים מתא בתוך העוקה שבחצר אלא שופכין על הליעה וכן יורדין על העוקה הממוכה לה · ואף על גב לסוי חצר שאינה מעורבת לא אסרו בה :

פרק ט שלא יסא [גג] גבוה כו' · כתב הר"ב נזירה משום תל גבוה " ותב ל' ברשות הרבים · לסוי רשות היחיד כלפירש ברים פרק י"א לשבת · ומ"ש הרמב"ם כגון עמוד כו' ברשות היחיד הוא שגור ר"מ משום תל מ' ברש"ר · והוא הדין לגגים המתני' לסוי כמו עמוד כו' ברשות היחיד לגזרינן משום תל כו' ברשות הרבים :

גבוה עשרה אין נמוך עשרה · אע"ג דהיינו הך דאם אחל גבוה מהני נמוך ממנו עשרה וכן לשפך · נקט הכי · משום דלפעמים שהי הבתים הסמוכין בגגותיהן אין שום אחד מהן גבוה יותר מחברו · אלא שבית אחד נכנס בעמק לפי שאין הקרקע שהי הבתים שוה ואז לא שייך לומר שהו גבוה · אלא שייך לומר שהו נמוך :

קרפיפות · פירש הר"ב שאינן יותר מבית סאתים · ובלא הוקף לדירה · וכר"ע בפרק ב' משנה ה' דלכלה כמושו · ואי הוקף לדירה אפילו ביתר נמי · וכלאיתא בטור סימן שע"ב · וכתב עוד לאפי' לא הוקף לדירה והא יותר מבית ס' אתים אע"ג דאסור לטלטל בו יותר מד' אמות כלעיל מכל מקום הוי לרבי שמעון רשות אחת לגבי חברו או לגבי חצר לטלטל ב' אמות בזה וב' אמות בזה לאוליא ולהכנים מזה לזה · וכלפירש"י ריש פרק י"ט דשבת דף ק"ל :

לכלים ששבתו בתוכן · פירש הר"ב מוליאין מזה לזה ומסיים הרמב"ם ובלבד שלא יכנס בכלי זה לבית מן הבתים ואי"כ עירבו אלא פ"ג מה"ע :

ולא לכלים ששבתו בתוך הבית • פי' הר"ב והביאן לתיר ע"י שערבו ואע"ג דהסתם אמרי מאני דבתים בתיר אפ"ס כלים ששבתו לתוכן שרי לטלטולי ולא מזרינן למאני אחי לאפוקי מאני דבתים לתיר • ולכא למימר ימתרו שם כלים בתיר • אחד מוהר ואי אסור הר"ר לטעמי' ללא גזר בני הא • במסני' פ"ד • גמי • *ומ"ם ודלכה כר"ם • גמי • ב גג גדול כמי • פי' הרמב"ם בפיס כותל מקיף בגגות • וכן נראה בדברי הר"ב • * (אלא אלא פירש בהיא לפי שאין לריך לסיו' כותלי ממש אלא אמרי גוד אסיק מחיצת ומיהת דוקא כשאין הגג בולט מהכותל המוכר מחיצות) וכדברי הם"ם ו"ל ולריכים מפרש בם"ם דלהכי תני גג ואחר לגג דומיא לתיר מה תיר מוכר מחיצות אף גג מוכרת מחיצות • אלי אלא • אלא אמרינן גוד אסיק • ונגול גמי אסור • הגדול מוהר • פי' הר"ב לטוליא בן כלי בית אלמטה • אלאו כלים ששבתו בתוכן מותרין בשתיהן בלבד"ל הר"ם • ומ"ם הר"ב וסרי בתוכן נפופין • כלומר בשביל תוכן נפופים סרי בכל הגג וכלים נבי תיר: הגדולה מותרת • אם ערבה לעלמה רש"ר ויעיין במסני' לקמן: והקטנה אסורה • כתב הר"ב לאם נפרלה בשבת כו' • טעמא מפורש במסנה לקמן: הצר שנפרלה לרש"ר • אפילו בשבת • טור סימן שע"ל ועיין במסנה לקמן: והב"א מתוכה לרש"ר • וכתב רש"י וה"ר נמי מתוכה לרש"י • וקשיא אמאי לא קאמרי מתוכה לרש"י אמכלי לאפלוגי אדר"א קאתי אל"ל בלישני ולמסקנא דס"ם ניחא דמסקינן דבתוכה כ"ע לא פליגי דבמקום מחיצה דר"א סבר לי' רש"ר כרש"ר ומקום מחיצ"ז לדי רש"ר היא וכבגן סברי לדי רש"ר לאו כרש"ר ור"ר לאו דקאמר מתוכה לאו לוקא אלא תוך מקום מחיצתה קאמר ומשום דרבנן נקטי נקיט אינו נמי מתוכה ורבנן ס"ק מי לא קא מודית לן היכא דטלטל מתוכ' לרש"ר לפטור לכרמלית היא לדי נמי ל"ש ור"א התם לא קא קא דרסו לה רבים והכא דרסו לה רבים ודסה ורבנן אמרו לר"א מתוכ' לרש"ר קא מודיא ומ"ם קאמר ר"א נמי מתוכה ודוא לא יכול לומר מתוכה לרש"ר חייב לדידיה מתוכה מתוך מקום מחיצתה ודוא רש"ר לדידיה • ומכדר המסני' הקיים לדברי ר"א לחכמים שכך דרכו לשנות לדברי חכמים באחרונה • ועיין מסנה ג' פ"ז דומיא ופ"ל דבילה מסנ' ו': ג משתי רוחותיה • פירש הר"ב בקרן זוית • ס"ם ועיין מסנה לקמן: וכן בית שנפרץ • פירש הר"ב ואין התקרה פרוסה ומחוסה על מקום הפרלה • אע"ג דלפנים במקום שבלתה הפרלה מסכתלים מסם ואילך יש תקרה לא אמרינן יורד וסותם הואיל ובמלכסון הוא תוספות • ומ"ם לא תנן בית נבי רוח אחת במתניתין לעולם דהכא מסתמא שנפרץ גם התקרה לא משמע לן דמלכסון לא אמרינן פי יורד מי • ובפירוש הרמב"ם וזה הבית שאמרנו [שנפרץ משתי רוחותיו] הוא שנפנס הלרס ונהרס שתי רוחותיו ונפל לקת מזה הכותל ולא תהיה קורה פרוסה ומחוסה על מקום הפרלה אלא אחר יהיה מוסב הקורות בקירותיו על זאת הלורה • * ולפיכך הוא אסור • אבל בשנפרץ על זאת הלורה • * הרי הוא מוהר כי הטעיקר אלא פי הקרה יורד וסותם ע"כ ובקורה הפי"ז מה"ם כתב בית אם אחר שנפרץ קרן זוית אלא כו' אין עושין בתת בקרן זוית • ואם היתה הם קורה מלמעלה

ולא לכלים ששבתו בתוך הבית • ב גג גדול כמיך לקטן • הגדול מותר והקטן אסור • הצר גדולה שנפרצה לקטנה • גדולה מותרת וקטנה אסורה • מפני שהיא כפתחה של גדולה • הצר שנפרצה לר"הר • המכנים מתוכה לרשות היחיד • או מרשות היחיד לתוכה חייב • דברי רבי אליעזר • וחכמים אומרים מתוכה לרשות הרבים או מרשות הרבים לתוכה פטור • מפני שהיא כברמלית • ג הצר שנפרצה לרשות הרבים משתי רוחותיה • וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו

ביותר מעשרה • חייב • לכר"הר היא • פטור • אבל אסור לאחו רש"ר הוא אלא כרמלית והלכה כתכמים • ג משתי רוחותיה • מרוח אחד שהופסת שתי רוחותיה • כגון שנפרלה בקרן זוית • אפילו אין בפרלה י' אמות • הכא בקרן זוית לא חשיב כפתח לפתחה בקרן זוית לא עבדי אנשי • ופרלה ביותר מי' אפילו מרוח אחת אוסרת: וכן בית שנפרץ רוחותיו • שנפרץ בקרן זוית • ונפל קלת מכותל זה וקלת מכותל זה • ואין התקרה פרוסה ומחוסה על מקום הפרלה אבל

לאבל אם ההרים פרוסה על מקום הפרלה אין הפרלה אוסרת בבית לאמר' פי' הקרה יורד וסותם • מותרין לאותה שבת • הואיל וכותר מקלהו • לעתיל לבא • לשבת הבאה: ר"מ אם מותרין כו' • כלומר כשם שאסורין לעתיל לבא כך אסורין לאותה שבת והלכה כר"י ולא אמרינן הותרה מקלת שבת הותרה כלה אלא לענין ערוב שדבר שאינו ע"י ערוב לאקל שבת ומלד באותה שבת לבר שהיה ראוי שבל יהו יחבטל הערוב אין הערוב בטל שכיון שהותרה מקלת שבת הותרה כלה אבל מקום שהיו בו מחיצות הוי אבל שבת ונפרלו מחיצותיו בשבת לא אמרינן בית הואיל והותרה מקלת שבת הותרה כלה: ד על גבי שני בתים • והם בב' לדי רש"ר מטלטלין תחת העליה לפי תקרה מכאן ומכאן יורד וסותם • וכן גגרים המפולשים • ויש להם מחיצות מלמטה בשני הלדדים: מערבין למבוי המפולש • הואיל ואיכא ב' מחיצות לקסבר מבוי שיש לו שתי מחיצות • מלאוריתא הוי רש"י ואין הלכה כר"י:

פרק י' המוצא תפילין • בשלה במקום שאינו משתמרים: זוג זוג •

אחד

רוחותיו • וכן מבוי שנטלו קורותיו או לחייו • מותרין באותה שבת ואסורין לעתיד לבא • דברי רבי יהודה • רבי יוסי אומר אם מותרין לאותו שבת מותרין לעתיד לבא • ואם אסורין לעתיד לבא אסורין לאותו שבת: ד הבונה עליידה על גבי שני בתים • וכן גשרים המפולשים מטלטלין תחתיהן בשבת דברי ר' יהודה • וחכמי אוסרין • ועוד אמר ר' יהודה מערבין למבוי המפולש וחכמים אוסרין:

פרק י' המוצא תפילין מכניסן זוג זוג רבן גמליאל אומר שנים שנים

על אורך הפרלה וכו' מותר וכו' ודוא שלא תהיה במלכסון כתב בקרן זוית וכתב קרן זוית שנראה שאינו מפרש שאוכל מן הלד קרי לה קרן זוית ואמר שם בשתי רוחות אלא שפכרן מוכתה הקורה על אורך הפרלה אמרינן פי הקרה וכו' אבל אם הקורה מונחת לאורך הפרלה במלכסון לא אמרינן פי וכו' ע"כ • וזהו כפירושו שבפירוש המשנה דהרמב"ם ל"ל דהכא תנן בית לאמוטינן לאקבביה אמרינן פתח' בקרן זוית לא עבדי אנשי: וכן מבוי שנטלו קורותיו או לחייו • קורתו או לחייו ע"כ • כלומר דהא בכסרו בלתי אחד מו קורה אחד כלעיל משנה ב' פ"ק • וסתו' קף י"ז כתבו עוד לאע"ג דלאיבא לר' יוסי ואשכח ליה לדידים מבוי ביתר בב' קורות מו שני לחיין [כמו במפולש]מ"מ למה לי למנקט קורותיו כיון דבקורה אחד מו בלתי אחד נאסר המבוי ע"כ * וכגירסת רש"י הוא במשנה שבסדר הירושלמי: ר"י אומר אם מותרים כו' פי' הר"ב כלומר כשם שאסורים וכו' כש"ם • וכתב הר"ר יונתן ז"ל שמצינו בהאי גוונא מותר לשבת אחרת כגון שיורי ערוב (לר' יוסי עצמו פ"ז משנה ט') שאפי' לשבת אחרת מועיל בכל שבות • אע"ג דלכתילה בעינן שיעור • ע"כ: אסורים לאותה שבת • כתב הר"ב ולא אמרינן הותרה כו' כלומר דלעולם בקטנה שנפרלה לגדולה אמרינן דהותרה כו' ומסתמא לאו בחלר אחד מיירי אלא בהתם הלר שם בה דיורין הרבה אלא שערבו ולזה נהכוין רש"י ז"ל כמ"ש לעיל בשמו דהא דגדולה מותרת כשערבה לעצמה ומאי קמ"ל פשיטא דאי בלא ערבה היאך הוא מותרת • אלא משום דבש"ס מוקמינן למתני' לעולם בנפרלה מע"ש וכלכתה הר"ב • ושאם נפרלה בשבת אף הקטנה מותרת • לבני נקט שערבה • לומר דמהיתין בערבה כל אהה לעצמה מיירי ושעמא דקטנה אסורה משום שנפרלה מע"ש אבל כשנפרל בשבת אף הקטנה מותרת הואיל וערבה: וקמ"ל דאין לריך שהתה של יחיד • וקאמר הר"ב לאפ"ה לא אמי הכא לעולם • ולהריו דברי הרמב"ם הקבפירושו • והבי' שבי בפי' שע"ל ו"ל שאין התם אלא נפרץ אלא לאחר אחר שהוא רשות היחיד כמותו ואין ביניהם אלא שזה של יחיד אהד הוא וזה של יחיד אחר אבל כשנפרץ לרשות אחרת ממש דהיינו לר"הר אז אמרינן הואיל כו' ע"כ • לריך לפי דברין ג"כ דמ"ש של יחיד היינו אף אם ע"י ערוב ותדע לאל"כ אלמחלק בסיפא בר"ה וכרמלי לחלק בחלר עצמה שיש בה דיורין הרבה • ומחוך מה שכתבנו אתה למד טוב טעם שכתבתי לעיל בשם הטור בחלר שנפרלה לר"ה לאיירי אפי' בשבת • דהתם נמי לאו לטעין ערוב הוא כמתני' הכא: ד והבונים אוסרים הואיל ומפולש לא אמרינן פי הקרה יורד וסותם (ול"ה מהכא אפירש"י בש"ס באבכ"ה בבקעה • דהכא מפולש לר"ה והתם בבקעה לכרמלית • תו' לשוכה קף י"ח) ואי"ת במתניתין לעולם דמוקמינן בקרן זוית לוקמה בב' רוחות זו כנגד זו דהוה מפולש וכרבנן • כתבו התו' בקף ל"ל של"ה משתי רוחות • לגיתא ליה לאוקמיה בכל עניין ע"כ: ועוד אמר ר"י • כלומר ועוד זו מהיר אע"ג דליכא פי הקרה • ס"ם • ומכלל הא כ"ם הך דלעולם לאיכא נמי פי הקרה • אלא לאמר ר"י דהא דלעולם דקסבר דרבנן יהו לן בהכוה * ועיין מ"ם בס"ל בפ"ל דבפ"ל:

מערבין כלומר משתתפין • הר"ר יונתן • וכבר רמיתי כיולא בזה פ"ו משנה ה':

פרק י' המוצא תפילין וכו' • הך פירקא במסכת שבת הוה ליה למתני גבי טולאות אלא משום דקתני (במשנה ב') רי"א כולל מעברין • תו': המוצא תפילין • פי' הר"ב בשלה במקום שאין משתמרין ר"ל ושם לאוקמי וכלכתב בלבור ביטמות ואסור להניחן במקום בזיון • וכזאוכיח מדברי רש"י בסוף המשנה ומ"ם רש"י בכאן מקום שנתבו לשון הבור וכלייה הוא תדע דלא כתב שיעבו לאשום גבי לא התירו וכן כתבו התו' בסוף פרק קמא דבילה ולשון הבור סי' ס"ל בבזיון במקום שאין משתמרין אבי נמי קאמר בבזיון דהיינו במקום כו' שיש לחוש לבזיון ואפי' לעל עכשיו לא נתבזו • * ושם תפילין פירשתי הרפ"ל דמגחות:

מכניסן זוג זוג • פי' הר"ב קסבר שבת זמן

תוספות חדשים

ע״א הר״ב ד״ה זוג זוג כו׳ ולון הלכה כרבן גמליאל עב״ל ס״ל קמ״ל דאכנסיכן זוג זוג ולתסרו רבנסבלא ספיק לעכון יחזקו עליהם מר הלכה ויבוסים ואם יש לו לחתיך מפני לסטים ״ ווליכם פחות פחות כו׳ ס״ש : וע״ס בס״ת תה שיריון על קוטי הש״ע לענין מסכת זמן תפילין ס״ש :

ועיין גם ביוסף ד״ה ויבוא עיין לתי״ר שם לתי״ר שם זמן תפילין אסור לכנסם יותר מזוג אחד דלא שרי ליה יות״ת אלא בחזל כדלעיל בגמ׳ וכ״כ הריטב״א והא דאוקיינא שת״ר שם זמן תפילין הוא שטוס דתנינ׳ כר״ש היא דס״ל אם ע״ס :

תפילין הוא • הכי מבקנא לס״ס דמחוורתא כדסבינן לבשא פליגי תנא קמא ורבנגמליאל • ותימה לסכא פסק הר״ב וכל הפוסקים כת״ק דזוג זוג מכנסן • ולא״כ סבירא לן לשבת אלא זמן תפילין • ובמשנה ג׳ פ״ג דברכות מפרש הר״ב לשבת אלא זמן תפילין וכן הסכמת כל הפוסקים • ומאלו שתי הלמות פסוקות לסתרן אסלקלי • ואפי׳ אם נתרץ דברי הפוסקים ונאמר לסך מחוורתא דקאמר בס״ס היינו לענייו מאי לס״ל דפליגי בהדיא שמואל בר רב יצחק דאמר מקום ים בראש שראוי להניח בו שני תפילין וכו׳ ת״ק ליה ליה לרב שמואל בר ר״י ור״נ אית ליה ומשני דכ״ע אית ליה ובשבת זמן תפילין פליגי • וקאמרי הו ואב״א כו׳ ואב״א כו׳ ולחומת כל שני שנויא אמריקן מחוורתא כו׳ אבל אם״נ דלפי פאמת שני שנויא נעים שנויא בעלמא הוא • ופלוגתייהו בהדיא שמואל בר רב יצחק ולב״ע שבת לאו זמן תפילין הוא • הנה מלבד הכל זה לוחק ולין זה בחשבון • גם בתו׳ בדף ל״ו ע״ב בד״ה לא ס״ל • נראה מדבריהם לא יקשבת לומר כן לתנא קמא ליה ליה לרב שמואל • ואפי׳ כי נימא הכי אכתי קשיא לי הלכה פסוק אחרת מהרת״ם שסבא בעור מורת חיים סי׳ ל״ל לפסק לבא לרב שמואל שיוכל לסיים ב׳ זוגות חל לרב״י ואל דר״ת ואם הכא פסקינן כת״ק ליה ליה לרב שמואל ול״ע • *ונראה נאמר ג״כ בתוספות מה שהקשתי על הטור במשנה כ׳ פרק ו׳ לשבת ועיין ספ״ק דבלה : ב שנות פירש הר״ב שיכר הקשר כו׳ ואע״ג דשבת אין בו קשר דשאי לובשו לאפ״ה הוי לרך מלבוש אינ דעובבו • תוספות :

אבל בחלשות פטור • פי׳ הר״ב אין מחללין • לאיסור כמו איכא • והכי תניא בברייתא קף כ״ז ר״י אוסר בחלשות • כ״כ בתוספות :

ובסבנה מכסן והולך לו • פי׳ הר״ב בסכנה של שמד ופירש״י אכולם מתני׳ קאי בין מעט בין לבתים מכסן בעליתו (והר״ר יונתן כתב בקש ותבן ויתא עפי לאין כאן הרגש) אלא יועלו כל כך בבזיון ומניתן שם והולך ולא [ויזיח] משם שאת ירגישו בו ויתחייב לאלכות • אבל הכנה לאסטים עכו״ם קאי אמחשך לאי איכא הכנה לאסטים מליכן וכו׳ ולא ניחוש שם שלא יוצלו בהם אלסטים • ויעשו בהם מכשר בזיון ע״כ • לקדק רש״י לאמר לאסטים עכו״ם משום הבסוף פרק קמא דבילה אמריקן לאסטים ישראל לא אתי לזלזולי בהו וסרי לא התירו אלא משום חשש בזיון כמ״ש לעיל • ומ״ש הר״ב לחתורי מחשרא וסבי קתני • ס״ש • ומשום רבי שמעון דפליג במשנה לקמן איכטריך למחסרא *ראשה לי לרבינו הקדוש הוכרח לחסיר לא שיעשה לפרש הר״ר ו׳ מסלכות שבת וסי׳ רס״ו • ואולי שסמכו על מה שכתבו לרבי שמעון במקומו • ודין הכיס הטעתיקו כמוזכר במקומו בס״ש :

וכן

שנים בר״א בישנית אבל בחדשות פטור • מצאן צבתים או בריות • מחשיך עליהן ומביאן • ובסבנה מבסן והולך לו : כ רבי שמעון אומר נותנן לחברו וחברו לחברו עד שמגיע לחצר החיצונה •

וכן

אלא כשאר מלבוש העלמה ואין הלבה כרבן גמליאל : בישנות • שביכר הקשר הולאי תפילין הן ויש בהן קדושה ואסור לסיחן במקום בזיון אבל בחדשות אין מחללין שבת עליהן לסכנה דלמא קמיע בעלמא הוא ואין קדושה אלא בשעוין הכלכתן לשמן : לבתים • קטורים כל זוג וזוג לעצמו • כרכים ביחד : מחשך עליהן • יוסף ומשארה שם על שחשך ומשחשיכה מכנסן כלם ביחד וכנון שם מרגיש • שאם יביאם זוג זוג לא הכלה שבתן קודם שלילה שאם שם בעניין שתכלה שכנסתן לבית קודם שלילה מכנסן זוג זוג כדאמרן : ובסבנה • שאמרו שלא לשבת תפילין ומתניתין חטורת כחסרא והכי קתני בתם לבריס אמריס בסבנה של שמד אבל אם מתיירא לשבות שם מפני הלסטים מוליכן פחות פחות מדי אמות : ב רש״ל מתנן לחברו • ואינו מוליכן [פחות] פחות מדי״ל כשמתיירא מפני לסטים גוירה שמא יעבירם מתחלת ד׳ לאוף ד׳ ולבסה כרבי שמעון וכן

ריש״ן הוא לאמר ליה לשמעיקליס לאמר נכסי הפקר קונין שבתם במקומן : לא תהלך זו יותר מרגלי בעליה כלומר אם היו לבעליה ולא ערבו לא היתה מהלכת אלא אלפים אמה הסמוכה גמו לא תלך אלא אלפים אמה ממקום שביתתה והלכה כר״ו : ג הקורא בספר • כל הספרים • שלהם הו נגלים כס״ת שלנו : האסקופה • כעין אלבטא שלפני פתח הבית וכרמלית היא : מגלו אלו • הוא ל ורשאו אחד ביחו : לעשרה טפחים״ יחוי״ מסולק מן הארץ אלא כמלא *מחט גולדו רשות הרבים הלאה מקום אין בארץ עצמו אצלו ר״ש אומר אפילו בארץ עצמו גולדו אצלו שאין לך דבר משום שבות עומד בפני בית הקודש : ד זיז שלבני חלון נותנין עליו ונוטלין ממנו בשבת • עומד ארבע בר״הי ומשלטל בר״הר • בר״הר ומשלטל ברשות דיחיד ובלבד

וכן בנו • נתנו לחברו וחברו לחברו ואפילו מאה ר׳ יהודה אומר נותן ארבע חבית לחברו וחברו לחברו אפילו חוץ לתחום • אמרו לו לא תהלך זו יותר מרגלי בעליה : ג היה קורא בספר מידו גוללו האסקופה ונתגלגל הספר מידו גוללו אצלו • היה קורא בראש הגג ונתגלגל הספר מידו עד שלא הגיע לעשר׳ טפחי׳ גוללו אצלו • משהגיע לי׳ טחחים הופכו על הכתב ר׳ יהודה אומר אפילו אין יחוי׳ מסולק מן הארץ אלא כמלא *מחט גוללו רשות הרבים אלא מקום של אצלו ר״ש אומר אפילו בארץ עצמו גוללו אצלו שאין לך דבר משום שבות עומד בפני בית הקודש : ד זיז שלבני חלון נותנין עליו ונוטלין ממנו בשבת • עומד ארבע בר״הי ומשלטל ברשות דיחיד ובלבד

וכן בנו • לאיכא נמי לבר מלוה לצריך הוא לחרחילו לסומו ביום סולנו ולאיכא לחיק סרי בהולכת פחות [פחות] מדי אמות־סר״ל יומתן : אפ לו מתסילאש״ג לקשיא ליה ילא כלומר מס שתעלנין אותו מיל ליה • אפילו הכי עדיפא משיליכה כמות פחות מדי״ל גזירה כו׳ ס״ש : אפילו חוץ לתחום • פי׳ הר״ב בחבית של הפקר • ס״ש • פירשו לחוץ לתחום לחבית אבל לא מהוץ לתחום של הוכם בו כלתן מסוס ה׳ פרק בתרא דבילה לב ג׳ הגמלא : ג״ל שלא בהכוון שוס אחד שיכה לא לו ולא לאחרי׳ אלא כל אחד למה שסוחה • ומ״ש הר״ב הא קי״לן הנסמ״ו ולכאורה היינו לאפוקי מלא״ל • אבל במאי דפליג אר״ם ומתיר אפילו לבר הרשות לית הלכתא כר״י אלא הר״ם וכחנא קמא אלא הניחו אלא לבר מלוה ואין זה כנגד הכלל דר״י ור״ש הלכה כר״י דהכא ת״ק סבירא ליה בוס כר׳ שמעון ומגלא דר׳ יהודה עם הקם מסני הוא הוא מולה והכוחי שכן הוא • לאי אמרינן לפסק כרבי יהודה דסרי אף לבר הרשות אי״כ הלכה כר״ש לקאמרי • למאי מבעי לה כלל • אלא שרליתי להרמב״ם בפי״ב מה״ם לפסק כר״י אפילו לבר הרשות וכן כתב בטור ס״ס ס״ש • ול״ע למאי כתב כלל הלכה כר״ש • אפשר משום בנו דאע״ג דקשיא ליה ילא מוחר באוהא ולא בהולכי דבהא לא אייתי ר׳ יהודה ומיהו הר״ב אפשר שסובר כהרמב״ם שסבירא ב״י ומגיד דס״ל דלא פסקינן הלכתא כר״י אלא לגבי דא״ל וכמו שכתבתי : א״ל • פי׳ הר״ב ריב״ן הוא דשמעינן ליה • לעולל בפ״ל מסכת ס׳ : ג גוללו אצלו פי׳ הר״ב מאיל ולאשו אחד ביחו • אלא״ג למרשות הרבי׳ לכרמלית לא אסור לאוריתא איכא • מיהא הכא בנח ברשות הרבי׳ מיירי ולאיכא משום שבות • ורישא ר״י היא :

משהגיע לי׳ כו׳ • מ״ש הר״ב ובגמ׳ פריך והא לא נח • כלו׳ וקיימא לן דפ״ל דשבת דקלוטה לא כמו שהוא למיא • ומ״ש לא נח על שבתל הוי כאלו נח [בר״הר] הכי תקנ״ל במסכת ג׳ פרק הזכר : ד *נותנין עליו פי׳ הר״ב בני עליה והוא מלשון רש״י ז״ל ומאיסני מי שיך עליה לבאן שאין חלון סמוך לקרקע עליה ולא אם היה כן מי שכיח בית שאינו גבוה רק י׳ טפחי׳ ומי לחקן לפרש כן : והרמב״ם לא הזכיר בני עליה ולשון הטור סימן שנ״ב וחלון הבית פחות לו • ומ״ש הר״ב ומוקי כלים הנשברים כו׳ עיין מ״ש בס״ל בסוף משנה ו׳ פ״ג דכ״ב : *ומשלטל ברשות הרבים • עיין מבשנה לקמן :

תוספות חדשים

הר״ב • ד״ה אחרו לו כו׳ והלכה כר״י עב״ל וכ״ע נ״ל סת״ע פעי׳ ג׳ הבית שני דיעות בזה • קדבר הרשות • ובויס ובלבר אלא יוליאתו אלו׳ אלו׳ לכל בחבני הפקר ברו (ת״ל סס) : הר״ב ד״ה שנות כו׳ ודין הלבה נר״ם וכ״ל בס״ם סיוקנ״ל ס״ת אתיק :

ובלבד שלא יוציא חוץ מד׳ אמות: ה״א יעמוד אדם ברשות היחיד • וישתין ברשות הרבים • ברשות הרבים • וישתין ברשות היחיד • וכן לא ירוק • רבי יהודה אומר אף משנתלש רוקו בפיו לא יהלך ארבע אמות עד שירוק: ו״ לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתה ברשות הרבים • ברשות הרבים • וישתה ברשות היחיד • אלא אם כן הכנים ראשו ורובו למקום שהוא שותה • וכן בגת • קולט אדם מן המוחילה למטה מעשרה טפחים • ומן הצינור מכל מקום שותה: ז״ בור ברשות הרבים וחוליתו גבוה עשרה טפחים • הלון שעל גביו ממלאין

ט אא"כ עשו מחילה גבוה עשרה טפחים • רש"י פי' לאסיפת קלי וכו' ר' יונתן פירש דברי אסיפת בין חריסת קלי • שאם יעשה מחיצתו לפתח מאחוץ מרחי' לרה"ר וקח מעלעל: דברי ר"מ • ומתוס מבנה ל' לעומה כו' ומעלעל ללא כר"מ • כלומ' התוס בש"ס ואע"ג דבמשנ"ו פירש לבחפלים הלריכו לו אסיר לעלעלן וכמ"ש שם הך מפתח נמי אינו לריך אלא באותו רשות שהוא עומד בו • בטור סימן ש"ן וכפי' הר"ו: שהיה בירושלים • פירש הר"ב לכרמלית היא כיון שלאחותיה נעולות בלילא מקריא רש"ר לעיר של רבי היא שאוכלסין הרבה בתין לה • אבל עכשיו דלאחותיה נעולות לאו רש"ר שאינו כדאלי מדבר שהוא לרך פתוח כל שעה כלפירש"י בש"ס • והאי כרמלית לאו לוקא כרמלית אלא כלין כרמלית שאסור לעלעל ממנו לרה"ר ומרה"ר לה • דהוי עיר של רבים שאסור לערב וכו' • וכמ"ש הרמב"ם לפי שהיא עיר של רבים וכו' • ועל הנקרים שבאר בפרק ה' מהלי' ו' ורש"י שפירש המערבין כולה אלא שלא עירבו היינו לפי פירושו בפ"ה דמבר עיר של רבים ורבים בוקעים בה ואם לאחותיה נעולות מערבין כולה • וחוקה לומר שאם היתה ירושלים יכולה לערב פולה שלא עירבו כולה • ולהרמב"ם ניחא לאינם יכולה לאתערב כולה • ובסוף פ"ה דפסחים נמי משמע הכי • לתנן יצתה כת הרמאונה וישבה לה בהר הבית לפי שלא היו יכולין לסוליך לפסחיהם בשבת כלפירש רש"י בעצמו • ואמאי לא עירבו מערב שבת כדי שיוכלו לסוליך • אלא ודאי אע"א לערב כולה • ומפני כן אפשר שלא עירבו כלל • כדי שלא יבואו לסוליך אפילו במקום שאינו מעורב וע"ש רפ"ו • ומעתה מפירוש הרמב"ם עצמו מתיישב מה שהקשה כ"מ פרק י"ל וב"י סימן שע"ה • אמאי קרי לירושלים כרמלית: רבי יוסי אומר • ולא פליג ר"י ואע"ל אלא שהיה חולקים עם רבי מאיר • הר"ר יונתן: ודבי יוסי מתיר • היינו אומר • כדי עליו ואע"פ שאלאכתו לאסור • לעורך גופו שרי לעצעל • כלפי' הר"ב מסנה ד' פרק י"ז דשבת • ועיין עוד במשנה לקמן: יא נגר הנגרר • כתב הר"ב שאין בדאשו גלוסטרא אלא יש הא שרי ליה רבי יוסי לעיל כלומר וכבר רבי יהודה דנמי אלבה כמוחו • לא מיתא ליה לפרש לעיל נמי לא היתר רבי יוסי אלא בנגרר ור"א לפליג בעי קשור ותלוי כלפירש הר"ב שם • דס"ל דהוא"ל ורבי יוסי משום דיש עליו הורת כלי מתיר לא איכפת לן אפי' אם אינו קשור כלל • וזו היא סברה הרמב"ם גם הטור סימן שי"ג לגמרא שכתב הב"י: והנגרר אף במדינה • פי' הר"ב הואיל וקשור אע"פ שיש תלוי ואלבה הר"י • ולא קשיא אלבתא אלבתא דמשנה ו' פרק י"ז דשבת פסק כחכמים דפקק התלוי אפילו אינו קשור והלוי פוקק בו • דגר שלני שהוא בריח שהוחכין בו כלפי' הר"ב דמשנה י' חמה עפי לבנין אבלכך בעי קשירה מיסת • כ"כ הטור • והמגיד בפ"ו מהלכות שבת מלקלק מלשון הרמב"ם • דמחלק דפקק התלון שהוא מתוקן ומוכן לכך מאתמול ויש לו תורת כלי עליו: יב מחזירין

ט לא יעמוד אדם ברשות היחיד • ויפתח ברשות הרבים • ברשות הרבים • ויפתח ברשות היחיד • אלא אם כן עשרה מחיצה גבוה י' טפחים • דברי רבי מאיר • אמרו לו מעשה בשוק של פטמין שהיה בירושלים שהיו נועלין ומניחין את המפתח בחלון שעל גבי הפתח • רבי יוסי אומר שוק של צמרים היה: יי נגר ש"ש בראשו גלוסטרא רבי אליעזר אוסר ורבי יוסי מתיר • אמר ר' אליעזר מעשה בבנסת שבטבריא שהיו נוהגין בו היתר עד שבא רבן גמליאל והזקנים ואסרו להן • רבי יוסי אומר איסור נהגו בה • בא רבן גמליאל והזקנים והתירו להן: יא נגר הנגרר נועלים בו במקדש • אבל לא במדינה • והמונח כאן וכאן אסיר • רבי יהודה אומר המונח מותר במקדש • והנגרר במדינה: יב מחזירין

מרוך והבריח נגרר על גבי קרקע ובער שאין בראשו גלוסטרא עסקינן בראשו גלוסטרא הא שרי ליה רבי יוסי לעיל אף על פי שאינו קשור והלבה כמותו: נועלים בו במקדש • שבת בעצמה הוא ואינו בונה ממה הואיל וקשור הוא אלא מפני שנגרר מחזי כבונה ואין שבות במקדש: וסמונת • שאינו קשור כלל הוי בנין אהל • ורבי יהודה סבר לא הוי בנין ממש מחזי כבנין • ובמקדש לא גזרו משום שבות • וסנגרר אף במדינה מותר הואיל וקשור אע"פ שאינו תלוי • והלבה כרבי יהודה: יב מחזירין

יב מחזירין ציר התחתון • אבל לא במדינה • והעליון כאן וכאן אסיר • ר' יהודה אומר העליון במקדש • והתחתון במדינה: יג מחזירין רטייה במקדש • אבל לא במדינה • אם בתחלה כאן וכאן אסיר • קושרין נימא במקדש • אבל לא במדינה • אם בתחלה כאן וכאן אסור • חותכין

יב מחזירין ציר התחתון • ציר התחתון שלא בשבת • ובין בנין: אבל בשבת • נזרים שמא יתקע בור ולות נמי בכלל • ולוקה וכמעפרם עבודה לר"י דס"ל לאין בנין בכלי ס"מ ולאו בלתא שבלבר שמחובר מיירי וסבי תניא בש"ס ציר לא שילה מיבש ומנבל במקדש מחזירין כו' • ואל תעשה כלי רש"י שכתב ציר התחתון של לא תלון שילה מיבש וכו' • לבכי פירושו תלון של שילה וכו' לפי שאין פתח לשילה וכו' לפתח שם סוגת לפתיחה המשמשת לכניסה וליציאה לסבי אסברא וקרי לה תלון • וציר כתב הרמב"ם מגזרת תסוב על עכ"ל וגם דלקו"ת דע"ב עולא בכינה דס"ל דשיעתא הוי עבוי דהתיזו בוטקתוסוס תלתן לא ס"ל דהרי פירש ע"ג כלי בתוספתה דאל"כ לאיס התיזו בוקה יותר הא יכול לסגיה ע"ג הכלי וא"כ רב אשי דס"ל הילוי עיון פירשה ע"ג הכלי לפירשה ע"ג קרקע ס"ל דס"ל דהיינו דהיתירו באקדש משום לאין שבות בוקה"כ"ו כ"ל דאיכא בוקה"כ"ו ולכך פסק הרמב"ם כר"ת וכ"פ כל הפוסקי' ודוק: כל הנ"ל כתבתי לדעי' הטור וכ"ו בקו' שכ"ת דע"ל דס"ל להלכי' דע"ל קרקע אסור אבל בהיתרו משום לאין שבות לדעת הרא"ש דגם ע"ג קרקע שריג"כ יש בתרץ בדרך זה לדרי"ל גרוך לחלק בין פירשה שאבלה לגיה בתחלה ובוקעה כלל מענין שלי ודוק: מיפרש"א ז"ל:

יג מחזירין רטיה במקדש • פירש הר"ב בכן שהולרך וכו' כלי אלא תבא מוקלת כו' • ומסיים רש"ו לחלי"ם פוקלת בה לבעינן ולקח בכהן וכיון לחיין לא הוי לקיחה בכהן • ומ"ש הר"ב לאי שרייא ליה הוי איתא בגמרא פ"ק דבילה דף"ז ע"ב דטעמא לאו משום שאין שבות במקדש ואפילו כהן לאלא בר עבודה אלא לוקח כהן דבר עבודה הוא שהחירו לו סופו נמשוה החלתו • ולפיכך אני תמה על מ"ש הרמב"ם בפכ"ז מה"ש ומחזירין רטיה כו' שאין איסור שבות במקדש: אבל לא במדינה • פי' הר"ב גזירה שמא ימרח וכפירוש רש"י • ופירש שיחליק גומות שברטיה ע"כ • אבל לשחיקה סממנים ליכא למיחש כיון דמאתמול הוי עליה • וסא דמשנה ס"פ"ו דשבת טעמא אחרינא כמ"ש שם תוספות • ומיהו רש"י בביצה מפרש משום שחיקה סממנים • ופירושו לשכא עיקר • כי כאן מקום המשנה: ואם בתחילה כו' • פירש הר"ב שלא היתה קשורה מבעוד יום וכשן זה לא שלקה כו' וכ"כ רש"י • דס"ל דאי שלקה משום עבודה אע"ג דמאתמול הוא לשלקה מ"מ הו יל משום עבודה הוא שלקה אי לא שרייא ליה כו': קושרין נימא במקדש • פי' הר"ב דקפבר מכשירי מלוה כו' ודוקא שנפסק באמצע כו' אבל כו' דהוי קשר אסור • וכן כתב הר"ר יונתן • ומיהו כיון דס"ל דמכשירי מלוה אע"ג דעשאתן מע"ש לוחין מה לי שאינו של קיימא לכיון לאחתיה מאתמיה דסא הכי איתא בגמ' דס"ל הכי כלאיתא בשבת פי"ט • וכ"ש נמ' הר"ר יונתן דקפבר שאי תנא עקר שרוג"כ יש בתרץ בדרך זה לדרי"ל גרוך לחלק בין פירשה שאבלה לגיה בתחלה ובוקעה כלל מענין שלי ודוק: מיפרש"א ז"ל:

יב מחזירין ציר התחתון • אבל לא בשבת • נזרים שמא יתקע בור ולות נמי בכלל • ולוקה וכמעפרם עבודה לר"י דס"ל לאין בנין בכלי ס"מ ולאו בלתא שבלבר שמחובר מיירי וסבי תניא בש"ס ציר לא שילה מיבש ומנבל במקדש מחזירין כו' • ואל תעשה כלי רש"י שכתב ציר התחתון של לא תלון שילה מיבש וכו' • לבכי פירושו תלון של שילה וכו' לפי שאין פתח לשילה וכו' לפתח שם סוגת לפתיחה המשמשת לכניסה וליציאה לסבי אסברא וקרי לה תלון • וציר כתב הרמב"ם מגזרת תסוב על עכ"ל וגם דלקו"ת דע"ב עולא בכינה דס"ל דשיעתא הוי עבוי דהתיזו בוטקתוסוס תלתן לא ס"ל דהרי פירש ע"ג כלי בתוספתה דאל"כ לאיס התיזו בוקה יותר הא יכול לסגיה ע"ג הכלי וא"כ רב אשי דס"ל הילוי עיון פירשה ע"ג הכלי לפירשה ע"ג קרקע ס"ל דס"ל דהיינו דהיתירו באקדש משום לאין שבות בוקה"כ"ו כ"ל דאיכא בוקה"כ"ו ולכך פסק הרמב"ם כר"ת וכ"פ כל הפוסקי' ודוק: כל הנ"ל כתבתי לדעי' הטור וכ"ו בקו' שכ"ת דע"ל דס"ל להלכי' דע"ל קרקע אסור אבל בהיתרו משום לאין שבות לדעת הרא"ש דגם ע"ג קרקע שריג"כ יש בתרץ בדרך זה לדרי"ל גרוך לחלק בין פירשה שאבלה לגיה בתחלה ובוקעה כלל מענין שלי ודוק: מיפרש"א ז"ל:

יג מחזירין רטיה במקדש • פירש הר"ב בכן שהולרך וכו' כלי אלא תבא מוקלת כו' • ומסיים רש"ו לחלי"ם פוקלת בה לבעינן ולקח בכהן וכיון לחיין לא הוי לקיחה בכהן • ומ"ש הר"ב לאי שרייא ליה הוי איתא בגמרא פ"ק דבילה דף"ז ע"ב דטעמא לאו משום שאין שבות במקדש ואפילו כהן לאלא בר עבודה אלא לוקח כהן דבר עבודה הוא שהחירו לו סופו נמשוה החלתו • ולפיכך אני תמה על מ"ש הרמב"ם בפכ"ז מה"ש ומחזירין רטיה כו' שאין איסור שבות במקדש: אבל לא במדינה • פי' הר"ב גזירה שמא ימרח וכפירוש רש"י • ופירש שיחליק גומות שברטיה ע"כ • אבל לשחיקה סממנים ליכא למיחש כיון דמאתמול הוי עליה • וסא דמשנה ס"פ"ו דשבת טעמא אחרינא כמ"ש שם תוספות • ומיהו רש"י בביצה מפרש משום שחיקה סממנים • ופירושו לשכא עיקר • כי כאן מקום המשנה: ואם בתחילה כו' • פירש הר"ב שלא היתה קשורה מבעוד יום וכשן זה לא שלקה כו' וכ"כ רש"י • דס"ל דאי שלקה משום עבודה אע"ג דמאתמול הוא לשלקה מ"מ הו יל משום עבודה הוא שלקה אי לא שרייא ליה כו': קושרין נימא במקדש • פי' הר"ב דקפבר מכשירי מלוה כו' ודוקא שנפסק באמצע כו' אבל כו' דהוי קשר אסור • וכן כתב הר"ר יונתן • ומיהו כיון דס"ל דמכשירי מלוה אע"ג דעשאתן מע"ש לוחין מה לי שאינו של קיימא לכיון לאחתיה מאתמיה דסא הכי איתא בגמ' דס"ל הכי כלאיתא בשבת פי"ט • וכ"ש נמ' הר"ר יונתן דקפבר שאי תנא עקר שרוג"כ יש בתרץ בדרך זה לדרי"ל גרוך לחלק בין פירשה שאבלה לגיה בתחלה ובוקעה כלל מענין שלי ודוק: מיפרש"א ז"ל:

תוספות חדשים

לם בברייתא • מסיימין למ"ם בסוף מסכת שבת • לכ"ע לא סותרים אמירה שאינה של קיימא שלא לדבר מלוה :

חותבין יבלת במקדש • ברפ"ו דפסחים מפרש הר"ב דלוקא ביבשה למפרך פירכה • ופירש גמי דבכלי אסור משו' שאפשר לעשות מע"ש: יבלת כתב הר"ב שלמה"ו יבלת: ואע"פ שלפי לשון המקרא מלת יבלת שם קוראר הוא לבשרה שבשם הנוה כמו שהתיל עורת או שבור ולא אמר עורון או שבר שיהי' שם דבר • מ"מ בלשון המשני אי אפשר לומר כן דסיאף יאמר שיתנוך שבשם המתוארת ונקראת יבלת ולא פי' מה יתנוך • אלא שבלשון המשנה יבלת שם שלבר לאותו מום והוא נקראת בלשון אשכנז ווארץ וקאמר שיתנכי' כ"פ רש"י • ולא יתנה משקלו בי נמלא שם לבר על זה המשקל כמו אלרת אמרת יבשת • ולא התמה כי לשון חכמים לחוד ולשון מקרא לחוד • ועיין מה שכתבתי ברים מסכת תרומו' • *ובפ"ק דפסחים משנה ב' •

יד בורך עליו גמי • [ול"ת] ושא הוא חלילה ולעיל מפרש אלא תפא חלילה • מוקים בגמרא דהכא בשאל לעבודת כהן בימין כדתנן בריש פרק שני דזבחים • ול"ב בימין שלא במקום עבודה ופירש רש"י כגון על גב המלבח : ואם להוציא לה וכו' • לשון הר"ב אסור לשום ליה חובל כו' • וקשה לתיפוק לי שאין זה לורך עבודה • ון"ל רש"י אסור שאין זה לורך עבודה • ושוב לשום ליה חובל וכו' ע"כ ושא אלא שריגן הכא אב מלאכה כמו גבי קשירת נימא לפירש"י לעיל משום דאפילו בי נימא לורך עבודה הוא כדי שלא יצא הדם ממנו בשעת עבודה ואלו אורח ארעא הוי ולכך ירלה להוציא קודם לכן • מ"מ הואיל ואין זה אלא משום דאלו אורח ארעא הוי אלא הוי לורך עבודה הוי אי הוי ולא התירו אב מלאכה • וכלשון שמתיישב גם כן הא דמשנה י"ב מה שכתבתי שם בשם רש"י : בוזקים • פירש הר"ב לשון כתיתה ומסיים רש"י כדאמר ברפ"ב דיומא ממאי דהאי דבזק (שמואל א' יא) מידי דמבזק הוא • ונוד כמראה הבזק (יחזקאל א') מפרש בתנגום כאור הזיוא מבין התרסים שמורפים בהם זהב והם נקובים וסדוקי' ולהב היוצא בנקב יש לו כמראה ירקרק או אדמדם : על גבי כבש • ושא לתנן ברפ"ב דזבחים אלא יעמוד ברגלין ע"ג בלי בי משום חלילה • מפרש בגמרא דהכא אלא הוי לשון בזיקה כי אם בהלכת עניים למערכה אלא הוא עבודה • ומ"ש הר"ב

אבל לא במדינה מפני שהוא מתקן לשון הר"ר יהונתן כתתקן תלינו כדי לשלוך בו וכדי הוא כבוש :

מבור הגלה ומבור הגדול • פי' הר"ב כך שהם ושמיהם הוי בלשכת העזרה • בכותל מזרח תנן לשכת גזית ובור וע"ש בפירוש הר"ב מ"ש שם בשם ר"ל • וכתב הר"ר יהונתן דבור גדול אלא מלינו לו עקר בעזרה חוץ ממקום זה • ואפשר שהו הוי מדקתני אה מי שכיר כדתנן בתמיד (משנה ו' פרק ג') ולפי שלא יתכן לשקעו אלא בבור ארוך מאד אפשר לומר שהוא יתלא לבור הגדול הוי מדקתני • ועיין שם ביומא : בגלגל • כתב הר"ב אבל בשאר בורות אסור בורות אסור גזירה שמא ימלא לגגתו או לחורבתו • פירוש וחייב משום זורע שהזרע כוונתו לגמיות ספרי כן כוונת הרמב"ם ולילמת כלפסק הרמב"ם בפרק מ' מהלכות שבת ומ"ש הר"ב והמקום לליכא לגגר • לרמב"ם אפילו בחלר כל שמין שם גינה • ולר"ת לוקא בגלגל קטן כאותן שבבתים • טור א"ח הוי מ"ש : ומבאר הקר • כתב הר"ב על שם שהיה באר מים חיים קורא לו בור הקר • הכי מפרש בגמרא • וכולהו בורות הנזכרים מים חיים גמי דקרתים כך • ולא זהו התרו משום שהיה קר אלא התרו מפני הלורך היה כלמפרש ואזיל :

חותבין יבלת במקדש • אבל לא במדינה • ואם בבלי בא"ן וכאן אסור : יד כהן שלקה באצבע בורך עליו • גמי במקדש • אבל לא במדינה • אם להוציא דם כאן וכאן אסור • בוזקין מלח ע"ג בבש בשביל שלא יחליקו • וממלאים מבור הגדולה ומבור הגדול בגלגל • בשבת • ומבאר הקר ביום טוב :

טו שרץ

בו למזבח מפני שחלק הוא רגליהם בו : בוזקים • לשון כתיתה : אבל לא במדינה • מפני שהוא מתקן : ממלאים מים מבור הגולה ומבור הגדול • כך שנו ושמיהם הוי בלשכת העזרה : בגלגל • העשוי להעלות בו הכלי על ידי חבלים ומשני בורות הללו בלבד התירו למלאות מים בגלגל בשבת אבל בשאר בורות אסור גזירה שמא ימלא לגגתו ולחורבתו מתוך שממלאין בלא טורח אחי לסקות בו לגגתו ולחורבתו בשבת ובמקום לליכא למגזר שמא יסקה מים לגגתו ולחורבתו מותר למלאות בגלגל • ולא חיישינן מפני שמשמיע קול אלא אסרו אלא קול של שיר בלבד • וסבי גמי שרי למערף אבבא ומקים על תרעא בשבת ואין בכך כלום : ומבאר הקר • על שם שהיה באר מים חיים קורא לו בור הקר לשון מקור • ובור זה היה לריך לבני הגולה ברגל ותתירו לסם בבהמים שבגיתם חגי זכריה ומלאכי למלאות ממנו בגלגל ברגל ונשאר בהתרו שממלאים ממנו בי"ט בגלגל אף במדינה מה שאין כן בשאר בארות הנובעים :

יט כהן

טו שרץ שנמצא במקדש • כהן מוציאו בהמיינו שלא לשחוט את הטומאה • דברי רבי יוחנן בן ברוקה • רבי יהודה אומר בצבת של עץ שלא לרבות את הטומאה • מהיכן מוציאין אותו • מן ההיכל • ומן האולם • ומבין האולם ולמזבח • דברי רבי שמעון בן גנס • רבי עקיבא אומר מקום שחייבין על זדונו כרת • ועל שגגתו חטאת • משם מוציאין אותו שאר כל המקומות כופין עליו בסכתר • רבי שמעון אומר מקו' שהתירו לך חכמים • משלך נתנו לך שלא התירו לך אלא משום שבות :

נשלמה מסכת עירובין

מסכת

טו שרץ שנמצא במקדש • כלומר שמלאוהו מת • הר"ל יסוגתן: בהמיינו • פירש הר"ב בתבעטו • תרגום אכבע המיינא • הרמב"ם : ומבין האולם ולמזבח • דמשם ולהלן קדושה יתירה מכל עזרה כלתנן לה בסוף פ"ק דכלים • ובמשנה ה' פ"ה לתמיד פירש הר"ב דעל שבות כזה גזרו ואפילו במקדש • ועיין לעיל מסכת י"ב : ושאר כל המקומות • שתמא המתיחין לומר כלתים ליה ולומר כלתים ליה רש"י וכן פירש הר"ב בדברי בן גנס : פסבתר • פירש הר"ב ר"ש פלינו אתיק לעיל לאמר קוסרין נימא כו' ושא לנטר על הכא משום הבעי לאסוקי מילי דבמקדש אבל לא במדינה תוספו': ומ"ש הר"ב אבל לא קוסרין בקשר שאפשר לבא בו ליכי מיזבא לאוריתי כפירושו לעיל שם ולא"ק עמנו לא התירו אלא שאינו של קיימא • וכלכתב לקמן בסמוך שלא התירו במקדש כו' לא חיובא לאוריתא • ורש"י מפרש כאן לאחיא ליכי מיזב חטאת במדינה • כפירושו לעיל

מסכת

לאפי' אב מלאכה הותרה במקדש במכשירין לא"ל לעשותן מערב שבת • ומ"ש הר"ב ול"ל ר"ש לא"ק אל תתמה וכו' ונבי תחומין אי מיקל טפי • זה לשון הר"ר יונתן לתחומין איכא מ"ל לאיש בה הרבה לאיסור לאוריתא • לכתיב (שמות י"ו) אל יצא איש ממקומו • וכתיב (ישעיה כ"ו) אם תשיב משבת רגליך • וכאן שאנו מחמירין לאפילו שבות שקל אין מתירין במדינה • ר"ש מחמיר יותר מסם שאפילו במקדש אינו מתיר שבות שאפשר לבא בו ליכי מיזב חטאת ע"כ • ומ"ש הר"ב אפילו יצא חוץ לתחום כפירוש ה מב"ם הוא • ולעיל בסוף פ"ל לא פירש כן • אלא דמתיר לוקא במתשיך לתחום הוא • וכן בדברי הר"ר יהונתן שם שם :

סליקא לה מסכת עירובין

מסכת

מסכת פסחים

כתב הרמב"ם שסידר פסחים אחר שבת וערובין • כי היא מצוה שניה לשבת בפרשת המועדות והיא תחלת המצוה הנתונה ע"י משה ע"ב :

פסחים כלא הפסח בקרבן מפני שיש פסח ראשון ושני • מסביס לפי' כ' לתוספות הר"פ בתרא • אלא לפי' אי * ערב פסחים שנוקטין בו

פסחים • הכא לאו על שם קרבנות קרי לה אלא ע"ש המועד • וא"כ קרי לה פסחים) כלומר פסחים דעלמא והרי שם סוכה סניגה דאם הסגם וסרבם אלא נקראו על שם העלמא אלא ר"ל דבמסכת זו מפורשי פסח ראשון על פרק מי שהיה טמא ואותו פרק כולים בפסח שני • ובלעוס שם"ם קרי פסח ראשון לאחרבעה פרקים ראשונים דמיירי בדיני חמץ ומצה לנסיגי בכל זמן • פסח שני קרי מפרק ה' עד פרק בתרא דמיירי בדיני הקרבן של פסח :

פרק א אור לארבעה עשר •

כתב הר"ב ליל וכו' וליכא מעלה נקט • מסיים הרמב"ם שלא תהיה פתיחת הספר בשם הסעדר • והרז"ה והר"ן כתבו עוד על שם פתח דרך יאיר (תהלים קי"ח) :

בודקין את החמץ • כתב הר"ב ואע"ג דבביטול בעלמא שני • דלעיכו מלכתיב תשביתו ולא כתיב תבערו והשבתה בלב היא השבתה • כדפירש"י דף ל' ע"ב • ומ"ש שמא ימלא וכו' וימלך על ביטולו ויחשב כו' • כלומר לכמו שבביטול בעלמא לשיינו בלב שיחשוב בלבו כאלו הוא עפר שני בכך • אע"פ שלא הוצא בשפתיו כלום ה"נ במחשבה בעלמא חוזר מבטולו וזוכה בה המחשבה מבטלת מחשבה :

בל מקום שאין מכניסין בו חמץ • מפרש בגמרא לאתויי הא לתו"ר חורי הבית העליונים והתחתונים ונגב הגיגל (משום למשופטין) ורפת בקר ומחבן ולולין ואורות יין ואורות שמן אין צריך בדיקה • והא מסיר ומקשה ולמה אמרו כו' להא אורות יין ואורות שמן א"ל בדיקה ומשני במרתף כו' : שתי שורות על פני [כל] המרתף ז"ש הר"ב על שמי קורה • פירש"י על התקרה והוא כמו שמי השמים • ומ"ש וחוזר ובודק וכו' ע"פ תרכו ורחבו כו' • וכן לשון רש"י וכלומר לשיטו ע"פ תרכו ורחבו לתרכו הוא שאמר שבודק שורה התיכונה מן הארץ כו' • ורחבו הוא שאמר וחוזר ובודק התביות העליונות • וכתב רש"י שלא נקראת שורה אם בתת למעות מלמעלה למטה • * ומ"ש הר"ב ועשויה כמין גת"ס יותר כו' מסיים רש"י (ועשויה כמין קב שלנו פתוחה (ועיין בפ"ג דמלות משנה ט') שורה אחת כמין גת"ס היינו שורה בזקיפה ושורה עליונה בשכיבה כולם כמולק כולה הבית מבחוץ וסגר הרואה את הקורה לשיטו כל גג השורות עכ"ל • ולפיכך קורא התיכונה לתרך והעליונות רוחב שלהם ש"ל שכיבה ראויים לשקרא רוחב ושל זקיפה ראויים לשקרא תרך • עוד יש לפרש שעל פני תרכו ורחבו חוזר על כל הב' שורות שהתיכון הן על התיכונה הן על העליונה • שהתיכון בודק לתרך ולרוחב של כל המרתף • אבל לפרש שעל פני תרכו ורחבו קאי על העליונה דהמיך ליה לאמר אין נראה דהא אף התיכונה בודק על פני כל המרתף ולמה יפרש כך רק בעליונות : שתי שורות התיכונות שהן העליונות • פי' הר"ב שורה העליונה הרואה פני הפתח ומסיים רש"י והשתי פתח לתו כנגדו ממש קאמר אלא הכותל שהפתח בו קרי הכיונו"ם הר"ב ושלמטה הימנה הכי מפרש לתרוויהו

מסכת פסחים

פרק א אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר •

כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה • ולמה אמרו שתי שורות במרתף מקום שמכניסין בו חמץ • בית שמאי אומרים שתי שורות על פני כל המרתף • ובית הלל אומרים שתי שורות התיכונות שהן העליונות : ב אין

פרק א אור לארבעה עשר • ליל שלמחרתו יהיה י"ד וקורא התנא לליל אור לדרך שקורין לעיר שני נאור ולשנה מעלית נקט : בודקין את החמץ • אית דאפרשי טעמי לבדיקה כדי שלא יעבור על בל יראה ובל ימצא • אם יהיה חמץ בביתו בפסח ואע"ג דבבטול בעלמא שני חייבין שמא ימצא גלוסקא יפיפה וימלך על בטולו ויחשב עליה לאכלה ויעבור עליו על בל יראה ובל ימצא שלכך בודקים את החמץ כדי לבערו מן הבעלים • ואית דאמרי טעמא לבדיקה גזירה שמא ימצא חמץ בביתו בפסח • ויאכלנו כיון שאין רגיל לסיות בדיל ממנו כל שאר ימות השנה : לאור נר • בגמ' ליף לבדיקת חמץ מריבה שהיא לאור נר מלכתיב הכא (ס"וק י"ב) שאור לא ימצא • וכתיב התם (בראשית י"ט) וימצא הנבים מה מליאה התמורה שם ע"י חפוש • שהמר ויחפש וכו' וימצא • אף מליאה האמורה כאן ע"י חפוש • וחפוש הוי בנר דכתיב (משלי כ') נר י"י נשמת אדם חופש כל חדרי בטן • והקיש הבדיקה בלילה מפני שבלילה כל הטעם מצויין בבתיהם ואור הנר יפה לבדיקה בלילה יותר מביום דשרגא בעיטרים לאתי מסיה • ומיהו אם לא בדק ליל י"ד ובודק בי"ד שהרים לריך שיבדוק נמי לאור הנר : ולמה אמרו • לקמן במתני' שתי שורות של חביות הסדורות זו ע"ג זו במרתף של יין לריך לבדוק ביניהן אחר שהמרו • כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין לריך לבדוק : למה הלריכו לבדקו • ומשני לא אמרו אלא במרתף שמכניסין בו חמץ כמו מרתף שהם חפץ ממנו יין לשלחנו ופעמי' שהשמש עומד למזג ופתו בידו וכשהיין כלה נכנס במרתף לשביה יין : שתי שורות על פני [כל] המרתף • דרך אוצרי יין לסדר חביותיהן שורות שורות שממלאין כל הקרקעות המרתף וחוזרין ומניחין חבית על חבית כשורות התחתונות כך שורו' העליונות על שמי הקורה ושתי שורו' שאמרו בית שמאי הם שורה תיכונה מן הארץ על שמי קורה וחוזר ובודק החביות העליונות • פני ארכן ורחבן של מרתף ממלאו שתי שורות כמין גת"ס יותר שורה אחת בזקיפה ושורה אחת בשכיבה : שתי שורות התיכונות • השורה העליונה הסמוכה לשמי קורה הרואה פני הפתח ושלמטה הימנה ואותם שלפנים אינו בודק כלל • ומן התיכונות אינו בודק אלא שתי העליונות בלבד : ב אין

תוספות יום טוב

פרק א אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר •

כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה • ולמה אמרו שתי שורות במרתף מקום שמכניסין בו חמץ • בית שמאי אומרים שתי שורות על פני כל המרתף • ובית הלל אומרים שתי שורות התיכונות שהן העליונות : ב אין חוששין שמא גררה חולדה מבית לבית • וממקום למקום • דאם כן מחצר לחצר • ומעיר לעיר אין לדבר סוף : ג רבי יהודה אומר בודקין אור ארבע עשר • ובארבע עשר שחרית • ובשעת הביעור • וחכמים אומרים לא בדק אור ארבע עשר • יבדוק בארבע עשר • לא בדק בארבע עשר • יבדוק בתוך המועד • לא בדק בתוך המועד • יבדוק לאחר המועד • ומה שמשייר יניחנו בצינעא • כדי שלא יהא צריך בדיקה אחריו : ד רבי מאיר אומר אוכלין כל המש ושורפין בתחילת שש • ור' יהודה אומר אוכלין כל ד' ותולין כל ה' ושורפין בתחילת שש : ה ועוד

ב אין חוששין • כשבלק הבית בחוץ ובא לבדוק זו אין חוששין שמא בתוך שבאתה לזו גרדה הולדה למקום הבדוק ולריך אני לחזור ולבדוק • שאם בא לתוך לכך הרי גם מתלר לתלר ל"ל כן • אני בדקתי קודם לתחרי ולאחר בדיקתי הביאה חולדה חמץ מתלר תחרי לתלרי ואין לדבר סוף : ג בודקים אור י"ד וכו' שחרית • ה"ק בתחל מני פרקים הללו בבל בודקים ולאחר ג' פרקי' הללו אם לא בדק הוב אינו בודק : בתוך המועד • בשעה שהיא שהוא מועד הביעור • לאחר המועד על שהתחל אתי' דמפרשי בתוך המועד בתוך הפסח • לאחר המועד • לאחר הפסח • כדי שלא יתערב לו חמץ שעבר עליו הפסח שהו אסור בהנאה • בחמץ של איסור שנעשה לאחר הפסח ור' יהודה סבר לאחר הביעור לריכו לאחר זמן איסורו של חמץ • לא יבדוק בכל לאחר אתי למיכל מיניה • ורבנן אמרי יבדוק לאחר זמן איסורו ולא חיישינן דלמי אתי למיכל מיניה כיון שכל עצמו מחזר עליו לשרפו • ואין הלכה כר' יהודה : ד ושורפין בתחלת שש • ואע"ג דכל שעה ו' מלאורייתא הרי גזרו רבנן עליה דלמא טעה וסבר על הי' שהיא ו' אכל הי' לא טעו למימר על הי' שהיא ה' ומותר : תולין כל ה' • ואינו אוכל גזיר משום יום המעונן דטעו וסבר על הי' שהיא המושית ונמיהו לשרוף אינו לריך ומאכיל לבהמה ואכל שהיא אף בהנאה אסור מדרבנן גזירה משום ז' והלכה כר"י : ה אחי

לתרוייהו חילוקות בעינן ולחנן בתר הכי עליונות למעוטי התחתונות • כלומר שיהיה ותחתונות • ואע"ג דבספרי שם סדרים גרסינן והלכה כחוחים דשמואל דמפרש עליונה ושלפנים דמעמד על תחתה על התפן לכר"ב לפרש אליבא דרב • הנירסא זו דילן לא נמלאת לפוסקי שכן הרמב"ם והרא"ש והטור פוסקים נמי כרב ומשום הלכתא כרב באיסורי וכן מלאתי בכ"מ • ועיין לקמן פרק ל' משנה ג' :

ב הולדה • אע"פ שבלשון הכתוב נקרא שם המין בלשון זכר • כלכתיב (ויקרא י"א) החלד והלב • ה"נ במשנה ב' פי"א לחולין תנן רחלות וכתיב (בראשית ל"ב) רחלים מלתים • וקאמר רבי יוחנן בגמרא לשון תורה לעצמה ולשון חכמים לעצמן ועיין רים מסכת תרומו' *ועיין בפ"אחרון דע"רובין מסנס י"ג : ג רבי יסודה אומר וכו' • ובשעת הביעור כתי' הר"ב לא יבדוק לאחר המיכל מיניה ונבי שמן במשנה ל' לאחר הביעור לא יבדוק לאחר המיכל מיניה • פי' הר"ב בשעה שהיא מועד הביעור • (עיין במשנה לקמן) לאחר המועד על שהתחל • כך פירש"י וכתי' הר"ן ואיכא למילקן ומשהתחל ואילך למה לא יבדוק ואפשר דהיינו טעמו משום דאפילו רבנן מודו לכל היכא דעשה הרא אפילו מחוץ עליו לברפו חיישינן דלמא אתי למיכל מיניה • ולא שמכינן אהאי טעמא אלא על שהתחל ליכא הרא הר"ל • והא דלא רלה רש"י לפרש כאיה דמפרשי הכתבו לטעמיה לאיל שהוא מפרש כפירוש קמא במתניתין ל' שהתב הר"ב דטעמא דבדיקה שלא יעבור על בל יראה ולאחר שכח ליכא בל יראה • והר"ן כתב דאפ"ה ניחא לאיה אמפרשי לשבדי לכי היכי דקנסוהו רבנן משום דעבר על בל יראה לאחרו בהיאה עשו חזוק לבדיקה בכל הורה • להלריכו אף בדיקה • אבל בכרי"ח פירוש לאיה מפרשי מכח קושיות המוספות לרבי יהודה הכי שעה הביעור • ולמה שיהא לשונו למקרי ליה מועד ואני אומר דרש"י שפירש מועד שעה הביעור • משום דבכי אינה בפרק הנוזל עליה דף ל"ח ע"ב אמר רבה גזל הגר לפני הפסח ובא אחר ושרפו במועד פטור שבכל מלוין עליו לבערו לאחר הפסח מחלוקת ר"ש ורבנן וכו' • ושם מועד היינו משעה ששיה שמועדו לבערו • ולכי לא קאמר הכא לאחר המועד אלא לאחר המועד היינו אחר הביעור על שהתחל • ואלו הכא כל עוד ימי הפסח מלוים עליו לשורפו ולבערו • הלכך הכא לתנן מועד ולאחר המועד ולאי פירושו כמועד לשהתחל שעה הביעור • ולטעין קושית הרוש' ז"ל משום דאיכא אלא לומר רבו רבנן בפ"ק דעבודה ורבי

הריב דיה בתוך היינו כו' ואין הלכה כר"י וכ"פ בס"ע סי' תל"ל ובייס דעל הבדיקה שלאחר פסח לא יבדוק • ואם תנא אחרן בשבת ג"ש אם יבדוק עליו אין דבר בטלו : (ת"ל שם) שם ד"ה עולין כו' ובלבה כר"י עכ"ל וכ"פ בס"ע רסי' תרנ"ג דאינו אוכל רק עד שלש היום • ורש"ל הכרע ז"ל עד כ' שעות קודם הנות ע"ש :

קבל הלשון מרבי יהודה שאנה לתלמידיו בלשון ביעור וקבל מהחכמים שאנאו בלשון מועד וקבענן במסנתו בלשון אים ואים : ומה שמשייר • בלילה לצרכו שיאכל בלילה גם בבוקר הר"ן : כדי שלא יהא לריך בדיקה • דהא לתנן לעיל מוחשין היינו מספק • אבל הכא איכא לאיתם שמא הטיל חולדה בפנינו ויהא לריך בדיקה • גמרא דף ט' ע"ב :

ד ושורפין בתחלת ו' • כתב הר"ב ואע"ג דכל שעה ששיה מלאורייתא ברייש • שנאמר (שמות י"ב) אך ביום הראשון השביתו שאור מבתיכם • ומפי השמועה למדנו שהראשון זהו י"ד • ראייה לדבר זה מה שכתב בתורה (דברים י"ו) לא תאכל עליו חמץ • כלומר על הקרבן הפסח כך למדו מפי השמועה בפירוש דבר זה • לא האכל חמץ משעה שראויים לשחיטת הפסח שהוא בין הערבים והוא תלי יום • הרמב"ם בפרק ג' מהלכות חמץ : תולין כל ה' • פירש הר"ב גזירה משום שהמעונן • עיין משנה ה' של

ה של חולה פסולות • פי' הר"ב כל מי שהיה עליו קרבן חולה מביאה בי"ג וכו' לשטוי על אחר הפסח עובר בעשה לובאת שמה והבאתם שמה (לבריים י"ב) כמ"ש הר"ב בריש מסכת ר"ה :

על גג האיצטבא • הכי גרסינן ועיין פ"ל לסוכה מסנה ד' * ובמסנה ח' פ"ג לתענית :

ו והשמן פי' הר"ב של תרומה מלקתני מלבליק בגר • ולתנו שמן של קודש כשנפסל כשרף בקדש בבית הסתן ואין לבסנו סתר בסם אבל שמן תרומה הבנים מליקין בו לכתיב (במדבר י"ח) ואני נתתי לך משמרת תרומתי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת טהורה ואחת טמאה ואמר רחמנא שלך תהא לשמיר תחת הבשלך • רש"י :

בגר שנטמא בטמא מת • אבל כשנטמא בשרץ לעשה ראשון אע"ג דעושין לשמו שהה משקין לשיעה תחילה לעולם משקין ונעשין תחילה כלפי הר"ב בי"ח בגר לרים מסכת שבת וגמלא שהוסיף אלרבי חגיגא שנעשה שליחי ראשון מאי אמרת דהאי לעשין תחילה מלרבנן היא לא כך לאוכל טמאת אוכל נמי מלרבנן היא • ועיין משנה בי"ם לשנוטה • אלא היינו טעמא דלייק לומר שנטמא בטמא מת משום לאיחו שבירא ליה דמן הטהרה משקין מטמאין אוכלין ואשמועינן הסתא לכשנטמאו בגר שנטמא בטמא מת • הוסיפו על טומאתן שנעשה ראשון ומטמאין אוכלין מלאורייתא • גמי והביאו הרמב"ם בפירושו • ועיין בסמוך לקמן • והא המפרש הר"ב הר"ע הוסיף להחזיר הני ראשון ליסבא לגזירה נקט • ובכלל זה הר"ח לא נעשי [שני] אלא מלרבנן ע"י אוכל ולר"ע נעשה ראשון מלאורייתא על ידי כלי ומה שכתב הר"ב לכל הכלים לוכם שיים לכלי מתכת וכן כתב הרמב"ם עיין בריש מסכת אהלות :

ז מלבריסס

ה ועוד אמר רבי יהודה שתי חלות של תודה פסולות מונחות על גג האיצטבא כל זמן שמונחות כל העם אוכלים ניטלה אחת תולין • לא אוכלין • ולא שורפין • ניטלו שתיהן התחילו כל העם שורפין • רבן גמליאל אומר הולין נאכלין כל ד' • ותרומה כל חמש • ושורפין בתחילת שש : ו רבי חנינא סגן הכהנים אומר מימיהם של כהנים לא נמנעו מלשרוף את הבשר שנטמא בולד הטומאה עם הבשר שנטמא באב הטומאה • אף על פי שמוסיפין טומאה על טומאתו • הוסיף רעקיבא ואמר מימיהם של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום בגר שנטמא בטמא מת • אעפ"י שמוסיפין טומאה על טומאתו : ז אמר

ה שתי חלות • של ממן של תודה : פסולות • שנפסלו בלינה שמתוך שהן מרובות לתתי תודה בי"ג בניסן שכל מי שיש לו תודה לפניה מביאה בי"ג ונפסלות בלינה לבוקר ש"ל לתתי תודה מרבעים חלות עשר מסן ממן ותודה נאכלי ליום ולילה • ואם היו מביאים אותם בי"ד לא יהן נאכלות של תמן אלא על שם שעות ואסור לסבית קרבן ביום שיתמעט זמן אכילתו שאין מביאין קדשים לבית הפסול שלכך כל מי שיש עליו קרבן תודה מביאה בי"ג דבי"ד לא יוכל להביאה וכל שכן בפסח ונפסלו בלינה ליום י"ד לפי שאלא היו לשם אוכלים כ"כ ומשום שבי לפסולות היו נחומות שם שאם היו כשרות לא היו מתנים אותם שם עד לפסלם בלילה שמתמות שם עד זמן הביעור ונשרפות : על גג האיצטבא • שהיה בית הביה כלי שיראו אותם שם לסימן : ניטלה אחת מהן • בתחילה שעה בי"ד בא שליח ב"ד ונוטל אחת • וכל העם מכירים שהגיעה שעה תנושים והולין : ותרומה כל חמש • לאחור לפסול קדשים בלילה כל זמן שיכול לאכלם : ושורפין בתחילת שש • להשתא ולאי רבא טעו ביון לז' ואין הלכה כר"ג : ו מימיהם של כהנים לא נמנעו • משום דבעי למתני סיפא מלבריסס למנו שנורפין תרומה טהורה עם הטמאה [נקט] לה הכא : מלשרוף את הבשר שנטמא בולד הטומאה בגר שנטמא בטמא מת • כלומר הבשר שהוא שליחי שנטמא בשני שנטמא בולד הטומאה שהוא ולד של ולד לא נמנעו מלשורפו עם הבשר שנטמא באב הטומאה שהוא ראשון לטומאה • וכשמגיע זה הבשר שיש מחחילתו שליחי בבשר שנטמא באב הטומאה מוזר לבית שני שהרי נגע בראשון ונעשה שני ומגלא שהוסיפו לו טומאה על טומאתו למעקרא שליחי והשתא שני ואע"פכ לא נמנעו מלשרפו עם חמור ממנו להוציא ואף זה הכל לשריפת עומד לא הוו אם מטמאין אותו יותר ממה שהיה • ואע"פי שאין אוכל מטמא אוכל מן הטהרה • שני בטומאת אוכלים (לבריי י"ל) טמא הוא • הוא טמא • ואינו מטמא אוכל כיוצא בו • מכל מקום רבנן גזרו שיהיה אוכל מטמא אוכל : הסמוך על תרומה שנפסל בטבול יום הוא שליחי לטומאה לטבול יום פוסל את התרומה מן הטהרה ועושה אותה שליחי לעולם • לא שבא אוכלין ולא שבא משקין : בגר שנטמא בטמא מת • הלי גר של מתכות הוא • וכל כלים חוץ מכלי חרס שנגעו בטומאת מת נעשו כמותה • אם אב • אב • אם ראשון • ראשון • לכתיב (במדבר י"ט) בחלל חרב ולרשעין חרב הרי הוא כחלל • שהחרב שנגע במת נעשה אבי אבות כמת עצמו • וכשנגע בטמא מת הוא אב נעשה גם כן החרב אב והוא הלין לכל שאר כלים חוץ מכלי חרס • נמצא הגר של מרכת שנגע בטמא מת • נעשה אב הטומאה • והשתא הוסיף ר"ע על דברי רבי חגיגא סגן הכהנים שרבי חגיגא לא אחיר אלא להחזיר הני שני ראשון • שהשמן שנפסל בטבול יום שהוא שליחי כשמדליקין אותו בגר שנטמא בטמא מת • שהגר עצמו נעשה אב כמו שאמרנו • ממנא שחוזר שליחי להיות ראשון • ואעפ"כ לא נמנעו • להוציא יום שם טומאה עליו לא חיישינן ליה ומוזר לוסיף בילים

ז מלבריסס

ז מלבריסס למנו • בין רבי מאיר בין רבי יוסי תרוייהו שבירא ליה דבגר שנטמא בולד שטומאה לאמר רבי חגיגא מיירי בבגר שנטמא במשקים שנטמאו בכלי שנטמא בשרץ ורבי מאיר סבר טומאת משקים לעצמה אתרייתא שאין משקין מטמאין אחרים ואפי' אוכלין אלא מדרבנן • ומשום שבי מאמר מלבי רבי חגיגא לאמר שנורפין בגר שנטמא במשקין לפסול ליה טמא מדרבנן • למלאורייתא טהור מעלית הוא • עם בגר שנטמא באב הטומאה • שהוא טמא לאורייתא: למנו שנורפין תרומה עטורה עם הטמאה • מסתגיע שעם שבית שהוא אסורה מדרבנן כמו שנורפין בגר שנטמא במשקין שהוא טהור גמור מקתור עם בגר שנטמא באב הטומאה שהוא טמא לאורייתא : אמר לו רבי יוסי אינה היא הסמלה • ר' יוסי לעצמיה לשבירא ליה טומאה משקין לעצמה אחרים לאורייתא ובגר שנטמא במשקין טמא מלאורייתא הילכך אמר ליה אינה היא הסמלה כלומר אתה יכול ללמוד זאת מדבריהם אם הטרת לשרוף טמא טומאה קלה עם טמא טומאה חמורה תחיר לשרוף טהורה עם טומאה והלכה כרבי יוסי שאין שורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח וטומאת משקין לעצמה אחרים אינה מלאורייתא אלא מדרבנן כר' מאיר : ומודים רבי אליעזר ור' יהושע • רבי יוסי קאמר לה לתע"ג לרבי אליעזר ורבי יהושע אפליגי בשריפת תרומה בפה מודים שנורפים זו לעצמה וזו לעצמה : על החלויה ועל הטמאה • רבי אליעזר סבר למוזר על שמירתה של חלויה לכתיב (במדבר י"ח) את משמרת תרומתי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה חלויה ואחת תרומה טהורה : ורבי יהושע אומר שתיהן כאחת • כיון דחלויה היא אי אתה מוזהר על שמירתה • ועל החלויה והטהורה לא נחלקו שנורפין לשאיל ולא שומזקה טומאה אין נראים במטמא בילים : פרק ב

ז אמר רבי מאיר מדבריהם למדנו ששורפין תרומה טהורה עם הטמאה בפסח אמר לו רבי יוסי אינה היא המדה: ומיריסרבי אליעזר ורבי יהושע ששורפין זו לעצמה • וזו לעצמה • על מה נחלקו על התלויה ועל הטמאה שרבי אליעזר אומר תשרף זו לעצמה • וזו לעצמה • ורבי יהושע אומר שתיהן כאחת : פרק ב

שני לאורייתא • והוא הדין לתרומה טהורה שנשרפה עם הטמאה ולר' אשמועינן דאפי' לרבנן הוה שליחי לאורייתא עבדינן שני לאורייתא • הילכך מינה הוה המלה • ומ"ל אין לאוקמה בטמא במשקים וכו' אוכל מטמא אוכל מ"ל • ובשמא הר"ב שפירש מלבריסס מלר"ת ורבי יהושע ע"כ • ובשמא הר"ב שפירש לעיל אליבא דמאן דס"ל אוכל מטמא אוכל מלאורייתא הרא קושית רש"י לאוכמא וכן קשיא לברמב"ם המפרש לעיל ובכא כפירוש הר"ב ופ"ל דס"ל כמ"ש התו' קף ט"ו בד"ה ולא טומאה כו' לאומר ר"י לאחרי לא נגזרה גזירה לכל הפוסל התרומה ממטא משקין לסיות תחילה ע"כ • ולפי זה הך סוגיא שהבאתי לעיל דלייק בש"ם אחר"ט ממשקים שנעשו לעולם תחילה אחיה אליבים דמ"ל אוכל מטמא אוכל בקדשים מלאורייתא ולא צריך לאוקמי למתניתין דנטמא במשקין וכו' דמברילס אחרי אליעזר ור"י קאי וס"ג ס"ל דלאחר גזירה אמרו לבריסס שהרי היו לאחר ב"ש וב"ה שמרו לאמרה זו וקשיא לברמב"ם שהביאם בפירושו ומפרש אליבא דמ"ל אין אוכל מטמא אוכל • דאליבים קולם שנגזרה מיירי (דלאחר כך לא צריך לאוקמי למתניתין דנטמא במשקים וכו' אחר"ת ור"י קאי) ונ"ל שבתוא בתו' דף י"ל ע"א בד"ה עם בגר וכו' • הקשו בסוגיא להתם לשם מאי לקלקל נמי בדרבי חגיגא מסא למשקים נעשים לעולם תחילה כמו לדייק לר"ע • ותירצו משום דרבי חגיגא קאמר מינייסס של כהנים משמע שמעולם כך הוא אף קודם י"ח לבר הנזרו על המשקים לבוא תחילה • עד כאן • הרי שלא חלקו בין הסוגיות כמו שחלקנו אלא כולם סוגיא בעלמא לאמר אין אוכל מטמא אוכל • וא"ל דלא גרסי בדברי רבי עקיבא מינייסס של כהנים ור"ע לאחר גזירה מיירי ולכבי מלקלקל תלמודא בדברין :

ששורפין תרומה טהורה כו' • כתב הר"ב דרבי מאיר סבר טומאת משקים לאו לאורייתא וכו' (*עיין בפי' הר"ב במשנה י' פרק ז' דטהרות) וכתבו התוספות בדבור המתחיל התם פסול וכו' ואם תאמר ג"כ רבי חגיגא אמי מוסיף אדרבי עקיבא דמדרבי עקיבא דאמר דפסול מלאורייתא מוזר לעשות ראשון לא אמרינן שיהא שליחי דרבנן מוזר לעשות שני • ובירושלמי פריך לה וקאמר למ"ל בולד טומאה דרבנן לא בא רבי עקיבא אלא לפחות חפתר בטבול יום לבית הפרס שאמר מלבריסס על כאן • והשתא אתי שפיר ליסבא דמלבריסס • דמלבריס מיבעי ליה (כלפריך בגמרא לאמר דמוקי מדרבי אליעזר ורבי יהושע) לסא רבי עקיבא לא קאמר אלא בשליחי לאורייתא • אלא ודאי רבי עקיבא אמי בשליחי דרבנן מיירי :

התלויה פי' הר"ב לכתיב משמרת תרומתי כו' עיין משנה מ' פרק שמיני לתרומות :

פרק ב כל שעה שמותר לאכול מאכיל • לעוקר מלעקר • מלא קמצו כל שעה שאוכל מאכיל ונקי לם בחרי לבני משמע בתרומה מאכיל ישראל חולין בטהרה ומתניתין ר"ג היא שר"ג אומר חולין נאכלין לעקר ארבע ותרומה כל מקום ולית הלכה כר"ג אלא בין בתרומה בין בחולין אוכלין כל ארבע ומולין כל מקום ושורפין בתחילת שם: מאכיל לבהמה לחיים ולעופות • לרבי • לתת בהמה הוא לתת בהמה לתי מסיירא חזי לם ומבער ליה אין אכל חיים כגון נמיים וחתול ומולם לאורחה לבלעה אימא לתי ולתי תנא חיים • חיים לתי מסיירא מגעה ליה ולא עבר עליה על כל ירלה אימא אין • אבל בהמה זמנין למסיירא ולאו אלעתיה לבערו ועבר עליה על כל ירלה אימא לא קמ"ל • ועופות • מיילי לתנא בהמה וחיים תנא נמי עופות: ומוכרו לעכו"ם • לאפוקי מבית שמאי דאמרו לא ימכור אדם תחלה לעכו"ם אלא אם כן ילוה בו שיכלה קודם הפסח לקסברי מלוה אני לבערו מקטעולם ולא שיסיח דעתו: ומותר בהנאתו • בהנאת אפרו כגון אם תרכו בחור קודם זמן אסורו מותר ליסנות באפרו אבל לאחר זמן אסורו: עבר זמנו • משהגיע שעה שביעית אע"פ שאין אסורו אלא מדברי סופרים אסור בהנאתו כאלו היה מאסורי הנאה של תורה • אמה קדם בו אמה אין מוחסין לקדושין ואפי' בחמץ מקשה • כגון לגן שנפל עליו אלף וכיוצא בו שבפסח עצמו אין אסורו אלא מדברי סופרים אם קדם בו אמה ביום י"ד מהשגיעה שעה שביעית אין מוחסין לקדושין: ולא יסיק בו תנור וכירים • לרבי יהודה אינטריך לאתמר אין ביעור חמץ אלא שריפה • מהו לתומת בהמי לקא שריף ליה לחסני מינים • קמ"ל לא • לאפילו כדרך ביעורו אסור ליהנות ממנו מכי מטא זמן אסורים • ר' אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה • ליליף מנותר האסור בהנאה ושנוים כרת בחמץ ומצותו בשריפה ולא בדבר אחר • ורבנן לא ילפי מנותר לחלב של שור הנסקל יוכיח שאסור באכילה ובהנאה ושנוים כרת ואינו טעון שריפה: ב מותר בהנאה • לאו למימרי דבאכילה אסור • אלא אייתי דבעי למתנא סיפא ולא ישראל אסור בהנאה • תנא נבי עכו"ם מותר בהנאה • אי נמי משום דלא אכיל אסורא בפה של עכו"ם • משום הכי לא תני בהדיא חמץ של עכו"ם מותר באכילה: (משום) שנאמר לא יראה לך • כלומר קנאה קנאינו ליה מאיל ועבר על לא יראה לך • אי נמי אריינא קמי חמץ של עכו"ם מותר משום שנאמר לא יראה לך ולרשיון אלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים: ג עכו"ם

פרק ב כל שעה שמותר לאכול מאכיל לבהמה לחיה ולעופות ומוכרו לעכו"ם ומותר בהנאתו • עבר זמנו • אסור בהנאתו • ולא ישיק בו תנור וכירים רבי יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה • וחכמים אומרים אף מפרר וזורה לרוח או מטיל לים: ב חמץ של עכו"ם שעבר עליו הפסח מותר בהנאה • ושל ישראל אסור בהנאה שנאמר (שמות י"ג) לא יראה לך שאור: ג עכו"ם

קמ"ל • ועופות • מיילי לתנא בהמה וחיים תנא נמי עופות: ומוכרו לעכו"ם • לאפוקי מבית שמאי דאמרו לא ימכור אדם תחלה לעכו"ם אלא אם כן ילוה בו שיכלה קודם הפסח לקסברי מלוה אני לבערו מקטעולם ולא שיסיח דעתו: ומותר בהנאתו • בהנאת אפרו כגון אם תרכו בחור קודם זמן אסורו מותר ליסנות באפרו אבל לאחר זמן אסורו: עבר זמנו • משהגיע שעה שביעית אע"פ שאין אסורו אלא מדברי סופרים אסור בהנאתו כאלו היה מאסורי הנאה של תורה • אמה קדם בו אמה אין מוחסין לקדושין: ולא יסיק בו תנור וכירים • לרבי יהודה אינטריך לאתמר אין ביעור חמץ אלא שריפה • מהו לתומת בהמי לקא שריף ליה לחסני מינים • קמ"ל לא • לאפילו כדרך ביעורו אסור ליהנות ממנו מכי מטא זמן אסורים • ר' אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה • ליליף מנותר האסור בהנאה ושנוים כרת בחמץ ומצותו בשריפה ולא בדבר אחר • ורבנן לא ילפי מנותר לחלב של שור הנסקל יוכיח שאסור באכילה ובהנאה ושנוים כרת ואינו טעון שריפה: ב מותר בהנאה • לאו למימרי דבאכילה אסור • אלא אייתי דבעי למתנא סיפא ולא ישראל אסור בהנאה • תנא נבי עכו"ם מותר בהנאה • אי נמי משום דלא אכיל אסורא בפה של עכו"ם • משום הכי לא תני בהדיא חמץ של עכו"ם מותר באכילה: (משום) שנאמר לא יראה לך • כלומר קנאה קנאינו ליה מאיל ועבר על לא יראה לך • אי נמי אריינא קמי חמץ של עכו"ם מותר משום שנאמר לא יראה לך ולרשיון אלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים: ג עכו"ם

ג עכו"ם שאלוה את ישראל על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה • וישראל שחלוה את העכו"ם על חמצו אחר הפסח אסור בהנאה • חמץ שנפל עליו מפלת הרי הוא כמבער • רבן * (שמעון בן) גמליאל אומר • כל שאין הכלב יכול לחפש אחריו: ד האוכל תרומת חמץ בפסח • בשוגג משלם קרן וחומש • במזיד פטור מתשלומים ומרמי עליה: ה אלו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח • בחטים • בשעורים • בכוסמין • ובשיפון • ובשבולת שועל • ויוצאין בדמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו • ובמעשר שני והקדש שנפדו • והכהנים

ג עכו"ם שאלוה את ישראל • מעות על חמצו קודם הפסח ואמר לו ישראל אם לא אבאתי לך מעות על יום פלוני קנה מעכשיו וכמו שהרשיון אינו בחמצו וחסר אצל העכו"ם כל יום הפסח: לאחר הפסח מותר בהנאתו • לבין לאחר זמנו ולא פרעו אלא אינו קונה משכון ונריך שיאמר מעכשיו • אם לא הרשיון אצלו לא נרע מחמצו של עכו"ם בהפסח יסקל והתורות על ישראל לקיים לתרומה • כלומר אם בשור ס"ת ס"ס • ואלא הרשיון מעכשיו בפ"ח דעבודה מעכשיו בי"ו ס"ר ב' על יום הפלוני אינו קונה לים לפרע אי הרשיון אינו קונה אלא אחר יום הפלוני אינו קונה אלא אחר הפלוני אינו קונה אלא אחר הפלוני אינו קונה אלא אחר

משנה ו' ואלו ירקות כו' וכ"פ בס"ע בלאתו מצנה סיום תע"ג ס"ס וכ"ג תמכ עמ"ס בעירוכין פ"ב תנאים ו' : **משנה ז'** אין שורין סו' אכל כ"ל בס"ע סיום תס"ד מוסר לחם לחליט וכל מינו חלות אסור : שם לא יצוק כו' וכ"פ בס"ע סי' תס"ו: ובלבוש דיני ערב לבוצין ובמגילת דתין פרוטינין תיר :

והכרנים בחלה ובתרומה · אבל לא בשכל ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו · חלות תודה ורקיקי נזיר עשאן לעצמו אין יוצאין בהן · עשאן למכור בשוק יוצאין בהן · ואלו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח · בחזרת · ובעולשין · ובתמכא · ובחרחבינא · ובמרור · יוצאין בהן לחין בין יבשין · אבל לא בכשין ולא שלוקין · ולא מבושלין · ומצטרפין למזית · ויוצאין בקלח שלהן · ובדמאי · ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו · ומעשר שני והקדש שנפדו · ז' אין שורין את המרסן לתרנגלים אבל חולשין האשה לא תשרה את המרסן שתוליך בידה למרחץ · אבל שפה היא בבשרה יבש · לא ילעוס אדם חיטין ויניח על מכתו בפסח · מפני שהן מחמיצות · ח' אין נותנין קמח לתוך החרושת · או לתוך החרדל · ואם

ולסכמים בחלה ובתרומה · פירש הר"ב למה לחימת מלה בסוס כו' חמ"ל · מלות מלות ריבה · נמרא · וכתב רש"י בפירוש סמוכי אבל ישראל בתרומה לא · כלילוף לקמן לא תאכל עליו מתן בשעה ימים תאכל עליו מלות (לעיל י"ו) מי שאינו מוחר על חמצו אלא מבוס חמץ אתה יוצא בו ידי חובת מלה ע"ז אם אסור מחמת איסור אחר ע"כ · ועיין סוף מסכת לקמן : * ולא במעשר שני · לשון רש"י חוץ לירושלים עי"כ · אלא בירושלים הרי שם מקומו לאכלו בלא פדיון ולע"ג המלאת הפסיעה סוף סוגרא רש"י לפרש מסו' לאיסי תנא לפלג וסבירא ליה לאלעזר בירושלים אינו יוצא במלת מעשר שני ויליף ליה מלכתיב (שם) לאחם עוני מה שנאכל בלעזות · ולא זה שאינו נאכל אלא בשמחה · לכתיב במעשר שני (שם כ"ו) לא אכלתי באוני ממנו · ותנא דאיר מלות מלות ריבה · ולחם עוני פרש לעשה שבלוסה ביין וכו' :

חלות תודה ורקיקי נזיר · עמ"ש במסכת ו' פ"ק תחלה :

ו' ידי חובתו · כתב הרמב"ם לאכילת מרור מלות עשה מצוה שהכתב נאכל בלבדי (במדבר ט') על מלות ומרורים יאכלוהו ע"כ · ונ"ל מלבריסה אף בזמן הזה חייבים באכילת מרור · כלכתב הוף פרק ז' מהלכות חמץ :

* ובתמכא · פירש הר"ב סיב סגלל כו' · ודבר תימה הוא דבגמרא אמר רבה בר בר חנה תמכתא שמיה ועל חרחבינא אמר ריש לקיש אלווא לליקלא וכן הערוך הרי"ף ואי איתא לחמכא הוא מעמן הרקל כלשירים הר"ב הוה ליה לרבה בר בר חנה נמי לפחרו על שם מה שרוא שהוא בלקל · ואמו רגילים לפחרו לחמכא שהוא מה שהורין בל"א קרי"ן · וכן הוא מפורשים בדברי האחרונים ז"ל"ם :

כבושין וכו' · [ס"וקין] עיין במסכת ט' פרק שני דמזר : ובדמאי וכו' · אבל בטבל לא · ואף על גב דמעשר ירק לרבנן הויא ליה מלוה שבאה בעבירה · לשון רש"י :

ז' והאשה לא תשרה וכו' אבל שפה וכו' · וכתב הר"ב אע"ג שהמים טופחים וכו' · וכן כתב רש"י · ופירש הרא"ש דרוצה לומר הויעה אבל א"ל הר"ל מים ממש ושיהא אחר שנתטעם בתמיש אז בלוגן הכא נראה ולאי אסור ע"כ · וע"פ זה נראה לי לתרץ מאי דקשיא לבאורה דלמאי הכא כלל לא תשרה וכו' לא הוי ליה לאתוי אלא הלשה שפה מורסן בבשרה יבש במרחץ לאיסורא לא תשרה מרישא שמעת לה · אלא דסבי קאמר לכל שרייה המים אפילו לצורך הלשה אסור · וא"כ ממילא ולאי דלא לשפה הוא בלא מים וקא משמע לן דזיעה אלה הוא ממילא :

* בבשרה · וסר"ב הערוך על בשרה וכן הגירסא בספר המנהגים שבירושלמי : לא ילעוס וכו' · מפני שהן מחמיצות · שבוק מתמין · עור מ"ח סימן תס"ו :

ח' לתוך שחרושת אל לתוך החרדל · ז"ל הר"ב גבי חרושת שיש בו מים · קאי נמי אחרדל וכ"כ הרא"ש והר"ן · וטעמא דמי פירוש אין מתמיצין כדכתב הר"ב ריש פרק לקמן :

ואם נתן יאכל מיד · ורבי מאיר אוסר · אין מבשלין את הפסח לא במשקין · ולא במי פירות · אבל בכין ומטבילין אותו בהן · מי תשמישו של נחתום ושבבו · מפני שהן מחמיצין :

פרק ג' אלו עוברין בפסח · בורתה הבבלי · ושבר המדי · וחומץ האדומי · וזיתום המצרי · וחומץ של צבעים · ועמילן של טבחים · וקולן של סופרים · רבי

ואם נתן · לתוך החרדל יאכל מיד · שהחרדל חד ואינו מתמר לאפוקי כמו חרוסת · אבל בחרוסת מודה תנא קמא לרבי מאיר לאסור : ר' מאיר אוסר · אף אם נתן לתוך החרדל הכסי' חרדל לאלגר מחמיץ כמו שחרוסת ואין הלכה כר' מאיר · לא במשקין ולא במי פירות · לכתיב (שמות י"ב) ובטל מבול מכל מקום : אבל מבושל מכל מקום : אבל בכין ומטבילין לאחר אפייתו ולא אמריה שבטל נגמרו אי נמי אפי' יקלה אפייתו ושרי לסוך הפסח במי פירות · לכה הגן בא לא אולין הפו בזמן חרוסת אם חבורה לפסים יאכלו : מי תשמישו של נחתום · שמלגן בכין ליון בשעה שמקטף את המלה : ושבבו במקום מלרון שלא ישאר מבושלים במקום אחד ויחמיצו :

פרק ג' אלו עוברין · אלו מהבעריה מן הטעלם · לאע"ג לאין עוברים עליהם על בל יראה · מדרבנן מיהא אריכי ביעור · לכסי תנן לקמן שאור שרף ואף על גב לסאוכל פעור : כוהה סבבלי · עשוי מפת מעופה וחלב ורגלי לעבל בו את המאכל : שכר המדי · שכר שהיו עושין במדי מחיצות לו שעוריה שרויים במים : וחומץ האדומי · חומץ שעשוי בארץ אדום שמתוקים שעורים [ביין] ומסרין אותם שם כלי שתמצו : וזיתום המצרי · תלתא שערי ותלתא קורטמי הוא כרכום מדברי ונקר' בערבי קרטום ותלתא מלחא ושובין אותו לרפואה · ע"כ חמץ הרמוה לאכילה ע"י תערובן מכאן ואילך חמץ נוקשה בעינים : וחומץ של צבעים · מיס שמחצי בסם סובין ומשחמשים בסם הצבעי' לאלאכתן : ועמילן של טבחים · [פיר] שעושין מקמח חבואה שלא הביאה שלים בסולת ומכסיה בה את הקדרה לאפות את הבשר : וקולן של סופרים · עפר הרחוק מגבולין אותו במים וסופרים מלקקים בו מיירותיהם : רבי

לבליקה ממן מסוס לא בדלי מינה · כו' שפיר דהני אע"ג דאין בסם בל ירא מתבערין מן הטעלם לסא נמי לא בדלי כו' וכ"כ הר"ן בכאן לסגריבו לבער הכל אפי' נוקשה לגמרא אתי לגיכל מינים · מסתע דמסוס ס"ע לוקה סגריבו לבערן · אבל לא שמעת קמא שכתב הר"ב לעיל לבליקה הוא כדי שלא יעבור על בל יראה בו · ואלו עוברים לתקן הוא בל יראה אחר סגריבו תכמים לבערם מן הטעלם · וכן כתב הרא"ש דלמאי טעם מותר להסתמש · ואלו עוברים לתקן הוא לעפרם עוברין מעל הסלתן ולאו כמי מיכל נמנו · והר"ב מסתם הוא מסתע מתבערים מן הטעלם · לא קשיא ולא מיל לתקן הכי נמי לסבי סבירא ליה וכמו שכתבו התוס' בריש פ"ק בסם הרבה ד"ה אפי' לאותו טעם לחסום בל יראה כו' שתוירו בכל תנן אפי' נמי לסבי סבירא ליה וכמו שכתבו התוס' בריש פ"ק בסם הרבה ד"ה אפי' לר' יהודה וכו' :

נוקשה ולייק מלתקן ש"אור ישרף ושרי נוקשה הוא ולאלאי אתר ספסה ויש לא מותר אפי' לר' יהודה וכו' :

וחומץ האדומי · כתב הר"ב שמחמיצים שעורים ביין כו' וכן פירש רש"י · וחומן הוא לין · וכתב הרי"ף מגמרא דבני מערבא לסולהו על ידי מוי דמי פירות אינם מחמיצים כלכתב הר"ם לקמן :

וזיתום המצרי · פירש הר"ב תלתא שערי כו' ובגמרא תרי לסו וז"ל הרמב"ם ולשון אותו בנים :

וזומן של צבעים · פירש הרמב"ם לצבעי הלבה · בגמרא · ובפרק ב' לחולין פירש רש"י לצבע עור אלוס :

זה הכלל כל שהוא מין לגבן כו׳ • תנא קמא ס״ל דאיסי אלא חלב אבל אם תכשיטי נשים שסן תמן מוקצה לשינו מין לגבן ואין עובר בפסח אלא ר״ש הוא דקאמר ליה • תוספת בל״ם למה מנו כו׳ : הרי אלו באוהרה כו׳ • כתב הרי״ב ואינו עגום כרת על שתערובת אבל לוקה אם אכל כזית כו׳ ואי״ת ומאי הוא מאחר איסורי כרת כמו חלב ולא לתנן בהו במשנה ג׳ פרק ג׳ דכריתות ליה בהן שונה כרת האוכלו כזית בכלי אכילת פרס • ואפשר דאפי׳ אתה אם אכל איסורי בלא תערובת • אבל הכא שהוא ע״י תערובת פשוט מכרת • וכן כתב הכסף משנה בפ״א מהלכות חמץ ומצה דאייס לחלק בכך ממשמעו שכתב הרמב״ם בפרק כ״ו מהמ״א שאם נתערב כזית אבל אם אכל כזית אינו חייב אבל אם אכל לוקה ע״כ משמע דכרת אינו חייב אבל אם אכל לוקה מן התורה • מיהו איסורא מיהא איכא לחמץ בפסח אוסר כתערובתו בכל שהוא : ב בצק שבסרקי עריבה ועשוי לתקן שבריים והקיים אם יש כזית במקום אחד חייב לבער • פחות מכאן בעל מיעוטו ואם אינו עשוי לאחוק אפי׳ פחות מכזית חייב לבער לפי שאינו מבטלו אם ואפשר שיתלך ויטלנו מאם : וכן לענין הטומאה • אם נגע ארן בחלה בלא בפסח שאיסורו חוזרו אם יש בו כזית חוקן בפני הטומאה ולא הוי כל שהוא אם כעריבה ולא נתחלה לה טומאה לעריבה ובפחות מכזית אינו מקבל עליו בטל לגבי עריבה ואם כלו נגע בארן בעריבה עלמה וסיל עליה אם הקפיל עליו חוקן • אבל קאמר ובשאר יחות הסנה שאין איסורו חוזרו חזרו אין לבטל אם יש בו כזית אם לאו אלא בקפילת חלה אלא • אם הקפיל עליו ונתחיל ליטלו אם חוקן בפני הטומאה בין יש בו כזית בין אין בו כזית ולא נתחלה הטומאה לעריבה ואם לא הקפיל עליו ורולה בקיומו אפי׳ יש בו כזית ואינו אם הוא כזית אם לא הקפיל עליו חוקן אם אכל כזית חמץ בתוך שתערובת בכלי אכילת פרס אבל אם לא אכל כזית חמץ בתוך שתערובת בכל אכילת פרס אינו לוקה מן התורה • מיהו איסורא מיהא איכא לחמץ בפסח אוסר כתערובתו בכל שהוא : ב בצק שבסרקי עריבה ועשוי לתקן שבריים והקיים אם יש כזית במקום אחד חייב לבער • פחות מכאן בעל מיעוטו ואם אינו עשוי לאחוק אפי׳ פחות מכזית חייב לבער לפי שאינו מבטלו אם ואפשר שיתלך ויטלנו מאם : וכן לענין הטומאה • אם נגע ארן בחלה בלא בפסח שאיסורו חוזרו אם יש בו כזית חוקן בפני הטומאה ולא הוי כל שהוא כעריבה ולא נתחלה לה טומאה לעריבה ובפחות מכזית אם אינו מקבל עליו בטל לגבי עריבה והוי

תוספות חדשים

הר"ב ד"ה לא זהו חתן פי' והלכה כר"ל שפסק"ע מי' תצ"ז מ"כ דלא לוקה אלא פי"ט לא אשת ארוסה לה אם יצא לה אחותה • ואם אמרה לה אם יצא לה אחותה • ואם אמרה לה אם יצא לה אחותה לא לוקה מ"ל כתוב מלמד שלא יהא אדם מחמיר לעצמו יותר מן הדין

בקמ"ו ע"ב בד"ה הוא"ל מי בעי וכו' הבני • אי הוה לא"כ לר"ל סקלים אמאי אינו חייב עליו בבל ירמאם הא אי בעי מחמל וכו' • ותירלו מה שחרלו ולדיל מעיקרא ל"ק לר"ל דס"ל לחמ"ל וכו' ס"ל דאין נסקלין על הסקלם • ואם"ם אמי כ"ל דרש"י בלא מ"ל דלהם לגירסא זו הואיל אי בעי מחמל מקום לא"ל אם לגי לפלוג על ואתם רואים על הסקלם • דהא אי בעי פריק ליס ואי אליבא לא"כ לפי"ן על רש"י אמאי לא מקשה מסך מפיס אי בעי מחמל • אלא רש"י ולא לחמ"ל מין נסקלין על הסקלם מס"ם אחי עלה מכח אי בעי פריק ליס • אלא דלמיק לי מה ספירש"י בחילוק הסוגיא מ"ו ע"ב שכתב לדרבי אליעזר סברא ליס הואיל ואי בעי מחמל לעל כל נגר הסקלם והרומה הקוים באמירת פה יכול לחמל לחמס ולעקור ליבורו הלכך ממומו הוא ע"כ • ובלי פפק דמזה הגמון יצא לו לדר"ב בתי"ם בדר"א דהקלם בעשות אינו אחלם ברם טינות הוא ביון דדר"ב אלס"ם • דהכא לאכתי לא אחר לה דרש"י לגיסנא דא מפרש לה דאמרי מילי דהוקלם בפה נסקלין עליו ובסוף הסיטה המסיק דאין לגרום כן אלא גרסינן הואיל סתם וס"ל הואיל וכל חלא וחלא חוי ליה דמכל חלא וחלא מפרים פורחא ואולא לה הך ליסנא לגמרי • וגם מה שפירש עליו דעל כל נגר והקאם וכו' • וכמסקנא זו למפרש הואיל וכל חלא כו' הגם הקלם רש"י לפקשות מהואיל אי פריק • ולא מקשה מהואיל אי מחמל מסוס לדרבי אליעזר אין נם אלין בפקלם דלכתבתי • הגם מתוך מה שכתבתי הכך רואה הסר"ב מרכיב אחרי רבני המתחלה פירש לאכתי כל חלא כו' • והוא לשון רש"י שבפירוש המשנה והוא כפי מסקנתו ולא"נ הואיל ואי בעי מחמל • ואחר כך בתב הר"ב לכך אמי בעי מחמל • ולזה הטעם אין לריך לטעמא דאכתי כל חלא וחלא כו' • אלא גם בזה לא דק הר"ב מ"כ • ולענין מאיזה מחתי הטעמים עליף • נראה בעיני לבון הקושית רש"י על הגירסא דהואיל ואי בעי מחמל דא"כ הקלם נמי אחי אי בעי פריק • מתרלים המוספות בתחלת הסוגיא בלשון הואיל אני • לא"ל לכו פריק א"כ היה קוים אותו ואתו נחשב חמץ של עכו"ם כשלו הואיל ואי בעי קני ליה • ועוד כיון שנתחמץ שוה אדם לא יפרנו ע"כ • ולפיכך הגירסא שבירא וקיימת ולמה נזה מינה • וגם על פירוש רש"י דאכתי כל חלא כו' • הקשו בתוספות בלשון הואיל כו' קמא • ב' קושיות • ולא"ל אחרלום מכל מקום נחזי אלן לפי גירסתו שבתקיימה אמאי לא אמרו הסוגיא הואיל ואכתי כל חלא כו' • אלא דלא הברם לסני חירולים ואיך שיהיה הגם הר"ב הטעם בחרתי בחאי לפירש שני פירושים בטעמו דרבי אליעזר ואינם עולים בקנה אחד • וגם בזה שב"ב דרבי אליעזר ס"ל הקלם בטעות אינו הקלם •

רבי יהודה בן בתירא אומר תטיל בצונן • איך יתושע לא הוה חמץ שבעזהרים עליו בכל יראה ובל ימצא • אלא מפרשתה ומניחתה עד הערב • ואם וזחמיצה • החמיצה : ד רבן גמליאל אומר שלש נשים לשות באחת • ואופות בתנור אחד זו אחר זו • וחכמים אומרים שלש נשים עוסקות בבצק • אחת לשה • ואחת עורכת • ואחת אופה • רבי עקיבא אומר לא כל הנשים • ולא כל העצים ולא כל התנורים שוין • זה הכלל תפח תלטוש בצונן : ה שיאור

מפרים פורחא ולאחר לפיתה אם רלה יפרים תלה הגיגים על הכל • הקשה רבי אליעזר הרולם מן הסתור ונתן לכל • הכל מלרפן לחלה • לא דא תמן שמוטרים עליו • דלאו דלים הוא לאחר שקר א עליה הם וקרא כתיב (שמות י"ג) לא יראה לך • שלך אי אתה רואה • אבל אתה רואה של אחרים ושל גנוס • וזה אינו שלך ולא של חברך לאכתי לא מטא ליל כהן ורבי אליעזר סבר הואיל אי בעי מחמל עליה • הוא קלם בטעות ואינו הקלם • וחזא ליס לאחרים מגלא דשלו הוא ואתנן של ישראל הוא • ורבי יהושע סבר לא אמרינן הואיל • והלכה כרבי אליעזר : ד אלא לשה • כאחת • כל אחת תמר מלא ואין כאן חמץ • אף על פי [שהאחת] מתחנת עד שיאפו הסתים : וחכמים אומרים • אין לקל כ"כ שיהו לשות כאחת • אלא אלא נשים עוסקות כל אחת בבצק שלה : אחת נשם • אחרונה נשם • שהחרונה אמלעית מקטפת • והשליש [שלשה] חתלה אופה : נמלאו שלשתן עוסקות בבצק אחת • כל אחת בבצק שלה • אחת נשם שלה • ואחת מקטפת שלה ואחת אופה שלה : לא כל הנשים • רבי עקיבא אמלתים דרבן גמליאל קא מסהר ואמר שאין ראוי לעשות כדבריו • לפי שהם נשים עצלניות ומחמלות אם שהות כל כך ויש חמר שאינו חם מהר • ויש עליה שלא נבערים מאר • אלא כדברי חכמים ראוי לעשות לעסוק חמיץ בבצק • שכל זמן שעוסקין בבצק אינו בא לידי חמון • וכן הלכה : זה הכלל תפח • הבצק שבידם שרואה שרולה לתפות : תלטוש • ילא בחיים לוגנין ותקטפנה ותלטנן : ה שיאור

ה שיאור • אלא חתיון כל דרמו : [סידוק] • דרך הבצק בשתחיון מעשה סלקים סלקים : בקרני חגבים • סלק לבלן וסלק לבלן : זה הוה הסוכלו חייב כרת • לקרני חגבים מני הוא סידוק ואיהו שיאור שפטור זה אליון אבל הכשיפו פנין כלום שעמהו שערותיו מתוך פתח שפנין מכסיפין ולא כחכמי' : ו מבערים את הבל : בין קולין בין תרומה חון מכלי אכילתו לשבת : תרומה מלפני השבת • אליון יכול לאחרים אלא לחרים ולא לבשמה ולבשמתה אלא אבל מולין אלא לבער אלא בזמנו שיכול לאכול לבשר אוכלים הרבה והלכה כרבי אליעזר דרבי לעולם • ז : הסולך • בי"ל קלי : אם יכול • שים שאת ביום לבטל מן הגיים • אם ישראל הגרלים : ובטל בלבו • ולא יחזור ואפי' יש שאת למלאכיים בטעות בעלמא הגי : ולשבות שביתת הרשות • הסיה הולך לחתיון על הסתחום ולקנות שביתה לאלך מסה והאלאים אלים אלה לבער הרשות יחזור מיל אבל לקנות שביתה מנוח ס"ל כמון שהריך לילך לאחר לבית הלבל לבית המשתה : היינו כהולך לשחוט את פסחו : ח שיש ביום בשר קולש • שנפסל ביולא שחוטת ירושלים הא מחילם לקדשים [קלים] : אם עבר לופים • שם מקום שמשם רולים בית המקדש : שורפו במקומו • ולא הטריחוהו לחזור : ואם לאו חוזר ושורפו במקומו מריפתו :

ה שיאור ישרף • והאוכלו פטור • סידוק • ישרף • והאוכלו חייב כרת • איזהו שיאור בקרני חגבים • סידוק שנתערבו פדקיו זה בזה • דברי רבי יהודה • וחכמים אומרים זה וזה • האוכלו חייב כרת • ואיזהו שיאור • בל שהכשיפו פנין בארם שעמהו שערותיו: ו ארבעה עשר שחל להיות בשבת • מבערים את הבל מלפני השבת • דברי רבי מאיר • וחכמים אומרים בזמנן • רבי אליעזר בר צדוק אומר • תרומה מלפני השבת • וחולין בזמנן : ז ההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו • ולאכול סעודת ארוסין בבית חמיו • ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו • אם יכול לחזור ולבער ולהזור למצותו • יחזור ויבער • ואם לא • מבטלו בלבו • להציל מן (העכו"ם) • ומן הנהר • ומן (הלסטים) ומן הדליקה ומן המפולת • יבטל בלבו • ולשבות שביתת הרשות • יחזור מיד • ח וכן מי שיצא מירושלים ונזכר שיש ביתו בשר קדש • אם עבר צופים • שורפו במקומו • ואם לא חוזר ושורפו לפני

בארם שעמלו שערותיו : שפנין מכסיפין • רש"י : ז מן הטבול"ם • וכן הגרסא בפי' רש"י ולפ"ז אפשר לגרסינן לסטים בגירסת הספר ולהטים ישראלים קאמר אבל בגמ' גרסינן מן הגיים וכגירסת הר"ב ולא"ג ולסטים • וכן פרנב"ם העתיק בפי' ג' מהלכות ממון מיל הגיים ולא כתי' ללסטים : ולשבות שביתת הרשות • פירש הר"ב לדבר הרשות כו' אבל לקנות כו' • כ"כ רש"י והקשו בתוספות מהא לאמר בריש פ"ת ס"ו • וכתי' הר"ש שם) ותרלה לעירובין לאין מערבין אלא לדבר מלוה • (וכתבו הר"ב שם) ותרלה לר"י דס"ל לשבות שביתת הרשות שהולך לשמוח בשמח בבית אותבן או קרובו עכ"ל • ותמן במשנה ב' פרק בתרא דעירובין ואלו הן מקום רשות וכו' והוו מילי למלוה ועיין בפ"ו מ"ב • פירש הר"ב בשם מקום ח צופים • שאם רואין וכו' וכפי' רש"י • והסברא נותנת שכל מלבי ירושלים במקום הרואין אותם הם נקרא לופים • אלא שהיה לכל אחד שם לוי לבבלו מחלתו • ומשנה לא הם להזכיר שם לוי שלהם רק שם הסוג • ומשם (הזה) אתה למד הרולה לומר בכל מקום הרואין בחיה לל

משנה ז' החולך וכו' • הכשלו בלבו כו' וכ"ל בש"ע מי' תוי"ד וכ"ת ריתשיב שאין ולחילה דאין הרשות לבעל עשה עם רתבמי ז אחיר שפי אבל מע ג' עוכר עליו:

שאסיה • והשתא ל"ק מה שהקשו בתוספות דהוה ליה למתני וכמלתה לכל רוח כלתמן בריש פ"ט [ובפרק ז' דשקלים משנה ה'] לבתם לתבן מן המולעים או ממגדל עדר לאו שמא גרים לומר שכן לכל רוח • הלכך אלטריך למתני בהליא ועיין משנה ה' פרק ג' לחגיגה • והתוספות שבביאו להניא מיזבו לופים הרואה ואין מפסיק אינה מוכחת שאין מקום הנקרא כן • אלא באה לפרש מה שאמרתי לופים דמתניתין שם כולל הוא לכל הגלילין • וז"ל בעל כפתור ופרח בפרק ו' מה שהזכירו מכמים ז"ל לופים מסתברא שאמר ממקום שיכול אדם לראותו ירושלים שהרי מלאר ירושלים הרים סביב לה אינה נראית מרחוק מלאיה לל שתבא אליה יותר מחלי שעה • והמקום אשר הראהו משם נקרא לופים :

חוזר ושורפו וכו' • פירש הר"ב לכתיב בקדש בלא חשרף כ' כ"פ רש"י • ואע"ג לקרא גבי חטאת כתיב בפרשה לו ולענין הוכא דאם בפנים ולפנים מוניה בפרק בל שעה קף כ"ל שכל שריפה הפסולין בקדש • והלכתא הכא במקום אכילתו וכו' עיין שם ברש"י • וכתבו התוספות דקשה לרבינו יחקב אי מלאוריתא מה לי עבר לופים ומה לי לא עבר לופים • ויש לומר למבקדש בלא חשרף לא מרבינן אלא בשר קדשי קדשים ואמורי הקלים בלבד • ולא בשאר קדשים שנאכלים לזרים לא ערבינן • והכמים גזרו אתו קדשי קדשים ע"כ • ולמסקנא דגמרא בפרק ז' קף פ"ב ע"ב ל"ש קדשים קלים ל"ש קדשי קדשים לא מקרא מרבינן אלא גמרא גמירי לה לא קשיא ולא מילי דהכי גמירי לה :

לפני

תוספות חדשים

לפני הבירה. מעצי המערכה עיין בפ"ז משנה ח': * רבי מאיר אומר זה וזה בבציצה וכו' עיין במשנה ב' פרק ז' דברכות.

פרק ד עד חצות. פירש על חצות חולין במנחה אבל מנחה ולמעלה איכא איסורא. ולהרבי סר"ב ליה"ר טעמא כפירוש רש"י משום ביעור וכו' ותקון מלה. וגרסה לקמן בזמן הזה קאמרינן הקשה המגיד בפ"ח מהל' מ"ט לא"ה כן ערבי חג הסוכות נמי הרי יש לן לטרוח בסוכתו אלא הטעם כלאיתא בירושל' דמתחלת שחיטת הפסח ואינו כלין שחיטה עשוק במלאכה וקרבנך קרב. ותמיד שאני דרחמנא אמר (דברי' י"א) ותספת דגך והאיכא אע"ג דבטל טעמא לא בטל הגזירה עכ"ל. ולי נראה לי"ש דשאני לרבי מלה מעשית הוא הכרחה לגזרה דגזלין לסקילים לעשות וזריזין מקדימין ממנלאי יום הכפורים. ולפיכך אין בה ערלה בערב י"ט שכבר הכינה אבל מלה רבי אמרו בירושלמי מותר מלה יבנה ונהנו כגלי עלמא אלא לאפוקי קולא ו' שעות כזמן שחיטה. כלאיתא בטור סי' תכ"ח. ומשום כך איכא טרלא בערב פסח. ועיין במשנה ה' מ"ם שם בס"ל. * ועיין מ"ם במשנה ג' פ"ה לחולין:

שלא לעשות. כתב הר"ב כלי אלא יסא ערוך כו' ותקון מלה אל מלוה ומסיים רש"י המלוה לטרוח מבעוד יום כלי להסב מסר כלאמר בפרק בתרא חוטפין מלה בלילי פסחים בשביל המוקדם אלא יסנו: **ולא** יסנה אלה מפני המחלוקת עיין במשנה לקמן: **ב** מקום שכלו למקום אלא כלו חייב לבער תימה לר"י ואלא אסור לשמוח מפני המחלוקת ועל כאן לא שריקן בסולך מקום אלא לעשות כו' אלא משום דאמר כמה בעלני איכא בשוקא הא לי לאו אלי טעמא הוא אסור לשמוח. ומיהו י"ל אי מלאורייתא חייב לבער משום מחלוקת לא יעבור על דברי תורה. ועוד אור"י דלא שייך מחלוקת בפירות דאמרי' ממקום שכלו באו. תוספות:

חייב לבער. פי' הר"ב בכורים ג' מיני ירק כו' אוכל כו' יוסף: וטעמא פי' הר"ב במשנה ה' פ"ט דשביעית ע"ש:

צא ושבא לך אף אתה. ל"ר"ב מאותו המין שכלי כמו שבית זה הלים ולא תמלא. כלומר דסא דהרי ת"ק משום דהמין הכלה בלוע מעשה מין אלא כלה כדמפ' בשביעית. וקא"ל ר"י דאין לסמך משום כך שהרי אם ראמרו לאלם אחר שיביא גם הוא מזה המין שבו' זה הלים לא יוכל לגמרא כי המין בעצמו כבר

זה וזה. תמן לאמרינן לעולם ונזכר שם לו תמן במקום ביתו: ובשר קדש שעמו. כבלה. אבל בפחות. תמן מבטלו בלבו. ובשר קדש שנלפו במקומו וסבר רבי מאיר חזרתו מן טומאת אוכלין בכבילה שאין אוכל מעמא בפחות מכבילה כך אינו חוזר על פחות מכבילה: ר' יהודה אומר. זה וזה בכזית: בשר קדש בכזית. חוזר אף על כזית. תמן לחולין אינו חוזר אלא על כבילה ולבה כחכמים:

פרק ד מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עשין. מקום שנהגו שלא לעשות איזעשין. ההולך ממקום שעשין למקום שאין עשין. או ממקום שאין עשין למקום שעשין. נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם. וחומרי מקום שהלך לשם. ואל ישנה אדם מפני דהמחלוקת: **ב** יוצא בו המולך פירות שביעית ממקום שכלו למקום שלא כלו. או ממקום שלא כלו למקום שכלו חייב לבער. רבי יהודה אומר אומרים לו צא והבא לך אף אתה:

ג מקום שנהגו למכור בהמה דקה לעבו"ם מוכרין. מקום שנהגו שלא למכור (שלא נהגו למכור). אין מוכרין ובכל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה. עגלים וסייחים שלמין ושבורין. רבי יהודה מתיר בשבורה. בן בתירא מתיר בסוס:

ר מקום

ג מקום שנהגו שלא למכור. לסחמירו על עצמן לעמא אתי למכור גסה: ובכל מקום אין מוכרין לסם בסמה גסה. לגזור דבנן שמא ישאל או יסכיר בסמתו לעכו"ם. ואלה מלוה על אף אתה מלאתו המין מן הסלה וכרי לא תמצא ואסור ע"כ. ומיהת כל הסוא. וא"כ תיפוק לי מטעם הקנוס לאלה מלוה על שביתת בסמתו: ותירלו בתוס' פרק קמא לעכו"ם למסום שביתת בסמתו לחול לא הוה אסרינן מכירה לגיה בה תיסור כי אם לפי שעה בשעת מכירה לסמוך לתקיכה ולוקא שלא וסכירה אסרינן מסום שביתת בסמתו מסום לעוסה כל הסבת אבל מסום ד"ת סעכירה לפי שעה לא אסרינן אי לאו טעמא דמחמר לחמור טפי ע"כ. וכלאמר שמא לאו הבנופים. ולי הוה נראה לכתה מיירי שאחר הקנייה שכבר קנאה העכו"ם יחמר הישראל לפי הירא פן יחזור העכו"ם ממקחו ויבא עמו לפתות לידי מחלוקת. א"כ לא יסא לו תרעומות מן העכו"ם מיד. ודכתב דמחמר אחר בבמתו ליסנא דליכא דמחמר נקט לאיתמר בבאי ליסנא בגמ' פרק בתרא דבבא מסום דמסתמא הוא דמחמר בסמתו הוא דמחמר אבל ודאי דאיסור דמחמר איתא בשאר בסמה מי דמאי שא לאיסורא דנופים הוא ובחד ליסנא בגמרא איתא דמחמר אחר בהמה בשבת כי והשתא אתי שפיר לכון שאחר הקנייה הוא מלוה עליה בשביתתה אבל מסום מחמר עביד איסורא אפילו בבעלים בסמתו כדאמרן. ויש לדקדק קצת מלשון הרמב"ם דכתב בפירושו שמא יתכרנו ע"ם ולא תיבא בעיניו ויחמר אותה בעליה וכו' ואי איתא דקולם הקנייה מיירי. לא היה לריך לכתוב אלא שמחמרה. כדי שיקנה אותה אלא שבבר קנאה ומסום שלא ייעב בעיניו ורולה לחזור ממקחו אז להרגעם עליו הלכך מחמרה וכו' והאיל והמקח נגמר ונעשה ואין יכול לחזור בו אין כאן איסור שביתת בסמתו. ומסום מחמר איכא דלאמרן. אלא הרגאה קצת דלוקא בבסמתו אסר רחמנא דבא איסור דמחמר נמי מאך קרא דאיסור דשביתה הוא דנפיק לן וכתיב ביה ובהמתך. ושוב מלאתי בסרן לפרק קמא דעכו"ם דמפליג נמי בין מחמר לשביתת בסמה כמו שכתבתי והפרין עוד דמיירי שיכל לחזור בדין אם נמלא טעות במקחו שכן הרבן בבסמה ואם יהיה טעות במקחו שיחזור ואם"ם לא הוי בסמתו הואיל והקנייה נעשית ונגמרה והביא ראיה לדבריו:

*וסייחים. מפורש במסכת ג' [פ"ה] דבבא בתרא: ושבורים. פירש הר"ב מחלפי וכו' וכן פירש רש"י. ובמסכת עכו"ם לא פירש הר"ב כן ושם אפרש בס"ד: רבי יהודה מתיר בשבורה. פי' הר"ב לאינם בת מלאכה לעולם. והלכך מהתמת לשחיטה זבנה ולא משמי לה ולא חזי לה ישראל כי עכו"ם. תיפוק מורכם מינים לזבוני שלימה. רש"י:

בן בתירא מתיר בסוס. פירש הר"ב הואיל ולרכיבה עומד ואתי מטא לה עלמן. וכן פירש רש"י כאן ובמסכת עכו"ם ושם לא פירש כן הר"ב אלא בעומד לרכיבה לגולי עלמא שרי וכי פליגי במיוחד לעופות. לבן בתירה סבר כל חי מטא לה עלמן ורבנן סברי לוקא אלם. וכן כתבו בתוספות דרש"י לא דק בפירושו זה דבפרק המלגיע אמרינן דכולי עלמא סברי לאלם מטא לה עלמן וכפירוש הר"ב שם מסכת ס' מ"מ נראה לי לשבר פירוש רש"י על הדרך שכתבו התוספות בפרק המלגיע שחמוס אוסרים בכל הסוסים מסום סוס המיוחד לעופות אלא חלקו מכמים בסוס ס ע"כ. ולפיכך נקט רש"י סוס דרכיבה מסום דרבנן לאסרי אפילו בסוס דרכיבה ויתא ליה לאסמועינן כח דרבנן דהלכה כמותם אלא אסמועינן כח הר"ר אע"ג דכה הסתרא הוא. חס ומחוק

משנה ג'

ובפ"ם בס"ע יו"ד סימן קנ"ל סי"ד. וכיום שם והתיבה נהנו היתר בכל. וכתב הסמ"ג. בעתם דלא מיירה אלא בבהמה בהיתר אלא לקולא בתלא לקולא ונם ר"ן דרכינו לאסור ובהכיר לעכו"ם. ובהכיר עבודה ל"ג לכל זה דיי"לאסמוי לוקמה: (סביה ושמעתא)

מקום שנהגו לעשות מלאכה בו. ופתח רש"י ס"ח דלרדין חקום שנהגו שלא לעבוד וכיום שם דוקא מלאכות גיזורות לאורות:

לפסק הר"ב בכאן ובמסכת עכו"ם שכתבו לתין הלכה כבן בתירא ובגמרא דעכו"ם אמר רבי יוחנן הלכה כבן בתירא אלא ולתי אלא סוה בגירסתם וכמו שכתבתי כיולא בזה ברים מכלתין ותמה אני על הרב המגיד בפ"ך מהלכות שבת שכתב הרמב"ם ומותר למטר לפסח סוס שאין הסוס עומד אלא לרכיבתו אלא לא למשוי וחתי מסאת את עצמו • וכתב"ם כבן בתירא ובגמרא וכו' אמרי' הלכה כבן בתירא ע"כ • וריי גופיה קאמר בפרק המניח דר"י בן בתירא סבירא ליה לאפוי עופות מי נוסאת את עצמו ומחיר אפי' במחוזא לעופות • וכן פירש הרמב"ם במשנתינו לשבת • ולעבו"ם ונסיגו בפירוש הרא' דבמסכת עכו"ם ואם כן סיאך אפשר לומר דפוסק כבן בתירא אלא כמו שכתב בפירוש המשנה לתין הלכה כבן בתירא • ולי"ג בגמ' אמר ר"י הלכה כבן בתירא • ועוד בפרק המניח אמרו רבי יהודה בן בתירא ור' נתן אמרו דבר אחד ואיכא מ"ד לכל כה"ג שיטה הוא ומיקבלה כחד מינהו • מיהא הר"ן תולה הה בפ"ק דעכו"ם

מפסק הלכתא פסק כת"ק :

ד שלא לאכול • לשון הר"ב שגרמה כאוכל פסחים במולם לארץ וכן לי' הר"ן ולא ידענא מאי קאמרי דהא מקום אכילת פסחים בכל העיר ולא בכל הארץ כדאתמר בסוף פרק איזה מקומן ולשון רש"י כאוכל פסח בחוץ * ומיהת בר"פ כילד מלין למיתי למתני' שם בסוגיא שם כתב ג"כ רש"י בחוצה לארץ וכ"ל שמאיזה תלמיד טועה הוגה כן ואין ליל אלא בחוץ :

ה רשב"ג אומר לעולם יעשה אדם עצמו ח"ח • פי' הר"ב ולא מחזי כיוהרא והא דבסוף פ"ב דברכות לענין חתן שלא יקרא קי"ש אינכא שמעינן לסו דרשב"ג חיים ליוהרא ודבנן לא חייבי מתרץ בגמרא דרבנן סברי הכא כיון דכ"ע עבדי מלאכה ואיהו לא עביד מחזי כיוהרא • אבל התם כיון דכ"ע קרי ואיהו נמי קרי לא מחזי כיוהרא ורשב"ג סבר התם דבעינן כוונה ולכן סברי דלא מלי כווני דעתיה מחזי כיוהרא אבל הכא לא מחזי כיוהרא אמרי מלאכה הוא דליית ליה פוק חזי כמה בעלני אינשי בשוקא • ואינא שמיע אחרינא דמותלפת הסיטה וכתב הב"י בסימן ע' גבי ק"ש דהרמב"ם פוסק דרשאי משום דס"ל כהאי שיטה דמותלפת הסיטה אלא דלא מקום שנה רשב"ג וקי"ל כל מקום שנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו ומה"ט נמי פסק הרא"ש דלתינו רשאי משו' דסובר כאילדשיטה ודבר רשב"ג לתינו רשאי ודלכ' כמותו בכל מקו' וכו' אלו דברין ז"ל ואני הנה עליה' דהרי הרמב"ם בפ"ה מהלכות תעניות לא הביא דברי רשב"ג דמשנתינו דהכא ואלו כדבריו ז"ל ה"ל לפסוק דלא חייבינן ליוהרא ודכל אדם רשאי לעשות עצמו כתלמיד חכם • וכ"כ בהגהות בפי' המשנה דאין הלכה כרשב"ג בבלין ובברכות אלא מ"ל דלא זו הסברא של הרמב"ם אלא הבירא ליה נמי כאילו דעתיה דלא מותלפת הסיטה כלל דהכי מיתא טפי • אי נמי משום דרב שישא בר אידי דמשני ליה בתרתא הוא דכתב הב"י דהרא"ם ובמרתי מהגיהין פסק כת"ק ולא כרשב"ג ואהי דלא דקאמר כל מקום שנה וכו' דמורמי פליגי ביה והרמב"ם סבירא ליה כמאן דפליג ודבר כתבתי בזה במשנה ז' פ"ח דערובין • והרא"ש פסק כרשב"ג ומשום דמסתבר ליה טעמיה דרשב"ג ולא על אידיה טעמא : וכ"כ הר"ן במשנה ד' פ"ו דכתובות דגאונים פסקו שם כרשב"ג שבמשנתינו לפי שאינו חולק על כאן ואי איתא דכללא הוא אפילו אתא לאפלוגי הלכה כמותו :

ורבנים אומרים ביהודה כו' • פי' הר"ב חכמים סבירא לסו דעשיית מלאכה כו' אסור גמור כו' עיין מ"ש הר"ב בסוף פ"ק דיבמות ומאי דפריך בגמרא מלא תתגודדו :

ובין הלל מתירין • פירש הר"ב מדי דהוה אתעניא אתעניא וכו' • ולאורה סברא דבר"ם עדיפא דליפי איסור מלאכה מאיסור מלאכה • וכ"ל לתכמים דהכא דסברי איסורא איכא מאיסור דלאמר דיוסלמי מסוס שחיטת הפסח כמ"ש ברים פירקין וקאמרי ב"ה דכיון דליסור מלאכה מסוס שחיטת הפסח אלא חזי איסור מלאכה דיוים כאיסור אבילה דתעניא דסלי סקרבן ומתעני' חוים סס דלמיסס לכפרה בחיים ובקרבן עצמו אבילה מוקף מיד מתר היום ולא היום אחר אבילה • אלא דהכא איסור דליכה שלחריו לא משום לתא דיים אלא משום עצמו ולפיכך ליף מתעניא דעצמו שאיסורו בחוס בלבד ולא בלילה כלל • כן איסור מלאכה דמתחת קרבן הנמנה לו כמ"ש לא נאסר אבילה שלפניו ולאיה ומאי ומחקי דרש"י והר"ב לפירשו לעיל דלא הסירוהו ומרי בכאן לאחמי' עד כרחיך צריך לפסוא עד"ה •

ו"ל דמיסלאי עצמו פריך אי כיון דכל הוס אסור כמו יחיד אמאי קרבן לאסור בכל הוס ומפרש הסם מהוס דרלוי להקריב מהחיות אבל פסח אינו יכול להקריבו אלא עד חצות אלא דבאיתא בריש פרק לקמן כ"מ הוסיפות ברים פרקין ומאי דמוקמי ל"ל לאוקמי לכיון דמהוס שאת יוס קרבן אסרינן לא שייך לחלק הוס בעצמו • ובירושלמי נמי שנינן מלאכה לסברת רש"י והר"ב ליתא לסו טעמא דירושלמי באחר חצות אלא כפירוסס : הגיון • עיין מ"ש במשנה ב' פרק קמא דברכות : ו גיסתרת ב"ל • דשיטו עד חצות דוקא דלאן לך לעורך

ובית הלל מתירין עד הנץ החמה : ו רבי מאיר אומר כל מלאכה שהתחיל בה קודם לארבעה עשר גומרה בארבעה עשר • אבל לא יתחיל בה בתחלה בא"בעה עשר אף על פי שיכול לגומרה • וחכמים אומרים שלש אומנות עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות • ואלו הן • החייטים • הסדרים • והביבסין • רבי (יוסי בר) יהודה אומר אף הרצענים : ז מושיבין שובכין לתרנגולים ב"ד • ותרנגולת שברחה • מחזירין אותה למקומה • ואם מתה מושיבין אחרת תחתיה • גורפין

ובית הלל מתירין • פירש הר"ב מדי דהוה אתעניא אתעניא וכו' • ולאורה סברא דבר"ם עדיפא דליפי איסור מלאכה מאיסור מלאכה • וכ"ל לתכמים דהכא דסברי איסורא איכא מאיסור דלאמר דיוסלמי מסוס שחיטת הפסח כמ"ש ברים פירקין וקאמרי ב"ה דכיון דליסור מלאכה מסוס שחיטת הפסח אלא חזי איסור מלאכה דיוים כאיסור אבילה דתעניא דסלי סקרבן ומתעני' חוים סס דלמיסס לכפרה בחיים ובקרבן עצמו דליכה מוקף מיד מתר היום ולא היום אחר אבילה • אלא דהכא איסור דליכה שלחריו לא משום לתא דיים אלא משום עצמו ולפיכך ליף מתעניא דעצמו שאיסורו בחוס בלבד ולא בלילה כלל • כן איסור מלאכה דמתחת קרבן הנמנה לו כמ"ש לא נאסר אבילה שלפניו ולאיה ומאי ומחקי דרש"י והר"ב לפירשו לעיל דלא הסירוהו ומרי בכאן לאחמי' עד כרחיך צריך לפסוא עד"ה •

ו"ל דמיסלאי עצמו פריך אי כיון דכל הוס אסור כמו יחיד אמאי קרבן לאסור בכל הוס ומפרש הסם מהוס דרלוי להקריב מהחיות אבל פסח אינו יכול להקריבו אלא עד חצות אלא דבאיתא בריש פרק לקמן כ"מ הוסיפות ברים פרקין ומאי דמוקמי ל"ל לאוקמי לכיון דמהוס שאת יוס קרבן אסרינן לא שייך לחלק הוס בעצמו • ובירושלמי נמי שנינן מלאכה לסברת רש"י והר"ב ליתא לסו טעמא דירושלמי באחר חצות אלא כפירוסס : הגיון • עיין מ"ש במשנה ב' פרק קמא דברכות : ו גיסתרת ב"ל • דשיטו עד חצות דוקא דלאן לך לעורך

המועד יחד מ"ספר ולכסס ולכך הוסיר מכנים ואפילו לסתחיל ואפילו סכי לא הוסיר אלא עד חצות • הרא"ש : וחכמים אומרים נ' אומנות עושין • כבר כתבתי לשון הרא"ש לאפילו לסתחיל סרי ונעשנו כמ"ש הראב"ד בסבר' סוף פרק י"ע דמלאמרינן סלם אומנות עושין ס"מ לסתיר בתו ולא נאסור

כאחרים אלא לנומרן לאאס ליה לאומר וחכמים אומרים אין עושין אלא נ' אומנות :

ו מושיבין שובכים • לשון הר"ב שובכי יונים וכו' גראה לגרים בתמנה בלשנא אחרינא שכתב רש"י ור"ל ליה הכי כתב בסדר מבבא לא שייך אלא ביונים עכ"ל והר"ב מפרש ליושבת שובכים ליונים ותרנגולת שובכים לגדל אפרוחי יונים ולגירסת הספרים אע"נ לרש"י מפרש לה נמי לענין יושבת בלים גראה יותר כדברי הגאון הר"ש בסוף הלכות י"ט כדאיתא הרמב"ם דמושיבין שובכין מלשון שובך וכולה לומר מקום שיעמדו סתרנגולין וסתרנגולת • וכן גראה מן הערוך דקאי אתרנגולת דהסתא אתיכי מ' ממ"ש נמי מזה מ' שיבין אחרי תתיה • כ"ש שמחזירין אותה כשברחה ע"כ : ביר"ר • בסיפא דמוליכים כלים מביתא לאומן מסקי אגיל וכבי' דהיינו כל הוס אלא מלאכה הוא ולא אסרו במועד אלא שמא יאמרו תקן במועד • ולכך ב"ל כל הוס שרי • ובתבו שכן מלאו במלכת ספרי הרמב"ם ומלהרמב"ם אחיל בסיפא ובאיר בה הכל הוס דאמר • ולהר כתב לכל הני דרשא ש"מ דסבי מאי ל"ל מלאכות הן אלא טרחא אבל אסור סקלים וכתב לכל הני בתמא ולהר כתב לסיפא דמוליכין כו' ובאיר בה הכל הוס שרי מסוע דס"ל ולאיכ לא מצאתי אלא עד חצות :

מחזירין וכו' ואם מתה • פירש הר"ב והוא שישנה הי' שייב כו' הלכך אם מתה מושיב כו' פתח בחוכה ומסיים מתה ובכי ס"ל ל' יומר הלכך אפי' אם מתה מושיב כו' דולמי משום דרבותא הוא תני ליה במתניתין ודרבותא דתרנגולת אחרת אלא ישבה על אלו בלים מעולם אינה טרחא לסוסיבה שאינה יושבת על בלים שמתמו מאחרת אלא בקשה ומה"ט מבירא לסו

הרמב"ם והטור. לכך למתה כי"ל לוקח קלי ולא בחול המועד
הוא"ל. ואיכא טרחא יתירא. ואלו פירקא כי"ל עסיק כל מה
לאפסר למוקמי כי"ל מוקמי. ואע"ג דסתא מיכא נמי לתקשוי
הסתא אחובי סובכין לכתחלה אמרת לסרי אם מתם מבעיא
לסא לא קשיא דבמה לוכתי אמרי
זו ואין לריך לומר זו קתני אלא
לסכך הלא בני לאו מתני בחלא
סוגיא לריסא. ומלינתא מתני בזו
ואין לריך לומר זו ומלינתא וסיפא
מתני בלא זו אף זו הוס קשיא ליס
ובכון דאוקימנא מלינתא בתם"מ
קמו לכו לריסא וסיפא לסיפא דמירי
בי"ל בזו ומ"ל לומר זו ותו לא קשיא
מילו כן כתב בי"ס מ' מקלי"ו ולפיכך
נמי כמו שאפסר לסגיס בדברי סר"ב
מלא אפילו כן אפסר לסגיס מלא
בי"ל. ויסיס הלסון הלכך בי"ל אם
מתם וכו' ומתיסב גם כן מה שהקשיתי. ועוד סיסו דבריו מסכימים לפסקו של הרמב"ם וסטור ע"כ לא סגעתי וסגתתי
הלסון שקול למעיין וסבותר יבחר:

ח מרכיבין לקיס כל סיוס. פירס סר"ב שסכר עוסס פירות וסגקיבס אוס עוסס פירות וכ"כ רש"י וכ"כ התוספות
בפרק רבי ישמעאל במנחות דף ע"א ולריך לומר שגרסא זכר. על שם שסוא יוצא ורוכב בלילן וסלילן שסוא
נעוץ בו ורכוב עליו נקרא נקבה. לפי שסוא נקוב ומקבל זכרי. כל זס אינו מספיק לפסכמת הסמוכות. כי יותר היס ראוי שיקרא
הנעוסס פירות נקבס וסבלתי עוסס זכר ומלאתי בערוך ערך נסן שכתב שם בלקיס זכר ונקיבס ופירות זכר אין בסס מתיקות
כתמרים אלא טעם אכילס בלבד ובעודס קטנים. ולכשיגדלו בזמן מועט ויעסדו מלאכל. אבל מסנים לדרך אחרת שבסגיע
זמן הלקט הנקבס מסלבת המכבדות שלס עס תמרים ועליין התמרים הן כגדלים מניחין פירי הזכר ומסביבין בעוקץ ילס מהן
ומחסנין אותן וכורכים לס אגוד. וסמכבדות של תמרים מליחות ומוליאין פירות נאים ובלבד שלא תאחר זמן אפילו יום אחד שאם
תסשא הרכבת לקל יום אחד יפסדו פירות הלקט. ואותן התמרים שאחרן בלא הרכבה לא יגיעו ובסגיע הסור יום י"ד בניסן
על זס אמרו מרכיבין לקיס כל סיוס מפני הפסד:

ובורבין אם שמע. כתב הר"ב שני פירושים. ונראי נכון כילד סיו בורבין אם שמע. אומרים שמע ישראל י"י אלהינו י"י אחד
ולא סיו מפסיקים לדברי ר"מ. ר"י אומר מפסיקין סיו אלא שלא סיו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.
נמלאת למד שפירוש הראשון לדברי ר"י הן. ופירוש השני לדברי ר"מ הן זכן פירש"י. וכפרק הסים קורא מפרש הר"ר יונס לדברי
לוס שכתב בדר"מ שלא סיו מפסיקין בין אחד לאחד ר"ל שלא סיו מפסיקין כלל בין אחד לאחד שלא סיו אומרים ברוך שם כבוד
מלכותו לעולם ועד. וגם לא סיו מאריכין בדלי"ת. ורבי יהודה אומר מפסיקין סיו בדל"ת. אלא שלא סיו אומרים ברוך שם כבוד
מלכותו לעולם ועד. וקשה על זה שלא ס"ל לומר לשון מפסיקין אלא מאריכין סיו. אלא שני פירושו. אומרים שמע ישראל ולא
סיו מפסיקין. כלומר שלא סיו קורין אותה בחתף עם הטעמים שלה כמו שאנו מנהגים סיום שעיקר מצות ק"ש הוא לקרות עם
הטעמים שלה. רבי יהודה אומר מפסיקים סיו. כלומר אומרים סיו שמע ישראל בחתף הכריכה היתה שהיו קורים שמע עם
ואחבת ולא סיו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ע"כ. אבל מלאתי לפירש"י בירושלמי. דהכי אימתא אתם אמר רב אחא
וכו' שמע ישראל וגו'. אלא שלא סיו מפסיקין בין מיבה לחיבה. רבי יוסי וכו' שמע ישראל וגו' אלא שלא סיו מפסיקין בין אחד לברוך
ע"כ וגראה לולאי דרש"י מפרש מהירושלמי הזה ונירסתו היתה בין אחד לואחבת ורלים לחש"י דבש"ן המנחות דף ע"א מפרש ולא
סיו מפסיקים ליתן ריוח בין מיבה לחיבה ע"כ. הרי שכתב פירוש הראשון דירושלמי אין המחוק הגירסא הנ"ל
דהרוקח גירסתו כך היתה שכתב בי"ו בסימן פ"א בשמו להפסיק בין אחד לברוך וכ"ל שע"פ הירושלמי אתה כן:

וקוצרין ונולשין לפני העומר. בגמרא ברוך ותנן פרק י' דמנחות משנה חקוצרים בבית הפלגים שבעמקים אבל לא
נולשין. אנשי יריחו קוצרין בראון חכמים ונולשין שלא בראון חכמים. ולא מיתו בידם. ואם על שלשה תנן והני
מרבעה הוו. אלא שני מכאן קנרים:

וקוצרין לפני העומר. כאית תניי לתני מלפני העומר בירושלמי ריש מסכת חלה כמ"ש שם. לשלוך תניי לתני אתם
מלפני הפסח. הכי נמי הוס ליס למתני הכא לפני הפסח:

ומתירין

ולא מיתו בידם. ואלו שמיתו בידם. מתירין גמזיות של הקדש. ואובלין מתחת הנשרים בשבת. ונותנין פאה לירק. ומיתו בידם חכמים: ט ששה דברים עשה חזקיה המלך. על שלשה הודו לו. ועל שלשה לא הודו לו. גירד עצמות אביו על מטה של חבלים והודו לו. כיתת נחש הנחושת והודו לו. גנז ספר רפואות והודו לו. על שלשה לא הודו לו.

קצין

גורפין מתחת רגלי בהמה בארבעה עשר. ובמועד מסלקין לצדדין: מוליכין ומביאין כלים מבית האומן אף על פי שאינם לצורך המועד: ח ששה דברים עשו אנשי יריחו. על שלש מיתו בידם. ועל שלשה לא מיתו בידם. ואלו הן שלא מיתו בידם. מרבין דקלים כל היום. וכורכין את שמע. וקוצרין ונולשין. ועוסין גדיש מן הקלם לפני העומר ולא חייש למי אתי למיכל מינים: ולא

ולא מיתו בידם חכמים. כל הסמוך לחברו. מחליקין לחון. ובמועד שחמור יותר אין מסלקים לחון שלא מסלק ן לגדלין: מוליכין ומביאין כלים מבית האומן: באכבעם עשר. ואע"פ שאינו לצורך המועד: ח עשו אנשי יריחו. הן עשאן לעשות אנשי יריחו: מרבין דקלים. עבד רב יוסף בדקל זכר מרבין בדקל נקבה

ולא מיתו בידם. כלומר מתחר בהם. ומלינתא מתני בזו ואין לריך לומר זו ומלינתא וסיפא מתני בלא זו אף זו הוס קשיא ליס ובכון דאוקימנא מלינתא בתם"מ קמו לכו לריסא וסיפא לסיפא דמירי בי"ל בזו ומ"ל לומר זו ותו לא קשיא מילו כן כתב בי"ס מ' מקלי"ו ולפיכך נמי כמו שאפסר לסגיס בדברי סר"ב מלא אפילו כן אפסר לסגיס מלא בי"ל. ויסיס הלסון הלכך בי"ל אם מתם וכו' ומתיסב גם כן מה שהקשיתי. ועוד סיסו דבריו מסכימים לפסקו של הרמב"ם וסטור ע"כ לא סגעתי וסגתתי הלסון שקול למעיין וסבותר יבחר:

ח מרבין לקיס כל סיוס. פירס סר"ב שסכר עוסס פירות וסגקיבס אוס עוסס פירות וכ"כ רש"י וכ"כ התוספות
בפרק רבי ישמעאל במנחות דף ע"א ולריך לומר שגרסא זכר. על שם שסוא יוצא ורוכב בלילן וסלילן שסוא
נעוץ בו ורכוב עליו נקרא נקבה. לפי שסוא נקוב ומקבל הזכרי. כל זס אינו מספיק להסכמת הסמוכות. כי יותר היס ראוי שיקרא
הנעוסס פירות נקבס וסבלתי עוסס זכר ומלאתי בערוך ערך נסן שכתב שם בלקיס זכר ונקיבס ופירות הזכר אין בסס מתיקות
כתמרים אלא טעם אכילס בלבד ובעודס קטנים. ולכשיגדלו בזמן מועט ויעסדו מלאכל. אבל מסנים לדרך אחרת שבסגיע
זמן הלקט הנקבס מסלבת המכבדות שלס עס תמרים ועליין התמרים הן כגדלים מניחין פירי הזכר ומסביבין בעוקץ ילס מהן
ומחסנין אותן וכורכים לס אגוד. וסמכבדות של תמרים מליחות ומוליאין פירות נאים ובלבד שלא תאחר זמן אפילו יום אחד שאם
תסשא הרכבת לקל יום אחד יפסדו פירות הלקט. ואותן התמרים שאחרן בלא הרכבה לא יגיעו ובסגיע הסור יום י"ד בניסן
על זס אמרו מרכיבין לקיס כל סיוס מפני הפסד:

ובורבין אם שמע. כתב הר"ב שני פירושים. ונראי נכון כילד סיו בורבין אם שמע. אומרים שמע ישראל י"י אלהינו י"י אחד
ולא סיו מפסיקים לדברי ר"מ. ר"י אומר מפסיקין סיו אלא שלא סיו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.
נמלאת למד שפירוש הראשון לדברי ר"י הן. ופירוש השני לדברי ר"מ הן זכן פירש"י. וכפרק הסים קורא מפרש הר"ר יונס לדברי
לוס שכתב בדר"מ שלא סיו מפסיקין בין אחד לאחד ר"ל שלא סיו מפסיקין כלל בין אחד לאחד שלא סיו אומרים ברוך שם כבוד
מלכותו לעולם ועד. וגם לא סיו מאריכין בדלי"ת. ורבי יהודה אומר מפסיקין סיו בדל"ת. אלא שלא סיו אומרים ברוך שם כבוד
מלכותו לעולם ועד. וקשה על זה שלא ס"ל לומר לשון מפסיקין אלא מאריכין סיו. אלא שני פירושו. אומרים שמע ישראל ולא
סיו מפסיקין. כלומר שלא סיו קורין אותה בחתף עם הטעמים שלה כמו שאנו מנהגים סיום שעיקר מצות ק"ש הוא לקרות עם
הטעמים שלה. רבי יהודה אומר מפסיקים סיו. כלומר אומרים סיו שמע ישראל בחתף הכריכה היתה שהיו קורים שמע עם
ואחבת ולא סיו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ע"כ. אבל מלאתי לפירש"י בירושלמי. דהכי אימתא אתם אמר רב אחא
וכו' שמע ישראל וגו'. אלא שלא סיו מפסיקין בין מיבה לחיבה. רבי יוסי וכו' שמע ישראל וגו' אלא שלא סיו מפסיקין בין אחד לברוך
ע"כ וגראה לולאי דרש"י מפרש מהירושלמי הזה ונירסתו היתה בין אחד לואחבת ורלים לחש"י דבש"ן המנחות דף ע"א מפרש ולא
סיו מפסיקים ליתן ריוח בין מיבה לחיבה ע"כ. הרי שכתב פירוש הראשון דירושלמי אין המחוק הגירסא הנ"ל
דהרוקח גירסתו כך היתה שכתב בי"ו בסימן פ"א בשמו להפסיק בין אחד לברוך וכ"ל שע"פ הירושלמי אתה כן:

וקוצרין ונולשין לפני העומר. בגמרא ברוך ותנן פרק י' דמנחות משנה חקוצרים בבית הפלגים שבעמקים אבל לא
נולשין. אנשי יריחו קוצרין בראון חכמים ונולשין שלא בראון חכמים. ולא מיתו בידם. ואם על שלשה תנן והני
מרבעה הוו. אלא שני מכאן קנרים:

וקוצרין לפני העומר. כאית תניי לתני מלפני העומר בירושלמי ריש מסכת חלה כמ"ש שם. לשלוך תניי לתני אתם
מלפני הפסח. הכי נמי הוס ליס למתני הכא לפני הפסח:

ומתירין גמזיות. ואין ספרים דגרסי מתחיל כגון"ם
הר"ב הוא מלשון זרין לארוח בגמרא לסוף שבת
ממתיתין לא אם סוירין לאיסא לתפרס לס בגמרא זירי לארוי
הן עגבי אילנות פו'. * ושיין מ"ם מסנס ו' פ"ג דמעילה:
ונותנים פאה לירק. פי' הר"ב
לקי"ל לכל דבר שאין
מכניסו לקיום וכו'. ומתרינן בגמ'
לאיכא נמי ס"ל לתק כלא כלתקן
סתמא במסנס ל' פרק קמא דפאה.
וכבא בעלי הלפת שמכניסין אותן
לקיום על ידי שמאוה עסה ממר
הבר מכניסו לקיום ע"י ליח שמיה
קיום. ומר סבר לא שמיה קיום:
ט ששה דברים כו'. בגמרא
שלמו זו אינם מן
המנסה. אלא אמו רבנן שנה וכו'.
וכן כתב הרמב"ם ואת הסלכה היא
תוספתא. אבל ראיתי לפרשה
לפי שיש בה תועלת ע"כ:

גירד עצמות אביו. דכתיב בדברי הימים (ב' כ"ה) וישכב
אתו עם אבותיו ויקבר בעיר ירושלים כי לא הניחוהו
לקברי מלכי ישראל. ומלתקן גירד עצמו אביו וסיה ליה למתני
כשמת אביו גרדו אלא שמע מיניה שהיה לו אחר עיכול הבשר
כי כן היה מנהגם לקבור מיתיהם. ואחר זמן כשנתבלה הבשר
מלקטים העצמות וקוברן בארונות כדאיתא בסוף טי"ל. אבל
לפי הטעם הגרדו משום שיהגה וכו' הלפירש הר"ב. וכפירוש
רש"י לא יתכן לומר הכלהונו עצמות גירד ממש שמתחילה
בקברו תוליו במטה נאה וכשדה. אלא כ"ל שלא היה כאן כי
אם קבורה אחת. כי לא כן יעשה למלכים לקוברם בתחילה ואח"כ לנקב עצמותיהן. אלא קולם קבורתם מחנטין אותם וע"י
התיבה שהיא עולה כל האיברים הפנימים ומתלא במקומן בשמים ומשיחה הגוף מבית ומחוץ לא יתעפש ולא יסרח ויהיו
הבשר מעט מעט עד שיתאחרו העצמות לבד כדברי האברבנאל בפרשת ויחי. וכמו ממלא בשמואל (שמואל א' ל"א) ויקחו את
גוית שאול ואת גוית בניו ויגמר ויסרפו אותם שם ויקחו עצמותיהם ויקברו ונו' קראו חיבטה בשם שריפה. וסרלית כתב שמלת
על שם הבשמים שסורפים ע"כ ולי נראה שהשריפה מוסב על הגוויות לפי שבשמו התנטה שורפים אותם. וכפה בעיל הכתוב
אלא קברו אחר השריפה כי אם העצמות. ואין זה כי אם שהשריפה הואת שריפת התיבה היא ולא כשאר כי אם עצמותיהם
ולא ן עלי תשובה ממאמרם ז"ל בפרק קמא לעבו"ם לף י"א שאמרו שורפין על המלכים וכו' ומה שורפין מטותיהן וכלי השמישן.
ש"מ לשריפת מלכים היינו מטותיהן וכו' וגבי שריפה דשאול האמורים ת"י וקבו עליהן כמו לקבן על מלכיא. לא קשיא כלל.
שזה שאמרו רז"ל מטותיהן כו' היינו לאשמעינן שאין בהם משום לרבי האמורי לאשאי מר"ל אתם לם"ל כיון שאין חועלת מניע
משריפה זו שאין זה אלא מלרבי האמורי ולאסור קמ"ל דשרי. ועוד דאלו לשאר אדם אסור. אבל בשריפת החנטה שיש בה
תועלת גדול שלא יתעפש ולא יסרח וירימה לא תסלוטו בו ולא יחרתקו ממנו פני אדם לא אילטרך לאשמעינן. והחכם יסומתן
בתרגומו גם כן לא כתב אלא לבאר ולהוסיף שלא מלבד שהרפו אוהבן על ידי חנטה וכיוצא בזה להועלת האמור בכתוב
עצמו מלאמר אורחם גם מלכתיב בחר בכי ויקחו עצמותיהן כמ"ש אלא ביאר שבכלל ויהרפו שיהיה כל ענין שריפה המלכים כמו
דקלן על מלכיא ולא לי הוליא זה ממלת שם. שהיא מיותר לבאורה אלא שאמר שכתוב שהרפו אותם ע"י. החנטה וגם שרפו שם
שריפה לחתה והיא מטותיהן וכלי השמישן. ולא לנו כי גירד עצמות שאמר קבורה זו שיהה לו ולא אחרת. כי כן הרגן של
מלכי וכבוד לא נעשה לו בשום קבורה כלל: וגנז ספר רפואות. פירש הר"ב לפי שלא היה לבם נכנע בפירש"י. והקשה
הרמב"ם הלא כן כשיראיב שאלה ויבן אל הלחם ויאכל ממנו בלי ספק שבריא מאורו חולי החזק חולי הרעב אם כן כבר מלא
ולא יעבן בחלסן. נאמר לסם הוי שונים כאשר מזה לשם בעת האמלה שמלילא לי מה שבשיע אותי ויסיר רעבתנותי ואחיה
ותתקיים כן אולם לו שמלילא לי רפואה ירפא חולי כשלאחרפא ממנו ומפני כן פירש פרושו שכתב הר"ב בשמו: והקשה

והאיקשה לו גם כן על כן פירושו למעיקרא למה נעשה זה הספק
על סלורות (לכאן שיש מפרשים בין ישראל) על שהמלך
עוזא יתכן לומר שנתחבר מחכמי ישראל • ועוד שהוא ליה
לשרפו * ונסקלמת הרמב"ן • לפירוש הראשון כתב שנלמד
בתב ספר רפואות הוא) ואמר
שלא עשאם המחבר כלי לעשות
מעשה אלא על דרך החכמה
לטבע המלומר וכדרך שאמרו ז"ל
ולא הלמד לעשות אבל אתה למד
לבנין ולסרות :

קצץ ללחות סיכל • כלכתיב
במלכים ב י"ח ו"ו בעת
ההיא קצץ חזקיה את ללחות היכל
ה' וגו' ויחתם למלך אשור ולא הודו
לו שהיה לו לעשות בסקב"ה :
שתם מי גיחון • בדברי הימים
(ב' ל"ב ל') כתיב והוא יחזקיהו
שתם את מוצא מימי גיחון העליון
ויישר מיימיה כתיב ויסתמו את כל
המעינות וגו' למה יבואו מלכי
אשור ומצאו מים רבים • וגיחון לשכא לאו שיינו גיחון הבפרסת
ברלשונות הוא הסובב את כל ארץ כוש • אלא מעין כיס ברחשלים
שנקרא כן • כלכתיב בתחילת ספר מלכים והרכבתם את שלמה
ונומר והורלתם אותו על גיחון ומשח אותו שם • כפירש"י
בפרק קמא דברכות דף י' : עיבר ניסן בניסן • כמו
שנאמר בדברי הימים [ב' ל' ב'] ויועץ המלך ונומר לעשות
הפסח בחדש השני :

פרק ה תמיד נשחט • כתב הר"ב זמן שחיטת
תמיד מכי יעטו כלני ערב וכו' ואין כל
נוטה אלא כל אדם חתיו • רולה לומר ואין לו נטייה
לא לנחרת ולא לנערב • אבל שיהיה חתיו ממש זהו דבר
שבמקום מכתיבו בכל אלו הארלות ואף בארץ ישראל • לפי
שאין כל אדם חתיו אף בחמנע היום • אלא לשוכנים בין
עגול הרקון לעגול גדי • ואתה בשנה הבא הקיים מפה הראש
לקחת קנתה אים אים בזמן לפי מספר עגולי הסמים שתעשה הראשית הסנה על אחרית הסנה • אבל לשוכנים חולה לעגולים
האמורים לעולם הסמים הרומית או לפוטית לבם ושנשה לל בסברת הסמים לפון או לדרום אפילו בלהרים והיה ארץ ישראל ידעתו
כי היא כמו שמנה מעלות לצפון עגול הרקון • ולשון הרמב"ם מה שאריך הלל ורולה לכל שהאריך :

בשבת ומחצה • פירש הר"ב ומאחרין וכו' שלי אפשר להקריבם וכו' הלם כל הקרבנות כלם • וז"ל רש"י ולא תשליך על
תמיד הערב לאחר תמיד הערב לא תקריב קרבן ועיין מנחות ל' פרק ז' לר"ה :

בערב פסח נשחט בשבע ומחצה • פירש הר"ב שהפסח קרב אחר התמיד וכו' מפורש במנחות ג' ע"ב :

הא לאיתה בערב שבת וכו' • כ"כ הר"ב לא יכא מי לייתי הפסח וכו' ולא"ך לגלותו מבעוד יום • וכן לשון רש"י בכלן •
גם ב ומא דף כ"ח אבל רולה לומר קולם הלילה הפ"ל תנן בסוף פרק קמא דשבת מהלילין את הפסח בתמור עם תמיד
ולשון הרמב"ם לפי שא"א לגלותו בליל שבת ומ"ש הר"ב * ומתחבין ליה אלוים עיין מ"ש בפ"ש מנחות ב' בס"ל :

ב' ששחטו שלא לשמו וקבל וכו' • פירש הר"ב בארבע עבודות הללו המתחבים פוסלת זה יתבאר בארוכה במקומו ריש
זבחים אבל מ"ש מחבר ר"ל הלבור שחוסב ואומר שלא לשמו וזהו שכתב לקמן בהמשך כגון לאחר בריתו שחטו
לשמו כו' וכ"כ התוספות סוף פ"כ דבבא מציעא ואעתיקם שם בס"ל :

אלו לשמו ושלא לשמו • כגון שחטו לשמו וקבל הדם שלא לשמו •
אלו שלא לשמו • הקטיפה המשמשים המתחבים מעבודה לעבודה
אלא הדם בהעבה עבודה זו על חברתה לעשות במתחבים
פבולה כגון לאחר בריתו שחטו לשמו ע"מ לזרוק דמו שלא לשמו
נפסל הזבח מיד ואפי' לא עשה
הזריקה במתחבים פסולה כמו שחשב
וכבר מבמעוה' המתחבים אלו שחשב
בשעת שחיטה לזרוק הדם שלא
לשמו ושחטו לשמו פסול • ופסח
לפסול שלא לשמו נפקא לן מקרא
לכתיב (שמות י"ב) ואמרתם זבח
פסח הוא לה' אשר פסח על בתי בני ישראל בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל
פסח הוא משמע לעכב : ג שחטו
שלא לאוכלין • חולה וזקן וקטן
שאין יכולין לאכול כזית בשר ואיקבו
מוציא אחרים אלא הן • פסול
לגבי אכלו כתיב (שם) שרלוי
לאכל : שלא למנויין • נמנו עליו
חבורה זו ושחטו לשם חבורה
אחרת : לערלים • לישראלים
שאינו אחיכם מחמת מילה וכמו
פסולים לאכול פסח • לכתיב (שם) וכל ערל לא יאכל בו •
וטמאים כמו אסורין בקדשים ובכרת הן על אכילתן : לאוכלין
ושלא לאוכלין כשר • ולא לשמו בלשמו ושלא לשמו לפסול שבדם
פסולו בגופו • שהמתחבים שפוסלהו היהב בגופו של קרבן אבל
לאוכלין ושלא לאוכלין אין המתחבים הפוכלת בגופו של קרבן
אלא בדבר שהוא חוץ ממנו : מומרים בלשון • שלא יקרוש כלי
שיבא רלוי לזריקה : ואם זרק קודם לרמיד בשר • ולא"ג
לפסח מלאוחר להתמיד מקום לכתיב ביום בערב ובין הערבים לא
נפסל בפסי :

7 השוחט

לשמו ושלא לשמו • אבל שלא לשמו
ולשמו • פסול • ביצד לשמו ושלא
לשמו • לשם פסח ולשם שלמים • שלא
לשמו ולשמו • לשם שלמים ולשם פסח :
ג שחטו שלא לאוכלין ושלא למנויין
לערלים ולטמאים פסול • לאוכלין ושלא
לאוכלין • למנויין ושלא למנויין • למולים
ולערלים • לטמאים ולטהורים • בשר •
שחטו קודם חצות פסול • משום שנאמר
(ויקרא כ"ג) בין הערבים • שחטו קודם
לתמיד בשר ובלבד שיהא אחר ממרס
ברבו עד שיזרק דם התמיד • ואם נזרק
בשר :

ד השוחט

לשמו • מכל מרוס אף מעבודה לעבודה נמי לא מלכעריך
לשמו שנכנקים שלא לשמו מלכך מפרש לה רבי ומבבא
יהודה הוא דלייק לרבי אמא • כך נרמין לבריו • אבל לא יעלעקי
מי הכניסו לכל הדוחקים הללו • דבהדי אמרי בגמרא דבבא
דלשמו שלא לשמו לא לריכא לבא היינו ריש לולו או קתני •
ובבבו בהו' אלין לפרש בא בסתם ובא במפרש דסברא הוא
דבסתי עבודה אינו מועיל מפרש יותר מבסתם ע"כ • ומוקים
לה לבבא ז' דלשמו ושלא לשמו למחבר בסתי עבודה כגון לאמר
בריני שוחט לשמו וכו' • ולקתני הו אלא שלא לשמו ולשמו פסול
בדין הוא דלא מלכעריך ליה ואיידי דהנא דלשמו ושלא לשמו •
תנא נמי שלא לשמו ולשמו • וכיון דהגמרא מיתא ליה לפרש דתנא מייידי • לא הוי ליה לבחור דרך לעצמו וסובל בזה גם כן לוחק בגול
דנמלי דלשמועינן בסיפא לא הוה ליה כלי שנא דמהנייה בה • ועוד משום דכי אלא מייידי בחר בפירושו הוא ומלינא לא
נפקא לן מידי • אלא הוה ליה לבחור פירוש מלבו שהיה לו לפרש כדרך מוקמתא בגמי דלשמו ושלא לשמו מייידי בעבודה אחת
ולשמועינן דאף בגמר דבריו נחפה והנא הו שלא לשמו ולשמו דלשמועינן דבגמר דבריו נחפה היינו כר"ו דפ"ה דחמורים מסנה
ג' דאף בגמר דבריו נחפה אמרינן • ולהרוויהו מיכון • לאכוקי מבן נגב בפ"ז דב"ב ומסנה ג' דאמר תבוס ל' אחרון דוקא והוי
כשר • וכן הלכה כר"י במסכת תמורה • וכר"ב בעצמו מפרש כך בבבוה הללו בפ"ק דזבחים מסנה ל' ובריש מנחות • * ועיין מ"ש
במשנה מ' פ"ח דב"מ ומ"ש הר"ב כגון דאמר כו' עיין בזה מסנה י"ב פ"ג דב"מ : פסול פי' הר"ב נפקא לן מקרא דכתיב ואמרתם
וגו' ועיין בריש זבחים בפירושו :

ג ושלא למנויין • לת"ר במכסה מלמד שאין הכבשה נשחט אלא למנויין • גמ' : לטמאים ולטהורים • כן המוסח בכל הספרים
שרלתי * [וכן בתוי הבוכפות ריש דף כ'] ובכוף פרק לקמן נמלא בסדר המסנה פירושמי לטהורים ולטמאים :
שחטו קודם * (לתמיד כשר דלבהילה בבה מאוחר לתמיד) מבוס לכתיב ביום בערב ובין הערבים כלכתב הר"ב שלאמר
(לבריה י"ו) פנה את הכבשה בערב והחטו אותו וגו' בין הערבים • ואלו בתמיד לא כתיב אלא (במדבר כ"ח) את
הכבש השני תעשה בין הערבים • בגמרא דף נ"ט ורמב"ם בפרק ה' מהלכות המידין כתב פעם לפי שאי אפשר שיקריבו כל ישראל
בהמיסן בשתי שעות • ועיין מה שכתבתי ריש פרק ה' * (לסוטה) ופרק שני ליבמות : [משנה ה' מה שדרש טעמא דקרא] :

7 השוחט

משנה ג'
שחטו כו' עי
ביחו' רש
בתיבור ואם טרם
כשרעיב מזבחי
דף נ"ח מפרש
דאיירי שהחטנם
בתפי' תילקתאי
הפכת ודיוק ליה
חדקתני עד
שיזרק דם בתמי'
ולא קתני עד
שיקטר ויזרק
אבל אם לא שחטו
עדיין הוא
יזרק דם שבתמי
לבתחילה הרמב"ם
מאחורו הבתיבם
החשנה בלשונה
ולא ביאר מלוש
מזה :
תוספות ד"ה ומ"ל:

כ"ל שלא לשם
יעשנה ש'

ד' השוחט עיין בלקמן ע"ל סחמן • מ"ש סר"ב בסמוך בדרשת אחל מבני חבור אמר קרא לא תשחט ולא יצין לא תשחטו על חמץ סיך לעבר עליהם משום לא יצין בגמרא • ומ"ש סר"ב לאפילו סחמן חמץ לעורים מכ"מ בגמרא לא מצא לכתוב על חמץ לא בעינן על בסמוך ועיין מ"מ סי' פי' לא אמרתם מה שאכלתם בפ"ל • ומ"ש סר"ב לאין שחט נפסל • בירושלמי מפרש לוכח קרייתם רחמנא • כ"מ פ"ח מהלכות קרבן פסח :

רבי יהודה אומר אם סחמיל • פי' סר"ב שסיס סחמן בדרשת הסותם לו מקרי"ב ר"ל חרק בלם לו מקט"ר סאמורין לזריק לם פירש"י לאחרביות במכילתא מלם זבחי • ומקטיר לפיכן בם"ס ומלסמכי לא תשחי ללא יצין חלב כל שיהו בעבולם שלהן באוהרת אלנה ומנו נמי באוהרת ממקלכיע ולפיכן הכי וס"ל לסר"ב לפרש כן בחכ"קמא ומ"ש סר"ב דלריך זבחי ומיוחד לי • בס"ס • ולריך לומר להכי ליף זבח זבחי כלומר זבח היינו פסח וכתיב נמי בית"ל לסמיל סחמיל ילסא ר"י אלפסחמיל קאמר ס"מ לכוסיף בלא :

ושאר כל סזבחים • ס"ס לכתיב זבחי זבח מרי זמני קרי ביים זבח זבחי • פרש"י שקיל י"לחד מיסייסו שלי אלילן וקרי ביים זבח לסיימו פסח וקרי ביים זבחי לשאר זבחים :

ובמועד וכו' שלא לשמו • פי' סר"ב שלא לשם שלמים חייב לשכי קלי • כלפירש ברפ"ק דזבחים לקי"ל פסח בשאר ימות השנה שלמים הוי וכל דינו כשלמי' וקשה לאפי' לשמו יהא חייב להא שלמים שהחנו שלא לשמן לשיינו לשם פסח חייב ומוקים בש"ס דשכא כגון שהיו הבעלים טמאי מת ונלחין לפסח שני לכתמי לשם פסח קלי • ועיין עוד מה שכתבתי שם בזבחים :

דחייב כתב סר"ב מהום לא תשחט בשלי לאו שלא יראה וכ"כ רש"י • אבל בריטא לא פירשו כן מהום לאו שלא יראה אינו בי"ל לכל שבעה כתיב בי שלא יראה וכלתמיק המגיל בפ"ג מהלכות חמץ :

ה' בזיכי פירש סר"ב כפות • שבן מרגוס כף אחת בזיכי תלת :

ויקרש כתב הרמב"ם פירושו ויקפא מגזרת קפאו תהומות • (שמות ט"ו) ע"כ • ובאיזבי" וכגבינה תקפאני ת"י וסיך גובנין קרשתא יתי :

ו קבל

ד' השוחט את הפסח על החמץ • עובר בלא תעשה • רבי יהודה אומר אף החמיר • רבי שמעון אומר הפסח בארבעה עשר לשמו חייב ושלא לשמו פטור • ושאר כל הזבחים בין לשמן ובין שלא לשמן פטור • ובמועד לשמו פטור • ושלא לשמו חייב • ושאר כל הזבחים בין לשמן ובין שלא לשמן חייב • חוץ מן החטאת ששחט שלא לשמה : ה' הפסח נשחט בשלש כיתות שנאמר (שמות י"ב) ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל • קהל • ועדה • וישראל • נכנסה כת הראשונה נתמלאה העזרה : נעלו דלתות העזרה • תקעו הריעו ורקעו • הכהנים עומדים שורות שורות ובידיהם בזיכי כסף ובזיכי זהב • שורה שבולה כסף כסף • ושורה שבולה זהב זהב • לא היו מעורבין ולא היו לבזיכין שולייים שמא יניחם ויקדש הדם :

ו שחט

הפסח מחייב אשאר זבחים אם שחטו לשם פסח • ובמועד • בתוך הפסח אם לשמו שחטו לפסח על התקנה שו מלא השחט לפסח שלא לשמו • פסול והוא לא שחטו שלמים רלוים : שלא לשם שלמים חייב • לשכי קלי • והוא לם שחטו רלוים • וחייב מהום לא תשחט בשלי לאו לא יראה ולא יעלה : ושאר כל הזבחים : שמזבחו בתוך הזמנה על חמץ • בין לשמן בין שלא לשמן • חייב • דקרא אשאר זבחים נמי אזהר : חוץ מן החטאת ששחטה שלא לשמה לפסולה הוא • מהו לכתוב בשחטו חטאת • הוא • הוא ולא הנשחטה שלא לשמה : ה' הפסח נשחט בשלש כיתות • [בין שלמור מרובים] בין שלבור מו שעטים • ויכולים כלן לשחוט בבת אחת • מעוט ליחלק לשלש כיתות • זו אחר זו : שני ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל • קהל • ועדה • וישראל • הרי שלש כיתות : בזיכי • כפות גדולות לקבל בשר הזבח : שורה שבולה בכסף כסף • לשכי שפיר עפי : ולא הו לבזיכים שולים • לחבים הו מלמעלה ותחתיהם חלים כדי שלא יוכלו ליתב על הקרקע • שמא יזיחום הכהנים ליתב על הקרקע עד שיקבל הם אחר מתנה שהם מרובים ושבחוים ויקרום הלם ולא יהיה ריאוי לזרק :

ו שחט

ו שחט ישראל וקבל הכהן • נותנו לחברו • וחברו לחברו • ומקבל את המלא • ומחזיר את הריקן • כהן הקרוב אצל המזבח • זריקו אחת כנגד היסוד : ז יצתה כת ראשונה ונכנסה כת שניה • יצתה שניה ונכנסה שלישית • במעשה הראשונה כך מעשה השניה והשלישית • קראו את החלל • אם נגמרו שנו • ואם שנו של שו • אף על פי שלא שלשו מימיהם • רבי יהודה אומר מימיהם של כת שלישית לא * הגיע לאהבתי כי ישמע ה' מפני שעמה מיעטין : ח כמעשהו בחול • כך מעשהו בשבת • לא שהכהנים מריחים את העזרה שלא ברצון חכמים • רבי יהודה אומר כום היה ממלא מרם התערובות • זרקו זריקה אחת על גבי המזבח ולא הודו לו חכמים : ט ביצר תולין ומפשיטין • אונקליות של ברזל היו קבועים בכתלים • ובעמודים שבהן תולין ומפשיטין • וכל מי שאין לו מקום לתלות ולהפשיט • מקלות דקים חלקים היו שם ומניח על כתפו ועל כתפחברו ותולה ומפשיט • רבי אליעזר אומר ארבעה

ז' ועיין במשנה ז' פרק ב' לבילים • אבל בפכ"ח מסלכות שבת לסרמב"ם כתוב לאין מליחין סקרקע ואפי' סיה רלוף באבנים שלא יעשה כלרך שהא עושה בחול • ויבא לסשוות גופות בזמן שהא עושה כן במקום שאינו רלוף ע"כ • ומגיל כחב שיגא לו מפרק כירה יעשה בתלמידו • של רבי מאיר שנכנס אחריו למרחץ וביקש לסיחה לו קרקע א"ל אין מליחין וכו' עד כאן • ווז סרחים יש לחות דלמא קרקע עולם סיתה ולא רלופה • לכך נראה בעיני דמסך מחיתין יגא לו וסכי לייב ליסנים שלא יעשה כלרך שהא עושה בחול כמחיתין לתנן

כמעשהו בחול ומ' : מרם התערובות • פי' סר"ב המוטל על הרלפה ומפרש טעמא בגמרא שאם יסבך דמו של אחד מהן לאחר שנתקבל בכלי הכהנים הרחין הם ובולאי עבדי קבלה בכלי שרת ואגב זריזותייהו משתפך נמלא זה מכסרו ולא מהום הם לתמלות שמעורב בו • שלא קסבר רבי יסולם אין הם מבטל הם במשנה ו' פרק ח' לזבחים :

ו וקבל הכהן • לשון הר"ב הלם בבוך ומסיים רש"י מלואר הלה : זריקה אחת כנגד היסוד • פירשו הר"ב בספ"ם לזבחים ע"ם : ז קראו את הסלל • טעמא כלאיתא בפרק בתרא בגמרא לף קי"ז נכיאים שבמיסם תקנו לסן לישראל שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל ארם וארם שלא תבא עליהן מליחין (לישנא מעליא נקט) ולכשנגלים אומרים אותו על גאולתן (כלומר לכשנגלים) : אעפ"י שלא שלשו • לא גמרו פעם שלישית כפרש"י בפרק בתרא לסוכה • כמו שלעתיקנו בס"ל שם במשנה ו' : הן אלא הסכמים וכו' • ס"ה כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת הסכמים • מליחים את הטעזרה שלא הסיס שלא בכרון חכמים • לחלו לרגון חכמים לא הו מליחים ונמלא שלא הים מעשהו בשבת כמו בחול כ"פ הרמב"ם : שלא ברצון חכמים • מסיק בגמרא לית הים אלא מהום לאוויי גזמות • ולפ"ם שלא ברצון חכמים • לשבות לריכה חמירו • שבות שאינה לריכה לא חמירו : ולקשה בתו' לסא בעזרה לא שייך לאוויי גזמות הסיס לם רלפת אבנים • ותירלו לבין רובב לרובב הו גזמות אבל א"ל שגזרו בעזרה אטו כבוד דעלמא* (לכמה שבות אשכחן במקדש בפרק בתרא דערובין במשנה י"ב) לסא בעלמא נמי ליכא אלא שבות אלו דבריהם ז"ל • ועיין במשנה ז' פרק ב' לבילים • אבל בפכ"ח מסלכות שבת לסרמב"ם כתוב לאין מליחין סקרקע ואפי' סיה רלוף באבנים שלא יעשה כלרך שהא עושה בחול • ויבא לסשוות גופות בזמן שהא עושה כן במקום שאינו רלוף ע"כ • ומגיל כחב שיגא לו מפרק כירה יעשה בתלמידו • של רבי מאיר שנכנס אחריו למרחץ וביקש לסיחה לו קרקע א"ל אין מליחין וכו' עד כאן • ווז סרחים יש לחות דלמא קרקע עולם סיתה ולא רלופה • לכך נראה בעיני דמסך מחיתין יגא לו וסכי לייב ליסנים שלא יעשה כלרך שהא עושה בחול כמחיתין לתנן

בתרי"ב ד"ה קרקע לת הלבלן כל הבלים כתו' עכ"ל ורוה"מ כתבו דלא בתוספתא אבלים הסלל קרקע אבל הריטב"ם בפ"ל מהק"מ ויש לגיר כיון כאלו יכן בהלל כל פעם עוגן אחרים ראחי פרקים לכלכתא קרקע ל"ל הרמב"ם לכלכתא קרקע : חי"ט ד"ה שלא בכרון כו' ולשון שבות מבו' ע"ל ולא לגלח מליחו בלים ויבאו בלים לם בלים לסחוב ולגיבו מבו' לגלח בלים לגלח בלים לגלח בלים

ט מניח יהו על כתף חבירו • פי׳ ראובן עניה יד שמעון
על כתף ימין חברו ויד שמעון משמאלית מניח על
כתפו שמעון ומגלה שמעון יכולים לספסיע כל אחד בידיעתו
ומה דרבי אליעזר אסר במקלות אלא משום דאתיא לשיר
במקדש • דאם כן לשלוג בשבת
שבות דבמקדש • אלא כדמסיק
בגמ׳ פרק י״ז דשבת לקח״ל דבשאי
שבות שבירליים לאסרו אפ׳ במקדש
הוא״ל ולאסר בלאו הכי :
יהוציא אמוריו • פירש רש״י
חלבו • ונקרא
אמורין שאלו הן הלבר״ אמורי״
בתורה להקטירן • כן פי׳ רש״י ז״ל
בסוכתו לשדר קדשים וכיונא
בזה אמורי שרגלים במשנה ז׳ פ״ה
לסוכה • ורש״י שבתב חלבו ר״ל
ושמנן • ובפסח נאמר שאינם
וסכליות ויותרת שבבד מלבד חלב
שעל הקרב וחלב הכליות • ור״ל
בר״פ דלקמן תנן ושקטר חלבו •
ור״ל ושמנן : נתנו במזבח
ונקטירן • מפרש בגמרא אימא
להקטירן • דהרי שפשט כשרים בזר
כדפירש הר״ב בספ״ב דזבחים אלא שמפשיט זר הוא דלאם לו
לכהן לספסיע פסחי סדרים • ומאלך תני ומקטירן דמשמע
המפשיט הוא המקטיר : ישבה לה בסר שבת • פי׳ הר״ב
שאין יכולין לאליך פסחיהן • עיין מ״ש במשנה ט׳ פרק בתרא
דעירובין טעמא למה לא ערבו ועיין ר״פ דלקמן :

פרק ו דוחים את השבת • פירש הר״ב דלאמר מועדו
בפסח ועשה בני ישראל וגו׳ • עיין
במשנה דלקמן : וזריקת דמו • כתבו התוס׳ דתנא
שחיטתו דלא זריקה מהכא אלא מדאורייתא וכתבו עוד דלא
אגריך למתני ופשטו מהכא דסי׳ הקטר חלבו דאימו
יכול להוציאם אלא ע״י הפשט • על התוס׳ מהכא אימו ואח״כ
מפשיט תחיכות קנות דאין בהן שיעור עור כדאית׳ בפרק כל
כתבי דף קי״ז וגם כתבו עוד דלרבנן דפליגי אר״י בנו של ר״י
בן בתוקא מוחר להפשיט לגמרי אלא תהא מוטלת בכבילה וגם דלא תהיה בהם שבת י״ל דבפ׳ לגזרה לא קא מיירי •
ומה דמיירי בפליגתא דר״א ור״ע דמסיק דלמאן דאמר לוחה שבת לבהי קתני לה • וכתירוץ הראשון נראה לעת הרמב״ם
בפרק ג׳ מהלכות קרבן פסח שבתב דהמפשיטין את הגוף : ולא חילק בי״ל שחל להיות בשבת • וחקשר חלבו • בגמר׳ תניא אר״ש בא ורשם
זכר לשם לכל כתבי • ותדע דמיירי פליגתא דר׳ ישמעאל ורבנן מן התוספתא : כלומר (ויקרא ו׳) על מוקדה על המזבח כל הלילה ופירש״י (ועיין
כמה תבינה מלים בשעתה • שהרי אברים ופדרי כל הלילה ופירש״י כלומר (ויקרא ו׳) על מוקדה על המזבח כל הלילה (ועיין
בריש ברכות) ואין מתחיל לסס על שהחשך • ע״כ • ושעתא דמקדימין שהרי לחתם שחיטה את השבת • כלומר בהקפה דמזבח׳
בגמרא דף ע״ב ע״ב • וכיון טעמ׳ שהקרך הר״ב לפרש נבי שחיט׳ אלא לעשות וכו׳ דאי לאו הפנה קרא לא לחיון לשבת כלל :
הר בבר לו • על בחיפו • פירש הר״ב דאלו דרך רשות הרבים לעורה וכ״כ רש״י ומשמע מלשונם דירושלים רשות הרבים היא :
דאל״כ ס״ל דאמר • להביאו דרך רשות הרבים לירושלים • ונעוד דלא הוו לריכי לטעמא דחי נוסף אם עלמא • ובמשנה
ט׳ פרק בתרא דערובין פירש הר״ב דירושלים כרמלית היא • ודאיתי בתוספתא דף ס״ו בל״ה חוחב לו בגמרו שבתבו
דבגמרא בשמעתין משמע דיש איסור רשות הרבים בירושלים • ופירשו דהכא לאחר שנברלו בה פרלות וכפ״ג משני

בפרק

ר״ל אומר דוחין • לשבר מכשירי מלוס דוחים את שבת
במסבת שבת : ב שחיטה שהיא • אסורים בחולין בשבת מלוס
איסור מלאכה גמורים אע״פ כן דוחה את השבת בפסח • אלו
שם מלוס שבות לא ידחו • בתמיה : יוס טוב יוכיח • שהתירו כו
שחיטה ובשול שהוא אב מלאכה
ומוקדין לשיעור ואסרו בו לשבת
דבר מחוץ לתחום ולאכלו חולין
ושיש אפשר לו מתנגל • ואע״ג
לתחומים מלרבנן מה רלה רשות
למלוס • אבלה שיעור רשות הוא
ומורך גבוה מלוס היא ואם שעמידו
מבמים אסור שבות אלהן בתקוס
רשות • יע״ל דיוסו הם בתקוס מלוס
ורבי יוסטע סבר כל שמתח י״ט
מלוס היא אפ״ה אינו דוחה שבות :
הוא מודים שהיא מלוס • בטמא
מת שחל שביעי שלו לחיות בשבת
ערב פסח • שאם לא יזה לא
יעשה פסחו ואפילו הכי אינו דוחה
הכי קוס ליה לר״ע דלא לחיה •
ושאם שבות היא דמחזי כמתקן
המתקן גברא : ועליה אני לן •
וגם על הסאה אני מולה ואמר
שתלתה ולא יעבמנו מפסח מקל
ומאמר זה בעלמו : אמר לו ר״ע
אי חלוף • אי אני אחליף את הדין •
לפשיטו״ליה הסאה מעבבה ויולפינן
בק״ו מינה לשחיטה [שחעבב]
במועדו

רבי אליעזר אומר דוחין : ב אמר ר׳ אליעזר
והלא דין הוא מה אם שחיטה שהיא
משום מלאכה דוחה את השבת • אלו
שהיא משום שבות לא ידחו את השבת •
אמר לו ר׳ יהושע יום טוב יוכיח שהתירו
בו משום מלאכה ואסור בו משום שבות •
אמר לו רבי אליעזר • מה זה יהושע • מה
ראיה ראשונה למצוה • השיב רבי עקיבא
ואמר הואה תוכיח שהיא מצוה והיא
משום שבות ואינה דוחה את השבת • אף
אתה אל תתמה על אל • שאף על פי שהן
מצוה • והן משום שבות • לא ידחו את
השבת • אמר לו רבי אליעזר ועליה אני
דן • ומה אם שחיטה שהיא משום מלאכה
דוחה את השבת • הואה שהיא משום
שבות אינו דין שדוחה את השבת • אמר
לו רבי עקיבא או חלוף • מה אם הואה
שהיא משו׳ שבות אינה דוחה את השבת •
שחיטה שהיא משום מלאכה אינו דין
שלא תדחה את השבת • אמר לו רבי
אליעזר עקיבא עקרת מה שבתים בתורה
בין הערבים במועדו

ב מה ראיה ראשונה למלוס • משמע
דר׳ אליעזר מולה דבראשונה
שעמידו דבריהם ובריש פ״ך דשבת
ס״ל דמותרין לתלויים בשבת ובחוס׳
תירלו דלא שרי אלא דוקא במשמרת
לא הוי מלאכה כולי האי ע״כ •
ואפשר דמה לומר לאבריו דרבי
יהושע קאמר ולית לא ס״לי ואפ״ה
קאמר ר״ל מהוס דס״ל דכל שמתח
י״ט מלוס ואע״ג דאסלכה דר״יהושע
מ״מ לענין ערובי תחומין מקרי
רשות • כמ״ש במשנה ז׳ פרק ג׳ :
הואה תוכיח שהיא מלוס • פירש
הר״ב דטמא מת שחל שביעי
שלו לחיות בשבת ערב פסח אם לא יזה לא
יעשה פסחו ואפילו הכי אינו דוחה
לסבי קוס ליה לר״ע דלא לחיה •
ומאלה שבות היא דמחזי כמתקן
המתקן גברא : ועליה אני לן •
וגם על הסאה אני מולה ואמר
שתלתה ולא יעבמנו מפסח מקל
ומאמר זה בעלמו : אמר לו ר״ע
אי חלוף • אי אני אחליף את הדין •
לפשיטו״ליה הסאה מעבבה ויולפינן
בק״ו מינה לשחיטה [שחעבב]
במועדו

לכן ולמה יאמרו • ולוחה לומר למפעול יום לא היו יכולים ואחר כך יהיו יכולים • ואין הפרק אלא שמפני כן הלך לו הרמב״ם
לפרש הסוגיא מעבה הכי הוי הפחתו וחהקו עליהם קולם ובלבלם וסיים • ואמרו אם יעלה להם והוסבו הגלתו כלכתב בהגהותיו
פרק ו׳ מהל״פ • וכתב עליו כסף משנה וז״ל דבר תמוה למה לא אמרו קולם מעבה • וכי בתר לעבדין מתמלבין • ועוד למה נלחו •
הוה ליה למימר שיהו ויטבלו ויסחבו פסח אחר • ועוד כתב (במלבר ט׳) למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן יי׳ ולא כתבריא
בבר הקריבו את קרבן יי׳ ולא היתה הבאלה אלא אם יעלה להם הקרבן הבבר הקרבו קולם הזה ובבלה • ולוחה לפרש לבלתי
הקריב הייתה ה״עלה וכו׳ • ועוד מלי קאמרו אלתו טמאים והיו יכולים ליטבל בבבלה והזה עב״ל • ולקמן בפרק ח׳ משנה ה׳
חזר בו הר״ב ופי׳ כלעת הרמב״ם לאם חל שביעי שלו בארבעה עשר ערב הפסח לאפילו הוה ובבל נלחה משום גזירת הכתוב
כלקמן הם • ובהא כ״ע מודו וכהא בשביעי שחל לחיות בשבת י״ג בניסן ס״ל לר״ע דאפ״ה אין מזין עליו והסעם כתב בחסורו
פרק ו׳ הסעמיהן דבריהם בכרת מפני הבזיון הסאה אסור בהזיה משום שבות אימו זמן הקרבן שחיבין עליו כרת לפיכך הסעמיהן
דבריהם במקומם אע״פ שהבהר מורה לעתיד לבא לעמוד במקום כרת ע״כ • ומיהו בגמרא הסיב ר״ע דומר מת חוכיח
שחל ז׳ שלו לחיות בשבת ובערב הפסח הסאה מלוס והיא משום שבות ואינה דוחה את השבת • משמע המזלאה טמא מת בערב הפסח
הסיבו • ולריך לומר הבע״פ דקאמר אלו דוקא אלא הבהר לפרש הבהיבת הזאה ולאפוקי מהבאה לפסח ולאפוקי מהבאה לטהרומה לה״ק ובערב
הפסח כלומר היום משום הפסח ולא משום הרומה אבל אלו דוקא בע״פ עלמו אלא הבהר ע״פ הקאמר א״ג ערב הפסח הבהר
ערב של יום המקריבין בו הפסח • והיינו יום י״ג הבהר ערב לי״ל שבו הוחטין הפסח • וכיונא בזה בלשון הפתוב בפרשת מסעי
ממחרת הפסח יצאו בני ישראל וגו׳ הפירושו

ממחרת

ממחרת יום הקרבת הפסח:

במועדו • לשון הר"ב ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו וכן לשון רש"י • ואין ספק ללא גרסינן במשנה בין הערבים במועדו ומכי כתיבי קראי ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו בארבעה עשר יום בחודש הזה בין הערבים תעשו אותו במועדו ומלאתי בספרי למבמועדו קמא ליף בגזירה שוה מתמיד דלתי שבת כלפירש הר"ב ר"פ ומבמועדו בתרא ליף דמומה את הנמנעים לכך ברא ללא גרסי בין הערבים במשנה: כל מלאכה וכו' • וכן פרק י"ט דשבת ובפרק י"א דמגילה ועיין במשנה מ' פ' בתרא דר"ס: ג בחול ובטהרה • ז"ל הר"ב חגיגה ללא לחיא שבת • לשון רש"י אות • ואפשר דלמכי לא נקטי נמי וטומאה ללא ליתי למעטי לתרוייהו כי הדדי הוא דלא לחיא • לפכי לא נקטי אלא חדא וס"ל ירו לאיך: ובמועדו • כתב הר"ב דאוכלין חגיגה חתלה כדי שיהיה הפסח גמר שביעתן מסיים רש"י וחחשב לכן אכילה ועיין בתשבה מ' פרק בתרא:

במרובה ובטומאה • לא ידענא אמאי הני סדריה לריש ד ולילה אחד • ס"ג בירושלמי יזכן בספרים לקמן משנה ז' פרק ה' לזבחים • וכבר כתבתי בזה במשנה ה' פ"ג לברכות: ה שחטו שלא לשמו חייב • וא"ת למאי למסקינן בריש פ' י"ל דשבת לחובל אינו חייב אלא בצריך לגוף אלא לאו הכי מקלקל הוא וס"ל הכי מקלקל הוא • ובגמי פריך לה במה לקמן אפשטו שלא לאוכלין מאי תיקון ומשני אם עלו לא ירדו ופריך שחטו ונמצא טריפה בפתח פטור ומשני בגלוי חייב מה תיקון • תיקון לגמרא מילי בגלגל • ותימא הלא פריך לה בריש אם אמרת באמורי בזבר שיש להן קלבה • בגמרא פריך לה והכי תיקוקת למשנה ה' פרק י"ט דשבת לים להן קלבה ופוטר רבי יוסף • ומשני לפכא כגון שקלם ושחטינהו לאמורי בזבר בריש • ולתם נמי אי קלם ומל שלא שבת בע"ם • מולה ר"י לחייב • וכבר כתבתי זה בריש מסכת שבת בס"ל ו חייב

במועדו • ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו (במדבר ט'): הבא לי מועד לאלו • שיהא לפס זמן קבוע כמו שקבע לשחיטה הלכך כיון שלא קבע לפס זמן ומאי למעבד מתחול לא לחייא וסלאם נמי לאו מעפיס לפסח שיא ולא כתיב ביה במועדו • ופלגה הר"ב: ג אימתי מביאים עמו חגיגה עם הפסח בי"ל ביומן: בזמן שהוא בא בחול עמו חגיגה עם הפסח בחול ובטהרה • ולמע"ג לפסח לחי שבת ושומאה חגיגה לא לחיא שבת: ובמועדו • שהיה כלי שיהיה הפסח גמר שביעתן: בזמרובה • שהיה הקרבה מועטת ולי לחן בפסח לבלו: ושומאה • שרוב לבור טמאין אין מביאין עמו חגיגה: ד חגיגה היתה באה מן הצאן מן הבקר • מן הכבשים • ומן העזים • מן הזכרים • ומן הנקבות • ונאכלת לשני ימים ולילה אחד: ה הפסח ששחטו שלא לשמו חייב עליו חטאת • ושאר כל הזבחים ששחטן לשם פסח • אם אינן ראויין חייב • ואם ראויין הן • רבי אליעזר מחייב חטאת • ורבי יהושע פוטר • אמר רבי אליעזר מה אם הפסח שהוא מותר לשמו • כשישנה את שמו חייב • זבחים שהן אסורין לשמן • כשישנה את שמן • אינו דין שיהא חייב • אמר לו רבי יהושע לא • אם אמרת בפסח ששינהו לדבר איסור • תאמר בזבחים ששינן לדבר המותר • אמר לו רבי אליעזר אימורי צבור יביאו שהן מותרין לשמו • והשוחט לשמן חייב • אמר לו רבי יהושע לא • אם אמרת באימורי צבור שיש להן קצבה • תאמר

במועדו בין בחול בין בשבת אמר לו רבי הבא לי מועד לאלו • כמועד לשחיטה • בכל אמר רבי עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת • שחיטה שאי אפשר לעשותה מערב שבת • דוחה את השבת: ג אימתי מביא חגיגה עמו • בזמן שהוא בא בחול בטהרה ובמועט • ובזמן שהוא בא בשבת במרובה ובטומאה אין מביאין עמו חגיגה: ד חגיגה היתה באה מן הצאן מן הבקר • מן הכבשים • ומן העזים • מן הזכרים • ומן הנקבות • ונאכלת לשני ימים ולילה אחד: ה הפסח ששחטו שלא לשמו חייב עליו חטאת • ושאר כל הזבחים ששחטן לשם פסח • אם אינן ראויין חייב • ואם ראויין הן • רבי אליעזר מחייב חטאת • ורבי יהושע פוטר • אמר רבי אליעזר מה אם הפסח שהוא מותר לשמו • כשישנה את שמו חייב • זבחים שהן אסורין לשמן • כשישנה את שמן • אינו דין שיהא חייב • אמר לו רבי יהושע לא • אם אמרת בפסח ששינהו לדבר איסור • תאמר בזבחים ששינן לדבר המותר • אמר לו רבי אליעזר אימורי צבור יביאו שהן מותרין לשמו • והשוחט לשמן חייב • אמר לו רבי יהושע לא • אם אמרת באימורי צבור שיש להן קצבה • תאמר

תאמר בפסח שאין לו קצבה • רבי מאיר אומר אף השוחט לשם אמורי צבור פטור: ו שחטו שלא לאוכלין ושלא למנויין • לערלין ולטמאין • חייב • לאוכלין ושלא לאוכלין • למנויין ושלא למנויין • למולין ולערלים (וירו' לטהורים ולטמאים) פטור: שחטו ונמצא בעל מום חייב • שחטו ונמצא טריפה בפתח פטור • שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידם • או שמתו או שנטמאו פטור • מפני ששחט ברשות: פרק ז כיצד צולין את הפסח • מביאין שפוד של רמון ר"ת חובו מתוך פיו עד בית נקבתו • ונותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו • דברי רבי יוסי הגלילי • ר"עקיבא אומר כמין בשול הוא זה • אלא תולין חוצה לו: ב אין צולין את הפסח לא על השפוד • ולא על האסכלא • אמר רבי צדוק מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על האסכלא • נגע בחרסו של תנור יקלף את מקומו • נטף מרוטבו על החרס וחזר עליו • יטול את מקומו • נטף מרוטבו על הסולת יקמוץ את מקומו: ג סבו בשמן תרומה אם חבורת כהנים יאכלו • אם ישראל • אם חי הוא ידיחנו • ואם צלי הוא • יקלוף את החיצון • סבו בשמן של מעשר שני לא יעשנו דמים על בני חבורו שאין

תאמר בפסח שאין לו קצבה • רבי מאיר אומר אף השוחט לשם אמורי צבור פטור: ו שחטו שלא לאוכלין ושלא למנויין • לערלין ולטמאין • חייב • לאוכלין ושלא לאוכלין • למנויין ושלא למנויין • למולין ולערלים (וירו' לטהורים ולטמאים) פטור: שחטו ונמצא בעל מום חייב • שחטו ונמצא טריפה בפתח פטור • שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידם • או שמתו או שנטמאו פטור • מפני ששחט ברשות: פרק ז כיצד צולין את הפסח • מביאין שפוד של רמון ר"ת חובו מתוך פיו עד בית נקבתו • ונותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו • דברי רבי יוסי הגלילי • ר"עקיבא אומר כמין בשול הוא זה • אלא תולין חוצה לו: ב אין צולין את הפסח לא על השפוד • ולא על האסכלא • אמר רבי צדוק מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על האסכלא • נגע בחרסו של תנור יקלף את מקומו • נטף מרוטבו על הסולת יקמוץ את מקומו: ג סבו בשמן תרומה אם חבורת כהנים יאכלו • אם ישראל • אם חי הוא ידיחנו • ואם צלי הוא • יקלוף את החיצון • סבו בשמן של מעשר שני לא יעשנו דמים על בני חבורו

קרבן • לכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים ואף הנשחטים לשם פסח מכשיר לשם ר"י בפרק חמיל נשחט: מה אם פסח שנזבח לשוחטו בשבת לשמו שבא את שמו אוסיף מיבא • לחייב חטאת כלקתני לעיל: שנינו לדבר אסור • ששחטו לשם קרבנות אחרים שאסורים לשחטן בשבת: אימורי צבור קרבנות שאמורים בלבור בשבת • כגון תמידים ומוספין ויכיחו שנזבחים לשחטן לשמן • והשוחט שאר זבחים לשמן בשבת חייב: לשם קצבה • שאינו רואה אחרים עשוקין בשחיטתו וכיון שנשחט

לן לעטות בלבר: תאמר בפסח שאין לו קצבה • הכל לריכין לכך והרי הוא רואה אחרים הרבה עסוקים בכך וערוך הוא להתעסק במלות • ואפ"שהא הוא פסח כבר ומלא זבח זה עומד בעזרה וכבר שהוא פסח ושחטו לשם מי שהוא טועה בלבר מלות הוא: דבר מאי אומר אף השוחט לשם אמורי צבור פטור: ו שחטו שלא לאוכלין ושלא למנויין • לערלין ולטמאין • חייב • לאוכלין ושלא לאוכלין • למנויין ושלא למנויין • למולין ולערלים (וירו' לטהורים ולטמאים) פטור: שחטו ונמצא בעל מום חייב • שחטו ונמצא טריפה בפתח פטור • שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידם • או שמתו או שנטמאו פטור • מפני ששחט ברשות: פרק ז כיצד צולין את הפסח • מביאין שפוד של רמון ר"ת חובו מתוך פיו עד בית נקבתו • ונותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו • דברי רבי יוסי הגלילי • ר"עקיבא אומר כמין בשול הוא זה • אלא תולין חוצה לו: ב אין צולין את הפסח לא על השפוד • ולא על האסכלא • אמר רבי צדוק מעשה ברבן גמליאל שאמר לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על האסכלא • נגע בחרסו של תנור יקלף את מקומו • נטף מרוטבו על הסולת יקמוץ את מקומו: ג סבו בשמן תרומה אם חבורת כהנים יאכלו • אם ישראל • אם חי הוא ידיחנו • ואם צלי הוא • יקלוף את החיצון • סבו בשמן של מעשר שני לא יעשנו דמים על בני חבורו

ו חייב עיין • במשנה שאין לו קצבה • שכתבתי שם בס"ל פרק ז עפוד של רמון • כתב הר"ב של מהכת לא לחם מהלמו חם כלו • מסיים רש"י שהפנימי מתחמם על ידי קלחו החיצון: **תוחבו** מתוך פיו • אור"י מס"ם מתוחבו לרך פיו • לפי שמותן הגם שבספול למטה כלי שלא יפול הפסח ואז הוא בית הסחיטה למטה וקרייב למה לרך שם • הגי • *ועיין לקמן בסמוך: **אלא** תולין תולה לו • פי' הר"ב תוחבן בספול למעלה מפיו של טלה • וכן לי' רש"י • ובברייתא בסוגיא מני ר' טרפון קורסו גלי מקולם ופי' רש"י [מקולם לי' מובב] נתפת המתרגמין קולסא לתפת • לס"ל תולין למעלה מראשו וגלאין מובב נתפת על ראש גבור • על כאן • וכ"ל שהם מסובבים וכרוכים בעגין שלא יפלו מעל הראש שהרי לדברי התוספות שכתבתי לעיל פי הטלה למטה • ומיהו הר"ב ורש"י עצמם לא פירשו כן בפ"ב דפילה משנה ז' ע"ם:**

ב וצלה לנו את הפסח על האסכלא • מסיים בגמרא מנוקבת • ופי' רש"י עשויה כברזלים כעין שלנו ויש חלל גדול בינבריה לברזל ומתקשפוד לרחבו וכל הטלה נלה בתויר שבין שני ברזלי שאין בהרו מגע בברזל ע"כי ומיהו הספוד לכתב ר"ל של רמון: **יטול** את מקומו: פירש הר"ב לשמן נבלע בו • ואם תאמר נגע בחרסו של תנור אמאי סגי ליה בקליפה הלא הרוטב שיש באותו כלי שיטול את מקומו • ואיכא לאוקמי בשאין רוטב כי אם מיגע ומעט רוטב אינו אוסר כ"כ כדלקמן גבי סיכה • תו': **יקמוץ** את מקומו • כתב הר"ב ויערוף אותו קומץ כו' • וכתב רש"י ואינ"ל [גבי] קליפה וגטילה שאין בהן תערובות חולין ותרומה פ"ח מהלכות קרבן פסח לא הזכיר כלום בקליפה וגטילה ובקמיצה כתב ושליכו • ועיין לקמן משנה י"ב: ג ידיחנו • ועגב • רמב"ם פרק ח' מהלכות קרבן פסח ה **יקלוף** • ול"ת ומאי שנא מרוטב דלעיל ליטול מקומו • ובגמרא שאני סיכה דאשאר בעלמא הוא דעבידי: שאין**

שחטו ונמצא בעל מום חייב' ומאי תיקון תיקון דרוקין שפגין ולגיכה הר"ע דאחר אם עלו לא ירדו: שד סם ונמצא טריפה בפתר פטור הא בגלוי חייב מאי תיקון תיקון לאוכלי ידידי נכילה:

משנה ו'

שאין פודין מעשר שני בירושלים : ד חמשה דברים באין בטומאה • ואינו נאכלין בטומאה • העומר • ושתי הלחם • ולחם הפנים • וזבחי שלמי צבור • ושעירי ראשי חדשים • הפסח שבא בטומאה נאכל בטומאה • שלא בא מתחלה אלא לאכילה : ה נטמא הבשר • והחלב קיים • אינו זורק את הדם • נטמא החלב • והבשר קיים • זורק את הדם • ובמקדשין אינו כן • אלא אף על פי שנטמא הבשר והחלב קיים • זורק את הדם : ו נטמא קהל או רובו • או שהיו הכהנים טמאים והקהל טהורים • יעשה

שאין פודין מעשר שני בירושלים • פי׳ סר״ב מוכרין וכו׳ לכתיב ונתת בכסף וגו׳ וסלכת אל המקום • וכן כתב המקום : ר״ת מנסה לברים • אין לך בבור קרבן נאכל אלא אלו וקרבן לבור נוחם את הטומאה לילפינן מפסח לכתיב בים במועדו • ונוחם את הטומאה מהקל טמאים • לסכי אמרינן אים כי יהיה טמא וכו׳ יחיד נלקח ואין לבור נלקחין ובקרבנות לבור כתיב (במדבר כ״ט) אלה תעשו לה׳ במועדיכם כמו שב׳ בשבת במועדו ולשמועינן מתני׳ אלעזר״ ב׳ לקרבן בטומאה • לאפוקי לבור ידי חובתו אין נאכלים בטומאה ומה לתני חמשה לבדי׳ ולא תני קרבנות לבור וכו׳ מטיא למעוטי חגיגת הרגלים כלם • דאמר לקרבן לבור משום לחמו בכמוסי בשופת חבריה לרגל ואינם נוחים את הטומאה כדרך שאין נוחים את הטבח : זבחי שלמי לבור • כבשי עצרת אין שלמים אחרים לבור : ושעירי ראשי חדשים • ולא תני שעירי רגלים לסון דלאסמעינן זבחי שלמי לבור שם מיני לחמים ואין נאכלין בטומאה • הוא הדין לכל שאר מיני לחמים : ולא אינטריך למתני שעירי ראשי חדשים אלא משום דלא כתיב בהו מועד • ומלקא לעתך אמינא לא לחוס את הטומאה דהא כל הקרבנות לבור מעוטא נפקא לן • לכתיב בכולהו אלה תעשו לה׳ במועדיכם : אלא בא מתחילתו אלא לאכילה • שבשלמים עיקר מצות פסח • לאכילה נעשים • לכתיב (שמות י״ב) לפי אכלו • וכי שריית רחמנא לאתויי בטומאה מאיס נלחם • ואין לבור לחיין • דלעולם למיכליה שריית : ה נטמא בשר וחלב קיים אינו זורק את הדם • לעקר פסח לאכילת אדם אתי : ומוקדשים אינו כן • אפילו נטמא בשר • וחלב קיים זורק את הדם : ו נטמא הקהל • בטומאת מת שאין פסח נדחה מפני הטומאה אלא מטומאת מת :

יעשו

תוספות וחדשים

בתוס׳ בד״ה ושעירי ר״ח כו׳ וכתב הר״ר יהודא דלעני מעשיו ר״ת ולא ליתא לדיקר ע״כ כי׳ אבל שלחו ול״ב ליאסב דגוזר דף יב״ת ע״ב מוקי יתני׳ אלא כר״ל דס״ל אין בין ירושלים לשאר מדינות״ • ופיני בגזרת לוחר דר׳ יוסי ס״ל כר״ת דס״ל אין בכר כו׳ ופריך אם בטלמת אבחיים לוכל דסכו׳ אלא יוחל״ל וכ״ת לקרב תמיו הייטו שלמי לבור וכ״ל אחרנא ואתחתא תנינא ב״ת ות״כ יש לת תנן בתחנני זבחי שלמי נשור ה״ת שדי הלחם כו׳ לקרב עתו וכו״ל כב״ל ש״ל לא לבתוב נ״ב שדי הלחם דקת לשעריך כיון דבלמי רק לבתיר פרבנות דתנו עוזר דבא לתנו׳ אלא ע״ב נגל דלא דאי דאם כא לבתיר בתיר בתיר״ט ואם תקוד׳ ובס״ב אי׳ ביומות פרק יו״ד דף יו״ו דעות׳ כא לבתיר בתיר׳ גם ביוקדש בדיעבד וק״ל : ווסברים״ת זבלא

ר״ש • לכתיב ונתת בכסף ומן הכסף • כתיב לשון מסך קרבן ונתת בכסף • כתיב לשון מסך קרבן ונתת בכסף ולכתיב אל המקום (לברים י״ב) ונתת בכסף ולכתיב אל המקום : ר״ת מנסה לברים • אין לך בבור קרבן נאכל אלא אלו וקרבן לבור נוחם את הטומאה לילפינן מפסח לכתיב בים במועדו • ונוחם את הטומאה מהקל טמאים • לסכי אמרינן אים כי יהיה טמא וכו׳ יחיד נלקח ואין לבור נלקחין ובקרבנות לבור כתיב (במדבר כ״ט) אלה תעשו לה׳ במועדיכם כמו שב׳ בשבת במועדו ולשמועינן מתני׳ אלעזר״ ב׳ לקרבן בטומאה • לאפוקי לבור ידי חובתו אין נאכלים בטומאה ומה לתני חמשה לבדי׳ ולא תני קרבנות לבור וכו׳ מטיא למעוטי חגיגת הרגלים כלם • דאמר לקרבן לבור משום לחמו דאמר לבור בחורי׳ (איכה ה׳) ופירש״י תמוז דאלות מרגלים מלוי מלוים וכלו מי דאמר בני בחר בפרק בתרא דתענית ודוקבא לאם בו בכיים לזורות ויום עבור הכולם קרי מועד ע״כ • וכתבו אחר תימה ולתני שעירי ר״ח ולא לתני אינך

הובמקדשין אינו כן • * (פי׳ הר״ב שאפי׳ בטומאה כו׳ וכל זה כתב במשנה ולא פי׳ כלום אבל הש״י מסיים שהלם מתיר אמורים למזבח ולבא״ל שים כאן שמטמא ידי סופר) עיין במשנה ה׳ פ״ג דמעות : ו נטמא הקהל • פי׳ הר״ב בטומאת מת שאין פסח נדחה כו׳ ולי תמוה הוא דהרי נדחה בים כלאיתא במשנה ה׳ פרק לקמן ובמשנה ה׳ פרק טו׳ ומה ג״כ כתב בלי הא ולי הרמב״ם כי טומאת מת בלבד היא שדחתה בלבוה : שרתין הכהנים טמאים • דסיינו לבור טמאים

למה לי אם המוכלין

יעשו בטומאה • אפי׳ טמאים יחידים • דהא [פסח] טהורים נופייהו בטומאה אתו משום כבני שאין קרבן לבור הכא בטומאה סלוק מאחר שהקרבן רוכם בא בטומאה אף יחידים עושים בטומאה : ז ואח״כ נודע שהיא טמאת • הלפסח או הלם הלין מרלם ופטור מפסח שני : נטמאת בעצמן • טומאת הגוף בתת • אין הלין מרלם • ותייב בפסח שני דהא בשעת זריקה אלו בר מעבד פסח הוא לרחמנא לתייס : הגיר • לכתיב (במדבר ו׳) וכי ימות מת עליו והיתים לאסונ״ל יפלו לאם נטמאת בתת קודם הבאת קרבנותיו סותר : הלין מרלם על טומאת הלם • ומקלתתו כשרה ומותר לשתות יין וליטמא למחיה : ואין הלין מרלם על טומאת הגוף • ואם [טמאת] בשעת הבאת קרבנותיו סותר הכל : נטמאת גופו בטומאת התהום • כל טומאת מת אלא יצא בה הלם קודם לכן נקראת טומאת התהום : הלין מרלם • להלבה למשה מסיני שהותר טומאת התהום לאם • כיון שלא הגיר בה הלם בטומאה זו מעולם • ואם נודע לו בטומאה זו • אחר שהקריב פסחו אינו צריך לעשות פסח שני • וכן נזיר שנודע לו בטומאת התהום לאחר שהביא קרבנותיו אין צריך להביא קרבן טומאה ולא אמרו טומאת התהום אלא בטומאת מת בלבד : ח לפני הבירה • כל המקדש כולו קרוי בירה ונורפים אותו שם כלי לביישן שיזהרו שלא יבואו עוד לידי טומאה : מעצי המערכה • שלא לביים את מי שאין לו עצים : נטמא

יעשה בטומאה • נטמא מיעוט הקהל • הטהורין עושין את הראשון והטמאין עושין את השני : ז הפסח שנזרק דמו ואחר כך נודע שהוא טמא הציץ מרצה • נטמא הגוף אין הציץ מרצה • מפני שאמרו הנזיר ועושה פסח • הציץ מרצה על טומאת הדם • ואין הציץ מרצה על טומאת הגוף • נטמא טומאת התהום • הציץ מרצה : ח נטמא שלם או רובו שורפין אותו לפני הבירה מעצי המערכה • נטמא

טמאים • מה לי אם המקריבי׳ טמאים אף״ת בלא לבעים • וכתבו התוס׳ אע״פ שיולין ליזהר שלא יגעו בבשר כיון לאסתרלי טומאת אימרים אסתרלי נמי טומאת בשר • ובגיל וכן לשון רש״י • ולגירסא שלנו קריאת המלם היו״ל בלירי ועבי״ן קמולם ובשר המלבח שבירושלמי הגירסא יעשו : ז ואחר כך נודע שהוא טמא • פי׳ הר״ב בפסח או הלם • וכן לשון רש״י ואפילו לרבי יהושע המסכם ל׳ פ״ג המגחות הם״ל לבייחיל אין הלין מרלם על הטומאה שנגע בדבר המאכל כגון בשר • ה״מ לכתחלה אבל בדיעבל מרלם כלפירש״י קף ע״ח וכ״פ הרמב״ם בפ״ת מהלכות פסולי המוקדשים ובפ״ל מהלכות קרבן פסח אע״פ שבפ״ל מהלכות ביאת מקדש כתם ואתב שאינו מרלם על טומאות הגלגלין • ולא חילק בין לכתחלה ולדיעבד • ומה המרלם לא שיבא בשר טמא נאכל לאין״ן ומטבר ולוחה לא העם״ הוסבה״ אשר יגע בכל טמא לא יאכל אלא המרלם לאחיר הם זריקה״ כפירש״י בפ״ק קף י״ו • ומ״ש הר״ב אם הלם עיין במשני׳ ל׳ פרק בתרא דעלות : הציץ מרלם • עיין ספ״ח דזבחים : הנזיר • פירש הר״ב הלם נטמא בתת קודם הבאת קרבנותיו סותר • והלר פי׳ בדיבור ואין הלין וכו׳ שאם נטמא בשעת הבאת קרבנותיו סותר הכל • וכל זה מלשון רש״י • וכ״ל להגיס אל״ל ואם טמא בשעת • הלא תנן בספ״ו דנזיר משמרק עליו אחד מן הדמים יביא אחר קרבנותיו כו׳ כרבנן דהלכה כמותם • ואפילו כי תימא דנטמא גרם ור״ל בשעת הבאת קרבנותיו וקודם שמזרק אום אחד מן הדמים • אלהי לריך לפרש דזרקא כשהביא קרבנותיו ביום מלאת שלו הביא אחר יום מלאת תגבמשנה ל״פ״ב דנזיר אלא שלשי׳ • אפי׳ לרבנן דמתמרי׳ • ובלשון סותר הכל שהתבו רש״י ובר״ב משמע כל ימי נזרו אפילו נזיר בקי יום • ועוד דוחק דמשמע אינו מביא קרבנותיו אלא אחר יום מלאת שכן הדין לכתחלה • דלתנן בריש פרק ג׳ דנזיר • הלכך נראה ומסתבר יותר לבגיס שלריך לסיום טמא : טומאת המתים • פירש הר״ב שלא הביר בה אדם • ועיין בפירושו למשנה ב׳ פרק ט׳ דנזיר : הציץ מרלם • פירש הר״ב נזיר שנודע לו בטומאת התהום לאחר שהביא קרבנותיו ומשמע אפילו קודם הגילוח אינו סותר ובמשנה ב׳ פרק בתרא דנזיר כתב דנודע קודם הגילוח סותר • ושם אפרש בס״ד : ח א״ר חנן • בגמרא דמי לה אלתנן סוף פרק ג׳ מי שיצא מירושלים ונזכר שיש ביתו בשר קדש לחוזר על כזית ושורפו לפני הבירה • ופירש״י ר״ח פי׳ הר״ב לגרירא למתני מתום מלא כתיב בים מועד • ואע״ג דבבי׳ פנחס כתיב ומי ר״ח ס״ל אלא תעשו לה׳ במועדיכם לכתיב בסוף פ׳ פנחס לא קאי אר״ח אלא אשאר י״ט לכתיבי בתריה דאתקרו בגל לה׳ לא קאי אשבת ותמיד דמגריכין להו קאי כדלעיל כ״כ התו׳ • ובגמרא קמ״ל דר״ח אקרי מועד כדאמר אמר קרא בגלי מועד לבשר בחורי׳ (איכה א׳) ופירש״י תמוז דאלות מרגלים מלוי מלוים וכלו מי דאמר בני בחר בפרק בתרא דתענית ודוקבא לאם בו בכיים לזורות ויום עבור הכולם קרי מועד ע״כ • וכתבו אחר תימה ולתני שעירי ר״ח ולא לתני אינך

ר״ש • לכתיב ונתת בכסף ומן הכסף • כתיב לשון מסך קרבן ונתת בכסף • כתיב לשון מסך קרבן ונתת בכסף ולכתיב אל המקום (לברים י״ב) ונתת בכסף ולכתיב אל המקום : ר״ת מנסה לברים • אין לך בבור קרבן נאכל אלא אלו וקרבן לבור נוחם את הטומאה לילפינן מפסח לכתיב בים במועדו • ונוחם את הטומאה מהקל טמאים • לסכי אמרינן אים כי יהיה טמא וכו׳ יחיד נלקח ואין לבור נלקחין ובקרבנות לבור כתיב (במדבר כ״ט) אלה תעשו לה׳ במועדיכם כמו שב׳ בשבת במועדו ולשמועינן מתני׳ אלעזר״ ב׳ לקרבן בטומאה • לאפוקי לבור ידי חובתו אין נאכלים בטומאה ומה לתני חמשה לבדי׳ ולא תני קרבנות לבור וכו׳ מטיא למעוטי חגיגת הרגלים כלם • דאמר לקרבן לבור משום לחמו דאמר לבור בחורי׳ (איכה ה׳) ופירש״י תמוז דאלות מרגלים מלוי מלוים וכלו מי דאמר בני בחר בפרק בתרא דתענית ודוקבא לאם בו בכיים לזורות ויום עבור הכולם קרי מועד ע״כ • וכתבו אחר תימה ולתני שעירי ר״ח ולא לתני אינך

הובמקדשין אינו כן • * (פי׳ הר״ב שאפי׳ בטומאה כו׳ וכל זה כתב במשנה ולא פי׳ כלום אבל הש״י מסיים שהלם מתיר אמורים למזבח ולבא״ל שים כאן שמטמא ידי סופר) עיין במשנה ה׳ פ״ג דמעות : ו נטמא הקהל • פי׳ הר״ב בטומאת מת שאין פסח נדחה כו׳ ולי תמוה הוא דהרי נדחה בים כלאיתא במשנה ה׳ פרק לקמן ובמשנה ה׳ פרק טו׳ ומה ג״כ כתב בלי הא ולי הרמב״ם כי טומאת מת בלבד היא שדחתה בלבוה : שרתין הכהנים טמאים • דסיינו לבור טמאים

ט הפסח שלא. פי' הר"ב חוץ לחומה. כלומר קדשים קלים שמחיצתן חומת ירושלים כלתמן במסכת מ' פרק אחרון חבמים. ומפרשו הר"ב לתמן במסכת י"ב. הרמב"ם שפי' שלא מן הבית שנאכל בו ל"ג לחם שנפסל ביולא מן הבית הוא בליל ט"ו בזמן אכילתו כמ"ש בפרק ט' מהלכות קרבן פסח אבל אם קיישן ביו"ל ולא נפסל ביולא פי' אם בשאר קדשים קלים. וכ"כ בהלכות שחיטה פ"ל הפסח שלא מירושלים אם שנטמא ביו"ל וכו': ישרף מיד. עיין מ"ש סוף פרק ג' בסמ"ל:

* ביין. פירש הר"ב לשריפת קדשים עשה. ווים טוב עשה ולא תעשה. מנוס לכתיב בי"ט שבתון שהוא עשה ומשמע שבות. וכתיב לא תעשה מלאכה. ופירושו לשבת רב אשי אמרה בגמרא. ופרק ב' דשבת פי' הר"ב כהקתני לבי חזקיה: דל. שם עשר לאיות בשבתי לא תעמוד לא לאחו לשריפתם כולי האי. קא משמע לן. ומפי ביאת לפירוש הר"ב ברים פרק ב' לשבת לטמאת מקרא לומאחר וגו' על בקר שני וכו'. אבל לפירושו לשבת שלרבא. מכל שכן שבת לאיכא עשה ולא תעשה. ומיתת בית דין. ולשון הרמב"ם פרק י"ט מהלכות פסולי המוקדשין ואין שריפה וכו' לוחה את יום טוב ואין לריך לומר את השבת: יא בגדי הרך. פירש הר"ב בן שמונה ימים. וכן לשון רש"י. והיינו דבליר מנסי לא שני לכתי' (ויקרא כ"ב) שור או כשב וגו' ומיום השמיני והלאה ירלה לקרבן:

וראשי כנפים והשחוטים. לשון הר"ב ראשי כנפים השחוט בשקורין טגרו"ש בלע"ז שבראש כף הכתף ואחר השחוטים כגון חנוק שאון וכו'. וכן לשון רש"י. ולפירושם ראשי כנפים עצמם נקראים השחוטים. ועוד בתפ"ו הבכורות מפרש לשחוט אין חנוק אין שקורין טגרו"ש. בתנוק דקרא פרשת תצוה ואריך לומר השם טגרו"ש שקורין בלע"ז שלו ראשי כנפים שבריחו לפרש כן. וס"ל דראשי כנפי היינו ראשי שכתפים. והרמב"ם מפרש השחוטים מיני עלמות רבים כאותן שבראש שכתף אבל מפרש ראשי כנפים שם אותם פנימים הקשים שהם שביבות הפרקים באלם ובבהמה ובעוף. ונקראים אותן הפרקים באותן סגולין: המאתיר. בטהר. לשון רש"י אפילו במסור ע"כ. כלומר ואל"ל בפסח שבא לשון רש"י אפילו במסור בטומאה פירש הרמב"ם פ"י מהק"פ בפסח שבא בטומאה:

יב אבר

נטמא מיעוטו. והנותר. שורפין אותו בחצרותיהן. או על גגותיהן מעצי עצמן. הצ"קנין שורפין אותו לפני הבירה. בשביל ליהנות מעצי המערבה: ט הפסח שיצא. או שנטמא. ישרף מיד. נטמאו הבעליאו שמתו. תעבר צורתו וישרף בששה עשר. רבי יוחנן בן ברוקה אומר אף זה ישרף מיד לפי שאין לו אוכלין: י העצמות. והגידין. והנותר. ישרפו בששה עשר. חל ששה עשר להיות בשבת. ישרפו בשבעה עשר. לפי שאינן דוחין לא את השבת ולא את יום טוב: יא כל הנאכל בשור הגדול. יאכל בגדי הרך. וראשי כנפים. והשחוטים. השובר את העצם בפסח הטהור. הרי זה לוקה ארבעים. אבל המאתיר בטהור. והשובר בטמא. אינו לוקה את הארבעים:

יב אבר

עשר. שהוא חולו של מועד אע"פ שנפסל. בבקר ראשון אין ראשי לשורפו ביום טוב בשריפת קדשים עשה. וי"ט עשה ולא תעשה. ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה: יא כל הנאכל בשור הגדול. שבבר הוקשה כל הענתיל לאקשות בו. יאכל בגדי הרך ראוי לאכילה בפסח בן שמונה ימים. אבל מה שאין נאכל בשור הגדול אין נמנין עליו בפסח. אף על פי שבשאר הוא רך הוא גדול ושופו לרחשות. וראשי כנפים והשחוטים. הכי קאמר. ומהו שנאכל בשור הגדול ראשי כנפים השחוט שקורין טגרו"ש בלע"ז שבראש כף הכתף ואחר השחוטים כגון חנוק שאון והשחוטים השחוט והכלעות הקטנות שבסוף הסדרה הגדול ובשור הגדול נאכלים על ידי שליקה ואכלו בגדי הרך אלו: אבל המאתיר בטהור וכו'. לכתיב (שמות י"ב) לא תותירו ממנו עד בקר. ומנו עד בקר בשם תשרפו בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שם עברת על אלו. קיים עשה שבו ואיכ לוקה. אי נמי לאי אלו שאין בו מעשה וכל אלו שאין בו מעשה. אין לוקה עליו: והשובר בטמא וכו'. לכתיב (שם) ועצם לא תשברו בו בבשר מוזהר על שבירת עצם בפסול:

יב אבר

יב אבר. מן הפסח שלא מקצתו חוץ למחילתו ולריך לחתוך אות הוצאה לכתיב (שמות כ"ב) ובשר בשדה טריפה לא תאכלו: ולרשיון בית כל בשר שלא בשדה כלומר שלא חוץ למחילתו כגון קדשי קדשים שלאו חוץ לעזרה וקדשים קלים שלאו חוץ לירושלים אותו בשר שלא טריפה הוא. ולא תאכלו: חותך את הבשר. שלא שביב על שמגיע לעצם: וקולף. את הבשר שלא יצא לחוץ על שמגיע לפרק שמתחברים שם שני עצמות ואוכל את הבשר שקלף שהרי לא יצא וחותך את הפרק ומשליך כל העצם שלא מקלתו: ובמוקדשים. בשאר קדשים חוץ מהפסח קולף בקופין אותו מקצת הבשר שלא. ובפסח אינו יכול לעשות כן מפני שהוא מוזהר על שבירת עצם: אגף קדי. האגף ולפנים כלפנים. אגף קדי כל מקום הגפת הבלהות שהוא חופף ומוקף שם בשסוגרים הטיט [מפתח הפנימי של עובי הפתח על מקום שנקיים מן האגף ולפנים לטיט] הוך הטיר ממש: כלפנים. ואוכלים שם קדשי קלים: מן האגף ולחוץ. לטיט ממקום הנקיים ולחוץ כלחוץ: החלונות. שבחומות ירושלים: ועובי ראש החומה. בגגה כלפנים: יג. שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד. אלו הופכין את פניהם הילך. ואוכלין. ואלו הופכין את פניהם הילך. ואוכלין. והמיחם באמצע. ובשהשמש

יב אבר שיצא מקצתו חותך עד שמגיע לעצם. וקולף עד שמגיע לפרק. וחותך. ובמוקדשין. קוצץ בקופין שאין בו משום שבירת העצם. מן האגף ולפנים כלפנים. מן האגף ולחוץ. כלחוץ. החלונות. ועובי החומה. כלפנים: יג שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד. אלו הופכין את פניהם הילך. ואוכלין. ואלו הופכין את פניהם הילך. ואוכלין. והמיחם באמצע. ובשהשמש

וכל שבחוץ ירחה כו' אמר שלא כו' ומשליכו לחוץ כרי שלא יבא לידי מכשול [ר"ע על פי שהבשר שלא נחר לשורפו אפ"ה כתב לשורפו אפ"ה כתב בבשר שמשליכו ומיהו ולאי לזרוקא באין בו מות עסקינן. לאי בים בו מות. שלא מפורש במשנה. ו' לטעון שריפה. ונראה דמה"ם ברשו למשנתינו בעצם שאין בו מות. לשמועינן דהך איסור שבירה אינו אלא משום מות הוא. כלמוקים רבינו בגמרא. קף פ"ה אליבים לר"ל דס"ל דאין משום שבירה במקום שאין בו בשר. ומתניתין דמלריכה לפרק במקום הפרק משום מות שבו. אלא מתניתין משום שבים עליו בשר אסרים לשבור. וכלהתבתי וכר"י וס"ל דכתבו דמשליכים העצם לומר דבאין בו מות עסקינן ואפי' בשאין בו לשבור: בין האגף ולפנים כלפנים. הא האגף עצמו נעשה כמו האגף ולחוץ דכלהוץ כך פסק הרמב"ם בפרק ו' מהק"פ:

האגף. לוגמתו יגיפו הללהות בעזרא (ז') כ"כ הר"ב פ"ז דלרים: החלונות. פי' הר"ב שבחומות ירושלים. וס"ה לק"ק. בעזרה. ולאכילת הפסח בבית. וכ"פ הרמב"ם לכל הסמוי בהשמתינו שבתב. ואלו הגדרים שבתן כלפנים וכו' כולליים העזרה והמדינה וחבורת פסח:

יג שתי חבורות. פירש הר"ב הבית אחד שאכל אחד אוכל בבי בתים בגמרא דיש אם למסורת יאכל כתיב משמע אלם אחד* ועניין מ"ש משנה ב' פ"ק לסוכה: בבית אחד. אלו הופכים כו' פי' הר"ב ואפי' נראים בשתי חבורות וכו' שני בני אדם אוכל ם [בפסח אחד] בשני בתים. וכן פי' גבי מיחם ואע"פ שאפשיק וכו' לא איכפת לן ולפירש"י. וקשה לדאשמועינן דבוהא טפי ולתני שתי חבורות אוכלין בשני בתים נ"ל דבבכ"ג ניחא ליה למנקט עלה דאמר דקמ"ל דלא חייש נמשמע לא יקפוץ אם עיו וכן דינא דכלם: ומיהו להרמב"ם בפ"ט מהק"פ נראה פירוש אחר במשנתינו ואתי שפיר לתנן בבית אחד. וס"ק שתי חבורות שהיו אוכלים בבית אחד אלו הופכים כו' כלומר לריכין להפוך דיקא ואינן רשאין ליסב אלו שלו נראין כחבורה אחת ודתמנא אמר (שמות י"ב) מן הבשר חולה ומפי השמועה למדו שלריך ליתן לה חולה למקום אכילתו ושלא בשני בתים אע"פ דליכא חולה. דלא בבית אחד קמ"ל דבעינן חולה. ולשני בהפיכת פניה לזקני חולה. וכפירש האחרון שבתב כ"מ בדברי הרמב"ם שם. ודש"י ל"ג הך בריתא דשולה תן חולה קף פ"ה דיש ע"ב ומה"ם לא פירש כן. וגם מה שפירש רש"י ברים אותם בריתא למתבורים לחבורה חבורה של שני פסחים. ליתא להרמב"ם אלא פסח אחד וכו' אי' חבורה ת. דהא מתניתין הכא. ליתא ע"ל בגמרא דבפסח אחד ובשם שתי חבורות מיירי ובתבה הרמב"ם על דרך אותם בריתא כמ"ש. והיה נראה להרמב"ם דזומיתם

בתמלא לתנן. נמי תיובא הוא כדי שיבא

תי"ט ר"ה שני חבורות בו' ועיין ע"ב כו' ל"ל. והיינו דהתם בתב דלא בלינו אלא בתבתבו המוסיתת והיינו הלהלוה

שיטת הפסק וסיכר תלוים • וכן מצאתי בתוספות פרק בתרא דף קי"ט ע"ב אלא שאין נראה כן מלשונו שם שכתב הין סמיס שמונים בו יינם באמצע כו' • הלכך נראה לפרש לשיטה לסגי בהפיכת פניס וא"ל דוקא שיהא סמיתה באמצע • ולא קתני לה אלא לאשמועינן דלרבי מאיר לשיות המיתה באמצע וכשהשמש עומד למזוג קופץ וכו' ולא תיישינן שמא לא יקפוץ :

למזוג • עיין בפרק האחרון מ"ם במשנה ב' :

והבלה • לשון הר"ב שהיא בושה נמרא • ופירש"י שהיא בושה לאכול לעיני האנשי על ידי שמסתכלין בה • על כאן • פירוש בתכשיטים שעליה או בפריעת שערה לשה לית הלכתא כוותיה דמ"ל מותר לסתפל בפני כלה : בפ"ב דכתובות דף י"ז וכדמסיק הטור בסהרא"ם בא"ם סי' ס"ה: הופכת את פניה • פי' הר"ב ורשאה לנפוך וכן כתב הרמב"ם סתירו וכ"ל כפירוש קמא דהוספות דלילעטריך לאשמועינן דלא תסבירן כשני מקומות אע"פ שאכלה מקלת שעורה בלא הפיפת פניה וכתבו עוד א"נ קמ"ל דחייב לנפוך פניה כדאמר בגמרא כלה תנן • ע"כ • כלומר משום לגיעות :

פרק ח לעשות

בבית אביה • פי' לעשות שמחת חתן : תאכל במקום שהיא רולה • מוקים בגמרא שברבה בשעת שחיטה לאיזה מקום היא רולה לאכל כן אין בריה לומר שהוברר הדבר לשחיטה וזריקה לשלי פסח שפיר אזלינן עליה לשהיא אתתא • ועיין במשי' לקמן • ועיין בפרק ה' לנדרים • וא"ת אי בריה בשעת שחיטה פשיטא מאי לאמרת • וי"ל דקמ"ל דאי לא בריה אינו אוכלת כלל אע"ג דס"ל דבחר בעלה בריה טפי • כך כתבו התוס' :

אפטרופסין אבי יליס בלשון יון פטירה פיליאס • ערוך : יאבל במקום שהוא רולה • שכא לא שייך לומר שברר בשעת שחיטה לפשיטא ומאי קמ"ל הלכך אמרינן בגמרא אע"ג דלא בירר ויליס מ"ר כתיב שם לבית מכל מקום וא"ל מדעתו של בני ביתו : לא יאכל מכל רבו • פירש רש"י למסחמא דלא היה דעת רבו לסיומו תלמיד . זירות על פסחו • ע"כ • ומ"ש הר"ב תאכל מכל עלמו יאכל כיון דליכ' הוי לכופין כו' וכפירש"י בגמרא • ומתלפא שיטתיה ברפ"ק דתגיגה דאדרבה למאי לכופין לשהרר לא יאכל אף מכל עלמו כלי שרבו ימהר לשהרר יותר כלי שיוכל העבד לקיים המלוה • והוא פירושו של הרמב"ם במשנתינו :

ב יאכל מן הראשון • כתב הר"ב במלך ומלכה ומשום שלום מלמות • כ"כ הרמב"ם בפ"ג מסק"פ וכתב עליו כ"מ וז"ל לדברי דדעתן קלה • ומפרש רבינו דהיינו לומר שאם נאמר למלך שלא יאכל כלל יכעיס על עבדו ויסרנשו • או שלא יפעוס אלא שיאמרו שלא יאכל כלל משום לאין בריה • שיעלה על דעתו של מלך היה בריה' מן הדין • אלא שהקטינו אמרו כן • דלבדי

רבינו

שכח מה שאמר • שפירש לו גדי או עלה וזה שכח : ועלה שלי • בגמרא מוקי לה כגון שהלך העבד אצל רועה הרגיל אצל רבו ורלה בתקנתו ואמר לו אם גדי אמר לך רבך גדי שלו ועלה שלך ע"מ שאין לרבך רשות בו לכה"ג קנה העבד • ולאו לאו הכי מה שקנה עבד קנה רבו ומעלאו שייהם של רבו : ומטוריים מלעשות פסח שני • דלמ' על גב דשייהם יולאים לבית הסריפה ואינן נאכלין מפני שאין המעיין מיכרים • מיהו שחיטה חייקס מעליתי היא תלה הסאי • ואחלא הסאי • לקנו אמיא גנית : ג על מי שיעלה ראשון לירושלים • כלי לזרון קאמר שיהלרו כל אי לחיות ראשון ומיהו כל בנין הנמנה על הפסח אלא אלומו שיעלה ראשון יוכה ראשון • וכל אחיו ומו אחריו עליו : על שיריה הלם • לעולם יכול לישאל אפילו אחר שחיטה על שיריה הלם • ולעולם רבי שמעון לאין נמנין אלא על שיחטו • ואין הלכה כרבי שמעון : ד' הנמנה אחרים על חלקו • אחד מבני חבורה שהנמנה אחרים על חלקו בלא דעת חבורה רשאין

שכח מה אמר לו רבו • כיצד יעשה • ישחט טלה וגדי ויאמר • אם גדי אמר לי רבי • גדי שלו • וטלה שלי • ואם טלה אמר לי רבי • הטלה שלו וגדי שלי • שכח רבו מה אמר לו • שניהם יצאו לבית השריפה • ופטורין מלעשות פסח שני : ג האומר לבניו הריני שוחט את הפסח על מי שיעלה מבם ראשון לירושלים • כיון שהבנים הראשון ראשו ורוכו זכה בחלקו • ומזכה את אחיו עמו לעולם נימנין עליו עד שיהא בו כזית לכל אחד ואחר • נימנין ומושבין את ידיהן ממנו עד שישחטו רבי שמעון אומר • עד שיזרק עליו את הדם : ד' הממנה אחרים בחלקו • רשאין

ואפי' הכי מתירין לאכול הראשון משום שלום מלכות כלומרי' בעלמא כל המקדם לעשות לרבכן מקדם • וה"כ לכוותים לאמרינן כל שיהיה ספק לאדם בפסחו נתלה בשעת החכמים • והחכמים קבעו לראשון אלא שלא רלו חכמים לתלות בשעתם לכל אדם לפי שאין בו לורך כמו גדי קדושין דבכל עת • וזמן הרבה עקרי לוים מיתקנים בכך • אבל פסח לפעם אחת בשנה הוא לכל אדם על דעת עלמו • ולא רלו לומר כל הנמנה על פסחו על דעת רבכן נמנה • ובמלך ומלכה מפני שלום מלכות אמרו כן • ויש לי כלומרא דאיש על זה בברייתא דתני מעשה במלך ומלכה וכו' ושחטו שני פסחים ושאלו למלך אמר לו שאלו לרבן גמליאל ושוב פעם אחת נמלאת הלטאה וכו' ושאלו וכו' כלומר שנמלאת מלך תלוי במלכה ונמלאת מלכה תלויה בר"ג נמלאת כל הסעודה תלויה ברבן גמליאל • ע"כ • ואין נראה שלא בא אלא לומר רבותים דר"ג שהמלך ומלכה לא יוכלו להורות בדין איסור והיתר לעצמם ולא בדין טומאה וטהרה להלטאה אלא מפי רבן גמליאל • אמאי רבותים ולאי לחכם עדיף ממלך ומלכה בדיני התורה • אלא שבא לומר גם כאלטע אמעשה לשל פסח לשחיר לסם לאכול מהראשון לשיומו לעשות לכל הסעודה מלך ומלכה תלויה בדעת ר"ג וחכם לור ולור • ומכל מקום אי לאו דדעתן קלה לא היו אומרים לתלות עצותן בדעת רבן גמליאל • ומשום כך אמן לא נאכל לא מן הראשון ולא מן האחרון • ואית לאמרי שכתב הר"ב מפני מקפידין כו' • כ"כ רש"י • ולשון התוספות שיש להם רוב מעלנים ולא קפדי אם גדי אם עלה אם שמן אם כחוש • ומ"ש הר"ב דקי"ל לאין נמנים וכו' לאין בריה היינו בלאורייתא • וכמ"ש במשנה ד' פ"ז דלמאי :

ועלה שלי • כתב הר"ב שהרועה א"ל אם גדי כו' וכן לכתב אמר לו גם כן הוא פשוט • ומ"ש הר"ב על אמת שאין לרבו רשות בו זה לשבתחי במשנה ג' פרק קמא דקדושין • אבל לפי דברי הרמב"ם שכתבתי במשנה מ' פרק בתרא דנדרים לריך שיאמר גם כן ומה שהראה בו תעשה • ואי נמי כשיאמר על אמת אלא יהא לרבך בו כלום • וכתב עליו הכסף משנה שכן הוא בגמרא • ובפרק ג' מהלכות קרבן פסח בעתיק הרמב"ם על אמת אלא יהא לרבך בו כלום • וכתב ליישא דגמרא וסמך על מ"ש בהלכות ומעע"ש שרבינו כתב בפרק ג' מהלכות זביים לא אמרינא לאי אי לישנא לשלא יקנה רבו • כתב לישנא דגמרא וסמך על מ"ש בהלכות המוכר ע"ש • וכיולא בזה אמלא זה הלשון בגמרא והוסיף עליו הרמב"ם ומה שהראה כו' בפרק ע' בהלכות מירות והזכרתיו במשנה ו' פרק ז' לערובין : ג על מי שיעלה מכם ראשון • פי' הר"ב שיזרק לראשון ומשיים רש"י ויסיים הוא ראשם לאחיו שיזכו על ידו : רבי שמעון אומר עד שיזרק • כתב הר"ב ומולה ר"ם לאין נמנין אלא על שיחטו • לאמר קרא (שמות י"ב) במכסת נפשות ולא תכוסו ומתלוקת לימסך לרבנן סברי מהיות משם מהיותיהם דשם • ור"ם סבר מהיותיהם דשם קולם גמר עבודתן :

ל דשאין

ד רשאין בני חבורה כו' • כתב הר"ב ואותם לים לסאי תנא פסח נאכל בשתי חבורות כן לשון רש"י • ומיהו הר"ב לא הולרך לפרש לסא כבר סתם לן תני הכי בס"פ לעניל ורש"י שפירש כן משום לעניל אמרינן הכי בגמרי אסיא מתני' והלכך פירש ליה הכא נמי אסך מתניתין :

ה שוחטין עליו בשביעי • פירש הר"ב והוא שעבל בשעת הסחיטה דללאת בשע ולא טבול • גמרא • ומ"ש עומא מת בחל שביעי שלו בי"ל נלחה וכו' כבר כתבתי במשי' פרק ו' חוטי שעת הרמב"ם וקרא כוחיה לייקא ולא יכלו לעשות הפסח ביום הסוא הא לערב וכו' ואלו לשעת הרא"ל וסייעתו שכתבתי לעיל דבשבילה חליה • הלא כך היו יכולין ביום הסוא כמו למחר אם יטבלו ביום הסוא ואם לא יטבלו גם למחר לא היו יכולין לעשות • כן כתב בכ"מ •

ועוד הארכתי בשמו לעיל : ראה שלא שוחטין עליו • כתב הר"ב והוא שמן קרבנותיו לב"ל ולילה למיקה דלמא פשעי לחזקה שאין ב"ל בל בסיס עומדים מסם על שיכלו כל מעות שבשופרות • גמרא : והזבח וכו' בשמיני • היינו נמי בשמשרה קרבנותיה לב"ל ובפי' הרמב"ם חסר וכל"ל וטובל בשביעי ובשרא"ם שלא ראיות סופר שבעה ימים בלא ראיה וטובל בשמיני ומביא קרבן בחי : ו האונן • פי' הר"ב כל זמן שלא נקבר כו' ולאחר שנקבר כל יום סמיתה • ה"פ כל זמן שלא נקבר כו' ואפילו לאחר שנקבר קרוי אונן וסיינו כל יום סמיתה קודם קבורה ולאחר קבורה אלו יום קבורה שאינו יום הסמיתה אינו אונן אלא מלבריחה ובלילה שלאחריו אין אמנות כלל אפי' מלבריחה בסק"פ פ"ו * וכ"כ הר"ב במסנה ס' פ"ג דהוריות ועיין לקמן בסמוך : והמפקח את הגל • עת לסלליך אבנים (קהלת ג') מתרגמינן עידן בתיר לפקחא גוור אבנין :

שהא ביאתו לילי פסול • פי' הר"ב שמא יטמא אונן לאחר מתוך טרדו וכפרש"י • וקשיא להתיכת כל זמן שלא נקבר • אבל לאחר שנקבר מאי איכא למימר • ורש"י פי' בריש האונן שמתו מוטל לפניו • כלומר בשחיטת קדשים פרק שבול יום איזהו אונן כל זמן שלא נקבר • ואם כן איכא למימר לטיל לילה לסא לא מקרי אונן אלא כל שלא נקבר • אלא שלא נראה כן בגמרא שסזכיר לאיתא התם רבי אומר כל זמן שלא נראה את קברו אחרי ליה [ומי] איכא לאית ליה אחרי התם כיום מר (אלמא מריחות יום שלם הוא) ומסקינן לאחומרא קאמר לרבנן שבני יום קבורה מהאונן עליו כל אותו היום בלא לילה • ורבי אומר כל זמן שלא נקבר חפוס ליו ואע"ג דיום קבורה

לפיכך • פוליל ובשעת שחיטה ראוין הוו ונזרק הלם עליהם אם אירע בהם פסול כמו שאמרנו פטורים מלעשות פסח שני : חוץ מן המפקח הגל • ומנלא מת בתחילה שלרי לעשות פסח שני שהיה טמא מתחילתו קודם שחיטה שהרי הסיל על הטומאה משעה שהתחיל לפקח • ואותו שהיה הגל עגול ולולאי הסיל עליו מתחילה אבל אם היה הגל ארוך • אמר מתוך שבשעת שחיטה בשעת שחיטה עליו לא הסיל על הטומאה ופטור מלעשות פסח שני : ז אין שוחטין את הפסח ביחיד • לכתיב (לבריס יז) לא תוכל לזבוח את הפסח וכו' כלומר ביחיד : אפילו חבורה של מאה שאין יכולין לאכול בזית • אין שוחטין עליהן • ואין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים : ח אונן טובל ואוכל את פסחו לערב • אבל לא בקדשים •

השומע

לפיכך אם אירע בהן פסול • פטורין מלעשות פסח שני חוץ מן המפקח בגל שהוא טמא מתחילתו : ז אין שוחטין את הפסח על היחיד • דברי רבי יהודה • ורבי יוסי מתיר • אפילו חבורה של מאה שאין יכולין לאכול בזית • אין שוחטין עליהן • ואין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים : ח אונן טובל ואוכל את פסחו לערב • אבל לא בקדשים •

השומע

רשאין בני חבורה ליתן לו את שלו • והוא אוכל משלו • והן אוכלין משלהן : ה זב שראה שתי ראיות • שוחטין עליו בשביעי • ראה שלש שוחטין עליו בשמיני שלו • שומרת יום כנגד יום • שוחטין עליה בשני שלה • ראתה שני ימים • שוחטין עליה בשלישי • והזבה שוחטין עליה בשמיני : ו האונן • והמפקח את הגל • בן מי שהבטיחוהו להוצ או מבית האסורים • והחולה • והזקן • שהן יכולין לאכול בזית שוחטין עליהן על כולן אין שוחטין עליהן בפני עצמן • שמא יביאו את הפסח לידי פיסול •

לפיכך

שומרת יום כנגד יום • הרואה חוץ ל"א יום שבין כלה לכלה דבעינא לספור יום המתרת • שוחטין עליה ביום הספירה • לכיון הספירה מקלת היום מותרת לעבול • ואע"פ שמחוסרים הערב שמש שוחטין עליו : וזהבה שראתה שלשה ימים רלופים בתוך ל"א יום • ולריכה לספור ז' נקיים ולהביא קרבן שוחטין עליה בשמיני : ו האונן • כל זמן שלא נקבר שמת קרוי אונן ולאחר שנקבר כל יום הסמיתה הוא קרוי אונן ולילה שלאחריו הוא אונן מלרבנן • ולא הטמיאו לבריסה במקום כרת נבי פסח • הלכך שוחטין עליו לאותה חי : והמפקח הגל • שנפל על אדם ואין יכולה אם יטלנו חי אז מת : שוחטין עליו • לבחוקת טהרה עומד על היולדת שנטמא : שוחטין עליהם • בחבורת אחריה : שמא יביאוהו לידי פסול • שמא יטמא אונן למתו מתוך טרדו • ומפקח הגל שמא ימלאו מת ונמלא שהסיל על הטומאה • וסחבום שמא לא יגא • ובחבום בבית האסורים של עכו"ם מיירי שאע"פ שבבטיחוהו שמא לא יוליאוהו • אבל חבום ע"י ישראל • כגון לכופו לחוליא אחת פסולה • או לבלה ממנו שוחטין עליהם אפילו בפני עצמן • אם הבטיחוהו לחוליא • דשאריה ישראל לא ידבר כזב • ואם בית האסורים בתוך ירושלים אפילו ביולי עכו"ם שוחטין עליהם בפני עצמן • לאפשר המעילי לפשח לבית האסורים ואכלי ליה אתם • וחולה וזקן אין שוחטין עליהן בפני עצמן שמא יכבל עליהם סחולי ולא יוכלו לאכול בזית :

לפיכך

משנה ח' אבל כתוקדיש כס"ם פרק ט' דזבחים דף נ"ט ע"ב ותוקינין דה"ק תבלא כיוקדיש' של כל יחות הבני תאכל בפסח אוירי דאכל בפסח אכיל נתי קדשים וכ"פ הרתב"ם פרק ו' מ"ב :

מכמים עשו חיזוק לבריסה יותר ממה שעשתה תורה לבריסה ליום מיתה מלאורייתא לא תפס ליה מלאורייתא • ועוד קשיא לרש"י למה ליה למנקט ליטנא דרבי הלא מריא לפי המסקנא אלא ביום קבורה שהוא מדרבנן ומתניתין ודאי במלאורייתא קאי הלא הטמיאו לבריסה במקום כרת • ועוד הלא כלה הרי מתבריו אלא מחורתא לפירוש הר"ב דמתניתין אף לאחר קבורה והדרא קושיין לזוכתה הלא שייך שמא יטמא • והרמב"ם פירש לאין שוחטין על אונן לכתחלה שמא לא יאכל הכר לגולל אבלותו ונתמנו שחטנו עליו ותשבמו על אכילתו ויזהר הבשר ויטרף עד כאן :

שהוא טמא מתחילתו • הוא לרבינו יאחק מפקח הגל נמי ניחא הי הוה בשהתחיל לפקח • ויש לומר הכיון למלאו מת אית לן למימר שמתחילתו היה מת • שכל הטומאות בשעת מלאתן • תוספות • ומ"ש הר"ב והוא שיהיה עגול וכו' אבל ארוך וכו' כלומר אבל ארוך אע"פ שהוא בעגול • כל שהוא ארוך עד שאפשר שלא הסיל על כל הגל מפני ארכו ארוך הרי לא • וזה שכתב הרמב"ם וגל עגול הוא שיהיה כמו עגול הטומר :

ז אין שוחטין את הפסח ביחיד • פירש הר"ב לכתיב לא תוכל לזבוח את הפסח וכו' כלומר ביחיד מבאחל שעריך לריש ליה באחד ביחיד וכלקמן :

ורבי יוסי מתיר • הכא כתיב (שמות י"ב) איש לפי אכלו • ובאחל לריש ליה • לזובח את הפסח בבמת יחיד שאינו חייב אלא בשעת איסור במות • לכתיב (לבריס י"ו) באחד שעריך • בשעה שכל ישראל נכנסין בשער אחד • גמרא :

ואין עושין חבורות נשים ועבדים וקטנים • פירש הר"ב נשים עם עבדים • וכן עבדים עם קטנים • וסכי איתא בגמרא • ומשמע ולאי לאחברן עם אנשים ברי • וקשיא מאי שנא מזימון לפרק שביעי לברכות • לתנן נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם • וסבית יוסף סימן קפ"ט כתב בשם הר"ן פרק שני דמגילה אלא אסרו אלא בסזיומון נעשה על ידיהן לשאתא איכא הכירא לשומו במטבע לברכת המזון • וכיון שיכר לרופן עם האנשים איכא למיחש לפרילותא אבל היכא דלאיכא תלתא בר מנשים מלטרפין אף הנשים עמהם • משום דשאתא אין לרופן ליכר עמהן כלל • על כאן לשונו • ושאתא הכא נמי אין לרופן ליכר כלל • וגראה לי שמשנתינו דאם גמורה לדברי הרי"ן זצ"ל • ומה שכתב הר"ב אבל נשים ועבדים כל חלא באפי נפשה עושין אבל חבורה שכולה קטנים אין עושין כמה שכתב הרמב"ם בפרק שני מהלכות ק"פ ויתיב טעמא שאינן בני דעת • וכתב הכסף משנה דמאי אי אפשר למעוטי • דאם כן אפילו עם בני חבורה לא יהיו נמנין • ובסליא חניא סוף פרק לולב הגזול דשוחטין על הקטן שיכול לאכול כזית הלכך אצטריך לפרש שאינן בני דעת • ואפשר דטעמא משום שאינו בן דעת אין הקדשו הקדש ואפשר לומר דסבי קאמר דוקא בשאינם בני דעת • כלומר דוקא בשלא הגיעו לעונת הנדרים • אבל אם הם בני דעת שהגיעו לעונת הנדרים שהקדשן הקדש שפיר דמי • על כאן לשונו • אבל אין לומר שאינן בני דעת ויבואו לידי נותר דאם כן עברו ושחטו יהיה כשר • ואין נראה כן מלשון הרמב"ם שאחר כך כתב • וכן אין עושין כו' חולים אם זקנים כו' • ואם עברו ושחטו על חבורה זו כשר • משמע הא לכולה קטנים אינו כשר :

ח אונן טובל • כתב הר"ב מתוך שנאסר כו' והסיח דעתו ושמא נטמא והוא לא ידע • כן כתב הרמב"ם סוף פרק י"ב מהלכות אבות הטומאה :

תו"ט ד"ה בפורש בו"איתא לריב"א פו"ע"ל שקעתי לתרץ כפש חכם אחד דאי"כתנינה פ"ג תוספ' ג' הארון ותשוסר כשורים ריכין טרילה לאוכל ובטעם תהום שהיו אמורים בקדש עד האידנ' והסיחו דעתם ונטיאו ע"ב כתי"ע וא"ל ה"ב ערל. והא דלא חשב זה ערל. דשם איירי בחולות שאינה שירותה וערל ג"כ בתרומה אסור. ול"ג דלא איני דאם עבדו דיכון חולות בחוירי דשבת לא יכפיון תיגים אחרי דלא שביתו יוחיר"ח ז"ל:

חר"ב ד"ה פטוריסכו' עכ"ל והיא תפירש הריטב"ם. והוא לכאורה נגד הגמרא. ועיין תי"ם הרת"ן ז"ל:

והמלקט לו עצמות. לי הר"ב וקומי אליקט לזרוק בגמרא דאי מלקט עצמו הא בעי חיית אליבי ואביעי: **טובל** דכל גר לריך טבילה כלאשכחן במתן תורה (שמות י"ט) וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם כלאיתא ברפ"ב דבריהות:

בפורש מן הקבר. פי' הר"ב ולריך הזאתם ג' וז' וכו' (*עיין מ"ם במשנה ה' פרק י"ח דפרה) גזירה וכו' ואמר אסחקל לא טהרתי מכל טומאה. (וכתב רש"י ולא ע"ג למשוש זיבה בעי שמנה משום כפרה כיון דאי אפשר דלאיתי בפרה דהא לא קיבל טומאה. קודם שנתגייר אי אמרת נגזר לא מייתי לעולם פסח וכולי האי לא גזרו ע"כ). וכתב הרמב"ם בפרק ו' מהל' פ"ה דלא גזרה זו מדבריהם ובפסח בברת ואיך הטעמיו דבריהם במקום כרת ביום הקרבה (לאפוקי ממ"ש במשנה ה' פ"ו) שהוא יום י"ל. מפני שאין הגר מתחייב במלות עד שימול ויטבול ואינו טובל על שריפת כמו שבארנו בפי"ל מהל' ב) לפיכך שעמידו לבריתם במקום זה שהרי זה המל ים לו אלא יטבול על שיבריא ולא יבא ליכי חיוב כלל עכ"ל. ומ"ש הר"ב אבל ערל ישראל פירש"י שאם ים לו עכשיו טומאה הוא מחבר בם שאף בערלתו מקבל טומאה בשאר בני אדם לכך למינגר בים משום שנה שבאה ע"כ. ומ"ש הר"ב לבדי הכל טובל ואוכל כו' הכי איתא בגמרא ובברייתא. וכתבו התוספות תימה לריב"א דלא מצינו בשום מקום שבילה בישראל שמל אפי' מלרבנן עפ"ל. והרמב"ם בתשובה פ"ו כתב ישראל ערל כו' שוחטין עליו אחר שמל ולא הזכיר וטבל. ולי נראה לי"ל הברייתא והגמרא דלא ע"ג לענין מילה אין לריך שבילה כלל מ"מ לטהרת הרגל לריך שבילה כלתנן במשנה ב' פרק ב' שבילה. וסוי אמינא דזה שמל וטבל. לגזור אטו ערל עכו"ם דמל ומי וטבל:

פרק ט שנו וכי יעשה את הפסי. נראה דליף לה מאים אים לכתיב בפסח פסי כלילף מיניה בברייתא לגבין ומלוריעים ובועלי נלות * ושוב ראיתי בירושלמי טמא לנפש אין לי אלא טמא לנפש אמוסים או שוגגין מנין. ת"ל אים אים ריבה. על כלון כרבי עקיבא (כלומר דדרים כפל לי' שבא לרבות). דרבי ישמעאל (לומר לדרים לריה תורה. כל' בני אדם) חני דבי רבי ישמעאל לא טמא לנפש בהרי דרך רחוקה ולא דרך רחוקה בהרי טמא נפש. אלא הטוס שבאן שלא עשה את הראשון יעשה את הפסי אף אני מרבה אנוסין או שוגגין שלא עשו את הראשון יעשו את הפסי: אם כן למה נאמר טמא. כתב רש"י בגמרא פריך הא אילטריך אלא בעי למעבד בראשון לא אני אביא אלא אקי אדרך רחוקה. אלמוס הוי ולא אני אביא ואי בעי למעבד על ידי שלוחו אני אביא מיתם הוא אחם רחמנא עליו ואי אביא חבא עליו ברכה ואילכך הואיל ואחר אונסים אלחו אחסי אומם לדרך רחוקה לאפ' לי לאלכרה רחמנא טפי מאונס אחרינא: אלא פטורין מהכרת כתב הר"ב דעבור כרת בפסח ראשון. ומיהו בפסח פסי כמו כתיב ביום (במדבר ט') חטאו יאא. לרבי אליף ממנקף שהוא מבדר ה' לכתיב ביום (ויקרא כ"ל) וגמא חטאו והוא בכרת ב' פרק ב' דערכין. ולעיל משנה ג' כתבתי לפסח הזה לורות לריך נמי ביקור ארבעה ימים. ובגמרא יליף לה ק"ו מלכתיב (שם י"ג) ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה שיהו כל העבודה החדש זה כזה כבר כתב רש"י שם דמיהו לענין שקחו מבעשור אמרינו שלין לריך שיפרים מבעשור

השומע על מתו. יום שמועה הוי אונלרבנן. וכן מי שלקטו לו עצמות אביו ואמו אמרינן במ"ק מתאבל עליהם כל אותו היום. ולערב אינו מתאבל עליהם: טובל ואוכל בקדשים לערב. לאפוי' יום גופים מלרבנן הוא: כפורש מן הקבר. ולריך הזאתם שביעי ולא נחלקו ב"ש ובית הלל אלא בערל עכו"ם שמל ביום י"ל דב"ש סברי גזירה שמא יטמא לשנה הבאה ויאמר אסחקל לא טהרתי מכל טומאה על יום ערב פסח שבלאתי ואכלתי. ב"ה סברי אמי אטבול ואוכל. ולא יהא לאסחקל עכו"ם הוה ולא מקבל טומאה עכשיו ישראל הוא ומקבל טומאה. וב"ש סברי לא גזרינן. אבל ערל ישראל כגון שמתו אחיו ממתה מילה דברי הכל טובל ואוכל פסחו לערב ולא גזרינן ערל ישראל אטו ערל עכו"ם:

פרק ט מי שהיה טמא. שלא נאנס: בדרך רחוקה. אלו הייבין בהכרת: ב איזו היא דרך רחוקה. מן המודיעים ולחוץ. וכמדתה לכל רוח. דברי רבי עקיבא. רבי

ר"ע מברטנורה פסחים פרק ט תוספות יום טוב עו

חוץ לאסקופת העזרה. אפילו היה קרוב לירושלים ונחלה ונתעכב ולא הגיע לאסקופת העזרה על סוף שעת הקרבת הקרבן נכון בלין לרך רחוקה. ורבי עקיבא סבר אין לו אלא לין נאנס אבל לא לין לרך רחוקה הואיל והיה מן המודיעים ולפנים יוסלכה כר"ע: לפיכך נקוד על ה' של רחוקה. אני שמעתי לדרוש רחוק חמש אמות מאסקופי העזרה. אמר רבי יוסי לפיכך נקוד על ה'. לומר לא מפני שרחוקה הראי אלא מאסקופת העזרה ולחוץ: ג מה בין פסח ראשון לשני. דראשון אבור בבל יראה ובל ימצא. והשני מצה וחמץ עמו בבית. הראשון טעון הלל באכילתו והשני אינו טעון הלל באכילתו. זה וזה טעון הלל בעשייתן. ונאכלין צלי על מצה ומרורים. ודוחין את השבת: ד הפסח שבא בטומאה. לא יאכלו ממנו זבין וזבות. נדות ויולדות. ואם אכלו פטורים מכרת. ר"א פוטר אף על ביאת מקדש: ה מה בין פסח לפסח דורות. פסח מצרים מקרא מבעשור. פסח מצרים וטעון

רבי אליעזר אומר מאסקופת העזרה ולחוץ. אמר רבי יוסי לפיכך נקוד על ה'. לומר לא מפני שרחוקה הראי אלא מאסקופת העזרה ולחוץ: ג מה בין פסח ראשון לשני. דראשון אבור בבל יראה ובל ימצא. והשני מצה וחמץ עמו בבית. הראשון טעון הלל באכילתו והשני אינו טעון הלל באכילתו. זה וזה טעון הלל בעשייתן. ונאכלין צלי על מצה ומרורים. ודוחין את השבת: ד הפסח שבא בטומאה. לא יאכלו ממנו זבין וזבות. נדות ויולדות. ואם אכלו פטורים מכרת. ר"א פוטר אף על ביאת מקדש: ה מה בין פסח לפסח דורות. פסח מצרים מקרא מבעשור. פסח מצרים וטעון

שמתחלת החמה להתעקש כלפי מערב קלת ומשחרי כוחלי לסכי המרין בשמש. [ריש] פרק ג' לילחים לאברים (תפלת הערב שלו) מכי משמרו כוחלי לסיינו מהמות היום ולבלן ופרכינן פלה מהא לתנן תמיד נשחט בשש וחמשה. ומשני שאני כוחלי בית המקדש לא מיכוני רחבי' מתחתיהן ולא משחרי בעיקר פורחת על חלי שבעה ומיהו זמן שחיט' מתחיל' שבעה והולך ומשך על שתשקע החמה. ומשתשקע החמה לא. דלם נפסל בשקיעת החמה. באיזהו מקומן. כך לירש"י ועיין פ"ג משנה ב': **לפיכך** נקוד על ה' וכו'. כתב הר"ב אני שמעתי לדרוש רחוק ה' וכו'. ובירושלמי ס"ל שברחוקה נקוד אים רחוק ואין לדרך רחוקה:

ג מה בין פסח ראשון לשני. שיר לראשון נשחט בני' ביחות כלתנן במשנה ה' פ"ה ואין שב' נשחט בשלשה כיתות כלתנא בתוספתא ושיר נמי ביקור ל' ימים לדיתים בשני כלאיתא בגמרא (* קף ל"ו) מו'. ועיין לקמן במשנה ה' בל"ה מקמו וכו': **ודשני** מלה וחמץ עמו. כתב הר"ב מלות שבנופו כגון צלי ועל מלות ומרורים אע"ג. לעל מלות ומרורים מקר' מלא הוא בפסח שני הכי קאמר לכלא לכל חקה וגומר מרבה לני דדומיא לפרטא לעל מלות ומרורים:

ודוחין את השבת. פירש"י לשני כתיב בים במועדו למ"ל קרבן ה' לא הקריב במועדו בשני ע"כ. ופלוגתא לתנאי בגמרא קף ל"ג ע"ב. וכתבו הוספות במשכה יומא פ"ה קף ל"ה דלמ"ל לרב במועדו אראשון אראשון הפסח. ועוד אתריכו לפרש. ע"ש. ובגמרא. שבת אינו טומאה לא מאי טעמא. מפני טומאה אחיתו יחזור ויעשה בטומאה ע"כ. ותניא נמי הכי בספרי:

ד לא יאכלו ממנו זבין. כתב הר"ב לגבי טמא לנפש כו' ואין לבור נלחין [ומסיים רש"י אבל גבי זבה אף לבור נלחין] ואם תאמר אמאי תנן זבין כו' לאסמועינן טומאי מגע טומאה ויש נראה לי לומר דמשום רבותא לאם אכלו פטורי' מכרת נקטינהו לאגב דטומאה יולאה מגופן ואפי' הכי פטורין. אלא שהרמב"ם כתב בפ"ז מהל' פ' דטומאי מגע טומאי הרי אלו אוכלין כמו טומאי מת והכ"מ הביא ראיה לדברין: **אף** על ביאת מקדש. לי הר"ב כשפסח נלחה מפני הטומאה. כבר כתב נם כן זה הלשון במשנה ו' פרק ז': **ולי** הברייתא בפסח שבא בטומאה. ומ"ש הר"ב והנא קמא כו' אילטריכו לחלקם מתחתיסם לחמפרש במשנה מ' פרק קמא הכלים: **ה מקדו** מבעשור כו'. לכתיב (שמות י"ב) בעשור לחדש הזה יקחו. זה מקחו מבעשור ואין פסח זורות מקחו מבעשור. * ואע"ג דמהך קרא דמקחו מבעשור שמעינן לביקור ממנו ארבעה ימים לענין תמיל כמ"ש הר"ב במשנה ה' פרק ב' דערכין. ולעיל משנה ג' כתבתי לפסח לורות לריך נמי ביקור ארבעה ימים. ובגמרא יליף לה ק"ו מלכתיב (שם י"ג) ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה שיהו כל העבודה החדש זה כזה כבר כתב רש"י שם דמיהו לענין שקחו מבעשור אמרינו שלין לריך שיפרים מבעשור

אלא

אלא יקח שיש שלשה עלמים מבעשור ויבקרם ובשעת שחיטה [יפרישם] אחד מהן • ומלי הוה רבוי ביקור • לריש ליה למלתא אחריתא היינו למצוטי פסח שני • ושייקעול מה שכתבתי במס' ערכין שם וכתיב (שמות י"ב) ואכלתם אותו בחזון אותו נאכל בחפזון ואין אחר נאכל בחפזון • בגמרא • וטעון סמיכה וכו' אין צריך לעמוד ממש ולא יהן המשחית שעבר בלילה הסוף נעטוו לסמיכה כמפורש בכתוב :

בלילה אחד • פי' רש"י בגמרא וה"ה פסח דורות נמי בלילה אחד • עד כאן • וכלמייתיהן בזה הכלל במשנה לסוף פרק ב' דמגילה כמ"ש הר"ב שם • ונסי נמי חכמים גזרו ואמרו עד חצות אין לפרש לתנא דידן בא לחלק בין של מערים לשל דורות כלבד שמלבדיהם חלה לשל מערים נמי היה רלוי לגזירה זו • ועוד כמה פסחי דורות נעשו קודם גזירת חכמים כי כן הסברא נותנת • ולא"ג לבסוף מכילתין תנן על חצות • ומלאורייתא כמו שמפרש שם הר"ב • אפילו הכי ליכא לפרושי למתניתין דהכא לחתיא כי הסוא תנא ומחלק בהכי בין של מערים לשל דורות • ללאוקמה תנא אף פסח מערים אינו נאכל אלא עד חצות • דסא הנהו קראי דקא מייניהו בפסח מערים כתיבי • אלא מתניתין דהכא כרבי עקיבא דבגמרא לסוף מכילתין • דסבירא ליה מן הכתוב נאכל כל הלילה • אלא שחכמים עשו סייג • וכותיה מתניתין דסוף פרק שני דמגילה • וכתבו התו' ואם תאמר אם כן אמאי תנייה כלל במתניתין כיון דשוים בזה • ויש לומר דתנייה אגב דבעי למתני • וחמולו כל היום ופסח דורות נוהג כל שבעה : אחר עיין מה שכתבתי במשנה ז' פרק שני ב' דזבחים] : ופסח דורות נוהג כל שבעה • ואם תאמר שלשה מיתות שנשחט פסח דורות האיך אתה מוצא בכל מערים ורמיתי ירושלמי בפרק חמיש נשחט [אלתקנתה משנה ה'] דפסח נשחט בשלש מיתות רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוסא ניתן כח בקולו של משה והיה קולו מהלך בכל ארץ מערים מהלך ארבעים יום ומה היה אומר ממקום פלוני עד מקום פלוני כח אחת • וממקום פלוני עד מקום פלוני כח אחת • ואל תתמה ומה אם אבן שאין דרכו להלוך אתמר (שם ט') והיה נאבק בכל ארץ מערים • קול שדרכו להלך אינו כל שכן • עד כאן • ואף על גב דלא קאמר אלא שתי כחות קילר במובן דמסיכי תיתי כלל לומר שהיה קולו של יוסף מהלך כו' • אלא ממה שהיינו לפסח בשלש מיתות אם כן הכי נמי שלש כחות עשה משה ברי אלא כהוספות • אלא אף בפסח מערים היה שלש כחות :

ו שתמורת הפסח קריבה • פי' הר"ב שלמים אחר הפסח • וכן לי' רש"י • ולכאורה רולה לומר דקריבה דוקא אחר הפסח • ולא יתעתי לומר • דהא שלמים קריבים במועד ואפי' בחג עצמו אם הם שלמי חגיגה • כתתן בפרק שני דחגיגה • ואפילו אם נפרש אחר ארבעה עשר בניסן דהיינו אחר זמן קרבן פסח • אבל אם לא יוכל לסקריבו בארבעה עשר עצמו כשאר שלמי חגיגת ארבעה עשר להנן במשנה ג' מפרק שני • ובברייתא • ונמורת פסח אחר הפסח קריבה שלמים • והכי פירושו שאם המיר אחר שחיטת הפסח • ואם לכך נתכוונו רש"י והר"ב וכלולו אמרו המורת הפסח אחר הפסח קריבה שלמים • אכתי לא ניחא דלא היו לריכים לפרש כן בדברי יהושע • שברי הוא אמר אין לי לפרש :

ירעה פירש הר"ב דלחייה • וכתבו התוספות דאף לן למאן דאמר דיש פרק ו' דיומא דא ן בעלי חיים נלחים ועיין שם היינו דוקא כגון דלא לחייה בילים כגון שנטמאו בעל ס או שמשנו ילירם על כאן • ודלא כרש"י שכתב בגמרא דף ל"ח דמשמיטנו בעלי חיים נלחים • ויתא הסתא דהר"ב והרמב"ם לא כתבו דמשנתינו דלא כהלכתא • דהא תנא קמא הוא דס"ל הכי ביומא : ובהדיא פסק שם הרמב"ם כותיה • ודלא כפירוש השני שכתב הכ"מ בפרק ז' מהק"פ בדברי הרמב"ם שם דסבירא ליה דמשנה זו דלא כהלכה ומ"ל שהרעה אלא מקרב שלמים משום דאין בעלי חיים נלחים • ועוד איכא דבר אחר דלקמן דלהרמב"ם ירעה אפילו למ"ד אין ב"ח נלחים : שיסתאב • פירש הר"ב שיפול בו מום • ועיין בפירושו למשנה ט' פרק בתרא דמנחות : ויקח בדמיו שלמים • פירש הר"ב דמותר הפסח קרב שלמים • בסוף פרק ב' דשקלים • לומר וכל שכן תמורתו וכן

וכן תמורתו • אחר שחיטת הפסח קרב שלמים • וכן תמורתו : ז המפריש נקבה לפסחו • אם זכר בן שתי שנים ירעה עד שיסתאב ויימכר • ויפלו דמיו לנדבה: המפריש פסחו ומת ולא יביאנו בנו אחריו לשם פסח • אלא לשם שלמים : ח הפסח שנתערב בזבחים • כולן ירעו עד שיסתאבו • וימכרו ויביא בדמי היפה שברן ממין זה • ובדמי היפה שבהן ממין זה • ויפסיד

וכן תמורתו • כתב הר"ב ה"ה דמלי ר"ל למתני בפסח עלמו וכו' • ובגמרא הא קמ"ל דאיכא תמורת הפסח אלא קרבנו ופרש"י ולא אמרינן מתחלתם שלמים הוא • ואפי' הכי קולס שחיטה בשם פסח ולא נקבעתה זמן שחיטה בשם פסח ואין בה לוחות • אלא אף היא נקבעת בפסח ונלחית : ז המפריש נקבה לפסחו אם זכר בן שתי שנים • ואינם רלוים בפסח לכתיב (שמות י"ב) שה תמים זכר בן שנה : ירעה עד שיסתאב • במשנה ג' פ"ג דתמורה מפרש הר"ב אמאי לא המכר בלא מום לזכו מומו • דומיא ולא חזיא למלתיה • וסתו כתבו הסכא מולה ר"ה דהתם דומיא והיא ראויה לשלמים • והפסח אחר פסח קרב שלמים הלכך לא הוי מום ע"כ • ואפי' הכי אינו קרב שלמים אלא ירעה וכו' כדפרש' • דקבעתו הפרשה והרי הוא נקבע ונעלחה שאין בה עלמו קרב אלא דמיו : ויפלו לנדבה • פירש הר"ב לתיבה וכו' • וכן כתב הרמב"ם • ומה בין עולת נדבה לעולת עלמו תנינן בפ"ג מתרומה משנה ל' • ואי"ת ומאי שנא מאשם לתנן בתמורה פ"ג הפרים נקבה וכו' ליתיא מדמיו אשם • וי"ל דמתני' דהכא ס"מ סברה כמ"ד ב"ח נלחים כדלאיתא בגמרא אמתני' דהכא ס"מ ב"ח נלחין • ולא לפרש הכא כמ"ש התוס' לעיל בלחייה בילים ונלחין כ"ח נלחים אלא מולה בכה"ג • וכמו"ש התו' לעיל לענין אחר • ותמיהני על הר"ב והרמב"ם שהיה לכתוב [דמתניתין] אלא כהלכתא כמ"ש לעיל • ובמבורו פ"ד מהק"פ כתב ירעה וכו' ויביא בדמיו פסח ואם לא נפל בה מום על שהקרי' פסחו ויביא בדמיו שלמים וסיימו כמו מיתין דתמורה גבי אשם • ומזה דאיה גמורה למ"ש לעיל הרמב"ם ס"ל ירעה אף למ"ד אין ב"ח נלחים • הכא הכא דכתבתי ע"פ דהוי דמ"ד דהכר אין נלחין ס"ל ס"כ אין נלחין וא"ס כתב הרמב"ם ירעה אלא ולאו לאיסה ס"ל דירעה להכא אלו לחייה הוא • אלא יפלו לנדבה הוא דהוי לחייה • וכ"ש דס"ל בירעה לעיל אלא לחייה הוא • ומיהו גירסת רש"י וכן התוספות ויביא בדמיה שלמים ועיין במשנה לקמן • ולרש"י הא דקאמר בעלי חיים נלחים • היינו בלא קרב עלמו שלמים אלא ירעה • וכלפירש"י בגמ' • ולהרמב"ם משום הא לא אריא לנחה עליה קושת הגוף לבעלי מום כלפירש בפ"ג דתמורה משנה ג' אלא מהתנן יפלו דמיו לנדבה : לא יביאנו בנו אחריו לשם פסח • פירש הר"ב דאין כאן מנויין לריך אלא יהיה בלא בעלים • עיין במשנה י' ו' ואכא מיירי אלא נתמנה בנו שמו כלאיתא בגמרא :

ח * ויבכרו ויביא כו' • פי' הר"ב וכילד הוא עושה כו' מביא ג' שלעים מביאו כו' ואומר על מקום שהיא העולה כו' וכפירש"י ויהיה טועמת למלאת הלל"ה הרי הוא מחליף • שמביא שלמים בדמי האשם או בדמי העולה • והרי קדושת שבשמם חלרה על מעוה דמיה ואין מבין מקדשם לקדושה ע"כ וקשיא לפי זה מאי ימכרו לתנן ובפ"ח דזבחים דף ע"א ע"ב פירש"י וימכרו נמלאו דמי עולה • עולה • דמי שלמים • שלמים • ואינו ידוע אילו עולה ואילו שלמים • שלכך יטול מעות כנגד דמי היפה וילמר כל מקום שהם מעות עולה כו' • ומ"מ מסיק הכ"ל לל"ג וימכרו כו' מכח הסיפא והעהקתי דברין שם מסנה ב' בכל"ה ירעו כו' • ועוד עיין שם בל"ה ומכרו כו' מ"ש בזה בשם הרמב"ם ז"ל : ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה • ולא אמרינן דיפלו דמיו לנדבה כדלעיל למתני' דהכא כמ"ל אין בעלי חיים נלחים וסיימו נמי לפירש הר"ב דבמו ו פסח • ואלו לעיל תנן יפלו לנדבה • ולפי זה ס"ל כולה פירקא דהתערובות פ"ח דזבחים דתנן בהו ויביא בדמי היפה שבהן ממין זה ולא הוסיפות לעיל לא קשה כלל • ויש לי דאיה לדבריהם הכפ"ח דזבחים דף ע"ב ע"ב אמתגיתין דזבחים שנתערבו מין בשאינו מינו ויביא מדמי היפה שבהן ממין זה וכו' • אמר רבא הכתיב דאמור רבנן לא נקריב אי אקריב לא ארלי • ומסיק דמאן דאמר בעלי חיים נלחים אמר לשמעתיה • מסמע דהתם דינן כמ"ל ב"ח נלחים נמי אתיין ואפילו הכי יקרב מתוכו מין • ולא אמרינן יפול לנדבה • אינ מסמע

לא יביאנו בנו אחריו • כתב הר"ש ה"ה אינו אלא אחר תלות ור"ל דס"ל ב"ח נלחים ולא ס"ל ב"ח נלחים ס"ל ב"ח ולכ"ש ס"ל הרמב"ם ס"ל ר"ל :

מכמה ולמי לעיל נמי לא גרסינן יפלו לנלבם אלא יביא שלמים. וצריך להוקן לסרמב"ם לומר לרבא דינא בעלמא קאמר ולא מסלר אמתניתין: ויפסיד המותר לבני סרמב"ם בפירושו לומים מובנים לי: נתערב פסח בבכורות. פי' הר"ב המתן למס שוס. ומסיים רש"י ואין טעונין תנופת חזה וסוק. ולא סמיכה. ולא נסכים:

רבי. שמעון אומר אם חבורת כהנים יאכלו. כתב הר"ב ורבנו אמרי ירעו כו' ויביא בהמי כו' והמעריבות אוכל כולם בחור בכור בעל מום וכלפי' הר"ב במשנה ב' פ"ח דזבחים ע"ש:

ט *הוא אוכל משלו והם אינם אוכלים עמו. אתאן

הר"י בפרק לעיל משנה ז' דס"ל דשוחטין פסח על היחיד ולכה כמותו ול"נ אפי' הר' יודא לאמר אין שוחטין פסח על היחיד וכגון שמנה עליו אחרים וכלשהם במשנה י"א ועיין מה שכתב לקמן במשנה י"א:

ופטורין מפסח שני. כתב הר"ב לעמ"נ בתחל נמנו וכן לי' רש"י דולא לומר בזה שנשחט ראשון. ול"נ בתחל מן הנשחטים בתחל אלא שאין יכול מיזהו כלי שיהיו רשאים לאכול ממנו:

לא. אמר להן כו' אין אחר אוכלין. כתב הרמב"ם אע"פ שהיה בלבם שישחוט כל אחד מהן על חברו או שהיו שם רמיזות ודברים שאומלין קבעת בהזשכל אחד שימלי ישחוט על חברו. וכי בכשף משלם לכ"ל לחיוב לא לחניה ן לאל כן. לאל"כ מאי קמלין. פשיטא. ע"כ. ולי נראה לו עוד ראיה לבברייתא אמרו מכאן אמרו חכמים יפה שתיקה לחכמים קיון לטפשים. שמ' (משלי י"ב) אויל מוחרים חכם יחשב ואי איתא לבבה"ג דברים שבלב הוו דברים שהיקוחיה מאי מבעיא ליה: ו שנתערבו פרחיהן. ברור הוא כי זה שהתערובה לא נפל אלא קולם שישחטו הפסח הרמב"ם:

אחד מאלו בא אצל אלו. כתב הר"ב לאמרינן בברייתא בגמרא לאסור למשוך כל בני החבורה מן הפסח ולהניחו בלא בעלים. ויליף מלכתיב (שמות י"ב) ואם יתעט הבית מהיות משה. משמע אם לא מתמעטין ונמשכין. ובלבד שיהא אחד מבני

ויפסיד המותר מביתו. נתערב בבכורות רבי שמעון אומר אם חבורה כהנים יאכלו: ט חבורה שאכדה פסחה. ואמרה לאחד צא ובקש ושחוט עלינו. והלך ומצא ושחט. והם לקחו ושחטו. אם שלו נשחט ראשון. הוא אוכל משלו. והם אוכלים עמו משלו. ואם שלהן נשחט ראשון. הם אוכלין משלהן. והוא אוכל משלו. ואם אינו ידוע איזה מהן נשחט ראשון. או ששחטו שניהן כאחד. הוא אוכל משלו והם אינם אוכלי עמו. ושלהן יצא לבית השריפה. ופטורין מלעשות פסח שני. אמר להן אם אחרתי. צאו ושחטו עלי. הלך ומצא ושחט והקלקהו ושחטו אם שלהן נשחט ראשון הן אוכלי משלהן. והוא אוכל עמהן. ואם שלו נשחט ראשון. הוא אוכל משלו. והן אוכלין משלהן. ואם אינו ידוע איזה כהם נשחט ראשון. או ששחטו שניהן כאחד. הן אוכלין משלהן. והוא אינו אוכל עכהן. ושלו יצא לבית השריפה. ופטור מלעשות פסח שני. אמר להן. ואמרו לו. אוכלין כולם מן הראשון. ואם אין ידוע איזה מהן נשחט ראשון. [שניהן] יוצאין לבית השריפה. לא אכר להן. ולא אכר לו. אינו אחר איזה לזה: י ב חבורו שנתערבו בפחיהן. אלו כושבין להן אחד. ואלו כושבין להן אחד. אחד מאלו בא לו אצל אלו. ואחד מאלו בא לו אצל אלו. וכך הם אומרים.

נתערב הפסח בבכורות. שמתן למס והם הפסח שוס. ר"ש אומר אם חבורת כהנים יאכלו. כולן בו בלילה שבבכור נא כל לכהנים ויקרב פסח לשם פסח בכ"מ שהוא. וכבורות לשם בכורות בכל מקום שהן ואע"פי שהן ממעטין בזמן אכילת הבכור. שהבכור נאכל לבני ימים ולילה אחד ועכשיו אין אוכלין אותו אלא עד חצות בזמן הפסח ונמצאו מביאין קדשים לבית הפסול. ר"ש סבר שיכולין להביא קדשים לבית הפסול. ורבנן פליגי עליה ואמרי ירעו כולן על שיסתאבו ויבי' מעות בהמי שיפא שבהן כלאמרינן בפסח שנתערב בזבחים ואיקלבה כר"ש: ט לא ובקש את האבוד ושחוט עלינו: אם שלו נשחט ראשון. אתיל והם אמרו לו שחוט עלינו על שלו הם ממיס ושלהם ישרף. לפסח בלא בעלים הוא ואוכלין כולן משלו. ואם שלהן נשחט ראשון. הוא אוכל משלו. שהרי לא נמי על שלהן והן אוכלין משלהן שהרי חזרו בהן מן האבוד ומשהו יליהן ממנו: והן אינן אוכלין עמו. שמא שלהן נשחט ראשון. ומשהו יליהן מזה: ושלהן יצא לבית הבריפה. שמא שלו נשחט ראשון ואינן נמנין על הבני. ופטורין מפסח שני. דומ"נ בא"נמנו ואכילה לא מעכבת: אמר להן. אוהו היחיד שהלך לבקש את האבוד אם אחרתי המנוי עמכם ושחטו עלי. והם לא אמרו לו שחוט עלינו: הוא אוכל עמהן ושלו שרף. כיון שהמנו על שלהן הרי נמשך מן הראשון והזר בו משלימהו. ושלו יצא לבית הבריפה. שמא שלהן נשחט ראשון ונמשך [משלו שהרי] טשלקשלוחין: ופטור מפסח שני. דומה נפשך בראשון נמנה ואכילה לא מעכבת: אמר להן. שהטו

טלי אם אחרתי. ואמרו לו. בתם והחזו עלינו: אלא כולן כולמן בראשון. לכוה שלו הם והם שלוחיו: ואם אין ידוע איזה ראשון שניהם ישרפו. ופטורים מפסח שני: אין חייבין באחריות זה לזה. אין להם טענה זה על זה אין הוסשין איזה ראשון. אלא הוא אוכל משלו. והקלקלין משלהן: י אלו מושכין לבם אחד מן הפסחים. ואלו מושכין לבם אחד: אחד מבני חבורה זו בא לו אצל בני חבורה זו. ואי מזו בא לו אצל זו: וכך הם אומרים. אם

מבני

אם שלנו הוא הפסח הזה. ידיך משובות משלך. ונמנית על שלנו. ואם שלך הוא הפסח הזה. ידינו משובות משלנו ונמנינו על שלך. וכן חמש חבורות של חמשה חמשה. ושל עשרה עשרה. מושבין להן אחד מכל חבורה וחבורה. וכן הם אומרים: יא שנים שנתערבו פסחיהם. זה מושך לו אחד. וזה מושך לו אחד. זה ממנה עמו אחד מן השוק. וזה ממנה עמו אחד מן השוק. זה בא אצל זה. וזה בא אצל זה. וכך הם אומרים. אם שלו הוא פסח זה. ידיך משובות משלך ונמנית על שלו. ואם שלך הוא פסח זה. ידי משובות משלו. ונמניתי על שלך:

פרק

מבני חבורה קיים לאם ומעט מסמע שיש שיר. ועיין לקמן: של תמסה תמסה ושל עשרה עשרה. פירש הר"ב שאם סחליפו לא יכא כאן פסחים אחד מבעלין הראשונים עליו. לאפוקי אם חבורה אחת שבהן של אחבעה אפשר שיחלף פסח שלהן לחבורה אחרת שמאחבעה שבאו מן שלחבעה חבורות של תמסה. ומלא שאין עליו שום אחד מבעליו הראשונים. והא אמרן בלבד שיהא מ' מבני חבורה קיים. ועיין לקמן: יא זה מנמה עמו אחד מן השוק:

פירש הר"ב שאם באו להחמות בשבן ומילוס כו' הרי מניח את פסחו בלא בעלים. אבל לשמנה עמו אחד מן השוק קולם לכן הרי יש כאן בעלים. ואע"ג לאיכא אחד מבני חבורה הראשוני. ולעיל אמרינן לזוקא של ה' מ' אבל של ס' ול' לא. אמנם לאן מ' מבני חבורה כו'. ולא אמרינן שיונו עמהן אחד מן השוק קולם שיהו. ויסיו ג"כ של תמסה. מפרשינן בגמרא לאמתיתין לעניל הרי"ו לה"ל הבעיון זוקא אחד של בני חבורה יהא קיים עליו. ולהכי לא מבני לעניל שיהו עליו מ' מן השוק. ואא לאמני הכא אמנם הר"י לטעמיה הכ"ל בפרק לעניל מבני ז' לאין שוחטין את הפסח על היחיד הלכך מעיקרא לא אמרי אחרינו בכלים קאי. וכאחד מבני חבורה אמר. ולא קשיא לאמתני' הכא לא כהלכתא הפסקינן לעניל הרי"ו יוסי ולא הרבי יהודה. הרבי יוסי נמי דינא הכי לאמורה בברייתא לאיהו ס"ל לאין אריך שיהא אחד מבני חבורה זוקא אלא יהא בלא בעלים כלל. ולא עוד אלא הבאתני לעניל אפי' של ה' ול' איכא נמי תקנתא לנמות אחד מן השוק. ומ"מ הרמב"ם בפ"ג מפק"פ הבאתיק מתני' לעניל הלשונם מנסוס לסך פלוגתא הבלא בעלים לא תליא בפלוגתא דפרק לעניל הלל. והיא מפלוקת בברייתא. ואתם במשנה הסלכה הכתם. ומ"ם הר"ב ואא ליכא למימר שיהא הכי קולם שיהא. וכ"כ רש"י בכאן. ולאי נמי אמתניתין לעניל. ונטרו לה עד הכא. מנהם לאם הכא אחד מן השוק:

הוא אמינא אלא מטרחינן ליה שיהא אחד מן השוק:

אם אלו וכו'. וכמו כן יאמר הבני לאחרו. הרמב"ם:

פרק

אם שלנו הוא הפסח הזה. ידיך משובות משלך. ונמנית על שלנו. ואם שלך הוא הפסח הזה. ידינו משובות משלנו ונמנינו על שלך. וכן חמש חבורות של חמשה חמשה. ושל עשרה עשרה. מושבין להן אחד מכל חבורה וחבורה. וכן הם אומרים: יא שנים שנתערבו פסחיהם. זה מושך לו אחד. וזה מושך לו אחד. זה ממנה עמו אחד מן השוק. וזה ממנה עמו אחד מן השוק. זה בא אצל זה. וזה בא אצל זה. וכך הם אומרים. אם שלו הוא פסח זה. ידיך משובות משלך ונמנית על שלו. ואם שלך הוא פסח זה. ידי משובות משלו. ונמניתי על שלך:

פרק

בני חבורה יהא קיים עליו. ולהכי לא מבני לעניל שיהו עליו מ' מן השוק. ואא לאמני הכא אמנם הר"י לטעמיה הכ"ל בפרק לעניל מבני ז' לאין שוחטין את הפסח על היחיד הלכך מעיקרא לא אמרי אחרינו בכלים קאי. וכאחד מבני חבורה אמר. ולא קשיא לאמתני' הכא לא כהלכתא הפסקינן לעניל הרי"ו יוסי ולא הרבי יהודה. הרבי יוסי נמי דינא הכי לאמורה בברייתא לאיהו ס"ל לאין אריך שיהא אחד מבני חבורה זוקא אלא יהא בלא בעלים כלל. ולא עוד אלא הבאתני לעניל אפי' של ה' ול' איכא נמי תקנתא לנמות אחד מן השוק. ומ"מ הרמב"ם בפ"ג מפק"פ הבאתיק מתני' לעניל הלשונם מנסוס לסך פלוגתא הבלא בעלים לא תליא בפלוגתא דפרק לעניל הלל. והיא מפלוקת בברייתא. ואתם במשנה הסלכה הכתם. ומ"ם הר"ב ואא ליכא למימר שיהא הכי קולם שיהא. וכ"כ רש"י בכאן. ולאי נמי אמתניתין לעניל. ונטרו לה עד הכא. מנהם לאם הכא אחד מן השוק:

אם אלו וכו'. וכמו כן יאמר הבני לאחרו. הרמב"ם:

פרק

פרק י סמוך למנחה. פי׳ סר״ב בתחלת שעה עשירית. ומנחה להכא מנחה קטנה היא ולא כמסי׳ ב׳ לפ״ק דשבת להכא טעמי משום סדור מלוה וסגי בסכי. וטעם לסמ מנחה כתבתי ברפ״ל דברכות: עד שתחשך. ולא זמן אכילת מצה כלתניא בתוספתא ספסח ומצה ומרור מצותן משתחשך ונעשית משום לכתיב (שמות י״ב) ואכלו את הבשר בלילה הזה. ומצה ומרור אתקשו לפסח תוס׳:

ואפילו עני כו׳. דס״ל דהסיבת עני לאו הסיבה הסיבה לתן לו על מה לסבב ותן זה דרך חירות. וי״מ אלעיל קאי על שתחשך ואפי׳ עני שבישראל. פי׳ עני שלא אכל כמה ימים לא יאכל עד שתחשך תוס׳:

ואפילו מן התמחוי. גמר׳ פשיטא לא גרכם אלא אפי׳ לר״ע לאמר עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות. שכא משום פרסומי ניסא מולה:

ב מזגו. ושתו ביין משכתי (משלי ט׳) תרגומו ואשתו בחמרא דמזגיה: בש״א כו׳. עיין ברפ״ח דברכות וכן בטעמייהו דב״ה:

ג הביאו לפניו מעבל בחזרת. כן גי׳ ספרים מדויקים. וכן גי׳ התוי׳ וסר״ן. ועל פרתנו גי׳ סר״ב נמי הכי הוא׳ דלאי גרים בהדיא הביאו לפניו סירקות. ובריש קתני מעבל בחזרת ולא פירש בהביאו לפניו מסיון הכי׳ מפרש הביאו לפניו מלה כו׳ ולא פירש שאוכל או מעבל. שאם שחסר זה גילה זה: כמעבל בחזרת. כתב סר״ב לפי שאכילתן ע״י טבול סיתם קרי לאכילה טבול ויכל״ל מעבל המזרתי וכתבו התוס׳ דבקרא נמי משתעי הכי. (ירמיה ל׳) כי תקרבי בעוד ע״ינך ״מנחת ספוך בעינים״ומ״ש סר״ב לטבול זה לאו בחרוסת מלקתני לקמן הביאו כו׳ אבל חזרת שלאו לעצל כמ״ש דמכלל לקמן מעבל בחזרת ש״מ שהביאו ואלו סיתם בכלל הבאתם חרוסת כמו כן כל״ל מעבל חזרת בחרוסת. ומה שהקשו בתו׳ לקמן מסיפא דאיים דהא קתני הכא חזרת. ותמיה נמי בסיפא. לא קשיא ולא מידי משום לחזרת דרישא לא פסיקא ליה. דהא מעבל דאשון הוי בשאר ירקות. ועדיף טפי בשאר ירקות. דרב אחא ברים דרבא מהדר לשאר ירקות לאפוקי נפשיה מפלוגתא דאמוראי אימתי מברך על אכילת מרור. או בטבול ראשון או בטבול שני. הלכך הדר תנייה בסיפא לומר דבשאר שנים אי״א אלא בחזרת ומומין. דהזמן במשנה ז׳ פ״ב. ולא בכל ירקות דעלמא. ומ״ש תוס׳ דלמ״ק דס״ל לחרוסת הוא הדרים שבחזרת יהא לריך ג״כ בטבול ראשון כשהוא בחזרת. תירץ הרא״ש בשם הר״ר יונה ז״ל משום דטבול ראשון אינו לחיוב אלא לסכירא בעלמא. ורגילין כל השנה שאוכלין חזרת בלא חרוסת ואינם מוסיפים לברך. גם עתה נמי לא תשו חכמים אם יאכלוהו בלא חרוסת כמו שעושין בשאר ימות השנה אבל טבול שני שהוא של מצה הזה רו חכמים שלא יהא מי חשש שכנה ע״כ:

לברפרת הפת. הגי׳ בספר מדויק לפרפר וכן נראה לשון הר״ב ונראה המפרש פרפר מלשון אלו קשיתי ופרפרני (איוב י״ו) ופירש״י לשון פירורים וכתי׳ ודעדיקנני. ומיהו אפילו אי גרסינן פרפרת ניקח ולא קשיא אפירושו לאשנה כי׳ פרק ו׳ דברכות כלכתב הר״ן בשם הרא״ל המלה גופה קרי הכא לפי שהיא עשויה רקיקים וה״ק על שנגיע לפרפרת לשיומו פת שהיא מלה עכ״ל. והערוך גורס ג״כ. פרפרת הפת. ומפרפר עת אכילת מלה:

וחרוסת

פרק י ערבי פסחים סמוך למנחה. פי׳ סר״ב בתחלת שעה עשירית. קרב בתשע ומחצה והוא זמן סמוך וקרוב למנחה חצי שעה. הוי בתחלת שעה עשירית: לא יאכל אדם עד שתחשך. כלי שיאכל מלה לתאבון משום סדור מלוה. ולחם פשיטא דלא מצי אכיל לתאבון אסור משום שעות ולמעלה זמלה נמי הא אמרינן בירושלמי שאוכל מלה בע״פ בכא על ארוסתו בבית חתנו ולא נגרסה אלא לאחר אוכלין שלא ימלא כרסו מהן עד שיהא בטעם. ועל הזמן כדרך בני מדינה: ולא יפתחו לו. גבאי לקבל הפרנסה אם הענים: ואפילו הוא מתפרנס מן התמחוי. דהיינו עני שבעמים לתנן במסכת פאה מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי:

ד כוסות. כנגד ד׳ לשונות של גאולה שם בפי׳ וארא. ואלקחתי. והצלתי. וגאלתי. ולקחתי: **ב מזרך** על היום. בחתלה קדוש היום ואח״כ בפסג״ג. שתחלה קדש היום. ואח״כ בא היין וכסה שקודם לכוסה. כך קודם לברכה: מברך על היין. תחלה. וה״ה לעקדם על הפת. שהיין אי הפת גורמים לקדוש היום. שאם אין לו יין אי הפת לא יקדש: **ג הביאו** לפניו סירקות. כלי שיכיר תמוקיו״ל. לפי שאין לרך לסבא ירקות קודם שעולה: מעבל בחזרת. לאו דוקא חזרת. לשבל ראשון זה הוי בשאר ירקות. אלא אם אין לו שאר ירקות. מעבל בחזרת במקום שאר ירקות. ולשון מעבל אוכל. ולפי שכל אכילתן. על ידי עבול הוא. קרי לאכילה עבול. ומיהו עבול זה לאו בחרוסת הוא. מלקתני לקמן הביאו לפניו מלה וחזרת וחרוסת. מכלל דעליין לא סובאו: על שנגיע לפרפר את הפת. לאכילת מלה. ופא קמ״ל שאין אכילה אחרת מפסקת בין אכילת ירקות לאכילת מלה. דקודם שנגיע לאוחו חזרת של מלוה שמברך עליו על אכילת מרור. אוכל מלה תחלה. כלכתיב (במדבר ט׳) על מלות ומרורים. מלות בריש״א וסדר מרורים:

וחרוסת

משנה א׳

לא יתכל כו׳. כש״ש כש״ע סיון תת״ת. וסיים וקורי שעה עשרית. יותר ליקרי עניים שבירה אכל תנה שיוליון כה כלילי אמרי כל היום. ויין יעבר לא ישתה. אבל הרב מגרש תלות התאכל. וכתבו אחרונים ולא ישתה כ״כ הרבה עד שיהיה שכע כיותר בו׳ דודאי תקנוהו תשלת הלילא. ותנה אלעזר כתקנה ותיב נתפרש זמטוה ביין ושתן אמרה לאכול בע״פ. ולענין הסיבה כתב״ע כו׳ תנ״ב ס״ה כן אכל אלו ערוך הסיבה. והב״ח בסק דאינו תיבה אמ״ב כתבו חבו רשות ותלוי לבני רבו אינו תיבה אמלו אינו רבו עובדיה. ושאר כל אדם אם שותה בדיעבד בלא הסיבה ולא בזמן הסיבה. ונם הנשים חייבות בארבע כוסות. ובכוונת יונה ובשער הטוב לכוונת. ויש״ה לבתלה כולו. ובדיעבד בחזו:

לא אכל מי׳ ס״ע. ס״ע. ס״ע.

תוספות הרשים

ממרמו של אחר יום סילוק • וז"ש הר"ן ולמחר היו מותרין במלאכה וכתמן • אינו מובן לי • ולפי לרשות מתן לא בלילה לא נאסרו וכן במלאכה • ולפי לאמר גם ביום נאסרו: להדות לבלל כו' • כתבו התוס' י"א ז' סולאות ולא יותר כנגד ז' רקיעים עכ"ל • ולפי מנהגם אין לקיים גי' הספר דהסעם הוו רקיעי דו' רקיעי לו' מוכני לכת וסמיכי למולות והשיני המקיים נמים בכם בכת בורלאו ותברך בכל יום ממזרח למערב הפך המועתם הממערב למזרח והוא נקרא רקיעי סיומי כמ"ש הרמב"ם כל זה בפ"ב מהלכות יסודי התורה והוא הנקרא ערבות והעשירי הוא אומר למי שעשה וכו' שהוא רוכב ערבות יתברך זכרו ולא נלאים • * והסדר המסכי הירושלמי לא נמנו אלא שבעה הני חמשה הסכא על לרומם ושול הנים לנלח ולנדל: ונאמר לפני הללויה שעמי מתבאי לעול במנסה ז' פרק ס': ו * בית שמאי אומרים כו' וב"ה אומרים כו' • ל"ל לכ"ע הכרי רוב הלל אחר מזונו ובלתיות (קף ק"ט ע"א) רבי אליעזר אומר חונעים (אוכלין מסר) מנות בלל פסחים בשביל תנוקות שלא יהנו תניא ר"ע בע"פ הים אומר הגיע עת לעמוד בבית המדרש בשביל תינוקי שלא יהנו וקשבתי ב"ם היה למסר ולא לומר קולם המזון רק מזמור ל' וכ"ם הכרי כיון דבמזמור הראשון לא מסר קריעת יום סוף לריך שיאמר נם הבנים הזכרת קריעת יום סוף כיון שאמר אח"כ ברכת הגאולה כי לא מצינו ישראל מיד מלרי על הנקרע לסם הים ונעבעו המלריס ושם נאמר ויושע וגו': ולא שייכא פלונתא ע לסמוחה אלא קולי כ"ם וחומרי ב"ם במסכת עדיות לקולייהו דב"ם לפני המזון חומרא היא לאחר המזון שהאלם הכר בטבעו ולריך שיחטוף [כ"ל אל"ל שיערוף] הנים שלו: ולא הים מוחם • לרבי טרפון לא הסיף לסאריך בהברי בקשה ולא הים אומר אלא הולאה • תוספות: ז ברכת הסיר • כתב הר"ב לפי לאמרי נסמת כל חי וכתבו הסוס' לקרלאו ברכת הסיר לפי הבבחות אומרים מוסו אחר פסוקי דזמרה • ולאמת לאמרי יהללוך • פי' הרמב"ם דברכת הסיר כלומר ברכת הפבת הנאמרין בו ברוך אתה י"י מלך מהולל בחשבחות: * בין הסופות הללו • בין [ב] ראשונים לנמים אחרונים אם הלא לנחות יחתם • רמב"ם:

* בין שלים לרבינו לא יחתם • פי' הר"ב שלא יחתכו כו' • ות"ת כבר מבואר כו' יין הבריך המזון אינו מבטל ברוב אמרי הסרי"ף וכתב ב"י הנ"ל ראשון לאמר לאם בין ראשון לאני לא יחתם הלי שלא יחתכו ומינה מעשות הסדר וקריאת הנגלה • ומה לנקע בין ג' לי ולא ביאר בין ראשון לאני אמנם ראיתי שלא בחתם אלא לבחות אם הכ"ב קודם אחלם ומרי"ר יסונתן כתב לין שלפני המזון אינו מבטל ע"כ • וכ"כ הרמב"ם מלא ממעט חנא אלא בין ג' לי: ח אין מפטירין אחר הפסח • וכתב הר"ב וכך אין מפטירין אחר מנה אפיקומן • הרבינו שאכל כו' • מנהג לעבודי וכר לבסת הזמן הנקלה קיים • רמב"ם • ולא מבני לתנא

ו וחותם בגאולה • כלומר מסיים את הנגלה בברכת גאולה ולא פירש ת"ק למלתים סילוק מברכין אותה ואתו רבי טרפון ור"ע לפרושי למלתים ר' טרפון אומר פותח בה בברוך ואינו חותם בברוך מלי לסוס מברכת הפירות וברכת המלות לכולה חדא הולאה הוא • ולר"ע מתחיל בה בברוך לפי שמוסיף בה לבדי רצוי ובקשה כן יגיענו וכו' ומלכי הר"ע: ז ברכת הסיר • אית לאמרי נסמת כל חי • ואית לאמרי יהללוך י"י כל מעשיך ונסנו לאמת ויעמו לתרוייהו: בין שלישי לרביעי לא יחתם • שלא יתכר • ושוב לא יוכל לגמור את הסלל ואם תאמר כבר מסנו כבר הוא הסרי אתה כל רלונו בחון הסעודי יין שבתוך המזון אינו מסכר • ושל אחר המזון מסכר: ח מפטירין • אני שמעתי לשון יפטירו בהפס (תהלי"ב) כלומר פותחין ואומרים ורבותי פירשו לשון הפטר אחינו הסנפטרין מן הסעודי אינם מייני אותה בתפיקומין • באפיקומן מנייכו כלומר תוניאו כליכם מכאן ולך ונאכל במקו' אחר לא פת ולא הום לבר נזירים לשמא אתי למיכל מן הפסח בשני מקומות אבל לאכול לבריי אחרים במקומו הראשון הרי ובלבד שלא יעקר מחבורם זו לאכלם עם חבורם אחרת • ואית בגמרא מאן לפירש אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן • אפיקו מיני מתיק לאחר שאכלו את הפסח אין נפטרין מן הסעודה באכילת מיני מתיק ופירות שרגילין לקנות הסעודה ואפילו במקומן שלא יאכל טעם הפסח מפיו וכן עיקר • והסם שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן • כך אין

מפטירין

מפטירין אחר מנה אפיקומן • שלריך שיאכל כזית מנה באחרונה בזמן שאין פסח ואחר אוהב מנה אין נפטרין נמנה באכילת דבר אחר: ישנו כלם לא יאכלו • אם התחילו לאכול פסחיהן ושנו כלן שוב לא יאכלו הנרמה באכל בשני מקומות המאחר שיסנו הסיחו לעברם מלאכול עולי והשיב ליס באכילה שני מקומות וחומרא בשלמה הוא והוא הדין נמי למלה בזמן הזה • ר"י אומר נתנמנמו יאכלו • אריסא קאי לאחר הנא המא ישנו מקצתן יאכלו ואתא ר"י למימר הני מילי אם נתנמנמו אלא נשקעו בשינה • אבל אם נרדמו מקצתן לא יאכלו אלו הנרדמים לבטיטורו משנתם • ולבתר כר"י: ט הפסח אחר חצות מטמא את הידים • ולשון הרמב"ם אחר חצות מטמא את הידים • ואין הדבר ברור • ולא מהני מיני אם לא

פרק א השקלים סס אותם שאמר הכתוב עליהם (שמות ל') זה יתנו כל השובר על פקודים וגו' רמב"ם: ועל הכלאים: מס שכתב הר"ב לכל תרי מילי לכל חד לחודי' שרי ונאסרו על ידי תערובות לא שייך בהו בטול * וכך מצאתי בתוספות פרק ט' דמה"ר ס"ת וחמיה לי ובדי בשר בחלב לפל חד לחודיה שרי והוא במתן טעם כלתן בגמרא פ"ח לחולין ועוד תימה למשנה שלימה היא ברים פרק ח' דכלאים: [לכלאי] זרעים אסורים מלזרוע. ומלקיים * ומותרין בחילה. ומצאתי בפרק ו' דב"ב שכתב הרשב"ם לאסור בהנאה כלאי זרעים. ולתן התוספות את דבריו מפרק כל הבשר בגמרא קף קט"ו. דיליפין דכלאי זרעים מותרין בהנאה מבהמה דטמאה ממנה מותר מדאיתקיש לאסור כלאים לגבוה ס"מ דלהדיוט שרי אף שדך כן. וברוך ה' שראיתי קושיתו המבשר בחלב בתוספת פרק אחרון דעבו"ם ותרלוס דשאני בשר בחלב דגלי קרא בהדיא דבטל כלאמרינן התם דרך ביטול אסרה תורה ע"כ וכו' כמו שפירש הר"ן דרך ביטול דאיכא נתינת טעם ע"כ ואכתי קשיא לי דנילף מבשר בחלב וניחא לי דליכא למילף מהתם דהוא דלא נאסר בשר בחלב אלא דוקא במבושל ולא בכתום וכי הא דכתב הרא"ש בפרק ה' דעבו"ם בהרוא עכברא דנפל לגו חביתא וכו':

בחמשה עשר בו קורין את המגילה בכרכין. פירש הר"ב איילי וכו' כלומר לפני כלא חמי דבארבעה עשר בו קורין שאר עיירות וכן כתבו התוספות בפרק קמא דמ"ק דף ו' משום הכי לא הוצרך לפרש לעיל בכלאים דתני אינו דמקלים דמלחא דפסיעה הוא אבל הכא דתני דין דמגילה ס"א דהוי ליה למתני נמי דבארבעה עשר בו קורין גם כן משום הכי הוצרך לפרש לאיילי כו':

ועושים כל הרבים. רבים. פי' הר"ב כגון דיני ממונות כו' בירושלמי וכתב הרמב"ם והכונה כי כל מה שהיה מלגו הדברים חלוי ומסוגר ולא נתעסקו בו שמורין וממהרין להסלימו ולהגיע להכלימו מחלי חדש אדר. עד כאן. זולתי מי שהיה זריז והקדים לעשות לנשכר וכדי הוא משובח אלא הכי נמי שהוא חלוי וכו' ובפרק ד' מהלכות סוטה כתב בחמשה עשר באדר נפנין בית דין על הרבים ובודקים ס"ל הרחוים לשתות ולהשקותה ועל הרחוים לקנות לה ולבועלה בלא כתובה ובכל זה מקרין את הסוטה וכתב הכ"מ דמשמע ליה דהא דקאמר ד"שקין את הסוטה דהיינו לדבר בודקים על הרחוים לשתות וכו' לחלו להשקותה לא היו מחתרים אותה על המשה ביום באדר אלא בכל יום היו משקין אותה וזה שאמר ובכל אין מקרין את הסוטה על כאן אבל מלשונו שבפירושו אין ראיה כן. אלא לזרוזי בלבד ועל ההשקאה עצמה נמי. ונעמא מסתבר הוא ובלך דמנא מתעסקים בלאו הכי בתקון הרחובות ואין הדברים שהם לרבים פילכך נפנין נ"כ לעשות כל לרבי רבים הלאו וז"ל הרמב"ם בדים פ"ח מה' ערכין בט"ו באדר בית דין נפנין לתפש ולבדוק על לרבי לבור ועל עניני הקדשות וכו' ונוכים וכו' כלי ביתו כל העם עתיד ליתן תרומת השקלים לחזק את בית אלהינו: ויוצאים

באדר משמיעין על השקלים. ב"ל שולחים בכל ערי ישראל ומכריזין שיביאו שקליהן. לפי שבאחד בניסן צריך להביא קרבנות לבור מתרומה הלשכה לכתיב (במדבר כ"ח) זאת עולת חדש בחדשו לחדשי השנה. חדש והבא קרבן מתרומה הלשכה ולפיכך חדשי השנה להבא מראשון הוא לכם לחדשי השנה (שמות י"ב) הילכך מקדמין שלשים יום לסיומו מאחד באדר להבריו שיביאו שקליהם: ועל הכלאים. מכריזין שימעטו הזרע האחד על אלא יפאר בו רובע קב לאחר כלתן רפ"ב. הכלאים כל האם שים בו רובע הקב ממין אחר ימעט ורבותינו פירשו לאחר שנגלו הזרעים אפי' אחד באלף צריך לעקור הכל. הכל תרי מילי: הכל חד לחודיה שרי. ונאסרו על ידי תערובות לא שייך בהו בטול דדוקא בשמין אחר מעורב בשעת הזרע אין צריך כי אם למעט המלאכתיה אחד בחדי בטיל ולא מקרי זורע הכלאים אלא מפני מראית העין בעלמא צריך למעטו. אבל לאחר שנגלו לא שייך בהו בטול וצריך לעקור את הכל ולא יסייר אלא אחד מהמינים: בחמשה עשר בו קורין את המגילה בכרכין. המוקפין חומה מימות יהושע בזמן איילי דבעי למתני דבחמשה עשר באדר אלא מת יושבין במדינה מי כל מה שהיו עושין ביום: ומתקנים את הדרכים ואת הרחובות. והשווקים שנתקלקלו בגשמים בימות החורף מתקנים אותם בשביל עולי רגלים ואית דמפרשי בשביל הרוחני המכים נפש בשגגה שיוכלו לנוס מפני גואל הדם כלכתיב (דברים י"ט) תכין לך הדרך: ואת מקולות המים. אם נהרבים בהן מים שחובים ומלמינין אותן נחסר שיעורן ממשיכין להן מים שחובים ומלמינין אותן לבשיעור אם היה שם רוב ארבעים סאה מן הכשר: ועושים כל לרבי רבים. כגון דיני ממונות ודיני נפשות ודיני מכות ופליות ערכיות חרמים והקדשות והשקאת סוטה וחריפה פרה ורליעת עגל עברי ועטרת מלורע. ושולחין לפתוח בורות של מים מכוסים כדי שיהיו מצויין לעם לשהות מהן בימות הקיץ כל הנך לרבי רבים נמי: ומליינין את הקברות. שלא יהיו עליהם בהמים ועופים טהורות. וכלין הוא שממתים היה ויוצאין

מסכת שקלים

פרק א באחד באדר. משמיעין על השקלים. ועל הכלאים. בטז בו קורין את המגילה בכרכין. ומתקנין את הדרכים. ואת הרחובות. ואת מקואות המים. ועושין כל צרכי הרבים. ומציינין את הקברות. ויוצאים שנגלו זרעים אפי' אחד באלף צריך לעקור הכל. הכל תרי מילי: הכל חד לחודיה שרי. ונאסרו על ידי תערובות לא שייך בהו בטול דדוקא בשמין אחר מעורב בשעת הזרע אין צריך כי אם למעט המלאכתיה אחד בחדי בטיל ולא מקרי זורע הכלאים אלא מפני מראית העין בעלמא צריך למעטו. אבל לאחר שנגלו לא שייך בהו בטול וצריך לעקור את הכל ולא יסייר אלא אחד מהמינים: בחמשה עשר בו קורין את המגילה בכרכין. המוקפין חומה מימות יהושע בזמן איילי דבעי למתני דבחמשה עשר באדר אלא מת יושבין במדינה מי כל מה שהיו עושין ביום: ומתקנים את הדרכים ואת הרחובות. והשווקים שנתקלקלו בגשמים בימות החורף מתקנים אותם בשביל עולי רגלים ואית דמפרשי בשביל הרוחני המכים נפש בשגגה שיוכלו לנוס מפני גואל הדם כלכתיב (דברים י"ט) תכין לך הדרך: ואת מקואות המים. אם נהרבים בהן מים שחובים ומלמינין אותן נחסר שיעורן ממשיכין להן מים שחובים ומלמינין אותן לבשיעור אם היה שם רוב ארבעים סאה מן הכשר: ועושים כל לרבי רבים. כגון דיני ממונות ודיני נפשות ודיני מכות ופליות ערכיות חרמים והקדשות והשקאת סוטה וחריפה פרה ורליעת עגל עברי ועטרת מלורע. ושולחין לפתוח בורות של מים מכוסים כדי שיהיו מצויין לעם לשהות מהן בימות הקיץ כל הנך לרבי רבים נמי: ומליינין את הקברות. שלא יהיו עליהם בהמים ועופים טהורות. וכלין הוא שממתים היה כדי נמות: ויוצאים

ויוצאים אף על הכלאים: ב אמר רבי יהודה. בראשונה היו עוקרין ומשליכין לפניהם. משרבו עוברי עבירה. היו עוקרין. ומשליכין על הדרכים. התקינו שיהו מפקירין כל השדה כולה: ג בחמש' עשר בו שולחנות היו יושבין במדינה: בעשרים וחמשה. ישבו במקדש. משישבו במקדש התחילו למשכן. את מי ממשבנין לוים. וישראלים. גרים. ועבדים משוחררים. אבל לא נשים. ועבדים. וקטנים. כל קטן. שהתחיל אביו לשקול על ידו. שוב אינו פוסק. ואין ממשכנין את הכהנים. מפני דרכי שלום: ד אמר ר' יהודה העיד בן ביסרי ביבנה. כל

ויוצאין אף על הכלאים. סתי אף תלמי אריסא דמסמעין על הכלאים ותנא הסתא לא תעפ"כ יוצאין ג"כ וכמ"ש הר"ב: ב שיהו מפקירין. פי' הר"ב להפקר בין לין הפקר לכתיב (עזרא י') כל אשר לא יבא לכלות ימים בעצת השרים וזקניים יחרם כל רכושו. בירושלמי לכל ובכלי ריש פרק עשירי לכמנת: ג שולחנות. שלחן הם לשולחן שלפני הסולחני שמקבל עלין וכך קורין בחלפני סולחני בכל המשנה. רמב"ם: במדינה. פי' הר"ב בירושלים וכפי' רש"י בריש פ"ל הר"ם ותם כתב הר"ב גם כן ב' הפרוזים וכן בדפ"ב המכילתין אבל בפ"ג לסוכה משנה י"ב ומשנה ח' פרק ו' לעזר הסמיע פירוש הרמב"ם. ותנינא כותיה דרש"י ותנינא כותיה דרמב"ם: כותיה הרמב"ם. דמשמע דלא בירושלמי דקתני ביה ביבנה. ד: אמר ר' יהודה העיד בן ביסרי. ר' יהודה אומר בן ביסרי. ר' יהודה אומר בן ביסרי. ר' יהודה אומר

ד בל כהן ששוקל אינו חוטא • פירש סר"ב ואע"פ שאינו חייב לשקול למפרס טעמא בירושלמי לכתיב כל העובר על הפקודים כל העבר על פיקודא יתן וכלפירש סר"ב במשני לשעול גבי לוים ואומה מ"ל שאכר לעול הוא כן בוכרי להכא • וכך כתבו התוס' בפרק פקומין רבה קף כ"א לבן מיכרי לוים פטורים כמו כהנים וקן נראה לשון רש"י סס • וכתבו התוס' כפ"ק דערכין קף ל' סס"ב למלי לימר כל לוי ששוקל אינא חוטא לא מפני למימר שהורשין מקרא זה לעצמן ע"ביזקנא זוחק לומר כן דבבוכרי לא נקט לוי מפני בר פ"ונתים • ועיין מפנים ב' פ"ט הערכין ופ"ל דבילה מפנים ז' • ומ"ש סר"ב לפי שהוא מוסר מחצית השקל לגבור לגמרי • עיין מפנים א' פרק ד' למכילתין :

בל כהן שאינו שוקל חוטא • כתב ס"ר"ב וקרא לכל העובר כי כל העובר בים סוף וכוי על הפקודים בין אותן שנמנו לבדן כי כ"כ המו' בפרק הקומץ רבה וכרי בני אהרן התפקדו אע"ג דלא כתיב בהו לשון פקודים כמו גבי ישראל ולוים מ"מ נמנו באותה פקידה דכתיב (במדבר ג') ואלה שמות בני אהרן • ועוד דהא אמרו דכהנים ולוים בחדא מחתא מיתו • והא דאלרך לומר דעובר בים סוף וכן הוא בירושלמי משום דאותן שנמנו לבדן לא שייך בהו העברה אלא עברו לפני משה אלא הים הולך ועומד על הפתח כמו"ש רש"י בפירוש החומש ועבר בימא ר"ל לרבות כל העבר בים בלומר אף שהיו לוי אע"ג דכמה תיבות מולו אחר העברת הים לא בא אלא לרבות שבנו שעבר ג"כ • כ"כ בעל יפה מראה • ולבכרי הר"ב שכתב יתן תרומה וכו' משמע דקרא תנין לכתיב בים ככי דרים לים להרומת הארבעת אלאה"ה הים לים לומר יתנו כלכתיב בקרא קמא • אלא דס"ל דקמא מיירי באלהים ותנין בקרבנות ודיינו טעמא לכתיב במשנה לעיל לאיש שוקל עד בן עשרים שנה ומעלה • אבל לא יעבור מי שכריתו לכך למתני' לחנן קטנים מסתברא דעד בן י"ג שנה הוא בכל קטנים לעצמא • וכ"פ הרמב"ם בפירושו ובחבורו הרמב"ן בפירוש החומש וכן בסליא בירושלמי ולפי זה קרא תנין בתרומת אלהים וקרא קמא לא כתיב בים מבן כ' מיירי בתרומת הקרבנות ואולי לעת הר"ב לפרש קרא קמא באלהים • משום לתרומת אלהים קדמה בזמן לתרומת הקרבנות • אבל לא יעבור סילוך יפרש סירושלמי • ומ"ש הרמב"ם לפיכך אם רצו לתת שקליהן מותר • כמו שהעיל עליו בן בוכרי • יש לתמוה לכיון דלר"י בן זכאי חייבין מאי דאמר דקאמר לפיכך אם רצו כו' כבן בוכרי • ובחבורו כתב לחייבין אלא שאין ממשכנין כמתניתין דלעיל :

ה אבל גרים ונלוה מקבלים מידם • כן הוא בס"א וזוסי ג' הר"ב • אבל ג' הרמב"ם גרשה לא גרם אבל ולפיכך כתב המכותים מקבלין חטאות ואשמות • וס"ג וחטאות ואשמות גרים ונלוה מקבלין מידן * וכתב הרמב"ם וז"ל • ולפיכך מקבלין מהן חטאות ואשמות • לפי שהוא כיון שנתכוון בכפרים אולי יזוב : זה הכלל • גרשה לאחוי כל הדר המרבינו בריתא סבניא הר"ב וסתמא למתניתין לסבא בתם פרק ס' למנחות מפנים ג' כ' ורים פרק ו' לתמן בהו מנחת עמון ס' והרמב"ם שפסק דלא ן מקבלין אלא עולה בלבד כר"ע לפליגו • וטעמיה דלא פסק כחתם מפנים בפרק ג' מהלכות מעשה הקרבנות משום דרב הונא לא סבר כוותיה ע"כ • לתמר בתם ריש פרק ז' למנחות שלמי עמי"ם עולות ונליף לה מקרא דליף ליה רבי עקיבא :

כל כהן ששוקל אינו חוטא • אמר לו רבי יוחנן בן זכאי לא כי אלא כל כהן שאינו שוקל חוטא • אלא שהכהנים הורשים מקרא זה לעצמן (ויקרא ו') כל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל • הואיל ואומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו היאך נאכלים : ה אף על פי שאמרו אין ממשכנין נשים • ועבדים • וקטנים • אם שקלו מקבלין מידן • העבדים והבותי ששקלו אין מקבלין מידן • ואין מקבלין מידן קיני זבין • וקיני זבות • וקיני יולדות • ומצורעים ואשמות • (אבל) נדרים ונדבות מקבלין מידן • זה הכלל כל שנידר ונידב מקבלין מידן •

כל

ממשכנין אותן מפני דרכי שלום : ה מקבלין מידם • ובתנאי שימסרם לגבור לגמרי כי היכי דלא לאוי קרבן לבור קרב מסל יחיד : קיני זבים וזבות • תורים ובני יונה שהיה וזבות מביאות ובכותיה בלבד מיירי דאין זבים וזבות בעבו"ס : כל שהוא מידר ונידב מקבלין מידם • לתניא אים אים לרבות את העבו"ס שנודרים נדרים ונדבות כיסראל • ואין לי אלא עולה כדכתיב (ויקרא כ"ב) אשר יקריבו לי"י עולה • שלמים מנין תלמוד לומר לכל נדריהם • מנין לרבות העופות והמנחות • מין ולבונה ומעלים • תלמוד לומר לכל נדריהם ולכל נדבותם • וכן

וכן הוא מפורש ע"י עזרא • כשרנו הכוהנים לשייען ושלחו להם נבנה עמכם כי ככם נדרוש לאלהיכם מה הסיבו להם לא לכם ולנו לבנות בית בשותפות לאלהינו ולכם אין חלק ולדקה וזכרון בירושלים : וקלבון • קל בון • כלומר דבר קל ומועט שמוסיפין על מחצית השקל לשכריע בעיס' :

הסוקל ע"י אחר כו' פטור • כגון שנלוה להם לכהן לפטורים הן לא מחייבי בקלבון ואי לא הלוה להם לא שפורע בשבילם אפי' שוקל בשביל בר חיוב' פטור מן הקלבון כלקמן : אם שקל על ידו וע"ל חברו • בשלוחו מיירי ושוקל שקל שלם מחצית השקל בשבילו ומחצית השקל שמלוה לחברו חייב קלבון' לשבר הנותן מחצית השקל הקנוב בהורם פטור מן הקלבון לכתיב זה יתנו • כזה יתנו ולא יותר • וב' השקלים שקל שלם אין נותנין אלא קלבון אחד : ר' מאיר אומר ב' קלבונות • ר"מ סבר השוקל מחצית השקל חייב בקלבון הלכך אנים שנקלו שקל שלם חייבין ב' קלבונות ואין הלכה כר"מ : הנותן שלש לשיעו שקל אלשלולתי של הקדש ומוטל ממנו מחציתו שנשאר לו ממנו ושקל האמור כאן שיעו מ"ם : נותן ב' קלבונות • בשא מולה ת"ק דנתן ב' קלבונות • אי' קלבון לשכרע מחצית השקל שהוא מועל מן הקדש • ומ"לכיון שלא שקל מחצית השקל כמו שקנוב בתורה לשתחייב בקלבון : ז השוקל על ידי עני • בשביל עני • בשביל בר חיוב • פטור מן הקלבון כלקמן : אם שקל על ידו וע"ל חברו • בשלוחו מיירי ושוקל שקל שלם מחצית השקל בשבילו ומחצית השקל שמלוה לחברו חייב קלבון' לשבר הנותן מחצית השקל הקנוב בהורם פטור מן הקלבון לכתיב זה יתנו • כזה יתנו ולא יותר • וב' השקלים שקל שלם אין נותנין אלא קלבון אחד : ר' מאיר אומר ב' קלבונות • ר"מ סבר השוקל מחצית השקל חייב בקלבון הלכך אנים שנקלו שקל שלם חייבין ב' קלבונות ואין הלכה כר"מ : הנותן שלש לשיעו שקל בשלש

תוספות הדשים

תויט ד"ה כך כו' אלא פירוש קדשכ"ל • וקיה ת"כ ת"ל ג' היו ר"נ שופרות עיין באופן כיון בכתב פרק ו' משנה ב' ותמהו"ל אל ל"ב

לבכור כתיב • עיין בפירושו למשנה ג' פרק ט' לבכורות:

פרק ב שופרות • פי' הר"ב כעין שופר שפיו לר וכו' • ועיין רפ"ו: כך היו שופרות במדינה • פי' שהי שופרות לתקלין חלהין ולתקלין שקליס • *ולא ידע הכ"מ מקומו מיס • וכ"ל לאפשר לדייק משופרות ירושלמי שבלוס היס חסרים המשה אלו שבאה כך היו במדינה אלא לומר ששמו שופרות היו בכל עיר ועיר לפירוש הרמב"ם ואי נמי בירושלים חון למקדש לפי' הר"ב • אך אין זה מדרך הרמב"ם לחדש דיומתוך מיזה דקדוק שבמשנה אלא מעתיקה כמות שהיא או כתב אלא וראה לי כו' וחו קשיא דבירושלמי מתניתין בתקלין חלהין אבל בתקלין עתיקין לא בלא ותני כן עתיקין בתקדש אין עתיקין במדינה ע"כ דמפני כן לבי אומר לי שבירושלמי ס"ל לרמב"ם כאשר כתוב בתבורו: במדינה • עיין משנה ג' פ"ק: אם נתרמה כו' • כתב הר"ב שהיו רגילים לתרום מהקופות עיין הפ"ג:

נשבעין • כתב הר"ב ואע"ג דלין נשבעין להקדשות כלתן בפרק ז' דב"מ משנה ט' ובמשנה ה' פ"ו דשבועות ושם פי' הר"ב: אלו ואלו שקלים • ואיזעולין לשנה שבאה אלא הראשונים יפלו לשקלי השנה • ואחרונים יפלו לשקלי שנה שעברה • כלומר ר' בירושלמי ופליגי אמוראי • חד אמר הראשונים הן אותן שנגנבו או אבדו • וחד אמר הראשונים הם שהגיעו ליד הגזבר חחלה וחרי הן לומין במקלת להפרים מעות לחטאתו ואבדו והפרים מעות אחריהם תחתיהם ומשנה ג' פ"ל לתמורה ליבא מאלו ואלו • והמותר יפלו לנדבה הכא א"ל יבא מאלו ואלו דאין מבחין אלא ממעורב מכל שקלי ישראל הלכך עליף לחלקן בין חדתין ועתיקין • ורישא דמיא למשנה ב' להתם למברים מעות לחטאת ואבדו ושקריב חטאת התחיל ליכלו לים המלח • להתם מסוס דאי היא חטאת היא מהה משא"כ בשאר קרבנות: ב מעל • פירש הר"ב שנגנב כו' שהיו מזכנין אותו אבל זה שעשה המעוה לא מיקרי הייה • דמעות לאו לשמה נתנו כ"כ הרמב"ם: במעות שקדם • שהקדשו לבדק הבית אלו מעות שהופרשו לקדשי מזבח לא פסיקא ליה • דהא תנן במשנה ב' פרק ג' דמעילה דמפרים מעות לגזרתו לא נהנין ולא מועלין דראוי לבשמים • ואין מועלין בקדשים קלים עד שיזרק דם בפ"ק דמעילה • ומ"ש הבשר שם אל תו לימסוס דשוגג במעילה מפורש בקרא בפי' ויקרא • אבל מזיד במעילה לא אתפרש בהדיא בקרא הרמב"ם ברים ה' למעילה:

פרק ב מצרפין שקלים לדרכונות מפני משוי הדרך.

בשם שהיו שופרות במקדש • כך היו שופרות במדינה • בני העיר ששלחו את שקליהן ונגנבו • או שאבדו • אם נתרמה הדרומה נשבעין לגזברים • ואם לאו נשבעין לבני העיר • ובני העיר שוקלין תחתיהן • ומצאו • או שהחזירום הגנבים אלו ואלו שקלים • ואין עולין להן לשנה הבאה: ב הנותן שקלו לחברו לשקול על ידו • ושקל על ידי עצמו • אם נתרמה תרומה מעל • השוקל שקלו ממעות הקדש • אם נתרמה הדרומה וקרבה הבהמה מעל • מדמי

שקלים לדרכונות • בני העיר שקבלו שקליהם יכולים להחליפם בדרכונות והוא מטבע של זהב כלכתי בעזרא לדרכוני זהב לקל מעליה משאר הלך: שופרות • תיבות שפיהן לר למעלה כעין שופר שפיו לר מלמעלה והולך ומרחיב כלי אלא יוכלו ליטלו מהן כלום כסיא לכתיב ביהוידע (מלכים ב' י"ב) ויעשו ארון אי' ויתחזקו בהיכל וכו' ויקובו חור בלחו • וסיו עומדים בעזרה • וכל אחד מביא שקלו ומתן בו: כך היו במדינה • בירושלים ולדברי רמב"ם בבאר ערי ישראל: בני העיר ששלחו שקליהם • ביד שליח לשוליכם לנסכם: אם נתרמה • הדרומה שהיו רגילים לתרום מהקופות לצורך הקרבנות והיו תורמים על הגבוי ועל העתיד לגבות כלי שיהיה חלק הקרבנות אף לאותם שעליין לא שקלו: נשבעין • שלוחים לגזברים לשאול ונתרמה תרומה על המעות הללו קודם שלחו הרי נעשו כאלו היו ברשות הגזברי משעה שנתרמה תרומה עליהן וכשנגנבו או אבדו ברשות הגזברים עגנבו או אבדו הלכך נשבעים השלוחי לגזברים ונפטרים • ואע"ג דלין נשבעין על הקדשות שבועה זו תקנת חכמים היא כדי שלא יהלנו בהקדשות: ואם לאו • שבועה שאבדו עדיין לא נתרמה הדרומה ולא הגיעו מעות מן הקופות על העתיד לגבות • ברשות הבעלים אבדו • הלכך נשבעים השלוחים לאנשי העיר ונפטרים ואנשי העיר חוזרין ושוקלים שקלים אחרים תחתיהן שהקלים הראשונים שאבדו לא עלו להן: ב הנותן שקלו לחברו לשקול על ידו • בשביל שלא יפסיד הזמן ושקל בשביל עצמו: אם נתרמה תרומה • קודם שנתן השקל לגזבר • מעל זה ששקל בשביל עצמו דמיל שנתרמה תרומה על העתיד לגבות היא זה השקל שנתן לו חברו לשקול עליו ברשות הקדש וכשנתנו על עצמו נהנה מן הקדש שהרי אם לא היה מונח שקל זה בשביל עצמו היה ממשכנין אותו כלתנלעל בפ"ק משיבו במקדש התחילו למשכן ומצא נהנה מן הקדש ומחייב קרבן מעילה: השוקל שקלו מן הקדש • שהיו בידו מעות שהוקדשו לבדק הבית וכשבור הקדש של מזלין ושקל מהם שקלו ונתרמה הדרומה ונקנה בהמה באותה תרומה והקריבום • אז נתחייב השוקל קרבן מעילה אבל לא קודם • לפי שזה הקדש כשאר הקדש כמו שהיה בכל מקום שהוא ולא נשתנה וכשנקרבה הבהמה והוא נתכוין שהיא ממונו כל מי ששקל בתרומה הלשכה ונעשה כאלו קנה בהמה באותן מעות של הקדש ושקריב ונהנה אלא משכנותו בשביל שקלו ונתחייב בקרבן מעילה • ורישא נמי דקתני כשנתן לו חברו לשקול

לשקול על ידו ושקל על עצמו • למעל • בהמה אחר שנתרמה הדרומה • ונאי אלא תניים בריש משום דסמיך אסיפא שנתפרש כה מעילה שם • וסיימו טעמא שאינו מועל מיד אע"פ שנתנה כבר לפי שאין מעילה אלא במוציא מן הקדש לחולין • אבל המוציא מהקדש להקדש • אע"פ שנתנה אינו מועל אלא אחר שעשה מעשה בהקדש הסני • וכמוכח בירושלמי: יאכל בנגדן • יביא שקל ויאמר כל מקום שהם מעשר שני או שביעית יהיו מחוללים על שקל זה לשביעי הופכת למים בהקדש ויאכל פירו: שיקנה באותו שקל בירושלים כלי מעשר שני או יאכלם בקדושת שביעית אם ספירות שקלל היו שביעית: ג המכנס מעות • טוכס מעט מעט פרוטה אחר פרוטה לשקלו ואמר כשהחיל לכנס הרי אלו לשקלי • וכשבא לאחוב מה שכנס אלא שהחזירו על שקלו: ב"ש אומרים מותרן נדבה • יפלו לשופרות שבמקדש • שעומדים לבריב בהמיסן עולות קין למזבח וב"ש לטעמייהו לאיש לכו הקדש בטעות שמיס הקדש: וב"ה אומרי מותרן חולין • אלא נתכוין זה לשקלים אלא על כלי שקלו: שאבי מכן לשקלים שון שהמותר חולין • להני כאומר בפירוש אם אכנס יותי משקל אביא מהם שקל והמות יהא חולין: אלו לחטאתיו אם כנס מעות ואמר הרי אלו לחטאתי מותו ב"ה שהמותר נדבה: ד אם בין שקלים לחטאת • מאי שנא שקלים למכנס מעות ואמר הרי אלו [לשקלי] אמרי ב"ה שהי המותר חולין • ומ"ש חטאת המותו לב"ש שהי נדבה: שקלים יש להן קצבה • לכתיב (שמות ל') העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט • הלכך לא נתכוין זה • אלא לשקל • והמותר הוי הקדש טעות • אבל חטאת אין קצבה • אם ירצה יביא חטאת במעה כסף • ואם ירצה יביא בהמה מרובים • הלכך נתפשו הדמים ומותרן נדבה: היו שוקלים לדרכונות • מטבע של מלכות מלי שעלה עמהן מן הגולה • ושל זהב היה • והוא שוה שני סלעים • ורגילים ליתן באותו מטבע • וכמו שזמנן בית ראשון הרבה מטבע שלהן שקל היו נותנים מחצית השקל • גם עתה הרבה מטבע שלהן לדרכון • היו עתני תלי לדרכון: חזרו לשקול סלעים • אחר שעברה מלכות מדי נתבטל מטבע לדרכון • חזרו לשקול טבעין • חזר מטבע היולא בהולאה שהיא מטבע ראשון הרבה בזמן בית ראשון ונתנו מחצית השקל כבתחלה: חזרו לשקול טבעין • שהסלע ד' דינרין ולא קבלו מהן לדרשים להוסיף אשקל לאורייתא לפי שני המטבעות היולאות באותו זמן • ולא לפחות ממנו • אלמא לשקלים נמי אין להם קצבה • לפעמים השקלים גדולים ולפעמים קטנים • שהרי לא היו נותנים לטעלם אלא מחצית השקל היולא באותה שעה: אעפ"כ יש כלן שוה • כלומר אכתי לא דמי שקלי לחטאת • דבכל זמן וזמן היה מחצית השקל שוה לכל • זה שוקל כמו זה כל אחד מחצית השקל היולא בזמן ההוא • אבל חטאת לעולם אינו [שוה] שזה מביא בסלע וזה מביא בב' או בג' סלעים • ובכי מסקינן לטעמייהו דבית הלל הלל הר"ש: ה מותר שקלי חולין • המכנס מעות ואמר הרי אלו לשקלים • וכשבא לחשב מה שכנס אלא שהחזירו • המותר חולין והחמה כב"ה: עשירים האפה • שמקריבין בלי לוות אם הפרים מעות ונתחברו באותה נדבה הכל מותר חטאת ואם המעות נדבה לקנות בהן עולות לקין המזבח שמקדשו של יהוידע הכהן ושעירית שהיפה במקום חטאת היא:

מותר

לשמוע נמי שקרבנה • מדמי שביעית יאבל בנגדן: ג המכנס מעות ואמר הרי אלו לשקלי • בית שמאי אומרים מותרן נדבה • ובית הלל אומרים מותרן חולין • שאביא מהן לשקלי שון שמותרן חולין • אלו לחטאת שון שהמותר נדבה שאבי מהן לחטאת • שון שהמותר חולין: ד אמר רבי שמעון מה בין שקלים לחטאת שקלים יש להם קצבה • וחטאת אין לה קצבה • רבי יהודה אומר אף לשקלי אין להן קצבה • שבשעלו ישראל מן הגולה • היו שוקלים דרכונות • חזרו לשקול סלעים • הזרו לשקול טבעין • ובקשו לשקול דנרים • * איר שמעון אע"פ כן יד כולן שוה • אבל חטאת • זה מביא בסלע • וזה מביא בשתים • וזה מביא בשלש: ה מותר שקלים חולין • מותר עשירית האיפה • מותר קיני זבין • קיני זבות • קיני יולדות • וחטאות • ואשפות • מותריהן נדבה • זה הכלל • כל שרוא בא לשם חטאת • ולשם אשם • מותריהן נדבה • מותר

ג * אלו לחטאת וכו' • מפורש במשנה לקמן: ד * וחטאת אין לה קצבה • פירש הר"ב אם ירצה יביא חטאת במעה כסף ולכאן בל"ה אע"פ כו' שזה מביא בסלע כו' • ולשון הרמב"ם בפירושו וחטאת קוים אותו בדיר פי' ויולוע שהיר ו' מעה כסף:

היו שוקלים לדרכונות • פירש הר"ב והוא שוה שני סלעים וכ"כ הרמב"ם • וקרא לכתיב בעזרא ב' י' והעמלנו עלינו מלות לתת עלינו שלישים השקל בשנה לעבודת בית אלהינו ללחם המערכת וגו' • לדשונו בירושלמי לפרקין שאלה חייב באחריות שקלו ג' פעמים בשנה ועוד לדשון אחרות • ובבבלי פ"ק דב"ב אלא פותחין לגלה בשנה פחות משלשים השקל ודרמב"ן בפירוש חומש • מוקי לקרא דעזרא במלות שקלים כמשמעו • וכתב שבימי עזרא הוסיפו עליהם והיה שלשים השקל עשר גרה • ולדברי הרכון סלע ומחצה או שאותה שבימי עזרא לא הוזכרה במשנה • וזה לוחק: ר מותריהן נדבה • כתב הר"ב כמדרשו של יהוידע • לקמן תנן ליה בסוף פרק שני: מותר

* מותר מוריים • פי' הר"ב אם נתן מעות לקרבנות נזירים וי"ל דר"ל לסתם נזירים • דאלו לנזירים יקועים מה לי לרבים מה לי ליחיד • ולהני דמותר עני ושביב ואיך לקמן: * רבי נתן אומר מותר מי סביר' ולא פי' אסים עוד מותר מי סביר' ליה כת"ק אלו כר"מ • ומצאתי בירושלמי תני בשם ר' נתן מותר המות יבנה לו נפש על קברו ויעשה לו זיקוף ע"ג מצותו • ע"כ • ונראה לי דלאיקוף איקשינו' ויכול לעשותו בממון הרבה:

פ"ג בשלשה פרקים

כו' כתב הר"ב לפי שהרחוקים אינו סביאו וכו' אבל כנסות בעיירותיהם בראש חדש ניסן כדאיתא בפ"ק ומיהו אפילו אינו שקלו כבר יש לסן חלק בקרבנות • כדפירש הר"ב בסוף פרקין: תורמין • לקבוק המלה כתבתי ברים מסכת תרומה בס"ד: בפרוס הפסח • פירש הר"ב ט"ו יום קודם ויש לפרש ויום התג בכלל אלו הט"ו • אבל בפרוס התג יחול בתי בתשרי ואי אפשר לחרוס כמו שאי אפשר לעשר כדלקמן במתניתין • ולפ"כ כתב הרמב"ם וברגש חדש תשרי קודם יום טוב אחריו • וכתב בכ"מ דס"ל דהקדימוהו לתקן לאו דוקא ע"כ • ומיהו מכל לפרש דט"ו יום קודם התג ממש ויש יום אחרון של אחר ול"ם לפירש דעומר ויום אחרון של אלול • וכן כתב הרמב"ם לענין מעשר בפי' ז' מהלכות בכורות • ויש ממש שריך עיון עליו בהלכות בכורות מפרש יום ט"ו ואין יום התג בכלל • ובשקלים מפרש ברגש חדש ניסן וברגש חדש תשרי קודם י"ט אחריו כו' ואי איתא דס"ל דאין יום התג בכלל • וכ"ח דנקט לאו דוקא אע"ג דזה בעצמו דוחק • אפ"ה אי הכי לא היה צריך לפרש כלל • אחריו:

* החג • עיין מ"ם במשנה ב' פ"ק דר"ה:

ודין גרמת למעשר בהמה • פירש הר"ב אבל קודי הפרק מותר לאכול כו' דמעות בעלמא הוא לעשר בהמותיו והעשירי קדש מאחר שקרא עליו שם • אבל הרשות ביד לאכול בלא מעשר • לשון רש"י בסוף בכורות • אבל אפילו הכי לא שתיני לבו אינשי עד דמעשרן • וכתבו התוס' ואע"ג דלפני זמן יכול לעשר ולשחוט ולמכור • כיון שקבעו חכמים זמן • דרך הוא לסמתין עד הזמן ולעשר הכל יחד • עד כאן • ומ"ם ניחא ליה כו' בדבר שאין חסר לו כלום • הנה קלת דהא ולאי חסר ליה האמוריים שמקטירין על המזבח דכתרן לכל מלאכה

מותר עולה לעולה • מותר מנחה למנחה • מותר שלמים לשלמים • מותר פסח לשלמים • מותר נזירים לנזירים • מותר נזיר לנדבה • מותר עניים לעניים • מותר עני לאותו עני • מותר שבויים לשבויים • מותר שבוי לאותו שבוי • מותר המתים למתים • מותר המת ליורשיו • רבי מאיר אומר מותר המת • יהא מונח עד שיבא אליהו • רבי נתן אומר מותר המת • בונין לו נפש על קברו:

פרק ג בשלשה פרקים בשנה תורמין את הלשכה • בפרוס הפסח בפרוס עצרת • בפרוס החג • ותן גרנות למעשר בהמה • דברי ר' עקיבא • בן מותר עולה לעולה • אם הפרים מעות לקנות עולות באותו המותר עולה אחרת: מותר הפסח לשלמים • אם הפרים מעות לקרבנות ונתותרו ישמרום עד שיקנו מהם קרבנות נזירים אחרים • ואם נזיר אחד הפרים מעות לקרבנותיו ונתותרו המותר לנדבה לקרבן המזבח: מותר עני • אם נתן מעות לקנות לו מלבוש ונתותרו נותנין המותר לאותו עני: מותר שבויים • אם נתן מעות לפדות שבוי אחר: מותר המתים • אם נתן מעות לקבר המתים ונתותרו ישמרום עד שיבא אליהו • אם נתן רשות לשבוי זה זכה אותו שבוי במותר: מותר המתים למתים • אם נתן מעות לקבורת מתים אחרי: לאחר זה המותר ליורשיו • לאחר אלו אחרי המת זולתם לגבי יורשיו • יהא מונח עד שיבא אליהו • מספקא ליה אי מחיל המת זולתם לגבי יורשיו אי לא • הלכך יהא מונח עד שיבא אליהו: בונים לו נפש על קברו • פס"ט אין לי לר' נתן דלא מחיל • הלכך בונים לו מלבה על קברו מאותו מותר שבבר זכה בו המת • והלכה כת"ק • ואיכא דגבו לגבי קבורת המת מפני שהן שבורים אלא שיש לו ואחר לך נמצא שהיה לו • לא תמרינן בכה"ג מותר המת ליורשיו • כיון שהגבייה בעצות שיתה • ושני מוכיח בירושלמי • ובגמ' אלו לשיבא לאיכא ז' טובי העיר אם תבר עיר שכל עסקי לבור מתחכין על פיו • ודאלה בעינן לבמות מותר שבויים אם מותר עניים אם מות מתים למתים שיש אם בעינן יכול לבמות ולסולת כמה שיראה בעינן שהוא לצרך העם ואין מוחין בידו • וכן מורין תמיד הלכה למעשה:

פרק ג בשלשה פרקים תורמין את הלשכה • כל הקבלי' הין מתחיל לתוך הלשכה אחת שבמקדש ולשם פעמים בשנה מעלין ממנה ומתנים לתוך ג' קופות שכל קופה שיתה מני שלין כלי לקנות מהן קרבנות לבור ולא הין מעלים הכל בפעם אחת לצורך כל השנה לפי שהרחוק דיה לא הביאו עדין כל הקליטה: בפרוס הפסח • ט"ו יום קודם המועד קרי פרוס המועד • לפי שלי יום קודם הרגל שולחים ודורשי בהלכות הרגל • ופרוס הוא לשון פרוס דשיתו חלי: ובן גרמת של מעשר • ג' פרקים הללו הן הן ג' גרמות של מעשר בהמה שזמני אלו קבעו חכמי למעשר הבהמה שמעולי וכמו שהגורן קובעת למעשר הגן • כך זמנים

מעלה

אלו קובעים לאסור הבהמות שמולקן באכילה עד שיעבר • אבל חולה הפרק מותר לאכול אע"פ שלא עבר וקבעו חכמים סך הלכה זמני למעשר בהמה כדי שיהיו בהמות מצויות לעולי רגלים לאע"ג דמותר למכור ולאחוז ולאכול כל זמן שלא הגיע מועד הגורן אפ"ס לא אחטו לזה אינם עד שמגיעים לקיומי מצוה בממונים בדבר שאין חסר בו כלום כגון מעשר בהמה שהוא עצמו מביא מעשר ואוכלו שלמים • ואם לא היו מעשריה בג' פרקים שלו היו הרבה נמנעים למכור לפי שלא עבדו ולא היו בהמות מצויות לעולי רגלים: בן עזאי אומר כל"ט בחלר • טעמייהו לכל הני תנאי ומחלוקתן מפורש פרק בתרא דבכורות: ב תורמין את הלשכה • מפרישין הקלים מן הלשכה שהיו הקלים מונחין שם ונוטלין מהן בשלש קופות כל קופה מהן של שלש שלים ורמב"ם כתב שמעלין מתחלה שלש קופות גדולות של כ"ז שלין ומהן תורמין לג' קופות קטנות של ט' שלין • ובתוס לתקן לומר כן: וכתוב עליהן מ' ב' ג' לידע מי זו נתרמה תחלה וממנה היו קונים קרבנות לבור ראשון • ואחר כך מן הכסף • ואח"כ מן הכלים: יונית כתוב עליהן • היו רגלים ביונית מסו' לכתי' (ברא"ש ט') יפת אלהים ליפת ושכון באהלי שם • יפיפהו של יפת ושכון באהלי שם • ואין לך לשון יפה בבני יפת כמו לשון יונית: פרגוד חפות • כשמלבוש ארוך וכופלין אותו מלמעה • אותה הפה הכפולה קרויה פרגוד חפות • ואין התורם נכנס עם הכסף כפולה הרוא במלבושו שלא יחשדוהו שגתן לתוכה ממעות הלשכה: ולא בתפילין ולא בקמיע • שלא יאמרו הרוא אתיר הפר ונתן בתוכן מעות: ג זורקו לפני התורם • מתחמים הין שיפלו שקליהם לתוך הקופה ויקנו מהם קרבנות לבור • ולא יהיו משירי הלשכה: שלשה

בן עזאי אומר בעשרים ותשעה באדר ובאחד בסיון ובעשרים ותשעה באב • רבי אליעזר ורבי שמעון אומרים באחד בניסן • באחד בסיון • בעשרים ותשעה באלול • מפני מה אמרו בב"מ באלול • ולא אמרו באחד בתשרי • מפני שהוא יום טוב ואי אפשר לעשר ביום טוב • לפיכך הקדימוהו לעשרים ותשעה באלול: ב בשלש קופות של שלש שלש שאין תורמין את הלשכה • וכתוב בהן אל"ף בי"ת גימ"ל • רבי ישמעאל אומר יונית כתוב בהן אלפ"א בית"א גמל"א • אין התורם נכנס לא בבדגור חפית • ולא *במנעל • ולא בסנדל ולא בתפילין • ולא בקמיע • שמא יעני ויאמרו מעון הלשבה העני • או שמא יעשיר • ויאמרו מתרומת הלשכה העשיר • לפי שאדם צריך לצאת ידי הבריות • בדרך שצריך לצאת ידי המקום • שנאמר (במדבר ל"ב) והייתם נקיים מה' ומישראל ואומר (משלי ג') ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם: ג של בית רבן גמליאל * היה נכנס ושקלי בין אצבעותיו וזורקו לפני התורם • והתורם מתבוין ודודקו לקופה • אין התורם רוחם • עד שיאמר להם אתרום • והן אומרים לו • תרום • תרום • תרום • שלשה

מלאכה * כל שכן שלים ויותרת שכבר הרחוי אף לאכילה • ובגמ' ליתא אלא ניחא ליה לאתעבר מצוה בממוניה • ויש לפרש בדבר שאין חסר בו כולי האי:

ב של שלש שלים • כתי' הר"ב שהרמב"ם כתב שמעלאים שלש קופות גדולות של כ"ז שלין ומהן תורמין לג' קטנות של ט' שלין • ובתוס לתקן לומר כן ע"כ • ואני אומר אינו אלא בתוס אלא ע"פ הירושלמי אמר כן לפי שיהא התם ר' זעירא שאל את רבי יאשיה כמה הוא שיעור של שלש קופות אי' ל' הגמול סתום מן המפורש הני ג' קופות של ג' ג' שלין של כ"ז שלין • ומפרש הוא שלש קופות דעליהן שאלו כמה הוא שעורן • על כרחך לאו אלו הנזכרים במשנה הן • דאם אי שעורן מפורש במשנה • אלא שלש קופות אחרות הין מלבד אלו ועליהן שאלו • וסיב ולמד סתום מן המפורש • לכיון דאמר למפורשין מחזקין כל אחד ג' שלין ושלש פעמים תורמין הרי כ"ז שלין שלכך ולאי שלש קופות הראשונות מחזיקין כל כך שיוכלו לתרום מכולם כל הג"פ • ועיין בסוף פרקין • ולהרמב"ם תורמים את הלשכה ממתניתין על נטילת ממון מן הקופות הגדולות אומר כן • וכן פירש במשנה ל') ובתוס' ריש פ"ב דקדושין דף כ"ל לא הזכירו אלא שלש קופות בלבד כפשטא דמתני' וכפי' הר"ב:

ובתוב בהן אל"ף בי"ת גימ"ל • פי' הר"ב לילא איזה הרמה החלה • וממנה הין קונים כו' שמלוה בראשון • כלומר שהראשון משובח וכלאים • במגיל • בגמ' דף כ"א ע"ב: ומסייה בה לפי שלין נכנסין במנעל וסנדל לעזרה • (כלהנן סוף ברכות) ופירש"י לכתיב (ישעיה מ') מי בקש זאת מידכם רמוס חלרי: ואומר ומלא חן וגו' • מאי ואומר ועוד דיהולה ועוד לקרא • וכ"ל דאי מקרא דמרע"ה הוי אמינא דדרך עלה טובה הוא לקאמר לבני גד ולבני ראובן • ואמן שריך תמן ואלו אינו אלא עלה טובה הל"ל שראוי • ה"ם ומלא וגו' שהוא לשון לוי • ואיכ' אמי קרא שלישי • ושל מוקדם לשל שהמע"ם (ביהושע כ"ב) אלהים י"י [הוא] יודע וישראל הוא יודע • ובירושלמי הביאו ול"ל דמתני' לא הביאו לפי שאין למוד ממנו כלל אלא שבני גד וראובן הוצרכו בעל כרחם לברר לבריהם לפני בני ישראל כדי שיתחלו מלעצות עליהם לבבא כאשר אמרו • ובירושלמי לא הביאו אלא אומר שמאינו כן בתורה ובנביאים וכתובים • והא דקאמר בירושלמי איזהו ממון שבמולם והיתה נקיים • שיהו לתפילו נקיון בעלמא קאמר • שהוא פחות ממלוה הן ושל טוב:

שלשה

ג * שלשה פעמים • פירש הר"ב וכן דרך לשון חכמים ועיין מ"ש בס"ל במשנה י' פרק ג' לפרה :

ד שמא ישכח ויתרום מי' • לא תקני מלסמוך ליה לא סיים מחפה אלא תרישא קני ומחפה בקטבלאות כלפי שלשה פעמים : ד תרם את הראשונה • ומחפה בקטבלאות • שניה מחפה בקטבלאות • שלישית • לא היה מחפה • שמא ישכח * ויתרום מן הדבר התרום • תרם את הראשונה לשם ארץ ישראל • ושנייה לשום כרכים המוקפין לה • והשלישית לשום בבל ולשום מדי • ולשום מדינות הרחוקות :

פרק ד **התרומה** מה היו עושין בה • לוקחין בה תמידין ומוספין • ונסכיהם • העומר ושתי הלחם ולחם הפנים • וכל קרבנות הצבור • שומרי ספיחים בשביעית • נוטלין שכרן מתרומת הלשכה • רבי יוסי אומר (אף הרוצה) מתנדב שומר חנם • אמרו לו אף אתה אומר שאינן באין אלא משל צבור :

ב פרח

ב פרה • ושעיר המשתלח • ולשון של זהורית • באין מתרומת הלשכה • כבש פרה • וכבש שעיר המשתלח • ולשון שבין קרניו • ואמת המים • וחומת העיר ומגדלותיה • וכל צרכי העיר • באין משירי הלשכה • אבא שאול אומר כבש פרה כהנים גדולים עושין אותו משל עצמן : ג מותר שירי הלשכה מה היו עושין בהן • לוקחין בהן יינות שמנים וסלתות • והשכר להקדש • דברי רבי ישמעאל • רבי עקיבא אומר אין משתברין משל הקדש • ולא משל עניים : ד מותר תרומה מה היו עושין בה רקועי זהב צפוי לבית קדשי הקדשים • רבי ישמעאל אומר מותר חפירות לקין המזבח : ומותר

ב פרה • תרומה ושעיר המשתלח לעולם באין מתרומת הלשכה אע"ג דפרה אינה נחשבת בעזרה כלום מתרומת הלשכה לחטאת בב"ק פ"ג דף כ"ט ע"ב כתבו בד"ה בשפסקה למעט מנ' • אין ראיה מכאן לסגבסה בפחות מנ' קנה לספקר שאני משעה מתי דם"ל כסך ליטמא ות"ת ות"ם הכא לחיישינן שמא לא יטהרו יפה ופסק מנסי יפה מפקיעים דמקבלין מנסי ועבדי וקטנים לתנן במשנה ס' פ"ק ולא חיישינן מי' • ותפסל לשאי שקלים שאין נופן קרב וכשמתנין שוקנו בהן לבר קרבן נשתנה נמי לשל צבור מיהו לשון סר"ב לדעיל שם לבעינן שימסרו יפה יפה • ות"כ מולא מלאת בדלהו תליא • ר"ל באוהן המוסרים • ואפשר לחלק בע"א דלשכה דעומר ושתי הלחם אחת בשנה אינה מקבלת שלא ומסרו יפה מלא נוח לשם שיקריבו משלשם שכן פירש רש"י הטעם בגמרא הב"מ • אבל שקלי לקרבנות הכולם שתא ליכ"לומר נוח לשם מי • ואחת שפיר נמי לגיסא בתרא הב"מ לשבטם בספקר לא קניא • ולאותו לשון טעמייהו דרבנן שתקנו הכר כלי שיהיה קול ולא יבואו בעלי זרוע ליטול משם וכשמוקלין נמלא שם לשומרין אותן מעות בתרומה ואין לבור חלק בהן • ולפי זה אין לחלק משום שאין נופן קרב • והרמב"ם בחבורו כתב בסך ליטמא וכן פסק בשבטם לא קנא בהפקר בספ"ב מטלמות נדרי' אע"ג דבפירושו פירש בהר"ב גם הרא"ם פסק כגיסא בתרא • ואע"ג דכתב בפרק הנזרים דכלי סתום וכ"ל לפרש לסכי קאמרי התוס' דספקר שאני לסא מיכא ליטמא לא"ל לשבטם קניא • ובירושלמי פליג מעלי המערבא למשנה מ' פ"ל דתעמת ליתיהם מתבטים (ותמן נמי סוף פקק ו' דמקילתין מאומר הרי עלי עלים וכו') ומשני דר' יוסי מיא ת"ג ל"ל מיא דסא דכי פליגי בנופו של קרבן אבל במבשרי קרבן כולי עלמא מודי דסא מנסתנם קרבן יחיד לשל צבור :

ב כבש פרה • עיין משנה ז' פרק ג' לפרה • וכבש שעיר * עיין במשנה ל' פרק ו' דזבחים • ועיין בפירוש הר"ב משנה ז' דמכות פרק י"א :

ולשון שבין קרניו • דלשמכמו אקרא כמ"ש בפרק ל' דזבחים בס"ל ואיכא לספוקי בלשון שבשעיר הנעשה בפנים כלתנן סתם וכלשון שקוראין בפתחו של סיכל כלתנן סתם סוף פרק ו' : וחומת העיר וכו' • בפלין מדברי הלשכה • ועיין מ"ש במשנה ס' פרק ס' לכלרים :

ג אין מתחברין בשל הקדש • פירש הר"ב שאין עגלות כו' שכי אינה בפרק שני דזבחים דף ק"ו ע"ב • ועיין עוד טעם אחר בסוף פרק ו' לערכין על פי תירוצלמי :

ד לקין המזבח • פירש הר"ב כמו שלרך בני אדם כו' • וז"ל הרמב"ם וקין שם לימות המשיח [מלי בקין ובחרף יסיח] ופי' הקין ר"ל

ב פרה • תרומה ושעיר המשתלח לעולם באין מתרומת הלשכה • כבש פרה • וכבש שעיר המשתלח • ולשון שבין קרניו • ואמת המים • וחומת העיר ומגדלותיה • וכל צרכי העיר • באין משירי הלשכה • אבא שאול אומר כבש פרה כהנים גדולים עושין אותו משל עצמן : ג מותר שירי הלשכה מה היו עושין בהן • לוקחין בהן יינות שמנים וסלתות • והשכר להקדש • דברי רבי ישמעאל • רבי עקיבא אומר אין משתברין משל הקדש • ולא משל עניים : ד מותר תרומה מה היו עושין בה רקועי זהב צפוי לבית קדשי הקדשים • רבי ישמעאל אומר מותר חפירות לקין המזבח : ומותר

ב פרה • תרומה ושעיר המשתלח לעולם באין מתרומת הלשכה • כבש פרה • וכבש שעיר המשתלח • ולשון שבין קרניו • ואמת המים • וחומת העיר ומגדלותיה • וכל צרכי העיר • באין משירי הלשכה • אבא שאול אומר כבש פרה כהנים גדולים עושין אותו משל עצמן : ג מותר שירי הלשכה מה היו עושין בהן • לוקחין בהן יינות שמנים וסלתות • והשכר להקדש • דברי רבי ישמעאל • רבי עקיבא אומר אין משתברין משל הקדש • ולא משל עניים : ד מותר תרומה מה היו עושין בה רקועי זהב צפוי לבית קדשי הקדשים • רבי ישמעאל אומר מותר חפירות לקין המזבח : ומותר

ר"ל החלונים והעגבים שסוגתין ומיבשין אותן ואוכלין כו' :

מותר תרומה לבלי שרת • כתב הר"ב מקרא לריש ליה לכתיב ואת שאר וכו' ואיזהו כסף שיש לו שיריים כו' אומר זו תרומת הלשכה • ואע"ג דלאיכא שירי הלשכה עדמה ואינה אותן שיריים משני לה בגמ' לפרק שני דיומא דלריש ס' לשכסף כסף הראשון כלומר שנתרם ולוקח ראשון מה יהיה שאר ממנו יהיה לבלי שרת ולעיל מסך פריך בגמ' דשא כתיב (במלכים ב' י"ב) אך לא יעשה בית י"י ספות וגו' כי לעושי המלאכה יתנו אותו וקשו קראי אהדדי ל"ק כאן שגבו לבדק הבית והותירו לב בית לין מתנה עליהן לעשות מהמותר כלי שרת כאן שגבו ולא הותירו :

ביותר נסכים • פירש הר"ב גזברי שהקדש היו ממלאין כו' • ואם קבל עליו כו' כלתנו בסוף פרקין וע"ש • ואין זה משתכר בשל הקדש • אלא שהקדש קרוב לשכר ואין לו הפסד • והראב"ד כתב בפ"ז מהלכות כלי המקדש ואע"פ שאמרו אין משתכרין בשל הקדש • ס"מ פירות שהוא כעין גמות והוא ארך שנתה : אבל נסכים שהן אדני לבור לוקחין ואם הותירו מוכרין ליחידים :

הי ביותר הקטורת כו' • פירש הר"ב להקטירים • כלומר כמי להקטירים כו' ולשון רש"י להכשירם בפ"ק דשבועות דף י' ע"ב • ומ"ש הר"ב שהיתה נעשית שש"ח מנים לא וחשב בשלר פעמים הקטורת • ובריתא היא פ"ק דכריתות דף ו' • ופירש הרמב"ם ברים כריתות דלכלה למשה מסיני שש מקל הסממנים • ומ"ש הר"ב דבכל שנה פעמים היה מוחר • ואף על פי שהיו לריכין למלות מהן לשנים מעוברות • מכל מקום לריכין היו לחלק בראש חדש ניסן כלי שיהיו מתרומה חדשה •

חוספות פ"ק דשבועות :

בפרישין ממנה שכר האומנים • פי' הר"ב ומזכין המעות כו' והרי הן חולין • דלכלה חולין מ"מ לפדותה ממעות תרומה החדשה שאין הקדש מתחלל על הקדש כ"כ רש"י בשבועות לעיל מסך מתניתין דמייתי התם • ומ"ש הר"ב ואע"פ שאין הקדש כו' דב"ד למחנם כו' הכי איתא בגמרא דשבועות • ופריש פרקין פירש טעם אחר :

ומחללין אותה על שכר האומנין • פי' על המעות שהופרשו לשכר האומנים • ובכ"מ גרס בהגיה מעות האומנין

וכן היא הגירסא שלנו לקמן במשנה ו' :

ולוקחין אותה מהתרומה חדשה • וכתבו התוספות וא"ת למה לי כולי האי • יתנו הקטורת מתחלה לאומני בשכרן • ומיהו לבן עזאי דלקמן דאמר אין הקדש מתחלל על המלאכה ניחא • ואפילו לר"ע נמי דאמר הקדש מתחלל על המלאכה ס"מ בקטורת ליחיד כגון המקדיש נכסיו כו' כדלקמן אבל בקטורת של לבור המצוה אפי' מ"ב הכא איירי בשכר פעמים אומני הקטורת של שנה חדשה ולריך לתת להם מתרומה חדשה ע"כ :

ומיתר התרומה לבלי שרת • רבי עקיבא אומר מיתר התרומה לקיץ המזבח • ומיתר נסכים לבלי שרת • רבי חנניה סגן הכהנים אומר מיתר נסכים לקיץ המזבח • ומיתר התרומה לבלי שרת • זה ולא היו מודים בפירות : ה מיתר הקטורת מה היו עושין בה • מפרישין ממנה שכר האומנין • ומחללין אותה על * שכר האומנין • ונותנין אותה לאומנין בשכרן • וחוזרין ולוקחין אותה מתרומה חדשה • אם בא החדש בזמנו לוקחין אותה מתרומה חדשה • ואם לאו מן הישנה :

ו המקדיש

ומיתר הקטורת לבלי שרת • מקרא לריש ליה כתיב (ל"ש כ' כ"ל) ואת שאר הכסף ויעשו כלים לבית י"י אי איזהו כסף שיש לו שיריים שני אומר זו תרומת הלשכה : מיתר נסכים • גזרו הקדש הן ממלאים משות לבעלי יומות • שמנים וסלחות • לספק למנחות ונסכים כל השנה ואם קבל עליו לספק ג' שנים בשלא ועמדו לי שנים בשלא • לריך שיחן לי שלש ואותה שנה היא מיתר נסכים וכן כשמודלין להקדש הן מודלין במלה ממולאת ובל שני וסגיבר הוא מותר שנה הבדון נקרא מיתר נסכים ושונין מפן כלי שרת שהנסכים מתקדשים בכלי שרת : מיתר נסכים קין לעובת • שהנסכי כלול והעולה כלול : זה וזה • רבי עקיבא ורבי חנניה : לא היו מודים בפירות • כלומר ר"ע לעולה שלין מפרכרים בשל הקדש • ומקנאה לתמיד ב"ה הוא על המותרות הנסכים כולן קרבים עולות וכן הלכה : ה מיתר הקטורת • הנותר בכל שנה : מה הוא עושה בה • להקטירה לשנה הבאה שאין לך שנה שאין בה מותר שהקטורת הוה נעשית שש"ח מנים שש"ה מנים כמנין שש"ה ימות השנה וג' מנין שהשנה כ"ג מכנים אלא חפנו ביום הכפורים ולא הוה הוא בהקטרה ולא הוה בשנה שנה בשנה הוה מותר : שנה פעמים ימים שנ"ל : מפרישין ממנה • מן הנסכים : שכר האומנין • מפני הקטורת שהן מוכנים שכרן מתרומת הלשכה ומזכין המעות לאומנין על יד אחד מן הגזברים והרי הן חולין ואע"פ שאין הקדש יולא לחולין אם לא שיכנס לבר אחר ואחיה לקדוש • תרומת הלשכה שאני • דב"ל מתנה עליהם ליתנם לכמה לבדים • ואחרי שזכו בטעות לאומנין מתחלין הקטורת על אותן המעות • והמעות קדושים לתרומה ישנה ונותני הקטורת לאומנים בשכרן וחוזרין וקונין אותם מהם במעות של תרומה חדשה והרי הן מעות עפי ולא למכרם ולחזור ולקנותם : אם בא החדש בזמנו שבביאו שקלים חדשים קודם ר"ח ניסן שהיא זמן התרומה החדשה • לוקחים מעכר הקטורת מתרומה חדשה ע"י חלול כלפרשיון לעיל : ואם לאו • אלא הביאו שקלי חדשים עדיין לוקחים אותה מן התרומה ישנה אם תלנום כבר ואם לא תלנום מקטירין אותה לכיון שלא בא החדש לריך להביא מן הנסכים :

ו המקדיש

ו המקדיש נכסיו • ואתה הקדש לבדק הבית ואין בהם לבדים לקרבנות הצבור • יתנו לאומנין בשכרן • דברי ר' עקיבא • אמ' לו בן עזאי אינה היא המדה • לא מפרישין מהן שכר האומנין • ומחללין אותן על מעות האומנין • ונותנין אותן לאומנין בשכרן • וחוזרין ולוקחין אותן מתרומה חדשה : ז המקדיש נכסיו והיתה בהן בהמה ראויה לגבי המזבח • זברים ונקבות רבי אליעזר אומר זכרים • ימכרו לצרכי עולות • ונקבות ימכרו לצרכי זבח' שלמי' • ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית • ר' יהושע אומ' זכרים עצמן יקרבו עולות • ונקבות ימכרו לצרכי עולות (ויביא ברמיהן עולות) ובחי שלמים • (ויביא ברמיהן עולות) ושאר נכסים יפלו לבדק הבית • ר' עקיבא אומר * ראוה אני את דברי רבי אליעזר מדברי ר' יהושע • שר' אליעזר השוה את מדתו • ור' יהושע חלק • אמר רבי פפיס שמעתי כדברי שניהן שהמקדיש בפירוש כדברי רבי אליעזר • והמקדיש סתם כדברי ר' יהושע : ח המקדיש נכסים והיו בהן דברים ראויין לגבי המזבח • יינות שמנים • ועופות • רבי אליעזר אומר ימכרו לצרכי אותו המין • ויביא בדמיהם עולות • ושאר נכסים יפלו לבדק הבית : ט אחת לשלשים יום משערין את הלשכה • כל

ו המקדיש נכסיו • וסתם הקדש לבדק הבית ואין בהם לבדים לקרבנות הצבור • ויש לאומנין בשכרן • ויש לאומנין בשכרן • ואין לאומנין בשכרן • ותימה דבמשנה ה' תנן שיש בהן יינות שמנים וסלחות

המקבל עליו • פי' הר"ב הגזברים היו מקדישים מעות לתמוני והיה התמוני מקבל עליו וכו' • עיין בפי' לקמן במשנה ד' : לספק ל' הרמב"ם • ועניין לספק שיכור שנו כלי לרביעו וספוק הוא הסלמת היספקון לסון : ועברי ממש אם יספק עפר שומרון (מלכים א' כ') כמלאת ספקו (איוב כ"א) ואם הוא בסי"ן :

בלתות • פי' הר"ב יומות שמנים וסלתות ותלת חלת נקט • אי נמי לפי שהסולת עקר ריפוי ובשמן טפל • שהוא נבלע בתוך הסלת • וכן יין נמי טפל לשמלים הלכך נקרא הולם בשם בלתות ע"ל מאמר כל העולם נקרא ע"ש הלחם • ועיין ר"פ לקמן : עמדו משלש יספק מד' • עיין מ"ש במשנה ד' : משלש ועמדו מד' יספק מד' •

פי' הר"ב לא גרע מהיוצא לא קני אלא במשיכה • ואחרי קניא אמאי יספק מד' לתיתם שהגזברין אינם מחויבין לקבל ממנו מנ' לפי אלא משכו אבל אינה לספק בד' לאו טעמא קאמר אלא כראים שכך הוא תנאי ב"ד שיהא מחויב לספק בד' כפי הסער ואלא יטרחו הגזברין לטרוח ולילך למוכרים אחרים וסיינו נמי טעמא לאחריות שהאלעה והחיוון על המוכר ואפי' מצד הגזבר כמ"ש הר"ב לקמן ויש ראיה מפ"ז לענין ב"ל הוא ע"ש בפירוש הר"ב : ואם אתנין יין וכו' • עיין מ"ש בריש למאי דהא ד"ל ולא ידעתי למה לא זכרה הרמב"ם בפרק ז' מהלכות כלי המקדש כי שם מקומה גם לא ראיתי בהוש מקום מחבורו • ובפירושו שפ"ו למכילתין לתשם :

פרק ה אלו הן המעות וכו' • פירש הר"ב * [להגיך גברי אחשיב לא זמן אחד היו] אלא אחשיבים ואכשרים שבכל זור הוא מוגה שא"א שאלו המזרים שהיו ממונים בכל זמן שהיה • לבכל זור וזור היו משתנים הממונין ועיין בספ"ג דיומא • * אבל מ"ש הר"ב לא בזמן אחד היו הכן לשון הירושלמי תל אמר כשהי זור וזור הוא מוגה ומברא בעלמא הוא • המכוון שמוגה כל הכשרים שכמעט פמעט הוא לומר שכל היותר כשרים הוא בכל בזור אחד • וכתב עוד ורבותי פירשו כי אפשר שהיכון לבעלי התוספות למסכת מנחות פרק רבי ישמעאל סוף דף ס"ד אתא"ר כשהיו מלכות בית חשמונאי זה על זה כו' א"ל מרדכי כי לפירש רש"י מרדכי שהיה מחשורים • וכתבו התוספות לתיתם הוא לומר שהאריך ימים כל כך ונראה על שם מרדכי הראשון הוא נקראים הממונים על שמו לפי שהיה [ממונים] אלא בקיאים בעלי שכל ומלא ע"ל • ולזה הר"ב לומר כן על בולם • ויש לתמוה אלא שכתב פירוש הירושלמי תפס נ"כ פירוש רבותיו • ולמה לא הכשיר נ"כ לאילך פירוש הירושלמי הקד אמר מי שהיה בחיותו זור מנה מה שבזורו •

ועוד שהברא הפשוטה היא נועה כך יותר מאני הירושלמי אלו הוא שהמה מוגה אותם אותם שבזורו :

על הנסכים • הר"ב כתב הסלמות ושיוה הך בנ"ם כפ"ד דלעיל • וכ"כ הרמב"ם בפ"ז מהלכות כלי המקדש זה שעל הנסכים היינו על היין והסלת • וזה אלא כתב שהן לפי שהשאן נכלל בהסלת כמ"ש בלול בשמן • וכך עשה הרפ"ב מהלכות מעשה הקרבנות שכתב היין והסלת שביאון עם הקרבן הם הנקראים נסכים והסלת לבדה נקראת מנחת נסכים ולא הזכיר שהן נ"ל בהקדמתו למסכת מנחות ודבר הנקרא

מנחת

שהיה פותח לבריס וכו' • והוא מרדכי בלשן שעלה מן הגולה נקרא כן הסיה בולל לבנות הבית : על חולי מעים • לפי שהסכרי הלבו יתפיס על הרלפה ואוכלין בשר הרבה ושותים מים הין מעיהן מתקלקלין והריחן תמיד לרוחא לומר להם זה הסם טוב למעיים : הופר שיחין היה ממונה לחפור בורות שיחין ומערות כדי שיהיו מים ממוין לשתות לעולי רגלים : גבינו כרוז • כך שמו של הים המכריז בכל בקר בבית המקדש שמהו הכהני לעבודתם : שומעים קולו מריחו : על נעילת שערי • לנעול הסעריה בערב שערי : לפתחן בבקר : על הפקיע • להלקות הכהנים והלויים שהיו שומרי' את המקדש בלילה • כלומר בשם (מלות) מי הסיה מולאי יהן הין חובטים אותו ושורפים את הבוהו וכיר ושלמי מפרש הפקיע הפתילו' של מנורה ושל בית הסולבה • כלומר יונן בפרק החליל מבלאי מכנסי הכהנים והמיוחסים מפקיע' פתילות : ללגל • כלי שיר שיש בו קול גדול כי תלגלגו לריפון לאלו הילד ע' לשון כולהו הנהלרין נמי ילעי ע' ומנגנות לריפון לאלו הילד ע' לשון : בן בבי על הפקיע • פי' הר"ם לחלקות הכהנים והלוי' כו' והרלוטה שמלקין בם נקרא פקיעה • ולכך נקרא פקיעה שהיה רחבה ברחב כשאר רלוטות מלקות אלא מפקה ברחבה לרלוטות לקות כלי שירנים בם יותר • ופקיעה לשון פיסוק וסלקי' כמו מבלאי מכנסי הכהני' [היו מפקיעין] לשון קריעה • כ"כ רש"י ביומא דף כ"ג • ואיתא הכא אמר אביי מרים ה"ל הא לתנן בן ביבאי ממוני על הפקיע אמ' כא פתילתא כההנן מבלאי וכו' כיון דשמעינא ולא עוד אלא שלוקה וכו' אמינא מאי פקיעה נגלא • וכיון דבגמי דילן אמי לה לפי' הבירושלמי הם לתמוה על הרב שהביאו אחר שפירש פירושא דבגמי דילן ואולי מפני שרואה שהשיג הראב"ד בפ"ז מהלכות כלי המקדש ובקשה על שלא מנה הרמב"ם המשנה על הפתילות ה"ל הר"ב דקשה הראב"ד לאביי ה"ק מרים ה"א הבירושלמי כיון דשמעי' אמינא

וכו' כלומי ואיכא למימר הכי וכמשתפק בפי' הוא אומר כן וזוסי הסגנו של הראב"ד לכיון לאביי לא הכריע בפי' פקיע מאי היא • ה"ל להרמב"ם לכתוב ב' הפירושי' • * ומ"ש הר"ב להלקות הכהני' והלוי' לא הק הלא מלינו לשא אלא גבי לוים במשנה ה' פ"ק דמדות : * על הנגנל • פי' הר"ב כלי שיר כו' למכל"ן בלעז וכן כתב במשנה ג' פרק ו' לתמיד וע"ש גם עיין במשנה ה' פרק ב' לערכין : רוגרם בן לוי על השיר • פי' השיר שבבה רמב"ם פ"ז מהלכות כלי המקדש • וביומא הוף פ"ג קורהו הגרום ושם פי' רש"י בן לוי בלומר מן הלוים * ובנחם על המלבוש • והר"ב בתוקיע המלבים • וכן בהלר המשנה בירושלמי ופנחם המלבים : ב אין פותחין מגי גזברים ומזי אמרכלין • וכתב הר"ב לאיכא נמי ד' קתילוקין וכולהו ילוף בירושלמי מן הכתוב שבל"ה ב ל"א ויקחאל ונחת (גזברין) ועשאל וירעת ויוזבד ואליאל ויסמכיהו ומתת ובניהו (מרכולין) פקידים מיד כוגניהו ושמעי אחיו (קתילוקין) במפקד *יחזקיהו המלך ועזריהו נגיד בית האלהים • ופירש ביפה מראה לאע"ג דבהרא לא מכר כמה מהם הגזברים ומי מהן המרכולין הא פשיט להגזברים ג' שהרי הגזברים ממונים על דבר שבממון וא"כ בעינן ג' כלתנן בסוף פאה • הלכך פשקים לקרא לני מניהו הם הגזברין והשאר הם המרכולים ומסז' ובמינו הקתילוק לא אתפרש אלא בירושלמי איתא המלך וכהן גדול

כשהוא

מנחת נסכי' הוא הולת בלול בשמן זית • והנסכי' הוא היין שמקריבין עם עולה או הבלמי' ג"כ והוא מה שנאמר ויין לנסך ולפעמי' קוראין לכל ר"ל הסולת בלול והיין נסכי' לרך הבבר' בשמות לפי שאין היין בלא הלת ולא הלת בלא יין • וכלו הכנסים קרבן ר"ל העולה והבלמים ע"כ*

ועיין משנה ה' פ"ז לקמן וכן משנה ה' פ"ט ממנחות :

* שהיה פותח בדברי' ולורם' כלומרים בגמרא פרק ר' ישמעאל למסכת מנחות דף ס"ד להוה עובדא בחלת נשים לאיהו ג' קינן חדא אמרה לזיבתי וחדא אמרה לימתי וקא אמרה לעבותי סבר מה זיבתה זיבה מומה וכו' וכלומר לכולהי חדא חטאת וחדא עולה • א"ל מרדכי שמא בחוב סיכנה (שסיחה הופעת לם יותר ונסתכנה למות) ולבה להביא עולת לבה) שמא בים סיכנה שמא בעינים סיכנה בלוק ונאסכה • ומ"ש הר"ב שהיה בולל כו' מפרש הרב כאותו שהעינו שם שהביאו מעין הוכר ומנגנות לריפון לאלו הילד ע' לשון כולהו הנהלרין נמי ילעי ע' לשון : בן בבי על הפקיע • פי' הר"ם לחלקות הכהנים והלוי' כו' והרלוטה שמלקין בם נקרא פקיעה • ולכך נקרא פקיעה שהיה רחבה ברחב כשאר רלוטות מלקות אלא מפקה ברחבה לרלוטות לקות כלי שירנים בם יותר • ופקיעה לשון פיסוק וסלקי' כמו מבלאי מכנסי הכהני' [היו מפקיעין] לשון קריעה • כ"כ רש"י ביומא דף כ"ג • ואיתא הכא אמר אביי מרים ה"ל הא לתנן בן ביבאי ממוני על הפקיע אמ' כא פתילתא כההנן מבלאי וכו' כיון דשמעינא ולא עוד אלא שלוקה וכו' אמינא מאי פקיעה נגלא • וכיון דבגמי דילן אמי לה לפי' הבירושלמי הם לתמוה על הרב שהביאו אחר שפירש פירושא דבגמי דילן ואולי מפני שרואה שהשיג הראב"ד בפ"ז מהלכות כלי המקדש ובקשה על שלא מנה הרמב"ם המשנה על הפתילות ה"ל הר"ב דקשה הראב"ד לאביי ה"ק מרים ה"א הבירושלמי כיון דשמעי' אמינא

למה נקרא שמו פתחיה • שהיה פורח בדברים ורודש ויודע שבעים לשון • בן אחיה על חולי מעים • נחוניא חופר שיחין • גבינו כרוז • בן גבר על נעילת שערים • בן בבי על הפקיע • בן ארזה על הצלצל • הוגרס בן לוי על השיר • גרמו על מעשה לחם הפני' • בית אבטינס על מעשה הקטרת • אלעזר על הפרוכת • ופנחס על המלבוש :

ב אין פותחין משלשה גזברין ומשבעה

כל המקבל עליו לספק סלתות מארבע' • עמדו משלשה יספק מד' • משלש • ועמדו מארבעה • יספק מארבעה • שיר הקדש על העליונה • ואם התליע סולת התליעה לו ואם החמיצין החמיצו • * ואינו מקבל את מעותיו ערשיהא המזבח מרצה :

פרק ה אלו הן המעות שהיו במקדש • יוחנן בן פינחס על החותמות • אחיה על הנסכים • מתתיה בן שמואל על הפייסות • פתחיה על הקינין • פתחיה זה מרדכי • למה

בתוחו הסכום שפסקו • ואם נתייקר המקח אין מביאין למים ואם הוא לוקחים לפי הזול : המקבל עליו לספק סלתות • בימות קליר חטים ובלירת עבים ומסיקת זיתים היו הגזברים מקדישים מעות לתמוני והיה התמוני מקבל עליו לספק שמנים וסלתות כל הסנה • ואם היו אז מוכרים ל' סלעים בסלע והוקרו ועמדו ג' סלעים בסלע • לריך ליתן ל' סלעים • לסקדם קינים בכסף לתמיד ונתן הכסף וקם לו • ואם קבל לספק ג' סלעים בסלע ונתן ל' בסלע מתן ל' בסלע אלא גרע מהיוצא לא קני אלא במשיכה : אמאי מעותיו ערשיהא המזבח מרצה • פי' הר"ב לא גרע מהיוצא לא קני אלא במשיכה • ואחרי קניא אמאי יספק מד' לתיתם שהגזברין אינם מחויבין לקבל ממנו מנ' לפי אלא משכו אבל אינה לספק בד' לאו טעמא קאמר אלא כראים שכך הוא תנאי ב"ד שיהא מחויב לספק בד' כפי הסער ואלא יטרחו הגזברין לטרוח ולילך למוכרים אחרים וסיינו נמי טעמא לאחריות שהאלעה והחיוון על המוכר ואפי' מצד הגזבר כמ"ש הר"ב לקמן ויש ראיה מפ"ז לענין ב"ל הוא ע"ש בפירוש הר"ב : ואם אתנין יין וכו' • עיין מ"ש בריש למאי דהא ד"ל ולא ידעתי למה לא זכרה הרמב"ם בפרק ז' מהלכות כלי המקדש כי שם מקומה גם לא ראיתי בהוש מקום מחבורו • ובפירושו שפ"ו למכילתין לתשם :

פרק ה אלו הן המעות וכו' • פירש הר"ב * [להגיך גברי אחשיב לא זמן אחד היו] אלא אחשיבים ואכשרים שבכל זור הוא מוגה שא"א שאלו המזרים שהיו ממונים בכל זמן שהיה • לבכל זור וזור היו משתנים הממונין ועיין בספ"ג דיומא • * אבל מ"ש הר"ב לא בזמן אחד היו הכן לשון הירושלמי תל אמר כשהי זור וזור הוא מוגה ומברא בעלמא הוא • המכוון שמוגה כל הכשרים שכמעט פמעט הוא לומר שכל היותר כשרים הוא בכל בזור אחד • וכתב עוד ורבותי פירשו כי אפשר שהיכון לבעלי התוספות למסכת מנחות פרק רבי ישמעאל סוף דף ס"ד אתא"ר כשהיו מלכות בית חשמונאי זה על זה כו' א"ל מרדכי כי לפירש רש"י מרדכי שהיה מחשורים • וכתבו התוספות לתיתם הוא לומר שהאריך ימים כל כך ונראה על שם מרדכי הראשון הוא נקראים הממונים על שמו לפי שהיה [ממונים] אלא בקיאים בעלי שכל ומלא ע"ל • ולזה הר"ב לומר כן על בולם • ויש לתמוה אלא שכתב פירוש הירושלמי תפס נ"כ פירוש רבותיו • ולמה לא הכשיר נ"כ לאילך פירוש הירושלמי הקד אמר מי שהיה בחיותו זור מנה מה שבזורו •

ועוד שהברא הפשוטה היא נועה כך יותר מאני הירושלמי אלו הוא שהמה מוגה אותם אותם שבזורו :

על הנסכים • הר"ב כתב הסלמות ושיוה הך בנ"ם כפ"ד דלעיל • וכ"כ הרמב"ם בפ"ז מהלכות כלי המקדש זה שעל הנסכים היינו על היין והסלת • וזה אלא כתב שהן לפי שהשאן נכלל בהסלת כמ"ש בלול בשמן • וכך עשה הרפ"ב מהלכות מעשה הקרבנות שכתב היין והסלת שביאון עם הקרבן הם הנקראים נסכים והסלת לבדה נקראת מנחת נסכים ולא הזכיר שהן נ"ל בהקדמתו למסכת מנחות ודבר הנקרא

מנחת

בסמוך חוטם הגזבר חוטם ונחמו לאמרכל מרכל חוטם ומחמו לקחליק קתילוקין חוטם ומחמו לכ"ג כ"ג חוטם וכוחמו למלך וכו' וכערוך כתב ממונה על האוצרות אבל רש"י בסוף הוריות פי' כן על הגזבר וגרשה לוחלי כלן ממונים על האוצרות אלא שהם למעלה מזה • וסקתילוק שהוי למעלה מהאמרכל לא היה לו שום טורח כי אם לחתום כמו המלך וכ"ג ומחשבות הכ"ג אלא ע"י חכוב נאמנו והוא הקתילוק ולי' הרמב"ם בפרק ז' מהלכות כלי המקדש • ועוד ממנין קתילוקין לחיות לסגן כמו הסגן לכ"ג :

גזברין • פי' הר"ב ושם פולים הערכים כו' כן לשון התוספתא וכלומר פולים את הכלים המזומנים • מוקם הלבני הרמוים לתן להוליאן • הרמב"ם בתחורין שם • ועיין סוף פ"ח דערכין : חוץ מבן אחיה כו' • וחיו לפתחים שעל הקיצון ואחוניא חופר שיחין ג"כ בלבד שבמנון היו ויחילים שם :

ג וארמית כתוב עליהן • לפי שהחותמות היו מתנין לכל הכא מן הטעם • הלריך בן עזאי שיהא כתוב עליהן ארמי שרוב הנוהגים בלשון ארמי היה כמ"ש הר"ב וכלי שהלוקח החותם ידע מה לוקח ואע"פ שאין כאן חסר שיתן לו חותם פחות ממה שנתן משות מ"מ אולי בטעו יתזקך וע"י זה שיכול הלוקח לקרוי החותם לא יבא לכלל טעות אבל במשנ' ב' פ"ג לא פליג בן עזאי משום דסימני הקופות לא נמסר אלא לממונים על כך ושם היו מגולין ומשובי הטעם ושיש מכירין בלשון הקדש ואף ר' ישמעאל ע"ל יוני' היה כתוב עליהן לא מפני שכולם מגולין ועל קונטס היו מורגלין בכך אלא שהיו רגילין בו כמו בלשון הקדש וסר"ב כתב לעל היו רגילין ביומיה ולא כתב ברוב לבורם כו' כמו שכתב בכאן • אלא טעמא דרגילין היו כאן שהיו רגילין בלשון הקדש • וכן כתב הרמב"ם בהפ"ב דמגילה לשון יוני היה מובן אלא מפני שהם פירשו את החורם בלשון יון לתלמי המלך ונתפרסמה אלא אותה העתק' על שהיתה אלא אותה בלשון כמו לשונם ועיין משנה ה' פרק ד' לקמן : זבר • פי' הר"ב אל כו' וכמי קרי ליה במשנה ה' פ"ג דר"ה : גדי • משמש עם נסכי הצאן גדולים וקטנים • ר"ל עזים מן הצאן כלכתיב בפ' ויקרא ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים או מן העזים * (וכן עוד בפ' נסכים שבסדר שלח לך) קאמר תנא לשון נסכיהן גדולים וקטנים וכן בכבשים בין גדולים וקטנים אבל בבקר לוקח בן שנתו לאלו גדול נסכי איל מביא ושיעור לתמן חוץ מן האילים ולפי לחותם גדי מרובה מבל זכר ומבל יותר וכמו שכולל חוטם עגל הלבד בפירושא מפרש לה התנא קודם זכר ובשזכרתו לשמות החתומו' הקדים זכר לפי שהוא גדול יותר מגדי : **חוטא** משמש עם נסכי ג' בהמות • שנסכיהם ג' עשרונות בגדול בעו' לוגין כו' וג' רביעיות הין יין כלתנן במשנה ו' פ"ט לשמחות וע"ש • והר"ב קילר ומהר שלמוד שחוטם מן המפורש • ומ"ש הר"ב ולא"ק מתנין לשמורע עני חוטם גדי וכ"כ הרמב"ם הקשה ר' עבשקן חפץ לוג שמן לשמחן בהומות (ושיריו נאכל לכהנים כדין קדשי קדשים • במ"ש הרמב"ם בסוף פ"ל מהלכות מחוסרי כפרה • וא"כ לריכין לחוות על טהרת הקדש) מאין היה מביאו • ושבתתי לזה שאתר פירושאי בזה הלשון

וכבן עזאי חוטא לל למה היה מביא

ממרכלין • למעלה מן הגזברי" • ונסיא רשיאי הלוי (במדבר ג') מתרגמי' ואמרכלא דממנא ולשון אמרכל אמר על כל הערבי קורים לגדול אמיר • מה היו ז' אמרכלין עושים שבעה מפתחות העזרה בילה רלה אחד מהן לפתוח אימו יכול על שיכנסו כלם ויפתחו • והגזברי" ככנסי' אחריהם ומוליאים מה שהן לריכין ועוד מעלה אחר' למעל' מן האמרכלין שיהה שם אלא מזבר' במשנ' ומייתי לה בתוספתא' והן שני קתילוקין ומגלאו שם ה' מלרנות • כ"ג • סגן קתילוקין • אמרכלין גזברים • אין עושין שרלה פחות משנים לכתיב (שמות כ"ח) ושם יקחו את הזהב מישעו רבים שנים : ג ארבעה חותמות היו במקדש • ג' חותמות לני נסכין חלוקין של בהמות חותם ראשון לנסכי כ"ל וכן ג' עשרונים אלא בגול בחלי הין שמן • ויין לנסך חלי הין ואותמן עגל • ושב' זכר לנסכי איל שתרנום אילי לכרא ונסכיו שתי עשרונים אלא בגול בשמן אליות הין ויין לנסך אליות הין • וכו' נדי לנסכי

כבש בן שנתו וכן עשרון אלא בגול ברביעית הין שמן ויין לנסך רביעית הין • וכל חוטא ושם נסכיו של מלורע עשיר שנביא ג' בהמות וריך עשרים לוגי שמן ע' לני כבשים ואחד לשמן תמוך ובהמות וקרי ליה חוטא משום לתנרגין בערכין על שבעה לבדים נגעים בלין : חמשה הין • שני חותמות היו למלורע • חוטא לל וחוטא עשיר • לפי שמלורע עני אינו מביא אלא בהמה אחת ואם לא היה למלורע אלא חוטם אחד היו מחנים למלורע עני אלא עשרוני וח"ק סבר למלורע עני מחנים לו חוטם גדי והלבם בחנא קמא : ואדמית כתוב עליהן • ארוב לבורם בלשון ארמי היה : זכרים ונקבות • בין לנסכי שולות שאין באות אלא זכרים בין לנסכי אילים שבאים זכרים או נקבות • ושולות ואילים הן שנשוטין נסכים כלכתיב (במדבר ט"ו) עולה או זבח :

ד מתן

ד מתן לו מעות • כפי הנסכים שהוא לריך • בא לו אצל אחים שהוא ממונה לקחת נסכי יחיד אמיתם וסלתות • כלי אלא יש לריך כל מביא קרבן לחור אחר נסכים שעשויין על עשרת הקדש : ואם הותירו מחירו לקדש • ולא אמרינן שהא מעותיו לגזבר לוגו ע"ו ברם כרבנן מביא נדי ע"כ • נראה לבן עזאי לאמר אבל לריכן עשו מביאו סלוג • אבל לרבנן שהם מביא נדי לריך לשהיא עמו מביאו סלוג • כלי אלא יש סיה מביא לוגו ע"ו מביאו ונעשה על עשרת הקדש :

ד בא לו אצל אחים שהוא ממונה על הנסכי' • פי' הר"ב שהיה ממונה לקחת נסכים וא"כ הוא ניחא סתומי שמקבל עליו לספק וכו' לכתי' הר"ב בפרק לעלי' ח"ם הרמב"ם בכאן לשון המותר להבא • רמזו בפרק הקלי' בתמו מותר נסכי' והיינו שהם במשנ' ק' כמ"ש הר"ב בפירושו וכ"כ ג"כ בפ' ז' מהלכות כלי המקדש לזה שעל הנסכים הוא מוכר הנסכים • ואי נמי י"ל דז"ש הר"ב לעל חנוני היינו שהוכר בפי' הרמב"ם ל דש"ל לזה שעל הנסכי' גוברות בעלמא הוא • והוא מתנה עם בעל הבית לשיהו סתומי לקבל עליו לספק וכו' וכן נראה לשון הר"ב בפירושו אשעל הקיון שכתי' בלשון הרמב"ם ל ולא בלשון הרמב"ם שהוא שפוסקי' שהו שיהכור הקיים לקרבנות וכו' אלא לשון הרמב"ם ל זה שעל הקיים הקבל המעות ופוסק עם בעל הבית שיספק וכו' • ועיין סוף פרק ז' בפירוש הר"כ • ושמתא ז"ם בכאן הוי' ממונה לקנות וכו' רולה לומר שיקנה מתחומי שמקבל עליו וכו' אם ממונה לקנות וכו' רולה לומר שיקנה מתחומי שמקבל עליו וכו' • ועיין סוף פרק ז' בפירוש הר"כ • ושמתא ז"ם בכאן הוי' ממונה לקנות וכו' רולה לומר שיקנה מתחומי שמקבל עליו וכו' • ועיין סוף פרק ז' בפירוש הר"כ • ושמתא ז"ם בכאן

ד מי שהוא מבקש נסכים הולך לו אצל יוחנן • שהוא ממונה על החותמת • נותן לו מעות ומקבל ממנו חותם בא לו אצל אחיה שהוא ממונה על הנסכים • ונותן לו חותם ומקבל ממנו נסכים • ולערב באין זה אצל זה • ואחיה מוציא את החותמות ומקבל כנגדן מעות • ואם הותירו הותירו להקדש • ואם פחתו היה משלם יוחנן מביתו שיר הקדש על העליונה : ה מי שאבד ממנו חותמו • ממתינין לו עד הערב • אם מוצאין לו בדי חותמו נותנין לו • ואם לאו * לא היה לו ושם היום כתוב עליהן מפני הרמאין : ו שתי לשבות היו במקדש • אחת לשבת חשאים • ואחת לשבת הכלים • לשבת חשאים • יראי חטא נותנים לתוכה בחשאי • ועניים בני טובים מתפרנסים מתוכה בחשאי • לשבת הכלים • כל מי שהוא מתנדב כלי • זרקן לתוכה • ואחר לשלשים יום גזברין פותחין אותה • וכל כלי שמוצאין בו צורך לברק הבית מניחין אותו והשאר נמכרין * בדמיהן ונופלין לשבת בדק הבית :

פרק ו שלשה עשר שופרות •

שלשה עשר שולחנות • שלש עשרה השתחויות היו במקדש • של בית רבן גמליאל ושל בית רבי חנניה סגן הכהנים היו משתחוין ארבע עשרה כן היתה יתירה בנגר היו העצים • שבן מכורת בידם מאבותיהם • ששם הארון נגנז :

ב מעשה

ד"ה תוספתא

ד"ה תוספתא

ד"ה תוספתא

ב שהיה מתעסק כו' • לשון הר"ב מתליע את העלים כו' * (כלומר בולק העלים המתולעים ומשליכם) וכעל מום כו' מלא אמר עובד המב"ם ועיין פ"ב למשנה : וראה הרלפס סביא מסאה • כתב הר"ב וכבין הנסתלקה מסס

ב מעש' בכהן אחד שהיה מתעסק וראה הרצפה שהיא משונה מחברותיה בא ואמר לחברו לא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו וידע ביחוד ששם הארון נגנז : ג והיכן היו משתהיים ארבע בצפון • וארבע בדרום • שלש במזרח • ושתים במערב כנגד שלשה עשר שערים שערים דרומים הסמוכין למערב • שער העליון שער הדלק • שער הבכורות שער המים • ולמה נקרא שמו שער המים שבו מכניסין צלוחית של מים של נסוך בחג • ר' אליעזר בן יעקב אומר בו המים מפכים • ועתידין להיות יוצאין מתחת מפתן הבית לעומתן בצפון הסמוכין למערב • שער יכניה • שער קרבן • שער נשים • שער השיר • ולמה נקרא שמו שער יכניה שבו יצא יכניה בגלותו • במזרח שער ניקנור ושתי פשפשין היו לו • אחד בימינו ואחד בשמאלו • ושנים

ד טל של שיש ממיתין את האדיבים • אחר שנתות מסדרין אותן על הסלחן על שיעלום הכסנים ולא עשאום של כסף אי של זהב לפי שהוא מין עגיות • במקום עשירות • מרתיחים ומסריחים והשיש מלמוסמר הבשר שלא יסריח ולא יהא סומכין על הנס שלא הסריח בשר הקדש מעולם : ועל של כסף כלי שרת • שמוליאין בכל בקר כ"ג כלי שרת כלתנן במסכת תמיד : נותנים לתם הפנים בכניסתו • אחר שנאפה על סיסלרוטו על הסלחן : ועל של זהב ביציאתו • והיה מונח שם על זמן תלוקו : שמעלין בקדש ולא מורידין • לכוון הסלקוסו מעל הסלחן של זהב אין מורידין אותו לכניתו בשל כסף : ה תקלין תלמין • כלומר במהב תין שבו נותנין שקל שנה זו • וכשמגיע זמן הסרומה • הנזבר מוציא כל שקלים שבהופר ומחתם לשכה כלי שיתרמו מהם • והשני כתוב עליו תקלין עתיקים ומי שלא הביא שקלו באותה שנה מביאו בשנה שאחר כך ומחתם לשופר והנזבר מוציא ומחתם בשירי הלשכה • והג' כתוב עליו קינין והם תורים גדולים • והל' גוזלי עולה

ושנים במערב שלא היה להן שם : ד שלשה עשר שלחנות היו במקדש • שמנה של שיש בבית המטבחי שעליהן מריחין את הקרבים • ושנים במערב הכבש • אחד של שיש • ואחד של כסף • על של שיש היו נותנים את האברים • על של כסף כלי שרת • ושנים באולם *מבפנים על פתח הבית • אחד של שיש ואחד של זהב • על של שיש נותנין לחם הפנים בכניסתו • ועל של זהב ביציאתו • שמעלין בקדש ולא מורידין • ואחד של זהב מבפנים שעליו לחם הפנים תמיד : ה שלשה עשר שופרות היו במקדש • ובתוב עליהם רקלין חדתין • ורקלין עתיקין • קינין • וגוזלי עולה • עצים

ניצן וקרבן ומוקד • והתוספות כתבו בפרק ב' דיומא דף ק"ל לבלולי עצמה היו י"ג שעריה וז' היו גדולים ושם היו קטנים ובפסח פנינו • לאבא יוסי סבירא ליה לכוון לבין כולם הוו השעריה י"ג • הלכך כנגדם היו הי"ג שלחנות • ולדבנן ס"ל לכוון לסגולים לא היו י"ג לא היו הסלחן עשרה שלחנות כנגד הי"ג שעריה אלא כנגד הי"ג שעריה

ועיין בסוטה : ושנים במערב שלא היה להן שם • וכתב בעל כפתור ופרח בפרק ו' שעל שער האולם ושער הסיכל הוא דקאמר שזלתם שהכירים לתם שם שם על ידי מעשה שנעשה בשם ואלו הסתים כלומר שער האולם ושער הסיכל לא היה שם שם על ידי מעשה שלא נעשו אלא לכניסה ויציאה ע"כ • ועוד כתב הרש"ל בפירוש מתר ולתכו אבל לבריו אלא ג"כ אינם נראים כלל לסילוק אפשר לומר שיהיו שער האולם והסיכל בכלל שערי העזרה • ועוד הרי שער העליון גם כן זה שמו לא נקרא על שם מעשה אלא על שם מקומו • וא"כ אלו שני הסעריה לפי לבריו יקראו בשמם על שם מקומם • ועוד לרבנן אמאי קא ממעטי אלו שני הסעריה ואפשר לומר משום טעמא לכתבינן לס"ל שאינם בכלל העזרה אבל להתוספות לעניל שכתבו

ד' טל' שעלין בקודש פ' ויקם עשה כו' עכ"ל. כ"ל דאינהו דרש כ"ל אינה ע"ל ד"ל הגירסא שם מכ"ל דאיתוריהון כו' דאתר קרית ויקם עשה את הבשבן כו' ויתנת תדעו כו' וע"ז פירש הש"ל ג"ל פירוש ואם"ל דאין אורוהון לאתר קרת את מתתו ת החטאים אלא בתלה ובו' בתלה תאמיתי מזבח ובכהנו עופו של מזבח פ' :

לכמינה כולי עלמא לא פליגי • וכן במספר הגדולים • הרי אלו ב' הסעריה גדולים היו כאשר נאמר במסכת מדות פ"ב ופ"ג ופ"ד • אלא נראה לי אלו ב' הסעריה בכולל מערבי של העזרה המקפה בית המקדש היו וקטנים היו ולא היו מסמוכין כלום אלא לעת הצורך הגדול כגון מפני האויבים וכיוצא בזה וטעמא אלא היו מסמוכיכלום לפי שמעוטו של העזרה היה במערב ופי' הר"י אבן בלעל ב' טעמים ואין החם מקום אחד יכנסו אלא כנגד הכולל להשתחוות ולרחות שם • וזה אינו במערבי והשני שהכא אל המזרח יתחוים בהכנסו אחריהם אחד לפי אלא יכנסו אלא כנגד הכולל להשתחוות ולרחות שם • וזה אינו במערבי והשני שהכא אל המזרח יתחוים בהכנסו נכחו ואם יבא במערב יתחוים במזרח נגד השמש והשם יתברך ירחיקם מחועבת העכו"ם ע"כ • והארכתי עוד בספר לורת הבית שהבאתי על בנינא ליחזקאל בס"ל בסימן י"ב • * ואע"פ שראיתי ביוסיפון לרומיים בספר המלחמות ספר חמישי פרק י"ל שכתב שלא היה שער כלל למערב כי אם חומה סתומה לגמרי • ע"כ • ומכיון שבבנינא ליחזקאל לא היו שעריה במערב ובהרבה דברים בנו בבית שני מעין בנינאל ויחזקאל כמו"ש הרמב"ם בפ"א מהלכות בית הבחירה היה קרוב לשמונה לפיוסיפון • אלא שאין לנו לזוז מקבלת חכמי המשנה : ד שעל יהן מדיחין את הקרבים • עיין מ"ש בס"ל במסכת ג' פרק בהרא המזבח : על של שיש נותנין לחם הפנים בכניסתו • פי' הר"ב אחר שנאפה על סיסלרוטו כו' ולפי שסהו זמן רב שאין אפייתן לוחם שבת כלשתם הנא בספי"ל המחות וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מהלכות תמידין הלכך לא עשאו של כסף אע"פ שאין ענינה כו' היינו מני טעמא כדי שלא יתעפש * וכמ"ש במחות פי"ל משנה ז' ועל מה שפי' הר"ב שם שמיל שהכיתו על של שיש הסירו והכיתו לפנים וכו' יש להקשות עליו הר"ב הר"ל : שמעלין וכו' • בפירש"י במגילה ר"פ בני העיר • הוספתא • מעלין בקדש לכתיב (שמות מ') ויקם משה את המשכן הלא בנפשותם ועשו אותם רבותי פתים ליפוי למזבח כי הקריבום לפני ה' ויקדשו וגו' ויקדשו וגו' ויקדשו אותן שבכבש כמו אותן שבכבש המחל של שיש והמחל של כסף : כלומר ולכך לא עשאו הסלחן הסני שבאולם מכל כסף ויסיו הסנים שבאולם כמו אותן שבכבש המחל של שיש והמחל של כסף : ה וכתוב עליהן תקלין חדתין וכו' • כמו שמעתי מן בן עזאי במשנה ג' פרק לעניל והגה כ"ע הבירה להן לרמיות כתוב עליהן כלי שכל הבא לתת מעות שילע לסיכן יטילנו • אבל לעניל ת"ק הוכר להמונה נתמן שיתן לו חותם הראוי לו ולמטעי לא חייבין :

לא סבית וילע שסופו ליחרב וסיינו לכתי' (בלבדי סימ"ב ל"ה) ביאמים ויאמר ללוים המבינים תנו את ארון הקודש בבית אשר בנה שלמה וכו' ועמו נגנו מעם אסרן ובלבנת סמן ולוחות של סמן סמשמש : ב שהיה מתעסק במלאכתו • מתליע את העלים ובעל מום היה ומלאכתן של בעלי מומין לכהן עליה למערכי וכל עץ שנמלא בו תולעת פסול למזבח : שהיא משונה • לא היתה שתבן שום לשאר אבני הרלפס ויסבין שנתלקה מסס וסוחזרים : ביחוד • בבירור : ג והיכן היו משתהיים שלש עשרה שתחויות תקנו לעיל היכן היו עושין אותן שער בעליון שהר הבית הי' מפופע ועולם מזרח למערב ושער הסמוך למערב הוא שער העליון • ואחריו שער הדלק • הוא שער של לשכת הצן שהיו בלרוס העזרה ועל שם שהכניסין לרדשם עני המערבה שלולים על הוא נקרא שער הדלק שער הבכורות שהכניסין שם הבכורות בלרוס : המים מפכים • כלכתיב (ביחזקאל מ"ז) והנה מים מפכים מן הכתף הימני וסיינו לרום שקרוי ימין • כלכתיב לפנו וימין ולא יחזקאל בנבואה הסיו ולאים מבית קדש הקלשים לקום בקרני הנבים • ובמגישים לשער זה מתגברים ונעשים מלוה פי פך קטן וסיינו לקרי לה מים מפכים : שער הקרבן • שם מכניסים קדשי קדשי שהחיטאן בלפון : שער הנשים • שבו הנשים הכנסות לסמוך על הקרבן לדברי ר' יוסי דאמר נשי הוא סומכות רשות ולדברי ר' יודא ור"ש לעמוד על הקרבן : שער השיר • דרך שם היו מכניסין כלי שיר : שבו יצא יכניה בגלותו • שנכנס לבית המקדש להשתחות וליטול רשות כשהלך בגולה לבבל ולא דרך אותו שער : שער ניקנור • מפורש בגמרא פסח אמר לשם הסמוכה : פשפשין • שעריה קטנים בתוך השערים הגדולים ואף שם שמונה י"ג שערי ואע"ג הנה לשער בית הסוקר היה לו פשפש לא תשיב ליה לפי שהיה קטן ביותר • אבל אלו היו גדולי קלת והך מתני' ל"ג שעריה מוקמיק לה בגמ' בירושלמי כאבא יוסי בן חנן אבל חכמי אומרי' שבעה שערי היו לעזרה ואינם סברי לסבר י"ג הסתחויות כנגד י"ג פרלות שפרלו מלכי יון • וכשגברו מלכי חשמונאי ונלחמו • וגזרו אותם פרלות תקנו י"ג הסתחויות כנגד כל פרלה גדולה הסתחויה : ד' טל

ד טל של שיש ממיתין את האדיבים • אחר שנתות מסדרין אותן על הסלחן על שיעלום הכסנים ולא עשאום של כסף אי של זהב לפי שהוא מין עגיות • במקום עשירות • מרתיחים ומסריחים והשיש מלמוסמר הבשר שלא יסריח ולא יהא סומכין על הנס שלא הסריח בשר הקדש מעולם : ועל של כסף כלי שרת • שמוליאין בכל בקר כ"ג כלי שרת כלתנן במסכת תמיד : נותנים לתם הפנים בכניסתו • אחר שנאפה על סיסלרוטו על אחר שנאפה על סיסלרוטו על הסלחן : ועל של זהב ביציאתו • והיה מונח שם על זמן תלוקו : שמעלין בקדש ולא מורידין • לכוון הסלקוסו מעל הסלחן של זהב אין מורידין אותו לכניתו בשל כסף : ה תקלין תלמין • כלומר במהב תין שבו נותנין שקל שנה זו • וכשמגיע זמן הסרומה • הנזבר מוציא כל שקלים שבהופר ומחתם לשכה כלי שיתרמו מהם • והשני כתוב עליו תקלין עתיקים ומי שלא הביא שקלו באותה שנה מביאו בשנה שאחר כך ומחתם לשופר והנזבר מוציא ומחתם בשירי הלשכה • והג' כתוב עליו קינין והם תורים גדולים • והל' גוזלי עולה

ד' שעלין בקודש פ' ויקם עשה כו' עכ"ל. כ"ל דאינהו דרש כ"ל אינה ע"ל ד"ל הגירסא שם מכ"ל דאיתוריהון כו' דאתר קרית ויקם עשה את הבשבן כו' ויתנת תדעו כו' וע"ז פירש הש"ל ג"ל פירוש ואם"ל דאין אורוהון לאתר קרת את מתתו ת החטאים אלא בתלה ובו' בתלה תאמיתי מזבח ובכהנו עופו של מזבח פ' :

לכמינה כולי עלמא לא פליגי • וכן במספר הגדולים • הרי אלו ב' הסעריה גדולים היו כאשר נאמר במסכת מדות פ"ב ופ"ג ופ"ד • אלא נראה לי אלו ב' הסעריה בכולל מערבי של העזרה המקפה בית המקדש היו וקטנים היו ולא היו מסמוכין כלום אלא לעת הצורך הגדול כגון מפני האויבים וכיוצא בזה וטעמא אלא היו מסמוכיכלום לפי שמעוטו של העזרה היה במערב ופי' הר"י אבן בלעל ב' טעמים ואין החם מקום אחד יכנסו אלא כנגד הכולל להשתחוות ולרחות שם • וזה אינו במערבי והשני שהכא אל המזרח יתחוים בהכנסו נכחו ואם יבא במערב יתחוים במזרח נגד השמש והשם יתברך ירחיקם מחועבת העכו"ם ע"כ • והארכתי עוד בספר לורת הבית שהבאתי על בנינא ליחזקאל בס"ל בסימן י"ב • * ואע"פ שראיתי ביוסיפון לרומיים בספר המלחמות ספר חמישי פרק י"ל שכתב שלא היה שער כלל למערב כי אם חומה סתומה לגמרי • ע"כ • ומכיון שבבנינא ליחזקאל לא היו שעריה במערב ובהרבה דברים בנו בבית שני מעין בנינאל ויחזקאל כמו"ש הרמב"ם בפ"א מהלכות בית הבחירה היה קרוב לשמונה לפיוסיפון • אלא שאין לנו לזוז מקבלת חכמי המשנה : ד שעל יהן מדיחין את הקרבים • עיין מ"ש בס"ל במסכת ג' פרק בהרא המזבח : על של שיש נותנין לחם הפנים בכניסתו • פי' הר"ב אחר שנאפה על סיסלרוטו כו' ולפי שסהו זמן רב שאין אפייתן לוחם שבת כלשתם הנא בספי"ל המחות וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מהלכות תמידין הלכך לא עשאו של כסף אע"פ שאין ענינה כו' היינו מני טעמא כדי שלא יתעפש * וכמ"ש במחות פי"ל משנה ז' ועל מה שפי' הר"ב שם שמיל שהכיתו על של שיש הסירו והכיתו לפנים וכו' יש להקשות עליו הר"ב הר"ל : שמעלין וכו' • בפירש"י במגילה ר"פ בני העיר • הוספתא • מעלין בקדש לכתיב (שמות מ') ויקם משה את המשכן הלא בנפשותם ועשו אותם רבותי פתים ליפוי למזבח כי הקריבום לפני ה' ויקדשו וגו' ויקדשו וגו' ויקדשו אותן שבכבש כמו אותן שבכבש המחל של שיש והמחל של כסף : כלומר ולכך לא עשאו הסלחן הסני שבאולם מכל כסף ויסיו הסנים שבאולם כמו אותן שבכבש המחל של שיש והמחל של כסף : ה וכתוב עליהן תקלין חדתין וכו' • כמו שמעתי מן בן עזאי במשנה ג' פרק לעניל והגה כ"ע הבירה להן לרמיות כתוב עליהן כלי שכל הבא לתת מעות שילע לסיכן יטילנו • אבל לעניל ת"ק הוכר להמונה נתמן שיתן לו חותם הראוי לו ולמטעי לא חייבין :

זהב לכפורת • כתב הר"ב כלומר לכלי שרת שסמוכות לקרבן כפורי וכו' • לפי שהכהן מקנה וכו' כמאן דמכפר ת"י על אכלם ומחתם את פיהם (במדבר ל') עצים • ולבונה • זהב לכפורת • ששה לנרבה • תקלין חדתין שבכל שנה ושנה • ועתיקין מי שלא שקל אשתקד שוקל לשנה הבאה • קינין הן תורין • וגוזלי עולה הן בני יונה • וכולן עולות דברי רבי יהודה • וחכמים אומרים קינין אחד חטאת • ואחד עולה • וגוזלי עולה כולן עולות: ו האומר הרי עלי עצים • לא יפחות משני גזרין • לבונה • לא יפחות מקומץ • זהב • לא יפחות מדינר זהב • ששה לנרבה • נדבה מה היו עושין בה • לוקחין בה עולות • הבשר לשם • והעורות לכהנים • כתן גדול (ויקרא ה') • אשם הוא אשום אשם לה' • זה הכלל כל שהוא בא משום חטא ומשום אשמה ילקח בו עולות • הבשר לשם • והעורות לכהנים • נמצאו ב' כתובים קיימים • אשם לה' ואשם לכהנים •

ואומר

מותר קרבנות מיר • סס' מותר אשם מלורע • כו' נלבש סתם • ומס אבתב הר"ב לבסי נלבס סתם אע"ב לבגמרא לאנחות אין נס אחד מסנסו אמורלי לומא סבי לבני הר"ב בסרא"ב • וכבר הקשה עליו בס"מ פ"ב מסלכות שקלים מבירושלמי יש ט"ס עב"ל • ואין זכר הס"מ בלבריו • ונראה שבירושלמי יש ט"ס עב"ל • ואין זכר הס"מ בדברי הבבלי לא הוא אומר שבירושלמי הוא ט"ס • אלא כ"ל לסרמב"ם תופס עקר התוספתא לפי שהיא ברייתא • ומני לישנו לבגמרא אמורלי קאמרי להו:

* אשתקד • פירשתיו במשנה ב"פ"ז דב"ב: וחכמים אומרים קינין אחד חטאת • פי' הר"ב לבברי לבסופר בל קינין מבינים למי קיני חובה וכו' ואין ספרים ביניהם בין תורים לו בני יונה • הרמב"ם: ו בשני גזרים • פי' הר"ב אבל הרולה להביא אפי' עץ אחד יביא • ירושלמי מתחתן אמרים כן שזה קרבן בני עלמו • וזה קרבן בני עלמו • לתנן (יומא פ"ב) ומביה ביולם שני גזרים * ועיין במשנה ג' וד' פי"ג למנחות: ואומר

ובלבתו ס' שהוא נאבל לבסנים • ואשם לה' מבמע שבלו לה' ות שוה אשמה כגון ספרים מעות לחטאת ואשם ונתותר מבס בני המקרלות קיימים אשם לה'

עולה בני יונה קינים וכולן עולות אבל סמבינים קיני חובה מחבים המעות לו הבעופות ליל הבהן ולא הו מחבים מעות לבופר ומפי טעמא בירושלמי מפני הבתרבות שמא יעות אחד מבעלי קינן • ונמלא לו חטאת שאתו בעלים לאילא למיתה מעורבת בהן • אבל רבנן לא חייבי לבני • וסברי לבבופר בל קינן מבמינים קיני חובה וכבל המעות הבמינים בו מקריבין בן אחד חטאת • ואחד עולה • והבני כולן בלבה וקרבים עולות • והלבה בחבמים: עצים • והמתבלב עצים לבערבה מתן לבינן לחובו: לבונה • המתבלב לבונה מתן לבינן לחובו • והגזברים לוקחים המעות הבבופר וקונין מהבלבונה ומקטירו על המזבח: זהב • המתבלב זהב מתנו הם או לבי הוא ווהו לבפורת בלומר בלבי הרת • הבשר לשם • והעורות לכהנים • זה מדרש דרש יהוידע בהן גדול (ויקרא ה') • אשם הוא אשום אשם לה' • זה הכלל בל שהוא בא משום חטא ומשום אשמה ילקח בו עולות • הבשר לשם • והעורות לכהנים • נמצאו ב' כתובים קיימים • אשם לה' ואשם לכהנים •

ואומר

מותר קרבנות מיר • סס' מותר אשם מלורע • כו' נלבש סתם • ומי ששבתים מעות לחטאת וקנה חטאתו ונתותרו מבמעות • מבליך המותר לבופר שבתב בו מותר חטאת • וכן מותר אשם מבליך לבופר שבתוב בו מותר אשם • וכן בלבש • ושופר שבתוב בו נלבש סתם • בל מי שמתנלב דבר למזבח מתן לתוכו: ו לא יפחות מב' גזרים • המתנלב עצים סתם לא יפחות מב' גזרים בלותם שמסלרים על המערבה ויבוע הה שעורין • ולוקח המתנלב עצים סתם • אבל הרולה לבביה אפי' עץ אחד יביא: לא יפחו' מקומץ • שזהו שעור הלבונה הבאה עם המנחה ולבתי (ויקרא ו') והריש ממנו בקמלו מסולת המנחה ומשמנה ואת בל לבונתה • מה הרמה המנחה קומץ • אף לבונה קומץ • ולוקח המתנלב סתם • אבל אם רלה לבביה אפי' קורט של לבונה מביא • והמתנלב זהב סתם לא יפחות מדינר זהב • והוא שהזהב צורת מטבע • אבל אם לא הזהב מטבע אלא זהב סתם • מביא אפי' כמורא בסוה בחין מזלג קטן: אשם הוא אשום אשם לה' • וקשה הרא"ש לבפיפים לאשם הוא משמע בהוייתו לרש ירוילע הבהן אשום אשם לה' • בל הבוה בא משום חטא ילקח בתותו המותר עולות • הבשר לה' והעורות לבהנים ומלא הבשר

בשר ואשם לבהנים הבעורות והיכן מלינו מלרם זה ביהו"לע לבתוב במלבים ביהוילע בסף אשם וכסף חטאת לא יובא בית ה' לבהנים יהיו • ואע"פ לומר לבסף אשם הקדש לבשם לחטאת ולבשם לבהנים • אלא על בדרך ס"ק יעבו ממנו דבר הו' • והיינו עולו' אשם יהנו ממנו הבהנים • אלא על בדרך ס"ק יעבו ממנו דבר הו' • בלומר שיבאו חטאות ואשמות עלמן • בלומר שיבבו ללרבי חטאות ואשמות והוו נמי לבהנים שבהנו' בבשר שלובלים • לא"ב מלי לבהנים לחטאת ואשם יהיו אינ"ל לבבסף חטאת גופים ולא במותר מיירי"לאי הבי מלי למימר' ומלא קאמר לחטאת ואשם במלי אריה אלא בעולה לעולים לבהנים ללא מבתבר ולאי בקאמר לבהנים יהיו מולם • הואיל והתלת הקדש הבבסה לאוכל נמי בלבתב הר"ב ואע"ג לומר הו' והא לבתי לא יובא בית הי' בלומר בלבל הבית:

פרק ז קרוב לשקלים יפלו

בתב הר"ב והאומר רוב וקרוב וכו' לרוב ממי לאוריית' לבתיב (שמות כ"ג) אחרי רבים לבטות והתם לאמר קרא והעיר הקרוב בלליבת לבפיפת מנה • ולרובא דעלמא ממי ליבא למיתם בגון שובבת בין הבהרים לאין לרך רובים לבא ממקומות אחרי לבאן • גמר' פ"ב דב"ב דף כ"ג • ועיין במסכ"ל פ"ק לבלם: * מחצה על מחצה יפלו לגוזלי עולם • מ"ש הר"ב לבבסף שפירש הר"ב בסוף בסם הירושלמי הר"ל הממוני' וכו' שיין בסוף פרקין מה שבתבתי שם בר"ה על הקנין:

* אחר הקרוב לבקל • ואינ"ל לתמיר • ובסדר המשנה לירושלמי ל"ג לבקל • וכן הובאה שם בגמרא:

ב לפני סותרי בהמה • ר"ל בירושלים • רמב"ם: לעולם מעשר • בתב הר"ב לפי שעולי רגלים כו' ומניחין אותן לקרבנם כו' לאכול אותן כו' ופירש רש"י פ"ק לפסחי' דף ז' בטובת הנאה וגימוקו עמו הסמ"ל מתנה בגבר לענין מעשר שני ואסור • ועיין בריש מסכת מעשר שני • והרמב"ם בתב לפי שבני אדם עולין שם במעות מעשר שני לקנות בהן בהמות על הרוב • ומ"ש הר"ב שהרי בהמה אנשי' לוקחים מתנה אחד כמה בני אדם עומדים על בהמה לקנות:

בהר הבית חולין • ואע"פ שאתה שפירש הר"ב בסוף ברכות לאפוקתו חוזר חלול שמוחנין בו מעות ותנן אלא יכנס בו לבר הבית וא"ב מסתמא של הקדש הן ונפלו מן המביאים שקלים לבשם • בבר בתבו בתוספ"בב"מ דף כ"ו [ובפסחים דף ז'] לאין אסור לבנס אלא במעות הלרורים לו בסלימו הגרלה שמוסק אותם לבתורה • ונגאי הוא ובעמן זה אפי' של הקדש אסור • אבל בילו אפי' הם של חולין מותר לבנס ע"ב • ואע"ת אבתי בימת הסל תרומי' הלבנה

ואומר • בסף חטאת וכסף אשם וגו' לבהנים יהיו • בתב הר"ב ואע"ג לומר לבסף הקדש וכו' יהיו ממנו לבהנים • אלא על בדרך ס"ק יעבו ממנו דבר הו' • והיינו עולו' אשם יהנו ממנו הבהנים • בלומר שיבאו חטאות ואשמות עלמן • בלומר שיבבו ללרבי חטאות ואשמות והוו נמי לבהנים שבהנו' בבשר שלובלים • לא"ב מלי לבהנים לחטאת ואשם יהיו מובעו ליה ולבבא למתני' ר"ל לבבסף חטאת גופים ולא במותר מיירי"לאי הבי מלי למימר' ומלא קאמר לחטאת ואשם במלי אריה אלא בעולה לעולים לבהנים הבבסה לאוכל נמי בלבתב הר"ב ואע"ג לומר הו' והא לבתי לא יובא בית הי' בלומר בלבל הבית:

פרק ז קרוב לשקלים

בתב הר"ב והאומר רוב וקרוב וכו' לרוב ממי לאוריית' לבתיב (שמות כ"ג) אחרי רבים לבטות והתם לאמר קרא והעיר הקרוב בלליבת לבפיפת מנה • ולרובא דעלמא ממי ליבא למיתם בגון שובבת בין הבהרים לאין לרך רובים לבא ממקומות אחרי לבאן • גמר' פ"ב דב"ב דף כ"ג • ועיין במסכ"ל פ"ק לבלם:

* מחצה על מחצה יפלו לגוזלי עולם • מ"ש הר"ב לבבסף שפירש הר"ב בסוף בסם הירושלמי הר"ל הממוני' וכו' שיין בסוף פרקין מה שבתבתי שם בר"ה על הקנין:

* אחר הקרוב לבקל • ואינ"ל לתמיר • ובסדר המשנה לירושלמי ל"ג לבקל • וכן הובאה שם בגמרא:

ב לפני סותרי בהמה • ר"ל בירושלים • רמב"ם: לעולם מעשר • בתב הר"ב לפי שעולי רגלים כו' ומניחין אותן לקרבנם כו' לאכול אותן כו' ופירש רש"י פ"ק לפסחי' דף ז' בטובת הנאה וגימוקו עמו הסמ"ל מתנה בגבר לענין מעשר שני ואסור • ועיין בריש מסכת מעשר שני • והרמב"ם בתב לפי שבני אדם עולין שם במעות מעשר שני לקנות בהן בהמות על הרוב • ומ"ש הר"ב שהרי בהמה אנשי' לוקחים מתנה אחד כמה בני אדם עומדים על בהמה לקנות:

אדם עומדים על בהמה לקנות:

בהר הבית חולין • ואע"פ שאתה שפירש הר"ב בסוף ברכות לאפוקתו חוזר חלול שמוחנין בו מעות ותנן אלא יכנס בו לבר הבית וא"ב מסתמא של הקדש הן ונפלו מן המביאים שקלים לבשם • בבר בתבו בתוספ"בב"מ דף כ"ו [ובפסחים דף ז'] לאין אסור לבנס אלא במעות הלרורים לו בסלימו הגרלה שמוסק אותם לבתורה • וגגאי הוא ובעמן זה אפי' של הקדש אסור • אבל בילו אפי' הם של חולין מותר לבנס ע"ב • ואע"ת אבתי בימת הסל תרומי' הלבנה

ואומר כסף חטאת וכסף אשם וגו' לבהנים יהיו • בתב הר"ב ואע"ג לומר לבסף הקדש וכו' יהיו ממנו לבהנים • אלא על בדרך ס"ק יעבו ממנו דבר הו' • והיינו עולו' אשם יהנו ממנו הבהנים • בלומר שיבאו חטאות ואשמות עלמן • בלומר שיבבו ללרבי חטאות ואשמות והוו נמי לבהנים שבהנו' בבשר שלובלים • לא"ב מלי לבהנים לחטאת ואשם יהיו מובעו ליה ולבבא למתני' ר"ל לבבסף חטאת גופים ולא במותר מיירי"לאי הבי מלי למימר' ומלא קאמר לחטאת ואשם במלי אריה אלא בעולה לעולים לבהנים הבבסה לאוכל נמי בלבתב הר"ב ואע"ג לומר הו' והא לבתי לא יובא בית הי' בלומר בלבל הבית:

ואומר (מלכים ב ב"ג) כסף אשם וכסף חטאת לא יובא בית ה' • לבהנים יהיו:

פרק ז. מעות שנמצאו בין השקלים לנרבה קרוב לשקלים יפלו • לנרבה יפלו לנרבה • מחצה למחצה יפלו לנרבה • בין עצים ללבונה • קרוב לעצים יפלו לעצים • ללבונה יפלו ללבונה • מחצה למחצה יפלו ללבונה • בין קינין לגוזלי עולה • קרוב לקינין יפלו לקינין • לגוזלי עולה יפלו לגוזלי עולה • מחצה למחצה יפלו לגוזלי עולה • בין חולין למעשר שני • קרוב לחולין יפלו לחולין • למעשר שני יפלו למעשר שני • מחצה למחצה יפלו למעשר שני • זה הכלל הולבין אחד הקרוב להקל מחצה למחצה לההמיר:

ב מעות שנמצא לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר בהר הבי' חולין ובירושלים בשעת הרגל מעשר • ובשאר

ואומר • * מחצה על מחצה יפלו לגוזלי עולם • מ"ש הר"ב לבבסף שפירש הר"ב בסוף בסם הירושלמי הר"ל הממוני' וכו' שיין בסוף פרקין מה שבתבתי שם בר"ה על הקנין:

* אחר הקרוב לבקל • ואינ"ל לתמיר • ובסדר המשנה לירושלמי ל"ג לבקל • וכן הובאה שם בגמרא:

ב לפני סותרי בהמה • ר"ל בירושלים • רמב"ם: לעולם מעשר • בתב הר"ב לפי שעולי רגלים כו' ומניחין אותן לקרבנם כו' לאכול אותן כו' ופירש רש"י פ"ק לפסחי' דף ז' בטובת הנאה וגימוקו עמו הסמ"ל מתנה בגבר לענין מעשר שני ואסור • ועיין בריש מסכת מעשר שני • והרמב"ם בתב לפי שבני אדם עולין שם במעות מעשר שני לקנות בהן בהמות על הרוב • ומ"ש הר"ב שהרי בהמה אנשי' לוקחים מתנה אחד כמה בני אדם עומדים על בהמה לקנות:

סלסכה מן כבר כתב הרמב"ם ע"פ הירושלמי למזקס לאין כסן מוגיא מעות מתרומת הלשכה על הכבשים ומחלקן על הכבשים וכל מה שיפול ממנו מולין הוא מה שאח"כ הוציאוהו מן הלשכה : ג וחתיכות חטאות • הר"ב כתב ג"כ אשמות • לפי שלין אכילת הכיסים שויס •

לכתבן בפרק איזהו מקומן : זה וזה תעובר לורתו • מ"ש הר"ב לפי שנפסלו בהיסח הדעת ואסורין באכילה ואם הוא עולה א"ל לזה שהוא כולו כליל לאישים כתבן באיזהו מקומן • ואם הוא חטאת נפסלו בלאו הכי שהוא לנו • והרמב"ם לא כתב אלא מפני חשש שמא יעבר זמנו • וכתב עוד ומיהו נ"מ לאם יעבר הלס ואכלו • אם אכל מה שנמצא בירושלים אינו חייב כלום לפי הוא שלמי • ואם אכל כהן חתיכות הנמצאות בעזרה אינו חייב כלום • ע"כ :

תעובר לורתו מ"ש הר"ב ועבור הלמי הינו עד יום ג' • כלומר אע"פ שהשלמי אסורים באכילה מחמת ליל ג' כמו"ש במשנה ז' פרק חמישי דזבחים • עבור לורתו אינו אלא ביום ג' כדילף בזבחים קף כ"ו מלכתיב (ויקרא ז) ביום הקריבו אתם ישרף • ביום אתם שורפו • ואי אתם שורפו בלילה :

חתיכות מותרות • כתב הר"ב אבל בעזר שיש בם עכו"ם אפילו חתיכות אסורות • ומסתבר לאפי' מיעוט עכו"ם קאמר • וכן כתב הרמב"ם בפירושו לאפי' [מיעוט] עכו"ם • ויש טעמא כי העקר אצלנו • בשר שנתעלם מן העין אסור • ע"כ • ורב אמר הכי בפרק גיד הנשה • ולהחמיר קאמר ולא מלין המשנה • ומשום הכי לא אזלינן בתר רובא דבכולהו המתיתין • ומיהו קשיא לי לרב אפי' אין כאן עכו"ם אלא הניחו במקום שעופות או שרצים יכולים להביא אחרת במקומה אסור • וכמבואר בדברי הרמב"ם עצמו בפרק ח' מהלכות מאכלות אסורות יעויין שיון • * ועוד במשנה ט' דמכשירין כתב הר"ב ולאין הלכה כרבי :

ד זברים עולות • ולמאן זבח שלמי הן זבחיך מקריב אתה ומסיק דממתין לה עד שחומה ומייתי שתי בסמות ומתנה • ולמאן תולה הוא • דמייתי מי תולה • ואם בעיא לתם דמייתי מי לפם • ולמאן אסה הוא אסה בן שתי שנים ומשתכח בן שנה • ולמאן אסה מעורע הוא • אסה מיר הוא • לא שכיחי • ולמאן פסח הוא • פסח בזמנו מזכר זכרי ביה • ושלא בזמנו שלמים הוא • ולמאן בכור ומעשר הוא למאי הלכתא למהלכתו בזמנו • הכי מי בזמנו מתאכל • גמר' פרק שני דקדושין קף כ"ח : **נקבות** • זבחי שלמי ולמאן תולה הוא דמייתי תולה • ואם בעי לתם דמייתי מי לתם • ולמאן חטאת הוא • חטאת בת שנתה ומשתכח בת שתי שנים • ולמאן חטאת שעברה שנתה לא שכיח • אשתכח בת שנתה מאי אמר אביי בת שנתה בחטאת ולאי כונסה לביתה ויש מתה מאליה • גמרא שם • ופסקה הרמב"ם פרק ו' מהלכות פסולי המוקדשים ועיין שם :

רבי יהודה אומר הרואין לפסחים פסחים • כתב הר"ב ומאן מוחר לו להקריבו לפסחו • ואם יבא בעליו אחר כך יחן לו למיו • ואין להשאותה אלו עד שיבא לסוי לבר שאין עושה ואוכל לימכר כלתן במשנה ו' פרק ב' לב"מ ובקדשים אי אפשר להמכר : **ה נסביה** • פירש הר"ב שלשה עשרונים וכו' והם"ל השמן וסין הראוי לבן עיין מה שכתבתי בריש פרק ט' :

ג אברים עולות • כיון שמומתה כלרך כתות המפורש בעולה • ביחוע סכן של עולות : תחיכות חטאת • לאין אוכלים בעזר' אלא חטאות ואשמות : בירושלים זבחי שלמים • הלאכל בירושלים הוי שלמים : זה וזה • בין שנמצא בעזרה • בין שנמצא בירושלי' תעובר לורתן • לפי שנפסלו בהיסח הדעת ואסורין באכילה ואין לזלזל בהן ולשרפן • על שיפסלו בולאי • הלכך בעו עבור לורם שיהו שיפסלו במתר ועבור לורם הלמי' שיהו עד יום שלישי : נמצאו נבולים • בערי ישראל : אברים נבלות • שכן דרך שחוחכין הבהמות לאברי' ומשליכין ברחובות שיאכלם הכלבי : חתיכות מוחרים • שאין רגילין לחתוך הבהמות לחתיכות אלא הכשרות רגילין לחתוך לחתיכות קטנות למכרן לישראל או לתת אותם בתוך הקדרה ואין זה בעיר שהיא ישראל • אבל בעיר שיש בה עכו"ם אפי' חתיכות אסורי' : שהבשר מרובה • ואין חותכין הבשר לחתיכות קטנות אלא מבשלים אותו אברים : ד זברים עולות • שאמו חולין שיאלה מירושלי' ורוב זברי' שבירושלי הן עולות • ורוב נקבות זבחי שלמים : הראוי לפסחי' • זכר בן שנה מן הכבשי' או מן העזים פסחי' • והמוליאו מוחר לו להקריבו לפסחו • ואם יבא בעליו אחר כך יחן לו למיו • קולם לרגל שלש' יום' משעה שמתחילין לדרוש בהלכות הפסח ואלם מפרים את פסחו • ואין הלכה כרי יהודה : ה ממשכנין את מוצאים • המוצא עולה או שלמים הין ממשכנין אותו עד שיביא נסכים משלו • שלשה עשרונים לפר ושני עשרוני לאיל ועשרון לכבש : מיתיין אותה ובורחי' • כלי שלא נתחייב בנסכים : ו שבעה

ו שבעה זברים • וקתניא לה ואזיל : עמו"ס ששלח עולתו • לדרשינן הים הים מלמד שהעכו"ם מזרים נדרים ונדבות ביראל : שתשא מנחתו • עשירית האיפה שכהן גדול מקריב מלמו' שקלי' לפי שאלו בכלל מה ששמינו ברים פ"ל שכל קרבנות בכל יום מחיתה בבקר ומחיתה בערב : קריבה משל צבור • לכתיב (ויקרא ו') חק עולם • חק זה יסוד משל עולם כלומר משל צבור לשיהו מתרומת הלשכה: לרבי יהודה אומר משל יורדים • לכתיב (שם) וזכהן המשיח תחתיו מבניו [וזכהן המשיח אמר] יעשה אותה : ושלימה הוא קריבה • כשהיא באה משל צבור לר' שאו מן משל יורדים לר' יהודה • עשרון שלם היתה קריבה בלא מלח מלא כלפירים" בפרק ז' לכך ל"ל זז"ם הוא שלא למימרא שלעניין חשבון הבעבעה הם שנים אלא מוסבנא בעלמא קאמר אלו שנים : **עבו"ם** ששלח עולתו • כר"ע דס"ל לאין מקבלין מהן אלא עולה כמ"ש במשנה ה' ריש פ"ק. ותנן הכא לנסכין קריבין משל הא דקאמר רבי עקיבא עולה עולה וכל חברתא קאמר לשיהו נסכים • אבל נסכים לחולייהו לא • כלאיתא בגמרא למנחות פרק ז' קף ע"ו :

ממדינת הים • דברו חכמים בהווה לבא"ד בזמן הבית לא שכיחי נכרי' כולי האי • ועיין ריש פרק לקמן • והרמב"ם בפרק ז' מהלכות שקלי' הטמיח ממדינה אחרת אפשר דבא לומר שאם הוא עמנו במדינה אומרים לו הבא נסכים : [ועיין למעה בל"ס ר"יהלא] : וכן גר שמת וכו' • לאלו ישראל שמת הוי מקרבי יורדי' נסכיו כן כתב רש"י במנחות קף כ"ח

ושלימה שיתה קריבה • מסקינן בגמרא סוף פרק ז' למנחות דבין בבקר בין בערב ואין כופלין שמנה ולבונתה כמ"ש הרמב"ם בפרק ג' מהלכות תמידין :

ו זה אחד מהן • זה שאמרנו מאל מהן והלר מפרש לאיכך שם. עכו"ם כו' רש"י פרק ז' למנחות קף כ"ח ועל שלמה ועל הטעים שנים • כ"כ רש"י פרק ג' למנחות קף כ"ח * וזה נראה סותר לדבריו דכפ' ל' שכתב"ר"ן בלאו הכי לא הוצ' דכל אי לא הוצ' שנתו עכ"ל רש"י בתנחות קף כ"ח ע"כ ועוד"לכיון שנתתו כמ"ש תמוה תפי' התלמוד היו שוהין הרבה עד שנתבשל הבשר הקדש ראשון היו רואין מי שגדול בתעלא יעיין ואותו תיכף כ אותו יו"ח"ש"ל בקדש שני ע"ר אתא חתר ל וכשע לברגא וק"ל : ע"ה הלל

משנה ו'

ושלח עתה נסכים • פירש דינו נסכים (רש"י דינתות דף כ"ח) • דהלא הוא עצמו עתה ותשתא : בתר"כ ר"ה ושליחה היתה קריבה בו' דקא מתקא לשכה כו' עכ"ל לפי שבכל שבתיעוכרין לבך בלאתלין ביומא שנת רשעים הקרבנות זה יוקדש שני שאעדו יותר מנ' תקות סכנים דבל אי לא הוצ' שנתו עכ"ל רש"י בתנחות דף כ"ח ע"כ ועוד"לכיון שנתתו כמ"ש תמוה תפי' התלמוד היו שוהין הרבה עד שנתבשל הבשר הקדש ראשון היו רואין מי שגדול בתעלא יעיין ואותו תיכף כ אותו יו"ח"ש"ל בקדש שני ע"ר אתא חתר ל וכשע לברגא וק"ל : ע"ה הלל

ז שיהו סכסנים נאותים בכן • פי׳ הר״ב • אבל לאכילת חולין כו׳ כלי שיהו הקרבנות נאכלין על הסובבע • בת״כ ומייתי לה במנחות פרק ג׳ דף כ״ח והמחברת ממנה יאכלו אסרן וכמיי וגו׳ * ובסיפא כתיב יאכלוה ריש״א ב מן שסיא מעוטה יאכלו עמה חולין וחרומה וסיפא יאכלום לבדם בזמן שסיא מרובה :

שלא יהו מועלין באפרם • מ״ש הר״ב כיון לחזור לקח מזלזלו בם בפ״ד דמנחות בגמ׳ דף כ״ב וקא עבדי מיניה למכתן פירש״י לאפר מרפא מכם וז״ם בפירוש הרמב״ם בחברותיהן ל״ל בחבורותיהן :

ועל הקינין הפסולות • פי׳ הר״ב ממחוייבים קינין מביאים כו׳ והולכין לבן כו׳ וצריך לומר לתקנת נביאים ראשונים בטעמות קלי נמי אקרבנות יחיל כגון הקינין דאל״ה איאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גבין כלתנן כל זה במסנה ב׳ פרק ד׳ לתענית :

פרק ח כל הרוקין הנמצאין בירושלים טהורין חוץ מן לירושלים נזרו על הפקר רוקין • כלתנן במסנה ה׳ פרק ד׳ לטהרות :

ובשעת הרגל • פי׳ הר״ב הרוב ישראל טהורין כי הסיקר אצלינו כל ישראל חבריה ברגל הרמב״ם • וכתבו הר״ב במשנה ו׳ פרק ג׳ לחגיגה :

ב כל הכלים הנמצאים בירושלים כו׳ • לתון לירושלים נזרו כלתנן פ״ד לטהרות : דרך ירידה כו׳ טמאים • הא לכל העיר טהורין ולתנן דרך עליה טהורין דייק הא דגזיתא [טמאים] פי׳ מבואות קטנות הסיו הסמוך לדרך ירידה ועלייה ופעמי׳ הסיו מורדין דרך אותן מבואות ופעמים עולין והכהו טמאין מספק • גמ׳ פסחי׳ דף י״ט ע״ב : *שלא כדרך ירידתן עליתן • והר״ב הסתיק שלא כירידתן עליתן וכן הוא במשנה הכסדר ירושלמי : רבי יוסי אומר כולן טהורין • פי׳ הר״ב ללא גזרו כו׳ וצריך לומר לירידה לבית הטבילה לא הוי הוכחה כולי האי כמו אמרינא הדרך לענין זבים לעניל דמולה ר׳ יוסי לגזרו :

מריצה • פירש הר״ב ברוגלים כו׳ וזה הסם מגזרת ותרן את גלגלתו (שופטים ט׳ נ״ג) הרמב״ם : ג שחט

ז על המלח • ועל העצים • שיהיו הבהנים נאותים בהן יעל הפרה • שלא יהו מועלין באפרה • ויעל הקינין הפסולות • שיהו באות משל צבור • רבי יוסי אומר המספק את הקינין מספק צת הפסולות :

פרק ח כל הרוקין הנמצאין בירושלים טהורין חוץ משל שוק העליון דברי רבי מאיר • רבי יוסי אומר בשאר ימות השנה • שבאמצע טמאין • ושבצדדין טהורין • ובשעת הרגל שבאמצע טהורין • ושבצדדין טמאים • שמפני שהן מועטים מסתלקים לצדדין :

ב כל הכלים הנמצאים בירושלים • דרך ירידה לבית הטבילה טמאין • דרך עליה טהורין • שלא כדרך ירידתן עליתן • דברי רבי מאיר • רבי יוסי אומר • כולן טהורין • חוץ מן הסל והמגריפה והמריצה המיוחדין לקברות :

ג ככין

ז שיהו סכסנים נאותים בכן • לוקח לאכילת חולין כו׳ אבל לאכילת חולין אפילו למלוח חולין כמאכלין בעזרה עם הקרבנות • אבל כלי שיהיו הקרבנות נאכלים על הסובבע אין נאותין בכן : שלא יהו מועלין באפרם • דמן התורה אין מועלין באפרה • לכתיב (במדבר׳ ע) חטאת היא הם מועלין ואין מועלין באפרם כיון לחזר לקח מזלזלי בם גזרו באפרם מעילה כיון לחזר לקח פרשי (מאפר) מזאת לוקמוה מלאוריינא : ועל הקינין הפסולות • הגחוייבין קינין מביאין מעות ומתים לשופר וכ״ל לוקחין המעות וקונין בהם קינין והבעלי׳ סולמים לבם וסומכים על ב״ל שיקריבו קיניהן ואם פרחו הקינין או נמצאו פסולים תכלי ב״ל הוא שיקחו אחרי׳ מלמי סלבהם ונקנים לותן לבעלי׳ ומלאין בהן ילי מובהן : רבי יוסי אומר • אותו הסוח רגל לבפק את הקינין הפסק המיס עם הגזברים למכור לבם כל הקינין הצריכים • הוא חייב להחליף כל שימלא בהן פסול כלתנן לעיל פרק התרומה אינו מקבל מעותיו על הסיסים הסמבת מרבם ואם הסמיך הין אם התלוע הסולת מחוירין אותו למוכר כך אם נפסל הטוף אחר לקיחתו מחזירו לו וסומחיל

עצמות הסמת כסרולים להכניסם בהם לבהיכם בהם לבהיכם מתקום למקום : ג שוחט בם מיל • זולתי הטבילה בעלים מאתמול והא לא חייסינן שמא אבדם לו זה ימים רבים • זולתי הוא נפלה ממנו למחוך שבעת הרגל הטם אין לוקחין אותן לאכילת חולין כו׳ אבל לאכילת חולין אפילו למלוח חולין כמאכלין בעזרה עם הקרבנות • אבל כלי שיהיו הקרבנות נאכלים על הסובבע אין נאותין בכן : שלא יהו מועלין באפרם • דמן התורה אין מועלין באפרם • לכתיב (במדבר׳ ע) חטאת היא הם מועלין ואין מועלין באפרם כיון לחזר לקח מזלזלי בם גזרו באפרם מעילה כיון לחזר לקח פרשי (מאפר) מזאת לוקמוה מלאוריינא : ועל הקינין הפסולות • הגחוייבין קינין מביאין מעות ומתים לשופר וכ״ל לוקחין המעות וקונין בהם קינין והבעלי׳ סולמים לבם וסומכים על ב״ל שיקריבו קיניהן ואם פרחו הקינין או נמצאו פסולים תכלי ב״ל הוא שיקחו אחרי׳ מלמי סלבהם ונקנים לותן לבעלי׳ ומלאין בהן ילי מובהן : רבי יוסי אומר • אותו הסוח רגל לבפק את הקינין הפסק המיס עם הגזברים למכור לבם כל הקינין הצריכים • הוא חייב להחליף כל שימלא בהן פסול כלתנן לעיל פרק התרומה אינו מקבל מעותיו על הסיסים הסמבת מרבם ואם הסמיך הין אם התלוע הסולת מחוירין אותו למוכר כך אם נפסל הטוף אחר לקיחתו מחזירו לו וסומחיל

ג סכין

את הלמוס והלבה כר״י דהכי אמרינן בירושלמי תנאי ב״ל הוא המספק את הקינין מספק את האובדות ואת הפסולות :

פרק ח כל הרוקין הנמצאים בירושלים טהורים • ולא מחוקים לבו ברוקן בל זב וזבה הבן מטמאין אדם וכלים מהום לאוליבן בתר רובא : חוץ מבל הוא העליון • לפי הבבסבן עכו״ם הוא מלוין הם ואבנים גזרו על העכו״ם הוא כוכן לכל דבריהם ורוקן טמא ואינם לאמרי לפי הסוק הבליון לא הוא לריהם הרגל מלוין הם וזבן וזבות הבן מטמאבולדין ומתרחקין מבני אדם הוא מלוין הם : שבאמצע טמאים • מהום לזבן וזבות הבן ומלבים באמצע הרבים והטהורים מסתלקין לצדי הדרכים מקום שאין הרשות הרגל מלוים ומחזירין לכל טמא שלא יגע בהן אבל בשעת הרגל הרוב ישראל טהורין הטמאים מסתלקין לצדדים שלא יטמאו את העם והטהורים הולכים באמצע הדרכים הלבה בשעת הרגל רוקין הנמצאים באמצע טהורים ובצדדי׳ טמאין והלבה

כרבי יוסי : ב דרך ירידה לבית הטבילה • שני הדרכים הוא למקום בחד יורדים ובחד עולים שלא יגעו הטמאים בטהורים ושל דרך ירידה ולא׳ טמאים לפי שבפלו מיד המביאם לטבילה : שלא כירידתן עליתן • הבירידה ודאי טמאים הוא לבך הוא מורידן לבית הטבילה והעליתן טהרו לאחר שהטבילו : רבי יוסי אומר כולן טהורין • לא גזרו על הפק כלום ב רוגלים והלבה כרבי יוסי : מגריפה • כלי הגורפים וכוכסים בו עצמות הגמים כדהם מפגזרים : מריצה • כלי הרוגלים וזוהבים בן

עצמות

פר״ב ד״ה שלא כו׳ ומ״ש פר הזהות כו׳ עכ״ל • לבון הב״ם דמנחות דקח פרבי יוסף מזזהות • ופירש״י כגון בנעשת הבקר עשתה תת כגון בכורות ופרעות וכיוהו לחזות מזו׳ מעילה יכך גרלי לבנים הבלרי הר״ב כי מאחר אין לו הכנה :

בתוי״ט בד״ה ונעל הקינין הפסולות פי׳ דאל״א היאך כו׳ עעוד ע״ג כו׳ עכ״ל ול״נ דאין פריך לזה דאיתא בנדרים דף ל״ח ע״ב אר״ג הכל צריכין דעת חוץ מחזוסרי כפרה שאין צריכין דעת ועלי׳ אהרי אדם מחיא קרבן ועל בנין הקטנים ואתכלין בזכחיה עכ״ל וכ״פ הרמב״ם בפ״ח מהל׳ ב״ה ומ״ב אם תקריבו בלא דעת׳ עכ״ם שאין צריכין לחיות אם יזכו ל״ג ב״ב בלא דעת׳ עכ״ם בהלכות תמורה ד״ה אלא דאתי׳ כפ״ג ד״ה ד״ה אלא דאתי׳ כפ״ג ד״ה אלא דאתי׳ כפ״ג ד״ה אלא דאתי׳ כפ״ג

תוספות חדשים

משנה ו׳

ר״ש כו׳ ותחזו המגן וכו׳ ר״ב המגן נרסי׳ ולא פליגי אמגן דעל א״ז סגן ודבר ובן אות בחולין דף כ״ו וכתיב ד׳ דף כ״ט: (ב״ל)

משנה ז׳

ר״ע לוחר הקרי עוד אמר״ל כלומר כין שנעשות כלה כיקבלה דאל״כ ר״ע היינו ר״מ וכ״כ הרמב״ם ר״ע תקפ״ו וכסף הלכה כר״ע ומיהו עליו (דף ל״) דהא אין הלכה כר״ע ר״מ מחבריו • וע״ש מה שישב עליו: אייש ר״ה כולל הטומאה כו׳ ובירו׳ פליגי בר קפרא ור״י בר׳ ולד הטומאה מדברים כו׳ פ״ל אבל ר״ר אינתיומיר ר״יוחנן אינתיומיר דברי בר קפרא ופירו׳ ולד הטומאה מדברים כגון שנטמא הקדש דאורייתא אין מקדש חטאת כלי רק מדרבנן וכלי נגע בכסר וא״כ אתי כב״ע ולא ידעתי מה דחקו לפי רוש״י חקהורם ח״ת זכ״ל:

שערי העזרה ואחר על פתח אהל ואחר על פתח הסיכל וסתים לכיר וסתים כגדן בעליה וכתבם הרמב״ם בפרק ז׳ מכלי כלי המקדש ועליה כתב למחיתין לפרכת שנטמאה וכו׳ וכבולמו פרכת ללאו לדכיר לא שיך תירוצא קמא:

נטמאת באב הטומאה • כתב הר״ב כלאמר בפרק בתרא דערובין • בגמרא לף ק״ל ע״ב: על גג האיצטבא • עיין במשנה ה׳ פ״ל דסוכה • * ועיין במשנה ח׳ פ״ג דתענית:

ה עשרים וארבעה חוטין כתב ברב כלאיתא ביומא: פ״ז דף ע״א: ארבה מי ורחבה ד׳ • פי׳ הר״ב כמלת פתח האולם כו׳ כלתנן במשנה ו׳ פרק ג׳ דמדות • ומיהו בפ״ל מ״ה ו׳ תנן לגובהו של היכל נמי מ׳ אמה ובמשנה ז׳ דלרחבו עשרים ונמצא דרוחב קדשי קדשים ד׳ אמה וגבהו ארבעים אמה • ופי׳ שם הר״ב וסכי תנן ברפ״ה דיומא דשתי פרוכת היו שם המבדילות בין הקדש ובין הקדשים • ואם כן יש לפי׳ מתני׳ דבפרוכת הבדיל מיירי ובפ״ז דחולין כתב רש״י לפי׳ הר״ב שכך שמע וכתב לנו נראה שאף פרוכת הבדיל כדמלתן דתכנו לרחבו של היכל שהיא ד׳ אמה וגובהו לגובהו מן העליה ועל הרצפה ובפי׳ דמס׳ תמיד פ״ב מפי׳ לם נמי שזה הפרכת להבדיל בין הסיכל לקדשי קדשים כלכתיב (שמות כ״ו) והבדילה הפרוכת לכם בין הקדש ובין קודש הקדשים וכלמוכח בהוספתא דאהלות פרכת שפרוס שם מיירי וקלב הסיכל כלומר גובהו היה ארבעה אמה כלמוכח במסכת מדות שגובה הסיכל מ׳ ורחבו ד׳ ע״כ • ואתי שפיר הירוצא קמא דהוי לבעיל ואתי נמי שפיר דתנן שהיה עוסין בכל שנה • לפי שהיה היו שם בדבר כלהנן ביומא שבתבתי וכן הוא בפי׳ דמסכת תמיד וז״ל הרמב״ם בפ״ז מהלכות כלי המקדש ושתי פרכת היו עוסין בכל שנה להבדיל בין קודש לקודש הקדשים: רבוא • הר״ב כתב היה ספרים שכתב ריבוה כלומר נערות בהולות וז״ל הפי׳ דמסכת תמיד נערות הלא פלו עליון לכלל נלוה מהעסקות בו ברולים לעסוק בו בטהרה וכלאמרינן (בר״פ בני ליעזר) כשם הא רנ״ה בפרוכת כו׳: מטבילין אותה • כתב הר״ב כ״ע הבדי להן שבדי כלל זה מסר בידינו הרמב״ם בפ״י מהלכות

ז בולד הטומאה • פי׳ הר״ב כ״ון הטבור מלאורייתא כו׳ לאו אבל כ״ע הבדי להן שבדי בידינו הרמב״ם בפ״י מהלכות טומאה דהאוכלין יהיו ראשון וסני מלבדי תורה שהאדם או הכלי שהוא בטומאה שם נגע באוכל עשאה שני • אלא רבי אליעזר הוא דס״ל הכי • ולא קי״ל כוותיה • ובירושלמי פליגי בר קפרא ורבי יוחנן בר קפרא ס״ל דבר תורה אב בטומאה • ולא הטומאי מלבריה • ור״י אומר בין בזה בין מלבדי תורה:

מטבילין אותה בפנים ומכניסין אותה מיד • ואת שנטמאת באב הטומאה • מטבילין אותה בחוץ • ושוטחין אותה בחיל * • ואם היתה חדשה שוטחין אותה על גג האיצטבא • כדי שיראו הרעם את מלאכתה שהיא נאה: ה ר׳ שמעון בן גמליאל אומר • משום רבי שמעון בן הסגן • פרוכת עביה טפח • ועל שבעים ושנים נימין נארגת • ועל כל נימא ונימא כ״ד חוטין • ארכה ארבעים אמה ורחבה עשרים אמה • ומשמונים ושתי רבוא נעשית • ושתים עושין בכל שנה • ושלש מאות כהנים • מטבילין אותה: ו בשר קדשי קדשים שנטמא • בין באב הטומא׳ בין בולד הטומאה • בין בפנים בין בחוץ • בית שמאי אומרים • הכל ישרף בפנים • חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ • ובית הלל אומרים • הכל ישרף בחוץ • חוץ משנטמא • בולד הטומאה בפנים: ז רבי אליעזר אומר • את שנטמא באב הטומאה • בין בפנים בין בחוץ • ישרף בחוץ • ואת שנטמא בולד הטומאה • בין בפנים בין בחוץ ישרף בפנים: ר׳ עקיבא אומר • מקום טומאתו שם שריפתו:

ח אבארי

סיה פסולו בקדש: חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים • לאיתא ביה תרתי • טומאתו בפנים וקילא טומאתו אבל נטמא באב הטומאה אין להסתות הטומאה בפנים על שחרפאלא יוציאנה מיד ויסרפנו בחוץ: ז ואת שנטמא בולד הטומאה בין בחוץ בין בפנים ישרף בפנים • לכיון דטהור מלאורייתא אפי׳ נטמא בחוץ יש לקיים בו שריפתו בקדש:

ח מתני׳

ח מתני׳ הכבש ולמטה במערב • כסנים סוכים בפיים בארבי התמיד להעלותם לא היו מעלים אותם בפעם אחת אלא מתנים אותן על הכבש והולכים לעלבת המזבח אלא שמע ואחר כך חוזרים ומקריבים האברים על גבי המזבח וקתני הכא לגמרים מחצי הכבש ולמטה • שהכבש מרוך ל״ב אמה ומתחלו ולמטה מתנים אותן ורוחב הכבש שם עשרה אמה ובחצי של לא מערב היו מתנים אותן: ושל ראשי מקדשי מלעלה • לשיטו על הרבוב המזבח שהוא הסובב וכלפי המזרח: אין מהנים אלא בפני הבית • שקלים מוסיף לעורך קרבן נמנו וכיון שאין קרבן אין שקלים • ובבורים לכתיב (שמות כ״ג) ולא תבא בבורי אלהיך • בזמן שיש לך בית יש לך בבורים • אין לך בית אין לך בבורים: אבל מעשר דגן וכו׳ • מהנים בפני הבית [וכו׳] לקלוסה שארן לא בטלה • הלכך צריך להפרים תרומה ומעשרות: מעשר בהמה צריך להפרים מעשרות • ובמסכת בכורות אחר שבטלו מעשר בהמה לא ליתו ביה לי׳ תקלה: המקדים שקלים ובכורים • לאין מהנים אלא בפני הבית • אם הפרישן אלא בפני הבית קדשי בכורים

ומוספים • וכן בתמיד המיוסדה לאומרה בשמורת בוקר

של ערב • מיוסד אזי יש כבש ומלמוס • אבל הר״ב בסוף פרק ד׳ לתמיד כתב לביום שאין בו מוסף אבדי תמיד במערב אבל הסמיכה אבל ביום שיש בו מוסף הסמן תובת היום במערב ושל תמיד במזרח אפשר שהוא ז״ל סובר לפי גירסת רש״י דשיטו אלוקא ביום שיש בו מוסף ושיטו נמי דבמסכת ד׳ פרק ב׳ דיומא פירש נם כן המתנים במזרח לפי שהיא שעות ביום שבפורים שיש בו מוסף ועיין לקמן:

ושל ר״מ כתיב מתחת כרכוב המזבח מלמעלה • ס״ג רש״י במסכת סוכה ופירש של ר״מ אבדיה של מוספי ר״מ מתנין היו בכבש הסמוך לכרכוב המזבח למעלה שיהו מעבר לשיטו בתלי סעליון של הכבש שכל הכבש אורכו ל״ב ואיטו מספיק ועולה אלא עד אמות • הכבש אמות מן הארץ לסובב וכו׳ מן הסובב ולמעלה מאלו שני אלפי אורך הכבש מן הארץ לבריו • ומן הסובב על הקרנות רק ג׳ אמות כמפורש ביש פרק ג׳ דמקוה • וגירסת הר״ב על הכרכוב המזבח מלמעלה • וכן הערתיקו התוספות לסוכה • וכך הערתיק הרמב״ם בפרק ו׳ מהלכות תמידין ומוספין • וכתב מתנים על המזבח מלמעלה בין קרן לקרן במקום הלוך רגלי הכהנים וכן הוא בירושלמי • אחזו כרכוב המזבח אמה בין קרן לקרן מקום הלוך רגלי הכהנים • וכ״ל שזה מחזיק גירסת התוספות וסייעתם • ולא כגירסת רש״י ז״ל מקום הנתתם בראש הכבש אמה • ז״ל הני היה ליה למתני נתנין בראש הכבש ומלמעלה מתחת וכו׳ ומלמעלה • ובלי שפק שאפשר זה הלשון הראה רש״י בגירסתו אלפנין הנה לפרש כרכוב על הסובב הכבש המזבח • והר״ב אע״פ שהיה לו גירסת התוס׳ והרמב״ם המחזיק בפירוש כרכוב כפירוש רש״י • ואפשר שהוכיח לאיכא הוכרא במתני לכולהו לא מתני אלא מקום הכבש ולמעלה וסני מתני מתני׳ ולמעלה • וזה שלקלק לומר מתני׳ ולמעלה להיות כו׳ אע״פ לשון זה אינו במסכת אלא שהוא מפרש הסני בתני׳ ולמעלה • ושוב לפי הטעם שכתבתי לעיל בשם המפרש למסכת תמיד אי מתני׳ על הסובב מתחת טפי שיש עוד מקום להולך בפעם שניה • אבל אי מתני׳ על מקום הלוך רגלי הכהנים אין כאן הולכה כלל אלא זריקה על המערכה בלבד • ולפי הגירסאות הטעמא עבדינן שהו בר״מ מפורש בגמרא לסוכה • ובירושלמי הסכא ליה שהוקבע ר״מ בהמנו ופי׳ רש״י הלי תרומת עבדינן ליה לסיכרא אחרינא דבשיטא לסו לבית דין שיקלשיהו כהלכתו ולא יגמנם לב אלא עליו לרוב בני אלא לא רמו תרום הלבנה ע״כ: אבל מעשר דגן כו׳ • כתב הר״ב דקלוסה שארן לא בטלה • כמו שמפרש במסכת ו׳ פרק ח׳ דעלויות • ומתנה ג׳ פרק ב׳ דבכורים כתבתי טעם אחר על פי הפרי: ומעשר בהמה • כתב הר״ב דבמסכת בכורות אמרו כו׳ • ברים פרק בתרא ומה אפשר בה״ל: רבי

בהר״ב בד״ה אחתי כבש כו׳ ואח״ב תוחרי ויקרבו אבדיים כו׳ עכ״ל ורבינו ירוחם אלוקים אלוקים אלוקים

רבי שמעון אומר · האומר בבורים קדש · אינן קדש :

בכורים קדש אינן קדש · כיון דבכתיב כתיב בהו (שמות כ"ג) תביא בית י"י אלהיך אפילו הפריסן בדיעבד לא קדשי ואין

סליק מסכת שקלים

סם בכורים חל עליהן שלא בפני סבית · וסרמב"ם פירש סתקדים לבדק סבית שקלים ובכורים שיש לו כבר · ולפירושו לא אתבריר טעמא דרבי שמעון אמאי שקלים קדשי · בכורים לא קדשי · ולכאורה דרבי שמעון :

סליק מסכת שקלים

כתב סרמב"ם שסדר כפורים אחר שקלים כפי שסורים שמלות שקלים בפרשת כי תשא וכפורים בפרשת אחרי מות ע"כ · ובשם רב שרירא כתוב בספר יוחסין דבתר שקלים תנין סדר יומא דהמי לשבת וערובין · משום דיומא דכפורא לשבתא דמי :

מסכת יומא

פרק א שבעת ימים מפרישין · ולעיל במשנה ו' פרק ב' דבכורים תני מגיעה לבסוף אתרוג שום לולבים בני ברכים · וכן סביאו שמוש · ובפ"ק דר"ה תני מגיעה בריש כמו בכא · ובפ"ק דעבו"ס ובפ"ק דקדושין תני מגיעה לבסוף :

מביתו · פי' סרמב"ם מלשתו כלי שלא תמנא כלם ויסיס שלא עמא ז' ימים · כמ"ש המחוב בבועל כלם · (ויקרא ט"ו) וקסי כלתם עליו וטמא ז' ימים ע"כ · * (וכ"כ הר"ב ברפ"ג דפרה) וה"פ שלא המלא אחר ביאם ספק כלם שחמלא לם על הסדין שקחתם בו ואין ידוע אם בשעת ביאם היה בם זב או לאחר ביאם לאחר כרשיעי עשקינן שיבא על ספק כלם · ומיישינן שמא ימלא בתוך כדי שהרל מן המטה ותדיח את פיה לבבה"ג אף לת"ק דמשנה ז' פ"ב דעלה מטמאה את בועלה גמרא : **שבא** ירעה בו פסול · פי' הר"ב קרי · ועיין מ"ש בריש דמאי בס"ד : אם כן אין לדבר סוף · אבל בטומאה כ"ג זרוק הוא וכשמר מסטומאה ולא מתקיינן לו כהן אחר שלא מבוא לבי עבדיהן ליה לרה כ"ם לטהרה טפי גמרא :

ב ומקטיר את הקטורת ומעביר את הגרות · פי' שבת אחי גרות · אבל שבת אחם גרות קומין

ומקריב · האומר בבורים קדש אינן קדש · ולפירוש הר"ב כתב בשם רבינו אחי שלא בפני סבית · ולפי זה אם אמר בבורים חל עליהן שלא בפני סבית · ולפי זה אם אמר בבורים אינן קדש · אבל

כפרים מי שמעשיו מתומין ושמא אין בלבו כלום • הרמב"ם :
ז באצבע לרגל • פי' הר"ב אצבע הסמוכה לאגודל וכו'
וכפירש"י • וכתבו התוס' כפ"ג דמנחות קף ל"ה
וז"ל הלבר יהוא שא"א להשמיע קול אלא בשמאל באמצעי וכן
הוא בילמדנו בסוף פ' בא ושעור
רגועה של יד על אצבע לרגל ומאי
לרגל אמצעי • ועוד שביא בערוך
לתיא בתוספא מיזהו אצבע
לרגל • זו אצבע גדולה של ימין •
וכן יסד הקליר בפרשת שקלים •
ע"כ • ותוספתי • זו שיא בפירקין
לשבי בסהרמב"הפי' אצבע אמצעי
ומה שבכריח לרגל • לפרש אצבע
הסמוכה לאגודל מטו' לשבי מיתא
בגמר' מאי לרגל לרגל לא מאי
שיא גולל • ושבין לש"פ למאי שיא
לרגל • ומשני לגולל • ולי גראה
ע"פ המפרש ז"ל לש"פ • לרגל
לא לרגל שיא אותו אצבע אחרי
ונקרא כן לפי שיא לרגל לאחרת
רוצה לומר שאגלה שהסמוכה גם
לגולל וסיינו לרגל לא • ולפי שלא
שייך לומר שאתא לרגל לאחרתא
בערך ג' שמתתפין עמו זונמתו
שהי נשים שסם לרות זו לזו בערך
בעליהן שמתתפין עמו • וזה שאתא מאי שיא • כלומר מאי לרגל
שייך • ומשני גולל הוא שבלשי שמתתפין עמו לפי שהסמוכה
אל הגולל משתתפת יותר שביא מגדרית יותר • הלבך קורא
להארוך לרגל • שביא לרגל לאצבע הסמוכה כאלו הסמוכה שיא
עקרת הבית • והארוך הלרגל בהתכנס חתתים : והפג • וריחו
לא נמר (ירמיה מ"ח) מתרגמינן וריחו לא פג • רש"י פ"ג משמי
ה' * ולשון הרמב"ם בפירושו שתעמוד שעה אחת ובתורה פ"א
מהלכות תמידין כתב עמוד והלטנן מעט כו' :
ח מאשמורה הראשונה • מפורש בריש מסכת ברכות :
* מלאה מישראל • פירש הר"ב המבינים
קרבנותיהם כו' עיין במשנה ל' פרק ה' דבילים :

פרק ב בראשונה כל מי שרוצה
שברי כיון לאיכא אונס שיגיע לא
אתו הלבך אע"ג לתיקנו פיים לשאר עבודות לא חזו לתקן לבך
עבודה • כיון לחזו לאתו וקאתו נמי לידי סכנה תקינו לה רבנן
נמי פייסא • גמרא : בל מי כו' • פירש הר"ב כל כהן שאתא
מלאתו ביתא אב • שהמשמר נחלק לז' בתי אבות כמפורש
במשנה ו' פ"ב דתענית :
ואם היו שניהן שוים המפונה אומר • פירש לבל הכסיס
שיש שם הכיון דזה הגולל של המרולה לא עלתה חדרו לשטיל גורל והוא הפיים בין כלם מ"ש הר"ב וכן פי' רש"י •
ופירשו בו לפי שאי אפשר לעשות פיים באצבעו בין שניהם בלבד שאם יהיה הסכמת המנין זוג אז יהיה נפרד מהי שיתחיל בלע
בתי יהיה ומה גולל שייך בכך : הצביעו • כתב הר"ב ומטל המלגפת מראשו של אחד מהם : הכי תני בברייתא דף כ"ב •
ולבאורה

ז בקש להתנמנם • פרחי כהונה מבין
לפניו באצבע צרדה • ואומרים לו אישי
כהן גדול עמוד והפג אחת על הרצפה •
ומעמיקין אותו עד שיגיע זמן השחיטה :
ח בבל יום תורמין את המזבח בקריאת
הגבר • או סמוך לו • בין לפניו • בין
לאחריו ובים הכפורים מחצות • וברגלים
מאשמורה הראשונה • ולא היתה קריאת
הגבר מגעת • עד שהיתה עזרה מלאה
מישראל :

פרק ב בראשונה כל מי שרוצה
לתרו"מת המזבח
תורמי ובזמן שהן מרובין • רצין ועולין
בבבש • וכל הקודם את חבירו בארבע
אמות זבה ואם היו שניהם שוין • המפונה
אומ' להם הצביעו • ומה

שבשים שלים סלעה : שיתם קריאת הגבר מגעת • ברגלים
עד שהיתה עזרה מלאה מישראל • המבינים קרבנותיהם
להקריבם מיד אחר התיד של שחר :

פרק ב בראשונה כל מי שרולה לתרום •
כהן אחת מאותו בית אב
ורולה לתרום את הלשן שחרית תורם ולא היה פיים בלבד :
ובזמן שהם מרובים • הבאים לתרום זה לומר אני תורם וזה
אומר אני תורם • זה היה מתפטם : רגלים ועולים בבבש •
המזבח שהוא ל"ב אמה אורך • וכל הקולם ליכנס לתוך ארבע
אמות עליונות של בבש הסמוכות לראש המזבח זכה לתרום •
והוא גורלם : ואם היו שניהם שוים • בבנים אין לשטיל גורל •
אבל מעתה מולן בתין לשטיל גורל • ומהו
הגורל • המונה אמר לבלם הביעו כלומר הוציאו אצבעותיכי
כל אחד ידאה אצבעו מפני שאסור לומות אבשים מישראל •
לפיכך אוצרכו להוציא אצבעות כדי שיהו אצבעות ולא
אבשים • וכיצד עושים • מקיפים ועומדי בעגולה • ומטיז בם
בא ומוטל המלגפת מראשו של אחד מהם • ומהו הפיים מתחיל
למנות ומוציא כל אחד אצבעו

אצבעו • המונה מוציא מפיו סך ומנין אם מאה או ששים הרבה
יותר ממה שיש שם כשיש ואמר מי שיכלה חשמון זה אצלו
יזכה • ומתחיל למות מזה שבטל מראשו המלגפת • וסובב
וסולך ומונה באצבעות ומחר תלילה על סוף המנין ומי שהמנין
כלה בו, הוא הזוכה • וכן כל
הפייסות שבמקדש : אחת או שתים • אין
מוציאין אגודל במקדש : ב מעשה שהיו
שניהם שוין • ורצין ועולין בבבש • ודחף
אחד מהן את חברו ונפל • ונשברה רגלו •
וביון שראו בית דין שבאין לידי סכנה •
התקינו שלא יהו תורמין את המזבח •
אלא בפיים • ארבע פייסות היו שם • וזה
הפיים הראשון :

ומה הן מוציאין • אחת או שתים • ואין
מוציאין אגודל במקדש : ב מעשה שהיו
שניהם שוין • ורצין ועולין בבבש • ודחף
אחד מהן את חברו ונפל • ונשברה רגלו •
וביון שראו בית דין שבאין לידי סכנה •
התקינו שלא יהו תורמין את המזבח •
אלא בפיים • ארבע פייסות היו שם • וזה
הפיים הראשון :

ג הפיים

שמטל המלגפת לא היה יולע סך המנין • והאומר המנין לא
היה יולע ממי נטל המלגפת • ע"כ • ומי הוא המונה עיין ר"פ
לקמן : * ואין • מוציאין אגודל במקדש • פי' הר"ב מפני
הרמבים בשיקרב המנין לכלות כו' • וכ"כ רש"י ז"ל ולבאורה
אין לראה שהיה בשיקרב המנין לכלות כו' • וכ"כ רש"י ז"ל ולבאורה
הרמבים בשיקרב המנין לכלות כו' • ע"ל שהיו עומדים לפופים כלתנן
אצבעות של שני בני אדם • וע"ל שהיו עומדים לפופים כלתנן
במשנה ה' • פ"ה לאבות והיו לחוקים כל כך זה אלא זה על
שמלאו אצבעות של כלם הסמוכים ביותר • ויהיו מ"כ נראה כן
בהגלאת אצבע ואגודל כלפירש רש"י והר"ב אבל הרמב"ם פי'
מפני הרמבים וז"ל ולא יחשבו הגדול למי שהשליך נולנו לפי שהלא לא לפושטו ולקבלו • ושמא יפשוט אותו בשיקרב המנין לכלות כלי
שיבא הפיים אלנו • ולשונו פ"ל מהלכות המילין מפני הרמבים שהגדול קלר ונוח להוציאו ולבפותו :

ב בפיים • עיין משנה ב' פרק ב"ג ממסכת שבת : ארבע פייסות היו שם • נראה לפרש שהיו שם בכל יום ויום חוץ מיום
הכפורים • שברי פירש הר"ב ברים [פ"א] וסוף פרק לעניל שבל עבודות יה"כ אין כשרות אלא בכהן גדול • ובריתא
היא בהוריות דף י"ב • ומייתי לה נמי במכילתין פ"ג דף ל"ב • וכן מיוסל בסליחה לתוספ יום כפור • מתפלת איך אמא ראש וכו'
בטלו הפייסות בלום המובהר אבל בפיוט העבודה שזכיר הל' פייסות על הלרן • וז"ל בעל המאור והוי יולע מי בעלי הקרובן
שבביטו בפיוטיהן בסדר עבודת היום ארבע פייסות טעו בלן במשנתינו ולא שבינו כי הפייסות החשובין במשנתינו לשאר ימות
השנה הם • ולא ביום הכפורים • לפי שבל עבודת היום אינם כשרה אלא בכהן גדול • ע"כ • אבל הרמב"ן השיגו בספר מלחמות
ה' וכתב שא"א שיטעו בל רבותינו בעלי הקרובן • ועוד אם בן זה הפרק אין בו לבבר מסדר היום • ועוד איך שמו אותם שתם
ולא פרשו שהשבריים אמורים בשאר הימים חוץ מיום הכפורים והעלה שהיו בל הל' פייסות אף ביום הכפורים ואמר שחרותת
הלשן לא היתה בכ"ג • וז"ש בסוף פרק לעניל אמנם חולשא לכהן גדול כו' ה"פ מרוך שהעבודה המוטלות על כ"ג מרובות הרמתן
מחלות כלי שבשאיר פני המזרח יכול מיד לעבוד עבודותיו ולא יהיה היום קלר והמלאכה מרובה • (וכן פי' ריב"א בהוספות דף
כ"א) ופיים הטבי היה לשון מזבח הפנימי והחיצוני • וכ"כ בפיוט העבודה עוד יפיבו לשון פנימי וחיצוני • אבל שחיטת התמיד
וזריקתן בכהן גדול היה • ופיים הג' לקטרת • רולה לומר למי שיזבה בחתתה • וגם היא מעשרת בלאיתא בירושלמי שי בהנים
מחברים בכל יום • וזה ששנינו בריש פרק ה' נטל המחתה בימינו היינו בקטרת שלפני ולפנים • אבל שעל מזבח שזבה הרי הוא
בקטרת של בל ימות השנה • וכן הוא בהוספתא ומע"פ אלא פייסו בשאר הימים (בלפירש הר"ב במשנה ה' פ"ה להמיל)
מבל מקום בזה היום פייסו • ופיים הל' להעלאת אברים לחמם בנון שחל יום הכפורים לאחר השבת • וכמ"ל (במשנה הוף
פרק ע"ו שבת) לחלבי שבת קרבים ביום הכפורים • וממינו למדין שבל זה הפרק בסדר יום הכפורים נשנה שאף בו ביום הין
ארבע פייסות אלו אלא שבלל בהן אף הפייסות של שאר ימות השנה • לפי שראה לפרש בל הפייסות שמאחר שהוא מפרש והולך
לקמן בשאר הפרקים בל עבודות שבהן גדול עובד בו ביום מאלינו ממינו למדים איזה מהן ביום הכפורים ואיזה מהן בשאר
הימים • עכ"ל • ולפי שאין הלבה בדברי ישמעאל לאמר תלבי שבת קריבין ביום הכפורים • אלא בדברי עקיבא לש"ל לאין קרבין
להלבה בדברי עקיבא מחבבת במ"ש המפרשים וכ"כ הרמב"ם בפ"א מהלכות תמידין • לבן נראה לי לייסב בדרך אחר, דפיים הרביעי
הים

תוספות הרשים

חייט בר"ל
תרבנו
פייטנות כו' וכ"כ
בפיוט כו' זה
שנינו ברש פ"ה
כו"ע ל"ל יעקו'
הא לא אדו' דו"ל
הדורוצלוי קלי
על יו שבקטי"ין
הערבים דהיה
בהן אחר ובפיוט
בתי' בגי' דף
כ"ו ע"א וכ"פ
הרוב"ם בפ"ד
מה"ת ואדרבים
יוכל לסיפר
דחתה' אינו
יוצא' דאל"כ הו
ד"בהני' יתברבי'
בכל יום ועוד
להרתב"ם דבסוף
בפ"ז מה"ת הי
שזבה בתיוצת
הבאן הוא יבנים
בתתה' א"ב גם
בסיים הרא"שון
הוא מבנים
הוחתה א"ב גם
בסיים הראשון
יהיו דוקא מדשי
ע"ג דבגי' ד'
ב"ה ע"ב תוספת
מעברת מ"ש ל"ל
דבלתת פייטא"ל
דאינו בן :
מהבורים ח"ז ל"ל

שם בספרי ד"ה שדשתו כתיב עכ"ל ר"ש ז"ל ר"ת ברוחת שלא הוי ברוחת דשן כנ"ל דל"ל לומר לריך לעטול ולקדש אחר ע"ה הרי כבר קידש ושכיל לגורתא"ה אלינס לינסטשל"ל אין"ה עד פ"ה גרלי"ה בריס זכרי"ה מ"כ הריטב"ה סוה עיקר ייסוד לדעת ר"ש וכ"ש ש"ל (שם):

ים לשוישיטו המברים לבסן גדול וסכ"נ זרקומעבלן למעלכה • וכלתקן בסוף המוק נסתו שכך הרכו על בסן גדול בכל יום בסרולם לסעלות המברים וכך סיו עושין גם ביום"כ מסוס בכולו וגדולתו • ולעת סרמוכ"ם בפ"ל עבלמות עבולת יס"ל סיו פייסות • אבל ירלס מלמומו לתרומת הדשן ולשון מזבח ספיתוי בלבד סיס • ועוד שכתב בפ"ב בכל יום מי שזכה בחתיכה וכו' וכיום חוקה כ"ג המחתה על זסכ • ובם נפנס לסיכל • סרי לס"ל לאפי' קטרת לסיכל סיס המחתה ביל בסן גדול עמנו אלא בסרמב"ן ולטעמיס מאל לס"ל לסטבת גרות לשחר שמלליקין המורים וכמ"ם בר"ב בסמו בסוף פרק ג' לתמיד • ול"כ סיס לוקה בכ"ג • וממילא שאר הפייסות ממי אלא סיו • ותנא קא תסיב למולסו מסוס שאר יומת בסנס • כן נראה לי לעתו ז"ל לעפ"י סיס לחוק ולומר לס"ל לשון המורים סיס בפייס ע"י בסן סליוטי וסהלקה עמנה בכ"נ"מ נראה שלעתו כמ"ש: ג מי שוחט כו' • עיין בפי' הר"ב רפ"ג לתמיד: הראש והרגל • פי' הר"ב לסבר הטוב וסיפס קרב חתלס כלומר גדול המברים כלאיתא בגמר' • [וברש"י] ואיתא נמי ממקרא ילפינן ראש קליס • לכתיב (ויקרא א') את ראשו ואת פדרו וערך • ומסוס לרישא נפיסא ביס עצמות • קרבס רגל בסליס ואין בשום אבר כל כך בסר עמו כרגל • כ"פ [המפרס] בתמיד פ"ל:

*והגרה • כתב הר"ב וכו מחוברין קנס סריאה עססבבלוכ"כ ג"כ בפ"נ לתמיד • ולא לק לבסליא תמן בפרק ד' לתמיד לבבל סיתה קריבה עם לופן סימנה:

והביתין • פי' הר"ב מנחתו של כ"ג וכו' • שבא' מחלתה וגו' וסמיך ליס על מחבת בסמוקעשה לכך קרויס חביתין ריש"י ורמב"ם • * [ולאפסיק] ביס בין סולת ליין • עיין בפי' הר"ב בפ"ל דתמיד: דרך סלומו סיס קרב • וכתבס הר"ב פלרך ששנו בברייתא וסקרבים לא שנאום • לאפי שאין לבס תמוה מעצמס מולה בן עזאי בקרבים באחרונס:

ד חדשים לקטרת כתב הר"ב שמעשרת לכתי"ישמו קטורה וגו' ברבס' תילו • ואע"ג דבסטות קרא נופא כתיב נמי וכליל על מזבח שטא עולה מסתברא לכי כתיב עושר אלא שיתא כתיב • אלא"כ נמלאו הכל עשירים דעולה שכיחי טובא למוקרין ומוקבין • גמרא • * ועיין במנחות פ"ל משנה ל': כמי מעלה אבריס מן שכבס ולמטה במזרח • מ"ס הר"ב בסוף בסוף שקליס מחתלה מחני כבס ולמטה במזרח • עיין מ"ס בזס בסוף שקליס • ומ"ס שיו עושין כן בגמרא • ובמשנה ב' איתא לבמא קרא לבבית אלהים וגו' כמ"ס הר"ב שם מקום להתס לא שיך רוב עם • לבלבו אחו בכל פיס אבל הכא * דזמנא אחריתא אתו לבבולה אתת שיך

ג הפיים השני מי שוחט • מי זורק • מי מרשן מזבח הפנימי • ומי מרשן את המנורה • ומי מעלה אברים לבבש • הראש והרגל • ושתי הידים • העוקץ והרגל • החזה והגרה • ושתי הדפנות • והקרבים • והסלת • והחביתין • והיין • שלשה עשר סהנים וכו בו • אמר בן עזאי לפני רבי עקיבא משום רבי יהושע דרך הלוכו היה קרב: ד הפיים השלישי חדשים לקטרת באו והפיסו • והרביעי חדשים עם ישנים • מי מעלה אברים מן הכב"ש ולמזבח: ה תמיד קרב בתשעה • בעשרה • באחד עשר • בשנים עשר • לא פחות • ולא יותר •

ביצר

וסתי סלפנות בבסן תמיד • והקרבים בבסי • והסלת • עשרון למנחת נסכו של תמיד בבביעי ויסחביתים • תני עשרון למנחתו של כ"ג שקריבס עם סתמידים בכל יום • סב (ויקרא) מחלתס בבקר • ומחלתס בערב בסמיפי • וסיו ג' לוגין לנסך סתמיד בחשיעי: י"ג סהנים וזכין בו בפיים זס • י"ג עבודת של סהנים המוזות בסן כפי הסדר סכתוב במסנה: כלרך סלומו • בחיו סיס קרב סתמיד • ת"ק סבר הטוב וסיפס קרב חתלס • ובזעזתי סבר כלרך סלומו • הרלס והרגל • הזס וסגרה • ושתי סידים • ושתי סלפנות • העוקץ והרגל • הזס סלהס כבן עזאי: ר חדשים לקטרת • כך סיו מכריזין בעזרה • כלומר מי שלא זכה בקטרת כל ימיו יבא ויפיס ולא סיס מניחין למי שזכה בס פעם אחד לשנו' בס מפני שמעשרת לכתיב (דברים ל"ג) ישימו קטורה באפך וכו' ברך ס' חילו ולפי שכל כבן המקטיר קטרת סיס מעשר ומתברך בבילה • לפיכך לא סיו מניחין לשנות בס אלא כדי שיסיו הכל מתעשרים ומתברכים בס: חדש"ם נס ושנים • מי שזכה בפיים פעמים אחרות ומי שלא זכה בו מעולם • באו והפיסו: מי מעלה אברים מן הכבש למטה • כשסיו מוליכין האברים מבית המטבחים לא סיו מוליכים אותם לנשמה • אלא מוחנים אותם מחני כבש ולמטה במזרח • ומפיסין פיים אחר • מי מעלה אותם ממקום שנתנו בכבש למזבח • וסיו עושין כן משום ברוב עם שלרת מלך: ה תמיד קרב • משעת הוצאת אברים ומילך קחשיב: עצמו

ר"ע מברטנורה

מי שוחט • את התמיד מי זורק וכו' • כל העבודות שלא בפיס אחד הן שמי שיכלה בו התחבון כמו שפירשנו זכה • וסוא זורק את הדם למזבח אחר שקבל הדם במזרק • שהזורק הוא המקבל • וסשמוך לו שוחט • ולעפי' שהשחיטה קודמת לקבלת הדם • מ"מ מפני שעבודת הזריקה גדולה מן השחיטה • שהשחיטה כשרה בזר מה"ת בזריקה • המקבלה ואילך מצות כהונה • לפיכך זכה הראשון שהגיע לו הפיים בזריקה • וסשמוך לו בשחיטה • לשוחט את המזבח מלשן את המזלח • וכן כלם: הראש והרגל • שתי הידים בכסן שני • העוקץ הוא הזנב והרגל של שמאל בכהן שלישי • החזה הוא שמן הזנב הרחוק את הקרקע ומחזיקין אותו אילך ואילך בלא הלאי הלאי הגלעות: והגרה • מקום הוא מעלה גרה הוא הגאר וכו מחוברים קצת הריאה עם הכבד וסלב • החזה והגרה בכהן רביעי • וסתי הלפנות בכהן חמישי • והקרבים בששי • והסלת • עשרון למנחת נסכו של תמיד בשביעי והחביתים • תני עשרון למנחתו של כ"ג שקריבה עם התמידים בכל יום • סב (ויקרא) מחלתה בבקר • ומחלתה בערב בשמיני • וסיו ג' לוגין לנסך התמיד בתשיעי: י"ג הסנים וזכין בו בפיים זס • י"ג עבודות של הסנים המוזות בהן כפי הסדר הכתוב במסנה: כלרך הלומו • בחיו סיס קרב התמיד • ת"ק סבר הטוב וסיפס קרב חתלס • ובזעזתי סבר כלרך הלומו • הרלס והרגל • החזה והגרה • ושתי הידים • ושתי הלפנות • העוקץ והרגל • החזה והגרה • ואין הלבה כבן עזאי: ר חדשים לקטרת • כך סיו מכריזין בעזרה • כלומר מי שלא זכה בקטרת כל ימיו יבא ויפיס ולא סיס מניחין למי שזכה בס פעם אחד לשנו' בס מפני שמעשרת הכתיב (דברים ל"ג) ישימו קטורה באפך וכו' ברך ה' חילו ולפי הכל הכן המקטיר קטרת סיס מתעשר ומתברך בבילה • לפיכך לא סיו מניחין לשנות בס אלא כדי שיסיו הכל מתעשרים ומתברכים בס: חדש"ם נס ושנים • מי שזכה בפיים פעמים אחרות ומי שלא זכה בו מעולם • באו והפיסו: מי מעלה אברים מן הכבש למטה • כשסיו מוליכין האברים מבית המטבחים לא סיו מוליכים אותם לנשמה • אלא מוחנים אותם מחני כבש ולמטה במזרח • ומפיסין פיים אחר • מי מעלה אותם ממקום שנתנו בכבש למזבח • וסיו עושין כן משום ברוב עם שלרת מלך: ה תמיד קרב • משעת הוצאת אברים ומילך קחשיב: עצמו

עצמו • בכל יום ה' • שהם לאברים ולקרבים כלאמרינן לעיל יומא לסלת ואחד לחביתין ואחד לין: ובחג • שלריך שני נסוכין אחד לסלת ואחד לשני ואחד לין • ביל כהן אחד לבוחות של מים • שלבין שלבין • ואחד שלבין • ביל כהן אחד לבוחות שלבין • שלבין סערבים בכל יום • שנים בילם שני גזירי עצים לסוכף על עלי מערכה לכאן (ויקרא ו') ובערכו עצים על האש • אם אינו עניין לתמיד שלבחר בכבר נאמר ובעל עצים הכהן • מנסו עניין לתמיד של בין הערבים שמוסיפים שני גזירי עצים: ו' הבבר בתמיד • כאברים של בבסן הקרבים שלבין: הסלת שני בזיכי לבונה של לחם הפנים • ובשבת שבתוך החג ביד אחר צלוחית של מים: ו איל קרב באחר עשר • הבשר בחמשה • הקרבים • והסלת • והין • בשנים שנים: ז פר קרב בעשרים וארבעה • הראש והרגל הראש באחד • והרגל בשנים • העוקץ והרגל • השוקין בשנים • והרגל בשנים • החזה והגרה • החזה באחד • והגרה בשלשה • שתי ידים בשנים • שתי הפנות בשנים • הקרבים • והסלת והיין • בשלשה שלשה • במה דברים אמורים • בקרבנות צבור • אבל בקרבן יחיד אם רצה להקריב מקריב • הפשטן ונתיחן של אז ואלו שוין:

פרק ג אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה • אם הגיע • הרואה אומר ברקאי • מתיא בן שמוע אומר האיר פני כל המזרח • עד שבחברון • והוא אומר הן: ב ולמה

ביצד • עצמו בתשעה • בחג • ביד אחר צלוחית של מים • הרי כאן עשרה • בין הערבים באחד עשר • הוא עצמו בתשעה • ושנים בידם שני גזירי עצים • ובשבת באחד עשר • הוא עצמו בתשעה ושנים בידם שני בזיכי לבונה של לחם הפנים • ובשבת שבתוך החג ביד אחר צלוחית של מים: ו איל קרב באחר עשר • הבשר בחמשה • הקרבים • והסלת • והין • בשנים שנים: ז פר קרב בעשרים וארבעה • הראש והרגל הראש באחד • והרגל בשנים • והרגל • השוקין בשנים • והרגל בשנים • החזה והגרה • החזה באחד • והגרה בשלשה • שתי ידים בשנים • שתי הפנות בשנים • הקרבים • והסלת והיין • בשלשה שלשה • במה דברים אמורים • בקרבנות צבור • אבל בקרבן יחיד אם רצה להקריב מקריב • הפשטן ונתיחן של אז ואלו שוין:

פרק ג אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה • אם הגיע • הרואה אומר ברקאי • מתיא בן שמוע אומר האיר פני כל המזרח • עד שבחברון • והוא אומר הן: ב ולמה

רוב עם • מי נמי הא לבבוב עם לעקר הבולם קאי • לבבי מחלקים הבולם ולא קאי לפיים:

ה * בחג ביל אחד לבוחות של מים • עיין לקמן:

ושנים בילם שני גזירי עצים • וכתב הר"ב לבשחר כתיב ובער מבמע לחר וכנמ' לל"ם פרקין דמי שזכה בתרומת הדשן וזכה בסלל המערכה ובשני גזרי עצים כי הכי לאתו לפיים * וכתב הר"מ פרק ד' מהלכות תמיד בשם הריטב"א לומי שזכה בבקר אומר בערב לחברו זכה עמי בעון שני:

* ושנים בילם כי' בזיכי לבונה • וכתב הר"מ פ"ל מהלכות תמידין בשם הריטב"א הבעומל אחר י"ג בהנים מי"ל זוכה בבוקר אחר • ושל"ן זוכה בבוקר הבני ע"כ וכן כ"ל בבלומים של מים לעניל ולקמן:

ובשבת שבתוך החג ביל אחר לבוחות של מים • לעין מנסבין בתב אבל בשל אחר בלפי הר"ב רפ"ל לשוכה • ולבלך לא משכחת לה בחול בתמיד של בין הערבים גמרא:

ו הקרבים והסלת ושין בשנים שנים • לבבם בן הנס ואיל בן שתי שנים כלתנן במשנה ג' פ"ק לפרים • ושין בבבם הבועות הנס ובאיל שלישים הנס בכתוב בפרשת שלח לך:

ז והרגל בשנים וכו' • לא הנס מתלקים אחר לנסים לשא כתיב (ויקרא ו') אותם

ותיב"ם כל"ח אלא דלא בכל"ל ולא אתיא לי כולי ולי הכנה עכ"ל ל"ג דהכבעלים הין בורלי"ל אלא בהן שילנו ולא שייך דאתי לאנעוי דאל"ל לעשו' בשלו מה שילנה תעלא"כ בקרבנות ציבור וכן פירש הר"ב ורש"י בפ"ז דתעורה מבנה ג' דהשאי לעולדבר הוצעא כלי שיש עולה זו לבן כתו כהן כלי שיעול הטור עכ"ל ואע"ג דלתו' הסרף ל"ל ע"כ הנינו על הרש"י הלא תעינו לשון זה רק נמי בכור ח"ש ל"ל בתנו אלא ולא הכבעלי מיים ליתן לתי שולנו: מוהרא"ח ז"ל:

למתחים ולא נחתים לנתחים אלא הבר הבלם הין מקריבין אותם שני בבנים ונירסת הרמב"ם בפ"ו מהלכות מעשה הקרבנות: והעוקץ והרגל וכו' • וכתבו התוס' ק"ל לסבה לא חשיב לא כלרך הלומו • ולא כלרך עלוי • ולא כלרך הפסטו • ואיני יודע מאיזה לרך תפס לו • וכ"ל המוסס המבעי ליס למתני הראש והרגל בריישא • ונקתי בסו הרגל בבנים נקיט נמי שרגל של שמאל בבנים ונקתי העוקץ בבלים ומקדמים מסוס לנבי עלה תמיסה בבלי הלבי לעוקץ ורגל שמאל וכיון לתנא לבתך לא סגי לסו בתר בתר • תנא נמי הגרה הסוא בבלבה • וכיון לבעי למתני הגרה בתוך הקרבים • ונקתי לסו בסילרא לריש"א שתי יולות ושתי לפנות עכ"ל • אבל לשון הרמב"ם בפרק ולבר תני הבר לנית לכל חד וחד אלא חד בבן • ובב' וסב' מוליכין הרגל של ימין • והבי וסב' מוליכין את העוקץ וכו' הרי הסוכר הבבלר בהגהות הרמב"ם

ב כל המיסך את רגליו • פי' הר"ב מלי לנקביס גדולים • ומסיים רש"י • ולשון מיסך כמו מילן המיסך על הארץ • לפי שסלורך בנקביס גדולים מרע על ברכיו ומכסה גופו את רגליו • וכן בשאול כתיב (שמואל א' כ"ד) ושם מערה ויבא שאול לסיך רגליו:

קדוש. ידים ורגלים • מן סכיור רש"י • וכגמרא בשלמא רגלים משום גילוחת • אלא ידים מ"ע • אמר ר' אבא זאת אומרת מצוה לשפשף ידיו הגלוחת סמוכין על רגליו אלא יצא בהן חוץ ונראה ברוח שפכי שאין מי רגליו מקלחין אלא שוחתין • ויצא לעז על בניו שאינם שלו:

ג לעזרה • לעזרת ישראל כן פי' הר"ב במשנה ה' פ"ק זבחים • ואני אתרכתי לטוכית שבהבריו כן הוא בספר תורת כהנים • סימן ע"ח:

* לעבודה. פי' הר"ב לאו דוקא ומסיימי התוס' אלא אפי' לחיטה ולאו עבודה היא מוכח לקמן לבני טבילה ואפי' בלא עבודה רק שנכנס לעזרה וכן מוכח בירושלמי דקאמר לא הוה לבר לעבודה אלא אפי' אלא לעבודה וכן מוכח עד שיטבול • פי' הר"ב שהלבריי ק"ו מה כ"ג שאינם מקדש לקדש כו' • אע"פ שטבל בבר טבילה חסרים באחר קדוש • ואע"פ שאינו כ"ג לקדוש טפי ואע"פ שאינו עליו כל עבודת היום וחייב וחייב טפי מחוך כך • ומחתת שבפרת היום מרובה אפ"ם לריך טבילה וכו' כל אלו חומרות לריך לסמיים בק"ו לאלה"ם מיכא לאפרך • כ"כ התוס':

חמש טבילות ועשרה קדושין • לכתיב (ויקרא י"ו) בגדי קדש הם ורחץ בשרו במים • ללמדך שכל חליפות קדש בו ביום טעון טבילה • ומנין שכל טבילה לריכה ב' קדושים מ"ל ופשט ורחץ • ורחץ ולבש • אם אינו עניין לטבילה לנפקא מבגדי קדש תנינו עניין לקדוש • לכתיב (שם) ופשט את בגדי הבד וסמיך ליה ורחץ • וגו' ולבש אחר בגדיו שלינו ורחץ אופשט ואולבש כאלו כתיב [ורחץ] תרי זמני • גמרא [ור"ש"] : ובילן בקדש וכו' • עיין בפי' משנה ו' : על בית הפרוה • עיין משנה מ' פ"ג המעשר שני • * ועיין במשנה ז' : חוץ מזו כלבל • פי' הר"ב הרמשנה • וכתבו התוספות שבדא הוא כיון לאכתי לא נתקדש בבגדי קדש שיטבול בחול : ד' פשט ירד וטבל כו' • כתב הר"ב וטבילה ראשונה זו כו' לא הוצרך קדוש כו' • ואקשינן בגמרא לתשעה הוו ולעיל תנן עשרה קדושין • ומשנינן קדושא בחדא כי פשט בגדי קדש ולבש בגדי חול עביד ליה סתם * ועיין במשנה ו' :

* ונשתבג • פי' הר"ב ונתקנא עיין מ"ש במשנה ה' לשבת בס"ל : * וקדש ידיו ורגליו • פי' הר"ב מן הכיור וכן פי' רש"י • ולא דיקא דשא תנן בפרק לקמן משנה ה' וסוס בקיצון של זכב • וכן כתב הרא"ש בכאן :

קרצו • כלכתיב (ירמיה מ"ו ה') קרן מלפון בא בא • ומתרגמינן עמתין קטולין מלפונא ייתון עליה • גמרא : ומ"ק • נקרא הסלמת הפעולה מיום פעולה אתמיה • הרמב"ם • ומוסאל ממורק ומטוף (ויקרא מ') ומרקו הרמתים (ירמיה מ"ו) שעניים לתלות וגמר כלי על שלימות לתלותו : על ידו • כתב הר"ב בשבילו • וכתב רש"י כמו קולן אלם ש"י עמנו (לתקן במשנה ו' פרק ז' לבבא מליעא) :

ב ולמה הוצרכו לכך • שפעם אחת עלה מאור הלבנה ודימו שהאיר מזרח ושחטו את התמיד • והוציאוהו לבית השריפה • הורידו כהן גדול לבית הטבילה • זה הכלל היה במקדש: כל המיסך את רגליו טעון טבילה • וכל המטיל מים טעון קדוש ידים ורגלים: ג אין אדם נכנס לעזרה לעבודה • אפילו טהור עד שיטבול • חמש טבילות • ועשרה קדושין • טובל כהן גדול ומקדש בו ביום ובלן בקדש על בית הפרוה • חוץ מזו בלבד: ד פרסו כדין של בו"ן • ביני לבין הביאו לו בגדי זהב ולבש • וקדש ידיו ורגליו • הביאו לו את התמיד • קרצו • ומרק אחר שחיטה על ידו • קבל

כל סתם מלא בבגדי זהב: ונסתפג • ונתקנא: ונקדש ידיו ורגליו • מן הכיור שלריך לכל חליפות בגדי סיום קדוש לפשיטה וקדוש ללבישה וטבילה ראשונה זו שספשיטה של בגדי חול ס"א לא סולרך קדוש ידים ורגלים על הפשיטה: קרצו • שחטו ברוב שי אינון הכבר אלבד: ומרק אחר • וגמר כהן אחר בשחיטה לפי שאין קבלת הדם כשרה אלא בכ"ג ולריך לעסר ולקבל: על ידו • בשבילו אי נמי על ידו אחריו ושאוך לו כמו ועל ידו שחוק • בספר ערוך (ג'): סבין

ה בין לם לאבריים • לאו דוקא לם • תנן לעיל וקבל את הדם וזרקו נכנס לסקיר קטורת • ולסטיב את הנרות • ולהקריב את הדם ואת האברים • אלמא סיתם קטרת קריבים בין לם לנרות ולא בין לם לאברי • אלא לא בא אתנא עכשיו לומר הסקרבות זו אחר זו אין סיי אבל רבא לומר בלבל אלא סיתם זריקת הדם והקרבת האברי • רשפים זו אחר זו אם אי הקטר סיתם מפסקת ביניהן וה"ם נמי אסטבת הנרות סיתם ביניהן לאחר הקטרת קודם הקרבת האברי: אסטנים שנופו מלונן ובר: מתנין לו תנין בערב יה"כ: ומטילין • ביום הכפורים לתוך תוך בנין בית טבילתו: שתפיג • לסטיר לנתן במקלת כמו מפיג יינעתן: ו לבי הפרה ס"מכסף פרסו סדין של בוץ בינו לבין העם קדש ידיו ורגליו ופשט • ר' מאיר אומר פשט קדש ידיו ורגליו • ירד וטבל עלה ונסתפג • הביאו לו בגדי לבן • לבש וקדש ידיו ורגליו • ז בשחר היה לובש פלוסין של שנים עשר מנה ובין הערבים הנדונין של שמונה מאות זוז • דברי ר' מאיר וחכמים אומרי בשחר היה לובש של שמנה עשר מנה • ובין הערבים של שנים עשר מנה • הכל

ולהטיב את הנרות עיין במסי' ב' לפרק קמא: ואת האברי' ואת האבריתים • תימה הלא תנן והסלת והרמב"ם סתתיק נ"כ סמנסם כלשונה בפ"ב מהלכות עבודת יום כפור: ה בין לם לאברי • והגמר' יליף לה מסוס דבקטורת כתיב בבקר בבקר ובהעלות את הנרות ומ"ש הר"ב והגרות נמי קלמו לאבריים • עיין מנסם ב' לפ"ק ורש"נ לתמיד: של בין הערבים • בין הערבים לנסכי • לכתי' (במדב' כ"ח) כמנחת הבקר וכנסכו תעשו מה מנחת הבקר קטורת קודמת לנסכי • אף כאן קטרת קודמת לנסכים • ומלא כתיב באברי הבקר אלא כמנחת הבקר • אלכך למנחת קדים ולא לאבריים • גמי • *וסם נסכים מפורש ברים פ"ה דשקלים:

אסטנים • עייפי' המלי' במסנה ו' פרק ב' לברכות:

שתפיג • עיין במשנה ז' פ"ק: ו הביאוהו זכו' • עיין במסי' פ"ז הפרוה פירש הר"ב מכסף כו' בגמא • כפירש"י וכמ"ש ג' פ"ה המלות לתב גם כן פי' הר"ב הרמב"ם וכן כתבו התוספות בשם הערוך: רבי מאיר אומר פשט קדש כו' • לס"ל דהרי קדושי הבלריך הכתוב בין בגד לבגד תרוייהו מסוס לבושה בגדים הראתלפי' תחת הראשוני' הוא • ולדיליה במשנה ל' פשט וקדש ידיו ורגליו וירד וטבל כו' ולבש וקדש כו' אלא הוא מתני' כלבנן דתנא - גמי קס ל"א ע"ב: לבש וקדש ידיו ורגליו • הכל מודים בקדוש הבגדים שלובש ואח"כ מקדש • מ"ע לאמר קרא (שמות כ"ה) אם בנשחה אל המזבח ומי שאינו מחוסר אלא גיהה • יצא זה שמחוסר לבישה וגישה • גמרא לף ל"ב ע"ב: הינדואין כתב הר"ב מארץ הודו • ומוספת הגו"ן לא פירש • ורש"י כתב שהוא כוש כלתתרגם יונתן הוא הוא כוש עורו (ירמיה י"ג) הנילוגה • ע"כ: הוא מלאתי בתרגום אסתר מהודו ועד כוש • מן הנהיא רבא ועד כוש וזה כלבלי הר"ב: של שמונה מאות זוז • הקשו בתוספות אמאי לא קאמר ח' מנה • לכיכא למימר הוא הוא שיעור פסיעה כי הסיא למסנה מ' פ"ה לכתובות ומסנה ה' פרק ו' • ושיעור שמונה מנה הוא לרבי לימא של מנה • ועוד דמסתבא בזוזי לורי אירי דהוו לשון אל שחרית עליפי מסיהו רק אלים לומיא לרבנן • ומא י"ל אין הלשון נופל בטוב לומר שמונה מנה • והוא"ל ולא קתני כולה מלאת בלשון מנה לסבי לא קתני סך הכל כמו רבנן • ע"כ • ור"ל שבשמני ים ג"כ מותיות מנה וקריאתם מתחלפות שזה הוא בחולם וזה בקמץ • ושתי תיבות הסוות באותיותיהם ומתחלפים בנקודתם כבר על הלשון לאומרם הבופות • ולי הים נראה לתרץ לאחר לדפלוסין מונין כל הסכום וסך גדול בכללות ולכל ק' זוז קורין מנה • ובסנהדרין פורעין הסתבון ואע"פ שהוא גדול • ונקט ר"מ מדינה ומדינה כלשונה • וכלמות ראיה לזה בפ"ה לף ל"ט בגמרא ר"מ אומר מונה לאת ושתים • אחת ושל"ש • ורבי יהודה אומר שתים ואחת • אלא ואחת • אלא ואחת • אלא

לומר שטוב משל ערבית גמ' ותוס': כמשל לבור • עיין במסכת
ס"פ ז' דשקלים • וממשנה זו נ"ל שלמד הרמב"ם מ"ש בפרק ז'
מהלכות שקלים לבבלי כ"ה לענין זה • וכ"מ לא הראה מקום בזה:

ח פרק • כמו שנאמר בפי' אחרי
מות • בזאת יבא אהרן
אל הקדש בפר בן בקר לחטאת
ומשלו היה כלכתיב אשר לו:
בין האולם ולמזבח • פי' הר"ב כל
לפון העזרה היה כשר כו' עיין
במשני לקמן: ומתודה • לכתיב
(ויקרא י"ו) וכפר בעדו וגו' • ור"א
אומר כפרת המיס שעליו לא נשחט
הפר אלא כפרת הדברים ומה
דשעיר המשתלח לכתיב (שם)
לכפר עליו נמי: אנא • כתיב הכא
כפרים • וכתיב בחזרה (שמות ל"ב)
אולי אכפרה • ונאמר שם אנא חטא
העם הזה • אף כאן בא אנא נמי:
השם • לילדין הכפרים העגלה
ערופה לכתיב (דברים כ"א) כפר
לעמך ישראל אשר פדית ה' • אף
כאן ב"ש נמי • ולפי שהוא אומר שם
בכתבו • לפיכך לא הזכירו הכא
אלא הני שם • וכן אם עושין
בפיזו ומלחמן לפני ה' תעשה בלשון הכתוב לא בעי לשנויי אלא שאלו בכמוה • ומכי
שפיר למעבל בפיזו ג"ב והסיבא לסברת הרי"ן גיאות בעור מי תרכ"ת • * וגירסתינו הכא הש"ס • וכן בפרק לקמן משנ' ב' ולא כן
בפ"ו משנה ב' שהגירסא בשם הש"ס אפרים בש"ל: עיתי פשעתי חטאתי • עיין במשנ"ב לפרק לקמן • ותימה על הר"ב והרמב"ם
לנטרי לו על הש"ס ולא פירשו הכא • ובגמ' אמתני' הכא מתניין: והן עונין אחריו ב' ש' כ' מ' ל' ו' • כגמ' תניא רבי אומר כי
שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו • א"ל משה לישראל בשעה שאני מזכיר שמו של הקב"ה אתם הבו גודל ומלכות:

מ לצפון המזבח • מקשינן בגמרא מהקאמר לצפון המזבח ומשמע שהוצרך למזבח מכנגד המזבח ולצפון מכלל למזבח [לאו]
לצפון קאי • מני ראב"י היא דס"ל סבי • ומא מתניתין לעולל לחצן בין האולם ולמזבח • ומאמר בין האולם ולמזבח
שמע מינה דס"ל דמקצת מזבח בצפון קאי ורא"ם היא • ומשמע מני בין האולם ולמזבח • כלומר שמוך לבין האולם ולמזבח ואלא
מקום לפונית של המזבח ולא כנגד מערב המזבח ולבין האולם ולאו בצפון הוא ולפי לשון הר"ב לעולל שכתב כל לפון העזרה היה
כשר כו' שיש כרבי דף ל"ו דסבירא ליה דאף הצפון שבמחרה העזרה כשר אלא רבי אליעזר בר"ש לא מכשיר אלא כנגד המזבח
לצפון ובמערב על האולם • והר"ב נמשך בפירושו אחר פסק הרמב"ם בפרק ה' מהלכות בית הבחירה שהכשיר כל לפון העזרה
מכותל האולם עד כותל מזרחי של העזרה כו' • אבל לריך עיון בדבריו שם שהוא מוכה ומלך מכותל לפונית של עזרה עד כותל
המזבח רוקב אשים ומתנה • * (ובפירושו ריש פרק ה' זבחים כתב שכך מוכח בהוספתא ורא"ם שם רפ"ו והרפסה בתשות)
ובדרפ"ם למהות חנן שרוחב העזרה קל"ה אמה שמחציתו ס"ז ומחצה ומ"כ הוה ליה לטוסיף בצפון העזרה הכשרה לשחיטת קדשי
קדשים עד ס"ז ומחצה • ועוד קשה דבפרק ה' מהלכות עבודה י"ב העתיק המחבר לעולל כלשונם בין האולם ולמזבח • שמעת מינה
דס"ל דכל היכא דיש לו לפון אפילו כנגד המזבח כשר • ואלו הכא אינו מכשיר אלא מה שבין המזבח ולצפון וכנגדו למערב ולמזרח •
אינרא דבעל כ"מ בפרק ג' מהלכות עבודה י"ב מלהבה הרמב"ם היכן מגריל במזרח העזרה בצפון המזבח • ביאר שעשה הרמב"ם
לפסוק דראב"י למזבח ולאו בצפון קאי • דלאמר הכא בגמרא • ומקשה לו הלשון דבפרק ה' בין האולם ולמזבח ובחר שראה שלריך
לסגיה בין האולם ולמזבח עכ"ל • ואם תקן וסגיה לתבר פרקיו שבהלכות עבודה י"ב עליון לא נתקן מה שכתב בפרק ה' מהלכות
בית הבחירה כמ"ש דבסליק מוכח דס"ל למזבח בצפון נמי קאי • ולכן נראה לי לי"ש דברי הרמב"ם דס"ל דלא כראב"י • ושעמו
לעולל בחר המנות לשון מלות לפוס הוא מוסבות

מוסבות מזבח בצפון נמי קאי כמ"ש שם הש"ל • ולפיכך פסק כאותו שחוס • (וכפ"ק דמכלתין קף י"ו עיין בפירש"י בגורסא שהוא
מיוה דלאותה גירסא משנה דמזוח לאו דראב"י היא) ואיהו לפונו צ' מתלוקה בברייתא מקירו של מזבח לפוני ועל כותל העזרה •
וכנגד כל המזרח דברי רבי יוסי בר"י • ר"א בר"ש מוסיף אף בין אולם ולמזבח • רבי מוסיף אף מקום לריסת רגלי כהנים ורגלי
ישראל • אבל מן החליפים כו' • גלבולא הוי הגלי מזבח בצפון נמי קאי • וש"ל לרמב"ם לרבי מוסיף • לא מוסיף בכלי לפון קאי אלא
כל שכנגד בין המזבח ולמזבח
וטעמא מסוס לה"ל בר"י בר
יסודה בחלא ופלינ עליה בחלא •
לר"י בר"י סובר לזוקא כנגד כל
המזבח • וטעמו לבעינן על ירך
המזבח לפונה • בחלא הש"ל על
ירך כלומר מקיר המזבח כו' מולפ
ליה רבי ופלינ עליה הש"ל לכל
שכנגד סירך למערב ולמחרה נמי
בכלל לפון • ומחא ליה לרמב"ם לסמוכן בכל מה שנוכל ולוקא
דאבר"ם לנקפ בלינגיה אף בין האולם ולמזבח לילים ולאי
מריך לומר הש"ל אף כנגד המזבח במערב כל שהוא בצפון וכל
כשר • אבל רבי נוכל לומר המולה לר"י בחלא כלאמרן וסיים
גמ' טעמא דבעינן בגמרא למוקים מתמיתן בין האולם ולמזבח
כר' אליעזר בר' שמעון משום לא"ה נקט סך ליפנא אבל רבי אע"ג דמרחיב הצפון למערב ולמזרח • אבל מקום אפשר הש"ל
לוקא בכנגד מה שבין כותל מזבח למחל לפונית העזרה • אלא דבעי תלמולא אפי' תימא רבי כו' • וסובר הרמב"ם דלעולא הוא •
אלפי אלמא לרבי אינו כשר אלא כנגד מה שבין הקיר וכו' ומשום דהלכה כרבי מחברו פסק כמותו והשונה לר"י בר יהולה מה
שוכל • ובירושלמי לגרסא אחת איהו לפונו של מזבח שהא כשר לשחיטת קדשי קדשים מקירו של מזבח הלפוני על כותל העזרה
המזרחי • ע"כ • וכל שכן על מחל אולם ומלשמעת ליה למכשר על כותל מזרחי רבי ואפילו הכי לא קאמר אלא מקירו של מזבח
אלא הכתיבנא • ולא"ל לירושלמי מוכח בדרום קאי דאם כן לימא כל לפון העזרה וק"ל • והשתא מ"ש בפ"ג מהלכות עבודה
י"ב בצפון המזבח ניחא דהא אמרן דלילים אינו כשר אלא מקיר וכו' • והלכך לוקא בצפון המזבח משוך וכו' ולאו מטעמא דשבר
ליה בראב"י דאין מזבח בצפון אלא כרבי וכלאמרן • וז"ש בפרק ה' בין האולם ולמזבח • אם נפסל לבנייה יש לך על מי לסמוך על
בעל כ"מ ז"ל • ומיהו לאו מטעמיה אלא כרבי וכלאמרן • א"כ אין לבנייה וי"ל לסמוך על המקומות פרק ה' מהלכות
בית הבחירה דשם אף על גב דבגמרא אמרינן לשכי קאתר שתכף כו' • אם זה לדברי הרמב"ם כפי עניות דעתי ומקנה כתבתי גם כן אם
לסמוכה אף על גב דבגמרא אמרינן לשכי קאתר שתכף כו') כל זה לדברי הרמב"ם כפי עניות דעתי ומקנה כתבתי גם כן אם
בספר תורת הבית סימן מ"ג • * (ועיין מ"ש בש"ל פרק ה' דתמיד) אבל לגאון הר"ב שכתב לעולל כל לפון העזרה היה כשר
ראה ולאי דס"ל כשמיא בגמרא • לתמיתין בין האולם כרבי • ומשמע רבי ס"ל לכל לפון אפילו שכנגד מזבח עגמו בין למערב
בין למזרח כשר • ומלא כתב בשמעתיו זאת לקוק לצפון בגמרא • נראה לשבירא ליה לאין הלכה כראב"י בזה • אלא דמזבח
בצפון נמי קאי • ובמשנה לעולל כרבי • ומטעם שכתבתי לרמב"ם לתמיתין לסוף מזות נמי מוכחת לשבירא דמזבח
בצפון נמי קאי:

אשברוע • כתב הרמב"ם ומא בלי עברי ברוש • אבל בתרגום יונתן בפסוק ברוש תלשר ותאשור בירון מודנין ומשכרוני ישעיה
מ"א וס' • * וכך העתיק הרמב"ם בעלמו רפ"ב לנגעים • וכן כתב שם הרב:
מובני • פי' הר"ב גלגל לשקעו בכור שיהו מימיו מתוכרין כו' וכן כתב רש"י וכ"פ בסוף פ"ק לתמיד • ותע"פ שהפסר לשלשו
לבור והוא מפל מאילין אולי ירחים אמא יתקלקל אז ישבר מ"ב דדרך כבוד הוא אלא לשלשו ושיפול מאלין אלא יגלגלו
כלאים שתם על כלין וכל שכן כלי קדש • ואיהו לשוניא דפ"ב דזבחים קף כ"א ע"ב דפליגי רב חסדא ורבי יוחנן לרבי יוחנן מבערב
משקע ליה ולרב חסדא קודש עמוד הפאר לזה זמן פשוט • מוכח אשתם לרבי יוחנן דמשקע ליה בערב לא שיה לריך לגלגל
לשקעו דמשלשו ומפל מאילין לבור אלא להשלותו בשחר שיה לריך לגלגל כדי להשמיע הקול כלאיתא בתמיד פרק קמא ופרק ג' •
ולרב חסדא דמשקע ליה דמוך לעלות השחר שי' הא בגלגל להשמיע הקול שהוא דמוך לעלות השחר • ומאלא לפי זה דמפרשי
לסו ריש ופרי"ב אליבים דרב חסדא דמשקע ליה על ידי גלגל ושיה דמוך לעלות השחר אלא זמן פסולו בלילה • ובסוף פ"ל לשוכה
מפרשים שהו משקעין אותו בערב • ושיהו כר"י ועיין פ"ב לתמיד מסכת מ' • עוד עיין פי' הרמב"ם שכתבו הר"ב בפ"ק לתמיד •
ועיין מ"ז שם הש"ל • ומ"ש בעל כף נחת בפ"ק לתמיד שמעו גלגל אלא קנה בתוך קנה תלול כלאות מכחול בשפורפרת ומקוש
בחוט וע"י מעמוע המכחול

מעלין סמים ע"כ חתת המחבולה מפורסמת במקומינו ואינו
כ"ל מבגמרא דקאמר גלגלת המסקע ליה וכן בזבחים דמסני לרב
חסדא דמסקע ליה ופריך אי מסקע ליה מי מסחמע קליה
מסקע ליה בגלגלת • שמע מינה דסקוע משמיע קול ובתחבולה
שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה • מונבז
המלך היה עושה כל ידות הכלי של יום
הכפורים של זהב • הילני אמו • עשרה
נרשרת של זהב על פתחו של היכל •
ואחדיא עשתה טבלא של זהב • שפרשת
סוטה כתובה עליה • נקנוד נעשו נסים
לרלתותיו • וחין מזבירין * אותו לשבח •
יא ואלו לנגאי • של בית גרמו • לא רצו
ללמד על מעשה לחם הפנים • של בית
אבטינס לא רצו ללמד על מעשה
הקטורת • הגרוס בן לוי דהיה יודע פרק
בשיר • ולא רצה ללמד • בן קמצר לא
רצה ללמד על מעשה הכרכב • על
הראשונים נאמר זבר צדיק לברכה • ועל
אלו נאמר • ושם רשעים ידקב •

פרק ד טרף בקלפי • והעלה שני גורלות • אחד

נכרסת • ממרים • שפרשת סוטה כתובה עליה • ולא יצטרך
לכתיב מורים לכתוב ממנה פרשת סוטה • מיקמר • סם אלם •
נעשו נסים לדלתותיו • שסלק לגלגסגריה של מלריס לסביבת
לתחת • בחזרתו עמד סער גדול כים לטבען • נעלו אחד מיהן
וסטילום בים לסקל מעליסם בקשו
לסטיל סאחרת אמר לסם סטילוני
עמס מיד נת סים מוטעפו כיון
סגיטו לגמל של עכו • סתם
מבלבלת ויולאת מחתת לופני
ספינה • יא לא רצו ללמד על
מעשה לחם הפנים • שלא סיו
יודעים עלר אומנים לרלוחו מן
סתמר שלא יהא נסבר מפי סיים
עשוי כמין תיבה פרולה • לא רצו
ללמד על מעשה הקטרת • מכירין
סיו בעשב אחד שסמו מעלה עשן
וכשסיו מערבים אותו עם סממי
הקטרת סים עשן הקטרת מתמר
ועולה כמין מקל ולא סים פוגע
מילך ומילך • פרק בשיר הכרעת
קול נעימה • על מעשה הכתב •
קוסר מרבעה קולמוסים בארבע
אלבעותיו וכותב שם בן ד' אותיות
כאחת • על הרשומים • בן מלאה •
וכן קטין • מוכז • וסלני אמו •
ומיקמר • ועל סאחרונים • בית
גרמו • ובית אבטינס • הגרוס בן לוי • וכן קמצר יאע"ג לבית
גרמו ובית אבטינס • נתנו טעם לדבריהם שלא רצו ללמד שלא
ילמד אדם שאינו הגון וילך ויעבור עבודה זרה בכך • לא קבלו
חכמים את דבריהם •

פרק ד טרף בקלפי • טרף חטף ולקח פתאום בחטיפה •

[בקלפי • שסינו למעלה וקלפי סיתה שם
ולמה בחטיפה] כלי שלא יתכוין לסבן בחמשמו איזה של שם
ויטלנו בימין לפי שסי יפה סיה כשהיה עולה בימין • ושעלה שני
גורלות • אחד בימין ואחד בשמאל • ושעירים עומדים אחד
לימין ואחד לשמאל ומתן גורל שעלה בימין על שעיר של ימין
וגורל שעלה בשמאל על שעיר של שמאל • לפי

ל"ו חטאת • שם המפורש סיה מזכיר והוא שם של יו"ד ה"א
כמו שסוא נכתב • רבי ישמעאל אומר לא סיה צריך מי • ואין
מלבסה כר"ו • וכן עונים אחריו • כשמזכיר את השם • ב לשון של
זהורית • אמר לבוש אלוס • כנגד בית שלותו כנגד שער שיולאו
בו • ולבשתו • סיה קושר לשון של
זהורית כנגד בית שמיטתו • כלומר
בלאורי ושסתא לא אתי לאתחלופי
בשעיר המשתלח שהם בראשו וזה
בלאורו ותרוויהו בחד שעירים
לא מתחלפי שאלו לשון של זהורית
קשורה בשם ושעירים אחרים אין
לשון של זהורית קשורה בשם •
עוזיתי פשעתי חטאתי • מתני"ר"מ נתנו
סיה דילוף מקרא לכתי' (ויקרא י"ו)
ומחולה עליו את כל עונות בני
ישראל ואת כל פשעיהם לכל
חטאתם • אבל חכמים פליגי עליה
ואמרי עונות אלו זזונות • ופשעים
אלו מרדים • חטאים אלו שגגות •
לאחר שמחולה על הזזונות ועל
המרדים מוזר ומחולה על השגגות
בחטאים אלא אומר חטאתי עויתי
פשעתי וכן בכולו סוא אומר (תהלים
ק"ו) חטאנו עם אבותינו העוינו
והרשענו הלכה כחכמים • ומסו זה
שאמר משה (שמות ל"ד) נשא עון
ופשע וחטאה • כך אמר משה לפני
המקום בשעה שישראל חוטאים
ועושים תשובה עשה לסם זזונות
כשגגות • ג ממרם • מגיס ומגער
ומערב בו שלא יקפה כשיסשה על
שיעשו עבודת הקטורת • על הרוכב
הרביעי • כל שורה והורס של אבני
הלפה קרויס רובל • ולא לפרש
רובל הרביעי שבהיכל שור' רביעי'
שבתוך ההיכל מפתח ההיכל ולפנים
הסא כתיב (ויקרא י"ו) וכל אדם לא
יהיה באהל מועד וכו' אלא תני
רובל הרביעי של היכל כלומר רובל
הרביעי שבעזרה • כשיולא מן ההיכל לעזרה מוצא את הרובלין
ומניחו על הרובל הרביעי וסם עומד הממרם בו • ולאן בתוך
ההיכל אלא כלאמרן :

אחר כתיב עליו לשם • ואחר כתוב עליו
לעזאזל • הסגן בימינו • וראש בית אב
משמאלו • אם של שם עלה בימינו הסגן
אומר לו אישי כהן גדול הגבה ימינך • ואם
של שם עלה בשמאלו • ראש בית אב
אומר לו אישי כהן גדול הגבה שמאלך •
* נתנו על שני השעירים • ואומר לי"י
חטאת • רבי ישמעאל אומר לא הה צריך
לומר חטאת • אלא לי"י • והן עונין אחריו
ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד :
ב קשר לשון של זהורית • בראש שעיר
המשתלח • והעמידו כנגד בית שלוחו •
ולנשחט כנגד בית שחיטתו • בא לו אצל
פר שניה וסומך שתי ידיו עליו ומתודה •
וכך היה אומר • אנא השם • עויתי פשעתי
חטאתי לפניך אני וביתי • ובני אהרן עם
קדשך • אנא השם • כפר נא לעונות
ולפשעים ולחטאים • שעיתי ושפשעתי
ושחטאתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם
קדשך • ככתוב בתורת משה עבדך •
(ויקרא י"ו) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר
אתכם מכל חטאתיכם לפני יי' תטהרו •
והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו
לעולם ועד : ג שחטו וקבל במזרק את
דמו • וניתנו למי שהוא ממרס בו • על
הרובד הרביעי שבהיכל כדי שלא יקרוש •
נטל מחתה ועלה לראש המזבח • ופנה
גחלים אילך ואילך • וחותה

פרק ד **אישי** • אלוני • כ"פ סר"ב במשנה ג' פרק קמא :
ב קשר לשון של זהורית • סימנו כלי שלא
יתחלפו כלפי' סר"ב ולקחו של זהורית לאסמכוהו מקרא דלא
יהיו חטאיכם כשנים כשלג ולבנו (ישעיה א') עיין סוף פ"ו :
זהורית • פי' סר"ב לבוש אלוס •
תרגום ותולעת שני ולבע זהורי
רמבים : ובני אסרן • לתרי זמני
כתיב וכפר בעדו ובעד ביתו • קמא
לעונותיו ועונות ביתו • והניין על
אתיו הכפרי שכלן קרוין ביתו שנאי
(תהלים קט"ו) בית אהרן וכך הוא
יפה להתודות בתחלה עליו ועל
ביתו למובד שיבא זכאי ויכפר על
הטייב ואל יבא חייב ויכפר על
הטייב כלתחני בגמ' לסכא וחו בגמ'
פ"ס קף נ"א מקשה סיכי מכפר לסן
כפר לגאו דלסו (דסא מאסר לו
ולפינן המשלו הוא מביא כמו"ם שם)
ומשני דרחמנא הפקיר ממונו שבו
לכל אחין הכהנים : * אנא השם •
וכן הוא בפרק לעולל משנה ה' :
ועיין לקמן פ"ו משנה ב' :
לעונות ולפשעים ולחטאים כתב
סר"ב אבל חכמי אמרי עונות
אלו זזונות וכה"א (במדבר ט"ו)
הכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה
פשעים אלו מרדים וכה"א (מלכי'
ב'ג') מלך מואב פשע בישראל בי)
חטאות אלו שגגות וכה"א (ויקר' י')
נפש כי תחטא בשגגה גמרא • ומ"ם
סר"ב ומסו ז"ם משם ומשא עון וכר
בגמ' בברייתא אית' בלר"מ הכי תני
קראי והתולם וגו' ומשא עון וגו'
ומשא קא מסלר אלא מה שאמר
משם משא עון וגו' ובקר' לוסחולם
לא מסלר ולא מילי • ורבנב"ם פי'
לם"ל לתכמ"לבסילר' לא קא מיירי
קרא • ולא בא הכתוב אלא לכלול
מיני הטומות ע"כ אבל בתי"כ ראיתי
מה שאמר משה נושא עון וגו' ואומר והתולם וגו' אלא כיון
שהיה מתולה על הזזונות ועל המרדות כאלו הם שגגות נפנינו :
ג שחטו והבל במזרק • נראה לה"ר קרלו ומרק אחר על יגו
כמו בתמיד לתקן בפ' לעולל אלא שקבר התנא בלשון
וסמך אלעולל לזיל בתר טעמא : מזרם ומי שלא יקרוש • והמלה עברית כמו שנאמר (ביחזקאל מ"ו י"ד) ומנן שלישית הסין
לרוש את הסלת ובארמית מתורגם מרוח אשך ממרים פחלין ומלת יקרוש עיין במשנה ה' ע"ה לפסחים :
הרובד הרביעי שבהיכל • פירש סר"ב כלומר רובד הרביעי שבעזרה כשיולא מן ההיכל לעזרה כו' ומלגקט בעזרה ה"מ תרתי
מיקרי אלא לאולם והיכל אלא קדושה • ואולם נמי אוכל מעשר

מיקרי והוא סברת רבא בגמרא • ועוד ס"מ לחוץ לאולם בכל
העזרה לא פרשי בשעה שמקטרין לפני ולפנים • מה"ק לספ"ק
לכלים כפי הר"ב סס • אבל כפי הרלב"ם משוגת גמר להבא •
לריכא פלוגתא בסכי • ולרי"ו נמי לא פרשי בין האולם ולמזבח
בשעה שמקטיר לפני ולפנים • וכן
כתב הר"ם בפי' למסכת כלים •
וכ"כ שם הרמב"ם :
ותורה • לשון עברי הוא לתחות
אם מיקוד (ישעיה ל:)
רמב"ם מסכם לקמן :
כן המעוכלות הפנימות • כמו
המאוכלות בא"ל"ף שמתאלף
בינו"ן שהם ממוצא אחד וסוף פ"ק
דחמיר גרס בא"ל"ף • ופי' הר"ב שם
הגחלים שבאמצע הם שנתאכלו
היטב ואין קרובים לאות לשן ע"כ •
ומפני כן במשנה ה' פ"ה לתמיד
גבי מחייה אם לקטרת שבכל יום
כתב הר"ב לי"ג מן המאוכלות
הפנימות שהן קרובים לשן •
דלהרבה גחלים נסות ומערות
היה חותה ע"כ • ונראה בהוכחת
משנתו להבא לא היה כתוב כלל •
לפיכך לא הולרך לכתוב לי"ג
אמא"כ הם שהיה כתוב כן
בהוכחת משנתו • וכן הרמב"ם
בפרק ד' מהלכות עי"ב כתוב ותותה בה אם מעל המזבח ולא הסיר מן המאוכל ולא בפי"ג מהלכות תמידין כתב ומעל מן הגחלים
שנתאכלו • קרוב לומר דהבא ל"ג המשנה ובתמיד גרים • ולענין קושית הר"ב בתמיד כבר השיבו הרלב"ד להרמב"ם ואמר אמין זה
בהוכחות המלוויקות לענין קטרת • אבל בענין תרומת הדשן ע"כ • ומ"ש בכ"מ דבשעת המתני' דפ"ה דתמיד משמע דלענין קטרת
מחייה ואינו יולע הוכחת אחרת ע"כ לא הבין בזה להרלב"ד כלום הגם הא סובר ולא דבשעת הדסיה מתני' דפרק ה' דלענין
קטרת היא אבל לא ה"ק דבהוכחת מלוויקות (הרלב"ם ולא ז"ל) לא מתייה בפ"ה לענין קטרת דסיכי מחייה בספ"ק לענין תרומת
הדשן • אבל נ"ל לייחב דברי הרמב"ם הוכחה הדשן כתב ותותה הן הגחלים שנתאכלו בלב הא • ובקטרת
רפ"ג לא הזכיר אלא הא • אפשר לומר שזהו חלוף הוכחתו דבתרומת הדשן גורס הפנימות והן שקרובים לשות לשן • ובקטרת ל"ב
פנימות אבל גרס מאוכלות והן גחלים הנערות מאד ואינם קרובים לשות לשן כמו הפנימות ובקטרת לפני ולפנים שהיה לקח
מן הלקח ועוד הוכחה דבתרומת הדשן לא הזכיר אחר מאוכלות לבד * ובתו' פ"ו דזבחים לא ס"ל הטוב המלות
דבין הכא בין בקטרת לכל הגחלים ל"ג הפנימות : על רובד הרביעי שבעזרה • לכאורה היינו דבין ריפא לסופא לבריתא הוא מונח
מהכל ולתון והכא מונח מרילתו מן הכבש והוא פונה למול הסיכל • הא אם לאו הכא אמי ברובד לעיל מיירי מ"ם דהכא
מן שבעזרה ובריתא מן שבהיכל ואמרינן תני של היכל ומיהו בירושלמי גרלה לבתרא רובד מייתי דאריתא קאמר הכי (פ"ק הי"ה)
מתני' על הרובד הרביעי שבעזרה • והרמב"ם פ"ל מה' ע"ב כתוב בהיפא על הרובד שבעזרה ולא הזכיר הרביעי :
ד בשל כבש • פי' הר"ב להחזרה הכבש על ממונן של ישראל • הכי תניא קם מ"ל ע"ב • לא בל כבש ולא בל וחב כתוב בחורים אלא
כלעדים" ואלו אמי חפיקן ו"ל בר"פ קם ל"ח החזרה הכבש הו' שנאמר (ויקרא ו"ל) ולוה הכהן ופנו את הבית וגו' על מה
הכבש תורה על פנין של כלי חרס אמין לבם בוהרים במקום ה"כ הכבש על ממונן הקל וכו' : הוחתה בם: אלא הו' • עיין מגנה פ'
פ"ה לתמיד : והיום אחוס • פי' הר"ב מזבח הקרבי זבח פרדים והיא המחבר שבשבעה זהבים המי להו רב הסלא בם"ם קם מ"ל
לכל המאוחר בחשבון הוא החשוב • ה"ג עשמא הוא"ל ומומה לרם פרים ומלות הוה לבהיה לם הפר לפני ולפנים ולפני הפרכת ועל
מזבח הפנימי : והיום מוכיח מלא חפניו • שמכניס לפני ולפנים הוא לבל מפרים של אחריה ושל ערבית הנתון על מזבח הפנימי רש"י :
והיום דקה מן הדקה • זו שהיה מכניס לפני ולפנים היה מחיר ערב יום כפור לאכתשה ומחקה הדק רש"י :

ה עולין

ומחקה • אלא הגחלים ומניח אלא המתחה על שיחפון בחפניו
הקטרת • ויתן לתוך הכף • ולאחר כך יכנס כף ומחתה
לפנים : ד בכל יום • בשמחתה נחלים ממערכה שהיה של
קטרת לסכנים על מזבח הפנימי לקטרת שחרית וערבית :
מחתה בשל כסף ומערב בשל
זהב • ולאו מחתה בשל זהב
שחתיית הגחלים אמתה
הכלי ומחתרתו • והחורה הסה
על ממונן של ישראל : והיום
מחתה בשל זהב • שלא לסטרית
על הכן נחל לערתה מכלי אל כלי :
כבלה • שהיה לופנה עבה :
הים קלה • שהיה לופנה לק :
והיה מרוכה • כלי שתבלא ורוע
הכן גחול מהיעתו : והיום
אלוה • מזהב הקרוי זהב פרוים
על הה שלומה לבם פרים :
פרם • חלי מנה : דקה מן הדקה •
לכתיב (ויקרא י"ו) ומלא חפניו
קטרת הנים דקה • ונה תלמוד
לומר • ולא כבר נאמר (שמות
ל') ונתת ממנה הדק • אלא
לומר לך שקטרת של יום הכפורים
הנא דקה מן הדקה :
ה בכל

ה בכל יום עולין במזרחו של כבש • לאמר מר כל פינות שאתה
פונה לא יהיו אלא לדרך ימין שהוא למזרח שהרי הכבש בדרום
לדך עולין במזרחו של כבש שהמזבח לפנות לימין : והיום הכן
גדול • מהוס הכבוד להראות חביבותו שהוא הכן בית ומולך
במקום שהוא חפץ מה שאין שאר
הכהנים רשאין לעשות כן : ו בכל
יום היו שם • במזבח המלון: ארבע
מערכות • של עצים המבערים
עליהם הם • אחת מערב גדולה
שמקריבין עליה התמיד • ואחת
מערכה הנים שממנה מעלים הם
למזבח הקטרת ואחת מערכה של
קיום הם אלא תכור מהם הם
לעולם • ואחת מערב של אברים
ופדרים של תמיד אל בן הערבים
אלא נתעכלו מהערב ולא נהרפו
כל הלילה שורפין אותה במערכה
ז' • ומוסיפין בה"כ עוד מערכה
אחת ליטול ממנה גחלים לקטרת
לפני ולפנים : ר"י אומר בכל יום
ג' • לחלאת הקרבי הכתיב (ויקר' ו)
על מוקדה על המזבח כל הלילה
עד הבקר זו מערכה גדולה (שם)
והם המזבח תוקד בו זו מערכה
הנים של קטרת (שם) והאש על
המזבח תוקד בו לא תכבה זו
מערכה ג' של קיום הם ומערכה
רביעית לאברים ופדרים שלא נתעכלו לית ליה לרבי יוסי
לסבירא ליה שאברים ופדרים שלא נתעכלו • בלבי מערכה
גדולה הם הנרפים : רבי יהודה אומר בכל יום שהיה • ליה ליה
מערכה שלישית של קיום הם • ומקרא אלישי של והאש על
המזבח תוקד בו לא תכבה • לריש ליה רבי יהודה שהמבעיר
הנים לקיים כלי להמית הם על המערכה הגדולה לא ילא
על הרלפה ויעלה בהם קולקים למזבח • אלא ילקח בראש
המזבח • והלכה כרי יוסי :
פרק ה הוציאו לו • מלבנת הכלים : וכך היתה
מלתה • המלתה בחוץ כך מלתה
בפנים • מה בחוץ היה תופן בחפניו ממש • ולא בכלי • כך
בפנים בהמערה הקטורה מן הכף לתוך חפניו • לא היה
מערה בכלי עשוי כמלא חפניו אלא לתוך חפניו ממש : נטל
את המחתה בימינו • לפי שהיה בכלה וחמה וכף הקטרת קלה
הימנה • לכך מחתה בימינו וכף בשמאלו : והיה

ה עולין במזרחו של כבש • פירש הר"ב לאמר מר כל פינות
וכו' • לא יהיו אלא לימין • לקמן בפ"ה בגמ' לף ל"ח
יליף לה מיה שעשה שלמה דכתיב (ל"ה ב' ל') על י"ב בקר ג'
פונים לפונה וג' פונים ימה וג' פונים נגבה וג' פונים מזרחה •
ממנה והלך • המקיף את הים
ובא לו מצפון למערב וממערב
לדרום וכו' לדרך ימין מקיפה :
והיום • כ"ג עולה כו' כך נירסת
הר"ב • וב"ל והיום עולים באמצע
ויורדים באמצע מו' לפני כ"ג כלי
לסדרו : [הרמב"ם] :
והיום מן הקיתון של זהב • לאמר
בפ"ב דזבחים לף כ"ב [דהכל] כלי
הרת מקדש הכתיב ורחצו לרגות
שאר כלי הקדש • ר"ב"ל • הוספות
הוף לף מ"ל : ו ארבע מערכות •
פירש הר"ב מערכי הביעית לאברי
ופדרים כו' • ומפקא מוהא • ורבנן
ומ"ן לא הרשי נמי : והיום חמש •
נפקא לה מוהאם ואפי' למאן דלא
דרים ו"ו • ו"ן ס"ל דרים גמרא :
שתים • הכתב הר"ב ומקרא ג' של
והאש וגו' דרים ליה שהמבעיר
הנים כו' ואינה נפק' לה מוהתם
בני אהרן הכהן הם על המזבח
(ויקרא ל') • ור"י מי מהתם ס"ל
הלי אהרעא ועביד מפוחא קמ"ל •
וקרא ונתנו דרים ליה וכו' כלאיתא בגמרא :
פרק ה הוציאו לו את הכף והמחתה • פירשו בגמ'
מחתי אלא הקטרת • וממנה חנינה :
ונתן לתוך הכף • כלשהכתן בהשיים (המדבר ו') כף אחת
אלא הקטרת • גמ' : נטל את המחתה בימינו • היינו
מחתה לגחלים • וכתב הר"ב לפי שהיא כבדה וחמה כו' אלי לאו
הכי ליכא בארעא ויורא בשמי שמיא כלאיתי בגמ' • אבל לא
משום לסולבה בשמאל הפולה לא"כ מאי קאמר מטעי יכבה בר'
לאינם אלא הבדא בעלמא • עדיפא ה"ל לאקשויי והא הולבה
בשמאל הפולה • אלא שרלאיתי להרמב"ם הפ"ל מהלכות ע"ב
שכתב הבר הלרינו שהולבה בשמאל הו הבלה הקלבי"ובשאר
עבודות • לפיכך היה הן הדין שיוליך המחתה בשמאלו וכף
הקטרת בימינו • אבל מפני כובד וכו' ע"כ • הם"מ לדבי הטעמי
לריכים • משום לאל"ה הולבה הפולה בשמאל • ודלין אמו •
משום לאחוזה הב שאת להשיר בשמאל בפרקין לף מ"ט •
ובכ"מ בפרק ה' מהלכות כיאת המקדש לא הראה מקום על זה
הדין • ואי"ת קושיתינו • הלדיפא הוה ליה לאקשויי כו' ל"ל דשאלה כו' הלינה מיום מרב שאת
הולבה בשמאל מהו • אי נמי בחר הפשעה הב שאת הלולבה בהרם והקדש לאחוזה • אבל אין הכי נמי לבחר לאחוזה מבריתא

לגבי

אחי גם בפליא דשמאל פסולה בהולכה לריסים לפני עצמה בלתו ליכא כי אלא מכח סתם עצמו כדברי הרמב״ם ומסדר הגמרא סדר הפלגה כמו שבאלה בדאמרינן בפלגא • ומשנה ראשונה לא זזה מתקומה • (ביכורים מפרק ו׳ פ״ג) ונדולה מזו בגמי פרק בתרא קף ע״ו דאמר דקאמר מעקרא מריך לומר דלא איתמר אלא בתר מאי דאיתמר בתר בני כ״ם הך פירכא דמשולרי קולם סתיבתא • וכתב בפ״מ וק״ל כיון שהולכה בשמאל פוסלת • איך הכשירו כאן מפני טעמים אלו • ואפשר דהולכה בשמאל לא פסולה אלא מדרבנן • אי נמי אף על גב דהולכה בשמאל מלאורייתא משום לא״ת שלא נסילוך • בקטורת לא פסלה וכשכי אכסר רחמנא • עכ״ל וז״ש לא פסלה אלא מדרבנן סימנו טעמו משום דבקרא דמיניה ילפינן ימין (כדכתב הר״ב ריש פ״ב דזבחים) לא כתיב אלא קבלה ותיתיה • וסימנו דבעי בגמר׳ דהולכה אי כשרה בשמאל • ולא איפסיל אלא מברייתא דתני בהדיא פוסל בהולכה ואין לדקדק אתאי לא תקנו שיליך ב׳ פעמי׳ פעם המתתה בימין ופעם הכה בימין דסבלא אחת אחר רחמנא (ולא הכהן אלא הוא הנחלי אם וגו׳ ואלא תפנו קטורת וגו׳ והביא מבית לפרוכת) ולא אתי הכאות כדאיתא בגמי ריש פרקין * ומסתא דאתיא לסבי אפשר לומר דאפילו בתר דאתחזיה רב ששת פרכינן שפיר ליכא בארבעה וכו׳ לכיון שאינו רשאי לעשות אי הכאות על כרחין מכשירין בשמאל בחדא • ומשום ליכא כו׳ ס״ל דהפוך ותסא המתחה בשמאל • אלא אתין לאומו של הרמב״ם כך • הסרי כתב לפיכך היה מן הדין כו׳ ומשמע דמהדין שהקלים לסימנו שהולכה בשמאל פוסלת הוא • הלכך נראה דהולכה המתחה של גחלים שאינה אלא מכשירי הקטרת מן הדין כשר אף בשמאל : לבין אחי הפרוכת • כתב הר״ב לפי שהתפתקו בבית אחי אם המתחה וכו׳ והיה עושה אמה ומשיה דש״י ואינה יכולה לעמוד בגובה מאה אמה ולהוסיף על עוביה מ״ת לכתיב (ל״ה מ׳ כ״ה) הכל בכתב מיד ה׳ עלי הסכיל • עכ״ל • וקשיא לי דבל״ה אחי ג׳ לי כתיב וסגבה מאה ועשרים • ופיר״ם שם דעל קירוי עליה דאשנה אלאים • וממנו על גב העליון חמשים • בין הכל ק״כ • וכ״כ הרל״ק לברכת רש״ל • א״כ גובה הראשון יותר מהשני • הלכך נראה בעיני שהם לא היה יכול לעמוד בבית אחי לפי שגובה הסיכל עצמו על קירוי עליה ראשונה היה ארבעים כלתן במלות פ״ל הל ראשון רק אלאים כמו״ם רש״י בל״ם • והכי איתא בפ״ק דב״ב קף ג׳ כי קאי בתלתין קאי • ועיין מפרש ה׳ פ״ל דמלות מ״ם שם בם״ל • ואפשר אחי כתוב בפירוש״י מ׳ ושעו ופלפיסו מאה • וה״ת אמאי עשאו בית אחי גבוה מבית ראשון וכבר אמרו בגמי דב״ב לכתיב (חגי ב׳) גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון • בבנין ובשנים • וגם שם פירש״י בבנין ק׳ אמה • וה״ת מהקושיא שכתבתי אלא ר״ל ארבעים הסיכל כמ״ש • וכבר כתבתי זה בהגהות לסימנא בהסמוך אלא ה״ק • עוד הקשו אתה בגמי • לעבל מאי דאפשר בבנין • ומיהך בפרוכת אמאי אחי גמירי אי כולה בבנין כמקדש • אי כולה בפרוכת כמשכן • ובהכי מתרלים התוספות הכאן אמאי לא עביל פרוכת אחת אחתיה [עוביה] אמה • אלא דכיון דגמירי אי כולה בפרוכת ה״נ גמירי לעבדוה כי היכי דעבדי במשכן • ובמשכן נאמר והבדילה וגו׳ למחצה שמלא המילון של פרוכת יהא קדש • ומחצה עוביה ולפנים יהא הכל קדש קדשים • ולמאן אותה אמה כלתון ומאלא למחצה עוביה ולפנים אינו הכל קדש קדשים אבל כי עביל אחי פרוכות היתה לא״ג לכי כלתון היימינן והבדילה בעובי פרוכת הכלי שהוא לבוק לאמה אמה טרקסין : רבי יוסי אומר לא היתה שם אלא פרוכת אחת : אינו אומר לא היה אלא אחת אלא אינו אומר לא היה אלא אחת • ואלא אינו אומר לא היה אלא אחת • ואלא אינו אומר לא היה אלא אחת • וא

ונבי שעיר כתי' (ויקרא י"ז) וסמך אותו על הכפרת ולפני הכפרת דסיון לומר שבר מפורש לאותם לפני הכפרת דסיון לומר שבר וכשעיר מפורש לאותם שעל הכפרת אחת היא לכתיב וסמך אותו ותלא מסמעי. וכתיב כמי (שם) ועשה את לומו כאשר עשה לשם שבר. מה ת"ל כאשר עשה שיהיו כל עשיותיו שוות כשם שלמטה כפר שבע כך למעלה בשעיר שבע. וכשם שלמעלה בשעיר אחת כך למעלה כפר אחת גמרא:

לא למעלה ולא למטה. דסא אמרן למעלה בשעיר לעיכון מלמטה כפר. ואיכ לא לכתוב כלל נבי שעיר ולפני הכפור. דסוסקוף גמר ממטה לדרי מיקסא לכאסר עשה אלא הא לכתיב בשעיר ולפני הכפרת לאקושי על הכפרת לפני מה לפני. על הארן מסמע. ולא ממם מוגע בכפרת. אף על. לא ממם מוגע בכפרת. אבל אפכא ליכא למימר דסיון דליף מעלה כפר ממעלה דשעיר לסחוק מן על הכפרת דגבי פר אלא לאתי לאקושי לפני לעל מה על ממם כו' לסמוא על הכפרת דגבי פר לאו מיפכא. כראב"ע דאמר על פני הכפרת קדמה זה בנה אב כל מקו' שנאמר פני אינו אלא קדים גמ' במצליף. פירש הר"ב כמלקה וכו'. הכי איתא בגמרא. וכתב רש"י כמלקה לא יהפתי לשונו ע"כ. ובערוך הביא יולא כמבינא למעלה. (תוספות ע"ל ה') תרגומו יצליף בקורבסא היך גבר המרים יהוסו:

ד' הביאו. לו את השעיר. רולה לומר בין הסולם ולמזבח במקום שהחטא את פרו כדתנן במשנה מ' פ"ג. ועיין בפירוש הר"ב שם משנה מ' וז"ל הרמב"ם בפרק ז' מהלכות עי"ו ואח"כ יוצא מן הסיכל ושוחט את השעיר:

שחטו. וקבל במזרק את דמו. עיין בפרק דלעיל משנה ג' מ"ש שם בש"ל: רבי יהודה אומר. לא היה שם אלא כן אחד. ובגמרא בעינן למימר דטעמיה דמחלפים ורבי יהודה ליה תקנתא דלכתוב עליהו הי לפר והי לשעיר. דומיין לאו אהדדיהו בעיבא בכתבא. ואתו ליה ממשנתיהו לי"ב שופרות משנה ה' פרק ו' דשקלים. דתנן וכתוב עליהם כו'. וגרסא לי דטעמיה דסובר שלא היה שום לורך בכן שני שיכול לקחת בחחלה אותו דלם המונת קולם שיהיה עליו זה שניהו. * אבל בסוף הסוגיא קף נ"ו ע"ב מסקינן דמשום תולשא דכ"ג לאו אהדדיהו בעיבא בכתיבה דאלת"ה בלא כתיבה נמי הא אי חיור. ואי סומק אלא משום חולשא כו' ה"ג כו': * נטל. דם הפר והניח דם השעיר. פירש הר"ב המשנה דאלתא דרבי יהודה. וכן פירש הרמב"ם. וכן הוא הסוגיא וטעמא כ"ל דאין לפרש לכרבנן אתיא ויהיה פי' והניח. כלומר לאקושי שיעורא דבסיפא דא"ל לסתוק לגמרי ולא לתני כלל והניח דם השעיר. וכן לקמן לא לתני והניח דם הפר: על הפרוכת. כתב הר"ב לכתיב. וכן יעשה לאהל מועד. כשם שמזה לפני ולפנים כך מזה בסיכל. ומה לפני ולפנים אתא למעלה. ושבע למטה מדם הפר. כך מזה בסיכל. וכשם שלפני ולפנים. אתא למעלה ושבע למטה מדם השעיר. כך בסיכל גמרא. ובספר הרמב"ם פרק ג' מהלכות עי"ו כתוב ותחזר ומזה בסיכל מדם הפר שמנה וכו'. שכך נאמר בדם הפר על הכפרת ולפני הכפרת ותחזר ומזה מדם השעיר כן על הפרוכת כו'. שנאמר בדם השעיר ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר. כך מלאתי בלשון יחן גם חדש. ולבריו מתמיהים שם לקרא דהביא בפר נאמר בשעיר. ושוב לקחו מהזיתת לבקדש הקדשים והביאו לסיכל. וכן נמי הך קרא דהביא בשעיר נאמר בהזיות לקדש הקדשים. ואלו הוא לבמים לקולם ותחזר ומזה בסיכל ג"כ שנאמר בדם השעיר ועשה את דמו וגו'. ובמקומו כאן נמים. שנאמר וכן יעשה לאהל מועד"ם שכך נאמר בדם הפר וכו'. אין לו מקום כלל ולריך לגמוחקו מן הספר ואתי מתמיה שהכ"מ לא הביר בכל זה:

ונתן את המלא בריקן. ה ויצא אל המזבח אשר לפני ה'. זה מזבח הזהב. התחיל מחטא ויורד. מהיכן הוא מתחיל. מקרן מזרחית צפונית. צפונית מערבית. מערבית דרומית. דרומית מזרחית. מקום שהוא מתחיל בחטאת. על מזבח החיצון. משם הירה גומר על מזבח הפנימי. רבי אליעזר אומר. במקומו היה עומד ומחטא. ועל כולן היה נותן מלמטה למעלה. חוץ מזו שהיתה לפניו. שעליה היה נותן מלמעלה למטה: ו הזה על טהרו של מזבח שבע פעמים. ושירי הדם היה שופך. על

ונתן את המלא בריקן. ה ויצא אל המזבח אשר לפני ה'. זה מזבח הזהב. התחיל מחטא ויורד. לירש"י מחטא ליורדים היא בלתמרינן במגחות לקמ"ו. ומא עילה ומחטא ע"ל. ולבריו כפל לי כלתמרינן בחולין דפ"ב דף כ"ו. ומאי מסמע. דסאי חטאו ליסגא דלכוי הוא לכתיב (תהלים נ"ח) תחעאמי בחוב ואטהר ע"כ. וס"ל קתני מחטא ע"ם שאלו מתחמת לטהר המזבח נתונים נתונים המם כלכתיב (ויקרא י"ו) ועטרו וקדשו מטומאות בני ישראל:

מקרן מזרחית לפונית וכו'. סבר לה כרבי יוסי דמתניתין דלעיל לאמר לא היתה אם אלא פרכת אחת. ופרופס מן הלפון וכשגמר מתמת פנים ויצא לרך הלפון פנע תחלה בלפונית מערבי' ובסהוא קרן לפנע בריסא לא עביל לאמר קרא (שם) ולא אל המזבח על הנפיק מכוליס מזבח. כלאמר בגמרא. ובא לו למזרחית לפונית ומתן שם ותחזר לצפונית מערבית לרך ימין. כך פירש"י. אבל הרשב"א מייסב למתניתין לסבא דסברים כת"ק לר"י בחלא ופליגא עליה בחלא. סברים כווחיה לשתי פרוכות היו. ופליגא

הרמב"ם ויורד. לירש"י מחטא ליורדים היא בלתמרינן בחולין דפ"ב דף כ"ו. ומאי מסמע. דסאי חטאו ליסגא דלכוי הוא לכתיב (תהלים נ"ח) תחעאמי בחוב ואטהר ע"כ. וס"ל קתני מחטא ע"ם שאלו מתחמת לטהר המזבח נתונים נתונים המם כלכתיב (ויקרא י"ו) ועטרו וקדשו מטומאות בני ישראל:

מקרן מזרחית לפונית וכו'. סבר לה כרבי יוסי דמתניתין דלעיל לאמר לא היתה אם אלא פרכת אחת. ופרופס מן הלפון וכשגמר מתמת פנים ויצא לרך הלפון פנע תחלה בלפונית מערבי' ובסהוא קרן לפנע בריסא לא עביל לאמר קרא (שם) ולא אל המזבח על הנפיק מכוליס מזבח. כלאמר בגמרא. ובא לו למזרחית לפונית ומתן שם ותחזר לצפונית מערבית לרך ימין. כך פירש"י. אבל הרשב"א מייסב למתניתין לסבא דסברים כת"ק לר"י בחלא ופליגא עליה בחלא. סברים כווחיה לשתי פרוכות היו. ופליגא

עליה בחלא לסברים לחיצונה פרופס מן הלפון ופנימי מן הדרום וכי נפיק נפיק מן הלפון. ומשום הכי פסק הרמב"ם כהך בחמא בתרא כמ"ם בכ"מ פ"ל מהלכות מקדש ואתי הכי ספיר לפי זה לתחלת כניסתו לבית קדשי קדשים הים לרך ימין. עיין מ"ם ברים פרקין ועיין לריכין אמו למולעי. ולא"ג הרמב"ם בפ"ל מהלכות כלי המקדש. כתב לשתי פרוכת היו ולא הזכיר גרלא הכא בפ"ל מהלכות בית הבחירה וכפ"ז מהלכות כלי המקדש. כתב לשתי פרוכת היו ולא הזכיר לריכין אמו למולעי. ולא"ג הרמב"ם

על יסוד מערבי • וכן על יסוד דרומי פירתים ר"ב כלע"ס לזבחים ובמשנה פ"ו סס : לנחל • כמו לנחל איתן עמק • לשון רש"י פסחים לף כ"ב :
ומיעלין בסן מלרבנן לאי לא ילאו מילי מעלי מלאוריתא לא גמרין לגנגין לזבל •
כ"כ התוספי ומשנה שלימה שנינו בפרק ח' לחולין משנה ו' [דבלם] אין מן עליון ר"ש מלאוריתא עוד ונ"מ"ש במשני עי פ"ב דקדושין : ז בל מעשה יה"כ • פירש הר"ב
בבגדי לבן בפני ובסיכל •
בגמ' • לכתיב (ויקרא י"ו) וסיתה זאת לבם לתקת ותקם עבודת הוה• וכתיב זאת משמע תוקם על זאת כתובה ולא על אחרת וכתיב ומי אחת חד למעשה בגדי לבן בחון וחד למעשה בגדי זהב • הכי איתא בגמ' • ומפרש הר"ב דבגדי לבן דבחון היינו חון לסיכל פנון ויהוי וסגרלה ושפיכ' פיריש אינ"ג דרש"י פירש בחון בסיכל שהוא חון לפני ולפנים • הר"ב כתב כלי הרמב"ם בפ"ה מהלכות ע"ב :
במקום שפסק כו' וסניס מקרא אחד לרשו מכם חטאת הכיפורי אחת בשנה (שמות ל') ה"ק בר חטאת אחת אמרתי לך ולא לעשות כפרה אחת מבי בשנה גר"א ורי"ם שברי חטוי אחת אמרתי לך ולא לעשות שני חטויין שהאש שתי פעמי • גמ' [ורש"י]:
פרק ו במראה בקומה ובלמים
ולקיחתן כלי • פי' הר"ב דג' קרני כתיבי כו' במראה בקומה בלמים ומכו איתא בגמ' לשכא ולשפ"ק דשבושות וקשיא לקיחתן כלי מלגן ולפי' התוס' שכתבו לדר"ם מראה וקומה שקולים הם ומחד קרא נפקא • ולמים מחד קרא נפקא • והשניים מבני לסיקם לעמין כפרים איכא לאימר דלמי ולקיחתן כאחד נמי מחד קרא נפקי לכמו שאמרו דמראה וקומה שקולים ומיהו טעמא שנסיסם לבדים שבגופן של השעירים ה"כ למים ולקיחתן כאחד שקולים שנסיסם לבדים שחוץ לגופן • וגמ' לא נקט מלא חלת לא מפקא הרבינו אלא לנקוט קלחם וכולא הדין לכולהו • והשתא לא איתא לסכי איכא למימר לר' יהודה נמי לפ"ג, אלר"ם ומלריך לתלתיהו לסיקם לשון הם ל"ל דמראה וקומה שקולים הם ומחד קרא נפקי ואינך תרי חד לדמים וחד לקיחתן • א"נ איכא לדמים ולקיחתן שקולים ומחד קרא נפקי ומראה וקומה בעי תרי קראי והכסי ניחא טפי לנקטינן מראה וקומה ולמים ולא נקט נמי לקיחתן כלל משום לרי יסודה הוי לקיחה בכלל למים : ואף ע"פ שאינן שוין כשרים • לכתיב שעיר שעירים • גמרא • וכתב הרמב"ם לשל"ל שאחד ומלנקט שעיר ראשה שרוכה בו שעיר מכל מקום : השני ירעה • פירש הר"ב שני שבזג שני וכו' שאין

ב"ח נלחים • לילוף ממנה

שמגולה שבו שחוטה הלפר וסגרלים מילך ומילך • ומזה על זהבו של מזבח • ושל מזבח החיצון • שירי דם החטאת החיצונים סיס שופך על יסוד דרומי : אלו ואלו • דמי החטאים והפנימי הנשפכי על מזבח העולה הוי שוחטים ונופלי' מן היסוד לרצפי ומתערבין באתם • סילון שבעזרה הילכה לנחל קדרון : לגנים • לבעלי גנות : ומועלין בהם • אסור ליהנות מהם בלא למים : ז כל מעשה יה"כ • כל עבודת שעובל בבגדי לבן בפני ובסיכל : האמור על הסדר • במשנתינו : וכן בסיכל • נתן מקלת מחצות בפרוכת ונשפך הדם יבא פר אחר ויתחיל מהצות הפרוכת ואין צריך לחזור ולהתחיל בפנים : שבלם כפרים בפני עצמן • לפיכך כפרה שנעשה נגמרה : מתקו' שפסק אפי' לא נגמר אותה כפרה ח"ל לחזור ולינתן מה שנתן • ואין הלבה כר' אלעזר ור"ש :
פרק ו שני שעירי • במראה שניהם לבנים או שניהם שחורים ובקומה ובקומה ובלמים • לתלתא קראי כתיבי (ויקרא י"ו) ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירים • ל' ח' את שני השעירים • ונתן אהרן על שני השעירים • וכתן השעירים תרי משמע מה תי"ל שני שני תלתי ומני אלא שיהו שוים במראה ובקומה ובלמים : ויאמר אם של שם מת כו' • שכי מפרשם • אם של שם מת • יאמר זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו : ואם של עזאזל מת • יאמר זה שעלה עליו כו' : והשני • אם של עזאזל מת ועכשיו יש כאן שנים לשם אחד מזוג ראשון ואחד מזוג שני • ובאחד מהן יתכפרו והשני ירעה וכן אם של שם מת ושרי יש כאן שנים לעזאזל האחד יתלה והשני ירעה והשני שבזג שני הוא שירעה על שיפול בו מום ושני שבזג

שבזג ראשון הוא שיקרב אם הוא של שם • או יתחלף אם הוא של עזאזל שאין בעלי חיים נלחין ואם עליין יכולין להתקן כשיזוג לו אחר : לכי גמירי חטאות מתות ביחיד גמירי חטאות לבור הן לכתיב (ויקרא י"ו) ומאת עדת בני ישראל יקח ותקנת מתה הוא שמכניסים אותה לבית אחד ומניחין אותה שם עד שתמות : ועוד אמר ר"י כשפך הדם • של שעיר של שם יומות המשתלח להא לא מתעבידא מלוה דלשון בכל הטבולות הנה שוה בבגדי לבן בין בפנים בין בחון מקום כתיב בהן לעבוד ולריך להביא לם אחר ואי אפשר אלא בבגדי לבן ובין לאמות לים בעלי חייהם בגדי זהב • אף ע"ג דאליבא לא מעבב לדברי הכל דכי כתיב מקום לעבוד אחרים שהכהן עושה בבגדי לבן לא על הדם עתי מכל מקום ילפינן מקרא דכתיב (שם) ועמד חי לפני ה' לכפר עליו • על אימתי זקוק המשתלח לעמוד חי על שעת מתן דמו של חטאת הא אם מת הרוצח לכן אין כפרת הדם כלום לך לריך תשלומים • ובלא הגרלה א"א וזקוק לנחים • וראשון וראשיתי בעל"ח סי' תרכ"א • הכתב נ"כ חילוף גירסאות • אבל כל הוילויין שוין לבכולן גרסי' בשני בבי"ת • אמת בשם כו' • ובירושלמי אמר רבי חגי בראשונה היה אומר • אמת הבשם בשעיר המשתלח בתקום שהעמידו שם כנגד בית שלוחו : ג אמת

בשם היה אומר • [בראשונה] ובשניה אמת בשם אמת שהמשנה [נשנית] בלי העולם ע"כ • כלומר אמת בשם אמת בשם עכ"ל הב"י • ונ"כ מסמע לגרסי' בשלשת הוילויים גם בשניים אמת בשם כו' • ומ"מ לריך טעם לפי הירושלמי דבריהם שהיו אומר לגרסי' המשנה בשלשת הוילויים גם בשניים אמת בשם כו' • ומאי שנא שניים מבראשונה וכ"ל הבראשונה כשמתחיל לריך שיאמר בה"א שקריאה שקורא להם ר"ל בשמו שיזולה לפניו • והשניים שמבקש שכפרה אומר בשם ר"ל שבשם הזה יכפר כי הוא הקור לכל הפעמות • וכדברי הרא"ש • שהוא שם בן ל' • ועיין בל"ה כשסיו כו' : עמך בית ישראל • אפי' לת"ק לשבועות • לכפיס מתכפרים בשעיר המשתלח בשאר עבירות • לא הולרך לחזיר אני ובני אהרן לאחר לכפיס לאו בכלל עמך בית ישראל נמי • גמ' : והבהנים ושעם וכו' • שאחת מפי לכל הכא לתנן ולא אומרים בשבעל"ן לר"ל הכפיס ושעם • אבל אין לומר הוקא הכא הטעם לחוילוי דלהו הזכיר הטם • דמ"ש לאו חוילוי תליא מלחא בהזכרה • וא"ל לטעם לא היה בעזרה אלא בשעת חוילוי שלהם • לחמאי לא • אלא לתנא נטר לה על הכא הוא הוא סוף הזכרות • וכ"כ הרמב"ם בסוף פ"ב מהלכות ע"כ על כולם והכפיס ושעם וכו' • וכן הוא בפיוט אלא לנבי לה' תעלת לא כתב כלל • ושעם ל"ל שבכל מקום אמר לפני ה' תעברו תיקן הפייטן כלי שהתון יאמר לתן תעברו • כמו שאמר הכהן לברך הטם שיקיים בהם הטעברו • אבל בלשי חטאת אלא אמר הכהן פסוק לחטברו • לא תיקן הפייטן ג"כ והכפיס ושעם כו' : בשהיו שומעין שם המפורש שהוא מפי הגר"ל שאר הכפיס • ומ"מ מפי כ"ג ולא בשני לתנינו • לא היו עושין כל אלה • ואע"פ שבמקדש מברכין ככתבו בברכה הכפיס לתנא במשנה ו' פ"ו לכותנה • ואולי טעם הדבר • כמו שכתב הכתב מוהר"ר משה קר זוקיר"ן בסוף עבודה יום הכפורים שבכל יום הוו מזכירין הכפיס אתנו בברכת הכפיס בלקוד אלף לל"ת לסיומו וכו' הוא יום זה היה מזכיר בלקוד חול"ם סגו"ל קמ"ן כגו"ל :

ג הכל

שאין חטאת צבור מתה • ר' יהודה אומר תמות • ועוד אמר רבי יהודה • נשפך הדם ימות המשתלח • מת המשתלח ישפך הדם : ב בא לו אצל שעיר המשתלח • וסומך שתי ידיו עליו ומתודה • וכך היה אומר • אנא השם • עון • פשעי • * חטאו לפניך • עמך בית ישראל • אנא בשם • כפר נא לעונות ולפשעים • ולחטאים • שעוו • ושפשעו • ושחטאו • לפניך עמך בית ישראל • כבתוב בתורת משה עבדך לאמר (ויקרא י"ו) בי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו • והכהנים • והעם • העומדים בעזרה בשהיו שומעים שם המפורש • שהוא יוצא מפי כהן גדול • היו כורעים ומשתחוים • ונופלים על פניהם • ואומרים בשבמל"ן :

ג מסרו

מנת הם כפר נא וכו' • כלעגיל פ"ג מסנה ח' ופ"ל מסנה ב' • ואין להקשו' על תירוץ הרא"ש ז"ל הכא מיריחו הוי אותיות קולו אל"ב ג' הכזכרו הם מתפרש הרהו רש"י כתב דף כ"א כלומר פעם אחת הוי אותיות :

ד"ה והכפיס הוא כו' אלא דעבר כו' סוף הסתכרו כו' ונכ"ל ונ"ע לה לא תני לשל נם לא תני לשל היה כו' ואיתתוי כו' ורש"ם כלל לכולם כשוה הסתתוי ואפשר לכסני הוויים הראשונים אל פר ל"ל הוי שוטשקל ישראל מפר הוא עון חד כון לאוכם ולשמה תשל"ב כלקרהסני עתה בשער הקדה ושם הי' מתודה עלם אתנו כל ישראל • ואתקורים"ם ל"ל: הרהו רש"י כתב דף כ"א כלומר פעם אחת הוי אותיות :

תוספות יום טוב קג תפארת חדשים

ג הבל כפרים להוליכו · מסו לתימא כפרים כתיבא ביום ולבעי
כהן · קמל"ן דלים כתיב לסכזיר את סדר · גמרא :
הכהנים גדולים · כי"ס ל"ג גדולים · אבל הרמב"ם סעתיק
גמ"ים · בפרק ג' מסלכות עבודת ע"ז :
ד חבבליים · לא בבליים סיו אלא
מלכסדריים כו' ·
בגמרא · כמ"ש הר"ב בפי' מסכת ז' ל"ג
פרק י"א דמגחת
צוק עיין במסכת ו' : שבעה
ומחצה לכל מיל · [כתב
הר"ב] שהו"ב מיל · וז"ל התוס'
בפ"ב דב"ב לף כ"ג פעמים מתן
שיעור בריסין ופעמים במילין ·
ופעמים בפרסי' על כאן · ופי' הר"ב
רו"ם פסיעות כו' · עיין מסכת ל'
פ"ל דערובין וסא לתקן התסבמסכ'
ה' · וכן ברפ"ם דנסכר לזיוות ·
מסקי כתו' לסכא לזוקא כסמולך
מקרן דרומית מערבית של עולם
למזרח' לפומית · אבל סמולך ממזרח
העולם למערבו או מלפון לדרום
אין נותנין לו זיוק · לאלא"ה סרי
ביים יכול לילך בכאן ויחר מאלפים
אמה כפי אלכסונו · שהן ת"ת אמה
תרי תומשיהן ע"כ וכבר כתבתי
בזה סס רפ"ס :
ה אלא עומד מרחוק כו' · לא היו
עושין סוכה אחת עשרה
אמ"כ לא היה מקרי אר"ז גזירה כיון
שהן הסוכה רשאין לילך על גסס
בו ביום · כך כ"ל :
ו ודחפו לאחוריו · לכתיב
(ויקרא י"ו) אל ארץ
גזירה אין גזירה אלא לבר שאתגזר
ויורד · ומשום שבי בעינן שיהא לוק
לחרוויהו ילוף בברייתא מלכתיב גזירה : בא ויסב לו תחת
סוכה אחרונה · כתב הר"ב לזה התירו לפי שירא כו' כ"כ רש"י
ותולמו עוד כיולא בזה במסכת ג' פ"ל דערובין ביולא לחליל וכו'
וירלים מפני האויבים לאוקמתא תלא כמ"ש סס בס"ל ולפי
שבגמ' לא הביאו לסהוה אוקמתא ראיה מלהבא · ס"מ לסבא
שאני לטפי תסשו לירא המלבר · מירא האויב · לבני שפיר
כתב רש"י לזה התירו כו' : משיצא חוץ לחומת ירושלים ·
לומשלח נמשע משעה שהלמו כבר לילך המלבר · ורבי שמעון
לרים · והמשלח לעזאזל לחיפתו ומריקהו הוא שילוחו · גמרא :
ז במגים

ג מסרו למי שהיה מוליכו · הבל כשרין
להוליכו · אלא שעשו הכהנים * גדולים
קבע ולא היו מניחיאת ישראל להוליכו ·
אמר רבי יוסי מעשה והוליכו ערסלא ·
וישראל היה : ד וכבש עשו לו מפני
הבבליים · שהיו מתלשים בשערו ·
ואומרים לו · טול וצא · טול וצא · מיקידי
ירושלים היו מלוין אותו עד סוכה
הראשונה · עשר סוכות מירושלים ועד
צוק · תשעים ריס · שבעה ומחצה לכל
מיל : ה על כל סוכה וסוכה · אומרים
לו הרי מזון · והרי מים · ומלוין אותו
מסוכה לסוכה · חוץ מאחרונה שבדרך ·
שאינו מגיע עמו לצוק · אא עומד מרחוק ·
ורואה את מעשיו : ו מה היה עושה ·
חולק לשון של זהורית · חציו קשור
בסלע · וחציו קשר בין שתי קרניו ·
ודחפו לאחוריו · והוא מתגלגל וירד ·
ולא היה מגיע לחצי ההר · עד שנעשה
אברים · אברים · בא וישב לו תחת סוכה
אחרונה · עד שתחשך · ומאימתי מטמא
בגדים · משיצא חוץ לחומת ירושלים ·
ר"ש אומר · משעת דחייתו לצוק : ז בא לו
אצל פר ושעיר הנשרפין · קרען והוציא
את איברין · נתנם

לבוקס' · של זהורית שמראה שכבר נתכפרו העונות ושכח מלות
הלתיפה וידמה שכבר נשלמה המלוה מאחר שהלבין הלי · ולא
היה קושר כולה בין קרניו אמא בשעת לחיפה יכוף שעיר ראשו
תחת גופו כשיפול לאחוריו ולא יוכל לראות הלי' שהלבין ויהיו
כל ישראל עלבין · לפיכך קשר חציה בסלע · והיא לא תלבין
לחלאין · עד שתגמר מלאכת כולה · וכשקושר באחרונה חציה
בין קרניו · אע"פ שהלבין מיד לא יניח מלדחפו הוא ל והוא
עסוק בה : בא ויסב לו · חוזר על סוכה אחרונה · ואע"פ שהיולא
חוץ לתחום אפי' ברשות הכמים · אין לו אלא לבעים אמה
ממקום שילא לשם ברשות · לזה התירו לפי שירא לעמוד במדבר
משתחשך : מטמא בגדים · לכתיב (ויקרא י"ו) והמשלח את
השעיר לעזאזל יכבס בגדיו : רבי שמעון אומר כו' · ואין הלכה כר"ש : ז בא לו תחת סוכה אחרונה · ואין הלכה כר"ש : ז בא לו אצל פר ושעיר העומדים ליסרף וקרען והוציא איבריהן :

ונתנם

ונתנם במגים · בקערה של כלי שרת : והקטירם · אי אפשר
לומר שהיה מקטירן עכשיו לשם בבגדי לבן הוא לבוש ועדין
עליו לקריאת הפרשה בבגדי לבן · אלא הכי קאמר מתי' במגים
כלי להקטירן אח"כ כשיגיע זמנן לאחר שיטבול וילבש בגדי זהב:
קלען במקלות · כמין קליעה
שלמים הם עם עורותם ובשרם
ופרשה אלא שנקרע כרשה שלמה
אמוריהן : והאיילון בית הסריפה ·
חוץ לירושלים : ומאימתי מטמאין
בגדי · שעוסקין בהם כלתיב
(ויקרא י"ו) והשרף אותה יכבס
בגדיו : ר' שמעון אומר כו' · ואין
הלכה כרבי שמעון : ח הגיע
שעיר למדבר שאינו רשאי להתהלך
בעבודה אחרת · על שיגיע שעיר
למדבר שנאמר (שם) ושלח את
השעיר במדבר ואת"כ ואת חלב
החטאת יקטיר · זורכיות · אבנים
גדולות וגבוהות זו על זו שם
השומרי' עומדי' ומעמיסבשולרין :
ועל בית חדורו · הוא ראש המדבר
וש"ל לר' יהודי שמשהגיע השעיר
שם נעשית מלותו אע"פ שלא הגיע
לצוק ואין הלכי כר' יהודה · אלא הכי
מיל · כלאמרי' לעיל מיקידי
ירושלים מלוין אותו עד הכה
ראשונה וכשמוזרין ושוהין אח"כ כדי הלוך מיל
שהגיע שעיר למדבר :

ז *במגים · פי' הר"ב בקערה · ועיין בפירושו לסוף פ"ה
דפסחים : והקטירן כתב הר"ב א"א לומר
שהיה מקטירן עכשיו כו' · ועדין עליו לקריאת הפרשה בבגדי לבן·
וזה שהאריך רש"י · וכתב ואח"כ
יטבול וילבש בגדי זהב · לאילו לוקא
הטעם · ויטבול שנית להוליא כף
ומתתה · ויטבול שנית למוספים
ולמוריי חטאות אלו כו' · כלתמי
בפרקין לקמן וכו' · ועיין שם :
קלען במקלות · *וכרב הטעתיק
סירוסלמי ומה שפירש הר"ב כמין
קליעה מפיים רש"י · לרבינה בני
אלם מסתי' ב' מוטות שנים לפנים
שנים לאחור · ומשלבים מוט אלל
מוט הפר והשעיר מחוזים עליהם
מורכבים בזה על זה וכופפין זה תחת
זה כמין קליעה ושלמים כו' · ואולי
הסמוכת הוסיף הוא בדברי הר"ב
שהשמיט ממלת קליעה עד מלת
קליעה :
והוציאן לבית הסריפה · לשון
הרמב"ם פ"ג מהלכות
עו"כ ומשלחן ביל אחרי' להוליאן
לבית הסרפה ע"כ ומעשה זה כמי
לא עכשיו היה ומיהו בשעת
הקריאה היה בפי' לקמן ועיין במשנה לקמן :
כשרפין חוץ לב' מחנות כפר הטעלם דבר · א"כ למה נאמר כאן מחוץ למחנה · המשמע מחנה אחת אלא לומר לך כיון שיצא חוץ
למחנה אחת מטמאים בגדים והיינו חוץ לעזרה · והר הבית הוא מחנה שניה · וירושלים מחנה שלישית · כמפורש משנה ה' פרק
קמא לכלים · ור' שמעון אלעזריך הלי מחוץ למחנה למילף מפרה אומה · למה לכתיב נמי בה אל מחוץ למחנה והריפתה
במזרח ירושלים · לכתיב בה אל נוכח פני אהל מועד ופתח האהל במזרח היה · אף כאן הריפתה במזרחה של ירושלים ורבנן סברי
הנשרפין לבפונה של ירושלים שכל מעשה חטאת בלפון · גמרא :
ח הגיע שעיר למדבר · כתב הר"ב · שנאמר ושלח וגו' · ואת"כ ואת חלב וגו' · וכפירש"י ולא לוקא כמ"ש לעיל · אלא ועשה את עולתו · ואת חלב
וגו' · ופירש"י בגמ' · הלאמר ויולעים שהגיע שעיר למדבר ועשית מלותו בחב ומתחיל לקרות הפרשה · וכ"כ הרמב"ם בפ"ג
ויולא לעזרת הנשים וקורא שם אחר שיגיע שעיר למדבר הרי שאפי' הקריאה לא היתה קולם שהגיע שעיר למדבר :
דורכיות · פירש הר"ב אבנים גדולות · וכ"פ הרמב"ם מלשון גדולות · *(וכ"ל של"ל מלבוש
גדולות) ורש"י כתב דרכיות בני אלם עומדים מירושלי' לצוק בכלי שיראה זה שימנו של זה כו' · ונראה בעיני לגרוס
לרבינה בבי"ת ויהיה מלשון לרבנאי בעובדא דסבי לבי אחונא בפרק קמא דבכורות לף ח' שפירש"י אורבים ושומרים :
בית חדורו · על שם הלוק שהוא זקוק וחדור נקרא המדבר בית חדורו והכינוי שב לשעיר · וזה לגירסת שם' ובגמרא ורש"י ·
אבל גירסת רמב"ם שהגיע לבית חדורו שהוא במדבר · ע"כ · וביהושע שמון י"ד בית חורין תחתון ובית חורין עליון :
על פתחו של היכל ותנא קמא ור' יהודה סברי כלאיתא בברייתא לף ס"ז לבראשונה היו קושרין אותו חליו בסלע והליו בין קרניו · ולבתר הך תקנתא מכין היו יודעין ובר'
אלא לרבינה היו עושין כו' :

פרק

פרק ז **בא** לו כהן גדול לקרות · פירש"י ליליפין ממלוכים (כמ"ש סר"ב בריש פ"ק) ואמרינן בפ"ק (דף ס") מין שלף מקרא פרשה שנלטוה בוראתה תמים מעכב · ת"ל (ויקר"מ) ואמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה יי' לעשות בעשיית המילוכים כלו את אהרן זה הדבר · אפילו ליבור מעכב : חזן · פי' הר"ב שמש · ומה משמש פי' במשנה ז' פ"ז דסוטה · ונקרא חזן כמ"ש במס' מ' פרק קמא דשבת שהוא לי' חוזה שלריך לראות נגה הש לרבי לבור ור"פ בעל הכנת שלמה פ"ג דמכות דף כ"ב ע"ב : הכנסת · בס"כ כתיב שמוך לעזרה בית הכנסת. רש"י :

וראש הכנסת מתמו לסגן · אמת פירש הר"ב משום יקרא וכו' · ולא תימא שום שהסגן אינו מקבלו מהחזן · לפי שהחזן חולק כבוד לסגן שיקבלו מראש הכנסת וקי"ל לאין חולקי' כבוד לתלמיד במקום הרב אלא היכא דרבים פליג ליה יקרא ואמן שהמת חגן לעולם המנהג כן כ"פ הטוס' פ"ז דסוטה דאמו' ומ"ש הר"ב לראות שיש שררות וכו' כ"פ תו' שם ורש"י שם והכא · וע"ש בפי' הר"ב :

וכהן גדול עומד · כתב הר"ב מכלל דעל פשתא יושב כו' · לכעורת הש היה כו' גמרא וגראה טעמא · אי משום יקרא הכ"ג אלא יהיה עומד כל כך זמן רב בלא עבודה · מתחלת שילות הסעיר עד הניעו למקומו · מ"ש בסוף פרק לעיל · וא"ג משום חולשא הכ"ג :

שברוכש הפקודים · ספר ויכבר שמתחיל במנין של ישראל רש"י :

קורא על פה · עיין בפי' משנה ז' פ"ז דסוטה : על המורש · פירש הר"ב שתי ברכות וכ"פ הרמב"ם כאן ובסוטה פרק ז' וכן מפרש ועל ישראל ועל שאר התפלה לחלא ברכה וגרסי כל"ל · ועל הכהנים ועל ישראל ועל שאר התפלה · אבל בפ"ז דסוטה מפרש הר"ב כפירש"י · וכן הוא בירושלמי · אבא ולהתם · ומיהו הר"מ"ם בהפ"ג מהלכות ע"כ כתב דהני שמנה ברכות כולן לאחריהן הן · שהתב ומוסיף לאחריהן ז' ברכות ואלו הן רלה מודים שלום לנו ועל המקדש ועל ישראל · ועל הכהנים · ואח"כ אומר תפלה · תחנה וכו' · וזה כו ברכת הספר על ישראל ועל הכהנים · ועל שאר התפלה · והברייתא בגמרא ועל הכהנים בפני עלמן · ועל ישראל בפני עלמן · ועל שאר תפלה :

ועל העבודה · ועל הודאה · מברך בשביל הסעבודה שעבד · והודאה שמודה לעבודה לכתיב (תהלים כ') אזבח תודה יכבדנני אחר עבודה תודה ויש הודאה רש"י : ועל שאר התפלה · כתב הר"ב מפרש בגמ' תחנה רגש בקשה וכו' כל"ל אל הרגש ואל התפלה · (מלכים א' ח' כ"ח) · וא"י לאותה הבעותא ובפרק אין עומדין אל הרגש · ואל התחנה · רגש זו תפלה · פירש הבית

וכירמיה

פרק ז **בא** לו כהן גדול לקרות · אם רצה לקרות בבגדי בוץ · קורא · ואם לאו · קורא באצטלית לבן משלו · חזן הכנסת נוטל ספר תורה · ונותנו לראש הכנסת · וראש הכנסת · נותנו לסגן · והסגן נותנו לכהן גדול · ובהן גדול עומד ומקבל *וקורא *עומד וקורא אחרי מות ואך בעשור · וגולל ספר תורה ומניחו בחיקו · ואומר יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן · ובעשור שבחומש הפקדים · קורא על פה · ומברך עליה שמנה ברכות · על התורה ועל העבודה · ועל ההודאה · ועל מחילת העון · ועל המקדש · *בפני *עצמן · ועל ישראל *בפני *עצמן *ועל ירושלים *בפני * עצמה *ועל הכהנים בפני עצמן ועל שאר התפלה : ב הרואה

ב הרואה כהן גדול כשהוא קורא · אינו רואה פר ושעיר הנשרפים · והרואה פר ושעיר הנשרפין · אינו רואה כהן גדול כשהוא קורא · ולא מפני שאינו רשאי · אלא שהיתה דרך רחוקה : ומראאבת שניהן * שוה כאחת : ג אם בבגדי בוץ קורא · קדש ידיו ורגליו · פשט · ירד וטבל · עלה ונסתפג · תביאו לו בגדי זהב ולבש · וקדש ידיו ורגליו · ויצא · ועשה את אילו ואת איל העם · ואת שבעת כבשים תמימים בני שנה · דברי רבי אליעזר · רבי עקיבא אומר עם תמיד של שחר היו קרבין · ופר העולה · ושעיר הנעשה בחוץ · היו קרבין עם תמיד של בין הערבים :

ד קדש

ב לא מפני שאינו רשאי · למה לתימא לסרוסה עבודה אחת אינו רשאי לסיימה כלי לילך לראות עבודה אחרת מעבירין על המצות ורליית עבודה מלוס מלוס היא כיון שאינו עסוק בה : ג אינו אינו ואינו ואינו וא

הטעם ש"מ לבוליאה דאשונה נעשה אילו ואיל טעם ואלו עבלי בתר הוצאת כף ר"ל בוליאה שניים • ומיסו. שעיר קדים נמי דקדא אלא קאמר מה לטום בוליאה ראשונה • אלא ממאי לכתיבי באותה פרשה בפרשת אחרי מות • והשעיר אשר בפרשה פעמים כתיב • ומ"ש ותמ"כ תמיד של בין הערבים • מסיים רש"י בטבילה חמישית ולרש"י אם לקחתי הין קרבים עם תמיד כו' אלו זוקא • אלא לאפוקי עם של שחר • והתוספות מולקים על רש"י • כמ"ש לאומורי חטאת בטבילה הסלישית וסוברים לעם תמיד של בין הערבים קרבים • ומסא קאי מאי לאמר ר"ע הין קרבין עם תמיד של בין הערבים • ר"ל לאומורי חטאת אלא הולך לאזכירם בשם • מהטעם אלא אזכירם ר"א • כמ"ש לעיל ואכו דאמר הין קרבין עוד קריבות אחרת ושעיר הנעשה בחוץ לקחתי ס"ק נשעיר כו' • קרב אח"כ בזמנו עם אילו ואיל טעם שהיה כבר ר"א • ולהוספות • לך קרא דוקא אחרי שנכתב אלא בהר ורקן יומיד בא לאוצאת כפומתה • ואח"כ ולא חלב וגו' וכ"כ הרא"ש • לאסברא מוקמת שהאמוריים הין קרבים • אחר הוצאת כף ומתתה • כלי למעט הספסקות • בין עבודת היום לאוצאת כף ומתתה לכתובי מיד אחריהם • ומ"מ בסדר קרבים אלו • כתב בלרך רש"י ז"ל • וכן דעת בעל המאור • ולהרמב"ם הרך אחרת המאחר לאוצאת כף ומתתה עד אחר תמיד של בין הערבי • קודם קטורת הערבים והעבת גרתיזורלא טעמו כטעם התוס' • המחניתין מוכחת לאומורי חטאת קריבין עם התמיד • וסוכר נמי המתני' בסדרא קא מיירי הסא לתני הין קרבים עם תמיד היינו שאחר הסעיר והעולי הין אומורי חטאת קריבי' עם התמיד • וכך הים הדרן ואח"כ קדם וכו' לסוגיא כף ומתתה וכו' • ונכנס לקטיר וכו' • כסדרא המחניתין לנקמן ואולא תמיסת הנוס' במסני' לנקמן לתנן נכנס לקטיר • ולא תנן תמיד של בין הערבי' • ותירלו משום לכבר תנא ליה בריסא • בלבדי ר"ע וזה זותק • אבל להרמב"ם מיתא סבבר נעשה התמיד • קודם הוצאת כף ומתתה • והדר המנסה כוותיה לייקא ונעשה קדימת התמיד ואיתור הוצאת כף • כ"ל הסבר המנוס שיאחרו כלי מקטורת בתיר כל כמה שיוכל לאחרו ולהסותו הם • ויותר ראוי ג"כ הסוה ביאת כהן גדול יהיה בהיכל ממה שיהיה הוצאת כף • ולא תנן תמיד של בין הערבי' • ותירלו משום לכבר תנא ליה בריסא • בלבדי ר"ע וזה זותק • אבל להרמב"ם מיתא הבבר נעשה התמיד • קודם הוצאת כף ומתתה • והדר המנסה כוותיה לייקא ונעשה נמנו אילו ואיל הטעם ואבע כבשי תמימים ואח"כ הוצאת כף ומתתה ואח"כ עושה התמיד • וכ"ל הנסה כבשים וכו' • לסתם ספרא ר' יהודה • וכמי ס"ל בגמ' • אבל פר ושעיר חיטון לא הזכיר כלל • ולא"ע • ובירושלמי אמר ר' יוחנן • זו דברי ר"א ור"ע • אבל דברי חכמים כולם הין קרבים עם תמיד של בין הערבי' • ולזה נראה שכוון הפייטן • ולא"ר' עם תמיד אלו זוקא עם ממש אלא לאפוקי עם של שחר • הס"ל בגמ' ליקן • בפלוגתא דתנאי בכבשים • אמרו אלו ליסנא עם תמיד ואלו זוקא • הסא בדברי עקיבא פליגי • וכ"ל בעל המאור בדברי (מאיר) בברייתא אלו זוקא • ד ונכנס לקטיר • עיין לעיל לדרש"י והוספות ר"ל אחר שהקריב התמיד • ולהרמב"ם מתניתין כמשמעה • ולהטיב את הגרות • כתב הר"ב הטבה זו הלקח היא הסא בשחר מטיב את הגרות הסיינו דשונן ותיקון הפתילות הדשות • אלא הטבה זו • הלקח היא • אבל הרמב"ם ס"ל בפרק ג' מהלכות תמידין • ומ"ש הר"ב בשמו בפרק ג' מתמיד • דבשחר נמי מדליקין אחר שמטיבן • וא"כ בערב היה לריך לחזור ולתקנו ולהדליקו ולדליה שפיר תנן להטיב • והתוספו' הוילו בע"א • הסכא קודם שמת שמעון הדליק שמלאו שני גרות מזרחות הולכים • והניחן הולכים מפני הנס על הערב שמטיבן ואח"כ מדליקן • אבל הר"ב פי' בסוף פ"ג לתמיד • הלף בימי שמעון הדליק לא הניחו הולך • אלא המערבי שמשני המזרחיות ואנן נטיב את הגרות תנן • וכבר כתב הראב"ד בזה בפרק ג' מהלכות עי"כ • אלא ע"פ הלשון המשנה כך היא • לא היה בין הערבים הטבה אלא לגר המערבי בלבד • *ועיין מ"ש בסוף פרק ג' המסכת תמיד • ה ומצנפת • בחורה נקרא הבל הזיוטות מגבעות ולשון חורה לחות ולשון חכמי' לחות הוספות' פרק ב' לף כ"ה • ורש"י מפרש בפירוש החומש להבל חלא • ותלמידי הר"י כתבו בפרק אין עומדין המצנפת קטנה מגבעות • והרמב"ן כפי' החומש בזאתה תלוה • כתב שהמצנפת הוא כמין לגיף הלוף בו את ראשו • מגלגל ומחזיר הביב ראשו כפל על כפל ומצנפת הל הכן גדול הוא הרוים מגבעות בשום מקום • אבל בכהן הזיוט אמר הכתוב מגבעות • ולף היא מצנפת היא אלא הקשר בה כל ראשו ומעלה הכפלים עליו כמין מגבעות שהוא הובע • כדברי אונקלוס כו' • בחילוף כ"ף וגימ"ל באותיות גיב"ק • ולפי שהמגבעות כמו מצנפת • הזכירו חז"ל תמיד בכהן גדול • ובכהן הזיוט מצנפת וכו' • ולשון הרמב"ם בריש פרק ז' מ' מהלכות כלי המקדש • קרוב לדברי הרמב"ן

ד קדש ידיו ורגליו • ופשט • וירד וטבל • ד ולהטיב את הגרות • הטבה זו • הלקח היא : ב באלו

ועלה ונתקדש • הביאו לו בגדי לבן ולבש • וקדש ידיו ורגליו • ונכנס להקטיר

וקדש ידיו ורגליו • נכנס להוציא את

הכף • ואת המחתה • קדש ידיו ורגליו • ופשט • וירד וטבל • עלה

ונתקדש • הביאו לו בגדי זהב ולבש • וקדש ידיו ורגליו • ונכנס להקטיר

קטורת של בין הערבים • ולהטיב את הגרות • וקדש ידיו ורגליו •

ופשט • הביאו לו בגדי עצמו • ולבש • ומלוין אותו עד ביתו • ויום טוב

היו עושה לאוהביו • בשעה שיצא בשלום מן המקדש : ה כהן גדול

משמש בשמנה כלים • והחדיוט בארבע • בכתונת • ובמכנסים •

ומצנפת • ואבנט • מוסיף עליו כהן גדול • חשן • ואפוד • ומעיל • וציץ

באלו

ד ר"ל אלישר

לדברי ר"ע ר"ל אחר הוצאת כף ומתתה • כלי למעט הספסקות • בין עבודת היום לאוצאת כף ומתתה לכתובי מיד אחריהם • ומ"מ בסדר קרבים אלו • כתב בלרך רש"י ז"ל • וכן דעת בעל המאור • ולהרמב"ם הרך אחרת המאחר לאוצאת כף ומתתה עד אחר תמיד של בין הערבי' • קודם קטורת הערבים והעבת גרתיזורלא טעמו כטעם התוס' • המחניתין מוכחת לאומורי חטאת קריבין עם התמיד • וסוכר נמי המתני' בסדרא קא מיירי הסא לתני הין קרבים עם תמיד היינו שאחר הסעיר והעולי הין אומורי חטאת קריבי' עם התמיד • וכך הים הדרן ואח"כ קדם וכו' לסוגיא כף ומתתה וכו' • ונכנס לקטיר וכו' • כסדרא המחניתין לנקמן ואולא תמיסת הנוס' במסני' לנקמן לתנן נכנס לקטיר • ולא תנן תמיד של בין הערבי' • ותירלו משום לכבר תנא ליה בריסא • בלבדי ר"ע וזה זותק • אבל להרמב"ם מיתא הבבר נעשה התמיד • קודם הוצאת כף ומתתה • והדר המנסה כוותיה לייקא ונעשה קדימת התמיד והאיתור הוצאת כף • כ"ל הסבר המנוס שיאחרו כלי מקטורת בתיר כל כמה שיוכל לאחרו ולהסותו הם • ויותר ראוי ג"כ הסוה ביאת כהן גדול יהיה בהיכל ממה שיהיה הוצאת כף • ולא תנן תמיד של בין הערבי' • ותירלו משום לכבר תנא ליה בריסא • בלבדי ר"ע וזה זותק • אבל להרמב"ם מיתא הבבר נעשה התמיד • קודם הוצאת כף ומתתה • והדר המנסה כוותיה לייקא ונעשה נמנו אילו ואיל הטעם ואבע כבשי תמימים ואח"כ הוצאת כף ומתתה ואח"כ עושה התמיד • וכ"ל הנסה כבשים וכו' • לסתם ספרא ר' יהודה • וכמי ס"ל בגמ' • אבל פר ושעיר חיטון לא הזכיר כלל • ולא"ע • ובירושלמי אמר ר' יוחנן • זו דברי ר"א ור"ע • אבל דברי חכמים כולם הין קרבים עם תמיד של בין הערבי' • ולזה נראה שכוון הפייטן • ולא"ר' עם תמיד אלו זוקא עם ממש אלא לאפוקי עם של שחר • הס"ל בגמ' ליקן • בפלוגתא דתנאי בכבשים • אמרו אלו ליסנא עם תמיד ואלו זוקא • הסא בדברי עקיבא פליגי • וכ"ל בעל המאור בדברי (מאיר) בברייתא אלו זוקא • ד ונכנס לקטיר • עיין לעיל לדרש"י והוספות ר"ל אחר שהקריב התמיד • ולהרמב"ם מתניתין כמשמעה • ולהטיב את הגרות • כתב הר"ב הטבה זו הלקח היא הסא בשחר מטיב את הגרות הסיינו דשונן ותיקון הפתילות הדשות • אלא הטבה זו • הלקח היא • אבל הרמב"ם ס"ל בפרק ג' מהלכות תמידין • ומ"ש הר"ב בשמו בפרק ג' מתמיד • דבשחר נמי מדליקין אחר שמטיבן • וא"כ בערב היה לריך לחזור ולתקנו ולהדליקו ולדליה שפיר תנן להטיב • והתוספו' הוילו בע"א • הסכא קודם שמת שמעון הדליק שמלאו שני גרות מזרחות הולכים • והניחן הולכים מפני הנס על הערב שמטיבן ואח"כ מדליקן • אבל הר"ב פי' בסוף פ"ג לתמיד • הלף בימי שמעון הדליק לא הניחו הולך • אלא המערבי שמשני המזרחיות ואנן נטיב את הגרות תנן • וכבר כתב הראב"ד בזה בפרק ג' מהלכות עי"כ • אלא ע"פ הלשון המשנה כך היא • לא היה בין הערבים הטבה אלא לגר המערבי בלבד • *ועיין מ"ש בסוף פרק ג' המסכת תמיד : ה ומצנפת • בחורה נקרא הבל הזיוטות מגבעות ולשון חורה לחות ולשון חכמי' לחות הוספות' פרק ב' לף כ"ה • ורש"י מפרש בפירוש החומש להבל חלא • ותלמידי הר"י כתבו בפרק אין עומדין המצנפת קטנה מגבעות • והרמב"ן כפי' החומש בזאתה תלוה • כתב שהמצנפת הוא כמין לגיף הלוף בו את ראשו • מגלגל ומחזיר הביב ראשו כפל על כפל ומצנפת הל הכן גדול הוא הרוים מגבעות בשום מקום • אבל בכהן הזיוט אמר הכתוב מגבעות • ולף היא מצנפת היא אלא הקשר בה כל ראשו ומעלה הכפלים עליו כמין מגבעות שהוא הובע • כדברי אונקלוס כו' • בחילוף כ"ף וגימ"ל באותיות גיב"ק • ולפי שהמגבעות כמו מצנפת • הזכירו חז"ל תמיד בכהן גדול • ובכהן הזיוט מצנפת וכו' • ולשון הרמב"ם בריש פרק ז' מ' מהלכות כלי המקדש • קרוב לדברי הרמב"ן

ה באלו נשאלים • כהן הנשאל באורים ותומים • לריך לבוש שמנה בגדים • כיצד שואלים באורים ותומים • הנשאל פנין אחורי הכהן הנשאל • והנשאל פנין כלפי אהרן והנשאל אומר לעשה לבד פלוני אם לא לעשה • ואינו שואל בקול רם • ולא מהרהר בלבו אלא בקול נמוך ורוח הקודש לובשת את הכהן ומביט בחשן • ורואה אותיות בולטות בחשן כמגל פנין • עשה כך אם לא תעשה כך • לפי הסדר כתובים על אבני החשן שמות של י"ב שבטים • ואברהם יצחק ויעקב ושבטי יה • נמלאת כל הארץ • ביחד הם ורוח הקדש הוא מודיעם לכהן איך ילרף האותיות הבולטות זו עם זו על הדברים • אלא למלך וכו' • לכתיב (במדבר כ"ז) ולפני אלעזר הכהן יעמוד וגו' • הוא זה מלך • וכל בני ישראל אתו • מי שכל בני ישראל אתו • אלא אם למלחמה אחריו זה משוח מלחמה • ולמי שהלבור מרך בו • (לכתיב) וכל העדה אלו הסנהדרי גדולה :

פרק ח יום הכפורים אסור באכילה ובשתיה • ובחיצה • ובסיכה • ובנעילת הסנדל • ובתשמיש המטה • והמלך והכלה ירחצו את פניהם • והחיה תנעול את הסנדל • דברי רבי אליעזר • וחכמים אוסרין : ב האוכל

באלו נשאלין באורים ותומים • ואין נשאלין אלא למלך • ולבית דין • ולמי שהצבור צריך בו :

פרק ח יום הכפורים אסור באכילה • ובשתיה • ובחיצה • ובסיכה • ובנעילת הסנדל • ובתשמיש המטה • והמלך והכלה ירחצו את פניהם • והחיה תנעול את הסנדל • דברי רבי אליעזר • וחכמים אוסרין : ב האוכל

באלו נשאלין • כתב הר"ב הנשאל פנין אחורי הכהן • וכ"כ הרמב"ם • ואע"ג לשנא דברייתא פנין כלפי הכהן ס"פ פנין פונות למקום שפונים פני הנשאל • והכ"מ הכריח הכן הוא בסוף פ"י מהלכות כלי המקדש • ומ"ש בקול נמוך • זה לשון הרמב"ם (שם) בקול נמוך כמו שמתפלל בינו לבין עצמו ע"כ • וסיימו המתניתא חנם לעיקר :

פרק ח אסור באכילה ושתיה • כתי הר"ב אע"ג לעונש כרת באכילה ושתיה לכתיב (ויקרא כ"ג) ושבתתי את חגם הסיא • עמי הסיא אבילת נפש • ואיזה זה אכילה ושתיה • הגם הסיא • עמי הסיא אבילת נפש • ומ"ש ס' עמון כנגד ס' עמון הכתובים גמרא לף ע"ל ע"ב • ומ"ש ס' עמון כנגד ס' עמון הכתובים בסורים וכו' • לכי כל הגם אחר לא תעונש • לא הקשיב אלא הקשיב אלא לעוי • אבל אלי אלא לעוי הוא לא הקשיב • מוספות לף ע"ו ע"א • ומ"ש משום לבעי למתי כו' • לית בהן כרת • למה שפסק המגדה לנקמן לחני שיעור נמי לאוריתא • הים יכול לכתוב גם כן • לאתי שיעור הגן אסור וכל איתא בגמרא • ומ"ש הר"ב שבתון לשבת • יכול יהי בתחום הכלים הרמב"ם וכ"כ הרי"ף • ונעמא דבלבו הסלר לא יעבוד • ויסיים הם הרי"ג ויל"ל הוספות כתבו לדוב ספרים מרהים ובעשור [לף בעשור] • ובחוספות [ושבת שבתון] וסיתה לכם • ונעמא המקרא שבת שבתון • ל

תוספות הרשים

ב כמוה וכגרעינתה • פי׳ סמתבת אינה לפוקס לגרעינתה אלא יש ביניה לגרעינתה חלא וקמ"ל דלריך למעך אותו חלא לפטר בכמוה וכגרעינתה בלבד אלא כמוה וכגרעינתה כולה אסרה • ומ"ש לוכחי לחזן וכתלגה לאלתה • בכולי לוכחי לחזן ולא חזן בסליחה אלא סכא סא קמ"ל חזי וסר"ן וגי"ם סר"ב סחוא פחות מכבילה כתב סר"ן היה לנו לכוין שאינה פחותה מחצה אלא מעט • לכיון לחד אמורא אמר בגמ' יתירה מכבילה לא מפלגינן מוכיח מאן דפליג עליה • וכ"כ סר"ב במסכת כלים פרק י"ז מסכת י"ב:

כמלא לוגמיו • סר"ב סעתיק כמלא לוגמיו וא"א לומר שהגירסא כך היא לשון בגמ' קף ע"ו אמרינן אימא כמלא לוגמיו ומ"ש סר"ב ושיעור זה בלשון בינוני וכו' • השיעור בלשון בינוני הוא פחות מרביעית אבל בשאר לשון שכלי לפי גדול ולפי קטנו • לשון שכי תן בכלים פרק י"ז מסכ"י א"ל המשערים לפי מה שהוא לשון • ומיהו באכילה לא מפלגינן אלא אפילו לשוב מלך שבשן מחייבים בכזיתה • וטעמא אמרינן בגמרא דבאכילה קים לה לרבנן דבשכי מיתבא דעתיה ומיהו כולי עלמא טובא • ועוד מלך הבשן פורחא • והשתיה בלילה מיתבא דעתיה בלחבריה לא מיתבא דעתיה ומש"ה לענין דלמו ביתבא דעתא הוא בשל עולם אן שמין בבינונים כמ"ש שם סר"ן ומא דלמרן פחות מרביעית • כתב סר"ן לא קאימנא שפיר בשאלי פחות מרביעית כמה הוא בלי מיניה :

האוכל והשותה אין מצטרפין • דאע"ג דמחל שמא נמנו כדלקמן הואיל משום יחובא דעתא הוא ומאי לא קמיתבא דעתיה • כדאיתא בגמרא :

ג אינו חייב אלא חטאת אחת • כתב סר"ב דמחל קרא נפקא לי' • כדאיתא לה ע"ו בגמרא • שנאמר (לבריס י"ל) ונחת הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן ביין ובשכר • שכר שהיה הוא דליף שכר שכר מנזיר וקריה רחמנא ואכלת ולא יין איכא למימר על ידי מגרון שהוא יין מאכל שנחנים בו יין :

אוכלין שאינן לאכילה • כגון עצים המריה לו פרפים שבאושין • רמב"ם פרק ב' מהלכות שביתת עשור :

משקין שאינן ראויין לשתיה אתה מיר וכו' • ורמב"ם (שם) כתב כגון מיר וכו' • וכן העתיק העור סוף סימן תרי"ב ופירש מיר ומוריה • עיין מסכת ל' פרק ו' דנדריה :

ה עוברה שריחה • כתב סר"ב עובר מריח ריח התבשיל וכו' • וכן כתב רש"י וכ"ל שלקלקו לפרש כן מסני עובדי לשיאנסו בגמ' • הוא עוברה לחרחה לחיסו לה ואילחשו קרי עליה בערס אלרך בבטן וגו' ונפק מינה בי יומנו • והוא עוברה לחרחה ולחיסו לה ולא אלחשה והרו עליה זורו רשעים מרחם וגו' • ונפק מינה שבחלי אלר פירי • הא קמן דמלא העובר בא הרחום שהיא מריח ומתאוה שהרי בילו לחזור בו : ואם אין שם בקיאין כו' • כתב סר"ב מתני' מפרשת בגמרא • בל"ל כו' • בזמן שהחזה אומר לוי לריך ואמרינן הוכחא פירש שהות נקט ליה מתחת חוליו • אבל אמר לריך כו' • לבב יודע מרת נפשו ומשום לספק נפשות לבקל הלכך כי אמר לריך תלינן בלב יודע • ולאו משום הוכחא • אלא קים ליה בגוויה טפי • וכי אמר אינו לריך תלינן בהוכחא כו' :

ר"ב ד"ה אין שם בקיאין כו' עיי"ש עכ"ל לוב"ם כס"ע ביי"ד ר"ו ולענין הרוב"ר חד נגד חד אין כ' נגד כ' פוחתין לקולא ואם שהם אומרי' לריך אפילו אמרי' אינו לריך פוחתין לקולא ושוד כתב חילוקי דינים ע"ש :

ו בולמוס מלי אתו מחמת רעבון ומסוכן למות וכשמרמיתו מוזרת ביולוע שנתרפא : כלב שוטה • רות רעב שורה עליו וסימני שלו פיו פתוח • רירו נוטף • אזניו סרוחות ויושבו מונחות לו בין ירכותיו • ומשלך על ליבו ר"ל • וי"א לף נבח ואין קולו נשמע : אין מאכילין אותו מחלר כבד שלו • ואע"פ שנשנו סרופאים ברפואה זו • אינה רפואה גמורה להתיר לו האסור בשמה עמאה על כך : ורי מתיא בן חרש מהיר • קשבר רפואה גמורה היא ואין הלכה כרי מתיא בן חרש • שהוא בן חרש • מטילין לו סם בתוך פיו בשבת • מפני שהוא ספק נפשות • וכל ספק נפשות • דוחה את השבת : ז מי שנפלה עליו מפולת • ספק הוא שם • ספק אינו שם • ספק חי • ספק מת • ספק עכו"ם ספק ישראל • מפקחין עליו את הגל • מצאוהו חי מפקחין עליו • ואם מת יניחוהו : ח חטאת • ואשם ודאי • מכפרין • מיתה ויום הכפורים מכפרין • עם התשובה • תשובה מכפרת • על

ו מי שאחזו בולמוס • מאכילין אותו אפילו דברים טמאים • עד שיאורו עיניו • מי שנשכו כלב שוטה • אין מאכילין אותו מחצר בכר שלו • ורבי מתיא בן חרש • מתיר • ועוד אמר רבי מתיא בן חרש • החרישש בגרונו • מטילין לו סם בתוך פיו בשבת • מפני שהוא ספק נפשות • וכל ספק נפשות • דוחה את השבת : ז מי שנפלה עליו מפולת • ספק הוא שם • ספק אינו שם • ספק חי • ספק מת • ספק עכו"ם ספק ישראל • מפקחין עליו את הגל • מצאוהו חי מפקחין עליו • ואם מת יניחוהו : ח חטאת • ואשם ודאי • מכפרין • מיתה ויום הכפורים מכפרין • עם התשובה • תשובה מכפרת • על

ו דברים טמאים • סם סלברים האסורי' כשקלים ורמשים וכשמה טמאה ונלמ' סרמב"ם בפירושו וכתב בכסף משנה פרק י"ל מהמ"א • לאע"ג לתנא ביה"כ עסיק קמ"ל אפי' לבריס טמאים • לומר לאיל לחזור אחר דברי' סמותריס וכו' :

עד שיאורו עיניו • ולשון סר"ב וכשמרמיתו חוזרת • וכן לשון רש"י וסר"ן ומלאנו למרלה עיניו ישעי"א ג' לכך אין לשנים הלותו: אין מאכילין אותו מחלר כבד שלו • פי' סר"ב שאינה רפואה גמורה • וכ"כ רש"י"ל סרמב"ם זה אינו מועיל אלא בדרך סגולה ואין עובדין על המלות • אלא ברפואה בלבד ר"ל בדברים המרפאים בטבע וסוא לבר אמתי סולאן הלעה וסגסין הקרוב לאמת • אבל להקרפאות בדברים שסם מרפאין בסגולתן אסור כי כתב אלא אינו מלא הלעה וגסיונו רחוק וסוא טעמה חלוסה מן הטוען : החרישש בגרונו ולשון סר"ב סחוסם בסיגיו ופי' שמחזיל בשר המחיים פו' • כן פי' רש"י בעוביא לרבי יוחנן תם בלעיולא ומסוכן לרבי יוחנן תם בלעיולא למיית' בגמ' אהך מתניתין • וסרי"ף וסרא"ם כתבו לשון המשנ' סתם בפיו • ולשון הסור שתעשה בסיגיו בסי' שכ"ח :

וכל ספק נפשות דוחה את השבת • לפתיב (ויקרא י"ח) אשר יעשה אותם האדם המלות שיחיה בהם ולאי ולא שיכא בעשייתה [לבא] ליהי ספק מיתה אלמא מתלין על הספק • הכי מסיק בגמרא לף פ"ה ע"ב :

ז ספק הוא שם • וכו' • מפרשינן בגמ' • להכי קאמר לא מבעיא ספק הוא שם • ספק אינו שם • דאם אינו שם • מפקחין עליו • אלא אפי' ספק מי ספק מת • מפקחין עליו הוא מבעיא ספק מי ספק מת לישראל הוא • אלא אפי' ספק עכו"ם ספק ישראל מפקחין עליו • וכתבו התוס' לשיטתו דעמי לאין הולכין לפקוח נפש אחר הרוב • משום לכתיב ומי בהם ולא שיחות בהם אלא יוכל לבא בהם עניין ליה מיתה ישראל :

מפקחין • עיין מסכת נ' פרק ח' לפסחים :

ח ואשם ודאי • לאלו אשם תלוי • אע"ג דכתיב בהם כפרה (שם כ') וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג • לא אלא • לרבנן עליו מן הסיורין על שיולע לו שולאי חטאת ויביא חטאת • אי נמי הכי אין אחר מכפר כפרתן • אשם תלוי אחר מכפר כפרתן (במסכת ל' פרק ו' הכריתות) חייבי חטאת ואשמות ולאין • שעבר עליהן יום הכפורים חייבין • אשמות תלוין פטורין • גמרא :

מכפרין • פירש סר"ב עם התשובה ולא חס למתנה וכו' • אשם לא היה מהחדש בו' • שו עיקר שהתשובה וז"ל הרמב"ם והתשובה הוא שיחזור אדם על עונותיו לפני הש"ית ויתנחם על מה שחטא ויקבל עליו שלא ישוב לאותו עון לעולם אמר בזוהר והפרים מן הצון • ומזה ועוזב ירחמם (משלי כ"ח) ואמר בברטה על הצון • כי אחרי שובי נחמתי (ירמיה ל"א) :

על עבירות קלות מו' מ"ם הר"ב ומשקיל ל"ע לאת בגמ' אלא סוד וכו' אינו זז וכו' דלרבינו כתובי כתיבי נאמר (ירמיה ג') שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם לאמת שם עבירה שכפרת בתשובה לבדם ונאמר (ויקרא י"ו) כי ביום הזה יכפר עליכם למלא שם עבירה שלריכה יה"כ ונאמר (תהלים פ"ע) ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם למלת שם עבירה שלריכה יסורין ומשתברא שקל לקלה והתמור למתמורה ונאמר (ישעיה כ"ב) ונגלה באזני י"י לבאות אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון

למלמו שם עבירה שאין לה כפרה אלא במיתה וזוסי תלוי הדם פי' הר"ב חוטא ומחטיא אחרים וכלפירם"ו וגמרא מסיעה לכל שעושה עבירה ואחרי' למדין ממנו לגזרה ג"כ קלות בלבד מקרי תלוי הדם לסיימו מחטיא אחרים וסיימו לגעול מסך קרא כתיב ויקרא ו"י וגו' לבני ולמספר וגו' וסגם הרג בקר ושחוט לאן וגו' בכיכול לפנו ים אבל וכם אוכלים ושמחים וסרוחים כך סוברים אלה דין ולית דיין אין לך תלוי הדם גדול מזה * (ועיין בפי' הר"ב מסגה ט' פ"ה לאבות ועיל הדם פ"ג מסגה י"אסופ פ"ל) ומ"ם ואם שגג וכוי אחטאת מכפרת מסייע הרמב"ם אם שחטא חטא שאוא חייב עליו אשם ולאי וכביא אשמו ומ"ם הר"ב: אבל במזן שים הם שעיר כוי: כלתן במשנה ו' פ"ק לשבועות ע"ם:

ט אין יה"כ מכפר: כמו אמרם אין מספיקין בידו לעשות תשובה: ולפיכך לא יעזרהו הדם שיעשה בלום כיפור מה שראוי לו לעשות כדי שיתכפרו לו עונותיו באותו היום הרמב"ם * ולפי זה נראה לסכא נמי בתרי זמני כמו

על עבירות קלות: על עשה: ועל לא תעשה: ועל התמורות הוא תילה: עד שיבא יום הכפורים ויכפר: ט האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב: אין מספיקין בידו לעשות תשובה: אחטא ויום הכפורים מכפר: אין יום הכפורים מכפר: עבירות שבין אדם למקום: יום הכפורים מכפר: עבירות שבין אדם לחבירו: אין יום הכפורים מכפר עד שירצה חבירו: את זו דרש רבי אליעזר בן עזריה: (ויקר' י"ו) מכל חטאתיכם לפני י"י תטהרו: עבירות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר: עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר: עד שירצה את חבירו: אמר רבי עקיבא: אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין: מי מטהר אתכם: אביכם שבשמים: שנאמר (יחזקאל ל"ו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם: ואומר (ירמיה י"ד) מקוה ישראל מה מקוה מטהר את הטמאים: אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל:

סליק מסכת יומא

מסכת

עד עשה ועל לא תעשה: סיתקן לעשה תשובה מכפרת אבל לא תעשה שים כם מלקות תשוב' תולה ויה"כ מכפר ומה קא אמלתא בגמ' אלא סוד בעשה ובלאו סיתקן לעשה: או שגג בלא תעשה שים בו מלקות ועשה תשובה: אינו זז מהם על אמותיו לו: ואם סוד בלאו שים בו מלקות תשובה תולה ויה"כ מכפר: ואם שגג בחייבי כריתות ומיתות ב"ד אחטאת מכפרת עם התשובה: ואם סוד בהם: תשובה ויה"כ תולין ויסורין ממרקין: וה"מ כשלא חלל את הדם כלומר אלא חטא והחטיא אחרים: אבל אם חלל את הדם אין כפרתו נגמרת על שיעור תיוכל זה בזמן שאין שם שעיר המשתלח אבל בזמן שיש שעיר המשתלח הוא מכפר על כל העברות קלות וחמורות: חוץ מעבירות שבין אדם לחבירו שאין מתכפר לו עד שירלה את חבירו: ט אחטא ואשוב אחטא ואשוב: תרי זמני אין מספיקין בידו וכו' שבין שעבר עבירה ושנה בה: שוב אינו פורש ממנה: לפי שהמנה עליו כפיתר:

סליק מסכת יומא

פרק

ר"ע מברטנורה סוכה פרק א תוספות יום טוב קח

כתב הרמב"ם בא לסיים הברין בשלש רגלים: וקולש זה הבר אל פסחים: ומאחר לו לדבר על ענין הסוכה: והשבועות: ולא נמלא לו מה שידבר בשבועות: אלא הברי מיוחדים בכל י"ע: ושיא מסכת בילה: והקליש סוכה על בילה: לרוב הסמוכות שים בסוכות: ע"כ: ר"ל סוכה: ונטילת הלולב: ויסוד הסמיכה: ומ"ם אלא נמלא לשבועות הברים מיוחדים: ואע"פ שים לאם הסכורים: ובמי שלמים: מיילי לזוערגלא מיבר מהם מסכתא מיוחדת: והיחס במקומם שבסדר קדשים: ומפני כתיבה גם שמה ליני העומר שבפסחים: והספר יותסין בשם רב שרירא: בתר סדר יומא: תגיגה מסכת סוכה: לבתר יה"כ הוא: וחג גדול הוא: ובתרה יום טוב לחד עניגא הוא:

מסכת סוכה

פרק א סוכה

שסיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה: ולסכה לירת ערלי בעינן לכתיב (לבריה י"ו) חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים: אמרה תורה עשה סוכה לשבעת ימים ולמעלה מעשרי' אמה אין אדם עושה לירתו לירת ערלי אלא לירת קבע: ור"ו מכשיר: הסכה סוכה לירת קבע בעינן ואין אדם עושה לכה כר"ו: ומאינה גבוהה עשרה טפחי' פסולה: דלירה סרוחה היא ואין לה ג' לפנות: לכתיב בסכה בסכת בסכות: סנים הסרים ואחד אלא חל לסכך לפי' סכה הכדפסו לסו תלתא לג' לפנו' אתיא הלכה למשה מסיני וכלרים לזופן חלא ואוקמיה אטפח נשארו אתים כהלכתן ושלים' אפי' טפח לפיכך סוכה שים לה אתי לפנות זו אבל זו עושה לופן ג' שים בו טפח ומשהו ומעמידו בפקום מג' סמוך לאחד משתי הלפנות שבל פחות מג' כלבול המי ונחשב כאלו הוא לופן של ד' טפחים ונמלא רוב לופן עשוי: והרי יש לסוכה זו ג' לפנות: וצריך לעשות לה לורת פתח: ואם אתי הלפנות הם זו כנגד זו ובילוגן מפולש מביא אם שים בו ד' טפחים ומשהו ומעמידו בפחות מג' סמוך לאחד משתי הלפנות ונחשב כאלו יש בהם זה ז' טפחים הוא שעור הכשר הסוכה לארכ' ולרחבה הסכוכה לריכה שתהא ז' על ז' כלי הכשר מקוקה ראשו ורובו ושלחנו: ו"על ו' לראשו ורובו: וטפח על טפח לשלחנו: ושתמתה מרובה מלאתה פסולה: הא בשוין שהתמה בכל הסירה: ולוקא שהשוין מלמעה בקרקעית הסוכ' דבילוגא שלמעלה בהכך אלתה מרובה מתמתה: לאמרי אנשי בית מזוזא מלעיל: כאסתירא מלרע:

פרק א למעלה

מעשרים אמה פסולה: כתב הר"ב הסוכה לירת ערלי הוא: ולמעלה מן' אין אדם עושה הוי אלריך לעשות יתילותיה ומתילותיה קבועין: ומ"ל לבבנין קבוע קפיד * (שלא לעשותו אפי' בלמעה מן') דולמי אלא אחת דמנא עלמה לגזות מה שלי אפשר לעמוד עליו לבאיזה דבר נשער אם שבנין ראוי לשבעה בלבד: או ליותר מכן אלא בשעור שאפשר שיעשה בו לירת ערלי אלא אפשר עשרים אמה: הר"ן:

פרק א סוכה

שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה: פסולה: רבי יהודה מכשיר: ושאינה גבוהה עשרה טפחים: ושאינה שלשה רבעות: ושחמתה מרובה מצילתה: פסולה: סוכה

בדפ"ק לערובין:

פסולה: בגמרא פריך דמבוי ריש פ"ק דעירובין תני בכה"ג לסכה: ותנן ימעט: ומ"ם

תוספות חדשים

הר"ב ר"ל ושיתיתה ירוסה כו' ודווק' שקנסוון תלמוד כו' ע"ל וכ"פ בע"ע ס' תרל"א ס"ת ולענין נוסח לעיבה ועשרי' או לעבר תעשרי' עפרים פסולה בע"ע ס' תרל"ג ולענין ג' לפנות בכל דיניהם בפי' תר"ל:

להכא תני פסולה: ומשני סוכה לאוריתא תני פסולה: דכל כמה דלא מתקנה הוא פסולה מימות: משם רבינו ע"ם שנתן מלתו: אבל מבוי דרבנן ובעינן מתחילה לבראות שיעורו מאי פסולות שייך למימר הלכך תני ימעט כ"פ הר"י: ובתו' מפרש בע"א: א"כ סוכה נפשי מילים לענין נוכה ולענין לפנות ולענין סכך וכי הוא תני בתלא תקמתא: מבעי למתני בבולהו הלכך כלגינהו לבולהו בלשמא לפסולה: לעולה ילמד אלא להלמידיו בלשון קלרה:

ושאינה גבוה עשרה: פי' הר"ב דלירה סרוחה היא כו': הלכך אפי' הוא גבוה מי: אלא שאלין ורדין לתוך ו': אע"ג לחמתן של הסולין מרובה מלאתן ולימא דלא למעוטי קמל"ן: למשום לירה סרוחה פסולה: כלאיתא לאלי דיוא בגמ' לף ל': אבל לענין שעור גובה ו' עלמו הא מסקינן בגמרא דף ה' ע"ב דלרי מאיר מסגה ו' פרק י"ז דכלים: הלכה כמוחזו: דכל אמה אפי' הכלים באמה בת ו' ולפיכך לה מכרוכין שבמשכן: לכתיב נבייהו (שמות כ"ה) סוככים בכנפיהם [על הכפורת ולעומל מיים כתיב פורשי כנפים למעלה] למשמע למעלה מרחשיהם: ועל כפורת הארון היו עומדים שנבהו לארון אמה ומחצה: שהן ט' טפחים והכפרת עובין טפח הילוף ממגרת דשלחן: וכמו הכמקדש דשלמה היו מגיעים הכרובים אל הלים גובה הבית ה"ב במשכן וגובהו במשכן: עשר אמות שהששים טפחים שהשלים ד' טפחים נמלאו הכרובים פורשי כנפים על הארון בעשרים טפחים חלל וקרי לה סכך: ולר"י דמסכת כלים אלא אמה בת ה': אמרינן דהלכתא גמירי לה: מהלכה למשה מסיני:

ושאין לה ג' לפנות: מ"ם הר"ב לורת הפתח פירושו כמו"ם בעירובין רפ"ק: ונבי פס ר' לא כתב הר"ב לורת הפתח: ואפשר אבל הרמב"ם כתב שזו ג"כ לורת הפתח: והרא"ש והר"ן כתבו שים בזה מחלוקת בין הפוסקים: ומ"ש הר"ב ו' על ו' לראשו ורובו: לי' הירושלמי דגברא באמתא יתיב: ועיין מסגה ז' פ"ב: ושתמתה מרובה מלאתה: פי' למעה וא"כ הסוים למעלה ואפי' הכי פסול משום דמיעוט הכל דלמעה בטלה לגבי תמתה שהיא מרובה ממנה: הר"ן ע"פ פירש"י ז"ל: ועיין לקמן מסגה ח' זא הסירה

שכ' הר"ב פ' רשו הרא"ש ז"ל: מטבע נחושת: ורחב יותר מזוזא:

בית שמאי פוסלין • פי׳ הר״ב לבעו סוכה לשמה • לכתיב (לבריים י״ו) חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים סוכה לששוי לשם חג בעינן (סוכות תעשה לחג סרס שמקרא אם לא עשאם מחצלת • וכ״ם מבעי לה לעושין סוכה בחולו של מועד ולרשבן) • וכ״ם מבעי לה לעושין סוכה בחולו של מועד אם לא עשאם מחצלת • וכ״ם

סברי לאין עושין • גמרא :

ב כאלו עשאם בתוך הבית • מבסבת חסר כתיב • ולא תחת הבית ולא תחת האילן במשמע • כמו לקמן בסמוך בענין סוכה תחת הסוכה • ומא לתני לה בתוך הבית ומגיל פסולם • לשא מחד קרא נפקא • אלא לאשמועינן דלוקא בשאילן לומיא דבית מה בית לילתו מרובה מחמתו • אף אילן כן • אבל בשחמתו מרובה מילתו וחבטן ועירבן עם הסכך הכשר כשר כמו במשנה דלקמן מחמה ס״מ הם״מ בדיעבד אבל לכתחלה לא קמ״ל • גמרא :

ותחתונה פסולה • לכתיב בסוכת תשבו • (וכתיב) חסר לומר לתרי סוכות שיהו סוכה תחת סוכה פסולה • וכתבו התוי אפי׳ לא יש אם לא לקרא (כמו שכתב הר״ב במשנה ח׳ פ״ה לתרומות) מולה ולא לחנם נכתב המסורת וכי פליגי במלאת המכתבי מסלקי • עיין רע״ג

ועיין בלקח ו׳ ע״ב בתו׳ בל״ה ור׳ שמעון סבר כו׳ :

רבי יהודה אומר אם אין דיורין כו׳ • פי׳ הר״ב לכי פליגי בסיבולם לקבל על ידי הלחץ כו׳ אבל לא לחנם כו׳ • בגמרא וסבר הר״ן דת״ק לטעמים אזיל דס״ל לעיל דירת ערלי בעינן • ור״י לטעמים אזיל דס״ל דירת קבע בעינן :

ג מפני הממה • אם תחתיה מפני הנסר • פי׳ הר״ב אלא יהן עלין וכו׳ • על הסלמקפרס״ו • ולפי זה מפני הממה לסגון על הלחם מפני הממה • וכן מבואר בתו׳ וכתב המר לכי אלא לחי אלאות לכסרס (כמו״ם הר״ב) דשלמי הם לסוי לורך סוכה ובטל לגבם ע״כ • ופ״ל שכתב הר״ב אלא יבסרו כו׳ • כלומר בסבלין מופרים המוך ודבוק לחחתיה ומונע בזה העלין אלא יוכלו לפול • ולפי זה מפני הממה שמבטת הסכך ומחוך זה נעשה חמתה מרובה • כך כתוב בתוספת :

קינוף • ויטו לאבנים הלחל על הגג (שמואל ב׳ י״ז) מחורגים קימופין על איגרא • וזה שאומר הר״ב שהן גבוהין גדלה הרוחב לומר גבוהין עשרה אלא״כ מאי למימרא שהן גבוהין • ולא שאין פורחין הדלן על כלונסות שאינן גבוהין • לסילק יסבב אלם שם • אלא רוחב לומר שהן גבוהין כשעור ושיהו עשר טפחים • והוא בשיטת רי״ף ורמב״ם פרק ה׳ • לסברי אלא מחיב אבל לבטל אבל לסוכה • אלא בגובה עשרה ויש לה גג • ועיין בסמוך :

נקליטי • בפסוק חיר כרפס (אסתר א׳) תרגום על הרגשין הנקליעסון הלכבא • ומה שכתב הר״ב משום הלאין לה גג הוא הדבר אשר כתבתי לעיל הסר״ב ס״ל לתרתי בעינן גובה עשרה וגג טפח כיון הסכסיר סתם כל שאין לה גג ס״מ אלפילו בגבוה עשרה כמו שהקשה הר״ן מלשון הרי״ף • אף על פי שבעקרי הלכות חולק • ועיין בכית יוסף סוף סימן תרכ״ז :

ד הדלה • פי׳ הר״ב הגבים • והרבה במסכת בלאים : וסיכך על גבם • וכ״ת על גבן • וגרמא שזוטי גירסת הר״ן • שכתב הר״ת מוכיח מלא קחני סיכך ואח״כ הלא הכבר נעשה בבסרות • ואפילו הכי מפסלת • וכ״ם הלא ואח״כ סיכך • אלא ולאי לא פסלם • אלא בקחתי הלא וסיכך לתחלתו בפיסול נעשית • ולמו רלים הוא למהמיתין תרתי קחני הלא וכו׳ • אם סיכך • לגומר בין שקלם הסכוך בקחתי הלא עליה בין שקלם הסיכך וסיכך עליו • ומיהו על גבם נמי מיתא וקאי אלעלעת וקיסום :

פסולה • פירש הר״ב לפי שאין מסבכין במחובר • לאמר מר בשאספך מגרנך ומיקבך בפסולת גורן ויקב הכתוב מלבר רש״י :

ד הדלה עליה את הגפן • ואת הדלעת • ואת הקיסום • וסיכך על *גבה פסולה • ואם היה סיכוך הגבה מהן • או שקציצן כשדה • זה הכלל • כל שהוא מקבל טומאה • ואין גידולו מן הארץ • אין מסבכים בו • וכל דבר שאינו מקבל טומאה • וגידולו מן הארץ • מסבכין בו : ה הבילי קש • וחבילי עצים • וחבילי זרדין • אין מסבכין בהן • ובילן שהתירן בשרות • ובילן בשרות לדפנות : ו מסבכין

ואם שם סיכוך הרבה מהן • פירש הר״ב והוא שחבטן • כל לשון חבטה שבגמרא לשון הפלה • ומפרש חבטה תלשה • או שליפה • טועה • לאי מחובר הוא מאי מהני • ואי תלש • הא קחני מו שקלן • מכלל דרישא מחוברין וכו׳ רש״י • לף מי ע״ב • ולפי מה שכתבתי בחבטה בי • הא לחמרן הכא למהני שירוב לוקא בשהמולם תחתו מרובה מלחתו • וי״ל הלא הסוכה בלתם מרובה מחמתה בלא המולם אין לריך לעירוב והכא בשהמולם אין בלתם מרובה • אלא על ידי המולם • וי״ל הלא עבפי שאין מלונים כנגד הסכך הכשר אפילו כל הסוכה מרובה בלא המולם בעי ערוב • ועיין עליהם בטור סי׳ תרכ״ו • ומ״ם הר״ב הסכך כשר רבנן המבטלן המלאוריתא כל מילי בעל ברוכה ומקיבי חיתי למפסלא • לא מהנם מי הכלה (רש״ת שם) ובמילי אבל אבלם ומלך הסכך הכשר אפילו כל הסוכה מרובה בלא המולם בעי ערוב • ועיין

תוספות חדשים

הר"ב ד"ה ומסכנין בנסרים כו' וכלבי כר"י ע"כ ע"ש פירוש תרב"ע ונגד פירוש מסכנין כתב אם הם כפיות מרוחב ד' אך היינו שלא לסכך בהם בכל כלל והעשם בנסרים לשתי יכול לסכך בהם בקביעות כענין שלא יוכלו הגשמים לירד שם:

הר"ב ד"ה אם יש ריוח כו' מיהו יותר כו' עכ"לוכ"ם כ"ע כו' ירלי"ת ס"ל' ווינ' שלי אפשר לגמרם שיולא כל האויר ושכרכר אכל אם אינו"ף סתר כסר מיעט על הפסול כסר: **ה"ש** ד"ה בארובות כו' וכ' כרעיים עכ"ל • ולפי הרשתנא אפילו בשבר רק כרע אי יוהמשה פסול לסכך בו אמנם בכלים וכ"פ כל הפוסקים ולא"כ הי"ל לרר"ב ולא"ש ע"ש לפרש אליבא דהלכתא: שמוהרש"ת ז"ל:

ו ורבי מאיר אומר • פירש הר"ב כיון לנפקי מחורת לבול ופרש"י אם אינו מאיר במקום אחד מכן לא מצי למימר לבול תשיבי לאיזה דומה לתקרה וגזרינן: נתן עליה נסר כו' • לדברי הכל • ומלכה בנסרים וכגון ליבוע אבל אמרינן דופן עקומה (במסכת י') רש"י: ובלבד שלא יהיו תחתיו • לפני הכתב אינם לאפילו בראי לאסור • לתכן במסכת ל' ע"ב אוכלין ושותין ערלי חוץ לסוכה ותני עלה (דף כ"ו) ולאין יסנים ערלי חוץ לסוכה • משום לאין קבע לשומה שאין אלם קובע עומו לשומה שפעמים שאינו אלא ממנגם מעבע ולין בכך: ז שאין עליה מעזיבה • שאם אינם בם מעזיבה לא סוי סגי במפקפק • למעזיבה ועפר סכך פסול ניסו לאו גזולי קרקע הן • הר"ן: **מעזיבה** • פי' הר"ב הטיט אם אסיר ואינו: • ולומה לו במקרא ויעזבו את ירושלים עד הומה • (בספר עזרא) • [נחמיה ג'] מלאום עפר לחומה הומה • רש"י: **מפקפק** ונוטל אחת מבינתים • ס"ק אע"פ שמפקפק אי נוטל אחת מבינתים • אין • אי לא • לא • נמרא: **ונוטל** אחת מבינתים • לשון הטור אינו תרל"א • שיטול מכן כל שני נסרים אחד • ועיין במסכת לקמן: **מפקפק** אם נוטל אינו • כתב הר"ב • ורבי יהודה לטעמיה דמאיר אומר לסכך בנסרים • פי' שהן נגי על ל' • אלא דמתוך שהתקרה שיתה עשויה בהן כבר שייכא בהו גזירת תקרה בר מפסולא לאוריתא אלא בהו תעשה ולא מן העשוי • ומיהו במפקפק אי נוטל אחת מבינתים • בחל מסני סגי לבית הלל מטום לכי היכי דמפיק לה בהכי מטום תעשה ולא מן העשוי מפיק לה נמי מגזירת תקרה • ובית שמאי ס"ל לנסי דמפקפק מפיק ליה מתעשה ולא מן העשוי • לא מפיק לה מגזירת תקרה • וכן לר"מ אליבא דכולי עלמא • זו היא שיטת הרי"ף כמו"ש הר"ן • ומתא לי לפרש לדברי הר"ב בהכי • שהבריא סובלין זה הפירוש יותר מפירושו ז"ל רש"י ז"ל:

ח המקרה סוכתו בסכולין • כמו שאנו עושין שמכלרין כלומטות תחלה בסכך ומתנין פסל עליהן רש"י:

בארובות המטה • לשון [הרמב"ם] בארובות בבי"ת • וכן לשון הר"ן גם המגיד • אבל מלשון המשנה לפי"ח הכלים ומייתי לה הכא בגמרא נראה ו' לי להגירסא בכ"ף הקרי לכסנגה קרים • ומיהו מלינו ביר"מ במקום ב"ף כולא בזה במשנה ב' פע"ו הכלים • ומ"ש הר"ב המקבלים טומאה מוקי לה בגמ' בארובה וב' כרעים • עיין משנה ה' פי"ח הכלים:

אם יש ריוח ביניהן כמותן • כתב הר"ב לאו דוקא כמותן ממש וכו' דהוי פרוץ כעומד ופסול וכו' • וכן כתב הרמב"ם • ותימה דמשנה ח' פ"ק דערובין כתבו לפרוץ כעומד מותר • ושם כתב הרמב"ם שכן בכל התורה • ותירץ המגיד פ"ה • דכיון דסכך פסול כפרוץ נחשב [דלמוכח בגמרא] הלכך גבי סוכה בעינן שיהא סכך כשר טפי פורתא • ולפי זה • מאחר דכפרוץ הוא דויא לה למטה תמתה מרובה מלמעלה • [כמו"ש הר"ב בריש פרקין] דוחק מלעיל וכו' • עכ"ל • וב"י סי' תרל"א אמר שזהו דוחק ומייתב דסיינו טעמא דלא סגי בכמותן ממש משום שהרי גם מהסכך עצמו נמצאת חמה על כל פנים שהרי אינם מעובה כמין בית • (דהא לתנן במשנה ב' פ"ב • המעובה כמין בית כשרה • היינו בהיעבד כלאיתא בטור סימן תרל"א) • ומצטרף מקום הסכך הפסול עכ"ל ונחשב כפרוץ עם שאריות של הסכך עצמו כלאמרן והוי פרוץ מרובה על העומד הלכך צריך שיהיה הסכך הכשר על הפסול עכ"ל ונחשב שפירושו זה עולה יפה לדי הרמב"ם שבתבורו שכ"כ ואם היה זה כמו זה בתמלוס כו' פסולה מפני שהסכך פסול כפרוץ נחשב עכ"ל:

מיהו

המיטה בגדים • מטל מן העומדים למטה סמוך לארץ ועשה חלל כשעור סכה • וסיכך ממנה עשוי עמוד מלגיו • והתורה אמרה תעשה • ולא מן העשוי • אבל אם היה בו חלל טפח במשך שבעה עשוי לשם סכך והחטה בו על שבעים את שחלל לשעור גובה עשרה [אין] זו היא עשייתו שהרי אינו מתקן אלא הלפנו' והלפנות לא אמרינן מעשה ולא מן העשוי: ט המשלשל לסכך ומורג ולא כלפי מעה שלשה טפחים פחולה היינו שעור שיולדו סגדי בתא אחת ויכנס לאמרן • לבסכלי נוטה אינם מחילה • כיון שהגיע לעשרה כשרה • ואפי' אינן מגיעות לסכך ומופלגות ממנו הרבה: ר' יוסי אומר כשר שמלמעה למעלה למטה אין בארינת עשרה • כך מלמעלה למטה ואפי' גבוהות מן הארץ הרבה לסבר מתיבה תלויה מהרת הסיכוך • ולא בסבר מתיבה תלויה מהרת הסיכוך • לאו דמובה קאמר אלא ברוחב שבעה אויר בין לופן לסכך • בתורך הכשר • או בתחבה • ב' בית שפחת • גגו בתמלנו ולפלמות רחוקות מן הסכך כשר: אם יש מן הסכך לסכך כשר ל' אמות • פחולה • פחות מכאן כשרה • ולכלה למטה מעשי לאמרינן לופן עקומה עד ל' אמות ורואים תקרת הבית כאלו נעקם ראם הלופן ובא על הסכך הכשר ולא יישן תחתיו: וכן בחלר שהיא מוקפת אכסדרה • ואכסדרא הוא מקום מוקף של חלר רחוק מכתלי האכסדרא • ואכסדרא הוא מקום מוקף מגי מחילות: הכה גדולה • כל שאינו נכנל הסכך פסול • ישאר בה ז' טפחים על ז' טפחים הכך כשר • זו היא סוכה גדולה: הסקיפות

מיהו לשון הבינו הרמב"ם סוכל יותר פי"ח: וגזל הכתב כי כהסכולה כשרה • אינה סוכה: ט המשלשל דפנות מלמעלה למטה • אם גבוה מן הארץ שלשה טפחים פחולה • מלמטה למעלה • אם גבוה מן הארץ עשרה טפחים כשרה • רבי יוסי אומר כשם שמלמטה למעלה • עשרה טפחים • כך מלמעלה למטה עשרה טפחים • הרחיק את הסיכוך מן הדפנות של שה טפחים • פחולה: י בית שנפחת • וסיכך על גביו • אם יש מקומות תל לסיכוך • ארבע אמות • חצר שהיא מוקפ אכסדרא • סוכה גדולה • שהקיפוה

ולא מן העשוי • לכל הכתבי הכבה אפילו סיוך טובת הכתב סוי • אלא לסתתא קיים ליה מלמטה הלכך שפיר אמר ר"ש • אלא שאינו תלה זה בדעת אחרים ושרש"י פירש דאמר מלמעלה למטה • ובולאי שלי אחר מזמן לו • ואי משום שבעה רחים מסיגא לתקן מי • והלכך על כרחין לריך לבנים בלשונו מלמעלה למטה דומיא לתקן • לאו כלום הוא דשאני הכא במימרא לתקן אמרינן הכך מעובה ואי אפשר להפשר אם"ל • ועל הב"י אני תמה שהביא לשון רש"י בסי' תרל"ה כלשונו שלפנינו • וכתב עליהם לדברי הר"ן • ומ"ש הר"ב והרי היא כסוכה כו' • כ"כ רש"י וממרא היא בגמרא דף ל':

ט * שלישה טפחים פחולה • כתב הר"ב היינו שעור שיזקר כו' • פרש"י בפי' כיצד הרגל דף כ"א זקירה קפילה: **ארבע** אמות פחולה • כתב הר"ב פחות מכאן כשרה וכו' • ורואין תקרת הבית כאלו נעקם ראם הלופן • וז"ל רש"י רואין תקרת הבית כאלו היא הלופן שנעקם למעלה וכו' • וכתב עוד ואינו מפרש רואין את הלופן כאלו הוא נעקם והולך תחת הסכך פסול • ומניע לסכך כשר ומוציא את הפסול מן הסוכה • דא"כ בא"ר נמי ימא הכי [ע"כ] ולענ"ד הקסרחיק הסיכוך מן הלפנות שלשה טפחים פחולה • ומ"ש הר"ב ולא יישן תחתיו • כ"כ רש"י ולאו למימרא דאפילו במשנו לא יישן תחתיו • אלא אם בל' טפחים • כלעת הטור סי' תרל"ב • אם בני טפחים כלעת הרא"ל בב"י שם: **ובן** חלר שהיא מוקפת אכסדרא • כתב הר"ב ואכסדרא היא מקום מוקף מגי מחילות • וז"ל רש"י כל חלר שבגמרא לפני הבתים והבתים פתוחים לו • חלר זו מוקפת בתים מחוכם ופתוחין לה סביב מגי רחוקים ולפני הבתים עשוי אכסדרות סביב לגי רחוקים ואכסדרא פתוחה היא ואין לה לופן אלא חלר ויש עליה תקרה חה סיכוך • על גבי כל אויר של כל חלר שבמלנו סיקה אכסדרות ואין לופן לסוכה זו אלא מחילות הבתים המפסיקות בין בתים לאכסדרא ומלאת תקרת האכסדרא מפסקת סביב בין הכך לאפנות: **סוכה** הרב גדולה: אם יש בה שבעה על שבעה • וכן לי הרמב"ם • וכתב הכסף משנה בפרק ה' • יש לאסתפק בלשון זה אי אם ל' ז' טפחים על ז' טפחים מלטרפין • כלומר שאם הכך פסול מתחילה מהלופן שמהכל ואינו מגיע עד הלופן אחר ראם נערף הכך שאלו לופן אמלעי והכך שאלה הפתחה על ידי הכל שאין מגיע לו הכך פסול יש בסוכה זו שבעה על שבעה ונכשיר • אם בימא לאין מלטרפין

הסקיפות

חר"ב ד"ה ריש ואין כו' אלא כרי' אלא כל ר"ש בס"ש ע"ש • ובסי' תרל"ה ע"ש • ולפי' ר"ש ע"ש • ולאסי' אלא שיהא בדעת אחרים • ובוב מלמעלה למטה • ולאלי אלא יסתר הפרון מרובה • אלא אלא יסתר הפרון מרובה • ולאלי אלא שיהא בדעת אחרים

תוספות חדשים

בתו״ט ד״ה ואינם מנקבת טות זה וכו׳ • לא ידעתי הא לסוף דיבור הא ודאי תיבת דמיתיין בטומאת תרומה מיריי ואינו ריך לפנים אבל ראיתי הוגרבו לפי דלא מקבלה לטיכוך אם מסכבין בה. נראי מסכבין סכי מרתי • כלומר מנין סכך כשר הוא ופסולו משום מעשה ולא מן המעשי • אבל סוכה גדולה שסקיפות בדבר שאין מסכבין בו לסכיכה סכך פסול הוא • אימא לא לכשרם על ידי עקוש • לריבא׳ גמרא • ומ״ם הר״ב ואויר שאין שם סכך כו׳ • בין בגדולה בין בקטנה קאמר דמתמן הרחיק וכו׳ לעיל • מייתינן לה • ומתניתין משמע דבין בגדולה בין בקטנה מיירי • בית יוסף סימן תרל״ב: יא מפני שאין לה גג • וכתב הר״ב • אלא כלים עקומים מן הקרקע טפח • לכיון שיש שעור אהל בזקיפי סוי אהל • אי נמי הוא אהל הסמוכה לכותל שהרחיק ראש שמוך לכותל טפח מסכותא • ולחוספות • אותה טפח שסגבים לריך שיהא עשוי בבנין כזה * • ולרש״י אפילו אויר כגון שהעמידו על יתדות ומטעם לבוד • וכן בטפח לשרתקה נמי • לחוספות • לריך שיעלאנה בסכך שאין אויר חשוב גג • כזה * ולרש״י אין לריך מטעם לבוד • וכתב הר״ן • ומיהו דוקא כגון שיש לה שש עשר טפחים שהם שבעה עשר בשלי אלי טפח כי שיני לאהון שבעה מיניהו לסכך ועשרה למחילה • ושעשה הסיעור הלריך לסכך בלפנות אלו • ומדבר שמסכנים בו • שהרי שעור זה מלפנות אלו עולה הוא לסכך עכ״ל • ובשם הר״א מזרחי • כתב בית יוסף דאלו שבעה טפחים לסכך יותר משבעה הם כחוספות שאלבסון על הלעג לא שבעה טפחים בלבד • כלבדי הר״ן ע״כ • ואיני יודע למה ביאר זה בשבעה טפחים לסכך • לגראה להבינו עשרה למחילות נמי לריכים שיהו יותר מי״ כחוספת שאלבסון על הלעג • ומ״ם הר״ב והלכה כרבי אליעזר • משום למסוק בגמרא • למתניתין יחידאי היא לרבי נתן שנאה כך ואיפכא הוא הר״א מלסיר • וחכמים פוסלים • וק״ל כחכמים: **מחצלת** של קנים כו׳ • פי׳ הר״ב בקטנה כולי עלמא לא פליגי לסתמא לסכיכה ופירש הר״ן כלי סכיכה: ואינה מקבלת טומאה • כיון לסיכוך עבילה אינה מקבלת טומאה • אפילו שסכך בה אב • כ״פ הר״ן • וגמוקי עמו לכל שאומריה לו עמוד ונעשה מלאכתו אינו מקבל טומאת מסכך • המפורש במשנה ג׳ פרק כ׳ כלים • ואין גראה פירוש שהוא שבתנו הטעם משום לכל היולא אין הטעם אינו מטמא טומאת אהלים • אלא פשוטן • כלתנן במשנה ג׳ פרק ב׳ דשבת ע״כ • לשכא לא בעינן זוקא טומאת אהלים אלא כל קבלת טומאה מפסלים לסכך • ועוד לשא פשוט לאתנו׳ מטמא ולאי לבטומאת משכב ומושב:

פרק ב הישן עיין מ״ש בפ״ד במשנה ו׳ דפ״ק: **תדות** המטה • כתב הר״ב ובלבד שתהא המטה גבוה ו׳ טפחים ולא היא הסוכה אהל • פירוש לבעל אהל הסוכה שעליה • אף על פי שיש לה גג טפח • לריך גם כן שהיה גבוה עשרה וכמ״ש במשנה ג׳ בפ״ק • אע״ג דלעניין שאר דברים • אהל טפח מקרי אהל • וכלעניל משנה ע׳ ו״א • וכעין זה פי׳ הר״ן לפי דרכו: אמר

הר״ב ד״ה אינו אלא גג כו׳ והלכה כר״א בכ״ל ובכ״פ בפ״ב מ״אהל״ת בתוס׳ ו׳: ואם היה לה גג אחר׳ עמדו לו מחגבים הדיוכן הפיוך לחוהל ויקבקרקע טפח כשרתו ו״ל בהשתה לא יהיו אויר רק יון קרעון לו הסכך׳ ולריך היה בלבה כר״ל ובכ״ם בפ״ע מ״אהל״ת בתוס׳ ו׳: ולא

שהקיפות בדבר שאין מסכבים בו • אם יש תחתיו ארבע אמות • פסולה: יא העושה סוכתו במין צריף • **או** שסמכה לכותל • רבי אליעזר פיסל • מפני שאין לה גג • וחכמים מכשירין • מחצלת קנים גדולה • עשאה לשביבה מקבלת טומאה • ואין מסכבין בה • לסיכוך • מסכבין בה • ואינה מקבלת טומאה • ר׳ אליעזר אומר אחת קטנה • ואחת גדולה • עשאה לשביבה • מקבלת טומאה • ואין מסכבין בה • לסיכוך • מסכבין בה ואינה מקבלת טומאה:

פרק ב הישן תחת המטה בסוכה • לא יצא ידי חובתו • אמר

שהקיפות בדבר שאין מסכבים בו • אם יש תחתיו ארבע אמות • פסולה: יא העושה סוכתו במין צריף • **או** שסמכה לכותל • רבי אליעזר פיסל • מפני שאין לה גג • וחכמים מכשירין • מחצלת קנים גדולה • עשאה לשביבה מקבלת טומאה • ואין מסכבין בה • לסיכוך • מסכבין בה • ואינה מקבלת טומאה • ר׳ אליעזר אומר אחת קטנה • ואחת גדולה • עשאה לשביבה • מקבלת טומאה • ואין מסכבין בה • לסיכוך • מסכבין בה ואינה מקבלת טומאה:

פרק ב הישן תחת המטה בסוכה • לא יצא ידי חובתו • אמר

סכי קאמר ומחצלת קנים שתחת לסכיכה ואם פירש שיהא לסיכוך מסכבין בה: רבי אליעזר אומר אחת גדולה • ואחת קטנה • שתחת לסכיכה • ועשאה לסכיכה דקאמר: כלומר עשויות הן מתחלתן שתחת לסכיכה אלבך אי גדולה מקבלת טומאה: ואין מסכבין בה • ואם פירש שיהא לסיכוך מסכבין בה • ואין הלכה כרבי אליעזר:

פרק ב הישן • לא יצא ידי חובתו • ובלבד שתהא המעה גבוה עשרה טפחים • דאו שיהא הסוכה אהלים • ונמצא אהל מפסיק בינו לבין הסכך • ועקר מלוה הסכה: מוגנים

מוגנים הייתי כו׳ • דקסבר לא אתי אהל ערלי ומבטל אהל קבע ואין הלכה כר׳ יהודה • עבדים פטורי״ מן הסוכה • דמלות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות • וכל מלות שאשה חייבת בהם • עבד חייב בהם: ולפי דרכנו • תע״פ שלא אמר אלא לשיטת חולין בעלמא • שהיה אמר ר׳ יהודה נוהגין היינו שהיינו ישנים תחת המטה • בפני הזקנים • ולא אמרו לנו דבר • אמר ר׳ שמעון מעשה בטבי • עבדו של רבן גמליאל • שהיה ישן תחת המטה • ואמר להן רבן גמליאל לזקנים • ראיתם טבי עבדי • שהוא תלמיד חכם • ויודע • שעבדים פטורין מן הסכה • לפיכך ישן הוא תחת המטה • ולפי דרכנו למדנו שהישן תחת המטה • לא יצא ידי חובתו:

ב הסומך סוכתו בכרעי המטה • כשרה • ר׳ יהודה אומר אם אינה יכולה לעמוד בפני עצמה פסולה • סוכה המדובללת • ושצלתה מרובה מחמתה • כשרה • המעובה כמין בית • אף על פי שאין הכבבים נראה מתוכה • כשרה:

ג העושה סוכתו בראש העגלה • או בראש הספינה כשרה • ועולין לה בי״מ בראש

אמר ר׳ יהודה עשיין שהיו ישנים תחת המטה • בפני הזקנים • ולא אמרו לנו דבר • אמר ר׳ שמעון מעשה בטבי • עבדו של רבן גמליאל • שהיה ישן תחת המטה • ואמר להן רבן גמליאל לזקנים • ראיתם טבי עבדי • שהוא תלמיד חכם • ויודע • שעבדים פטורין מן הסכה • לפיכך ישן הוא תחת המטה • ולפי דרכנו למדנו שהישן תחת המטה • לא יצא ידי חובתו:

ב הסומך סוכתו בכרעי המטה • כשרה • ר׳ יהודה אומר אם אינה יכולה לעמוד בפני עצמה פסולה • סוכה המדובללת • ושצלתה מרובה מחמתה • כשרה • המעובה כמין בית • אף על פי שאין הכבבים נראה מתוכה • כשרה:

ג העושה סוכתו בראש העגלה • או בראש הספינה כשרה • ועולין לה בי״מ בראש

אמר ר׳ יהודה עשיין שהיו ישנים תחת המטה • בפני הזקנים • ולא אמרו לנו דבר • אמר ר׳ שמעון מעשה בטבי • עבדו של רבן גמליאל • שהיה ישן תחת המטה • ואמר להן רבן גמליאל לזקנים • ראיתם טבי עבדי • שהוא תלמיד חכם • ויודע • שעבדים פטורים מן הסוכה • ולפי דרכנו למדנו שהישן תחת המטה • לא יצא ידי חובתו:

ב הסומך סוכתו בכרעי המטה • כשרה • ר׳ יהודה אומר אם אינה יכולה לעמוד בפני עצמה פסולה • סוכה המדובללת • ושצלתה מרובה מחמתה • כשרה • המעובה כמין בית • אף על פי שאין הכבבים נראה מתוכה • כשרה:

ג העושה סוכתו בראש העגלה • או בראש הספינה כשרה • ועולין לה בי״מ בראש

ע״כ • ונראין דברין • כפי׳ הב״י בטור סימן תר״ל דמיירי במטה שמוקפת קרשים שראשן קבוע בארץ • ותאשן עולה למעלה מהמטה ו׳ טפחים • והמטה היא חבלים • או קרשים קבועים במתיחות אלו ומפני כן נקראו אותן קרשים שהן המחיצות כרעי המטה ע״כ • ומיהו מ״ל שיהו שם חבלים וקרשים לקרקע הסוכה ושיהו עמה עלמה • אלא שקרקע הסוכה הוא קרקע עולם • וז״ם רש״י מטה שלמה ר״ל שכל הכרעים מחוברי׳ יחד אבל אין כאן חבלים וקרשים מחתה • ובהכי מחלק הר״ן • בין מתניתין דהכא למתניתין דלקמן בראש העגלה • ונתב דהתם לר״ם שנויה • דהתם קרקע הסוכה כשאר לעולם אחד בעלמו משא״כ הכא שקרקע הסוכה משתנה • לפי שהוא קרקע עולם ואינו ע״ג המטה ע״כ • אבל לפי שהרמב״ם לא הערתיך משנה זו בחבורו • גראה ולאי • לפי שהוא בכלל הסיא מתני׳ דלקמן שהעתיקה • לפי שיש בה עוד חלוקי דינים אחרים • ואם כן ליתא לשא דהר״ן • ולאי התם דברי הכל היא מ״ב מתניתין דהכא • לא משמע מינה • ופי׳ התוספת והרא״ש: ולאי אינו עולה לדברי הרמב״ם והר״ב • שהרי להרא״ש רבי יהודה לפרושי אתא ולא לאפלוגי • אלא נאמר דמפרש מתניתין דהמטה היא קרקע הסוכה כמו עגלה ממש • ואי נמי אינה קרקע הסוכה כמו שאמר הר״ן • אפ״ה אין חילוק בכך בין הכא לעגלה שהיא עלמה קרקע הסוכה • ומ״ב ו׳ל שהר״ב מפרש למתניתין כפי׳ הר״ן בשם הראב״ד • לפי׳ שלא קבע הסוכה על המטה • אלא סמכה עליה ואם המטה זזה הרי הסוכה נופלת ע״כ:

המדובללת פירש הר״ב שלא הסכיב כו׳ • ופירש בגמרא • מאי מדובללת • ומ״ם הר״ב שחמתה מרובה וכו׳ • ואם מוגנין מתניתין דלמרינן רואין כו׳ • (ובתלאים שאלהכוב במשנה ה׳ פי״ב דאהלות) ובקשה בטור סי׳ תרל״ת • שאי אפשר להכשיר סוכה שחמתה מרובה מלאתה שהרי קנים שאין ביניהם ג׳ • חשובין כסתום • ואפ״ה לא תהיה להכשיר בשכך אם לא שנאמר כיון שיש כאן כל מרובה בשהשמש עומד באמצע השמים רק בשמטה לגלגין אז שחמתה מרובה • קרינן ביה שפיר לגאתה מרובה מחמתה • וכן דעת ר״י (בתוספת) ע״כ:

ושצלתה מרובה מחמתה הא כי הכלי פסולה • לשכא אמלמעלה קאי ורים פרק קמא אלמטה כלמפרש בגמרא • ועיין לקמן בפי׳ הר״ב • ומוד שם במשנה ח׳ מה שכתבתי בשם ל״ל:

המעובה עיין משנה ע׳ בפרק קמא מ״ם שם בפ״ל: **נ בראש** הספינה • כתב הר״ב דלרים קרינא ביה • לשון רש״י • לגרש בראש עגלה שני ביה:

משנה ב׳ הר״ב ד״ה ר״י אוחר כו׳ ואין הלכה כר״י עכ״ל ובכ״ע מי׳ תר״ל סעיף ג׳ עיפרין דאין מחלוקת שם בדר״י לפרושי דברי ת״ק אתא • וכן הוא בהרא״ש • ולענין סוכה התעוכה אע״ג שאין הסוכות נרחים תעוכה כשרה ובכ״פבפ״ע דיין תרל״ת שלי אבל לכתחלה מעוה כמי שירא״ת מעוה הסוכות הגדולות ולכוה פוסלכתין פיתור יוכל לירד שם וכ״פ הב״ח:

בראש האילן • פירש הר"ב תיקון מושבו בראשו ומעלה כשהולך בסוכה משתמש באילן • הו"א הוף מס"שבת: **ואין** עולין לה בי"ט • פירש הר"ב לגזור רבנן לאין עולין באילן • וכן על גבי בהמה במשנה ב' פ"ה לביצה ע"ש: **זה הכלל** מי • לאתויי שאם אותן לשמות שהן בידי אדם אסם אינן מקבלין טומאה כגון שעומות מזרע ומערב • או לפון וברוס • ויכול לסמוך שהכה באותן לשמות על שאם יעבל באילן • שסוכה יכולה לעמוד עולין לה בי"ט • הר"ן: **ד' העושה** סוכתו בין האילנות • בארץ ולא שאבה עליהן אבל הן לשמות רש"י: **והאילנות** לשמות לה • כתב הר"ב וסוף שהאילנות עביה ר"ל עקר שאין עצמו • וז"ש לריך נמי למלאות בין הענפים כמי • ושיין במשנה מ' פ"ו לערובין • ובגמרא אי הכי מאי לאמרת • מסו לתיות נגזר לגמא אתי לאשתמושי באילן • כלומר להיות שם כלי קמ"ל: **שלוחי** מצוה פטורין • כתב הר"ב אף בשעת חייהן וכפירש"י וכתב המרדכי משום לכשהתים וישנים בלילה בהנאה יכולין לעשות למחר עפי נסוי בכלל שעושה במצוה • ורבי מצה אוסרים בהנה לפרי"ם • כתב כל שעושה פטור ממצוה אחרת אם לריך לעברות אחר שאחרת • אבל אם יכול לעשות שתיהן כאחת בלא טורח עשה שתיהן • וזה כדעת הר"ן: **חולין** ומשמשין פטורין ומ"ש הר"ב הולכי הרים ה"ם אם הולכים ביום פטורים ביום • וחייבים בלילה • ואם הולכים בלילה פטורין בלילה וחייבים ביום • ואם קע"ל שאם יש לו לילכת בדרך ידוע שילעמך לאכול קודם שיגיע סוכה א"ל למנוע מפני זה • ב"י כי' תר"מ • בשם ת"ח • ומ"ש תשבו כעין חזורו גמי • ונעשה כ"ל דרים לפ"ל בסוכות תשבו אבל תשבו היינו ישבה לרך שיעבוד והיינו כעין חזורו: **אוכלין** ושותין ערלי כו' • עיין משנה ו' לפרק קמא: **ה' מעשה** והביאו לו לריב"ז לטעום וכו' • גמי • מעשה לשחור • חסורי מחסרי וסבי קתני • אם בא לשחור על עצמו משחיר ולית בה משום יוסרא ומעשה כמי וסביאו לו לריב"ז וכו': **ובשנתנו** לו לרבי לאוק כו' • כתב הר"ן קתני מעשה ברבי לאוק • שלא שחור על עצמו לומר שאם רבי תלמיד חכם • שלא לשחור על עצמו בכך • רשאי ולא הוי כמו שאינו מדקדק במצות • עד כאן: **אובל** פירש רש"י מאכל ע"כ • ומלא במקרא ויתן לאוכל בעריס • ליוסף נטלו

בראש האילן • או על גבי גמל • בשרה • ואין עולין לה ביום טוב • שתים באילן • ואחת בידי אדם • או שתים בידי אדם • ואחת באילן • בשרה • ואין עולילה ביום טוב • שלשה בידי אדם • ואחת באילן • בשרה • ועולין לה ביום טוב • זה הכלל • כל שינטל האילן • ויכולה לעמוד בפני עצמה • בשרה • ועולין לה ביום טוב: ד' העושה סוכתו בין האילנות • והאילנות לפנות לה • כתב הר"ב וסוף שהאילנות עביה ר"ל עקר שאין עצמו • וז"ש לריך נמי למלאות בין הענפים כמי • ושיין במשנה מ' פ"ו לערובין • ובגמרא אי הכי מאי לאמרת • מסו לתיות נגזר לגמא אתי לאשתמושי באילן • כלומר להיות שם כלי קמ"ל: **שלוחי** מצוה פטורין • כתב הר"ב אף בשעת חייהן וכפירש"י וכתב המרדכי משום לכשהתים וישנים בלילה בהנאה יכולין לעשות למחר עפי נסוי בכלל שעושה במצוה • ורבי מצה אוסרים בהנה לפרי"ם • כתב כל שעושה פטור ממצוה אחרת אם לריך לעברות אחר שאחרת • אבל אם יכול לעשות שתיהן כאחת בלא טורח עשה שתיהן • וזה כדעת הר"ן: **חולין** ומשמשין פטורין ומ"ש הר"ב הולכי הרים ה"ם אם הולכים ביום פטורים ביום • וחייבים בלילה • ואם הולכים בלילה פטורין בלילה וחייבים ביום • ואם קע"ל שאם יש לו לילכת בדרך ידוע שילעמך לאכול קודם שיגיע סוכה א"ל למנוע מפני זה • ב"י כי' תר"מ • בשם ת"ח • ומ"ש תשבו כעין חזורו גמי • ונעשה כ"ל דרים לפ"ל בסוכות תשבו אבל תשבו היינו ישבה לרך שיעבוד והיינו כעין חזורו: **אוכלין** ושותין ערלי כו' • עיין משנה ו' לפרק קמא: **ה' מעשה** והביאו לו לריב"ז לטעום וכו' • גמי • מעשה לשחור • חסורי מחסרי וסבי קתני • אם בא לשחור על עצמו משחיר ולית בה משום יוסרא ומעשה כמי וסביאו לו לריב"ז וכו': **ובשנתנו** לו לרבי לאוק כו' • כתב הר"ן קתני מעשה ברבי לאוק • שלא שחור על עצמו לומר שאם רבי תלמיד חכם • שלא לשחור על עצמו בכך • רשאי ולא הוי כמו שאינו מדקדק במצות • עד כאן: **אובל** פירש רש"י מאכל ע"כ • ומלא במקרא ויתן לאוכל בעריס • ליוסף נטלו

נטלו במפה • פי' הר"ב מסוס ב"ו • לרבי לאוק כתן סיס בלמוכח פרק מי שמתו • ויסיס אוכל • על מסרת תרומה • ויסיס שניות הן ופוסלות את התרומה • שזוטי אחת מי"ח לבר דפ"ק דשבת • לאפילו פחות מכשעה מקבל טומאה • כלמוכח בפ"ב דעבודות • וכבילה לא משהרי במפה • לחייסינן לגמא נגע כלמשיק בפרק כל הכסף • כ"כ הסוס • ועיין ריש פ"ב דשבועות מ"ש שם בס"ל: **ולא** בירך אחרינו • פי' רש"י ללרים כרי יהודה (למשנ"ב פ"ז דברכות) אבל לפנינו בכל לשון בעני ברכה סברי נשנה • ואסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה ע"כ: ו' רבי אליעזר אומר י"ל שעורות וכו' • מפרש טעמא בגמרא לאמר קרא (ויקרא כ"ג) בסכות תשבו שבעת ימי' תשבו כעין חזורו מה לרים אחת ביום ואחת בלילה • אף סוכה אחת ביום ואחת בלילה • ורבנן אמרו כלרים • מה לרים אי בעי אכיל • ואי בעי לא אכיל • אף סוכה [ממי] אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל ע"ש הר"ב כתב לשון רש"י רפ"ק דף ב' ע"ב • בלילי ו"ט סמוכים • על זה נאמר (קהלת א') מעורת לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות: ז' מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית • בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין • אמרו להן בית הלל לבית שמאי • לא כך היה מעשה • שהלכו זקני בית שמאי וזקני בית הלל • לבקר את ר' יוחנן בן החורני • ומצאוהו שהיה יושב ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית • (ולא אמרו לו דבר) • אמרו להן בית שמאי משם ראיה • אף הם אמרו לו • אם כן היית נוהג • לא קיימת מצות סוכה מימיך: ח' נשים

נטלו במפה • ואבלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריו: ו' ר' אליעזר אומר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה • אחת ביום • ואחת בלילה • וחכמים אומרים אין לדבר קצבה • חוץ מלילי י"ט ראשון של חג בלבדי ועוד אמר רבי אליעזר מי שלא אכל לילי יום טוב הראשון • ישלים בלילי יום טוב האחרון • וחכמים אומרים אין לדבר תשלומין • על זה נאמר (קהלת א') מעורת לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות: ז' מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית • בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין • אמרו להן בית הלל לבית שמאי • לא כך היה מעשה • שהלכו זקני בית שמאי וזקני בית הלל • לבקר את ר' יוחנן בן החורני • ומצאוהו שהיה יושב ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית • (ולא אמרו לו דבר) • אמרו להן בית שמאי משם ראיה • אף הם אמרו לו • אם כן היית נוהג • לא קיימת מצות סוכה מימיך: ח' נשים

ר"ע

ר"ע

ר"ע

ח נשים • כתב הר"ב דלא"ר קרא כל האזרח בישראל לסוליא הנשים בגמ' • ופירש"י ולא כתיב אזרח הוי משמע כל חולות ישראל הנשים ונשים וכתיב האזרח מיומן שבאזרחים לסוליא הנשים ע"כ • ומ"ש הר"ב דלא"ר לחייבות הוי • כלומר ובמס"ו יליפינן לסוכה בגזרה שוה ממלא • ולפי לאו הכי קרא למה לי לחיפוק לי לנשים פטורות משום דהוי מלות עשה שהזמן גרמא וכו' : ועבדים • עיין מ"ש במשנה ג' פ"ג דברכות :

ח נשים • ועבדים • וקטנים • פטורין מן הסוכה • קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה : מעשה וילדה כלתו של שמאי הזקן • ופיחת את המעזיבה • וסיכך על גבי המטה בשביל קטן : ט כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע • וביררו עראי • ירדו גשמים • מאיסתי מותר לפנות • משתסרח המקפה • משלו משל למה הדבר דומה • לעבד שבא למזוג כוס לרבו • ושפך לו קיתון על פניו :

פרק ג לולב הגזול • והיבש

ח נשים ועבדים וקטנים פטורין מן הסוכה • קטן שאינו צריך לאמו חייב בסוכה : מעשה וילדה כלתו של שמאי הזקן • ופיחת את המעזיבה • וסיכך על גבי המטה בשביל קטן : ט כל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע • וביררו עראי • ירדו גשמים • מאיסתי מותר לפנות • משתסרח המקפה • משלו משל למה הדבר דומה • לעבד שבא למזוג כוס לרבו • ושפך לו קיתון על פניו :

פרק ג לולב הגזול • והיבש

הגזול כתב הר"ב לכתי' ולקחתם לכם וכו' • מכל מקום סוס מלא סבאם בעבירה שנא' (מלאכי א') וסבאתם גזל את הפסח ואת החולה • גזול דומיא דפסח מה פסח ליה ליה תקנתא אף גזול ליה ליה תקנתא • ול"ש לפני יהוה ול"ש לאחר יהוה בשלמא לפני יהוה (ויקרא א') אלא כי יקריב מכם אמר רחמנא ולאו לילים הוא • אלא לאחר יהוה הא קניא ביהוה • אלא לאו משום דה"ל מצוה שבאה בעבירה • גמ' • וכתבו התוס' ואם תאמר לקמן דפסלינן של אשירה ושל עיר הנדחת משום המכתת שיעורים תיפוק לי משום מצוה שבאה בעבירה וי"ל דלא אמי לגזול אמחמת עבירה הגזל באה המצוה שיצאה בה• אבל הני מצוה עבירה שנעשית בו • מי נפק ביה ע"כ • ומדברי הר"ב למלתי' שנויא אחריתא דהא איכא למקשי דאיכא משום מצוה שבאה בעבירה למה לי קרא דולקחתם לכם • אלא על כרחך משום דקרא למיתי לפיני למצוה שבאה בעבירה • קרא דלדברי קבאה הוא מש"ה ניחא ליה ואיצטריך קרא דלכם לומר דלפני יהוה מלאורייתא נופה פסלינן ביום ראשון ואתי נמי שפיר מה שה"ג בתו' מכריתא דפ' כל שעה דבעי קרא למילף דאין יוצא ידי מצוה בטבל • ותיפוק ליה משום מצוה שבאה בעבירה דקא אכיל איסורא ונפקי ידי מצוה ע"כ • ושב חו בקושיא ולדיקן ניחא משום דבעי קרא למן שחורה כדאיתא התם מלא תאכל עליו חמץ כו' (דברים י"ו) : והיבש פירשו התו' שיבש בפרך בלפורן והרא"ש ל פי' מסיבלא מרלאה שבו ולבינו פנו וכן עיקר • טור סימן תרנ"ה • ועיין עוד במשנה ג' : פטול כתב הר"ב דבכולהו בעינן הדר כמו בתרוג בתרוג כתיב בים הדר • משום דמקשינן כולהו לתרוג בעין דבתר קרא כתיבו • גמרא דף ל"א • של אשירה • כתב הר"ב מילן הבעבד • וכן פי' הרמב"ם ובהעמיד עבודה זרה ח' דה' עכו"ם • ול"ב הכא בלולב שהתוקף בזמן שנעבד מוקים לה • כדנראה לפי דבריהם • אבל בהלכות לולב פ"ח מפרשים הגיה וסכסף משנה דמיירי באילן שנעשה מתחלתו לשם עכו"ם • ועוד אי בנטוע כן הא תנן במשנה ז' פרק ג' דעכו"ם לבכך הוא נאסר • ואמאי הגריבו ממ"ש שם לאפילו לאחר שנתבטלה מלעבודה פסולה • ולא מצאו טעם • אלא אם כן בבשהוא נטוע מתחלה לבשתא לבין שכן הוא ומתחלה ברייתו מכתת שעוריה מאיסו למנוה אפי' אחר שנתבטלה • ולפי' רש"י והר"ן והטור מיירי באשרה ליסרא"ל • דקיימא לן דכל ישראל מיגה בטלה לגמרי • והר"ב שהם דברו במקום שם"ל לפרש • ומ"ש הר"ב טעמא דלפריפס קיימי ומכתת שיעוריה • בגמרא • וכתבו התוספות דף ל"ה דנקטו הא טעמא כדי לפסול בזה טוב שו • אבל בראשון הא כתיב לכם והא לאו לכם הוא כיון דלפריפס קאי :

נקטם ראשו • פי' הראב"ד שנקטם מפעלין שבראשו על אחסר • מעט מן הסדרה • ובעל הערוך כתב לא שנקטמו קצת מהפעלין העליונים • אלא שנקטמו ג' עלין הפעליונים פי' על הסדרה ולא נגע בהסדרה • והרא"ש ז"ל פי' דברוב קטומת העלין הפעליונים מפסל • טור סימן תרמ"ה :

ג נפרצו עליו • כ' הר"ב ואינן מחוברין • אלא ע"י אגילה • וכן כתב רש"י ופירשו דברי התו' והרא"ש הר"ל שנעקרו לגמרי מהשדרה ואינם מחוברים אלא ע"י אגילה • והר"ן * ג"כ הבין דעתו כך • וכן דעת הרי"ף והרמב"ם • דהיינו שיעלו מהשדרה ל לולב) ופקשה דהא נפרצו עליו לגבי הלם ליכא לפרושי ליה בהכי שאם מתקן העלין מן הצד מיד הן עומדין • ואין מתגל מעמיקן כעלי הלולב אבן מרוסים • ופי' בהם הראב"ד שנתלקו העלין לגמרן לגמרי כדרך שעושין מאומים לעשות מהן קופות * (וכן פירשו התוספות והרא"ש) ועיין עוד במשנה ג' :

פוסל כו' • ולאו הכי הוא רש"י : נפרדו עליו כשר • דאע"ג דכתיב כפת לולב מעבבת בו ולא קפיד קרא • אלא על שאינו דאוי לכפותו (כמו שכתבתי בדרש מתיתין) הר"ן :

עלמס קרי כפת תמרים דהוא כף מקרי ולא כפת • וכי תימא תרתי לבעי א"כ הל"ל כפות • וכפת תלת משמע ועל שם הכפיפה מקרי כפת כדאמרן בגמרא דף ל"ב • וכתבו התוי בהאי כולי עלמא מולו דים אם למסורת ודריך טעמא ע"כ • ועיין במשנה ד' דפרק קמא ולפי שהלולב נאגד עם ההדס והערבה • כמ"ש במשנה ח' • הלכך מפ' לה בדרשא וכסלדן בכתוב כפת תמרים ונקף מכולן • כדאיתא בגמרא דף ל"ז ומכולן • כדאיתא בגמרא דף ל"ז

והיבש פסול • דבכולהו בעינן הדר כמו בתרוג בתרוג כתיב בים הדר • משום דמקשינן כולהו לתרוג ובתרוג נחל והדר מפרש לתתרוג • אף על גב דפרי עץ הדר בדרשא כתיב • ועוד דהא מברכים אלולב הואיל ובמינו גבוה עץ עבות וערבי נחל והדר מפרש לתתרוג • אף על גב דפרי עץ הדר בדרשא כתיב • כלומר

וסיכם פסול • דבכולהו בעינן הדר כמו בתרוג בתרוג כתיב בים הדר • משום דמקשינן כולהו לתרוג ובתרוג נחל והדר מפרש לתתרוג • אף על גב דפרי עץ הדר בדרשא כתיב • ועוד דהא מברכים אלולב הואיל ובמינו גבוה עץ עבות וערבי נחל והדר מפרש לתתרוג • אף על גב דפרי עץ הדר בדרשא כתיב • כלומר

ולא עיר הנדחת פסול • דלשרפם קאי ולא לעבד בעי שעור וסיי סיון לשריפה קיימי מיקשעורן קיים • נקטם ראשו פסול • אלא סוי הדר • נפרצו עליו • ואינן מחוברים אלא על ידי אגילה • נפרדו עליו • ממוברים הן בשדרה • אלא שנמשלה הנפרדין לבקולן ולכלן כעבדי מלך :

הנדחת פסול • נקטם ראשו פסול • אלא סוי פסול • נפרדו עליו • כשר •

ושל עיר הנדחת פסול • נפרדו עליו • כשר •

ושל אשירה • נפרצו עליו • פסול • נפרדו עליו • כשר •

והיבש פסול • של אשירה • אילן הנעבד

רבי

הגזול

כתב הר"ב לכתי' ולקחתם לכם וכו' • מכל מקום סוס מלא סבאם בעבירה שנא' (מלאכי א') וסבאתם גזל את הפסח ואת החולה • גזול דומיא דפסח מה פסח ליה ליה תקנתא אף גזול ליה ליה תקנתא • ול"ש לפני יהוה ול"ש לאחר יהוה בשלמא לפני יהוה (ויקרא א') אלא כי יקריב מכם אמר רחמנא ולאו לילים הוא • אלא לאחר יהוה הא קניא ביהוה • אלא לאו משום דה"ל מצוה שבאה בעבירה • גמ' • וכתבו התוס' ואם תאמר לקמן דפסלינן של אשירה ושל עיר הנדחת משום המכתת שיעורים תיפוק לי משום מצוה שבאה בעבירה וי"ל דלא אמי לגזול אמחמת עבירה הגזל באה המצוה שיצאה בה• אבל הני מצוה עבירה שנעשית בו • מי נפק ביה ע"כ • ומדברי הר"ב למלתי' שנויא אחריתא דהא איכא למקשי דאיכא משום מצוה שבאה בעבירה למה לי קרא דולקחתם לכם • אלא על כרחך משום דקרא למיתי לפיני למצוה שבאה בעבירה • קרא דלדברי קבאה הוא מש"ה ניחא ליה ואיצטריך קרא דלכם לומר דלפני יהוה מלאורייתא נופה פסלינן ביום ראשון ואתי נמי שפיר מה שה"ג בתו' מכריתא דפ' כל שעה דבעי קרא למילף דאין יוצא ידי מצוה בטבל • ותיפוק ליה משום מצוה שבאה בעבירה דקא אכיל איסורא ונפקי ידי מצוה ע"כ • ושב חו בקושיא ולדיקן ניחא משום דבעי קרא למן שחורה כדאיתא התם מלא תאכל עליו חמץ כו' (דברים י"ו) : והיבש פירשו התו' שיבש בפרך בלפורן והרא"ש ל פי' מסיבלא מרלאה שבו ולבינו פנו וכן עיקר • טור סימן תרנ"ה • ועיין עוד במשנה ד' : פטול כתב הר"ב

ד שלשה סלסים • לכתיב (ויקרא כ"ג) ענף עץ עבות • ופירש"י ענף הד • עץ מא • עבות חל • וכתבו התוספות ותיומה
לעניל אוקימנא ענף עץ שנעפיו תופין את עליו • והרשיון נמי עץ עבות קלוע כמין קליעה • ולא"ת ומאי פרי עץ
הדר אלסס ווי"ל דמלרשא דעץ הרשיון שנעשה עלו ופריו שוין ע"כ • ועיין במשנה לקמן : ושתי ערבות • ליף מלכתיב ערבי
נחל סתים : ואפילו אלסתן קטומין • פי' הר"ב הלא בעי הדר בסלס • וכן לשון רש"י • וכתב הרא"ש • ופא למכשיר בסלס
קטום עדי מלובן וערבה • פי'
הר"ר ישעיה ז"ל • משום דענפיו
תופין את עליו • ואין קטימתו
נראית כל כך ע"כ • וסב"ר בסימן
תרמ"ז • סבוא דברי המגיד שכ"ל
בשם הרמב"ן • אבל הר"ב במשנה
לעניל • כתב דערבי נקטם ראשם
פסולה אינם הלכה • לפי שמשום
הלם וערבה לחללי • וכמ"ש לעניל
בשם"ל • וע"ע כיון לתקשיבא
דתמנא לכולהו המ"ם ביבה
המתניתין מ' • אל"כ מ"ם בנקטם
הלא פסלינן בהלם וערבי' ובלולב
הדרן • ופא ולאי • לאע"ג לאתקשו • ניתן לתכמוים לדרום מלי הוי הדר ומאי לא הוי הדר כבל הבי המכשרי ופסלי •
ולא פירשם הכתוב • אלא שנמסר לתכמוים לדרום : שלשתן קטומים • כתב הר"ן אפשר דרבי טרפון בעי שלשם
מלאוריית אלא הלא קפיד אקטומים • או אפשר הר"ש הא נקט ג' לעכובא • אלא סיוכא דר"ע הא נקט ולא אתא איהו למימרא אלא
שאין קטימה פוסלת • אבל בגמרא אפשר דאמר שמואל הלכה כר"ט • וגרסא דס"ל דהסוא לענין הדם קטום אתמר והכי מוכח • אבל לענין
מין ערבה • לא אפשר הכתוב ופסק כר"י • וסבר מלאתר ר"ט שלשתן בהדם ס"מ דבעי נמי שלשם • וממילא דבערבה בעי נמי
שתים והוא ר"ע יחולאי לגבי ר"י ור"ט בענין הענין • ונם הר"ב הכתב הלכה כר"ט בלבד • פ"ב הדרא ליה לאף במנין ערבה
הלכה שתים • וכן משמע מלפי' במשנה לעניל בהל בעל הכסר • משום לדבר בהוה • ולא נקט לרשא לערבי נחל שהוזכרים
בברייתא בהסיא • אלא הוא טעמא דאמר אמר לתקן הא לתרי לתרי מינא שתים ערבות • ליכא למדרש מינה רבוי
הבעל • וכמ"ש לעניל • והסתא בשלמא אי אמרת • הא"ל הלכה הני בענין • אתי שפיר דולאי הא"ל נמי הערבות שתים • המאן
דלרים הא לרים הא • אלא מאי הוא הענין הנוסף • ומלא"ל הלכה הערבה שתים • הולרך לפרש הטעם הלא כלותה ברייתא •
משום דלא אתיא אליבא הלכתא ועל הר"ב הגיגר ל"ע שכתב בפ"ז • הענין כל הגמוים לפסוק במנין כר' ישמעאל הבעונן ג'
הלסים : וכלברי ר"ע הלתר שלשתן קטומים • הוסיר הלשם בהלם ע"כ • גרלה הענין אמנין כר"ע • לא
הוא פוסקים כר"ע • אלא לענין קטומה • הלאבי הוא הלתר הלבתא בגמ' • וכיון הלבי הוא • במנין נמי לא לפסוק אלא כר"ע •
הלא ר"י הוא לחזר בו ולא בעי אלא חד • ולומר הלעתא הלא חזר אלא בהיעבד • אבל לכתחלה אכתי בעי ג' לפסוק מלוה • וכן
מצר בלברי הר"ן זה אינו במשמע הבריתא לא בלברי הרמב"ם כפי המשמ"ל הרא"ש הבלברי והיא הלבפי המגיד : הדרם אתר
אינו קטום אמר ומ"ם לא פרים לא וכבי מוכח בגמ' הר"ן • וכיון כתורה הר"י • וא"כ אכתי פליני בלכתחלה כהלעיל :
ה אתרוג הנאמר (שם) פרי עץ הדר • והרשו תכמוים הדר בחיים הנכנס • פירש"י הסאתרוג הר ונלל בחילות שתים וני
שתים וכשבתין ותוטנין הל עכשיו עדין הלאתקד קיימי ביה : הגזול • וכו' עיין במשנה ג' מ"ם שם :
והיבש • פי' הרא"ש בשם הראב"ד הוא כשתכלה הליחה • ואינו מוגא שום ליחה כי הליחה לפיהי כמו הדם לבשר אחי וכיון
שנקב אחין בו חסרון כשר • יכול לבודקו ע"י שיעבור מתחת שיש בו חוט ואם יש בו ליחה ירגיש בחוט • אבל
ועיין במשנה לקמן הלאי יעבור ולא מעבר לעבר : של ערלה ול' תרומה עמאה פסול • פי' הר"ב הלתר קרא לכסי' הא
ראוי לכם בגמרא • וכתבו התוספות • תא"ג לגבי תרומה עמאה הרשיון לך • אלא הוא לסיוע תתא תבשיל (כמ"ם הר"ב
בסוף תמורה) • כיון הלעמאתא ואסרה הכתוב שיך לילדים בני אחר הנאות כמו לכם הלולב אלא שייך בים אכילה ולא"ת
אפי' כי הרא לכם באתרוג נמי לענין הכיים לחול אפי' הכי פסולים הערלה והתרומה עמאה הוא לענין בהריפה כלא"ת בסוף
המורה ומכתת שיעוריהו כמו באחרה ועיר הגיהתא • וי"ל הולאי לא הוא לריך הטעם לענין ערלה והתרומה עמאה :

תוספות חדשים

משנה ב' נקטם ראשו וכו' פסול. וכב"ש מי' תרומ"ל פרק י' הלכה ב' דעת הזה דלבריי"ם ורש"ם כתר ולהרא"ד פסול וכיים הרא"ש טוב לבתיעור. ולא ונקרי נקטם אלא בנקטם עלו וכן לענין ערבה: ויעיור ביכורים אלא בנקטם הראש אם יתלוין ויהיו כשרים • ולאלות בעינן שיעור כל אוכדהכלם תבות ולעבוכת בהוב • ושיעור אתרו ג' טפחים :

רבי יהודה אומר יאגדנו מלמעלה • ציני הר הכרמל בשירות • לולב שיש בו שלשה מפחים כדי לנענע בו כשר : ב הדס הגזול • והיבש פסול • של אשרה • ושל עיר הנדחת פסול • נקטם ראשו • נפרצו עליו או שהיו ענביו מרובות מעליו פסול • ואם מיעטן כשר • ואין ממעטין ביום טוב : ג ערבת גזולה ויבשה פסולה • של אשרה ושל עיר הנדחת פסולה • נקטם ראשה נפרצו עליה • והצצצה פסולה • במושה ושנשרו מקצת עליה • ושל בעל כשרה : ד רבי

יאגדנו מלמעלה • אם נפרדו עליו יאגדנו שיהא עולים עם הסדרים כשאר לולבים ואין הלכה כר"י : ציני הר הכרמל • יש לקלים שלולבין שלהן עליהן קרים מאד ואין עולין על אורך הסדרים אם הן ארוכין כ"כ בסדרים : כל לולב שיש בו שלשה טפחים • כגון אורך הסדרים וטפח יותר כדי לנענע בו הלולב בעי לנענעו כלל קמן : כשר לנענע בו • תני וכדי לנענע בו דסיפא טפח יותר על שלשה טפחים : ב נקטם ראשו פסול • ולא הלכתא הכשתם מתחתיו • אלא כרבי טרפון הלאמר לקמן אפילו שלשתן קטומים כשרים : ענביו • פרי הם בו שהומה לענבים : מרובות מעליו פסול • לא שמו אלא שחורות או אדומות • אבל ירקות מילא הדסם סוא וכשר : ואין ממעטין אותם ביום טוב • הסל"ל מתקן : ג נקטם הראש פסולה • אף זו אינם הלכה : הצצצה • נפלצה • ומ"ל בעל • שנלאה בהם הלא בגמ' כשרים • לא נאמר ערבי נחל אלא הבכר הכתוב בהוה : ד אפילו

מין ערבה ועלה שלה שנול : ומ"ל בעל • שנלאה בהם הלא בגמ' כשרים • לא נאמר ערבי נחל אלא הבכר הכתוב בהוה : ד אפילו

ד אפי' שנים קטומין • אסלסים קמי • ובגמ' פריך מי קטום פסול • והוא מלריך שלשה לבעי כולהו שלמים • ואי קטום כשר לכשר בשלשתן קטומים • ומשיק לחזר בו רבי ישמעאל מתחלת דבריו שסיס מלריך שלשה הלסים ומכשיר אפי' שנים קטומין • והוא הלין מי לא מייתי לסו כלל הקטומין כמאן הליתנהו למי : אפי' שלשתן קטומין הלא בעי הדר בהלם • והלכה כר"מ : ה' הם של ערלה ושל תרומה טמאה פסול • ולא"ל הלא הלמר קרא (ויקרא כ"ג) ולקחתם לכם • שיהיו לאי לכם : ד רבי ישמעאל אומר • שלשה הדסים • ושתי ערבות • לולב אחד • ואתרוג אחד • אפילו שנים קטומים • ואחד אינו קטום • רבי טרפון אומר • אפי' שלשתן קטומים • רבי עקיבא אומר בשם שלולב אחד • ואתרוג אחד • כך הדס אחד • וערבה אחת : ה אתרוג הגזול • והיבש • פסול • של אשרה • ושל עיר הנדחת פסול • של ערלה • פסול • של תרומה טמאה פסול • של

פסול • ול"ל הסברא ליה הלין לחלק בין הדס לערבה • לפי שנשנים הקרים • ואין הקטומים פוגמת בהן • אבל בלולב שהריך שיהא הנפת יולא מעל גבי הסלה • בים פוגם נקטם • ולא הוי הדרן • וסא ולאי • לאע"ג לאתקשו • ניתן לתכמוים לדרום מלי הוי הדר ומאי לא הוי הדר כבל הבי המכשרי ופסלי • ולא פירשם הכתוב • אלא שנמסר לתכמוים לדרום : שלשתן קטומים • כתב הר"ן אפשר דרבי טרפון בעי שלשם מלאוריית אלא הלא קפיד אקטומים • או אפשר הר"ש הא נקט ג' לעכובא • אלא סיוכא דר"ע הא נקט ולא אתא איהו למימרא אלא שאין קטימה פוגלת • אבל בגמרא אפשר דאמר שמואל הלכה כר"ט • וגרסא דס"ל הסהוא לענין הדס קטום אתמר והכי מוכח • אבל לענין מין ערבה • לא אפשר הכתוב ופסק כר"י • וסבר מלאתר ר"ט שלשתן בהדס ס"מ דבעי נמי שלשם • וממילא דבערבה בעי נמי שתים והוא ר"ע יחולאי לגבי ר"י ור"ט בענין הענין • ונם הר"ב הכתב הלכה כר"ט בלבד • פ"ב הדרא ליה לאף במנין ערבה הלכה שתים • וכן משמע מלפי' במשנה לעניל בהל בעל הכסר • משום לדבר בהוה • ולא נקט לרשא לערבי נחל שהוזכרים בברייתא בהסיא • אלא הוא טעמא דאמר אמר לתקן הא לתרי לתרי מינא שתים ערבות • ליכא למדרש מינה רבוי הבעל • וכמ"ש לעניל • והסתא בשלמא אי אמרת • הא"ל הלכה הני בענין • אתי שפיר דולאי הא"ל נמי הערבות שתים • המאן דלרים הא לרים הא • אלא מאי הוא הענין הנוסף • ומלא"ל הלכה הערבה שתים • הולרך לפרש הטעם הלא כלותה ברייתא • משום דלא אתיא אליבא הלכתא ועל הר"ב הגיגר ל"ע שכתב בפ"ז • הענין כל הגמוים לפסוק במנין כר' ישמעאל הבעונן ג' הלסים : וכלברי ר"ע הלתר שלשתן קטומים • הוסיר הלשם בהלם ע"כ • גרלה הענין אמנין כר"ע • לא הוא פוסקים כר"ע • אלא לענין קטומה • הלאבי הוא הלתר הלבתא בגמ' • וכיון הלבי הוא • במנין נמי לא לפסוק אלא כר"ע • הלא ר"י הוא לחזר בו ולא בעי אלא חד • ולומר הלעתא הלא חזר אלא בהיעבד • אבל לכתחלה אכתי בעי ג' לפסוק מלוה • וכן מצר בלברי הר"ן זה אינו במשמע הבריתא לא בלברי הרמב"ם כפי המשמ"ל הרא"ש הבלברי והיא הלבפי המגיד : הדרם אתר

אינו קטום אמר ומ"ם לא פרים לא וכבי מוכח בגמ' הר"ן • וכיון כתורה הר"י • וא"כ אכתי פליני בלכתחלה כהלעיל : ה אתרוג הנאמר (שם) פרי עץ הדר • והרשו תכמוים הדר בחיים הנכנס • פירש"י הסאתרוג הר ונלל בחילות שתים וני שתים וכשבתין ותוטנין הל עכשיו עדין הלאתקד קיימי ביה : הגזול • וכו' עיין במשנה ג' מ"ם שם : והיבש • פי' הרא"ש בשם הראב"ד הוא כשתכלה הליחה • ואינו מוגא שום ליחה כי הליחה לפיהי כמו הדם לבשר אחי וכיון שנקב אחין בו חסרון כשר • יכול לבודקו ע"י שיעבור מתחת שיש בו חוט ואם יש בו ליחה ירגיש בחוט • אבל ועיין במשנה לקמן הלאי יעבור ולא מעבר לעבר : של ערלה ול' תרומה עמאה פסול • פי' הר"ב הלתר קרא לכסי' הא ראוי לכם בגמרא • וכתבו התוספות • תא"ג לגבי תרומה עמאה הרשיון לך • אלא הוא לסיוע תתא תבשיל (כמ"ם הר"ב בסוף תמורה) • כיון הלעמאתא ואסרה הכתוב שיך לילדים בני אחר הנאות כמו לכם הלולב אלא שייך בים אכילה ולא"ת אפי' כי הרא לכם באתרוג נמי לענין הכיים לחול אפי' הכי פסולים הערלה והתרומה עמאה הוא לענין בהריפה כלא"ת בסוף המורה ומכתת שיעוריהו כמו באחרה ועיר הגיהתא • וי"ל הולאי לא הוא לריך הטעם לענין ערלה והתרומה עמאה :

אלא יסיב הך טעמא דנ"מ לענין מעשר שני דס"ק לכם סיתר אכילם בעינן • אבל לא שיטא דס לין מנון • וא"כ מתניתין דקתני
של מעשר שני בירושלים כשר אפי' לר"מ דס"ל ממון גבוה הוא מיהומא ע"כ וסר"ב פסק כן במשנה ג' וס' בפ"ל למסכת מעשר
שני • ולהכי מתרים למתניתין לאתיא נמי אליבא וכמ"ם לקמן בסמ"ל : של תרומה טהורים לא יטול • פי' הרמב"ם כמ"ל בגמר' •
מפני שמכשיר לקבל טומאה • ופירש"י דאמרי' בסוף פירקין במתניתין מקבלת אשה מיד בעלה • ומחזרת למיס שהיו
טורין באגודה כדי שלא ייבשו (וכשמעלו מוטפין ממיין על המחרוז • תוספות) והוכרו לטומאה • לכתיב (ויקרא י"א) כל יתן מים על זרע • ואסור לגרום טומאה לתרומה לכתיב (במדבר י"ח) משמרת תרומותי אמר רחמנא עשה לה שימור *וסרב במשנה ז' פרק י"א לפרה

ואם נטל כשר • שהרי יש בה סיתר ואכילה • וכיון שלא מכשירין • לשה חזי לעניים כלתחן מאכילין את הטעיים למאי : בירושלמי כי' אבל חוץ לירושלמי לא • דבעינן לכם • שיהא ראוי לכם : ז עלתה חזזית • במין אבעבועות לקות : על

ובית הלל מכשירין • כתב הר"ב דהא קו' לעניים וקרינן שפיר לכם כדאשכחן לשיל בתרומה • מסייע שסברת הר"ב כפירש"י
דתוספת דאי לאו הכי הוה ליה לפרש מגו דאי בעי הוה מפקר לנכסיה והוי עני וחזי ליה כדאיתא בגמרא דסכא •
ופירש כן הר"ב בפרק ז' דברכות • ופרק ב' דפסחים • ופרק ג' דערובין • אלא דסכא לא קריכין לכך • וגמרא לא נקטה אלא
לרווחא דמלתא • דמשכחת דאפי' לדידיה נמי שרי • ועיין רים פרק י"ח דשבת • ובירושלים • כתב הר"ב אבל חוץ לירושלי' לא
דבעינן לכם וכו' • וכך כתב הש"י כאן • וכן פי' בל"א בסוף פרק חלק דף קי"ב • לענין עיסה מעשר שני • דבגבולין פטורים
גמלים לדברי הכל משום דבשעת גילגול שנתחייבה בחלה ל"א שיהא לה שיהא לה סיתר אכילה לא הוה ראשית ערישותיכם • ואם כן קריך
לחלק בין היכא שם אקום מעכבתו מלאכול לסיכא דגברא לא חזי • דסא בתרומה ודמאי פירש • דלא"ב דלדידיה לא חזי
כולהו וחזי לכהן ולעני הוי ראוי לכם והכא דלדידיה נופיה חזי לירושלים • ואפ"ה חוץ לירושלים פסול • ובאמת שהסברא מוכרת
מיפכא • וכ"ם הוא דאי היכא דלדידיה נופיה לא חזי • לא מפסיל בהכי • כ"ם דלא מפסל • אי נופיה חזי • אלא דאחרא לא חזי
דווקי דעת הר"ן לכה"ב חוץ לירושלים • דכשר בדיעבד • ולא נקט ירושלים אלא לרבותא דלכתחלה לא • והרי הוא ז"ל סבירא
ליה דתרומה בכהן דוקא ודמאי נמי משום מיגו דמפקר כו' • כמ"ש לעיל בשמו • ואפילו הכי סבירא ליה לחוץ לירושלים כשר •
משום דאי אחרא לא חזי לא מעכב מלמקרי לכם • כ"ם לרש"י ורא"ב דמכשרי בתרומה ודמאי • אפילו למאן דלא חזי • וא"ל
הר"ן היינו טעמיס • משום דמפרש אליבא דמ"ל מעשר ממון בעלים • וכמו שכתב בפירושו • ורש"י ורא"ב מפרשי • דמ"ל
ממון גבוה • דלטעמיס של מעשר שני בירושלים שכתבתי • לעיל דלדיבא דמ"ל ממון גבוה הוא מפרש • וכך כתב רש"י בריש הלכות
דמעשר שני • ואם נטל כשר הרי יש בה סיתר אכילה וכו' • וכ"כ הר"ב רבינו עובדיה מברטנורה • בדיבור ואם נטל
לתרומה טהורה • ודמאי כשר בירושלים • והא ממון גבוה הוא • אלא מאי איה לך למימר דלא בעינן לין ממון אלא שהוא ראוי
לאכילה • כלומר סיתר אכילה מיקרי לכם • וכמו שכתוב לעיל • הכי נמי חוץ לירושלים • לא בעינן לין ממון • והרי ראוי לאכילה
בירושלים • והר"ן שכתב משום דממון בעלים • אפשר דבירושלים בדיעבד כשר • אלעזריה לפרש כן משום דסבירא ליה כמ"ל
בגמרא בעינן נמי לין ממון דקריך עיון • ודע דלהר"ן נמי לתלי • בממון בעלים דס"מ דסבירא ליה דבעינן נמי לין ממון היכא
לאקשויי ממה שבאתי התוספת • גמרא דחלק דף קי"ב • דמ"ם בגבולין דברי הכל ממון גבוה הוא • ומאי דמוקיב הכא בגמרא •
מוכח הכי • וא"כ למ"ל בעינן נמי לין ממון ולאי דהוי לחוץ לירושלים לא • נמצאת למד דרש"י והר"ב שפירשו כמ"ל בעינן היתר
אכילה בלבד • הוא לאו לפרש הש"כ חוץ לירושלים כשר"ן • והר"ן שפירש כמאן דאמר בעינן לין ממון גמי • ה"ל לפרש
דהא חוץ לירושלים לא וכרש"י והר"ב • וצ"ע :

ו חזזית פירש הר"ב כמין אבעבועות לקות • וז"ל המגיד • חזזית הוא כעין גרב הנעשה באחרונה כדמתרגמינן • או לפה
(ויקרא כ"ג) • או חזון ופשוטו מפני שאינו הגר •

על רובו • במרוס אחד הוא לבעינן לרובו • אבל בב' או בי מקומות
אפי' על מעוטו פסול • ועל פעמחו • אפילו פל' אם אחת פסול •
אבל אם הגרגר יותר מבשאר מקומות : פעמחו הלל שבראשו
כמו פעמא של רמון : נקלף פסול • ונוקף שנקלף כולו אבל
מקלתו כשר • ואיה לאמרי אפכא
נקלף מקלתו פסול • לחתה כמומר
אבל נקלף כלו כשר ואלו נקלף לאו
שסוסרה הקליפה על שרגרא יפה
הלבמוניה שבחוטו לסתי הוי חסר
ופסול • אלא שנקלף ממנו גלד דק •
ומראהו ירוק כאשר בתחלה :
נקב • נקב מפולם מעבר אל עבר
אפי' בכל שהוא פסול ואיהו
מפולם ואיהו חסר כלום כגון שחתב
בו יחד עבה אם הנקב רחב כאיסר
פסול • פחות מכאן כשר • ואיהו
נקב ולא חסר כל שהוא כשר •
לחאיהו לקמן שאיהו מפולם ואיהו רחב כאיסר : אתרוג הכושי
שגדל בתוזאות שחור פסול • אבל כושי שגדל בארץ כוש אוריסוס
הוא וכשר : ורבי יהודה פוסל • ולבה כרבי יהודה • וכל הני
פסולים • ביום טוב ראשון • אבל ביום טוב שני עם שאר הימים
הכל כשר : ז רבי יהודה אומר כבילה • ולבה כר"י לפחות
מכבילה פסול :

על רובו • כתב הר"ב במקום אחד • אבל בב' או בג' מקומות
וכו' • והכי איתא בגמ' • וקשיא לי להתא שהיה פסול
שלשה מבעיא • ולי הרמב"ם בפירושו • אבל אם היו שתים בשני
מקומות • ושוב מצאתי בתורו פרק ח' מהלכות לולב שהעתיק
לי הגמרא בב' או בג' מקומות •
וכתב עליו הכסף משנה • וז"ל •
מעולם הוקשה לי בין בגמרא בין
בפוסקים שהתא שהיה פסול • ג'
מבעיא • ולא מצאתי לשום מחבר
בזה דבר וצריך עיון ע"כ • ומ"ש
הר"ב ושל פעמחו עיין לקמן
גבי נסלק :
נטלה פעמחו • כתב הר"ב
הלל שבראשו כמו פעמא
של רמון • עיין פירושו במשנה ג'
פ"ב למסכת עוקצים :
נסדק • כתב הר"ן יש שפירשו
לאחרו משני לדדין ומיהו לוקא מלמטה • אבל בתוטמו אפי'
כל שהוא פסול וכראמרינן בגמרא גבי חזזית • ובתוטמו אפילו
כל שהוא • ומשמע דה"ם לכל פסולי דאתרוג • ומי מתמיריס
לפסול כל שהוא בהוק מכל אחד עד חצאי • או אפי' אינו מגיע
לחצאי כל שנסדק רוב הקליפה שתוטמה הבבה עכ"ל • ומלא
לקרי ליה תוטמו מפי' לה הר"ב לעיל פעמחו • וכ"פ
רמב"ם אעפ"י שיש פירושים אחרים בזה :

נקב פי' הר"ב נקב מפולם כו' • אפי' בכ"ם פסול • פי' לפירושו אפי' אינו בכאיסר • ובכ"ם רולה לומר כמות שהוא ולא קאי
אחסרון כלל דהא מסיים דסיפא דתקנכסר מיירי באינו מפולם • ואינו רחב כאיסר • ודעתור כאיסר ר"ל בלא הסרון וקאמר
דבאינו מפולם ואינו רחב כאיסר הוא לכשר • הא אע"פ שאינו רחב כאיסר ואין בו הסרון • אלא שהוא מפולם פסול • וראיה
לגירסתו במשנה • ונקב חסר כ"ם בלא וי"ו • וכן היא גירסת הרמב"ם • כמ"ש המגיד ופי' נקב ר"ל מפולם • וחסר כל שהוא ואינו
מפולם • וכתב לגם גירסת רש"י כך היא • אבל בפירש"י שבידינו כתוב בסליה לגרס בוי"ו • וחלא מלתא הוא • ומיהו לענין דדין
ס"ל נ"כ רש"י כרמב"ם שפי' בגמרא • בסיפא דמתני' כלי הר"ב • דבאינו מפולם ואינו רחב כאיסר מיירי ולגירסתו לריכין לפרש
לרישא מיירי באינו מפולם • ואם גירסת הר"ב נ"כ כך היא • כ"ל דפלשון שכי נקב מפולם כו' • לא קאי לפי המשנה • אלא פסק דין
הולך ומבאר • והמשנה מפורשת מאליה מתוך כך והראשון כ"ל עקר : עלתה חזזית על מעוטו • לכאורה משמע דלא לריכא
למלוק לריכא שמעינן ליה • ונתא • אלא מיהטריך לאשמועינן דלוקא בחזזית אחת בשר • אבל בשסה שתים חזזית בשני מקומות •
אע"ג דעל מיעוטו הן פסול • מלבדי הר"ן למלתי כך • והוא פי' בע"א לרבו

נטל עוקצו • פירש"י זנבו כמו בעוקצי תאנים ומתני' היא בפ"ם דסנהדרין ע"ם : נקב ולא חסר • כתב הר"ן • לכאורה משמע
דלא לריכא למלוק לריכא שמעינן ליה • ונתא • אלא מיהטריך לבריכא קמני דנקב נקב מפולם אפי' לא חסר כ"ם פסול
(לבלא וי"ו גרסינן) תני הכא נקב ולא חסר כ"ם לאשמועינן דנקב נקב שאינו מפולם בשר ע"כ • וכ"ל דס"ק דלא סיפא • ס"א
נקב לריכא דאינו בקוץ ומחט ולהכי פסול בלא חסרון אפי' אינו מפולם • כלתחן • וחסר כ"ם שיהא ע"י הפסל פירי ורקבון קמל"ן
סיפא דנקב שיהא כעין לריכא בקוץ ומחט לבשר בלא חסרון וקשיא לריכא לסיפא • אלא ריכא במפולם וסיפא באינו מפולם ולגירסת
רש"י דגרס בוי"ו ואיכא למטעי ולפי' לריכא לבעי חסרון בנקב לשיהא לוקא במפולם נמי • אתא סיפא דמשנה יתירא שיה דלאו לוקא
לא אלטריך אלא לגלוי לריכא באינו מפולם : והירוק כבר הזכרתי שהוא לע"ם הרא"ש • ועיין במשנה ב' פ"ק דברכות ובמשנה
ז' פ"ב דנגעים : ורבי יהודה פוסל • וטעמא מפ' בגמ' דף כ"א • משום דלא גמר פירי • וכתב הר"ב וכל הני פסולים בי"ט ראשון
כו' • עיין במשנה י"ב • וכתב ב"י דטעמא דר"ט שני הוא כשאר הימים משום דבקאינן בקיבועא דירתא ועיין בפ' לקמן משנה ב' :
ז רבי יהודה אומר כבילה • משום דלא גמר פירי • גמרא דף ל"א : כדי שיאחז שיהא בהוא אחת • ה"ג רש"י • ופי' שני אתרוגים
ביום אחת • וטעמא מפ' שתם בגמרא • לכיון דמעות דבר בימין ואתרוג בשמאל (לסני חלחא מעות והאי חלא מעות גמרא
דף ל"ז) ומנין דמתפי ליה שיאחזנו לו אתרוג בימין ולולב בשמאל ואחי לאפקינהו מיד ליה ולאתוי אתרוג ולולב באחת מידין עד
שיתליף ואי הוא גדול יותר מדאי שמא יפול

מידו

הר"ב ד"ה על רובו כו' אבל בב' או ג' מקומות כו' שסול כו' וכ"פ בז"ע סי' תרי"ח סעי' ט' וסיים שם ויתחוטטו ואינך דהיינו בתקוס שתתעיל לשפת עד הפיוטתא פוסל חזזית וכל שינוי יוראה בכל שהוא :

שם ד"ה ור"י פוסל וחלבי כר"א עכ"ל וכ"פ בס"ע שם בעיף כ"ל אל"ב חוזר לתרלה אתרוג כשר בשהתיין לרבי אחי' כעודו ירוק כיון שיוכל לחזור לתרלה אתרוג :

שם ד"ה רבי יהודה כו' כבילה • והלבה בר"י עכ"ל וכ"פ בס"ע שם :

תוספות חדשים

שם ד"ה ר"י בו' בשתי ידיו וכלבה ברבי יוסי ע"ל וכ"פ בפ"ע שם:

שם ד"ה בשתי ידיו וכלבה פי' ברש"ע ע"ל וכ"פ בפ"ע ת"ר"ת:

מילין ואתי לאפסולי שיארע בו נקב • וסר"ן כתב שגירסת ר"ן זו אינה נכונה לפי איזה ענין ישער ר"י שסות כשעור ר"א שאחז שני אחרונים בידו אחת ושלא ת"ל לכך • לפיכך גירסת כמו שמצא במשניות ישמות כלי שיאחז שניהם בידו אחת • כלומר כל אלב ובמחרוג מטעמא לכתיבא • ולכאורה משערינן בכל אדם כפי מה שסות • אלא דממ"ש במשנה ו' פ"ב דר"ה יש לתוכיח דבאדם בימוי משערינן : רבי יוסי אומר אפי' אחת בשתי ידיו • ר"י אומר • אפי' בשתי ידיו • כלומר שיאחז שניהם (כלומר ומאחרוג) זה בידו אחת וזה בידו אחת ולא חייב כו' : ח אין אוגדין את הלולב • אלא במינו • דברי רבי יהודה • ר' מאיר אומר אפי' במשיה' • אמר ר' מאיר • מעשה באנשי ירושלים • שהיו אוגדין את לולביהן • בגימניות של זהב • אמרו לו • במינו ר"ז אוגדין אותו מלמטה : ט והיכן היו מנענעין • בהודו

ר"יוסי אומר • אפי' אחד בשתי ידיו : ח אין אוגדין את הלולב • אלא במינו • דברי רבי יהודה • ר' מאיר אומר אפי' במשיה' • אמר ר' מאיר • מעשה באנשי ירושלים • שהיו אוגדין את לולביהן • בגימניות של זהב • אמרו לו • במינו ר"ז אוגדין אותו מלמטה : ט והיכן היו מנענעין • בהודו

רבי יוסי אומר • אפי' בשתי ידיו • וכלבה ברבי יוסי : ח בגימוניות של זהב • מושי זהב כפופין כגימן כמו הלוף כאגמון (ישעיה כ"ח) וסובבין אגודם : במינו היו אוגדים אותו מלמטה • לקיים מלות אגד וזה למי בעלמא הוא • ור"י לטעמיה דאמר לולב צריך אגד • הלכך • אי אגיד ליה שלא במינו • הוי להו חמשה מינין • ואינן קיימת לן לולב אין צריך אגד הלכך בכא הלכה ברבי מאיר : ט ויהיכן היו מנענעין • בשאת מהלר תנא לבא לתנינן לעיל כל לולב שיש בו שלשה עפתים כדי לנענע אלמא מלום לנענע ויהיכן מנענעים : בהודו

בהודו לי"י תחלה וסוף : ובאנא השם הושיעה נא דברי ב"ה • וב"ש אומרים אף באנא י"י הצליחה נא • אמר ר"ע צופה הייתי ברבן גמליאל ורבי יהושע • שבל העם היו מנענעין את לולביהן והן לא נענעו • אלא באנא י"י הושיעה נא • מי שבא בדרך ולא הידה בידו לולב ליטול • לבשיבנם לביתו יטול על שלחנו • לא נטל שחרית • יטול בין הערבים • שבל היום כשר ללולב : י מי שהיה עבר או אשה או קטן • מקרין אותו • עונה אחריהן מה שהן אומרין • ותהי לי מאירה • אב היה גדול מקרא אותו עונה אחריו הללויה : יא מקום שנהגו לכפול יכפול • לפשוט יפשוט • לברך *אחריו יברך *אחרי • הכל כמנהג המדינה : הלוקח

בהודו לי"י תחלה וסוף : ובאנא השם הושיעה נא דברי ב"ה • וב"ש אומרים אף באנא י"י הצליחה נא • אמר ר"ע צופה הייתי ברבן גמליאל ורבי יהושע • שבל העם היו מנענעין את לולביהן והן לא נענעו • אלא באנא י"י הושיעה נא • מי שבא בדרך ולא הידה בידו לולב ליטול • לבשיבנם לביתו יטול על שלחנו • לא נטל שחרית • יטול בין הערבים • שבל היום כשר ללולב : י מי שהיה עבר או אשה או קטן • מקרין אותו • עונה אחריהן מה שהן אומרין • ותהי לי מאירה • אב היה גדול מקרא אותו עונה אחריו הללויה : יא מקום שנהגו לכפול יכפול • לפשוט יפשוט • לברך *אחריו יברך *אחרי • הכל כמנהג המדינה : הלוקח

לומר סאתיל ומסה סגרך לכתוב כך יסה"ם אין נמי לריכין לכתוב כמ"ם סוא ז"ל • אבל לולי הכתיבה עצמה היא לימין של הכותב כלפרישות) ומה שרולה להתחייב מלרך הסוד אלא יש הם במערב שהוא מלה"ל • וקורא על העושים כן אומר פתאים • הגם שלא עמלתי בסוד י"י • ולעת קרושים אלע • אבן שעיפי ישובני שהרי אחרי המערב חוזרים לרוש ותחת • והגה ישובו הלבריס לתחת שהוא סוף ותסובת הסיקף ורחמים הם : בהודו לי"י כי טוב • ובאנא הושיעה נא • לכתיב (ד"ה א' י"ו) אז ירננו עני היער ונו' • וכתיב בתריס *הודו לי"י כי טוב • וכתיב נמי בתריס ואמרו הושיענו אלהי ישענו • ואיתא במדרש לפי שבר"ה בתין לדין ישראל וא"ה • ואין יודעין מי יולא זכאי ומי יולא חייב • נתן הקב"ה מלוה זו לישראל שיהיו שמחים בלולביהם כאדם היולא שמח • וסיימו לכתיב ירננו עני היער כאשר הלאו מלאני י"י זכאין הכבא לפטוע את הארץ ובמה ירננו בהודו והושיעה נא עכ"ל הרא"ם : ובית שמאי אומרים אף באנא הלאה הלוקח : הגה הלוקח

בהודו לי"י תחלה וסוף : ובאנא השם הושיעה נא דברי ב"ה סדרם אחריהם • וכן במשנה ה' פ"ל דגיטין שבאו ב"ה להשיב על דברי ב"ש • משא"כ בשאר לוכחי בכל הגמ' • ועיין משנה ב' פ"ב דחגיגה ומשנה ב' פ"ק דעדיות : * אלא באנא י"י הושיעה נא • יש לפרש אלא פליני אב"ה שסדר רבן גמליאל ור' יהושע מבית הלל הם • ולא הביא ר"ע אלא שלא נענעו בסליחה נא כב"ש • אלא שבר"ב פי' ואין כך הלכה אלא כדברי בית הלל • ואי איתא לרבן גמליאל ורבי יהושע כב"ה הוו עבדין • היאך פירש ואין כך הלכה ולכך נראה שבר"ב גירסא אחרת היתה לו • וכמ"ש אלא כי' בלבד • ולא שאוא הוסיף תיבת בלבד • אלא שגירסא שלו כך היתה • וכן היא הגירסא בהלר המשנה שבירושלמי • ואתמר עלה בירושלמי מה בהודו לא • להוליא אף באנא י"י הצליחה נא • וא"ל לדסי מברש לה הר"ב דה"ק הא בהודו לא הוצרך ללא בא להוליא באנא הצליחה נא • דהא דקאמר ר"ע אלא באנא כו' • דישא דקרא נקט ולא בא להוליא אלא בהודו ומשני להוליא אף באנא הצליחה נא • ולא מבעיא בהודו ללא נקט ר"ע כלל • ומיהו י"ל דה"ק להוליא אף וכו' אלא כב"ה שאומרים אף באנא הצליחה • אבל בהודו מנענעין כדברי ב"ה : מי שבא בדרך וכו' לכשיבנם לביתו יטול על שלחנו • בגמ' דייק מדתנן מי שבא • דמשמע ממקום רחוק ש"מ דבחול המועד מיירי דאי בי"ט מי שרי • וכיון דבחול המועד דנטילת לולב מדרבנן • מתניתין בדליכא שהות דהא תנן במשנה ב' פ"ק דשבת דאין מפסיקין לתפלה • ופי' הר"ב בדאיכא שהות : י מי שהיה עבר כו' • כתב הר"ב דמי שאינו חייב בדבר כו' • והני פטורים מקריאת הלל דפוי מלוה שהזמן גרמה חוס' ופי' קטן • עיין במשנה ז' פ"ב דמגילה : ותהי לו מאירה • פי' הר"ב שלא למדו אלא לומר מקרין אותו כיון שהריך לעשות אחריהן כל מה שהוא אומר • אבל כשהגדול מקרא אותו והוא עונה אחריו הללויה לא אמר שתבא עליו מאירה שדרך הגדול להקרות ואפי' לבקיאים הר"ן : עונה אחריו הללויה • פי' הר"ב על דבר ודבר • עיין במשנה ז' פרק ה' דשבת : יא המלוקח כמנהג המדינה • כתב הר"ב אבל ברכת הלל לפניו מלוה בכל מקום • נמי וטעמא כתיב במגילה דף כ"א כל המלות מולן מברך עליהן עובר לעשייתן הלישנא ואיא עבר לפניהם (בראשית ל"ג) ובמשנה ז' פ"ה דפסחים • כתבתי לתקנת בריאים

בהודו לי"י תחלה וסוף : ובאנא השם הושיעה נא דברי ב"ה • וב"ש אומרים אף באנא י"י הצליחה נא • אמר ר"ע צופה הייתי ברבן גמליאל ורבי יהושע • שבל העם היו מנענעין את לולביהן והן לא נענעו • אלא באנא י"י הושיעה נא • מי שבא בדרך ולא הידה בידו לולב ליטול • לבשיבנם לביתו יטול על שלחנו • לא נטל שחרית • יטול בין הערבים • שבל היום כשר ללולב : י מי שהיה עבר או אשה או קטן • מקרין אותו • עונה אחריהן מה שהן אומרין • ותהי לי מאירה • אב היה גדול מקרא אותו עונה אחריו הללויה : יא מקום שנהגו לכפול יכפול • לפשוט יפשוט • לברך *אחריו יברך *אחרי • הכל כמנהג המדינה : הלוקח

בהודו לי"י תחלה וסוף : ובאנא השם הושיעה נא דברי ב"ה • וב"ש אומרים אף באנא י"י הצליחה נא • אמר ר"ע צופה הייתי ברבן גמליאל ורבי יהושע • שבל העם היו מנענעין את לולביהן והן לא נענעו • אלא באנא י"י הושיעה נא • מי שבא בדרך ולא הידה בידו לולב ליטול • לבשיבנם לביתו יטול על שלחנו • לא נטל שחרית • יטול בין הערבים • שבל היום כשר ללולב : י מי שהיה עבר או אשה או קטן • מקרין אותו • עונה אחריהן מה שהן אומרין • ותהי לי מאירה • אב היה גדול מקרא אותו עונה אחריו הללויה : יא מקום שנהגו לכפול יכפול • לפשוט יפשוט • לברך *אחריו יברך *אחרי • הכל כמנהג המדינה : הלוקח

בהודו לי"י תחלה וסוף : ובאנא השם הושיעה נא דברי ב"ה • וב"ש אומרים אף באנא י"י הצליחה נא • אמר ר"ע צופה הייתי ברבן גמליאל ורבי יהושע • שבל העם היו מנענעין את לולביהן והן לא נענעו • אלא באנא י"י הושיעה נא • מי שבא בדרך ולא הידה בידו לולב ליטול • לבשיבנם לביתו יטול על שלחנו • לא נטל שחרית • יטול בין הערבים • שבל היום כשר ללולב : י מי שהיה עבר או אשה או קטן • מקרין אותו • עונה אחריהן מה שהן אומרין • ותהי לי מאירה • אב היה גדול מקרא אותו עונה אחריו הללויה : יא מקום שנהגו לכפול יכפול • לפשוט יפשוט • לברך *אחריו יברך *אחרי • הכל כמנהג המדינה : הלוקח

נביאים סיא • וא״כ מקשה סיכי מברכינן ולומו • שאלה זו כשאלה
בגמ׳ פרק בתם מלליקין על ברכת גר תמוכה דפכ״ג *ובמסילתין
(דף מ״ו) והירלו מלא תסור (לבריי״ז) א״כ שאל אביך ויגיד
זקניך ויאמרו לך (סס ל״ב) : מחברו • פי׳ הר״ב ע״ס יסיבלוקח

חבר לאי ע״ס מי ליית למחסל
לחברו ואפ״ס קרי ליס חברו כמ״ס
הטעם במשנס ב׳ פ״ל דלמאי :
נותן לו אחרוג כמתנה • לאחרוג
בכלל לולב דקתני וז״ל רש״י
חבר שקונס הוטענא כולס מע״ס •
ומוקן לו פירס״ ייבקס ממנו שיקן לו
מי • ועיין במס׳ ג׳ פ״ח דסביעית :
יב ובמדינה • כתב הר״ב
בירושלים וכו׳ •
ועיין מ״ס במשנס ג׳ פ״ק דשקלי׳ :
זכר למקדש • גמר׳ מנין לעבלינן
זכר למקדש דאמר קרא (ירמי׳
ל׳) ציון דורש אין לס מכלל דבעיא
דרישס : ושיהא יום הקף כמי •
במס׳ ג׳ פרק ל׳ הר״ס קתני הרבס
תקנות הסתקין • ואלו שתי תקנות
הסר מתני בהלכי ומשמע שתיקנס
ביחד והלכך בכא למייתי הראיות
אבל תני נמי לשנים לעמס • אבל
במס׳ס׳ פרק י״ מנמנות דאמרינן
לסיפא • לא תני ריש אבא סיפא
הר״ן דאלא הוצרכתי לסוס יקלא:
בולו אסור • כתב הר״ב מסוס
מהרס יבנס בית המקדש • ומקשיס בגמרא דאבני אינת
אי ביום ט״ז הכר הוחר מסתיר המזרח אלא לבנס קודס ט״ז •
מחלות מסתרי כלתנן במשנס ה׳ פרק י״ דמנחות הרתוקים
מוחרים מחלות היום שאין ב״ל מתעללין • ומסני לאבני בלילה •
א״נ [סמוך] לסקיעת שמש לע״ן ופירס״י דסיא סיא ומרוב
הטו חות שיש בקלירת העומר על הבאתו כלתנן הסס • אלא
יספיקו לסקריבו למחר קודס חלות • ועיין בפי׳ הר״ב דמנחות •
תמצא פי׳ אחר במשנס זו :
יג כשליבין אם לולביהס לבית הכנסת • פירס הר״ב דמלות
לולב זוחס בו׳ לפיכך היו מוליכין כו׳ לעבין
נטילתו בלבד זוחס שבת הר״ן • כלומר אבל אלא לעבין
הולאה • וטעמא עיין מסגס ח׳ פרק בתרא דר״ס וגמרא פרק לקמן דף מ״ל מסקינן דהכא בגבולין מיירי • מדלא קתני לסדר
סביבס כמו במשנס ד׳ פרק לקמן • ומיהו בזמן שבית המקדש קיים דעיל בשבת ביום הראשון במקדש ובמקומות הסמוכים הסלוחי
ב״ל מנויעים הס ויודעים אימתי הוקבע הדש • אבל בזמן שאין בית המקדש קיים אע״פ שעדיין קבעו על פי הראייה הואיל ואין
כאן מקדש הניעל הלולב בו • הסוו חכמים מזוחיסס בכל המקומות כי היכי דלא תסא תורס כהתי תורות • ודא דנקע ריב״ז דיסא
ביטל שבעה ר״ל מלבד יום הסבת ועיין משנס ג׳ פ״ל דר״ס :

יד כבני הטוליאו ברשות • הסיה הרוד במלוס ומתבר ועוסק ומסר לעשוסס ומתוך כך הנעה ובכח שבת וסך מתני׳ לוקא בזמן
הבית המקדש קיים הר״ן • ועיין מ״ס בס״ל ברים מסכת שבת בלבור פסא הענני וכו׳ • ומ״ס הר״ב למסכתא דלא נפיק
י״ח כגון הספנו וכו׳ בגמרא •

הלוקח לולב מחברו בשביעית • נותן לו
אתרוג במתנה • לפי שאין רשאי ללוקחו
בשביעית : יב בראשונה היה לולב ניטל
במקדש שבעה • ובמדינה יום אחד •
משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן
זכאי שיהא לולב ניטל במדינה שבעה
זכר למקדש • ושיהא יום הנף בולו אסור :
יג יום טוב הראשון של חג • שחל להיות
בשבת • כל העם מוליכין את לולביהן
לבית הכנסת • למחרת משכימין ובאין •
כל אחד ואחד מביר את שלו ונוטלו • מפני
שאמרו חכמים אין אדם יוצא ידי חובתו
ביום טוב הראשון של חג בלולבו של
חבירו • ושאר ימות החג אדם יוצא ידי
חובתו בלולבו של חבירו : יד רבי יוסי
אומר יום טוב הראשון של חג שחל להיות
בשבת • ושבח והוציא את הלולב לרשות
הרבים פטור • מפני שהוציאו ברשות :

טו מקבלת

מהרס יבנס בית המקדש • ומקשיס בגמרא לאבני אינת
אי ביום ט״ז הכר הוחר מסתיר המזרח אלא לבנס קודס ט״ז •
מחלות מסתרי כלתנן במשנס ה׳ פרק י״ דמנחות הרתוקים
מוחרים מחלות היום שאין ב״ל מתעללין • ומסני לאבני בלילה •
א״נ [סמוך] לסקיעת הסמה לע״ן ופירס״י דסיא סיא ומרוב
הטו חות שיש בקלירת העומר על הבאתו כלתנן הסס • אלא
יספיקו לסקריבו למחר קודס חלות • ועיין בפי׳ הר״ב דמנחות •
תמצא פי׳ אחר במשנס זו :
יג כשליבין אם לולביהס לבית הכנסת • פירס הר״ב דמלות
לולב זוחס בו׳ לפיכך היו מוליכין כו׳ לעבין
נטילתו בלבד זוחס שבת הר״ן • כלומר אבל אלא לעבין
הולאה • וטעמא עיין מסגס ח׳ פרק בתרא דר״ס וגמרא פרק לקמן דף מ״ל מסקינן דהכא בגבולין מיירי • מדלא קתני לסדר
סביבס כמו במשנס ד׳ פרק לקמן • ומיהו בזמן שבית המקדש קיים דעיל בשבת ביום הראשון במקדש ובמקומות הסמוכים הס ידועים
ב״ל מנויעים הס ויודעים אימתי הוקבע הדש • אבל בזמן שאין בית המקדש קיים אע״פ שעדיין קבעו על פי הראייה הואיל ואין
כאן מקדש הניעל הלולב בו • הסוו חכמים מזוחיסס בכל המקומות כי היכי דלא תסא תורס כהתי תורות • ודא דנקע ריב״ז דיסא
ביטל שבעה ר״ל מלבד יום הסבת ועיין משנס ג׳ פ״ל דר״ס :

יד כבני הטוליאו ברשות • הסיה הרוד במלוס ומתבר ועוסק ומסר לעשוסס ומתוך כך הנעה ובכח שבת וסך מתני׳ לוקא בזמן
הבית המקדש קיים הר״ן • ועיין מ״ס בס״ל ברים מסכת שבת בלבור פסא הענני וכו׳ • ומ״ס הר״ב למסכתא דלא נפיק
י״ח כגון הספנו וכו׳ בגמרא •

הר״ב ד״ה אין
אדם יוצא כו׳
אלא ט״ס נו׳ לו
ביתנה לפי״ע״ב
לאחד׳ שיש יתנו׳
כו׳ עכ״ל וכ״ס
בס״ע כו׳ הרי״ס
פעיף ד׳ ולא לא
הוחזרו לא יצא
אלילו נתן לו את
דיקו׳ ואפי׳ כלאם
עידו׳ וכן הס
הוחזרוהו לאחר
זמן אנוהו לא יצא
ואסנתנו לו סנס
אוי כלאלו אחר לו
ע״מ ונו׳ כשאין
לו אחר ואם אחר
לו ע״מ שיחזירהו
ולא אחר לו אפי׳
הוחזרו לאחר זמן
אנוהו יצא • ה״ע
כו׳ רש״ל ס״ו •
ובוסס ראשון לא
יתנו לקטן קודם
שיוצא בו אם ס״ו
ובכל הנינים הללו
ב״ס בתרוג :

בגמרא לעשוסס וסיכי מסכמת הלא יצא ח״ה כעולי קודס שהוליא
הסא מלאבסיס נפק ביס מסכמת ליס כמון שהבנו אבל סמלות
כלן אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדילתן שאמר (שמות כ״ו) עני
שטים עומדים שעמודים דרך גדילתן • אי נמי שהוליאן בכלי
לקיחס ע״י דבר אחר דרך בנין
לאו שמה לקיחס והלכה כר׳ יוסי :
טו מקבלת אשה מיד בנה ומיד בעלה •
ומחזירת למים בשבת • רבי יהודה אומר
בשבת מחזירין • ביום טוב מוסיפין •
ובמועד מחליפין • קטן היודע לנענע •
חייב בלולב :

פרק ד לולב וערבה • ששה ושבעה •
ההלל וה שמחה שמונה •
סוכה וניסוך המים שבעה • והחליל חמשה
וששה : ב לולב שבעה • ביצד יום
טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת •
לולב שבעה • ושאר כל הימים ששה :

ג ערבה

ובתבו הסוספות לסוגיא לסבא ס״ל דמלות אין לריכות כונס
מלאטריך לשנויי סבי לפא במולינא לר״ס אין שייך מתכוין לגלאת
[כל כמה לגא בירך] ויעוד לאיירי בהולך אבל בקי ללמוד עכ״ל
וכ״כ הר״ן • ותימה על הר״ב שפסק בריש פ״ב דברכות דקי״ל
כמ״ל מלות לריכות כונס ובן
פירושו במשנס ז׳ פ״ג דר״ס וכמו
כן הרמב״ס מפרש באלו המקומות
וכן פסק בסן בתבורו למלות
לריכות כונס (מלבד באכל מלס
בלא כונס לפסק שיגא המלוס
שכתב הר״ן בפרק ג׳ דר״ס מהוס
לנסנס) ובמתני׳ דהכא מוסיף הר״ב
שמיי ול״ע אבל בפרק ב׳ מבלמות
שנות כתב למשנתינו המולינא כו׳ •
כלי לגאת בו כלומר שעליין לא
יגא • ולא סנגס באוסני הסולאס :
ס״מ מהוס למאי דקי״ל דמלות
לריכות כונס ליתנס לסני שיטיי
ומ״ס הר״ב א״כ שהוליאן בכלי •
כתב הר״ן לא תקשה לך אמאי
אינו חייב על הכלי • דבטל הוא לגבי הלולב וכלהכן במשנס ה׳
פרק י׳ דשבת :

הר״ב ד״ה
ובתיונד
ס׳ והלכה הר״ן
וכ״ב בס״ע ס׳
תרע״ד :

טו מקבלת אשה וכו׳ • המהו המינא הוליא ואשה לאו בת
חיובא היא • אינא לא תקבל לגבס איסור
בעלטול קמ״ל כיון דלאוי לגנעלא אנשיס תורס כלי עליו ומותר
בעלטול לכל גמרא : בשבת • בזמן שהיו מוטלין לולב בשבת
הרמב״ס בהלכות לולב :

פרק ד וניסוך המים • כתב הר״ב בתמידי הבא שחרית
כמ״ס במשנס ה׳ פ״ב לשמעא • ועיין לקמן
משנס ט׳ : החליל • כתב הר״ב ומנגנים בחלילים ובכמורות •
עיין בפירושו ר״פ לקמן :

ב *לולב שבעה כולל • והרא״ש גורס ששה ושבעה כולל
והיא גירסא נכונה ועיין רפ״ה :
יום טוב הראשון שחל לסות בשבת • פירס הר״ב ביום הראשון
לוחס שבת • עיין פרק לעניל משנס ר״ג • ומ״ס לכתיב
ולקחתם לכם ביום הראשון ולא פירס מקדש ס״מ לאפי׳ בגבולים
כן פי׳ רש״י ועיין פרק לעניל משנס י״ב :
ושאר כל הימים ששה • כתב הר״ב הטעמילו לבריכס כו׳ •
וכתב רש״י ואא״ס נמלא בית לין מתנין לעקור דבר מן
התורס הא לאוסבא ביבמות (בהאשה רבה דף ל׳) ושניהן שב
ואל תעשה שאני ע״כ • ומ״ס הר״ב ובלין הוא לאפילו בזמן הזה
כו׳ אלא משום דלא בקיאינו מי׳ • ואא״ס הרי לפי מ״ס במשנס ו׳
פרק לעניל בקיאינו כמ״ס שם • ומיהו בגמרא כי אמרינן הלי
טעמא משמע דעליין הוי קובעין בא״י ומקרי אנן לא בקיאין לפי שאע״פ שהוי יודעין לחשוב הטבר • מ״מ הוי סומכין על הביעות
א״י ובמקום שאין שלוחי ב״ל מגיעים שם הוו כאינו בקיאין דהא פריך עליה אינהו דידעי בקביע לירחא לאחו ופירש״י אנהו בני
ארץ ישראל שעליין מקדשין על פי הראיה • והתוס׳ כתבו דמאי דקאמר לא בקיאין • אע״ג דידעין עביד רבנן כאלו לא ידעינו •

מפסר ספוברים כפרש"ם לעיל במשנה ו' לפסולי המוקדש לרשון פסולים ב"כ בסני לכל דבר עמוד רבון כלא יעבנו • אבל לפר"ב מי ניחא • וא"ל לאי לא נטלינן פסול בסני נמלא כשלין כאן אחר שהוא כשר יוסב ובטל ממלוה לדבריהם • וכיון חומרא לאחי ליכי קולא וכמ"ש הר"ר בסס י"ח • דקשיא לי א"כ בגעולה לולב עלמו למה תקנו • אלא שב ואל תעשה עמי • ס"א שב ואל תעשה אחי וכבר לחם הוא ז"ל מטעם אחר • אלא נראה טעמא כמ"ש הרמב"ם • והוא סובר ג"כ כבר"ב בדין פסולי אתרוג • ומפרש למשנתינו

ד מצות

ג ערבה שבעה ביצה • יום שביעי של ערבה • שחל להיות בשבת • ערבה שבעה • ושאר כל הימים ש שה :

ד מצות

ג יום שביעי של ערבה כו' • לעביל סיכרא לעצה שסיא לאורייתא • כלומר סלבה למסה מסיני • ומשום סאי סיכרא תקון לשביעי שלם לוחם שבת במקדש שבערבה סיו מקיפים את המזבח וסאילנא אינם אלא מנהג בניאים • שהנשיאו אין מנהג בניאים • ואין מערבה שבלולב • ואין 7 מצות

ד [מצות לולב ביצר • יום טוב הראשון של חג • שחל להיות בשבת • מול יבין את לולביהן להר הבית • והחזנין מקבלין מהם • וכ דרין אותן על גב איצטבא • והזקנים מניחין את שלהן בלשכה • ומלמדים אותם לומר • כל מי שמגיע לולבי בידו • הרי הוא לו במתנה • למחר משבימין ובאין • והחזנין זורקין אותם לפניהם • והן מחשפין • ומבין איש את חבירו • וכשראו בית דין • שבאו לידי סבנה • התקינו שיהא כל אחד ואחד • נוטל בביתו : ה מצות ערבה כיצר • מקום היה למטה מירושלים • ונקרא מצא • יורדין לשם • ומלקטין משם • מרביות של ערבה • ובאין וזוקפין אתן בצדי המזבח • וראשיהן כפופין • על גבי המזבח • תקיע • והריעו • ותקעו • בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת • ואומרים אנא י"י הושיעה נא • אנא י"י הצליחה נא • רבי יהודה אומר • אני והו ואותו הושיעה נא •

ד מצות לולב ביצר • בי"ט ראשון של חג • שחל להיות בשבת • מולבין את לולביהן להר הבית • והחזנין מקבלין מהם • וכ דרין אותן על גב איצטבא • והזקנים מניחין את שלהן בלשכה • ומלמדים אותם לומר • כל מי שמגיע לולבי בידו • הרי הוא לו במתנה • למחר משבימין ובאין • והחזנין זורקין אותם לפניהם • והן מחשפין • ומבין איש את חבירו • וכשראו בית דין • שבאו לידי סבנה • התקינו שיהא כל אחד ואחד • נוטל בביתו : ה מצות ערבה כיצר • מקום היה למטה מירושלים • ונקרא מצא • יורדין לשם • ומלקטין משם • מרביות של ערבה • ובאין וזוקפין אתן בצדי המזבח • וראשיהן כפופין • על גבי המזבח • תקיע • והריעו • ותקעו • בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת • ואומרים אנא י"י הושיעה נא • אנא י"י הצליחה נא • רבי יהודה אומר • אני והו ואותו הושיעה נא •

לפי' לעניל • לא סולרכו לגמל דבנולין סיס כמ"ס שם ולא סיס סעם רב • ולקמן במורביות נמי לא סולרכו לגמל • מסתי טעמא לפירש"י לעניל • שסיו רק כסנים • ולסר"ן ומרמב"ם • סיינו טעמא דערבה שלוחי ב"ל סביאוס • ואין אחד מסזאוכה בה עד למחרת •

וכ"כ תוספתא סוף דף מ"ג : ה מרביות פי' סר"ב ענפים גדולים • עיין מ"ם במשנה ס' פ"ג דשביעית :

וזוקפין אותן בלדי המזבח • שיהו לאחר שסקיפוהו פעם אחת • כ"כ הזזי • ולסרמב"ם שכתבתי לשונו במשנה ג' נראה דקיפה סתם מתחלה • ואח"כ מעלין • כלומר כמו נטילת לולב ועוד נראה מלשונו שם ולא סקיפו • אלא כלולב :

וראשיהן כפופין ע"ג המזבח • יליף לה בגמרא מלכתיב (תהלים קי"ח) אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח ופירש"י אסרו כמו סקיפו • אסרי לגפן (בראשית מ"ט) תרגום יסחר יסראל • בעבותים בחילנות • כמו ובין עבותים סיתה למרתן (יחזקאל ל"ח) • עד קרנות שהם בנוסות מן המזבח: ועיין מהנה ג' לבל"מ • אלא הסמוכה אקרא • ומ"ם הר"ב סיו גדולים י"ל אמה • ומוטעל המזבח אמה • כדלאיתא בגמרא • לאיסור מנת לא ומובח המזבח מן איסור על גבו אמה מקום הקרנות מ' אמות • כלתקן בפ"ג מגתות • ומפני שהמזבח אמה • כדלאיתא בגמרא • לאיסור מנת לא ומובח המזבח מן איסור על גבו אמה מקום הקרנות מ' אמות • רק ב' אמות בקרוב וסיו כפופין אותן ב' אמות: תקיעו וסריעו ותקעו • ל"הרמב"ם בה"לות לולב בעת שסיו מביאין אותה וסולרין אותה תוקעים וכו' • וכתבו שהו' משום שהתם ובפ"ם דף כ"ח מע' רש"י ברי"ם ילף לכל תקיעות פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה :

מקיפין במשנה ג' פי' הר"ב דבערבה סיו מקיפים • ורמב"ם כתב כמ"ל לסיו מקיפים בלולביהם • ומיהו המקיפין לא הוו אלא בלולבים • ולכי מפי' בגמרא : אני והו • פי' הר"ב שני שמות של ע"ב • שקובין בוסיע • ויבא • ויט • בפרשה בשלח • לכל אחד יש בו ע"ב אותיות • ומהן שם המפורש אות ראשונה של פסוק ראשון ואחרונה של אמצעי וראשונה של אחרון • וכן בהם שבדר טלן

תוספות חדשים

ה"ר יוסף בר"א ז"ל ואחר כל הימים כו' וי"ש הר"ב שאת יטלנו כו' וכתב"ם ז"ל כו' ווש כאן איסור דאבר"ב הר"ב כו' ולי קשה דיתמעא שיבא שמות שכת' וא"כ בטור כתב"ם בפרק דעבעל עשה ז"ל ולאם יגזרו חכמי שבכול זה לבטל מ"ע של מוסר ולולב בפרט דבר שאינו מוסבת בסוכה וכ"ל דה"ם דברים הזורק לו בגזרת הקולאה מה"ר לבה"ר יבינו עקרת אל יגת אים מתקיומו וכן סהוריות דף ד' יחיב לסוכתה מפורש בקו' ע"ם וא"כ בת יעבה שום אדם לומר שמות תכל הענבר' הר"ם תיקה שם דהלכתא סיא ויש לעשות כה ולאחר דיברכנו נזרו דבתקום תצוה לא גזרו בדתינו בברכה שבתי' שהתירו בתקום מצוה • וכזה יש שאינו חכם יוכל לעשות כה לבד גזרו חכמי' וכה"ג תינו כאן גבי ערבה ה"ז תקנו חכמים לישלם בשל' כדי לברכם שהיה אל"ה ה"ם הוא רוב בקי ודוק :

ד מצות ערבה שבעה ביצה • יום שביעי של ערבה שחל להיות בשבת • כתב הר"ב לעביל סיכרא לעצה שסיא לאורייתא כו' • תקון לשביעי שלם לוחם שבת במקדש וכו' ומפרש בגמרא • אבל בראשון לא תקנו אלא שמוכרו לעבר אלמי ומשום לולב אלמי לחוכו נמי לערבה • וכיון דקא מפקת ליה מראשון מוקמא אשביעי יום מסויים או ראשון או אחרון • וכבלהו יומי לא תקינו אלמי לאתוי לאתוי במצות לולב • ולומר שאינה תקובה כמו ערבה • וכי תימא לסבתא לתקינו לערבה לאמי כדי לפרסם • א"כ לולב נמי אינו מפורש בתורה • אלא ולקחתם לכם ביום ראשון • אבל לשבעה במקדש מוסמחתם לפני י' אלהיכם שבעת ימים ולפיכן בפרק לולב מסעה ל"ב • ואיכא למעבי דלגמא לאו שמחת לולב קאמר • ליתקני לאמי אף באחד משאר הימים • ומשמע לגלגב המסור לכל לא בעי לתקן משום פרסומא • לשמא יעברנו לי לאות ברשות הרבים • אבל ערבה אינו מסורה אלא לשלוחי ב"ל פירש הר"ן • דכמו שבמקדש סביאוס שלוחי ב"ל מתקנה הבקרא מוצא כלקמן • וכן בגבולין נמסר לשלוחי בית דין לבביאס • וכיון שמיל שלוחי בית דין לוקחים אינם בית דין עליהם • ולאא למיתם לשמא יעבירנו כו' • ורש"י פי' שלוחי בית דין מביאין וכסנים מקיפים • ולא סיס נטילה אחרת וכולא זריזין וחסרין • ולעת

ד מצות לולב ביצר • בי"ט ראשון של חג • שחל להיות בשבת • מולבין את לולביהן להר הבית • והחזנין מקבלין מהם • וכ דרין אותן על גב איצטבא • והזקנים מניחין את שלהן בלשכה • ומלמדים אותם לומר • כל מי שמגיע לולבי בידו • הרי הוא לו במתנה • למחר משבימין ובאין • והחזנין זורקין אותם לפניהם • והן מחשפין • ומבין איש את חבירו • וכשראו בית דין • שבאו לידי סבנה • התקינו שיהא כל אחד ואחד • נוטל בביתו : ה מצות ערבה כיצר • מקום היה למטה מירושלים • ונקרא מצא • יורדין לשם • ומלקטין משם • מרביות של ערבה • ובאין וזוקפין אתן בצדי המזבח • וראשיהן כפופין • על גבי המזבח • תקיע • והריעו • ותקעו • בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת • ואומרים אנא י"י הושיעה נא • אנא י"י הצליחה נא • רבי יהודה אומר • אני והו ואותו הושיעה נא •

לפי' לעניל • לא סולרכו לגמל דבנולין סיס כמ"ס שם ולא סיס סעם רב • ולקמן במורביות נמי לא סולרכו לגמל • מסתי טעמא לפירש"י לעניל • שסיו רק כסנים • ולסר"ן ומרמב"ם • סיינו טעמא דערבה שלוחי ב"ל סביאוס • ואין אחד מסזאוכה בה עד למחרת •

וכ"כ תוספתא סוף דף מ"ג : ה מרביות פי' סר"ב ענפים גדולים • עיין מ"ם במשנה ס' פ"ג דשביעית :

וזוקפין אותן בלדי המזבח • שיהו לאחר שסקיפוהו פעם אחת • כ"כ הזזי • ולסרמב"ם שכתבתי לשונו במשנה ג' נראה דקיפה סתם מתחלה • ואח"כ מעלין • כלומר כמו נטילת לולב ועוד נראה מלשונו שם ולא סקיפו • אלא כלולב :

וראשיהן כפופין ע"ג המזבח • יליף לה בגמרא מלכתיב (תהלים קי"ח) אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח ופירש"י אסרו כמו סקיפו • אסרי לגפן (בראשית מ"ט) תרגום יסחר יסראל • בעבותים בחילנות • כמו ובין עבותים סיתה למרתן (יחזקאל ל"ח) • עד קרנות שהם בנוסות מן המזבח: ועיין מהנה ג' לבל"מ • אלא הסמוכה אקרא • ומ"ם הר"ב סיו גדולים י"ל אמה • ומוטעל המזבח אמה • כדלאיתא בגמרא • לאיסור מנת לא ומובח המזבח מן איסור על גבו אמה מקום הקרנות מ' אמות • כלתקן בפ"ג מגתות • ומפני שהמזבח אמה • כדלאיתא בגמרא • לאיסור מנת לא ומובח המזבח מן איסור על גבו אמה מקום הקרנות מ' אמות • רק ב' אמות בקרוב וסיו כפופין אותן ב' אמות: תקיעו וסריעו ותקעו • ל"הרמב"ם בה"לות לולב בעת שסיו מביאין אותה וסולרין אותה תוקעים וכו' • וכתבו שהו' משום שהתם ובפ"ם דף כ"ח מע' רש"י ברי"ם ילף לכל תקיעות פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה :

מקיפין במשנה ג' פי' הר"ב דבערבה סיו מקיפים • ורמב"ם כתב כמ"ל לסיו מקיפים בלולביהם • ומיהו המקיפין לא הוו אלא בלולבים • ולכי מפי' בגמרא : אני והו • פי' הר"ב שני שמות של ע"ב • שקובין בוסיע • ויבא • ויט • בפרשה בשלח • לכל אחד יש בו ע"ב אותיות • ומהן שם המפורש אות ראשונה של פסוק ראשון ואחרונה של אמצעי וראשונה של אחרון • וכן בהם שבדר טלן

ששם פרשון וסו • וי"ו של ויעש ה"ל לכל הלשון וי"ו דויש • ושם הלי"ז • שוא אני • אלף (ליסרלא) מו"ן ראשונים לשענן בחשבון של מערב ו"ל לרות קדוש כן פירש"י • וכאשר נעשה שתי מערכות מאלו הסעות ישים הש"ם הל"ז • פרשון במערכה ששים • ומעלה שלו שני שעות אני וסו • שם פרשונים לשתים המערכות • ושקלים שם אני שסוא ראשית המערכה שנים כנגד אני ראשון ואני אחרון • שוב מצאתי תלוקת שם ע"ב לאחלין • בספר שבשיר שכיאו הספ"ר • וסגלני • וכיבו אתו • ואמרו שתי שעות הללו משוש

לדרשינו באיכ' רבתי קרא ליחזקאל (מ') • ואני בתוך הגולה וקרא לכתיב בירמיה (מ') • ושוא אשור בזיקיה כביכול הוא בעצמו וה"ז הוסעבא שיושיב לעצמו :

ואותו הוה • מקיפין את המזבח שבערה פעמים • בשעת פשירתן מה הן אומרים יופי לך מזבח • יופי לך מזבח • ר' אליעזר אומר • ליה ולך מזבח • ליה ולך מזבח •

ו כמעשהו

ואותו הוה • סוס • בשביעי • רש"י : יופי לך מזבח • סיופי

ועוד שם שני שעות שבשם ע"ב • פירוש אחר • מי שאני הוא בארה • על דרך עמו אנכי בארה • הוסיעה נא :

ו גיגיתא

סוס אמו עושין לך שאתה מכפר עליהו • רש"י בגמ' : ליה ולך מזבח • פירשו בגמרא לס"ק ליה אנחנו מודים • ולך אנו משבחים • ליה אנחנו מודים ולך אנו מקלסים • ופירש"י ליה אנו מודים שהוא אלהינו • מודים לאל בשון הודה אלא לשון הודה בו ולא כיפרים • ולך אנו משבחים שאתה חביב לפניו לכפר עליהו ע"כ • ורלתי לבעל כף נתה שכתב וז"ל ליה לומי שהזכיר בסעוד • אני והו הוסיעה נא • ואיתה הגרסי ליה שם יו"ל ס"ל • ואיהו גרלה לעשה לנו להזכיר לאן זה הש"ם מה שלא הוזכר בכל המסכה ולא בכל התורה כי אם פעם אחת • ועוד שהו מחלוקת ר"יהודה עם חנא קמא • שה"ק אומר שבהקפת המזבח היו מזכירין שם עצמות הש"ם • ואומרים אנא י"י הושיעה נא • ור' יהודה אומר שלא היו מזכירין אותו כי אם בכיומי • הו • ואם בהקפה עצמה שהיא מצוה וכעין תפילה • לא היו מזכירין עצמות הש"ם כל שכן בפטירה שאין כאן לא מצוה ולא תפלה • עכ"ל • ואין אני מודה לו בזה כלל • אלא כאיתא הגרסי לפני נכון עצמה בשלר שהוסעבות שבכנים הפיינו זה הקילוס בפיוטו • וכן מצוקד בסיבורים חדשים גם ישנים • וז"ש שלא הוזכר בתורה כי אם פעם אחת • לא ידעתי איזה שזכר ואיזה שבכח • שנים בתורה פ"ל בבשלח • בשרה עוד ואומרה יה • ובסוף בשלח כי יד על כס יה * (והשלמה הרבה לבתראה הוא וס"ל בפרק ע"פ קף ק"ז לכם יה נחלק לשנים דמה שכלפם בגמרא • רבא קולם רב • ולאי טעמא מהמלפיסים הוא • ולרבא ל"ל רב • ורב ל"ל רבא • והא דבמערה מלכים א' ג' לא קחשיב ליה בסלי פסוקים לאיתא בהן ס' מילין גרלפין מן ב"ב אחון • אולם לם כרבי יוחנן ורב • דס"ל דשם אחד הן • אבל הסלבה ולאי כרבא לבתראה הוא • וכן מוכח מפירש"י • פרשת בשלח • גם בזוהר פרשת בראשית • לנחלק לשנים גם כמערה נחמיה ב' קחשיב ליה אבל מה לא חשיב שם • גם לי גם לך לא • דמלכים א' ג' • הא ולאי הסמעת המעתיקים • אם המלפיסים • וכן ממי שריך לסיות ו' פסוקים וכן מנסרו ו' פסוקים במערה קטנה פרשת ויחלא • ובשמואל (א' כ' ל') וכרי שנים בתורה • ובנביאים נמצאים אראה יה בארץ שחיים בחלבים ושעיה • ובכתובים מן שמלר קראתי יה עבני במרחב יה • ומכל אלו עניך הרואות כי זה הש"ם ראוי לאמרו ולהזכירו בתפלה • שכן הוזכר על מצלתן של מלרים • ושל עמלק • ורפואות חזקיה ובתפלת הסלל מן המלר • ומה שסביא רלוים ממתלוקת ר"י ותנא קמא • אני אומר לפי דרכו משם ראיה לכמו לפליגי רבי יהולה ותנא קמא חד אמר שמזכיר הש"ם וחד אמר בכיומי • שבי נמי ת"ק ור"א • אלא ת"ק לר"א ס"ל כר"י ורבי אליעזר כתנא קמא לר"י • וכיון לת"ק לר"י • הוכר שמזכיר הש"ם לא ס"ל לרבי אליעזר לחלוק לעיל משום לשוכר כת"ק • ועוד מאן לימא לן לשני הוא לר"ק בעצמו של רבי יהולה לפליגי • ולפיכך הוכר בעצמו לשזכיר רק כיומי • ולאפשר וקרוב לשמוע לבכולהו פירושי נחמיין ר' יהולה וכיון שיש בכיומים אלו • כל שני בעצמי • הוכר היותר ראוי לאומרם • ולא מפני שאין ראוי לשזכיר הש"ם הבלם • ובלי הפלם אות לו בעצם • או בעצמים נחתרים ממנו וגלוים לראוי הש"ם ואור הסכות • ועוד מסיכי תיתי הר"י יחוס לשזכיר הש"ם בתפלה • ובלשון הכתוב ממש • אלא י"י הושיעה נא • ובמקום הקום וסורא שום אחר עליו לאמר • בכל מקום אחר אזכיר לית בלשון ארמית • ומיל למזבח בלשון עברית • ועוד לכפי ספרי בגמרא • הון מחיבה זו • קשיא למה • ועוד ראיתי בהקדמת רביע לספר גבורות ה' • וכן בספר לרך חיים • שכתב לפוס ריסבא • ולפי לרכו • שלבך אמרו עומדים לפופים ומשתחוים רוחים שבוא בהשתחויה • אלא אמרינן ליה אנו משתחוים • וכתיב עניי במרחב יה אמוש הש"ם הסרחבה • הכם מבואר מדבריו שכן היא גירסתו • ולא כדברי בעל כף נתה • גם עיין עוד במשנה לי פי' לקמן מ"ש הש"ם בס"ל • ועוד שמע נא אתה אחר מגיד לך לבר יקר שמעתי מפי חכם • מחכמי הזר שהו מסר"ר מאיר בלך יל"ו * אמר כי הש"ם הסיים הכבד והגרא בקולותיו הילוותו לראוי לחקור על שרשו ואמר כי שרשו הש"ם שתי אותיות הסתרונות והשלא עתיד מבנין הפעיל כמו יהולה לתפלה נתמים ל"ל • וכמו ולי יהושע בהלב • וכמו שבלו הו"ן היא הנסבה מיוד • כי הסרם ולה יעב כי כן מהפעל העתידים מנתי יו"ל בזה הבנין כן ו"ו שבשם אמתהו יו"ל • אלא שאמצעי הלשון הש"ם בזה הבנין • ואע"פ שי"ל כי לא הנסבה ושרשו הש"ם ויחיה כפירושם ל"ל לי שמתה במאמרהו [אחיה רבתי] בין ו' לוה נמלא ר' יוחנן בזכאתי • אבל הקמון תחיה לנקבה לכן הקרוב אלון שהשרש יה והוא הש"ם שהוא קדוש ואיני נמתק וכשם הש"ם הן לי בא בעתיד ופירוש הש"ם יה כתרגומו לתילו • ויאמר נא הוא עתיד להשיל אימה יתירה על הבריות עכ"ל

ואין

ולין הוכיח לבריו מלבדי בעל הספ"ר • שכתב הש"ם לא נגור שום פעל • כי הוא לוכר ולכהבו • מבלי הבטיח אל ארשו • * (ומלאתי לבתראה"ע בפירושו לפסוק ק עזו ונו' הבטיחת הים • שכתב בזה בלשון • ובעבור כי אחיה יהוא בלשון • הארך לחלף הוא"ל בו"ו בש הלבב ע"כ) ובכן אפריון נמטיים • ובא נא ורלה כמה לקון לבריו • שהרי אמרו ז"ל בפסוק כי יל על כם יה • שאין הש"ם שלם עד שיתחה ורשו של עמלק • והרי ע"י משה רבינו עליו הש"ו נאמר זה הכתוב ואשאלך והגידוני מה זה שבשבע שאין הש"ם שלם • ויש בזמן המשכן ואחריו שני מקדשים וכמה פעמים נוכר בתורה הש"ם הבלם • ואולי זה הש"ם יה לא בא בתורה אלא פעמים • אבל לפי הדברים אלו הענין כמשמעו שהש"ם הבלם הוא הוראה על שיטל אימה על הבריות לעתיד • וביאר עכשיו בשבועה זו שבלימוהו זה תהיה • אלא לעתיד אחר נקמת עמלק • ואלו לא ביאר בכאן • לא היינו יודעים מהש"ם עצמו שהוא עתיד • על איזה עתיד שהוא אומר • שיש אחר שהוא לאחר זמן • ויש אחר שהוא לאחרתו • ומעבשיו זכינו לדין שזה הש"ם הזכירו עכשיו במקלם • הוא ולא אחר • אלא בלבד שהוא קדם שאינו נמתק • כי אם גם זאת שהוא שרש הש"ם הגדול והמרא • ואתה קורא יליל ומסכיל • הסכת ושמע לרז"ל • על שה הזה היה הוא ויהיה שאמר אלשתה הש"ם אינם רמוזים • אבל כתובים כסלרן • וזה כי אחר שאמרנו שהרשו יו"ל במקום ו"ו הרי לך יסיר • וכן היה הסיר יו"ל הבתיל • גם הוא • כי היה בחולם הש"ל עניינו כמו הוא וכן אתה מוצא (שמות ט') הנה יד ה' היה במקניך • ואם בעל נפש אתה ושמלת בסוד ה' תדע מוצא דבר כי זה הש"ם בן שתי אותיות הוא ראשית הגלוי • והש"ם בן ל' אותיות • הוא המרכבה • ואמרו בתנות הן הן המרכבה :

* אמר ר"ע אחר הרבה הנים שכתבתי לבא לעניל לסלבתי הרבא לבתרא' הוא לחלק כה יה לשנים בתו לילי שמות ניעון לבבר הגדול מסר"ר שלמה לורי"א ז"ל ה"ה יהוא תקו מספר יה של שלמה ממסכת גיטין פרק הסולח • והש"ם ראיתי לפסק נמי הרבא לבתרא הוא • אבל כפי גרסת הספר הרבא מוקדם לבבר ועם היות שאין מלרכי בחבור הזה להאריך בפסקי הלכות אפם כי הבבר הגדול הגאון הזה הוא מובסח חר יף ובקי זך ונקי וסיה כי ירלה הרואה יאמר מה לנגם אלל הענק • וגם יהיה לו נתת לבעל כף נתה כי אלא און לו וגברא רבא המסייע לית אמור אמרתי להביא הדברים בסר בתיגם ולהוליא מתוכה הגרסא מוכרחת לסיות הבבר במקום הבא ורבא במקום הבר כמו שכתבתי • ובגני מעתיק החלה לשון הסוגיא • [פסחים דים קף קי"ז] ואתיב לעתיק לבריו של הש"ל ז"ל • ואחר כן אשיב עליהם בעה"י ובאר לך הגאות ולהלן : לשון הסוגיא אמר הבבר הבבר אמר ר' יוחנן הלגוים וכסיה ויהיליה אתה הן רבא אמר כסיה ומרחביה אתה הן הבבר אמר מרחביה בלבד אינבעיא להו מרחביה לרב חסלא אמי תיקו אינבעיא להו יהיליה לרב אמי תא שמע דאמר רב הוא • ושתא

הבבר אמר אמר ר' יוחנן • הלגוים לפיכך יהיל חול יה קולם אינבעיא להו הלגוים • לרב אמי • תא שמע דאמר רב חזיא תיליס לדי חביבי לכתיב בהו הלגוים בחל נישא ויש בחל גיס ע"כ בסוגיא : והנה רש"ל ז"ל כ"ס בסלר א"ב של שמות גיטין שלו באות ו"ו בשם יהיליה שם כתב בפשיעות • שרבא הוא אמר מרחביה וכסיה בחתת ורב אמר מרחביה בלבד ומתחלת אות הכ"ף כתב וז"ל • לפי הסוגיא שהזכרתי לקיימת לן ברבא דאמר מרחביה וכסיה אחת א"כ למה כותבין הסופרים • לפי תיקונם כסיה בעינן ב' חיבות • גגד הסוגיא והסלבה ואף אם תמצא לומר • שאין הלבה כרבא • הלא אף רב חסלא בשם רבי יוחנן • נמי הבירא ליה הכי • ועוד אין מחלוקת בכסיה הלפריך אתה לרב דאמר יהיליה נחלק לשנים • הלגוים אמי • ולא פריך בכסיה • משמע דאין מחלוקת בכסיה • ואין לומר מ"ש אתה חלא הוא ר"ל שלא יכול לפסוק בב' שיטות • והיינו דמסיק אתה הלגוים בשתי חיבות • שיכול לכתוב בב' שיטות כמו שהיה כתוב בתהלים לרבי חייא • זה אינו • אלא לשיטת אחת הוא • לא משמע • אבל יהיליה לרב נחלק לשתים וכותבין בב' שיטות להא ליתא כאשר הוכחתי מכלר לעומר שהוא שני חיבות • ואין לחלק בשתי שיטות אם לא שתפרש שכלר לעומר אינלריך לכתוב בשתי שיטות • לאפוקי בת הינעה שלריך ב' שיטות • וכבר הוכיח מהרש"ל • ליתא כי לא נמצא כן בספר הורה : (הוכח' זו כתבה בשם יהיליה ומס"פ אלו טריפות הוא) על כן אומר אני אי אייסר חיבי אבטלינים להזכיר הסופרים עכ"ל רש"ל ז"ל • ואני אומר וקורא אני על הגאון רש"ל ז"ל ס"ה • הקורא הזה לא יאמה לגליק כל און • ולכן לא נחבטל על יהו כי אוכיח ברלאות בהורות שהסופרים שהחבין כסיה בחתים מכוונים כהלבה • וכמו שכתבתי כבר לעיל • לפי שרש"ל שכתב לרבא אמר מרחביה וכסיה אחת הוא שיטו שכן הגירסא בגמי • רב חסלא אמר ר' יוחנן • ואחר כך רבא • ואתי כך רבא ולא שקשה ולאי למה נסדר רבא הוקם רב פירכא זו שכתיבה רש"ל בשם יהיליה • שכתב והלבה כרבא • לבתרא הוא אפי' פליג אר' יוחנן • כ"ש אי פליג ארב חסלא ואמר שלא אמר ר' יוחנן • אלא הני תרתי • ואין לומר לרבא לא פליג אתה לרב חסלא למעוטי • אלא לאוסיף מרחביה • לא"כ לא ה"ל לומר אלא מרחביה לחולין • ועוד דשא בחר הני מרחביה לרב חסלא אמי • ועמל בתיקו עכ"ל • הנם שסוכר לשהי מוקדם רבא משום דקאי ארב חסלא • ואמר דלא אמר ר' כדאמר רב חסלא משמיה אך בלשון ספיקא כתב כן • אי פליג ארב חסלא • ואני אומר שאף אין כאן ומעולם לא נחלק רבא על מה שאמר רב חסלא משמיה דר' יוחנן • ואמר הוא שלא אמר ר' יוחנן כן • לאי הכי • לפי סוגיא הסיעות הל"ל • ורבא אמר ר"י הכיה ומרחביה ולפיכך עקרן של הלבריה לרב מוקדם לרבא ואמר הכיה ומרחביה [אחת הן] • ורבא אמר מרחביה בלבד וכלומר אינך בשתים והלבה כמותו דשהרלה

הוא • ושתא

לרב

ערב אמר מרחב יה וכסיה אין מקום לליוקים של רש״ל • אמאי
לא פריך לרב כם יה מאי לשא אילו אמר כם יה אחת • ועוד
אני אומר • אפילו אי רב אמר מרחב יה בלבד ליכא לליוקא
ורש״ל • לשא אי איתא למשום הכי לא פריך לרב כסיה מאי
משום דלא פליג אכסיה וכ״ע מודו
ביה מ״כ רבא ל״ל לאלכורי כסיה
כמו שרב לא הוצרך לאזכירו
משום דכ״ע מודי ביה • ס״ג רבא
לא ה״ל למנקטיה • ואם לשאתא
רב כמו רבא קאמר ה״ל לאסמכא
עגמרא לומר וכן אמר רב והיה
עם זה מיושב ג״כ • אמאי לא
אקשיה רב לרבא • ואם לפי סוגיית
כל הסוגיא • אי איתא דפשיטא
לרבנין דבכסיה כ״ע מודו • הכי
הל״ל כבשה לרב לא מבעיא ליה
לאתא שא • אלא יליליה כו׳ •
הללויה כו׳ • ובלא״ה נמי תמיה לי
הכי ה״ל לרבנין למבעי אליביה
ערב וכפי נירסת הספרים אתפס
רש״ל • אלא רב מרחביה בלבד אמר • ובתיבת בלבד ולאי מבעיא ליה • וכ״ת דה״ל לרבנין לתיבת
בלבד ממעטו כסיה לאמר רבא • זו קשה מן הראשונות • לא״כ לאו כ״ע מודו בכסיה ואף לית אלכתא דאתא כרבא מכיון דסתם
גמרא מסדר לרב בתר רבא • משמע דסתם גמרא כרב ה״ל ולא כרבא • ויש לתמוה על רש״ל שלא עיין בפסחים דף קע״ז
ע״ב בפירוש רש״י שכתב אלבעית לסו יליל יה לרב אמאי [כו׳] ת״ש חזיי תליסרי חביבי כו׳ וז״ל מפליג פליגי אמוסופו מוסיף
אבל רבא פשיטא דפליג מלקאמר בלבד • חביבי אולי רבי חייא • עכ״ל • ורבי חייא אולו של רב היה • כדאיתא בפ״ק דפסחים דף
ד׳ • ואף שיכול רש״ל ז״ל לומר דאם״כ חביבי אולו של רבא ואולו רבי חייא ויגיס לאמר רבא • אמי אומר ודאי אי אתא לבו לבדי
הרשב״ם • יכול לשיות שהיה נכנס לזוחק זה • אבל מדלא הביא לרשב״ם • ויכתב עליו כן לית בזה ספיקא לאנב חורפיה לא עיין
בפי׳ רשב״ם • ואי היה עיין היה מסכת וסיה מודה עלי. אמת • כדרך כל חכם כ״ם גדול כמוהו • ועוד יש לי ראי׳ ברורה דרב הוא
לאמר לשא מלתא ולא רבא • מן הירושלמי פ״ק דמגילה רב ושמואל חד אמר הללויה יה • ואחרינא אמר הללויה כו׳ • ולא ידענו מאן
אמר לא ומאן אמר לא • מן מה לאמר רב שמעתא מן חביבי אם יתן לי אלם ס׳ תילים של רבי אמיר מוחק אני את כל הללויה שבו-
לא נתכוין לקשן • הוריב זו אמר הללויה עכ״ל • ודא הכא אין לסגיה רבא מדבר פלוגתי הוא שמואל ואע״ג דירושלמי חולק עם
גמרא דידן לשא לגמרי דידן רב אמר הללו יה שתים • לפי הגירסא שאני מחזיק בה וכפי פירוש רשב״ם • גראה לי דלא קשיא
דאם״כ דודאי הא דאמר רבי חייא בר׳ אמיר ודא דתלים לרי׳ חייא עליו • תלוקים הם • אבל הירושלמי
לא ידע עדותו של רב מתהלים לרי״ח • כמו דלא ידע מאן אמר לא ומאן אמר לא • ורב ושמואל בבבל הוו והלכך דייק מדאמר
שמעתא כו׳ • אבל גמרא דידן ידע נמי מידך היינו עדות רב על תלים לרי׳ חייא • ושזה הים עיקר לרב לסמוך על תלים לרי״ח •
ומן לא מידי • אלא ספיר עבדי הסופרים שכותבים כם יה בשתי תיבות לחסס קדוש:וברוך הוא אחר הגאני בדרך אמת :
ו חריות של לקל • פי׳ הר״ב לכתיב כפת תמרים אתים הן כו׳ • ורבנן כפת כתיב • גמרא : ואי״ת הוים נקרא כו׳ • כתמ
הוסי׳ דלא יתכן כלל לפרש דר׳ יוחנן בן ברוקא לא פליג אלא בשביעי • אלא אכולהו נמי פליג דסבר חריות של לקל
הוים מביאין כל שבעה ולא ערבים וכו׳ • וכמו רבנן דנפקא להו מכל״מ • לסיומו כל שבעה • ודא לקבני מתניתין ואותו הוים לאו
זוקא יום אחד : ז מיד התינוקות כו׳ • כתב הר״ב ואין בדבר משום גזל • ר״ל גזל לדבריהם • כת״ק דר׳ (יהודה) במשני ח׳ פ״ה
דניטין • ולשון רש״י לא משום גזל ולא משום דרכי שלום • ומ״ש הר״ב בפירוש אחר התינוקות מסליכין לולביהן מולם • ופרש״י בגמ׳
לשון שומטים כמו שומטו ומנימו בקרן זויות • ומ״ש הר״ב כיון דהוקלה כו׳ וללשון ראשון פרש״י דהאי אתרוגי התינוקות אלא
הוקלו למלוה גמורה : ח בלבד שחייב אדם כו׳ • ובכבוד י״ט האחרון כו׳ • לכתיב חג הסכות וגו׳ • שבעת ימים וסמיך ליה
ושמחת בחגיך • וכתיב בפרשת עשר תעשר חג הסכות וגו׳ שבעת ימים תחגג וגו׳ • והיית אך שמח • לרבות ליל יום טוב האחרון
לשמחה • אי איכא אלא ליל ראשון ושישחוט מבערב מערב י״ט דהלילה הזה שוחטין קדשים לכתיב ביום לוחנו • ת״ל אך ח״ל •
ומה ראית מרבה אני ליל י״ט אחרון שיש לאניו שמחה • ומוציא ליל ראשון שאין לפניו שמחה • גמרא • ופרש״י דה״ל לילות •

ו גיגיות • כלים של חרס מלאים מים : כלי שלא וכמשו עליהן :
חריות • ענפים של לקל הוו מביאין בין בחול בין בשבת • ולא
ערבה לכתיב בפות תמרים אתים הן • אי לגלוב ואתת למזבח •
ואין הלכה כר׳ יוחנן בן ברוקה : ז מיד התינוקות שומטים אתם
לולביהן • הגדולים שומטים לולבי
התינוקות מלן של תינוקות :
ואוכלים • הגדולים אתרוגיהן של
תינוקות ואין בדבר משום גזל
דרך הגנו משום שנתם • פירוש
אחר • התינוקות מסליכים
לולביהן מילם ואוכלים אתרוגיהן
בשביעי • אבל הגדולים אין
אוכלים אתרוגיהן כל אותו הוים
לכיון שהנאלה לאלום לאתלה הוים
הוקלם לאלו : ח לא יתיר •
אגד אלה לאתרים • דהא כל הוים
מובתם : אבל

ו כמעשהו בחול • כך מעשהו בשבת •
אלא שהיו מלקטין אותן מערב שבת •
ומניחים אותן בגיגיות של זהב ברי שלא
יכמשו • רבי יוחנן בן ברוקא אומר •
חריות של דקל • היו מביאין • וחובטין
אותן בקרקע • בציר • המזבח ואותו היום
נקרא יום חבוט חריות : ז מיד התינוקות
שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן •
ח ההלל והשמחה שבנה ביצר • מלמד
שחייב אדם בהלל • ובשמחה • ובכבוד
י״ט אחרון של חג • כשאר כל ימות
החג • סוכה שבערה ביצר • גמר
מלאכול לא יתיר סוכתו אבל

אבל מוריד את הכלים מן המנחה ולמעלה
מפני כבוד י״ט האחרון של חג : ט ניסוך
המים * ביצד • צלוחית של זהב • מחזקת
ג׳ לוגים • היה ממלא מן השילוח • הגיעו
לשער המים • תקע • והריע • ותקע •
עלה בכבש • ופנה לשמאלו • שני סלים
של כסף היו שם • רבי יהודה אומר של
סיד היו • אלא שהיו מושחרין פניהם
מפני היין • ומנוקבין כמין ב׳ חוטמין דקין
אחד מעיבה ואחד דק • כדי שיהו שניהם
כלין בבת אחת • מערבי של מים מזרחי
של יין • עירה של מים לתוך של יין •
ושל יין לתוך של מים יצא • רבי יהודה
אומר בלוג היה מנסך כל שמונה • ולמנסך
אומרים לו הגבה ידך • שפעם אחת ניסך
אחר על גבי רגליו • ורגמוהו כל העם
באתרוגיהן : י כמעשהו בחול • כך
מעשהו בשבת • אלא שהיה ממלא
מערב שבת חבית של זהב •
שאינה

לכל ימים הם והא דמרבה הלילה של אחרון מהם לסמוך
לשבעה • והיום אחיה בק״ו לעקר שמחה ביום • ואע״ג דכתיב
יום הראשון בשבת ליכא שמחה דלגמי שמחה אינו חוזין את
השבת דלוקא ביום טוב פליגי במסנה ז׳ פ״ה דבילה וה״ל למתני
השמחה שאינה ושבעה הא אוחבינן
לא כפ״ו דפסחים דף ע״ג • ומשני
דמשמחו בכסות נקיים ויין ישן •
ובסכי ניחא נמי כל לילה שלאחר
שבת שבחג דלגמים שנשחטו בע״ש
כבר עבר זמן אכילתן :
מוריד את הכלים • לפי שרובן
עושין סוכותיהן בראש
גגן לכבי חגן מוריד הר״ו • סוף
מסכת שבת דף קנ״ד :
ט ניסוך המים • בפ״ג דף נ״ד
ופ״ד דף מ״ד אמרינן
הכל״מ הוא ומכי מסתקנן בפ״ק
דתענית דף ג׳ • אע״ג דדלכי תנאי
דמוזי בקרא׳ :
ביצד צלוחית כו׳ • הכא תנא סדר
המילוי והיסוך ובפרק
לקמן תני הסמחה וסילאה מבית
המקדש אל הסילוח למלאות :
מן הסלוח • פי׳ הר״ב הוא מעיין
וכו׳ • לכתיב ושאבתם מים
בששון ממעיני הישועה מוספות :
ופנה לשמאלו • טעמא מפורש
במסנה ו׳ פ״ג דוכתיב :
שני סלים של כסף • הקשו בתי
דלפי לעומת של זהב במסנה לקמן אמרינן
לחבית לא הוי מקודש ש״מ דלגלוחי מקודש הוי ות״כ היאך מורידין
בקודש מהל זהב לשל כסף והתנן דאין מורידין (במקוה פי״ל
משני ז׳ • ומסנה ל׳ פרק ו׳ דשקלים) ותירלו לי״ל דלסלים הוי
קבועים בסיד • ולא כלים נכנס לנתכבים פגומו של מוכה • ואבל
הם כלבוש שהיתה בהיכון של זהב הוי מקטירין על המזבח :
שהיו מושחרין פניהם • מפני הוי לכון דאמר מר עירה של
יין לתוך של מים • ושל מים לתוך של יין ולא • אלא
לאחורי גמרא : עירה של מים לתוך של יין וכו׳ • לכאורה
קשה לפרש כלו שהחליף • וכו לשון רש״י בגמרא אלא לאחורי לגיעל לפי שפעמים שמחליפין • אבל לשון הרמב״ם בפ״ו מהלכות
תמידין • ואם עירה המים וכו׳ לו הוין וכו׳ ונסך שניהם בכלי אחד ולא : רבי יהודה אומר בלוג הוי מנסך כל שמנה • לא מלאתי
טעם לדבריו ולא״ת לומר דלא מבירא ליה הל״מ • כמ״ש בשם התוס׳ בביולא בזה במסנה ג׳ פ״ח ליבמות • והאריך הרמב״ם בזה
בהקדמתו לזרעים עיין שם • ועיין שם במסנה ב׳ פרק ב׳ לסוטה • וי״ל לסבר ליה לכמו שהתרבית לשמחת שלמים כלעיל פ״ב יש
לרבות לשמחת ניסוך למקרי שמחה כלקמן ובטעם לוג מפשר שמובר כרא״י למסנה ג׳ פ״ט לתמחות • לסבר ליה אפילו מנחה
של שמים עשרון אינו מביא אלא לוגה וביון דמתאלב סתם אינו מביא אלא לוג • ס״ל דלא פי׳ בכמה הוא הניסוך מביא לוג • ואף
רבי נחמיה ס״ל כר״א״ כדאיתא בגמי התם • ועוד אפשר דיליף ממטורע עני שמביא לוג שמן מ׳ לנחתו • ואע״פ לזה יפיל ודא
אבור ליף מספחות כך נ״מ • * ושוב מצאתי בפירש״י פי״ג דזבחים שכתב בלוג גמירי לה ע״כ • ועיין עוד מ״ש שם בס״ל :
בארתיוגידן • לגמלך שאין ניסוך

תוספות חדשים

אלא בשחר בשעת נטילת לולב • גמ' פרק ב' דיומא דף כ"ו : ר"ה ממלא את הכיור • פירש הר"ב לפי שהיו מקדשים מותו מבערב • וכן פי' רש"י • ועיין ביומא פ"ג משנה י' מ"ם שם בס"ד : המגולין פסולין לגבי המזבח • מסקינן בגמרא מהום הקריבה את לפתחך הילך לו הוא פניך אמר י"י צבאות (מלאכי א') :

פרק ה **הרגיל** • עיין משנה ג' פרק ג' עבמרים • ומ"ש הר"ב הרבה מיני זמר היו שם לקמן במשנה ד' : של בית השואבה שם המקו' שהיו מתקנים לשמחה הרמבים : שאינה זוחה כו' • הא דלא קתני כילד י"ט שחל להיות כו' בכפרקין לענין משו' הבעי לסמוך ולמימר חליל של בית השואבה • דלייק מיהם בגמרא הלי הוא דלא לחי • הא דקרבן לחי חוס' * ועיין במשנה ג' פ"ב לעירובין : לא את השבת ולא את ה"ט • אע"ג לחלל אינו אסור אלא מהום שמא יתקן כלי שיר • כמו לא מספקים ולא מטפחים • למשנה ב' פ"ה לביצה וקיימא לן (בפרק בתרא לעירובין) לאין שבות במקדש • בית השואבה שהיה אלא מהום שמחה יתירה הוא : ב ירדו לעזרת נשים • נשים ולוים יורדין מעזרת ישראל שהיא גבוה לעזרת נשים שלמעה שימנה בשפוע הסר רש"י • ועיין במלות :

תקון גדול • ר"ל גדול התועלת הרמב"ם • וכתב הר"ב שהיו מקפין אותה גזוזטרא גמ' כאותו שהיו (במשנה פ"ב למלות) חלקה היתה בראשונה והקיפוה גזוזטרא • פירש"י שבראשונה לא היו זיזין יוצאין מן הכתלים והקיפוה גזוזטרא • נתנו זיזין בכתלים בולטין הכותל סביב סביב • וכל אנה מסדרין שם גזוזטראות לוותים אקורין אלב"ן • כלי שיהו נשים כו' והוא תקון גדול לקחני שמתקנים בכל אנה רש"י • והקשו בגמרא והכתיב (ל"ה א' כ"ח) הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל • ותירלו קרא אשבחו ולרוש (זכריה י"ב) והפלה ארץ וגו' • משפחות בית לוי לבד ונשים לבד • וק"ו מתקנה הספד למהום שמחה וכו' • וגמ"ש הר"ב הנשים למעלה • פי' הרמב"ם כלי שלא יסתכלו האנשים בנשים והיו עמו • כי הא כאנשי שלמעה היו הרואין בשמחה בעצמן כמו"ש הר"ב בגמרות שם • כי השמחה היו חסידים וכו' כלקמן ולא"כ הולרך לטעם ואמנם הסתכלות האנשים בנשים מביא לידי קלות ראש כי הוא ומשל בך כתיב (בראשית ו') ועוד מהום קישוי לעשה ושמא יראה קרי כ"ש בחלרות בית י"י : ומנורות • גבהן פירש הר"ב לקמן : ילדים • בחורים רש"י : של מאה ועשרים לוג • הנה של שלשים שלשים לוג הסה כולם מאה ועשרים לוגין והנה לילן כללא נקט • ואפשר לי לומר מהום לסימניהו שמתיו של משה רבינו ע"ה שאור תורתו זורחת עליו ועוד היא מאירה : שכיונא בזה נתנו שימון במדרש על מספר הלוים • שעונים הלבור כפי מנהגם בימי הגמרא • שעולין למספר שמתיו של אהרן קד"ג • כמו"ש הרמב"ם בפ"ג מהלכות תמיד • *וכב"מ אלא הראה מרהמו ואני מלאתיו במשכת סופרים פרק י"ו :

ג מבלאי מכנסי הכהנים ומהמייניהן • כתבו התוספות תימה הלא קא תניא בתוספתא • שגם היא היתה של שש ע"כ • ולי קשה גם מלמעלה * ועיין במשנה ה' פ"ז דיומא :

שאינה מקודשת • מן השילוח ומניחה בלשכה • נשבבה או נתגללה • הוה ממלא מן הכיור • שהיין והמים המגולין • פסולים לגבי מזבח :

פרק ה **החליל** חמשה וששה • והו החליל של בית השואבה • שאינה דוחה לא את השבת • ולא את יום טוב • אשרי כל מי שלא ראה שמחת בית השואבה • לא ראה שמחה מימיו : ב כמוצאי יום טוב הראשון של חג • ירדו לעזרת נשים • ומתקנין שם תקון גדול • ומנורות של זהב היו שם • וארבעה ספלים של זהב בראשיהן • וארבע סולמות לכל אחד ואחד (נ"א על כל מנורה ומנורה) וארבעה ילדים מפורחי כהונה • ובידיהם כדים * של שמן של מאה ועשרים לוג • שהן מטילין לכל ספל וספל : ג מבלאי מכנסי כהנים • ומהמייניהן • מהן היו מפקיעין • ובהן היו מרליקין • ולא היה חצר בירושלים • שאינה

ר"ע מברטנורה

• שאינם מקודשת • שלא נתנכסה לעבודת מזבח דאי הוי מייתי במקודשת אפשיטא לה בלינם שבלי שרת מקדשים • בלכתיב (שמות ל') כל הנוגע בהם יקדש וכל הקדוש קדושת הגוף נפסל בלינה : סיה ממלא מן הכיור • ואע"פ שהכיור הוקדש לכלי שרת ומקדש את מי מדות אלא הוא נפסל לי' בלינה לפי שהיו מקדשים אותו מבערב בבור כדאמר ביומא פ"ג אף הוא עשה מזבחי לכיור שלא יהו מ' מדות נפסלי' בלינה : שהיה ריקן • אמנם ריקן המגולין • הוא מעשה הנחגלה • ממלא מן הכיור ולא היה מזבח [מהן שהיה ריקן והיה מזבח] המגולין פסולין לגבי המזבח :

פרקה **החליל** • הרבה מיני זמר היו שם ועל שם החליל קולו נשמע יותר מן האחרים נקראו כלם על שמו : חמשה ושבעה מחשה מחשה פעמי' שבשי תל י"ט ראשון לרות בשבת • הקליל שבת • תל בשאר ימי הקול החליל חמשה • לפי שאינו לוחה אלא את השבת ולא את י"ט : שמחת בית השואבה • לפי שבל שמחה זו על שאיבת המים של נסוך • קרו לה שמחת בית השואבה על שם ושאבתם מים בשון (ישעיה י"ב) : ב תקון גזוזטראות ומנשים הנשים למעלה לבדן ולא יבואו לידי קלות ראש : בראשיהן בראש כל מנורה :

ג מבלאי מכנסי הכהנים • ממכנסי הכהנים הבלויות ומאבנטיהן הישנים • תרגום מבנט הנמיה : היו מפקיעים קורעים לעשות פתילות : שלא

שאינה מאירה • לפי שהמנורות גבוהות כי אמה וחצי הנה : ד חסידים ואנשי מעשה • היו מרקדים לפניהם • באבוקות של אור שבידיהן • ואומרים לפניהן דברי שירות ותשבחות • והלוים בכנורות • ובנבלים • ובמצלתים • ובחצוצרות • ובכלי שיר בלא מספר • על חמשה עשר מעלות • היורדת מעזרת ישראל לעזרת נשים • כנגד חמשה עשר שיר המעלות שבתהלים • שעליהן לוים עומדין בכלי שיר • ואומרים שירה • ועמדו שני כהנים בשער העליון • שיורד מעזרת ישראל • לעזרת נשים • ושני חצוצרות בידיהן • קרא הגבר • תקעו • והריעו • ותקעו • הגיעו למעלה עשירית • תקעו • והריעו • ותקעו • הגיעו לעזרה • תקעו והריעו • ותקעו • היו הוקעין ס"ר הולבין עד שמגיעין לשער היוצא מזרח הגיעו לשער היוצא ממזרח • הפכו פניהן למערב • ואמרו אבותינו שהיו במקום הזה אחוריהם אל היכל • ופניהם קדמה • והמה משתחוים קדמה לשמש • ואנו ליה עינינו • רבי יהודה אומר • היו שוניו ואומרים אנו ליה • וליה עינינו : ה אין

שאינה מאירה בית השואבה : ד חסידים ואנשי מעשה • היו מרקדים לפניהם • באבוקות של אור שבידיהן • ואומרים לפניהן דברי שירות ותשבחות • והלוים בכנורות • ובנבלים • ובמצלתים • ובחצוצרות • ובכלי שיר בלא מספר • על חמשה עשר מעלות • היורדת מעזרת ישראל לעזרת נשים • כנגד חמשה עשר שיר המעלות שבתהלים • שעליהן לוים עומדין בכלי שיר • ואומרים שירה • ועמדו שני כהנים בשער העליון • שיורד מעזרת ישראל • לעזרת נשים • ושני חצוצרות בידיהן • קרא הגבר • תקעו • והריעו • ותקעו • הגיעו למעלה עשירית • תקעו • והריעו • ותקעו • הגיעו לעזרה • תקעו והריעו • ותקעו • היו הוקעין • הפכו פניהם למערב • אמרו אבותינו שהיו במקום הזה אחוריהם אל היכל • ופניהם קדמה • והמה משתחוים קדמה לשמש • ואנו ליה עינינו • רבי יהודה אומר • היו שוניו ואומרים אנו ליה • וליה עינינו : ה אין

עליון וממתיתין הוא • ועוד בירושלמי פ"ה דעירובין שבעה מנות היה לו שער סור כו' שער העליון : קרא הגבר • והיו שוכין בתקיעות • ובהפיכת פניהם למערב • וגם בחזרה לאחר מלוי • והיה מאיר היום קולם שיגיעו לעזרה • ועל שיקבלו בכלי • לא הוכשרו להפסל בלינה • כלהגן פרק חטאת העוף במסכת מעילה • גבי נסכים • ואע"פ שהלוחות היתה מקודשת • מ"מ אין כלי שרת מקדשין בתוך אלא בפנים לאלה"ים הא אמרן במשנה ה' פ"ג דיומא דעלות השחר זמן פסולן של מי הכיור • כ"כ התוס' :

הגיעו תקעו וכו' • עיין פרק לעיל משנה ה' :

הגיעו למעלה עשירית • בעי רבי ירמיה למעלה עשירית • לנחית חמשה וקאי מאתשרה • או לנחית ו' • וקאי אתמשה • תיקו • ובלקח ל"ל פירש"י דנמירי להו תשבון התקיעות בחג כו' ומעלה עשירית משום למקום מהויה [בעלמא] הוא ליהא היכן תוקעין אותה : היו תוקעין והולכין • ומתרגין בהן עד שמגיעין וכו' רש"י • ובפירוש הר"ב במשנה לקמן : אבותינו שהיו במקום הזה וכו' • פירש"י אבותינו בבית הראשון היו כוהנים ולא היו פניהם לבית • אלא אחוריהם אל היכל ה' ונו' פסוק הוא בחזקאל [ח' י"ו] : ליה עינינו • גם בכאן פי' בכף נתה • ליה להיכל וכבר הארכתי במשנה ה' פרק לעיל הוא שם קלוש • וכלפי הש"י אמרוה • ועיין מ"ש לקמן : אנו ליה עינינו • פי' הר"ב ליה מסתחוים כו' לשמש אלא הוי כמו מולים מולים למשתחוים אותו • כלהגן במשנה ג' פ"ה לברכות ופ"ל למגילה • מהום למשמע כמקבל עליו שהי' רשויות • כ"ש הכא לשתי שמות מוכיר • לכיון לאתרי מילי קא מלכר ליה תרי זמני ולא מחלא מילתא תרי זמני ליה לן בה • גמרא • ומכאן מתירה גמורה לפירושו של בעל כף נתה • שכתב ליה אנו מסתחוים • וליה אנו מיתליה • (שהו לשון הגמרא) שמנהו תקבל תפלתינו • והם ב' דברים הפך מעשה אבותם • שלא לי הוא מסתחוים לשמש • אלא מאוריהם לאיכל • שלא הוא מחשיבין אותו • שכן דרך מי שאינו מחשיב הדבר מספר פניו ממנו • עכ"ל • ומי

דברי שירות ותשבחות • כי הר"ב אחרי לאלוהיו • שלא בשמים אלא בשמים את זקנתינו • והיינו תוספתו • שמשבחין לשבח"ה על כך :

בשער העליון • והוא שער הנקור • ולמה נקרא שער העליון • לפי שהוא למעלה מעזרת נשים • לשון הרמב"ם פ"ז מהלכות בלי המקדש • וכלומ' לא תטעה שהוא שער העליון שבהרי" המכר בפ"ו לשקלים והפ"ב למזרח וטעמא דהא הכא ליאתה למזרח הוא • ובפ"ה מהלכות בית הבחירה • בכ"מ מראה מקום לשם נקנור • ולא הראה מקום לשם

* היו מרקדים לפניהם • קאי על הרוחות • לתקן בריש פרקין מי שלא ראה בשמחת כו' ש"מ הרוחות היו • וכן שמעינן לה מהא לתקן במשנה ב' ומתקני' שם תיקון גדול • כלפי' הר"ב שם :

ס"ר הולבין

ס"ר הולבין

ומי מיתת לכלפי הסכל אמרו כך • מאי קשיא לגמרא ממוסיס מוליס שסאת כלפי הקהלם ברוך הוא :

ה ובמ"שבין היו מוסיפין עוד ט' • משקין לף כ"ם לט' הוא המוסיפין לכל המוספים • שסיו בו ביוס• ואין תוקעין לכל מוסף ומוסף ומשמי שעמת מיתת לכל חייב ר"ם שחל לשמת בשבת • לאיכא מוסף לשבת: ולאם הלם • ולאם שסנס שקנין • וכ"ל שבכל יוסאלא שלכלה, המוספים לא היו אלא לי: להבטיל העם ממלאכה • לשון סר"ב תקיעה שביה • לימנא דבריתא בפ"ב דשבת לף ל"ם נקט • וכתבו התוספ' דתקיע' לאו דוקא • דתרועה היא • ומ"ם הר"ב פליס" שלא המשלקיפירש" שם • קדרות הפעמוי' לשמתלק למאכל הלילי: ערב שבת שבתוך השבת כו' • ושבת שבתוך שבת • שיו תשע למוספים • ולשון נ"ל לא מלי למתני • דשא בלרי לשון מולאו למשום בית השואבה • לתקן ריש [פרקין] דלתין דומין דשבת דגמי • ומ"ם הר"ב ולא מייתי כשהל לסיל' ערב פסח בשבת כו' למוסיפין על נ"ו תקיעות • שפשטה נשתע בגי בתות כת אחר כת כלתקן בפ"ם לפסחים • וכל כת קורא את שלל שלשה פעמי' שהיו פשחיהן מרובין וזשם טעומים שלא בשפיטתן ולא היו מספיקין לשחוט פשחיהן • כל כת וכת על שיקראוה ג' פעמים ואע"ג לתקן ואע"פ שלא שלשו מימיהם • לא גמרו פעם שלישית • מיהו אין כת שלא שיתה גומרתו ג' פעמים • ומתחלת בו פעת ג' • ואין חסר מן התקיעות כלום • שבתחלת קריאה תוקעי' • וכבל קריאה ג' תקיעות • כך פירש" ואע"פ שהתוס' הקשו • ופרשו בע"א • לא כתבתיו לפי שלהברתי' היו התקיעו בתחלת פרק מפרקי הסיר' ורר"ב מפרש בהליה בסוף תמיד • דהכוף הפרק היו תוקעי' • * (ועיין עוד מ"ם שם) ומה שהקשו דלשון אע"פ שלא שלשו מימיהן • משמע שאפילו כת ראשונה לא התחילו כו' אינו מוכרח ומ"ם הר"ב לא תשיב ליה: מהוס לא שיתו כולי האי סאי • גמי • וקאמר לאלו ערב שבת שבתוך השבת • מיתיה בכל שנה ושנה • לא מהכתת לה שלא יהיה [ערב] שבת בתב • אא"כ יהיה ר"ע הראשון בערב שבת: (ובי"ט בארי לסו • תקיעות הכי מ"ה הסואבה • לתיבן דומין הוה עוב) וא"כ ר"ה אל לסוקה כן • ויהיה יום הפורים בתר בשבת וקי"ל דלתיבן לראש השנה לתר בשבת • כדמפרש הטעמא בפ"ק דראש השנה דף כ' משום מתיא • אלא יהיה המת הוה שמות בשבת • ולא יכול להקבר לא היום ולא למחר • ומפרש לה' קיבום התולם • כתב בספ"ו בשם רבינו מנחם • אמרי זה עקר הטעם לדמות • אלא שהלתיה מסורות הלכות למשה מסיני הם ולא נתנו אלא לב"ל המעיינים בסוד העבור • ולפיכך הבלתי יודעים • מסבירים לשם הטעם • ואתרים אמרו ר"מ נמי לא קבל הלכה למשה מסיני זו • כמ"ש הפ"ע • *ועיין מ"ם בהשגה ו' פ"ו דמגמות : ושלשה למילוי המים • הר"ב כתב ה"ה אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות במקדש • ואין מוסיפין על ארבעים ושמונה • בכל יום היו שם עשרים ואחת תקיעות* במקדש • שלש לפתיחת שערים • תשע לתמיד של שחר • ותשע לתמיד של בין הערבים • ובערב שבת היו מוסיפין עוד תשע • ובערב שבת היו מוסיפין עוד שש • שלש להבטיל העם ממלאכה • ושלש להבדיל בין קדש לחול ערב שבת שבתוך החג • היו שם ארבעים ושמונה • שלש לפתיחת שערים • שלש לשער העליון • ושלש לשער התחתון • ושלש למילוי המים • ושלש על גבי המזבח • תשע לתמיד של שחר ותשע לתמיד של בין הערבים • ותשע למוספין • שלש להבטיל את העם מן המלאכה • ושלש להבדיל בין קדש לחול :

ו יום

ה שלש לפתיחת שערים • כשפותחים שערי העזרה תוקעים תר"ת ותשיב לתן לג' תקיעות: ותשע לתמיד של שחר • כשהיו מנסכים נסכי התמיד • הלוים אומרים בשיר • ולשם פרקים היו ומפסיקים בו ועל כל פרק ופרק היו הכהנים תוקעים ג' תקיעות תר"ת ומשתחוים העם (תר"ת תשיב לתן לג') הרי ט' תקיעות • להבטיל העם ממלאכה • תקיעה ראשונה לבטל העם שבשוק תקיעה שניה נשתלקו הסתריסין ונגעלו הסתיות • תקיעה שלישית שלא המשלקו והעמין הסמעמין את התמין והשליקו את הסרות: ושלש להבדיל בין קדש לחול • לאחר התקיעות הראשונות ומריע ומקע • אלו שלשה תקיעו' אחרונות לסוליע שקדש היום: שלש לפתיחת שערים • של עזרה שתוקעים בכל יום: ושלש לשער העליון • כדאמרן לעיל • עכשו הי כהנים בשער העליון • קרא הגבר תקעו והריעו ותקעו ושלש לשער התחתון • תקעו לעיל הגיע לעזרה • תקעו והריעו ותקעו ומאריכין בהן על הסניעו לשער התחתון • כדתקן היו תוקעין והולכין • על הסגיע לשער הזרה מלא ממזרח • לסכי קרי לה ג' של שער התחתון • וג' של מעלה עשירית לא תקשיב • לאלי תא אבר כי' אליעזר בן יעקב • לאמר שלא היו תוקעי' למעלה עשירי: ושלש למילוי המים • לאחר שנתבטל ובאו לבם לעזור לרך שער המים תקעו והריעו ותקעו: על גבי המזבח • לתקן הפ' אלה ובערב • וזקפות ע"ג המזבח • תקעו והריעו ותקעו • ותנא דתקן לא מייתי הכא • כשחל לסיות ערב פסח בשבת • שהפסח נשחט בשלש כתות • ותקיעות טובא הוו התם • מהוס לא שיתה אבתה כולי האי • שיבא ערב פסח בשבת • ולא לתקן אין מוסיפין על מ"ת • לאו דוקא לבערב פסח שחל לסיות בשבת • זמנין המוסיפי' על שבע ומתיסים תקיעות: ו יום

ו יום טוב הראשון של חג וכו' • כ"ל מהמרות של כהנים היו במקדש וכולן עולות לרגל וזוכות בחוכות הבאות מחמת הרגל • ושם עשר מהמרות מקריבים שם עשר בהמות • שהם שלש עשר פרים • ואילים • שנים ושעיר אחד • נשתיירו שם ארבעה עשר כבשים לשמנו משמרות • ביום ראשון ששה מקריבין שנים שנים • והשאר אחד אחד • בשני חמשה מקריבין שנים שנים • והשאר אחד אחד • בשלישי ארבעה מקריבין שנים שנים • והשאר אחד אחד • ברביעי שלשה מקריבין שנים שנים • והשאר אחד אחד • בחמישי שנים מקריבין שנים שנים • והשאר אחד אחד • בששי אחד מקריב שנים • והשאר אחד אחד • בשביעי בולן שוין • בשמוני חזרו לפיים בברגלים • אמרו מי שהקריב פרים היום • לא יקריב למחר • אלא חוזרין חלילה: ז בשלשה פרקים בשנה היו כל משמרות שוות • באמירי הרגלים • ובחלוק לחם הפנים • בעצרת אומרים לו הילך מצה • הילך חמץ • משמר שזמנו קבוע • הוא מקריב

ו * משמרות • שם מהמרים • פירשתי פרק קמא דברכות: ששה בו' ומחשה כו' • אע"פ שהמשמרה ומהמרת לשון נקבה • מאמרם לא היה אלא על ראש המשמרה כאשר יאמרו בכל המקום • יהוריב וילעים • ראוה בו מהמרת יהוריב • מהמרת ילעים • ואולי שהיה מונה ומונה על מלא מהמר שהוא לשון זכר הרמב"ם • וכן עוד במקומות לקמן לשון זכר מהאי טעמא:

חוזרין חלילה • כדרך שהלרוש (בל"ם פ' כ"ל) יהוריב ראשון ואחריו ילעים הרים כו' • מולן כמות שהן הלוי"רש"י • ומיהו בבית שני אלא עלו אלא ארבעה מן המשמרו' ונחתלקו לכ"ל וילעים עלה קולם יהוריב הלכך הם אלו קולמיס כלאות בפ' בתרא לתענית בגמ' לף כ"ו:

ז בשלשה פרקים • בהלשה רגלים • רש"י:

היו כל המשמרות שוות • גמרא • שגמר (דברי י"ח) וכי יבא הלוי מאחד שעריך ובא בכל אות נפשו וחרה • יכול אף בשאר ימות השנה ת"ל מאחד שעריך • לא אמרתי אלא בשעה שכל ישראל נכנסין בשער אחד • כלומר בעיר אחת • ועל כרחך קרא בכהן ולא בלוי מלכתיב ושרת שאין הלוים ראוים לשירות וכ"ל מקומות מקראו בסנים לוים רש"י • ועיין לקמן: באמירי הרגלים • כתב הר"ב כגון חזה ושוק מי' • וה"ם לשבולתן • וכ"כ הרמב"ם מה הראוי מהם לאכול אוכלין אותו בשוש • והראוי לשרפה מקריבין אותו בשותפות כמו שנזכר:

ובחלוק לחם הפנים • שנאמר (שם) חלק כחלק יאכלו • כחלק עבודה כך חלק אכילה • ולקרבנות לא אצעריך כיון דכולם שוות בעבודה נפקא לן לשוות בחלוקה מלכתיב (ויקרא ז') לכהן המקריב אותה לו תהיה • אלא לחם הפנים שאין בו עבודה שכבר נעשית עמודתו ומשנת שעברה לאי מהום הקטרת הסיסים • להתיר לחם הקתיין ואין עבודה זו בגוף הלחם • וכתבו התוס' לחלוק הוא דמרבינן • אבל שלוקו והזולו והקטרת הסמיכים לאמר הקבוע • * (וכפי תמיה בהוספתא • וטעמא) מלמדרבינן ליה מיאכלו • משמע לאמילה רבייס רחמנא ולא לעבודה:

חילך מלא חמץ • מלא ואח"כ חמץ לתיר ושאינו תיר • תיר קולש גמי • * וכלתנן בריש פ"י דזבחים:

ו יום טוב הראשון של חג היו שם שלשה עשר פרים • ואילים שנים • ושעיר אחד • נשתיירו שם ארבעה עשר כבשים לשמנו משמרות • ביום ראשון ששה מקריבין שנים שנים • והשאר אחד אחד • בשני חמשה מקריבין שנים שנים • והשאר אחד אחד • בשלישי ארבעה מקריבין שנים שנים • והשאר אחד אחד • ברביעי שלשה מקריבין שנים שנים • והשאר אחד אחד • בחמישי שנים מקריבין שנים שנים • והשאר אחד אחד • בששי אחד מקריב שנים • והשאר אחד אחד • בשביעי בולן שוין • בשמוני חזרו לפיים בברגלים • אמרו מי שהקריב פרים היום • לא יקריב למחר • אלא חוזרין חלילה: ז בשלשה פרקים בשנה היו כל משמרות שוות • באמירי הרגלים • ובחלוק לחם הפנים • בעצרת אומרים לו הילך מצה • הילך חמץ • משמר שזמנו קבוע • הוא מקריב

ל"ל כבשים • שהם משמרות מן הסמנים היו מקריבין שני כבשים כל אחד מהם הרי י"ב כבשים • והשאר שתי משמרות המחרות מקריבות אחד אחד: בשני שנתמעט אחד מן הפרים ונשתיירו לי"ל כבשי' חמשה מהן היו מקריבין שנים שנים הרי עשר' והשאר שהם ל' משמרות המחרות מקריבות כ"א כבש אחד: בשלישי שנתמעט עוד פר אחד מן הפרים ונשארו י' משמרות לי"ל כבשים • ל' משמרות מקריבות שנים שנים • הוה להו שנים • והשאר אחד אחד ו' כבשים לשנה משמרות: בשביעי כלן שוין • המשמרות ומקריבות כבשים שוות • שכל אחת מקרבת אחת ששה אלא ז' פרים • ואילים שנים ושעיר אחד • לעשרים משמרות • נשתיירו י"ל כבשי' לי"ל משמרות: בשמיני חוזרים לפיים בברגלים • פר אחד איל אחד וכבשי' כבשים שקריבים בשמיני אינו קרבים כשאר קרבנות הרג • לפי שאר כל המשמרות אלא כל המשמרו' באות ומפייסות עליהן • כמו שמפייסות בשאר רגלים • ושאר הפרים מפורש ביומא פרק בראשונה: אמרו משמר שהקריבו פרים היום • לא יקריבם למחר • שהמשמרות שהקריבו אתמול כבשים לא היו מביאים אותן אלא חוזרת חלילה: ז בשלשה ברגלים כלומר בקרבנות המאמורים ברגל היו כל המשמרות שוות כגון חזה ושוק של שלמי חגיגה של כל יחיד ויחיד ושורות של עולות ראיה ושל מוספי לבור ושל שעירי חטאות: ובחלוק לחם הפנים שאירע שבת ברגל שבשבת מסלקין אותו ומסדרין אחר כלהקריב (ויקרא כ"ל) ביום הסבת יערכנו • ובעצרת • כשאירע בשבת ויש בו חלוק חמץ של שתי הלחם • וחלוק לחם הפנים שהיה אומרים לו לכל אחד שמותנים לו חלקו בלחם הפנים הילך מנה • וכשמותנים לו חלקו בשתי הלחם אומרים לו הילך חמץ • לפי שאין הולקים קרבן כנגד קרבן • אלא מכל קרבן כל אחד מעל חלקו • כלהלקא מן מלבל בני אהרן תהיה אחיו כאחיו • (שם ז') לפיכך מודיעין אותו שמותנים לו חלקו בין בחמץ בין במצה • משמר שזמנו קבוע • לשמש בשבת זו • שחל הרגל להיות בחוכה:

ה אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות במקדש • ואין מוסיפין על ארבעים ושמונה • בכל יום היו שם עשרים ואחת תקיעות* במקדש • שלש לפתיחת שערים • תשע לתמיד של שחר • ותשע לתמיד של בין הערבים • ובערב שבת היו מוסיפין עוד תשע • ובערב שבת היו מוסיפין עוד שש • שלש להבטיל העם ממלאכה • ושלש להבדיל בין קדש לחול ערב שבת שבתוך החג • היו שם ארבעים ושמונה • שלש לפתיחת שערים • שלש לשער העליון • ושלש לשער התחתון • ושלש למילוי המים • ושלש על גבי המזבח • תשע לתמיד של שחר ותשע לתמיד של בין הערבים • ותשע למוספין • שלש להבטיל את העם מן המלאכה • ושלש להבדיל בין קדש לחול :

ו יום

ה שלש לפתיחת שערים • כשפותחים שערי העזרה תוקעים תר"ת ותשיב לתן לג' תקיעות: ותשע לתמיד של שחר • כשהיו מנסכים נסכי התמיד • הלוים אומרים בשיר • ולשם פרקים היו ומפסיקים בו ועל כל פרק ופרק היו הכהנים תוקעים ג' תקיעות תר"ת ומשתחוים העם (תר"ת תשיב לתן לג') הרי ט' תקיעות • להבטיל העם ממלאכה • תקיעה ראשונה לבטל העם שבשוק תקיעה שניה נשתלקו הסתריסין ונגעלו הסתיות • תקיעה שלישית שלא המשלקו והעמין העמעמין את התמין והשליקו את הסרות: ושלש להבדיל בין קדש לחול • לאחר התקיעות הראשונות ומריע ומקע • אלו שלשה תקיעו' אחרונות לסוליע שקדש היום: שלש לפתיחת שערים • של עזרה שתוקעים בכל יום: ושלש לשער העליון • כדאמרן לעיל • עכשו הי כהנים בשער העליון • קרא הגבר תקעו והריעו ותקעו ושלש לשער התחתון • תקעו לעיל הגיע לעזרה • תקעו והריעו ותקעו ומאריכין בהן על הסניעו לשער התחתון • כדתקן היו תוקעין והולכין • על הסגיע לשער הזרה מלא ממזרח • לסכי קרי לה ג' של שער התחתון • וג' של מעלה עשירית לא תקשיב • לאלי תא אבר כי' אליעזר בן יעקב • לאמר שלא היו תוקעי' למעלה עשירי: ושלש למילוי המים • לאחר שנתבטל ובאו לבם לעזור לרך שער המים תקעו והריעו ותקעו: על גבי המזבח • לתקן הפ' אלה ובערב • וזקפות ע"ג המזבח • תקעו והריעו ותקעו • ותנא דתקן לא מייתי הכא • כשחל לסיות ערב פסח בשבת • שהפסח נשחט בשלש כתות • ותקיעות טובא הוו התם • מהוס לא שיתה אבתה כולי האי • שיבא ערב פסח בשבת • ולא לתקן אין מוסיפין על מ"ת • לאו דוקא לבערב פסח שחל לסיות בשבת • זמנין המוסיפי' על שבע ומתיסים תקיעות: ו יום

ו יום טוב הראשון של חג היו שם שלשה עשר פרים • ואילים שנים • ושעיר אחד • נשתיירו שם ארבעה עשר כבשים לשמנו משמרות • ביום ראשון ששה מקריבין שנים שנים • והשאר אחד אחד • בשני חמשה מקריבין שנים שנים • והשאר אחד אחד • בשלישי ארבעה מקריבין שנים שנים • והשאר אחד אחד • ברביעי שלשה מקריבין שנים שנים • והשאר אחד אחד • בחמישי שנים מקריבין שנים שנים • והשאר אחד אחד • בששי אחד מקריב שנים • והשאר אחד אחד • בשביעי בולן שוין • בשמוני חזרו לפיים בברגלים • אמרו מי שהקריב פרים היום • לא יקריב למחר • אלא חוזרין חלילה: ז בשלשה פרקים בשנה היו כל משמרות שוות • באמירי הרגלים • ובחלוק לחם הפנים • בעצרת אומרים לו הילך מצה • הילך חמץ • משמר שזמנו קבוע • הוא מקריב

מקריב תמידין כו׳ • חוכות סבלות ברגל שלא נחמת הרגל לאפקינהו רחמנא מוסרת ככל אחיו שנאמר (לבריס י״ח) לבד ממכריו על האבות מה שמכרו האבות זה לזה אני בשבתי ואתם בשבתך • ובכלל זה נדרים ונדבות וקרבנות לבור לאיתנהו בשאר ימות השנה וסרי סן למשמר המשמח וס״ם בשבוע שחל בו הרגל • למשמר המשמח • גמרא • ושאר קרבנות לבור • [כתב הר״ב] לאתויי פר העלם כו׳ גמרא • וכתבו התוס׳ בד״ה ובחלוק זכו׳ • ומוסף שבת לא מפרש מתניתין מיהו ודאי וסוי בכלל בשאר קרבנות לבור וכי קאמר בגמרא לאתויי פר העלם כו׳ סוי מלי [למימר] לאתויי מוסף שבת בהדיא דבהדיא קתני בתוספתא שהוא למשמר הקבוע והא דמרבה לחם הפנים עפי • דיאכלו משמע מילי דאכילה כו׳ שבבר נעשית עבודתו כהלעיל :

מקריב תמידין • נדרים • ונדבות • ושאר קרבנות צבור • ומקריב את הכל • יום טוב הסמוך לשבת • בין מלפניה • בין מלאחריה • היו כל המשמרות שוות • בחלוק לחם הפנים : ח חל לדריות יום אחר להפסיק בנתיים • משמר שזמנו קבוע • היה נוטל עשר חלות • והמתעכב • נוטל שתים • ובשאר ימות השנה הנכנס נוטל ג״ישש • (והיוצא נוטל שש) ר״י אומר הנכנס נוטל שבע • והיוצא נוטל ה׳ : הנכנסין חולקין בצפון • והיוצאין בדרום • בילגה לעולם חולקת בדרום • וטבעתה

מלפניה כתב הר״ב אם חל שמיני כו׳ וכן לשון רש״י • וס״ז ז׳ לפסח ורשאון לשבועות ושני לרשא סכנה אלא משום המכילתין בחג • נקט לשמיני לחג ולשון רמב״ם כשיחול י״ט שאחרון • וכן לשון הר״ב לקמן • ועשה שכתב הר״ב מפני קדימתן ואיחורן • בגמרא • והוסיף הרמב״ם לבאר שיש חועלת למקדם • שעל ידי תלוק לפס כלפס חלק כחלק יבואו למקדם ואם יתאחר אחד מבעלי המשמר ימצא אחר שיבא במקומו • כך פירש דבריו הכסף משנה בפר׳ ד׳ מהלכות תמידין יוים סוכתי לבכרי הרמב״ם מלאמרינן בגמי תיקנו רבנן מלתא • וכל תקנו מפני התועלת היא :

ח והמתעכב נוטל שתים • פירש הר״ב כל המשמרות שהתעכבו וכו׳ • וכ״כ רש״י ויש להקשות לה״ל למתני והמתעכבי • ועוד הקשה הכ״מ בפ׳ ד׳ מהלכות תמידין התינח אם חל י״ט האחרון בחמישי בשבת להוו מתעכבים • אבל בשחל י״ט הראשון בשני בשבת מאי מתעכב שייך למימר המתעכב והמקדים הוה ליה למתני והרמב״ם מפרש המתעכב הוא מלשון הרגום • ויתמהמה מתרגמינן ויתעכב ור״ל שבשחל יום ג׳ בחמיש ומצא שהמשמר שחל בו הי״ט מתעצלים מלבא כולם הואיל ובשבוע שלפס חל הי״ט איז כל המשמרות שוות • ולפיכך הואיל ומעטים הם הבאי״ מאותה המשמר אינם מוטלי״ אלא שתים ולפי כשחל י״ט ביום שני • שבת שקודם י״ט משמר היולא מוטל עשר והוא שקורא התנא משמר שזמנו קבוע והנכנס מוטל שתי׳ משעשה אמור • וכשחל י״ט האחרון לבוא בחמישי • שבת שאחר המועד משמר הנכנס מוטל עשר והיוצא מוטל שתים שהם המתעצלים : הנכנס מוטל שבע • כתב הר״ב בשכר הגפת הלחות • ותע״ג שגם עליו תעבור חזקה פזאת לשבת הבאים שהנכנס אחריו מוטל שבע והוא חמש • ות״ה מאי מסני להם חוק זה • אמרו בגמי הניחא ליה לאיניש ליקח לאחר ולא לחמתין לשבת ותע״פ שהם יחתין יכולה לו ג״כ שיש בשוה : חולקת • בכולים פירקין מחניה בלשון זכר כמ״ש במשנה ו׳ טעם הדבר • ושבת בילגה נקט לשון נקיבה ונראה לי הוראה לי הוראה שלשון משרה שכתב הרמב״ם לעיל ושובל לשון נקיבה כי כן המלה בעצמה ולפיכך בבילגה הניחו הלשון לנקיבה לגמרי • ועוד שהחועלת אשה שיתה • ואל תעשה לחשוב בילגה לשם אשה כי הוא שם ראשה המשמר החתשה עשר בדברי הימים ט׳ כ״ד :

וטבעתה

טבעתה קבועה • עשרים וארבע טבעות היו בעזרה במקום המעבדים לעשרים וארבע משמרות הכוהנים וטבעתה של כל המשמרות פתוחות לא אחד וסופכה למעלה ומכניס נותר הכוהנים וחוזר וסופך פתחה למטה לתוך הרצפה • וטבעת של בלגה קבועה ואינה נסתכה וצריכה להסתמש בכל אחריה וגלגי הוא לה : וחלונה סתומה • תלונות היו בלשכת הליפות שהיה גוזרין את הכלגה שהם נשתמלה ומריה בת בלגה נשתמלה ונשאת לסרליוט אחד מעלמי יונים וכשנכנסו יונים לסיבל • הלכה וטפחה בסנגל על גבי המזבח ואמרה לוקים לוקים פירוש זאת זאת בלשון יוני עד מתי אתה מכלה מזון של ישראל ואין אתה עונה לפן בשעת הוחקן וכשהגיעו חכמים בדבר זה קבעו את טבעתה וסתמו את חלונה של כל המשמרה כולה • כי אמרו אם לא שהגיעה מלבים שהיה מבזה את הטבולה לא אמרה כן • והשביל אבים הקנסו כל המשפחה • לאוי לרשע ואוי לשכנו • טוב לצדיק וטוב לשכנו :

וטבעתה קבועה • וחלונה סתומה : וטבעתה קבועה • פירש הר״ב שמכנים לאוכר הבשמים לתוכה כו׳ •

סליק מסכת סוכה

ומבואר יותר בסוף מעשר שני • ופרק ד׳ דתמיד :

סליק מסכת סוכה

כבר קדם הטעם הדורה בתחלת מסכת סוכה :

מסכת ביצה

פרק א ביצה שנולדה ביום טוב • כתב הר״ב ביום טוב שלאחר שבת עשקינן • בגמרא • (ובאשר הגהתי בלשון הר״ב כן לשון בריש פרק ד׳ דעליות) • ותע״ג למשקינן ל״ט [דעלמא] נמי אסורה • אע״פ מוקמינן למתניתין בעיקר הדין ושא לנקט י״ט ולא שבת ויש פירושו שבת שאחרי י״ט לא נוקא שבת שעולתו בעיא הכנה הלכך אצטריך למתני י״ט • ושבת אחיא במכ״ם כלקמן • וברפ״ב לקמן אכתוב לזו אינה אלא אסמכתא : בית הלל אומרים לא תאכל

מסכת ביצה

פרק א ביצה שנולדה ביום טוב • בית שמאי אומרים לא תאכל • ובית הלל אומרים תאכל

בית

בסכנה לבילי

מתכל • פי׳ הר״ב משום הכל ביצה המיתלא הסיבה מאתמול גמרה לה • גמ׳ • וכתב הר״ן לאצטריך למימר דמאתמול גמרה לה משום דאי היום גמרה לה לא מיתסרא דהא קי״ל בערובין גבי תחלת היום קונה ערוב לשבת מכינה לעצמה • אבל לי״ט אינה מכינה וי״ט הכינתה • ואצטריך נמי למימר גמרה דאלו לא גמרה אע״פ שנתגדל לא מתסרי אלא בי״ט אחר שבת היכא שחשינן • ולא כבר נתגדלו בשבת אלא אלא חשבו לן הכנה אלא כי גמרה מפני שאז מתחלשת בריה חלשה לגמרי ע״כ • ומ״ש הר״ב והתורה אמרה ויהי ביום הששי והכינו פירש רש״י דע״כ בא לאשמועינן דאפילו הכנה ביום הששי [כגון] ביצה שנולדה ביום שלאחר שבת ביום הכנה אינה אלא כלומר ביום הכנה שבתון בפרשת אמור • גם ממחרת השבת דעומר פי׳ רש״ל ממחרת י״ט • ומ״ם ולא שבת מכינה לי״ט גמ׳ • ופי׳ הר״ן לכיון דאשמעינן דאין י״ט מכין לשבת ילפינן מק״ו דאין שבת מכינה לי״ט ע״כ • ומ״ש הר״ב ושבת וי״ט הסמוכים כו׳ • מלמד בזה אסורה בזה • ואע״ג דמאתמול היא נגמרת מ״מ כשמולה בשבת הרי זו הכנה הוה בשעת לילה שייך הכנה • ועי״ל לכיון דאלה מלמד בי״ט הרי זו אסורה • אם נאמר כשמולה בשבת הרי היא מותרת בשביל אותה ליל לשבת מ״כ הוי שבת מכין לי״ט כ״כ התוס׳ [קף ל״] • ומ״ם וכן בי״ט של ר״ה שמתחלה לא מתמה ספק התחילו לעשות וכלתנן במסכת ד׳ פ״ל דר״ה • שאם באו עדים מן המנחה ולמ״ע מוסגין אותו היום קדש ולמחר קדש • ותע״ג דריב״ז התקין לאחר החורבן שיהו מקבלין עדות התלה כל היום כלתנן שתם • לא תיקן אלא לקבל עדות ולביות מונין המועדות מיום הראשון ואפילו באו לאחר מנחה • אבל מלעשות י״ט שני לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה • הכי משקינן בגמי [קף ס׳] • ומ״ם אבל שני י״ט של גליות דמאמ״ר אחד מהן חול • משא״כ שבת וי״ט הסמוכים ואע״פ שהי״ט הוא י״ט שני לשבת מיהו ולאי קדש הוא וי״ט הסמוך לה נמי שמא י״ט גמור הוא הר״ן • ועיין משנה מ׳ פ״ג דעירובין : לא תאכל • ואפילו לעולם נמי לא • כמ״ם הר״ב במשנה ב׳ בפרק ג׳ :

בשפק

בית שמאי אומרים · שאיר בבזית · וחמץ בבמותבת · ובית הלל אומרים · זה וזה בבזית : ב השוחט חיה ועוף ביום טוב · בית שמאי אומרים · יחפיר ברקר ויכסה · ובית הלל אומרים · לא ישחוט אלא אם כן היה לו עפר מוכן מבעוד יום · ומודים שאם שחט · שיחפיר ברקר ויכסה · שאפר כירה מוכן הוא : ג בית שמאי אומרים · אין מוליכין את הסולם · משובך · לשובך · אבל משהו מחלון לחלון · ובית הלל מתירין · בית שמאי אומרים לא יטול :

אלא

לבילי שמים · אבל סעודתו לא תהיה אלא בעיא בזמנים הללו באחד בשבת בעלמא שאינו י"ט ליתן לן למיסר כולה שמולה מן לפי שנגמרים בשבת · לסעודתו לא אלרבים רחמנא אמון מבטול יום · ואסרו כולה שמולה בכל י"ט · ואע"פ שאינו אחר שבת גזירה משום י"ט שאחר שבת וכן אסרו כולה שמולה בכל שבת לגמעה חיה · גזירה משום שבת שאחר י"ט ושבת וי"ט הסמוכים זה לזה בולה שמולה בזה אסורים בזה · וכן ב' ימים טובים של ר"ה · אבל שני ימים טובים של גליות דמנהגם נפשך אחד מהם חול בולה שמולה בזה מותרת בזה : שאור בבזית · לעניין כולה כ"ע לא פליגי לזה וזה בבזית מלפתה שכתוב בשאור וסיים בחמץ · שאור לא ימלא בבתיכם כי כל אוכל מחמצת (שמות י"ב) לומר לך זהו שאור וזהו חמץ בזה כן זה · כי פליגי לענין ביעור · ב"ש סברי מלכתב רחמנא לתרוייהו שאור וחמץ ולכתוב חמץ שאין חמוצו קשה וא"ה חייב לבער וק"ו לשאור שחמוצו קשה · אלא ס"מ שעורו של זה לא כשעורו של זה ולא ילפינן ביעור מאכילה : וב"ה סברי זה וזה בבזית · דילפינן ביעור מאכילה · ומשום להכי תלת מילי מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה נבי י"ט תנא לסן סבא גבי הללו : בבמותבת · תמרים · ב' הסותם חיה ועוף · סבא לשחוט חיה ועוף ונמלך בב"ל · כילד יעשה : ב"ש אומרים · ב"ל מורין לו שיחפיר לבתחלה ויחפור בקר נעון שבינו מבעוד יום · כלומר שיעקור אותו ממקום נעילתו ויעלה עפר ויכסה · ומיירי בסתם נעון בעפר תיחות הרמוי לכסוי שאינו מחומר כתיסה : בקר · יתד שנועצים בארץ לשון ויבקור את שניהם (במדבר כ"ח) : שאפר כירה מוכן סתם · לאו אמלתייהו דב"ש וב"ה קאי · אלא אלמתא באנשי נפשם הוא · וה"ק ואפר כירה מוכן הוא ואינו צריך שומנים לדעתיה עליהם ולא שנו אלא שהוסק מערב י"ט · אבל הוסק בי"ט אסור לבבי לומר דעתיה עליהם מתחמל · ואם ראוי לגלות בו בולה שעליהן הוא רגיל תם · אע"פ שהוסק בי"ט מותר לבסות בו · אחיילי לחזי לספוקי ביה לגלות בו בולה שקיל ליה נמי ומכסה בו : ג אין מוליכין את הסולם מסובך לשובך · בסולם של עליה כ"ע לא פליגי דאסור דהסולם של שובך נמי כשהוא מוליכו ברה"ר מולו ב"ה דאסור שהרואה אומר לתקן נמי הוא מוליכו ושופה מלאכה בי"ט כי פליגי שמוליכו ברה"י ואין בני אדם רואים אותו · בית שמאי סברי אין מוליכין שבל דבר שאינו מחיים מפני מראית העין אפי' בתחומי תחומים אסור וב"ה מתירין אע"ג דבעלמא דינא הכי הוא · הכא שרי מפני שמתח ו"ט : מחלון לחלון · באותו שובך עצמו שבך לרך שובך לסות בו [מתיאות הרבה] קן לבל זוג וזוג · ותלון בבל קן וקן :

זה וזה אמי מוטל · פליגתייהו דב"ש וב"ה זוקא בבריכה דאסורה שהרך מנלי יומים תמיד לסגיח בריכה דאסורה שני גוזלות דאסורה שהמתות מסתעפות בהן ולא יכרתו · וב"ש סברי דבלבור בעלמא לא שני לעמת כי שקיל לסו לעמר אתי אלא אם כן נענע מבעוד יום · ובית הלל אומרי · עומר · ואומר זה וזה אני נוטל : ד זמן שחורים · ומצא לבנים · לבנים · ומצא שחורים · שנים · ומצא שלשה · אסורים · שלשה · ומצא שנים · מותרים · בתוך הקן · ומצא לפני הקן אסורים · ואם אין שם אלא הם · הרי אלו מותרין : ה בית שמאי אומרים אין מסלקין את התרסין ביום טוב · ובית הלל מתירין אף להחזיר · בית שמאי אומרים אין נוטלין את העלי · לקצב עליו בשר · ובית הלל מתירין · בית שמאי אומרים אין נותנין את העור לפני * הדורסן · ולא

מסלמת

מסלמת י"ט שתלה סלבר בספק מוכן · שבתב וכל ספק מוכן אסור · וביאר המגיד הטעם מפני שהוא דבר שיש לו מתירין · או שרמו חכמים לאתיר בספק זה · ע"כ · ועיין במשנה ב' פ"ג

וסם פסק הר"ב בספק מוכן לאסור :

שנים ומצא שלשה כלן אסורים · לממה נפסק מיבא חל למערב בסו · וליבא למיסרינהו מסום לחד בתרי בטיל לבתיב (שמות כ"ג) אחרי רבים לסטות (לף ג') הב"ח מסיבי ולא בטלי (כלפירים הר"ב רים פרק ח' לזבחים) ועוד כל דבר שיש לו מתירין אפי' בתלף לא בטיל (בגמרא דף ג') חזי : ואם איכסה וכו' כ' הר"ב ובאע"פ שיש שובך כ"בתוך חמשים אמה · למתיתין במדלקין אין יכולין לפרות ואי ליבא קן בתוך כ' אמה פשיטא דמותרין לבל המדלס אין מדלס יותר מכ' אמה : גמי · ומ"ם הר"ב בקרן זוית פירש"י חזוית שבית בולט לחלאה מן הסובך · וקונה שיומן בו עומד לגדלין · אלי הוה אתי לבבא לא הוי חזי לגיבה · שהוזיה של בית עומדת לפנין :

ה* בית שמאי אומרים אין מסלקין את התרסין כו' · ובפי' הר"ב מפ' עלי ברש"ג וסדר עור ואח"כ תרסין · וכן הגירסא בסדר המשנה לבבלי ובירושלמי · וכן הוא בפי' רש"י ורי"ף ורא"ם · ומפי' הרמב"ם נראה לגרס תרסין · ועור ועלי : ובית מתירין אף להחזיר · פי' הר"ב אלא יש לבן ביר מן הסלמולו לאסור · דדמו לבנין · וכן פי' רש"י · ומיהו בנין מקום לא הוי · לסא ב"ה ס"ל במשנה ו' פרק דלקמן אין בנין בכלים · וכ"כ רש"י בגמ' · ולעע"ג אלין בנין ובתירים בכלים · קאסרי לים ב"ה מדרבנן · ע"כ · ומכאן סתירים לפירושם למשנה ר"ב פרק בתרא דערובין · שפירשו לסוי כבוסה · ותמה ליבא לפרושא מדרבנן · לבדרבי יסודה פ' מסום שבות · ס"מ לבתיק מלאורייתא · וכן ל' פה"ן שם · וסוי כבוסה · וקסבר יש בנין בכלים · ע"כ · ומ"ש הר"ב מן הלל · פירש"י דהייטו ילות לשני דאסי הלף :

ובית סלל מתירין · פי' הר"ב מסום שמתח י"ט אע"פ שאין עליו תורת כלי · ובגמ' לף י' רמי ממתניתין ב' אלא שרו ב"ה מסום שמתח י"ט אלא בלקר נעון ואפ"ה לבתחלה לא · ומשני שעמייהו דב"ה · מסום ליה תורת כלי עליו ובבירא לסו לתע"פ שמלאכתו לאסור מותר לבטלו

לעורך

לצורך יופו • וכמ"ש הר"ב ממשנה ל' פרק י"ז דשבת • וחומה על הר"ב שפירש דלא כגמרא • ואין לומר דס"ל לסר"ב דסדר שיטת לחיקה הוא • דאי בהא פליגי • לא שייכא פלוגתייהו לגבי י"ט • אלא בכלים לפרק י"ז דשבת • ומש"ה מפרש הוא בענין אחר • דא"כ רומיא דמתניתין לא מתרלים •

אלא כדאמר רבי יוחנן דמוחלפת הוא כשיטה • וזה הוא לים לבר"ב עליב ישר • ובית הלל מתירין • בית שמאי אומרים • אין מציאין לא את הקטן • ולא את הדלוב • ולא את ספר תורה • לרשות הרבי • ובית הלל מתירין • ו בית שמאי אומרים אין מוליכין חלה • ומתנות לכהן • ביום טוב • בין שהורמו מאמש • בין שהורמו מהיום • וב"ה מתירין • אמרו להם בית שמאי • גזרה שוה • חלה ומתנות • מתנה לכהן • ותרומה מתנה לכהן כשם שאין מוליכין את התרומה • כך אין מוליכין את המתנות • אמרו להם בית הלל • לא • אם אמרתם בתרומה • שאינו

ולא יגביהנו • לעולם לא לאחר שעברו • וב"ה מתירין • דאי לא מתירין ליה • לא מחיט כלי שלא להפסיד תבואה דעורו ומגע מסמחת י"ט • תרוסין • מוכרי בשמים ים לכן חיות העשויות כמין תיבות • ושומלות בשוק • ואינן מחוברות לקרקע • ותרוסין הן לחות שסוגרין בהן פתחי אוזן חיבות • ופעמים שמשליכים אוזן תרוסין מפתח שהיכם • ושוטחין עליהן שם שמנין שבתות • מחירין אף לאחיר • בתרוסין שאין לשם איר כלל • כולי עלמא לא פליגי דשרי • אפי' לעעול בהן פתח [בית שבתוך] אחר ובתרוסין שיש להן איר מקבל • ר"ע לא פליגי דאסור לעעול בהן אפי' פתחי חיות • דהני לכבוד • כי פליגי בתרוסין שיש להן איר בתמצע כעין כליטה • ותוחבין אותם בתור שבתמצע לופן פתח חיות • בית שמאי שברי גזרינן איר בתמצע • אטו איר מן שלד וכ"ש שברי לא גזרינן בתרסי חיות • ושרו לאחיר אותם לים בעני לאפוקי תבלין ולאי לא שריא לים לאסלוקי: לא פתח • ואתי לאתעוני משמחת י"ט: לא אם הקטן • ולא כל מני דלאו מורך אכילה • וב"ה מתירין: דאמרי מתוך שאתרים אוכלים לצורך אכילה • סוחרים נמי שלא לצורך אכילה • ושוא שיבים בה לורך מלוס • כגון שני לחשיבו בתמי' • או מורך בגלאה כגון מפתח ביתו וכיוצא בהן לאפוקי אוכלות אבנים וכיוצא בזה דבשלא מוהו כ"ש לאסור: ו אין מוליכין חלה [ומתנות] בי"ט • אע"פ שמותר בספרשתם לא שרו לה בהולכתם אלא תיקון עשתו אחירו לו ולא יותר • מתנות • סורות וכלמיש וסקיבים: נזירה שוה • אלא אוקי אכולה מדרבנן גזרו משום גזירה דאין מגביהין תרומות ומעשרות בי"ט • אלא דומיא דגזירה שוה: מתנה לכהן • מכ"ל מתנות כהונה: כשם שאין מוליכין את התרומה כו' • כך מתני' אמתיא לה בגמי • לא נחלקו ב"ש וב"ה שמוליכין חלה ומתנות • לא נחלקו אלא בהולכת תרומה • ב"ש אומרים אין מוליכין • וב"ה אומרים מוליכין • אמרו להן ב"ש לב"ה חלה ומתנות מתנה לכהן ותרומה מתנה לכהן • כשם שמוליכין את המתנות כך מוליכין את התרומה • אמרו להם בית שמאי • לא אם אמרתם בחלה

ומתנות

ומתנות שאכלו בהרמתן שנהגו חכמים בה בי"ט ולהשות בספרשתן • לפי שהמוב שלהן בא בי"ט ולבשן ושוחטין בי"ט • וכיון שהתרו אוהן של י"ט שריין להו לאוליך אוהן שנעשו מעבר יום טוב • תאמרו בתרומה שאינו כלאי בהרמתה: שהרי אי"א שיבא חיוב תרומה לכרי בי"ט • לפי שאין חיוב תרומה אלא משעת מריחה בכרי • ואין מתרמין בי"ט • הלכך אין מוליכין תרומה בי"ט: ז במדוך של עץ • אבל לא של אבן • ומיהו במדוך של עץ הלוכין כלרכן • ואי"ל שנוי מפני שהן מפיגין טעמן אם נלוכין מאתמול: והמלח בפך • של חרס ילוכנו: אי בעץ פרור • הוא הכף שמניחין בו הקלרים • המלח בעי שנוי • שהיה לו לאוך מאתמול שאינו מפיג טעמו • ולכך שהבא לאוך מלח בי"ט מטה המלוכה על לחם • ודק ע"י שנוי והתבלין נלוכין כלרכן ואין לריכין שינוי: ח בורר אוכל • מלקט האוכל אחד אחד מן הפסולת: בורר כלרכו בתוקן • ובלבד שלא יהיה טורח בריית הפסולת הרובה • אבל אם טורח בריית הפסולת מרובה על טורח בריית האוכל כגון שהפסולת לק ביותר • אע"פ שהאוכל מרובה בשעורו על הפסולת • מוליה ב"ש שבורר את האוכל • ומניח את הפסולת לשעותו בטרחא עליה: אף מלים וחולה • שאינה כלי אלא קטנות ומתן עליו מים • והפסולת לא על פני המים ומסיר אותו בידו • שולה כמו שלא נעליך (שמות ג') ואין הלכה כרבן גמליאל: ט אין מגלגלין ביום טוב • לורון אים לרעהו: אלא מנגה • דבר מוכן שאינו עשוי להניחו למחר כגון חתיכות של בשר וגבינה ובית הלל אומרים כו' • ולא שרו בית הלל אלא לגלות על ידי אדם אחר לו אבים • אבל אבים בני אדם או יותר ומשאי מחתה אסור • לאוקמי מלתא טובא ורבנן כמוכיר לאכול בשוק: אבל לא תבואה • שאינה ראויה לאכילה שרי לריכה טחינה ואין טוחנין ביום טוב: ורבי שמעון מתיר בתבואה • וכו': וה"ק אזיל בתר רובא • מגיד פ"ב מהלכות י"ט: י ואף על פי שיש בהן כלאים • פי' הר"ב בשהן קטן וכו' • ועיין במשנה ה' פ"ט דכלאים:

לצורך המועד • עיין לקמן בהוספה: * * סנדל כו' • ומעמרא לאביי ס"ל • וכן בברייתא התם בשבת הכי לא יצא כו' • ומשנה נמי לא תיובא דאסור לגמלו כלל • מלאוסרים לשלחו לשעמיה הא תנן סיפא כל שנאוחין בחול

שאינו זכאי בהרמתה • תאמרו במתנות שזכאי בהרמתן • ז בית שמאי אומרים תבלין נדוכין במדוך של עץ • והמלח בפך • ובעץ הפרור • ובית הלל אומרים תבלין נדוכין בדרכן במדוך של אבן • והמלח במדוך של עץ: ח הבורר קטנית ביום טוב בית שמאי אומרים בורר אוכל כדרכו בחיקו • בקנון ובתמחוי • אבל לא בשבלא • ולא בנפה • ולא בכברה • רבן גמליאל אומר אף מריח ושולה: ט בית שמאי אומרים אין משלחין ב"ט אלא מנות • וב"ה אומרים משלחין בהמה חיה ועוף • בין חיין בין שוחטין • משלחין יינות • שמנים • וסלתות וקטניות • אבל לא תבואה • ורבי שמעון מתיר בתבואה: י משלחין כלים בין תפורין בין שאינן תפורין ואף על פי שיש בהן כלאים • והן לצורך המועד • אבל לא סנדל המסומר • ולא

שאינו זכאי בהרמתה • כתב הר"ב לפי שאין חיוב תרומה • שאינו זכאי בהרמתה • ואין מתרמין בי"ט • הלכך אין מוליכין תרומה בכרי • ואין מתרמין בי"ט • בתבואה בפ"ק דמעשרות אימתי גרנן אע"פ שיש מרוח • ושאינה עיין בפ"ק דמעשרות אימתי גרנן אע"פ שיש מרוח • כלי שני כלתנן התם במשנה ה' ירק שחיוב תרומתו מלהלבן דאלו לא מריח:

ז והמלח • במקום שיש מלח גסה • רש"י: ובעץ הפרור • לשון הר"ב אלו בעץ הפרור • וכן לשון רש"י • ואע"פ שלא נמלא כן במשנה בשום מקום • ל"ל דס"ל לבחל מסני שנוי סני • לפיכך פירשו לאלו אלו קתני • ובית הלל אומרים וכו' • עיין במשנה ט':

ח בקנון • פירשו הר"ב בפי"ו דמשנה כלים משנה ג': בתמחוי • קערה גדולה • רש"י לף י"ב ע"ב:

אבל לא בטבלא כו' • דמחזי כמאן דעבוד לצורך מחר שלין לרך לעשות בכלים הללו • אלא הרבה רש"י שם ועיין לקמן:

ט אבל לא תבואה • פירש הר"ב שהרי לריכה טחינה ואין טוחנין ביו"ט • ומשייר רש"י והרין שהיה לו לטחון מאתמול ולא תפיג טעמה ע"כ • וקשיא לי א"כ לשחרי דשייר תחוקה עור ומסתרים קטנים כו' ולפי שתלתי בהר"ן בכלשון הר"ב לבדלא שלחתי כו' יוד לגאיה כדרעיין בפרי הר"ב ופשה כ' פ"ו דשבת • ות"ל אלא לעגלו כך ל"ל הרין ועיין דאמרי ריש ותעשה דאתיתין דשבת לא תקון כה אלא לא יצא ומן הבריתא תני לא יצא ותקנת ס"ו כמן דאלו לגיו כדברי תי"ט שלפנינו וכ"ה כאמרות ישנים:

הר"ב ד"ה אלו פעמן כדור כו' והבלבלו כו' וכ"פ בפ"ע סי' תקי"ד וסיים דרש"ל מיהו נוהגין לשנות קצת מעודיכת תבלינוכן דאלו לגורות עכ"ל:

הר"ב ד"ה טורר כו' אבל אם טורח כו' עכ"ל וכ"פ בפ"ע סי' תקי"ג ל"ל וכתב רש"ל דוקא תם דאוה לאוכלו כו' ביום • וכתי' הש"ל אע"ג דאינו אוכלו לאלבר:

הר"ב ד"ה ר"ש כו' ואין הלכה כר"ש וכ"פ בפ"ע סימן תקי"ו:

תי"ט ד"ה וכ"ה כו' והוקלה אף הוא בחוך כו' אבל אם אוכל כו' אינו אוכל • והכבדה הוי כמו אוכל בכם עליו לכן אחרינו כו' ויש עוד עיפסיון שבתבה תוי' לא תעבדו ביום הבשבת מכלל דבר"ע שרי (ר"ה פרק סימן תקי"ח) והלבה כב"ה בכל הני תעני:

הר"ב ד"ה אלו פעמן כדור כו' ובמשנה ל' פרק ד' דכלים • ח"ל אמרו בית שמאי אומרים אין מוליכין חלה ומתנות ביום טוב • ומפרש הר"ב דלא מוליכין אלא בכלי • ולא אמרו אלא בכלי שאינו מוכן לאוכל • ומפרש הר"ב דלא מוליכין

מטלחין פי"ט • אלא שלא כרחיק סגלל חמיר טפי לא יצא וכו' ולא יעיין מכיח לביה אפילו ממטה למטה • אבל מטלטלין אותו לכסות בו הכלי ולסמוך בו כרעי המטה • וכביאה הרי"ף בסלכותיו • ותמיהני * (על אלא מייתי הגמרא אלאביי • תני' למסייע ליה) • גם אני תמה על הרמב"ם שהפרק י"ע מה"ם כתב לא יצא כו' • וסמיכ שבריתא ולאביי • ומ"ם הר"ב שנהרגו הרוגי מלכות על ידו • אע"ג דהן עצמן הרגו זה את זה • אמיל ושלחו גוירם היו כלאתא הקם שפיר קרי לסו הרוגי מלכות : בל שגאותין • פירש"י מתקסמין ומ"ם הר"ב דהס"ק כל שגאותין בו בחול וכו' • ופירש"י דהאי בי"ט דקתני מתני' לאו אגאותין דלקמיה קאי אלא אמשלחין דבתרים ע"כ • ומיס הר"ב כגון תפילין בגמרא • ופירש"י דת"ל מנה דהו בי"ט ליכא איסורא • ומיהו סגלל המסומר לא דלא לאיתא מדהדרו רבנן לשלחו ש"מ מותר למועדו ע"כ • וכ"כ הסוס' וסיימו אבל תפילין יהי לשבת וי"ט לאו זמן תפילין הן מ"מ ליכא איסורא לגיהן ע"כ • אמנם פירשו לשבת לאו זמן תפילין • אבל לא דלמ"ל שבת זמן תפילין דכ"ם דשרי • אלא ליכא דלמ"ל זמן תפילין אסור גזירה שמא תפסק רמועה כו' כמ"ם הר"ב בריש פרק בתרא דערובין • ומסהתא הך סתמא דלא כהלכתא שפסק הר"ב בריש פרק בתרא דערובין • *ומיהו י"ל דסברתו כמ"ם הסוס' בהסכת שבת דף ס' • דמס"ם הסמירו בסגלל אע"ג דגאותין ממנו בחול הוא ובאת הקלם על ידו • כי היכי דאסר רבי אליעזר ברבי שמעון לטלטלו לכסות בו את הכלי וכו' ע"כ • ומסהתא תפילין אע"ג דליכא איסורא כי מנח לסו זמן תפילין אף"ם הרי"ט • כגון תפילין שבחול לובשין אותן כמות שהן • וכי"ט אין לובשין אותן • משלחין אותן בי"ט :

ולא מנעל שאינו תפור • רבי יהודה אומר • אף לא מנעל לבן • מפני שצריך אומן • זה הכלל כל שנאותין בו • ביום טוב • משלחין אותו :

פרק ב יום טוב שחל להיות ערב שבת • לא יבשל אדם בתחלה • מיום טוב לשבת • אבל מבשל הוא ליום טוב • ואם הותיר • הותיר לשבת • ועושה תבשיל מערב יום טוב • וסומך עליו לשבת • בית שמאי אומרים שני תבשילין • ובית הלל אומרים תבשיל אחד • ושוין ברג • וביצה שעליו • שהן שני תבשילין • אבלו

ולא מנעל שאינו תפור • אף לא מנעל לבן • בתחלה מפני שצריך אומן • וכיולא בהן : אף לא מנעל לבן • בתחלה דרבי יהודה לא הי' מועלים מנעל לבן עד שמחתיכים אותו • שצריך אומן • להסחיר : כל שנאותין בו • ס"ק כל שנאותין בו בחול כמות שהן ואינו צריך למלאכה אחרת אע"פ שאין נאותין בו בי"ט • כגון תפילין שבחול לובשין אותן כמות שהן • וכי"ט אין לובשין אותן • משלחין אותן בי"ט :

פרק ב יום טוב שחל להיות ערב שבת לא יבשל בתחלה • כלומר לא יסא תחלת בשולו ועקרו לשום שבת אלא לשום י"ט יסא תחלת בשולו • ומה שמותיר יסא לשבת : ושוסה תבשיל מערב יום טוב • לשם ערובי תבשילין • אית לאמרי טעמא דסאי תבשיל מערב י"ט משום כבוד שבת הוא שמתוך שמערב י"ט זוכר השבת ובכבוד שבת אלא מדעתן • זוכין לאדם שלא בפניו : אבלו

ואית לאמרי משום כבוד יום טוב הוא כדי שירגלו שאין אופין מי"ט לשבת • אלא אם כן התחיל מבעוד יום לביום טוב אינו אלא גומר • ק"ו מי"ט לחול לגמרי אין אופים ולא מבשלין ומברכים על ערובי תבשילין • כדרך שמברכים על ערובי חצרות וצריך לזכות ע"י אחר • לכל מי שרוצה אחר כך לסמוך על ערובו ואפילו אלא מדעתן • זוכין לאדם שלא בפניו : אבלו

ב מטבילין • כתב הר"ב שחייב אדם לטהר עצמו ברגל • לכתיב (ויקרא י"א) וכבסתם בגדיכם ביום הרביעי ברגל • לשון רש"י • ונעשית אתה לא אמרינא אתה מטמא מטמאת מת • אלא מטמאת מת המחוברים בכתיב (שם כ"ה) אמור אל הכהנים בני אהרן ולא ישראל • טומאה קלה לא כ"ם שאין ישראל מוזהרין : בשבת • פי' הר"ב דשבת הנקט הכא לאו דיעך כתן לבית הלל וכו' • ובים אל שלמה כתב דדוקא קאתי בשבת כלי לטהר עצמו קודם כניסת הרגל : ואדם בשבת • פירש הר"ב הגראה כמיקר וכמלטנן ורוחן לתענוג • ואפילו אם טובל במים הרוחים לפעמים אדם מיקר עצמו במים הרוחים ובימות הגשמים ליכא למימר דמחזי כמיקר גראה כיורד לרחוץ עצמו מטיט ולוחה שבגופו • גמרא • וכתב ב"י סימן שכ"ו שצריך לומר שאפילו במים הרוחים נמי אדם עשוי לרחון להעברת טיט ולוחה ע"כ • ובלבדי הרמב"ם יש לי מבוכה גדולה שבפירושו הסכא מפרש כהר"ב דטעמא הכליס אסורים לחזחי מצא ורבא אמרים בגמרא • וכך כתב בחבורו שכ"ג מה"ם • ואלו בפרק ד' מהלכות י"ט כתב טעמא הכליס אסורים גזירה שמא יהם לוקח מלטבול • ויבא לידי חקלה כדאמר רב ביבי בגמרא ואיכא ביניהון לפי ע"ל לענין טבילת כלים חדשים • דלהסהת ליכא הסהא אלא שייך חקלה לגבייהו דאין מסחמסין בהן כל עיקר על שיעבלו • ואלו לחקון מנא איכא • והמגיד נם הכסף משנה לא הערים בזה ולרין עיון • * ורא"ה בספר יש של שלמה סימן י"ט שמסיק דאף לרב ביבי אסור להעבילו כלים חדשים משום שמא יבשם ויסחמס בו • ודבגמרא דאמר תניא כוותיה דרב ביבי לא דאמר שהטעמים האחרים לחויים • אלא דאמר דאף כלים חדשים אסור לטבול שמא יסחס * והסיק דאדרבה ע"ם שהאריך ומאמר מהי עוד דאיש מלמסדר [סס"ם] טעמא דרבא אחר חכמת כוותיה ש"מ דתניא כוותיה מימו עיקר לענין טעם הבטיון במשנתינו :

ג שמשיקין את המים • פירש הר"ב ממנא מכן כלי אבן שאינו מקבל טומאה עיין לקמן • ומ"ם ומתן במקום מים מלוחים כו' דאלי"ה למה לי להמיקם כיון שיש לו כלאו הכי מים יפים לשתות וכמ"ם הרמב"ם : אבל לא מטבילין • פי' הר"ב שאין מוחפין אותן בכלי עץ שמא שצריך שבילה כו' וכן לשון רש"י • ומשמע דאלו בכלי עץ שאינו טמא רשאי לטלאותן ולטבלן בו יש"ש אלא דן :

אבלו • אי שאבד • לא יבשל עליו בתחלה • ואם שייר ממנו כל שהוא • סומך עליו לשבת : ב חל להיות אחר השבת • בית שמאי אומרים • מטבילין את הכל מלפני השבת • ובית הלל אומרים כלים • מלפני השבת • ואדם בשבת : ג ושוין שמשיקין את המים בכלי אבן • לטהרן • אבל לא מטבילין ומטבילין

אבלו • אם שאבל אותו חבשיל שבשל מערב שבת : סומך"עליו • לשון רש"י אם שאבל • לשון הר"ב אותו חבשיל שבשל מערב שבת פחות מכזית • בין לאחר • בין למאה • ואם סחמיל בעשתו ונאבל ערובו אם שסחמיל נומר : ב במטבילין את הכל • סחייב אדם לטבול עצמו ברגל וכל מה שלריך לטבול • בין מלא • בין כלים • מטבילין מלפני השבת : כלים מלפני השבת • שכיון שסס ראויין לאחר טבילה • לבבר שלא היו ראויין לו קולם טבילה אי מטביל לסו בשבת ובי"ט הוס ליה מתקן מנא ואסור • ושבת לנקבו הכא • לסוליעך כתן לבי"ם לאפילו בשבת הרו לטבילה אלא מיקר וכמלטנן • אלא מסו לגראה כמיקר וכמלטנן ורוחן לתענוג • ולא לשם מבילה : ג ושוין שמשיקין את המים בכלי אבן • מי שיש לו מים יפים לשתות ונטמאו ממלא מהן כלי אבן שאינו מקבל טומאה ומתנן במקום מים מלוחים אי עבוריס על שמשקים מים למים ממלאו אלו זרועים ומתוברים למי מקום ובטלו אגביהו וטהרו ואין טהרה במקום לשום אוכל ומשקה אלא למים אבל ולא בחורת מבילה אלא בחורת זריעה : אבל לא מטבילין • שאין מתנין אותן בכלי עץ טמא

אבלו • אם שאבל אותו חבשיל שבשל מערב שבת : סומך"עליו • לשון הר"ב אותו חבשיל שבשל מערב שבת פחות מכזית • בין לאחר • בין למאה • ואם סחמיל בעשתו ונאבל ערובו אם שסחמיל לאכרייתא לאו לחייס הוא • ונ"ל דס"ל לאבי שיטיא לאכרייתא לאו לחייס הוא • ונ"ל דס"ל לרבי הר"ב לומר שיטו מוחברים ישראל בטומאת נבילה • אבל בטומאת מת ו"ן) ברגל • לשון רש"י • ונעשית אתה לא אמרינא אתה לא"א לומר שיטו מוחברים ישראל בטומאת מת אלא אמרינא אתה לא"א לומר שיטו מוחברים ישראל • טומאה קלה לא כ"ם שאין ישראל מוזהרין : המחוברים כתיב (שם כ"ה) אמור אל הכהנים בני אהרן ולא ישראל • טומאה קלה לא כ"ם שאין ישראל מוזהרין : בשבת • פי' הר"ב דשבת הנקט הכא לאו דיעך כתן לבית הלל וכו' • ובים אל שלמה כתב דדוקא קאתי בשבת כלי לטהר עצמו ברגל : ואדם בשבת • פירש הר"ב הגראה כמיקר וכמלטנן ורוחן לתענוג • ואפילו אם טובל במים הרוחים לפעמים אדם מיקר עצמו במים הרוחים ובימות הגשמים ליכא למימר דמחזי כמיקר גראה כיורד לרחון לעצבת טיט ולוחה שבגופו • גמרא • וכתב ב"י סימן שכ"ו שצריך לומר שאפילו במים הרוחים נמי אדם עשוי לרחון לעצבת טיט ולוחה ע"כ • ובלבדי הרמב"ם יש לי מבוכה גדולה שבפירושו לסכא מפרש הר"ב דטעמא הכליס אסורים לחזחי מצא ורבא אמרים בגמרא • וכך כתב בחבורו שכ"ג מה"ם • ואלו בפרק ד' מהלכות י"ט כתב טעמא הכליס אסורים גזירה שמא יהם לוקח מלטבול • ויבא לידי חקלה כדאמר רב ביבי בגמרא ואיכא ביניהון לפי ע"ל לענין טבילת כלים חדשים • דלהסהת ליכא הסהא אלא שייך חקלה לגבייהו דאין מסחמסין בהן כל עיקר על שיעבלו • ואלו לחקון מנא איכא • והמגיד נם הכסף משנה לא הערים בזה ולרין עיון • * ורא"ה בספר יש של שלמה סימן י"ט שמסיק דאף לרב ביבי אסור להעבילו כלים חדשים משום שמא יבשם ויסחמס בו • ודבגמרא דאמר תניא כוותיה דרב ביבי לא דאמר שהטעמים האחרים לחויים • אלא דאמר דאף כלים חדשים אסור לטבול שמא יסחס * והסיק דאדרבה ע"ם שהאריך ומאמר מהי עוד דאיש מלמסדר [סס"ם] טעמא דרבא אחר חכמת כוותיה ש"מ דתניא כוותיה מימו עיקר לענין טעם הבטיון במשנתינו :

ג שמשיקין את המים • פירש הר"ב ממנא מכן כלי אבן שאינו מקבל טומאה עיין לקמן • ומ"ם ומתן במקום מים מלוחים כו' דאלי"ה למה לי להמיקם כיון שיש לו כלאו הכי מים יפים לשתות וכמ"ם הרמב"ם : אבל לא מטבילין • פי' הר"ב שאין מוחפין אותן בכלי עץ שמא שצריך שבילה כו' וכן לשון רש"י • ומשמע דאלו בכלי עץ שאינו טמא רשאי לטלאותן ולטבלן בו יש"ש אלא דן :

ואע"ג לסאתא מקבל טומאה מסמים • הך טומאה ליתא אלא מדרבנן • וגם בטמא בי"ט עצמו • וקי"ל דבחל מקני גווני מוחר לטהבלו ביום טוב • כלאיתא בברייתא ופסקה הרמב"ם פ"ל מסלכות י"ט וקשיא לא"כ פריסה גבי הסקה למה לי לפרושי כלי אכן שאינו מקבל טומאה • וכן הוא בברייתא בגמ' אפי' כלי עץ נמי ומשעמא דפריסה • י"ל דז"ל כלי עץ טמא אלו דטמא בלאו הכי מים • אלא דעבסיו מחשמא • ומש"ה הוא דקרי ליה עמא וטעמו כלכחבו סתום דאין לגרוסה שומא לכלי בדים כלי שיבילו • דלוקא בשנטמא כבר בולל הטומאה הוא דמטבילין אותו • אבל אסור לטמאתו על מנת להטבילו בי"ט • והרמב"ם מפרש נמי בכלי עץ טהור ועבשיו מיעוצ ע"י הים • אבל כתב דאקנינהו בשבת מיירי • ואיכא אוקמתא הכי בגמרא • וגם התוס' כתבו להסיא לי אוקמתא ניחא :

ומטבילין מגב לגב • בריש פ"ב מי הטבילו כו' • לדרוך דתיס כו' ומגלך לדרוך עבים כו' וכן לשון הרמב"ם • ונראה לגרסתו בברייתא שבגמ' כך היא • כלה מגב לגב הרולם לעשות גתו ע"ג כלו • וכלו על גב גתו • ולא כרש"י דגרסה כלו בכ"ף כלקמן ועצמא לגרסה ברייתא ובתרי גווני ולא בשמן או יין • משום דלא שכיחי • היינו מגלך במסקה אחדיוסני עבילו שמיין בפ"ב דתרומות ולשון גב הסמוך אצל מעשרות כ"ל שהוא מלשון ולחשוף מים מגבא דיסעים לי י"ל וכלו על בכים לא מלאו מים ליהמים ל"ל ג' על הם הפרירות הסעיפים מתחת הבל וסגת לגוב הם הין וסמוך *אבל לפרש"י לקמן יש לפרש כמו ממוקא לגוקא שסגב הם הוא לגוקא מסא :

ומחבורה לתבורים • פי' הר"ב מחבורת פסח כו' • כ"פ רש"י • והך עבילה לא מחיא בשום לובחא • וכ"כ רש"י שא"ל לאזור ולטבול • אלא שילבא לסתאיר על עצמו • ומש"ה מותר לטבילה שא"ל היא • ומיהו אינו לעבעמים שכ"כ ג"כ מגב לגב מגת לבל כלומר שמגלך מגת לעשות בבל וטבילה שא"ל כיא ע"כ • אבל הר"ב לתפס גירסת הרמב"ם כמ"ש ה"ל לפרש בסך סיפא כמ"ש הרמב"ם מחבורת אכילת חולין לתבורת אכילת מעשר שני • א"נ כמ"ש המגיד בשם ר"ח מחבורת תרומה לתבורת שלמים וכ"ת לשר"ב קשיא ליה לא"כ היינו דיש לדלילים נמי מי ניחא • להא כוש זו ואל"ל זו :

ד ואין סומכין עליהם • כתב הר"ב ושום מחמת בבעלי חיים • ותמן (במשנ' ב' פ"ה) אין רוכבין ע"ג בהמה רש"י • ושא לקאמר לבבל כתו הים סוגך • בתגיגה פ"ב דף י"ו דלייק ליה מינה מלאין סומכין בי"ט : ובית הלל אומרי' מכ"אים • פי' הר"ב שלמי חגיגה ושולי ראייה • וכ"ב הרמב"ם וכ"פ בפ"ב לחגיגה משנה ג' • ובגמ' נמי מחלוקת בשלמי חגיגה לסתוך כו' יחדלא מהרתי מקנו לה"ם שלמי שמחה דתמן במשנ' ג' ל' פרק קמא לחגיגה • הכא נמי חובת הגוף הוא • ובברייתא' שלמי הבאי' מחמת י"ט בי"ט בשא"ל וכו' ופירש"י מחמת י"ט חגיגה לשמחה • וכן הרמב"ם בפ"א מהלכו' חגיגה פתח עולו' ראיה ושלמי חגיגה ושייה נמי בשלמי שמחה : ועולות כתב הר"ב עולות ראייה אבל נדרי ונדבות ל"ה אין קרבין כו' • הגאון ואין זמן הגיגה ושייה נמי בשלמי ראייה נמי יש לכן חשלומן כל שבעה (כלתמן במשנה ו' פ' קמא לחגיגה) שרו בה שאל יאכם • ולא יקרבוהו בשאר הימים והגן (שם) עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריות • וכתב מפרש לקמן בברייתא רש"י • ומ"ח אף על גב דלא זמן עבבינ יסא רשאי לשוחטן סולא"ל ושבעלי אוכלים ממנו גם הסכמים ומגלא שבל הבשר מאבל • וי"ל כמ"ש הרוש' פ"ג סוף דף כ"ז דעיקר הקרבים בשביל גבוה וכתבי ובעלים מבל נשיה קא זכו : ומומכין עליהן • הם ל"ל מכף לסמיכה אחיטה ומדרשאי לסביאן הבשר לסמוך והרמב"ם כתב בפ"א מהלכות חגיגה • אע"פ שהמיכה אינה מעכב (כלתמן פ"ב דמנחות משנה ח') לא נזרו עליה משום שבות : ה לרגליו ס"ה לפניו וידיו ולא נקט ואפשר לגרסותא נקט לגרמן הרגלים בתגן הוא דבר שנה לבל נפש בדלקמן (משנה ז') יוהר מפניו וידיו סכן פניו וידיו

רגליה

וב"ה מתירין • לתוך שהותרה הבערה לצורך אכילה הותרה גמי אלא לצורך אכילה כדם בם לורך איזו אכילה • ופסק הלכה לתיין הסותמו ב"ש רותן בהן פרי ויין רגלו • אבל לא כל גופו לגזרו ר"ע מטו שבת • ותיין הסותמו מערב י"ט רותן בהן כל גופו ביום טוב : ו אין טומנין את הסמין • ביום טוב לשבת • הסכלי ב"ש • אין אופין אלא אם כן עירב בפת : ואין מכבשין אלא מ"כ עירב על הקבשיל • ואין טומנין אלא מ"כ סיר לו תתן טעמים מערב ר"ע • וב"ש סברי לאופין ומבשלין וטומנין על ערוב של תבשיל בלבד • ומיהו בגמרא מוכח לב"ה נמי בעינן פת ובשר וכן הלכה : ואין זוקפין את הסמורה • של חוליות שנתפרקו חוליותיה אין מחזירין אותן לסדר בכמנס ויש בהן בכלים • וב"ה סברי אין בהן בכלים : גריצין בקרות עבות : אלא רקיקין • בקרות דקות הסכרת ב"ש • אין אופין את המרובה ביום טוב משום טרחא • וב"ה אומרים אופין את המרובה בי"ט • שהמן הספת המרובה היא נאפית יפה : וחרי • עשה בגולם הנאפית על גבי גחלים משו' לבעיא היסק גחל' שהגחלי' הולכות ועומדות • וטרחא מיכא • ואין הלכה כר"ג בכל מה שמתאיר בלבדי בית שמאי : ד מבטלין בין הסעודות • אלו הלין הם • הרגילים להסב ולאכל על גבי מטות • ומפני הסיא מקום מועט • לא תיישבקיא יפה נוחות • בלחיישבן גבי בית • הסאת בחול • ולא"א אלא יפה הם הם גוחא : מונחר • לבנות על גבי גחלים לחרות בם אבל לגמר את הבלים • דברי הכל אסור : מקלס • כרעין ובני מעיו תלויין חוצה לו (בלמו) כשאינו ויו עושה זכר לפסח • לכתיב ביה (שמות י"ב) ראשו על כרעיו ועל קרבו • מקולס כגבר זה הבלי זיניו עמו חרגוס וכתב נתחת וקולס לנחתא • ורמב"ם פי' מקולס מבובל לי קלוס : וחכמים אוסרין • בשלשתן • בכול מסוס אשווי נוחות • ומונחר מסוס אלא מורך לבל נפש הוא • שאינו אלא לתפילים • ולמשוגעים • ונמי שריחו רע • מקולס מפני שנראה כאוכל קדשים בחוץ • והלכה כחכמים :

ח פרחו

אלא אם כן ראוין לשתיה • וב"ה מתירין • עושה ארם מחרודה • ומתחמם בנגדה : ו שלשה דברים • רבן גמליאל מחמיר • בדברי בית שמאי אין שומנין את החמין • ביום טוב * לשבח • ואין זוקפין את הסמורה ביום טוב • ואין אופין פתין גריצין • אלא רקיקין • אמר רבן גמליאל מימיהן של בית אבא • לא היו אופין פתין גריצין • אלא רקיקין • אמרו לו מה נעשה לבית אביך • שהיו מחזירין על עצמן • ומקילין לכל ישראל • להיות אופין פתין גריצין • וחרדי • ז אף הוא אמר שלשה דברים להקל • מבבדין בין המטות • ומניחין את המוגמר ביום טוב • ועושין גדי מקולס בלילי פסחים • וחכמים אוסרין :

ח שלשה

רגילים יותר לרחון בגון : אלא מ"כ רחויין לאתים • ומיירי בגון שאתה מסן ומרבה לרחוץ רגלין • לאלתר"ס סא לית לבו לב"ש מחוך • וסבי ליתא בסיא ברוש לבי"ש לריך לסאת מהן • כתב הרא"ש מתוך מ' • כאים הבו טרף היום הגלה • עיין בתוס' ה' פ"ק: עו"ש • אלא מלורה כו' • וב"ה תקני לה • כלאיתא בברייתא : ורבן גמליאל מתיר כלבדי ב"ש מע"פ הסא היה מרע סלגי המ"ב מרבים בגמרא • ואין בתוס' סלגי מחירין מהם לאין בכלים • ואינו חייב • אלא אם עושה מלאכה כגון מתחק • או מתחך • או אורג • או חופר • הסן מבוה מלאכה לעצמן • אבל חורת חוליות • אמין בהן אלא מהם בוהם אין בהן אלא בבית ואסלים • רש"י • * ופירוש זוקפים • עיין במשנה ו' פרק ג' לעליות :

גריצין פי' הר"ב בכרות עבות ול"ל פת מרובה כו"ש לקמן אלא לסבי קרי לה עבה בבריתא ומפרשים בגמרא • לקרי לה עבה מהם לגפיסא בלשא • אי ממי בתמרא לסאי תנא פת מרובה פת עבה קרי לה • וז"ש הר"ב ואין הלכה כר"ג • וכ"כ נ"כ במשנה ו' פ"ג לעליות • ובפי' הרמב"ם יש סתירה • הכא כתב הלכה כרבן גמליאל • ובעליות כתב לאין הלכה כמותו בכל • וכ"פ בפרק שלישי וכיבוי מלכות ו"ט : *וחרדי עיין מ"ש שם בעליות :

ז מבבדים בין המטות • כתב הר"ב מפני הסא מקום מועט לא חייס כיוכתב הר"ן וכי היינו מי מיסרי הוא מוח עפר ממקומו • אינא למיר לעלטול מן הכלי על יהי לבר אחר מהם כבול • כהם ר"ט הסיר הסו ע"כ • ומהלי טעמא נמי לא אסרו לבבל • כהם קליפות ועצמות • לא חזו אפילו למאכל בהמה • לאסרי בת הלל לעלטול • הגי"ש הרי"ב הפ"ג הלכה • ובפרק המגיע כתב הר"ן • בהם הרשב"א • טעם אחר בהם המילי להם בגרף של רעי וכן כתב בהגהו הגיגל פה"א מה"ם : המוגמר עיין במשנה ו' פרק ו' לברכות : * ועושין גדי מקולס • פי' הר"ב וכו' עיין במשנה א' פרק ז' לפסחים :

וחכמים אוסרים • כתב הר"ב וטעמא לבבול אמא יהוה לבבול אמא יהוה • ולא הי בבלל הא לר"ש • לאמר דבר אין מתבטל מותר • לקי"ל הכי • כמ"ש הר"ב במשנה לקמן • ומה הלשון כתב המגיל פרק כ"א מה"ש • ובפרק ז' לשבת לף קכ"ד ע"ב • למולה ר' שמעון בפסק ריש ולא יומות • לאם כן איסור לאוריתא אינא • כמ"ש הרמב"ם ברים ה' שבת • וכבר נתבאר במשנה מ' פרק ה' לפסחים • לאינו אלא שבות • וכ"כ התוס' שם בהלכה • לעל כלתך כבול לאו מהוא פסיק לישיב הא • ואע"ג

הר"ב ד"ה • וכ"ה כו' ופפת הלכה כו' והסתתו תתי"ן רוחץ בהבל בשר כו"ל ע"ש • וכ"ה ע"ש ותמיה • רמ"ל דאסור בכל אופן • עוד וכרא"ש :

הר"ב ד"ה ופרסים לי' הלכה כתבים • ע"ל וכ"ב בב"ש • פי' הלל"ש ותעין • ותקי"ל ותקי"ב :

הר"ב ד"ה ד"ה אלא רקיקין • הסמוכן שפת תרגמ' כאלה תלה עב"ל ובפי' הרא"ש בתן לבל יתגמ' הגיגו עליו לה מין צריך לאסור בלא • ריש לבבן לשפה בלא יתן ואינו עדהה בלא אתה יוהר מהה"ר • לי"ל ע"ש :

מהגהה"ש ג"ל :

תוספות הרשים

הר"ב ד"ה אף לא כו' ואין הלכה כרא"ש עכ"ל • כו' כ"פ בס"ע מ"ת תקכ"ג דיש"ו חכמים שכתבו כו' אבל אין הגרדין כו' וכמ' תקי"ד אין שתקון בהלכה בלי הרבה סלבן ולענין הכתוב אלא לר"ה בין לגוי בין לשאור לכל נטירותא יתירה תשובה כס"ס: חי"ש ד"ה מיי' ודאי לעריך כו' ואדי דיקדוק אוזר ויש אצלינו כו' עכ"ל ול"ל דאין דאי' אבלו אבל הא כ"ם אבל חדש יותר כ"ג לשלת מהא כרה"ר • ודע חצרותיה"ם ומ"ג אחוי טעם דאין אוכלין ביום ראשון ש"ג בפרק ה"ב בי"ט ומוד"ל ארי' וציין ח"ת כסי' רי"ן ס"ק י"ב ובסי' הנ"ל ס"ק ה' תרלא סדרים: נכתים: יומהורים"ת ז"ל:

ר"ע מברטנורה ביצה פרק ב תוספות יום טוב קבה הרשים

ירמאיתם שכתבו יש לחוש • אבל אין לחריך • מ"מ חזינן דס"ל דלמן פסיק ריסים סגא ואפ"ה מסקינן לאסור כמ"ש שם בשמם • אבל איינו טעמא מפני דקרוב ביומר • ולתני לילי אשמוני נומוס הלכך סחמירו ונמרו • ז"ל סתו' דפסחים אף על גב דרכון סרי לכתחלה לר' שמעון • בכבול אסור למשוי כיס גומות יותר מרבון:

ח פרתו יוצאת כו' • עיין סוף פ"ה דשבת ומ"ש פרי"ב לגוי וכ"כ ג"כ בסוף פ"ג דעירובין • אבל בסוף פ"ה דשבת כתב בין לגוי בין לשאור לכל נטירותא יתירתא ומלוגמ' דאמורמי הא שם בגמרא וכל הפוסקים פסקו כמ"ש לעיל במסכת שבת:

ומקרדין פירש הר"ב מתכבין ומגרדין מלשון ויקח חרש להתגרד בו • ולאיוב ב' ח' והגיגל מתחלף בקו"ף שהם ממוצא מ' גיר"ק • וכתב הר"ב ואת"ג דעביד תבורה • וכן לשון רש"י בפי' המשנה: אבל בגמרא פי' מיסן הקחשא [לחבורה] בקירוד אותא • ונימוקו עמו דעסיק ריסא מולה ר"ש כמ"ש לעיל • ומיסו הקשה הרא"ש מסא לתנן במשנה ג' פרק ו' לגזיר הגזיר חופף כו' אבל לא סורק • פי' במסרק לסי פסיק ריסא לתולש שער (וסי כנוזה בלתנן סוף פרק י' לשבת) וכתב שלריך לסיות אבל הים עשוי כעין שלנו • ולא הים תולש את השער • אבל שלנו ולאי אסור • ע"כ • ובשם ר' ירוחם כתב הב"י סימן תקכ"ג • לאפי' בשלנו מיתר • אע"פ שמיסר שער מאחר שאינו נשמט לא הוי פסיק ריסא • ולא דמי לסורק שער שהוא נשמט ע"כ: ביום טוב • מלאיכתריך לאתני בי"ט • ס"מ לבבא קמייתא • לסיינו פרתו כו' לאו ביום טוב • אבל בשבת • וכן פירש רש"י וכר"ן בשבת • ומכאן נראה לי דאים גמורה לאלו שבתות בסמוך בי"ט • שבביאה בית יוסף בסי' הל"ם • והוא ז"ל חתר עליהן מגא לסן וסרי דקדוק גמור ממשנתינו ואל תשיבני ממתניתין לעיל • לתני נמי במלינתא ביום טוב • לשאם משום הבסיפא לאלטרך לפ' בלילי פסחים • הלכך קיים ותנא במלינתא [בי"ט] דעד שתא בכל י"ט עסקינן • אבל הכא למאי אלטריך למתני כלל • הא כולם מכילתין בי"ט עסקינן • ותיובתא לאלו לאמר שביתה בסמוך אסור גם בי"ט • כמו שכתב בבית יוסף והטור בסי' תקכ"ב מכלל • שפי' לריסא המתיחין ב"ט • ובטעם שאין שביתה בסמוך בי"ט כתב ב"י בסימן תל"ם • משום דלא הוי בכלל לא תעשה כל מלאכה הנבי י"ט • אלא שארבעים מלאכות ותולדותיהן • ושביתה בסמוך אינו נהשב • אלא לאו בפני עצמה • למען ינוח שארך וגומר: ושוחקין את הפלפלין • עיין בסמוך בי' פ"ה דבכורות • המלה ארמית היא • תרגום לסתגרל בו לאתקרלפה ביה • ערוך * ובגמ' דפסחים פ"ק דף י"א מ"ש גבי תמן דגזור דתם במשנה ג' ומ"ש גבי הרלוף דלא גזור • לאם בלחם מיתלף קירוד בקרלוף לא מיתלף:

ט ומשום כלי מתכות • כתב הר"ב משום לפויה שתחתון שהוא של מתכת מסייה רש"י שהוא עקר וטעון בעל אלור • ומנוקן עמו • דלא תקשה ממשנה ד' ו' פרק י"א • ומשנה ה' פרק י"ל כלים:

וגמשום כלי כבדים • לי הר"ב אמלעית מקפת את הכבדים • וכן לי רש"י • ונראה הרלה לומר האמלעית היא הכבדים • אלא לפי שיש לה בהכרח סובב המקיפה אסבדים לם בשאי ליסבא ומ"ש הר"ב משום כלי אריג • כלומר בגד הכתיב בתורה שהוא ארוג • ומ"ש ואפי' אין הכבדים של מתכות כו' • דאלו היא של מתכות • ולאי טמאה משום פשוטי כלי מתכות • כ"כ רש"י כלומר אע"פ שהכבדים אינם יכולה לקבל כלום: • עגלה

ח פרתו יוצאת בדלעת שבין קרניה • לגוי • ואמרו חכמים משאור הוא ואינו תכשיט לה • ולא פרתו של רבי אלעזר בן עזריה שיהם אלא של שכנתו • ועל שלא מיחה בה • נקראת על שמו: ומקרדין ביום טוב • כמין מגרס קטנה של ברזל • שניים לקות ומתכבין ומגרדין בה בשמחה • ואע"ג דעביד תבורה: בדרכים שלהן • קטנה העשויות לכך: מקלפין • במגרס של עץ שניים גסות • ואין עושין תבורה • אף לא מקלפין • דגזרינן קלוף אטו קירוד • ואין הלכה כרבי אלעזר בן עזריה בשלשה דברים הללו • אלא במקרדין את הבהמה ביום טוב • מפני שע"ש הבורה • אבל מקרצפין • וחכמים אומרים אין מקרדין • אף לא מקרצפין: ט דרחים של פלפלין טמאה • משום שלשה כלים • משום כלי קבול ומשום כלי מתכות • ומשום כלי כבדה:

י עגלה

עגלה העשויה לשמוק לקטן ומיוחלת לו ליסב עליה: טמאה מדרס • אם היה קטנן זב נעשית עגלה אב הטומאה • ונטלת בשבת • לחורת כלי עליה: ואינה נגררת בשבת: אלא על גבי כלים • על גבי בגדים מפני שעושה חרץ בקרקע • ותופר חייב משום חורש • ר' יהודה אומר כו' • תרי תנאי נינהו ואליבא דר' יהודה לתנא קמא מני ר"יהודה היא דלתני לבר שאין מתכוין אסור ולתנא אמי תנא מתריתי • ואמר אלא אסר ר' יהודה בעגלה של קטן מפני שהיא עושה חרץ בשלוכה • על ידי חפירה • אלא כובשת הקרקע ונלוס מתחתיה • ונעשה עפרה נמוך • אבל אינה מזיזה עפר ממקומה וכבר אפסיקא הלכתא כר"ש דאמר גורר אדם מטה כסא • וספסל • ובלבד שלא יחמין לעשות חרץ:

פרק ג אין לחן הגיס • אף ע"ג דשחיטה • ואפיה • ובשול • מלאכות מלאכות הן והותרו לצורך י"ט • דיהא דמיא לקלירה וקלירה לא הותרה בי"ט • ביבריו של הגיס • הן בריכות של מים שהגלגלים שם: ביבריו של מים • קרפיפות מוקפין גדר סביב ומכילים שם מיחה • ויולדות ומתגלגלות שם: ואין מפנים לפני הגיס מזונות • לאפשר להם בלא מזונות • ואין מזונותן עליך: אבל לחן חיה ועוף • המוכנים מאתמול: מן הביברי הקטנים • שאין מחוסרים לילה • ורבן שמעון בן גמליאל אומר אם תנא קמא אמר אלא לפרוס • כל המחוסר לילה • שהריך לבקש תחבולה כדי להפסו וכל הרחיב בחדרי ומטי ליה בחד שהיה לא הוי מחוסר לילה • ואי לא • הוי מחוסר לילה: ב ומעשה בעבו"ם אחד • חסורי מחסרא והכי קתני • ספק מוכן אסור • ורבן גמליאל מתיר • ומעשה בעבו"ם אחד הוא ואין הלכה כרבן גמליאל • אלא פירות ודגים שהוכלו בי"ט • ספק

ספק

י עגלה של קטן כו' • כתב הר"ב ומיוחלת לו ליסב עליה • וכ"כ רש"י • וכתבו התוס' דלא נהיר' • דמאי קמ"ל פסיעה הא אין לך כלי מיתחל גדול מזה • לכך נראה לי לסייעו' כלי שעושין לקטנים להתלמד להלוך • והיא עומדת על שלשה אופנים • ואוחז בו בידין והיא מתגלגלת לפניו • עכ"ל • וכהביריס' מוכח בהדיא בגמ' • דאמרינן עגלה כו' הא סמיך עליה • ולרש"י [וסר"ב] הא יושב עליה מבעי ליה • ועוד דלא הוה לריך לפרושי כלל • וכן הטעתיק הרמב"ם בפרק מסלכות גוים שהרי נשען עליה • ולא כתב שהרי יושב עליה: ואינה נגררת • לשון הר"ב בשבת • וכן לשון רש"י • ותמיהני למה לא לפרושי הכי: לאי משום לתנן ונטלת בשבת • התם דבוהא קתני לאפילו בשבת • נטלת אבל באיסורא הוי דבוהא לאפי' בי"ט אסורה: מפני שהיא כובשת • פי' הר"ב מפני שאינה עושה חרץ כו' • ואיכא סבר • פעמים שאין האופן מתגלגל והוא נגרר וחופר • ואיכא סבר לא שכיח הכי • רש"י • ומ"ש הר"ב וכבר אפסיקא הלכתא כרבי שמעון • לעיל במשנה ח' • ועיין מ"ש שם בבבא מקרין:

פרק ג אין לקין הגיס • פי' הר"ב ליה למי לקלירה וקלירה לא הותרה בי"ט כבר כתבתי במשנה ט' פ"ק • טעמא דטחינה • וסיינו נמי טעמא דקלירה לפי שאלה עשוי לקטר כל שהן ביחד • ולמי לעובדא לחול • וכן ליה אסרו שפעמי שתעלה במלוקתו דגים הרבה • ולמי לעובדא לחול • הרא"ש: רבן שמעון בן גמליאל אומר כו' • כתב הר"ב לאתי לאפלוגי אתא כו' • וכ"כ הר"ן בפ"ו דכתובות במהניתין ד' דרשב"ג הכא לאו לאפלוגי • וטובא לכוותיה • כמ"ש בסוף ביכורים • ולפי זה בדגים לעולם אין לקין כו' דלתה"ה למה חילקן • והטעם מפני שהם מכוסין מן העין • כמ"ש הר"ב"ל בפרק ב' מהלכות י"ט • אע"פ שהוא אינו מפרש דלאו לאפלוגי

כו' • ויש לשני הפירושים פנים בגמרא • אלא שאין להאריך בזה:

ב לא יצול מהן בי"ט • לשפה מוכן אסור • כמ"ש הר"ב • וטעמא כתב הר"ן בפרק שואל • משום דכל שיש בהאוהו מין במחובר דרכן של בני אדם לנקוט אותו ביומו ולא מבערב ע"כ • ובפ"ק משנה ד' כתבתי טעם אחר בשם הגאון ז"ל • ואע"ג דמשמיטו שהמה קתני בי"ט • ולא תיקה בין ראשון לשני • מ"מ שסיים הר"ן להחיר בשני שא"א שיבא לפניך שפה מוכן ביום שני • אלא בשני שפיקות שהיום עצמו שפה קדש • כיון דאתן לא עבדינן י"ט שני אלא משום מנהג אבתיו • וכי היכי דלדלגו שפה • ס"ב לילון • ושפה שפיקא אית לן למשריה אפי' בדבר שיש לו מחירין • ועיין במשנה ב' פרק ד' דהוכיח כל הנוים כו' • ומ"ש הר"ב בהיסור לקיטה פירות • לפי שלקיטה דומיא לקלירה • בטעם שכתבתי ריש פירקין ומתב שם הר"ן • ואף לקיטת פירות הנפסלים כחותים ונעבים אסרו • לפי שהלכו אחר רובם של לקיטה ע"כ • וכאן לא התנה הר"ב שיהא בשביל ישראל • כלקמן בתחום • משום דכל שבמחובר יש בו משום מוקלה • ומש"ה אפי' תלשן לעצמו אסורים • וכן כל שייך בו איסור מוקלה

תוספות הדשים

בד"ה ד"ה ומיהו סכיתתו ט' ואין הלכה כר"ע ובי"ט כש"ע סימן תנ"ח ס"ו. ובהר ע"ז שם דאפילו לאחר שכולו אינו אוכל דברים אלא לבד כדרוש ולרוך לאחל תחנה כזית: ב שהרה בשדה לא יחוש ר"ל ג"כ (שם)

מוקלס אסור לו להמות בי"ט ממלאכתו של סעכו"ם • אע"פ שעשאם לעצמם • ועיין סוף פי"ו דשבת • לסתם נמי אסור לשמות בעצמו • וכבר כתב בית יוסף סי' תקי"ז סא לא נגע • (ת"כ י"ל דמירי שעשאם וכבכם כבר פי' שם שכבם חלקה • מנסר או לוח שכבר סוכן ליושב • או לשכב עליו בשבת • ולא מוקלס • כך נראה לי • ולפי מ"ש למירי הכא כשלקחן לעצמו • אתא שפיר ממי לא סלריך הר"ב לסמתן לערב בכלי שיעשו • משום לרוץ שאין האיסור אלא משום לסוקלס לכל ישראל • כשלא היום שכבר עבר איסור מוקלס • אינו אסור כלל משום מעשה סעכו"ם • אלא מותר מיד • כלחזון בהגהו לסוף פי"ו לשבת • שאפילו בשבת עצמו לא אסרו לשמות ממעשה סעכו"ם • כיון שאין בהם מוקלס • וכמ"ש • וכלתנן נמי בשביעית במשנה ה' פ"ב דמכשירין לענין מרחץ • וכ"כ הראש • ואם לקנן בשביל ישראל זה • אם מותרי לישראל אחר לערב מיד • יש מחלוקת בין הפוסקים • כמ"ש בי"ו בסימן תקע"ו ולחמי לא באתי אלא לפרש דברי המגי' ופירושיה • ומ"ש הר"ב ודבר מוכן שבת מחוץ לתחום • בולמי בא מחוץ לתחום מיירי • והספק פירשו במשנה ו' פ"ב דמכשירין ואסור זה • פי' הרא"ש באכילה • אבל בטלטול שרי • לכיון דשרי לישראל אחר באכילה • אין לו דין מוקלס לאסור בטלטול וטעמי דאסור לבל בני ביתו כתב המגיד בפ"ב מהלכות י"ט • דאלעתייהו נמי סביא כלא"ו בפרק בכל מערבין (קף מ"א ע"א • כל דאתא לבי ריש גלותא • אלעתא דכולהו רבנן אתא) וכטעמא דמותר לישראל אחר • מה שאין כן בשר שהלליק העכו"ם בשבת ישראל • לתכן סוף פי"ו לשבת • ולא חלקו בינו לבין חבירו • כתב רש"ל דר"ל דגבי אסור תחומין דרבנן לא אתמור כולי האי • ולין אם אחרוהו על זה • טעם אחר כ"ל • דחון לתחום אסור • גזירה שמא יעלה בשבילו • והבא בשביל זה • מותר לאחר • דליכא למגזר דיש שאינו מכירו • ע"כ • ומ"ש הר"ב דמותרין לערב בלו"ט שני • עיין ריש פ"ק מ"ש שם • מותרין הן • בטלטול • ומיהו באכילה מודה לאסורי • וסכי אתא בגמי • הר"ן וא"כ ת"ק דפליג עמיה בטלטול מיירי • וז"ש הר"ב וכל שאסור לאכלו אסור לטלטלו • לא משום דגזר שמא לא יחיירנו אלא באכילה • אלא שבא לערב כל לילי שבת מוכן: ג אלא א"כ יש שמות ביום לאכול • ליטא המתיתין לייקא • לאע"פ שאינו אוכל כיון שהיה יכול לאכול שני • דהא אמרינן הואיל (כלפסח הר"ב במשנה ג' פ"ג לפסחי) ב"י סימן תל"ח בשם רבי ירוחם: * יש שמות ביום כו' • וז"ל הר"ב אא"כ יודע שיש שמות כו' • ולא ידעתי מה הוסיף בפירושו • על לשון המשנה • לתיבת יודע שהוסיף • הוא לא לא אמר שגרשתו כמו שהוא בסדר המשנה דבירושלמי • וכן הוא בספר הרא"ש • אא"כ יודע שיכול לאחר לא אמנה מבע"י • אבל אי לא הוסיף כלום אם"ש שיש שמות ביום ג"כ לא לא אורך שזה בתבעוד יום שבמשנה [ירושלמית]: *רבי עקיבא אומר אפילו אם אין מ"ש בזה בסוף משנה ו' פי"ח דמגילות: במיטה וכמוטה • פי' הר"ב בשני בני אדם • משום לאוסף אחת • כ"כ רש"י והר"ן • ואין לרוגם לומר שהאדה נוסף במוטה • והשני במוטה • אלא שהנים נושאים במוטה בחתה • או במוטה • וכן הענין הרמב"ם בפ"ה מהלכות י"ט • ועוד שיטון תל"ח • במוטה או במוטה • אע"פ שהם לא יכירו אם בשנים או בחתה • ומלשון הרמב"ם לריש פ"ה נראה שהיתר הנשיאת מוטה בחתה ול"ל דהרב"י הכריח פירושו • ממה שאמר גבי מרגלי (במדבר י"ג) ויאחזו במוטה בשנים דש"מ לשתם נשיאת משא שבמוטה יש בשנים ובגמי' פ"ה דשבת קף ל"ד ממשמע שנאמר במוטה • אני יודע שיש בשנים • מת"ל בשנים • בשני מוטות • מבואר ויותר לשתם מוטה בשנים כשאת המשא שעליה • וא"כ כפרש"י שם דלייק מוה שאתו למשמע שנים מ"מ אחי שפיר הכא • דמלאתר שכתוב שנאו שנים במוטה • ס"מ שכן היא נשיאת משא שבמוטה • וז"ל רש"י בר"פ לקמן • דדרו ברגלא לדרו בחכפא [בגמרא ל"ל] יש אומ' בי"ט בשני בני אדם • במוטה על כתפיהם ע"כ שסובר שכן דרך נשיאת המוטה וזו תשובה לדברי הרא"ש • שהביא ראיה ממוטה של כפרים דו"ק * ולפי לאו ממוטה עצמו משמע שהוא בשני אלא דוקא מלבתיב בקרא ונשאוהו • כלבדי הרא"ש • א"כ תנא דמתניתין לשתמע קתני במוטה • ולא הוכיר בלתומו שוב מלה לשתמע מימים הבשנים • מהיכא שנעשיכן הש"ל דוקא בשנים • ופרי מוטה של כפרים

אינו

תוספות הדשים

משנה ד'

פס"ע מי' תל"ח ס"ע בפסק כר"ש אבל אם טולר בחומו ונער ורא"כ ר"ע בשמ"ל עכ"ל מי ויוסיים הר"ש אם נפל לכור אסור להעלותו • אלא עושה לו פרגשה בתקונו:

ד' בכור שנפל לבור • בכור בעל מום שלא הראהו לחכם • מערב י"ט מבעוד יום לתחילה • ונפל לבור בי"ט • ורא שמא ימות שם: ירד מנמתה • שבקי לסתמין בין מום קבוע • למום עובר: ויראה • מום שהיה בו מתחמל • אם מום קבוע הוא: יעלה ויחבוש • המום מוקלס ליכא למתחמל לעתיה עליה: ואם לאו לא ישמוט • ס"ל • אם לאו מום שהיה בו מעי"ט: לא היה קבוע • אלא היה נעשה בו מום קבוע • אפילו עבר והעלהו לא ישחוט • ולא אמרינן מתחמל הוה לעתיה עליה • וכיון שיש בו עכשיו מום קבוע נשחטיה • לשמואל והמום של מתחמל לא היה קבוע • מוקלס מתחת איסור הוא: אין זה מן המוכן • לאו משום מוקלס אסר ליה • לשא ליה לר"ש מוקלס • אלא מפני שמתירו בי"ט • ס"ל כמתקה • ומלאה כלן ליה • לגזור ביום משום שבות • וס"ק אין שהרחו סיתר • ואינו מוכן לשיתה בשר • ה בשמה שאתה • בבשמת קדשים מיירי כלהני עליה • ועל שאלה שאתה • ובשמות קדשים שאתה אסורים בהנאה ומעונה קבורה • הלכך לא יזיזנה ממקומה אבל בשמות חולין מתחכין אותה לפני הכלבי • וה"מ שהיה מסוכנת מתחמל • לעתיה עליה • אבל לא היה מסוכנת מתחמל • אף בשמות חולין לא יזיזנה ממקומה: שנטמאת מעי"ט • אם לכהן בי"ט • אף לשהיה או לאתה לבלבו לאין מבערין קדשים מן הטולם בי"ט • ואפילו על ידי אכילת בשנה לגזירת הכתוב הוא שאין קדשים עמאים מתבערים מן הטולם בי"ט: ו אין נמנין • אין פוסקים לשיה שנים בלשה בני אדם אומרי' בשמה זה בשלשה זמנים זו לכל אחד: והוחטין

אבל מביא בידו אברים אברים: ד בבור שנפל לבור • רבי יהודה אומר • ירד ממחה ויראה • אם יש בו מום יעלה וישחוט ואם לאו • לא ישחוט • רבי שמעון אומר כל שאין מומו ניכר מבעוד יום • אין זה מן המוכן: ה בהמה שנמתה • לא יזיזנה ממקומה • ומעשה ושאלו את רבי טרפון עליה ועל החלה שנטמאת • ונכנס לבית המדרש • ושאל • ואמרו לו לא יזיזם ממקומם: ו אין נמנין על הבהמה • לכתחלה ביום טוב • אבל

אינו בשנים • וסגי באחד • זו אינם שבות כלל וכלל שהתנת ישמוך על הלקוחן של ושאתוהו • שבכתוב הסות • שנאמר בו במוט • שעל אותו המוט הוא לקחי • לאלו ושאתוהו הים מאוחר בכתוב הים באפשר לומר כן משא"כ באשר הוא מוקלס • ואף נם לאחת לא ניחא לי • מלאמריכן בפרק ראשית הגז • לשון תורה לאחוי לשון חכמי לאחוי • ע"כ הילך ורא"ל ר"ע בשמ"ל על לשון תורה: אבל יבואנה בידו אברים כו' • עיין ריש פרק ל': ד אין זה מן המוכן • פירש הר"ב אלא מוקלס מוקלס וכו' וגרסה כלן כו' (בגמרא ב' ע"ה) וה"ק אין שהרחו הוה מוכן לסיות בשר • וכ"כ רש"י וקשיא לי דאע"ג דולאי ליבא לאין זה מן המוכן מוכיח • דאינו מוכן ל"י ואסור אפילו ליעבד שרלוה והתירו • מ"מ מילי הוא טעמא שלא ירחנו • אלא משום שבראה כלן כו' והגע עצמך אם עבר וזן • מי לא הוי לינו לין • הכולי האי ולאי לא אחמירו בשבת אלשם • וכמו באיכר דתכיכן נמי בשי דלא לין לקמן בפ"ה דולאי אם קיים מנקולסת • וכן בחילה ויבוש וכן הביאו הרי"ף והרא"ש לקמן אכולהו בבי לסיא מתני' הירושלמי • וכולן שעשו בין אנוסין • בין מוגנין בין מוילין • בין מוטעים • מה שעשו עשוי בשבת • וא"ל בי"ט *(ומיהו אין כ"כ דאיים מהירושלמי • דהא הרי"ף והרא"ש מסייעו בהם • ומשעתן מינס המלן לעבר ולקני בשבת מקרקעי • אי מטלטלי • הקנאה ע"כ • הלכך י"ל דלא אמרו מה שעשו עשוי אלא לענין הנעשה שנעשה שהוא קיים • אבל היכא דאיכא איסורא • הרי הוא דרבא עליה) • ופנה בפירש"י שהתיקו שתוס' לא נכתב וס"ק אין שהרחו הוה מוכן • ומשום כך כתבו דלרש"י בדיעבד מותר • והקשו מדיבא דאין זה מן המוכן דמשמע דאסור אפילו בדיעבד ולפיכך פירשו הם לאע"ג דבשאר דוכתי לית ליה לר"ש מוקלס הכא אסור אפילו בדיעבד • מטעם מוקלס • משום דאית ליה לאין רואין הנוס • משום דהוה כלן וכו' הלכך אין זה מן המוכן דלא הוי לעתיה עליה מאמתמל • וכתב הר"ן משום דמי יימר דמזדקק ליה חכם • כדאיתא הוא פרק כירה • * ע"כ • (ותמהני דפוק ועיין בפירש"י שבסוגיא • ותמצא שבארבעה מקומות פירש דאין זה מן המוכן • דלאסור בדיעבד הוא וכן מוכח לסיא ג"כ בהסוגיא עצמה דבדיעבד נמי אסור • ובמשנה ג' פ"ב דתרומות הבאתי לקמן הסוגיא וע"ש) והרמב"ם כתב דהכלבא הר"ש • אע"ג דר"י ור"ש הלכה כר"ש • טעמי' כמו"ש הרי"ף מדאיתא בגמרא דאתי ולאי לא חי מוכרא בי"ע • ואי"ר אמי שפיר עביד • ויש ט"ס בפי' הרמב"ם • אז"ש ושחטו בבור כ"ל ושאלו מהבור: ה בהמה שנמתה כו' • * (וכתב הר"ב בבהמת קדשים מיירי כלהני עליה ועל שאלה שאתה • בבשמה שנמתה אתה אסורים בהנאה וטעונים קבורה • הלכך לא יזיזנה ממקומה אבל בבשמות חולין מתחכין אותה לפני הכלבי • וה"מ שהיה מסוכנת מתחמל • אף בבשמות חולין לא יזיזנה ממקומה: החלה שנטמאת כו' • כתב הר"ב אינה ראויה אף לבשקה לא לאתה לבלבו • עיין מ"ש בזה במשנה ג' פ"ג דפסחים בשם ל' ובפ"ה לף ל"ז אמתני' לא מקישין כו' פירש"י מלשתיב ממלאת חפלין והבר

לבר

תוספ' יום טוב

משנה ה'

ד' אין זה מן המוכן • פירש הר"ב אלא מוקלס מוקלס וכו' (בגמרא ב' ע"ה) וה"ק אין שהרחו הוה מוכן לסיות בשר • ואינו מוכן לשיתה בשר • וכ"כ רש"י וקשיא לי דאע"ג דולאי ליבא לאין זה מן המוכן מוכיח • דאינו מוכן ל"י ואסור אפילו ליעבד שרלוה והתירו • מ"מ מילי הוא טעמא שלא ירחנו • אלא משום שבראה כלן כו' והגע עצמך אם עבר וזן • מי לא הוי לינו לין • הכולי האי ולאי לא אחמירו בשבת אלשם • וכמו באיכר דתכיכן נמי בשי דלא לין לקמן בפ"ה דולאי אם קיים מנקולסת • וכן בחילה ויבוש וכן הביאו הרי"ף והרא"ש לקמן אכולהו בבי לסיא מתני' הירושלמי • דהא הרי"ף והרא"ש מסייעו בהם • ומשעתן מינס המלן לעבר ולקני בשבת מקרקעי • אי מטלטלי • הקנאה ע"כ • הלכך י"ל דלא אמרו מה שעשו עשוי אלא לענין הנעשה שנעשה שהוא קיים • אבל היכא דאיכא איסורא • הרי הוא דרבא עליה) • ופנה בפירש"י שהתיקו שתוס' לא נכתב וס"ק אין שהרחו הוה מוכן • ומשום כך כתבו דלרש"י בדיעבד מותר • והקשו מדיבא דאין זה מן המוכן דמשמע דאסור אפילו בדיעבד ולפיכך פירשו הם לאע"ג דבשאר דוכתי לית ליה לר"ש מוקלס הכא אסור אפילו בדיעבד • מטעם מוקלס • משום דאית ליה לאין רואין הנוס • משום דהוה כלן וכו' הלכך אין זה מן המוכן דלא הוי לעתיה עליה מאמתמל • וכתב הר"ן משום דמי יימר דמזדקק ליה חכם • כדאיתא הוא פרק כירה • * ע"כ • (ותמהני דפוק ועיין בפירש"י שבסוגיא • ותמצא שבארבעה מקומות פירש דאין זה מן המוכן • דלאסור בדיעבד הוא וכן מוכח לסיא ג"כ בהסוגיא עצמה דבדיעבד נמי אסור • ובמשנה ג' פ"ב דתרומות הבאתי לקמן הסוגיא וע"ש) והרמב"ם כתב דהכלבא הר"ש • אע"ג דר"י ור"ש הלכה כר"ש • טעמי' כמו"ש הרי"ף מדאיתא בגמרא דאתי ולאי לא חי מוכרא בי"ע • ואי"ר אמי שפיר עביד • ויש ט"ס בפי' הרמב"ם • אז"ש ושחטו בבור כ"ל ושאלו מהבור: ה בהמה שנמתה כו' • * (וכתב הר"ב בבהמת קדשים מיירי כלהני עליה ועל שאלה שאתה • בבשמה שנמתה אתה אסורים בהנאה וטעונים קבורה • הלכך לא יזיזנה ממקומה אבל בבשמות חולין מתחכין אותה לפני הכלבי • וה"מ שהיה מסוכנת מתחמל • אף בבשמות חולין לא יזיזנה ממקומה: החלה שנטמאת כו' • כתב הר"ב אינה ראויה אף לבשקה לא לאתה לבלבו • עיין מ"ש בזה במשנה ג' פ"ג דפסחים בשם ל' ובפ"ה לף ל"ז אמתני' לא מקישין כו' פירש"י מלשתיב ממלאת חפלין והבר

לבר

אבל נמנין עליה מע"ב יום טוב: ושוחטין ומחלקין ביניהן. רבי יהודה אומר: שקל אדם בשר כנגד הבלי. או כנגד הקופין. וחכמים אומרים אין משגיחין בכף מאזנים. כל עיקר: ז אין משחיזין את הסכין ביום טוב. אבל משיאה על גבי חברתה לא יאמר אדם לטבח *שקול לי בדינר בשר. אבל שוחט ומחלקים ביניהם: ח אומר אדם לחבירו. מלא לי כלי זה. אבל לא במדה. רבי יהודה אומר. אם היה כלי של מדה. לא ימלאנו. מעשה באבא שאול בן בטנית. שהיה ממלא מדותיו מערב י"ט. ונותנן ללקוחות ביו"ט. אבא שאול אומר. אף במועד עושה כן. (מפני ברורי המדות). וחכמים אומרים אף בחול עושה כן מפני מצוי המדות. הולך אדם אצל חנוני הדגיל אצלו. ואומר לו תן לי בצים. ואגוזים. במנין. שכן דרך בעלי הבית. להיות מונה בתוך ביתו:

פרק ד המביא

ד מקום ומכר אתי ליה: אבל נמנין עליה מערב י"ט. כלומר וכסבי יכולין למחר לחלק ביניהן. ולפריך בגמרא סיבי עביד אמאי לא נמנו מעי"ט פריך. * וכן פירש"י סיבי עביל דקתני שוחט הוא ומחלקין ביניהם סיבי עביל שילעו למחר כו'. ומשגיחין אמר רב מבא שתי בסמוך כו' עיין במסי לקמן: בל עיקר. פירש הר"ב. אפילו לשמור כו' למחר כמותו לשם משקל. רש"י:

ז * לא יאמר אדם לטבח שקול לי. בדינר בשר אשור לחזיל לשם למים. כן לשון רש"י. ותמיהני למה אינם אריכה שיא לכבר כשנה לעיל אין נמנין כו' ופי' הר"ב אין פוסקים למים כו'. ומימרא דשמואל שיא עלה לשיא מתני' ואין טעם לומר לשיא בדבריו וכבא ביתיה לתוך ביניהם ולתם"ם הוא הלעגת לתוך ביניהם ולתם"ם הוא לריך לשמתה:

שקול לי בדינר. וכן מסתם רי"ף ורש"י ורא"ם. וגי"ת מכור כו' וכן מסת הר"ן ומגיד פ"ל מהלכות י"ט וב"י סימן תקי ולשון הרמב"ם תן לי כו':

ומחלקין ביניהן. שיאמר לו תן לי חלק. או חלי חלק כלרך שרגילין לנתחן במקו' הסוא ומביא שתי בסמוך ומעמידין זו אצל זו. ואומר זו כזו ולמחר שתי בסמוך וכפי מה שהוא כך יפרע לו. גמרא ושור סימן תקי: ח אבל לא במדה. פי' הר"ב שמודד ומוכר בו. אבל אם אינו מיוחד לכך אף על פי שעומד למדה שכשיבר זה אחתו מוחד כו' לא [קא עביל] כלעבדין בחול. שלרך לקוחות לומר תן לי לוג ואין לרכן לומר כלי זה אינו ראוי לי בלרך מקח. אלא בלרך מלוה. או מתנה. ואע"ג דאיתיה למדה מש"כ בתוספתא ו'. לאסרי לשקול בכלי מצוי דקא עביל עובדין לחול לפעמי. וכיון שיולע משקל כליו שוקל בו. גמרא: רבי יהודה אומר אם היה כלי של מדה. פי' הר"ב אע"פ שעליין לא יחזו כו'. הומיל ושומל למדה. מש"כ בתוספתא ו'. אמתיר לשקול כנגד כלי לפי שאינו עומד לשקול בו. גמרא: אף במועד עושה כן. פי' הר"ב מפני ביטול בה"מ הכי מנא בגמרא. וכתב רש"י ול"ג בתוס' מפני בירורי המדות ולמלון לגרס מפרש הכי מפני בטול בה"מ אל באי מועד לא יהיה פנוי לשהות ולברר מדותיו אלא ירחיקו לפיכך ממלאן כלילה. וטעמא הרלה אלא ירחיקו. לפי שע"י הרחיקות שעלה שיין נמלא אין הרלה מלא. ואבריתא פי' שהרחיקות כן נקראים בירורין. לפי שמבררין אותו מן היין בשאותו. א"נ על הקליקי ווינו ע"כ. ונם זה הפי' עולה כהנן בתוספתא: הנוני הרגיל אצלו. שמתוך הרגיל אצלו מאמינו ונותנו לו בלא פסוק המים. רש"י. * ובתוס' שבהר ירושלמי. מותר אדם לומר לחברו תן לי כו': שכן דרך בעל הבית לשות מונה בתוך ביתו: שלכך לא מוכת למשר למים הוא למלכיר ליה מנין. אלא שכך לריך. הר"ן:

פרק ד ממקום

ממקום. לשון הר"ב בתוך התחום ומסייה רש"י. או ע"י ערוב. וכתב ב"י סימן תק"י למשמע מלבריו דבמעלין הכלים במקום הרחוק הוא דאמרינן דלא יביאם בסל ובקופה. אבל בעמ"ל

לא יביאם בסל ובקופה. אבל מביא הוא על כתפו. או לפניו. וכן המוליך את התבן. לא ישיל את הקופה לאחוריו. אבל מביאה הוא בידו. ומתחילין בערמת התבן. אבל לא בעצים שבמוקצה: כ אין נוטלין עצים מן הסכה לא מן הסמוך לה. מביאין עצים מן השדה. מן המבונים. ומן הקרפף. אפילו מן המפוזר. איזהו קרפף: כל שסמוך לעיר. דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר. כל שנכנסין לו בפותחת. ואפילו בתוך תחום שבת:

ג אין מבקעין עצים לא מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב. ואין לקופת תבן. א"א שיאמרם מפני גלגל. אלא לאחריו או לפניו: שבמוקצה. כתב הר"ב כו'. ואין נכנסים ויוצאין לה תדיר. ומסייה רש"י. וסם מתנין עצים וכל דבר שאין לעשות ליטול עד זמן מרובה:

ב מן הסכה. פירש הר"ב אפילו הסכה שאינם של מלוה. דכל מלוה אסור לגמרי כל ימי הסוכות לאומרו מג סוכות שבעת ימים לה. ודרשינן בגמרא. כתם אחל שם שנים על שלמי חגיגה לאתים מאוקלאו. כך אל שם שנים על הסכה: אלא מן הסמוך. פי' הר"ב סמוך לדפנות ולא נארגו פני. וכתב רש"י ואינו דומה לסמוך לסכך. שהסכך אינו מרוג לפיכך הכל שוה הבלתון בהתחון הכך הוא: בין הסכוכה. פירש"י אם כנסן מערב י"ט. דגלי דעתיה דעלייהו הסמוך ע"כ. ולאו דוקא מערב יום טוב אלא כל הסם מכונסים קודם יום טוב לעתים עליהם. ולכך סתמו הרמב"ם והטור. ולא פירשו מערב י"ט:

בפותחת. פירש הר"ב מפתח שמשתמר. וכתב בית יוסף בסימן תק"ח. וכ"ל לעשמא מנוס לכל שיש לו מסגרת מחזי כתלר. ולא הוו עצים שבתוכו כמוקצים ע"כ. ופסק הר"ב דבלבה כרבי יוסי. ושמעת מינה דבעינן מיסת אלא יסא מוקצי לסא חלא מתרתי מיסו בעי רבי יוסי. וטעמא דמו שאפרים במשנה לקמן: ג לא מן הקורות. פי' הר"ב שעומדות לבנין ואפי' לר"ש. כמ"ש סעור פי' תק"ח. וכתב ב"י דטעמא מפני שהן מוקצים מחמת מסרון כיס. דמולה ר' שמעון * וכלכתב הר"ב בסוף משנה א': ולא מן הקורה שנשברה בי"ט. פתב הר"ב דבין הסמשות לאו לבכי קיימא לאחקלאי בין הסמשות אתקלאי לגולי יומא. רש"י רים מכילתין וכלכתב הר"ב סוף פ' ג' דשבת. ושמע מינה לסתם מהניתין כר"י דמוקלה אסור. ואע"ג דבשבת סתים לגבר"ם במשנה ד' דלבר"ל מתחכין אח הנילה לפני הכלבים וכמ"ם שם בפ"ד סיינו טעמא דשבת תמירא לא אתיא לזלזולי בים סתם הר"ם דמקל. יום טוב דקיל אלא לזלזולי בים לאקולי בים עפי סתם

הר"ב. ד"ה וכבר"ל נראה לבתבתי עבי"לבים בס"ע מיון ת"ק ס"ב ויפות לשקול בידו דיסיגו דשבשר בידו אבל ליקח בידו אבשר וכיב לא מתשקל אסור (כ"ח):

אבר. הינגיה רש"י כאב אלא על אחר רב כו' והוא דיקלא בערטיא ופי' רש"י בטבעת שיולין אותו בה כשמוקלין המחזי כמאזנו לשמשקל הרמב"ם ובכ"ם הרמב"ם וטור וש"ע שם ופיק על הר"ב ופי' ש"ל בכ"ה:

משנה ח'. אבל לא כחדה: ובכ"ת סי' שכ"ג ביתיר כבלי הראוה דלמרה אם מוקלמקה הוה לבריה ואם אינו מתוכין לחלה לבריה רק פוחת אלא אי יוסף בכל ענין מרי"ה לא מוקלמקה אסור בלא מוקלמקה אסור לו אם בידו בכר כך ידוע בתנין לו אלא אם לו תום. אלא אסור לו תן לי אחר ויהיה הסר אחר אבל בלא"ם אחרי. ובדבר אחקלו ידוע אחר לאדוה לו אבלמה דפי' נרי:

תוספות חדשים

הר"ב. אבל לא בעצים כו'. ר"ל מוזה עכ"ל ופ"ב בס"ם סי' ס"ח: ד"ה מן. מתרפף כו' אלא אלבתא אין עצים כו' ובר"ם פס"ע ובלבי חק"ח ס"ם ובלבי מיחוי כת מסנרת. ותהי' ביתוה תתום יולא מיסר אתבל אלו אסור:

משנה ג'

אין. חבתיון כו' וכ"ם בס"ע בס"ל כלותו אבבר: ולגנגין קוניין ר"ל דלא תיהו. רק בסכין. ותחרוני ותחרוים אלו בסכין:

לא יביאם בסל ובקופה. אבל מביא הוא על כתפו. או לפניו. וכן המוליך את התבן. לא ישיל את הקופה לאחוריו. אבל מביאה הוא בידו. ומתחילין בערמת התבן. אבל לא בעצים שבמוקצה: כ אין נוטלין עצים מן הסכה לא מן הסמוך לה. מביאין עצים מן השדה. מן המבונים. ומן הקרפף. אפילו מן המפוזר. איזהו קרפף: כל שסמוך לעיר. דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר. כל שנכנסין לו בפותחת. ואפילו בתוך תחום שבת:

ג אין מבקעין עצים לא מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב.

ואין לקופת תבן. א"א שיאמרם מפני גלגל. אלא לאחריו או לפניו: שבמוקצה. כתב הר"ב כו'. ואין נכנסים ויוצאין לה תדיר. ומסייה רש"י. וסם מתנין עצים וכל דבר שאין לעשות ליטול עד זמן מרובה:

ב מן הסכה. פירש הר"ב אפילו הסכה שאינם של מלוה. דכל מלוה אסור לגמרי כל ימי הסוכות לאומרו מג סוכות שבעת ימים לה. ודרשינן בגמרא. כתם אחל שם שנים על שלמי חגיגה לאתים מאוקלאו. כך אל שם שנים על הסכה: אלא מן הסמוך. פי' הר"ב סמוך לדפנות ולא נארגו פני. וכתב רש"י ואינו דומה לסמוך לסכך. שהסכך אינו מרוג לפיכך הכל שוה הבלתון בהתחון הכך הוא: בין הסכוכה. פירש"י אם כנסן מערב י"ט. דגלי דעתיה דעלייהו סמוך ע"כ. ולאו דוקא מערב יום טוב אלא כל הסם מכונסים קודם יום טוב לעתים עליהם. ולכך סתמו הרמב"ם והטור. ולא פירשו מערב י"ט:

בפותחת. פירש הר"ב מפתח שמשתמר. וכתב בית יוסף בסימן תק"ח. וכ"ל לעשמא מנוס לכל שיש לו מסגרת מחזי כתלר. ולא הוו עצים שבתוכו כמוקצים ע"כ. ופסק הר"ב דבלבה כרבי יוסי. ושמעת מינה דבעינן מיסת אלא יסא מוקצי לסא חלא מתרתי מיסו בעי רבי יוסי. ושמעת

תוספות חדשים

חדש"ב ד"ה חוקה באור כו' והלכה כר"י וכ"פ כש"ע כו' תקי"ד כ"ח ופתגיל סיומיה גרוך לשתיקן: וגם אין פותחין את הכד (שם) ואין עושין פיוטין: בסי' תק"כ: ואין שוכרין החרש גוייר בסי' תק"ו גורים התנו' בסי' תקי"ז ס"ד ואין בריתכין הקדרה כו' בסי' תק"כ ותיש"ינהיגין בסתה בסי' תקכ"ב:

כר"י למחמיר • גמרא לרים מכילתין • ומתניתין לעיל אין רשים לכיון שבשית בסס רבי יוסי לא סוי סתמא • ועיין סוף מכילתין: ואין מבקעין • כתב סר"ב מתניתין חסורי מחסרי ותס"ק • אבל מבקעין כו' וכתב סרמב"ם בפ' ז' מהלכות י"ט עיין למה לא נאסר שבשית בעל • מפני שאפשר שיפנע בעצבה ולא יכול לסבעירו וימנע מלבשל לפיכך התירו לבקע בשיעור • וכל שלבריס דומין לזס • מזס שנעשס סתירו בכן מס שסתירו • ואסרו מס שאסרו • וסרלב"ל כתב כיון דלא"א לבשל ולאפות בלא עצים • עשו שבקיעה כדיכת מלח • שסתירו לותו ע"י שימוי • במשנה ז' לפ"ק: ולא בקרקוס • שאם קרקוס עשוי כמין כלי לומנות שעושין בו מוכפות וסרגות שקורין לייש"ם • ויש שים לו שתי פיות כו' רש"י: בגזל • פירש ערוך מגל יד • עשוי לשבר עצמות ועצים והוא חלק • ועיין לקמן:

בקופיץ • כתב סר"ב ואין מבקעין בו אלא מלא זכרות שלו שאם הכל עשוי לבקע בו עצים • ולא סרתב קו לנין בו סעץ לרחבו • דלמי למלאכת הלומן • רש"י:

נוטל ממקום הפחת • פי' סר"ב דבית המחיצין • בשלור לבנים כו' שאין בפחיתתו איסור לתוריתא • וכ"כ רש"י • וסקשו בחוס' ממעות שעל הכר • דמשנה ב' פרק כ"א לשבת • דלא סוגחו שם מע"ם הוא בשים ואסור • ואע"ג דלא הוא הלא אלא מוקצה מדרבנן • ותירץ סר"ן בשם סרמב"ן דשכיח הפירות עצמן ראוין • ולא נעשו בשים לבית אלא שהכר גורם • שאינו יכול להגות משן • ואינו אלא כאילו שו פירותיו • במקום שאינו יכול להלוך שם • * ע"כ • ומ"ש סר"ב כי היכי דאמרינן גבי טבל (בגמרא שלשי פירקין דף ל"ל) ולמ"ש בשם סרמב"ן • ה"נ הכי פירות ראוין הן ולא ל"ו למעות שעל הכר שמעות אינן ראוין • ובשים נמי לא שייך לומר גבי טבל • אלא שהכר אחר גורם שאינו יוכל לאכות משן:

ד' אין פותחין את הכד • פי' סר"ב לבטל מן הכלים כו' אפני שעושה כלי וכפרש"י • והא קמ"ל • לאע"ג דאינו כלי לענין קבלת טומאה על שיערפנו בכבשן בשאם מהניתין לשפ"ל לכלים • ואע"ג דבסוגיא דגמ' ע"ב סברייתא משמע דבשך פחיתה חזו נמי לקבולי טומאה • וזה אי אפשר קולם שלרף בכבשן • לשו כלי אלמה • ומשום כך פי' הרוס' בענין אחר [מ"מ] הוא"ל ועל פי מתני' לכלים • מיפרשא שפיר כפרש"י • הלכך לא נטה סר"ב מפירושו • וגם הטור בשי' קי"ל לא כתב • אלא פירש"י: **רבי** יהודה אומר• כתב סר"ב והלכה כר"י • וכ"כ הרמב"ם • ותמה הרא"ם לפשוט מיתיבלאה ותי"סב"י דטעמא מדשאתם הר הקפרא בברייתא פר"י אלמא הלכתא כוותיה: **ה' אין** שופרין כו' • כשלולין בנים על האסכלים • חותכין קנים • או קש שבלין • או שוברים חרסים • או חותכין מייר וכו' וכולרין על גבי האסכלה • מפני שסמכתא מחתמס ושורף את הגג • רש"י:

* **אבל** מבבשין • פי' סר"ב מסכיבין את הפאר ואת הטפר • כלי שיטים חלק ומשייס רש"י ומשפילו ומשווהו • שלא יגע בשפת • שמוכיחין בלפמתיו ושרפנו • מבבשין • פרי"מ פבי"ח בלע"ז עב"ל • ואע"ג דבגורפין לא הזהירו אפר חל מתנ' תלת נקטי:

ואין מבקעין לא בקרקוס • מתניתין חסורי מחסרא וסכי קתני אבל מבקעין מן סקורס שבשבדס • מע"י ובסבן מבקעין אין מבקעין • לא בקרקוס ולא בגרס • כעין סכין ארוך מלא פגימות • וקוללקבו עצים עבים • וכלי אומן סוף: מגל • אף סוף כלי אומן • וגרסא כרולס לעשות מלאכה: אלא בקופין • שאם קופין קופין סוף שכן של קבים ואינו כלי אומן • ויש מכן שים לס ב' ראשין • ראש אחד רחב • ונקרא לא נקבות • וראש א' לר • ונקרא לא זכרות • ואין מבקעין בו אלא בכל זכרות שלו: מוכל ממקום הפחת • ולא אמרינן מוקצים מתמת איסור הן • לאין יכול לפחתו ביום טוב ואסת לעתיס מניחו • לבית לזכן במחניתין • מיירי שאינו בנוי בביע ובסיל • אלא סדור של לבנים זו על זו בלא טיט • וכשתא אין בפחיתתו אסורא לאוריתא כלכך לאו מוקצים מיהו אמרינן הכי לא מרינן גבי טבל דלאו מוקצים הוא • שאם עבר ותקנו מתוקן: אף פותח לבתחלה • דסוגיל ואין שם טיט • אלא לבנים סדורין זו על זו לא סוי סותר • ושרי לפחות לבתחלה • ואין הלכה כר"מ • ד' אין פותחין אם הגר • ליטול אחד מן הכלים של יגר תרס • ולתחוב אגרופו לתוכו לתקוס גר מפני שעושה כלי: ואין עושין פתחין לאינהו נמי כלי מינהו לגורפי זבל • ופתילים • נמי כלי הוא לסלקה • שלריכה עשיה ותיקון • ואין חוזכין אותה לשמש לפי שהוא מתקן כלי • ולמעבה ביל מוחר: חוזכה בלור • ומן שני ראשי הפה ילה • בפי שהי גרות בשלריך לסלקן כאחת ומליק בלמלע להשחה לא מוכח לתקוני מנא מכוין • אלא לסלקה בעצמה • והלכה כרבי יהודה: **ה'** ואין חוזכין את הגיר • שמחנין בו שמן ושומר בפני עצמו • כל זמן שהשמן בתוכו • ואינו נשרף: מליח • לג: אין גורפין חמר וכירים • אם נפל לתוכן מטפולים של חמר • ומטיח • אין גורפין אותן דמתקן מגא הוא • ואתיא כרבנן • לאמרי מכשירי אוכל נפש אסירי מכבשין • מסכיבין את הפאר ואת הטפר כלי שיטים חלק ואם אי אפשר לו לאפות • אלא אם כן גרף • מוחר מקיפין

בגמרא • הכ"ל דר"א בר"ש דמתיר מטעמא דס"ל כאבוס • דליית ליה מוקצה • ואמרינן דלא • אלא בבא אפי' רבי שמעון מודה מטעמא דמחזי כאזיל לחינגא • * והו דאלפי שלא נתנו עצים כו' כדלעיל בדבור המתחיל ואין סומכין • מסייס באותה ברייתא ורבי שמעון מתיר: **ו' נוטל** כו' מלפניו לתנור בו שיניו • כתב סר"ב מס' לפניו לאו זוקא • וכו' • כ"כ רש"י • ומסייס ותיסא לא אתא לאשמועינן • אלא דיתר טלטול עצים אף שלא לבשקה • ע"כ • כלומר וכלהנבבסיפא ומגבב וכו' ומליק ס"ס שלא לבליק אלא לתנור נמי שרי כמו ברישא • ומ"ש סר"ב והא לעקנו מלפניו • משום רבנן כו' • כ"כ רש"י • ואשכחן כיולא בזה במשנה ד' פ"ק דשבת • טוד שם פרק ז' משנה ו' • ובמשנה ב' פרק ז' דיומא • ועיין משנה ב' פ"ט דערובין • ובמשנה מ' פ"ב דיבמות • ובפ"ו משנה ה' • ובפ"ו דכתובות משנה ו' • ובפרה חלק משנה ג' • וכן במשנה ט' פ"ה דללמאי • * ופפ"ו דתמורה • ועיין בפ' הר"ב משנה ו' פ"ט דשביעית • ודחבמים אומרים כו' • כתב סר"ב ואינעבר לעולו כו' אלא מאכוס כו' פי' ממס שבתוך האבוס: **ז' אין** מעלין את האור לא מן העצים כו' • בגמ' שהוכיח אותן זו בא • אן מסון זו בא • מ"ש אלא אלא רמב"ם רפ"ל מהי"ש:

מקיפין • מקרבין זו אצל זו: כמו אין מקיפין בריאה: לשפות • ג' למס' תרומות • ומ"ש סר"ב כמו אין מקיפין בריאה • וכן לשון רש"י וסר"ן • והמכמת שלמה לא מניס בזס • ומתוכי דבקעת • אלא נתנו עצים אצל לבשקה: ובקעת • עצים שנתבקעו: וכן הלה • אין סומכין אותה בבקעת • לעצים מוקלים אבל כל תמים • חוץ מקבשקה: ואין מכסיגים את הסכסגה במקל • משום דגראה כמוליכה למכור בשוק: **ו'** משלפניו • ממה שלפניו בבית: לחצון בו שיני • ליטול בשר החוצץ בין שיני • ומשלפניו לא זוקא • לדבי אליעזר אף מן בחצר נמי מותר ליטול • דקאמר כל מה שבחצר מוכן הוא • ושא דנקט משלפניו • משום דבנו דלפניו • לאפילו משלפניו להליק אין • לחצון אלא • להבדי לא נתנו עצים • אלא לבשקה: וחכמים אומרים מגבב משלפניו ומדליק • אבל מן החצר לא דסוגיל והסמיך לקין סן וטורה לקושטן • ולגבבן • מלחמול לאו להבי קיימי • ודקאמרה מוטל קיסם לחצון בו שיני • אבן אית לן דאף משלפניו לא יטול אלא להדליק • אלא נתנו עצים אלא לבשקה • ובחדתי פליגי • והלבה כחכמים • ואין מוחר ליטול קיסם לחצון בו שיני • אלא מאבוס של בהמה • ולא יחתכנו ויתקנו לכך • אלא אם כן היה לא ורצוי למאכל בהמה • שכל דבר הראוי למאכל בהמה מוחר לתתנו • בין ביום טוב • בין בשבת • ואין בהן משום תקון כלי: **ז'** אין מוציאין את הור • משום דמוליד • ודמי למלאכה שבורת הא הזה ביום טוב: מן הטפר • יש קרקע בשחופרין אותה • מוציאה אור ממקום מחפורת שלא: ולא מן הסיס • מוחיים מים בכלי שבוכה לבנס • ומוהנו בחמה בשהשמש חם מאד • והשבוגים מוציאה שלהבת • ומביאים נעורת • ומניעים בזכוכית • והיא בוערת: רעפים • כלי חרס חלולים בחמלנן • שמכסים בהן הנגות: ואין

ואין מקיפין שתי חביות • לשפות עליהן את הקדרה • ואין סומכין את הקדרה בבקעת • ובן בדלת • ואין מנהיגין את הבהמה במקל • ביום טוב • ורבי אליעזר ב"ר שמעון מתיר: **ו'** רבי אליעזר אומר נוטל אדם קיסם משלפניו • לחצון בו שיניו • ומגבב מן החצר • ומדליק • שבל מה שבחצר מוכן הוא • וחכמים אומרים מגבב משלפניו • ומדליק: **ז'** אין מוציאין את האור • לא מן העצים ולא מן האבנים • ולא מן העפר* • ולא מן המים ואין

אלא לבשקה בלבד אין חורת כלי עליהם • ויש לכם דין מוקלה לגבי שאר מלאכותי ע"כ • וסיעו לתקנבקעת שמתבקע לבשיל • ואפ"ה אין סומכין מ' • ורש"י פי' בגמרא דף ל"ג ע"ב • דעצים כולל ודרכן לבבר לאסור • כגון לעשות כלים • לא אתירו לטלטלן אלא לבשקה:

וכן בלה • הר"ב הטחוק וכן הלה • ולא שגורס כן במשנה הלא בגמרא פריך בלה ס"ל • ומשני אימא וכן הלה • * ובמשנה שבשלר ירושלמי שגי' וכן הלה • ואולי כן גירסת הר"ב • נס ל"ג בבבלי הפירכא וכו': **ואין** מסיגין את הבהמה במקל • פי' הר"ב משום דגראה כמוליכה למכור בשוק • בגמ' וכתב הר"ן וכי תימא ולמה לן הא' טעמא תיפוק ליה משום מוקצה • הא לא נתנו עצים אלא לבשקה • איכא למימר נפקא מיניה לאפי' אזמנים מתמול דלאו מוקצה הוא • אפי' הכי אסור • משום דגראה כו' ע"כ • וקושיתו מבוארת • דקשיא ליה לאוקמי מתני' בהרי טעמי • ולא כמ"ש הר"י סוף פי' תקכ"ג שבוקשה לו דהיפוקלי' משום מוקצה לפי שאפי' רבי שמעון מודה במוקצה כי אמ' • לזו מנין לו • ועוד דבסלא אתא איפכא

בגמרא • אלא בבא אפי' רבי שמעון מודה מטעמא דס"ל כאבוס • ואמרינן דלא • אלא בבא אפי' רבי שמעון מודה מטעמא דמחזי כאזיל לחינגא • * והו דאלפי שלא נתנו עצים כו' כדלעיל בדבור המתחיל ואין סומכין • מסייס באותה ברייתא ורבי שמעון מתיר: **ו'** נוטל כו' מלפניו לתנור בו שיניו • כתב סר"ב מס' לפניו לאו זוקא • וכו' • כ"כ רש"י • ומסייס ותיסא לא אתא לאשמועינן • אלא דיתר טלטול עצים אף שלא לבשקה • ע"כ • כלומר וכלהנבבסיפא ומגבב וכו' ומליק ס"ס שלא לבליק אלא לתנור נמי שרי כמו ברישא • ומ"ש סר"ב והא לעקנו מלפניו • משום רבנן כו' • כ"כ רש"י • ואשכחן כיולא בזה במשנה ד' פ"ק דשבת • טוד שם פרק ז' משנה ו' • ובמשנה ב' פרק ז' דיומא • ועיין משנה ב' פ"ט דערובין • ובמשנה מ' פ"ב דיבמות • ובפ"ו משנה ה' • ובפ"ו דכתובות משנה ו' • ובפרה חלק משנה ג' • וכן במשנה ט' פ"ה דללמאי • * ופפ"ו דתמורה • ועיין בפ' הר"ב משנה ו' פ"ט דשביעית • ודחבמים אומרים כו' • כתב סר"ב ואינעבר לעולו כו' אלא מאכוס כו' פי' ממס שבתוך האבוס: **ז' אין** מעלין את האור לא מן העצים כו' • בגמ' שהוכיח אותן זו בא • אן מסון זו בא • מ"ש אלא אלא רמב"ם רפ"ל מהי"ש:

ואין

תוספות חדשים

* ואין מלבנין את הרעפים. הר"ב בסקלים לפרש הרעפים קולש שפי' על אין מלבנין כו' . וכן סוף ג"ב בפרש"י אך שם נרס במשנה ולא מן המוח ולא מן הרעפים . ואין מלבנין כו' . אלמן ל"ג לסו הריש"ף והרא"ש . לפא דלא אין הרעפים וכן אינו בטור סימן תקי"ב: ועוד אמר ר"מ כו' . אחר הר"ב מפוש לתנא מי לקולא . כ"כ רש"י . וקשיא ליה לפא הפסיקוסן במלתא אחריתא . ובכי הא לא ס"ל למתני ועוד . דמ"ש במשנה ה' פ"ב דעירובין . הילו הטוס' לפתח לטוס חלא לחומרא ותנא לקולא . כי אפשיק לא סייל למתני הו ועוד . אבל הכא לחרי קולא מינהו . סייל למתני ועוד אע"נ לאפסיק . וסא לאפסיק מטוס דבשי למתני מילי לאור גבי הדלי . *(ותמיהני לפא

ואין מלבנין את הרעפים לצלות בהן . ועוד אמר רבי אליעזר . עושין ארם על המוקצה ערב שבת בשביעית . ואומר מבאן אני אוכל למחר. וחכמים אומרים . עד שיר שום . ויאמר מבאן ויער כאן :

פרק ה משילין פירות דרך ארובה ביום טוב . אבל לא בשבת . ומכשים פירות בכלים . מפני הדלף . ובן כרי יין וכרי שמן . ונותנין כלי תחת הדלף בשבת : ב כל

אתם הוו נמי תרתי לחומרא . ולא תנא לחומרא . ולא לקולא . אבל בהוטס' לפתח . לף כ"נ . כתבו בהם סלסון . בתרי קולי סייל למתני ועוד . אע"ג לאפסיק במלתא אחריתא לכה לתחילה עליף ע"כ . ומנאו תרי קולי בסלדי . וגם ועוד כו' במשנה ב' פ"ע לגלריס . אך לא אפסיק במלתא אחריתא) אר"ן כתב . כיון דבמתני לאפסיק ס"ל מיסו נמי . לא סוי אפסק . ערב שבת . לרבותא נקט . לאע"ג דסתיים לן תנא במשנה ה' פכ"ל לשבת . כר"ש לית ליה מוקצה . וכמ"ש עוד אר"ב בספ"ג דשבת . אף"ס בסך מוקצה לגרוגרות ומוקיש . מוהה ר"ש מטוס לדתנו ביה ולא חוי שמסריחו (כמתיבתין) קולש שייבשו . כלאיתא בפ"ג דשבת בגמי קף מ"כ . ובסוף מכילתין . ופסקוסו כל הפוסקים . כמ"ש בטור בסי' ש"י כ"ל . ומ"ש אלין מעשר כו' לאין מגבינין כלפרק לקמן במשנה ב' . ומ"ש ואין רגילין לעשר קולש גמר מלאכה . וגמר מלאכה הגרוגרות בספ"ק למעשרות . ואף"ה שבת קובעת למעשר כלאשכחן לר"א בתרומה לקובעת למעשר קולש גמר מלאכה . כלתנן במשנה ד' פ"ב למעשרות . גמרא : ואומר מכאן אני אוכל למחר . ובמשנה ג' דף"ק דס"ל הכי . אלא אי מגענע כב"ם . אי אומר זה וזה כב"ה . ופי' סתו ע"פ סירושלמי דר"א שמותי הוא . כלומר מתלמידי שמאי . וכב"ה ס"ל אלא למוקצה לבעלי חיים עליף ומתמירין טפי לעיל גבי בעלי חיים : וחכמים אומרים עד שיר שום . ובעי שירשום . מטוס לאקליים בילים . ומ"ש הר"ב לאין ברירה . וכ"כ רש"י וסר"ן . ועיין מ"ש בזה פ"ק משנה ג' . ולע דמסקינן בגמרא . לחכמים אין שבת קובעת . אלא בלבר שנגמרה מלאכתו . ומסני ליה אלא בעינן שיראה פני שבת . ובכא שאני לכיון שאמר מכאן וכו' קבעה ליה . וה"ה במול נמי קבעה ליה . אלא דגבי שבת תמ"ל . לעבל מוכנהוא שאם עבר ותקנו מהוקן . ולא אסרי אלא לכתחלה .

* ועיין במקומו שהראיתי עליהם בסוף משנה ג' :

פרק ה משילין

פי' הר"ב להשליך . ליפנא הכי יש"ל זיתך (דברים כ"ח) גמי : ומכבשין פירות כו' . פי' [הר"ב] ולא אמרינן טורח אלא לצורך י"ט כו' וכ"כ רש"י . וכתב הרא"ש יותר נראה כלבדי ר"י . דשבת לקתני בסיפא . קלו אסני תרי בבי . המלקפני ריסא ב"ט . אבל לא בשבת . ובסיפא קתני בשבת . משמע לקלי אחרי בבי . ע"כ : ובן כלי יין . מוקמינן בגמי בדפיבלא . לאסור לטלטלן . ואם קמ"ל . אלא תימא בפירוש הראויין לטלטל לוקח . קמ"ל לאפ"ו באין ראוין . דכלי מיטל לצורך דבר שאינו מיטל . ולמ"ל שאינו מיטל . מ"מ הר"ב במשנה ז' פרק י"ו ומשנה ב' פרק י"ח דשבת מוקמינן לוקח בפירות הראוין והלר הני וכן כלי יין כו' לאשמועינן לאפי' בספסל מועט סתירו . וכבר כתבתי שם . אלא קי"ל כוותיה : ונותנין כלי תחת הדלף . כתב הר"ן . ומיהו לוקח בלף הראוי . לאי בשאינו ראוי אסור לתת כלי תחתיו . לאסור לבטל כלי מסיגנו (כלפי' הר"ב בספ"ג דשבת) ע"כ . ודכמר

ב כל שחייבין עליו משום שבות . משום רשות . משום מצוה . בשבת . חייבין עליו ביום טוב . ואלו הן משום שבות . לא עולין באילן . ולא רוכבין על גבי בהמה . ולא שטין על פני המים . ולא מטפחין . ולא מספקין . ולא מרקדין . ואלו הן משום רשות . לא הנין . ולא מקרשין . ולא חולצין . ולא מיבמין . ואלו הן משום מצוה . לא מקדישין . ולא מעריכין . ולא מחרימין . ולא מספקין . ולא

ב כל שחייבין עליו משום שבות . משום רשות . משום מצוה . בשבת . חייבין עליו ביום טוב . ואלו הן משום שבות . לא עולין באילן . ולא רוכבין על גבי בהמה . ולא שטין על פני המים . ולא מטפחין . ולא מספקין . ולא מרקדין . ואלו הן משום רשות . לא הנין . ולא מקרשין . ולא חולצין . ולא מיבמין . ואלו הן משום מצוה . לא מקדישין . ולא מעריכין . ולא מחרימין . ולא

וסטור סימן ש"מ מולק בזס . * ולבריו לריכין עיון ע"ש בכ"י . והרמב"ם פכ"ם מהלכות שבת אוסרו מעשה אמר . לפי שאין עושין גרף של רעי לכתחלה :

ב לא עולין עושין גרף . עיין משנה מ' פרק בתרא לערובין . ומ"ש הר"ב מלאוייתא . לסיימו קולר שתולש מן המחובר . רש"י :

ולא שטין על פני המים . הר"ב מלאוייתא . לסיימו קולר גזירה שמא יעשה תיבה של שיטין . פירש"י כלי של גומא . שאורגין אותו ועושין כמין תיבה ארוכה . ולמלין בו לשוט :

ולא מטפחין . פירש הר"ב כף על כף . ויכו כף ויאמרו יתי המלך . (המלכים ב' י"א י"ב) . מתורגם ונפתו יד . ועיין לקמן : ולא מספקין . פירש הר"ב כף על

ירך כמו שפקתי על ירך (לירמיה ל"א י"ט) . * ולבדי הר"ב . מפירש"י מן . ואני סבלתי אלו הראיות מתוך הפסוקים . וסרי"ף והרא"ש הביאו ירושלמי ולא מספקין . הבא מתמתו . לכתיב (במדבר כ"ל) ויתר אף בלק אל בלעם ויספוק את כפיו מטפחים טיפות שהוא לרצונו . וסטור בסי"ט סימן תקכ"ל . חפש לפירש"י ולסירושלמי . אף שבשלמות שבת סימן ש"ע . לא כתב אלא כפירש"י . אלכן כ"ל דבתמים נקט לירושלמי כלל . למסיכי תיתי לתלק . בין בתמתו לרצונו . וזה כ"ל דקשיא לרש"י . ודמש"ה לא מפרש בבבלי כירושלמי אלא סמך לו מלשנייאר דקרקי . ולכך תפס רש"י פירושו . ולא כמו ירושלמי . וכן נמי

ולא לא מרקדין אותה ומנין אמת . לא חש ליה רש"י לפרשו במשנתינו . כיון דעוקר אמת כו' אסור . כ"ם בשחיט . וכיון לענין דינא . אין לורך . לכך לא כתב שום פירש על אין מרקדין . ואחרין נמשך הר"ב . וגם הרי"ף והרא"ש . אף שהביאו הירושלמי על מטפחים ומספקים כלענין לא הביאו על מרקדין . מפני טעמא נופים . והקרוב אלי . אי הוי מעייני בפסקי . והוו מסכתין לסו . לא הוי חוששין לירושלמי . תאיל ובבבלי לא מפרש וכמו שכתבתי . וגם אין לירושלמי ראיה . אלא על מספקין . ולא על מטפחין . ולמא הכל בתמתו . ומטפחים לאמורי היל . לפליגי אתם . ובשאר המסכת לירושלמי . מספקים קולש מטפחים . ובמפרש לסו כך בירושלמי . לא"כ הוי אף זו . וכי תימא לאם כן לרצונו הוי . ואמאי אהדרא לרצונו כ"ם לליתסר . אמינא אין הכי נמי ולכך לא לריך לאתייה . ולי מתניה כמו שהוא לירושלמי . קשיא לסוי זו ואין לי"ל זו :

ולא מרקדין . בקבלת ג' עם לרקוד . מהורגם לעפוא בסלולא ובשמואל ב' ו' מפזז ומכרכר . מהרגמינן מרקד ומשבח . *ועיין לעיל : ואלו הן משום רשות . פירש הר"ב משום לשבר לשיפא כו' קרי לבני רשות . ולהכך קמלי קרי שבות . לאסור שבות גמור יש בהן . לפי שאין בהן לא לשלא מירה מכמיס מעליהן . שאין בהם לתלותה מלוה . רש"י :

לא הנין וכו' . כתב הר"ב ועשאה לכולהו גזירה שמא יכתוב . פשה הין לבנין . ושטר מירוסין לקדושין . ושטר חליצה לחולצת . וכתובה לגבאה . רש"י . וכתב הר"ן וכ"ם גירושין . לא סגיא אלא בכתיבה . ולריך ג"כ שיהא נכתב בו ביום . ומש"ה לא חש למתניה . ומיהו בתוספתא תני ליה : ו"א מעריכין . כתב הר"ב ערך פלוני עליו . ולר"ן פירש ערכי עלי ע"א . ולענין הין שנישה שוין אלא לישנא דמעריכין . לייק עפי לפי הר"ב ורש"י לאומר ערכי עלי . בכלל נערכין הוא . כלפי' הרש"ל לערכין ולתנן מעריכין . משום לאיסורא הוא מלד המעריך . ואלו תנא נערכים . הוה משמע לאסורא מלד הנערך . ולתא :

ולא מחרימין . כתב הר"ב ובתם חרמים לבדק הבית . וכפירש"י והר"ן . ותמיהני שפירשו אלא בחרמים . הם"ל לסתמא לבהמה . במשנה ו' פ"ח לתרבין . והא ולאי לבהמחרים לבהן . דהני נמי כמקח ומכר . ואפשר הכ"ם הוא דלוי למקח ומכר . כיון שהוא לסדיוט גרמתא הוי . לאשמועינן לאפילו לבדק הבית . מחוי כמקח ומכר . אלא דלאחי לא ניחא . מ"ש

פרק ה' תוספ' אות ל' וכ"ב באותה שבת בסיומן אל"ח . ותקי"ח :

* ואין מלבנין את הרעפים . הר"ב בסקלים לפרש הרעפים קולש שפי' על אין מלבנין כו' . וכן הוא ג"כ בפרש"י אך שם נרס במשנה ולא מן המוח ולא מן הרעפים . ואין מלבנין כו' . אלמן ל"ג לסו הריש"ף והרא"ש . לפא דלא אין הרעפים וכן אינו בטור סימן תקי"ב: ועוד אמר ר"מ כו' . אחר הר"ב מפוש לתנא מי לקולא . כ"כ רש"י . וקשיא ליה לפא הפסיקוסן במלתא אחריתא . ובכי הא לא סייל למתני ועוד . דמ"ש במשנה ה' פ"ב דעירובין . הילו הטוס' לפתח לטוס חלא לחומרא ותנא לקולא . כי אפשיק לא סייל למתני הו ועוד . אבל הכא לחרי קולא מינהו . סייל למתני ועוד אע"נ לאפסיק . וסא לאפסיק מטוס דבשי למתני מילי לאור גבי הדלי . *(ותמיהני לפא דמ"ש הר"ב לאין ברירה . וכ"כ רש"י וסר"ן . ועיין מ"ש בזה פ"ק משנה ג' . ולע דמסקינן בגמרא . לחכמים אין שבת קובעת . אלא בלבר שנגמרה מלאכתו . ומסני ליה אלא בעינן שיראה פני שבת . ובכא שאני לכיון שאמר מכאן וכו' קבעה ליה . וה"ה במול נמי קבעה ליה . אלא דגבי שבת תמ"ל . לעבל מוכנהוא שאם עבר ותקנו מהוקן . ולא אסרי אלא לכתחלה .

* ועיין במקומו שהראיתי עליהם בסוף משנה ג' :

פרק ה משילין

פי' הר"ב להשליך . ליפנא הכי יש"ל זיתך (דברים כ"ח) גמי : ומכבשין פירות כו' . פי' [הר"ב] ולא אמרינן טורח אלא לצורך י"ט כו' וכ"כ רש"י . וכתב הרא"ש יותר נראה כלבדי ר"י . דשבת לקתני בסיפא . קלו אסני תרי בבי . המלקפני ריסא ב"ט . אבל לא בשבת . ובסיפא קתני בשבת . משמע לקלי אחרי בבי . ע"כ : ובן כלי יין . מוקמינן בגמי בדפיבלא . לאסור לטלטלן . ואם קמ"ל . אלא תימא בפירוש הראויין לטלטל לוקח . קמ"ל לאפ"ו באין ראוין . דכלי מיטל לצורך דבר שאינו מיטל . ולמ"ל שאינו מיטל . מ"מ הר"ב במשנה ז' פרק י"ו ומשנה ב' פרק י"ח דשבת מוקמינן לוקח בפירות הראוין והלר הני וכן כלי יין כו' לאשמועינן לאפי' בספסל מועט סתירו . וכבר כתבתי שם . אלא קי"ל כוותיה : ונותנין כלי תחת הדלף . כתב הר"ן . ומיהו לוקח בלף הראוי . לאי בשאינו ראוי אסור לתת כלי תחתיו . לאסור לבטל כלי מסיגנו (כלפי' הר"ב בספ"ג דשבת) ע"כ . ודכמר

תוספות חדשים

ואמתם מרמזים לבלק הבים • לסת ליתת אליבא דסלבחת • ומ"ש פר"ב לכולהו אסריכו מסוס מקח וממכר • עיין מ"ש בוס במסני ו' פ"ג • וכי תימא הא אמרינן לחצאי סמים מותרין כ"מ במשנה ג' פרק כ"ג דשבת • נבי מתסיכין כו' ממקלכין הזמוקת כו' • י"ל דלא דמי כולי האי למקח וממכר שאינו יוצא מרשות לרשות לגמרי כמו אבי הסכא • ולהסיר לו בטורי כמו"ס בטור וב"י סימן ש"ן גבי מקלכין • ליון לחזיר הסוס ממון רק לבבר אינו אם רוצה להשתדל לא קשיא כלל: ולא מגביהין תרומה כו' • עיין פ"ק משני ו':

בל אלו בי"ט אמרו • ק"ו בשבת • דקתני כל שחייבין כו' בשבת • חייבי עליון בי"ט ר"ל אחרי שלא הוזכרו במשנתינו זאת • ולקתני ואלו הן אמיתא קאי כל אלו בי"ט כו' ולאלו הן אמרו מסוי שבות כו' • ואף שבמשנה שבסדר ירושלמי הגי' כל שהוא מסוס שבות • מסוס רשות • מסוס מצוה • חייבים עליו בי"ט • אפ"ס ולאי לר"ל בשבת • לאלת"ס מאי שבות רשות ומצוה איכא • ואסיכא קאי:

אין בין י"ט לשבת כו' • לסיות מותר לבתחלה בי"ט • שאסור בשבת • אבל לענין עונשין • יש הרבה שהם בשאלים וכרת • וזה בלאו גרידא • כ"כ רש"י ותוס' במשנה ס' פ"ק דמגילה • ומה"ט ניחא דמי הלא חשיב מוקצה בי"ט אסור • ובשבת מותר • כמ"ש במשנ"ו פרק דלעיל הלא בא אלא לומר דאין מותר בי"ט מה שאסור בשבת • וכתב הר"ב אבל אין קי"ל דאמרינן מתוך שהותרה הוצאה כו' • במשנה ס' פ"ק וס"ע הבערה במשנה ס' פ"ב • ומ"ש הר"ב וס"ע איכא משנין • וס"ס דלפירושו ופירש"י לעולי איכא נמי מבשיל פירות כו' • דקני בתריה וכפ"ק דמגילה משנה ס' כתב כגון משנין כו':

ג' הנשאר בסתמו לבמו • ותע"ג דהוא יחיד לא קנה • לפי שהרב בני אלה אסור לאוכלן ותפילין לבמיסן ואינן מתסיבין אותה כאלו הוצאה מרשותה • הגיה ר"ם מבלבות י"ט:

ד' מערב י"ט • כתב הר"ב ואפי' לא בא ליד השואל אלא בי"ט והשואל דקא חני בדבורא בעלמא ולא משך מבעוד יום • וקמ"ל כיון לאשמיה ברשותיה אוקמיה • רש"י:

ביום טוב • כתב הר"ב ואפילו הוא רגיל להשאיל בכל י"ט • פי' להשאיל כלי זה • כיון דבערב י"ט זה לא אמר ליה לא אוקמיה ברשותיה • משום דאימר אמר לאמת משכת אינים אחרינא • ואזיל ושאיל מוניה גמרא:

ברגלי שתיה • ובגמרא פריך אמאי לא בטלו מים ומלח אגב הטיסה • ומסיק משום דהוי ליה דבר שאינו בר מתירין • וכל דבר שאינו מתירין החמירו חכמים לאפילו לא בטיל • וס"ל דבסוף פרק ג' לחלה תנן הטבל אלא במינו במינו טעם • והרי עבל דבר שאינו מתירין הוא וכמו שכתבתי שם • וס"ג מים ומלח עם הקמח מין בשאינו מינו הוא • תרלו התוספות לסעיפים

שאינם מינו • אין נכרות לא בקדרה ולא בעסה • כגון שהתבטל עבה • ואין המים נוכרים בה הילכך אין מעכבות הולכתן • ובמלח לא פליג ר"י דמיירי בעסה שלוחה במלח • שהיא נפסה ועבה • שהיא נכרת • ויש בה ממש • ואין הלכה כר"י: ה

ולא מגביהין תרומה ומעשר • כל אלו ביום טוב אמרו • קל וחומר בשבת • אין בין י"ט לשבת • אלא אוכל נפש בלבד: ג הבהמה והכלים • כרגלי הבעלים • המסר בהמתו לבנו • או לרועה • הרי אלו כרגלי הבעלים • כלים המיוחדין לאחד מן האחין שבבית • הרי אלו כרגליו • ושאין מיוחדין הרי אלו כמקום שהולכין: ד השואל כלי מחבירו מערב יום טוב • כרגלי השוא • ביום טוב כרגלי המשאיל • האשה ששאלה מחברתה תבלין • ומים ומלח לעיסתה הרי אלו כרגלי שתיהן רבי

מאיר אומר • אין נכרות לא בקדרה ולא בעסה • כגון שהתבטל עבה • ואין המים נוכרים בה הילכך אין מעכבות הולכתן • ובמלח לא פליג ר"י דמיירי בעסה שלוחה במלח • שהיא נפסה ועבה • שהיא נכרת • ויש בה ממש • ואין הלכה כר"י: ה

ולשבת • כגון שליק נרות בשלבי חבירו • אינו מעכב באסו תחומין: מועלין בה • הנשבה ממנה מביא אשם מעילות: ולשבת לא נסמן לבתחלה • מערבין • ואם נסמן לא מועלין אין חייבין קרבן מעילה לדית לא מסשב • וכן שמוליא נחלת בשבת לרשות הרבים חייב • ולשבת לא נסמן שלחפס בידו מרשות היחיד לר"ה פטור: כרגלי הסחיר • אין מוליכין המים אלא כרגלי בעל הבור: כרגלי אנשי אותה העיר • אלפים אמה לכל רוח חוץ לעבורה: ולא עולי בבל • הבאים לעבודת הבית: הבאים לכל רוח חוץ לעבורה • אלפים אמה לכל רוח • ופקר לו עירב • מסס לרות אחת אינו יכול להוליכו עמו • עד כאן • וכתב בית יוסף סכן נראה מפי' רש"י • וקשיא לי לדברי הטור מסיע • לאע"ג דאינו יכול להוליכו לרשות אחרת • אבל משקין ושוחטין את הבייתות • אלו הן בייתות • הלנות

רבי יהודה פוטר במים • מפני שאין בהן ממש: ה הגחלת כרגלי הבעלים • ושל הבת בכל מקום • גחלת של הקדש מועלין בה • ושל הבת לא נהנין ולא מועלין • (המוציא גחלת לרשות הרבים חייב • ושל הבת) • בור של יחיד • כרגלי היחיד • ושל אנשי אותה העיר • כרגלי אנשי אותה העיר • ושל עולי בבל כרגלי הממלא: ו מי שדה יו פירותיו בעיר אחרת • וערבו בני אותה העיר להביא אצלו מפירותיו • לא יביאו לו • ואם ערב דהוא • פירותיו במודה: ז מי שומן אצלו אורחים • לא יוליכו בידם מנות • אלא אם כן זבה להם מעותיהם מערב יום טוב • אין משקין ושוחטין את המדבריות • אבל משקין ושוחטין את הבייתות • אלו הן בייתות • הלנות

ולא כרבי יוחנן בן נורי • ולא כרבי מאיר • ומאמר סוברי סלבי לסתמיר • ומתמול סוברי סלבי • לאלתר מבעי ספקר • קונין סביתם לעלמן בתקנן: ו לא יביאו לו מפירותיו • הוא לא ערב לשם • לפירותיו כמותו: ז מי שאינו אצלו אורחים • מעיר אחרת ויבואו אצלו על ידי ערוב לא יוליכו לאחר שעולה ממת בולה לביתם: אלא כ"ז זכה להם אחר • [מעותיהם מערב י"ט שמשלם] בעל הבית זה לאלתם אחר

במעות

במעיכה • מערב י"ט ואמר לו זכה שמלא שתחו • לו עושה בו לרבו • ושם הולכים וכלים שייך בשם לומר יש בדירה • אבל בכלים אמרינן שייך לומר יש בדירה • שהרי אחר שעשה בכלי מה שרצה • מחזיר אותו לבותפות • הוא לבר לבדי רש"י מתיבים בחלה מעמו הפנים שכתבתי • אבל דברי הטור וכן לשבת בית יוסף בשרש"ל לריכין עיון: ושל עולי בבל • פי' הר"ב הקשבר הלו תנאים ברירה לבתחנין • ובלרבנן קיימא לן דיש ברירה • כמ"ש הר"ב במשנה ה' פרק ז' דלמעלה • ומ"ש הר"ב דלא כרבי יוחנן בן נורי • במשנה ה' פרק ה' דעירובין: ז אלא אם כן זיכה לשם מי • ותע"ג דבמשנה ה' בלבורת קני ליה הסואל • כמפורש שם • שאני התם דלא"ל הסואל למשאיל גופיה • הילכך אמרת דעתיה אבל הכא דלא אמר ליה • בעינן זיכוי • הר"ן: אין משקין • כתב הר"ן לעניין הסתקאה בעלמא • ולאו אלו ואלו מוזמותם עליך ומותר לשם קיתה (עיין ריש פרק ג') ומשום הכי מערבת בגמרא • למשום שחיטה נקט • ומלתא אגב אורחיה קמשמע לן דלשקי אינים והכי לשחט • משום הכרכא למשכא • פי' רש"י שהעור תפא מותר לשפשט • הסיא הלבתת יותר מלאי בבשר יוסרמב"ם פי"ט ע"ז הסתקאה תחיר ריאתה • ואם יש הרכא חלוסה בגמע ומכרתת • ר"ל והרי אינם הרכא המערבת:

הלנות

שם אינו יכול להוליך למקום שרירה • מ"מ לא הפסילו החחרי בערובו שלו זה • ואינו מעכב על ידיהם • וקשיא מ"ם מהא לפי' במשנה ג' • ופסקו ג"כ הטור לגבל מהן • ולריך עיון • ובשם הרמב"ם והר"ן • כתב הבית יוסף • המתיחין בחלא שרבו אחר מסס • אבל כל שעירבו הוא מוליכן למקום שרבו שבור זה כבור הרי"ף • וז"ל עי' מלחדין יוקבלב ולכי רבונו לברת שנו ר"ה אבל כבון ע"ז דלפי הבתה דר' אבא בשי דאמר כ"ק ומרו אל הרבי יש לוגי בתחומין אסע לוכ הבתה לבטוה הב דלא ניחא לי דלקוח דרשותי דלוקח • כיון דע רב מרי להיתה אלו • כיון שזי' רש"י הבדרתיה אליבי דשמואל כו' ד"ה ושמואל כו' מי

לשעיסה אינם נלוסה • אלא על ידי המים • ומלח והקלירים נתקנה בשבל הבלין וסוי מין במינו • כשהתערבו זה בזה כיון הבלאו הכי לא מתקנה • וסר"ן מסיק בכלרי"פ ו' לף כ"ב • הסאמי הבין יש לו מתירין עכשיו • כגון עכשיו אלא אם מים ומלח מותרין בין יש לו מתירין לאחר זמן • ה

חר"ב ד"ה לעולי כרי אלו כו' ואין הלכה כרי"י כ"ב בש"ע מי' שנ"ן סעי' י"ב וכן הגהלת כרבלו בעלים שם סעי' י"ב ודינו כולל שם סעי' י"ד ל' ובהרות הישבוחים סי' ט"ו ודינו תבנ"ו דנ"ב בסמנת ר"ה ל"ה ודינו מלכיה וכיוחות בס' תנ"ח סי' ס"ג ואין אזנין כו' כמו' תנ"ן:

משנה ו'

פירותיו כתוכו כו' בגמרא יוסף • לא אינא דרב הסתקיר דאיתר הסתקיר פירות אלא תכיר פרבלי אלא הי שבקידו אלא • מיירי תתני כגון שיחד לו קרקע ה הרחב"ם וכ"ש הרחב"ם בפרק ה' ובפקיו ו"ב כ"ל ע"ב ד"ה ע"ב ד"ה ד"ה ד"ה

תוספות חדשים

הלנות בעיר • כת"ק בברייתא ספרים שיולמות ורוטפות מון לתחום ובאות ולמת בתוך תחום ומגלח סמן מוכמת : הלנות באפר • פירש הרמב"ם שם הכפרים והערוך מפרש כמו ותרענה באחו (בראשית מ"ז) • ורולף לומר שסש מון לתחום • כלאיתא בברייתא • וסטעם מפני שסם מוקלים • ואין לעמת מנסי הסיר ע"יסן • וכבר כתבתי במשנה ג' פרק ז' לביום טוב קיימא לן למוקלם מסור • ומיהו מסכת ליכא רמיס לסא איכא ליסגא בגמרא • לאפילו רבי שמעון מולה מסוס לסוו כגרונגרת ומוקים • (כמ"ש במשנה ז' פרק לעניל) לדתנסו בילים :

הלנות בעיר • מדבריות הלנות באפר : ובמות הלנו לפלגוני • ופלוני • לזכין לאדם שלא בפניו :

סליק מסכת ביצה

סליק מסכת ביצה

ס"ים הרמב"ם ויוסיפים מש כל יתי מחוש ויקון ואינן נכנסין עד שירדו בחיוים עכ"ל וכת"ק דבריתא:

כתב הרמב"ם אחר שהשלים המועדות • ודברים המיוחדים בכל יום טוב דבר עבשיו במועד הנשאר לו • והוא ראש השנה ע"כ • ובספר יוחסין בשם רב שרירא גאון בתר י"ט תנינן מסכת ראש השנה • כי היכי דליתני בתריה תענית משום דאחר ר"ה זמן רביעה • וזמן זריעה • ובחד ענינא דמי :

מסכת ראש השנה

פרק א למלכים • כתב הר"ב לכתיב ויסי בשמוניס שנה וגו' • מקים מלכות שלמה כו' שסרי סמקרא סזה מנה שנה זו • שנת ת"ף ליציאת מצרים • ושנת ארבעים למלוך שלמה רש"י מצרים מניסן • וסיא נופה דמרא"ם חלק ניסן מנינן לה ילוף לס מקראי בגמרא • וז"ס הר"ב ואם עמד מלך בשחר כו' • למלכי ישראל אסברים לה לבסו קיימינן הסחא • ומ"ס וכתב לו הסופר בניסן שלאחר י"ב חלס ולאלו בניסן שלאחר אלר • וכתב של שנה ראשונה אע"פ שלפי הסמנת היא שנה הסניס ליכא למיתס למערף לקוחות שלא בדין שכיון שזה המלך לא מלך שום ניסן לפני זה הניסן ושם המלך הרי כתוב בשטר • ומגלא שלא יוכל לטרף שום לקוחות אלא שלקחו אחר הניסן שמלך זה המלך ולאחרן כדין הוא טורף • ומ"ס לפיכך קנסוהו וכו' ולא גבי משעבדי • עיין בפי' הר"ב במשנה ס' פרק בחרא דשביעית :

ולרגלים • ז"ס הר"ב ור"ס אומר כלומר ור"ס היא וכבי איתא בגמרא על שיעברו עליו שלש רגלים בסדרן כו' • ופסק הלכה כו' ומשיעברו עליו שלש רגלים עובר בכל תאחר • מסקינן בגמי משום לאהדרינהו קרא לבולהו רגלים בפרשת חג הסכות אע"ג לכבר כתבינהו מעקרא אלא ש"מ לבל תאחר • לא מפרש קרא בכי זמנא קאי בכל תאחר ומ"ס אהדרינהו לאמועדינו לכיון שעברו עליו שלש רגלים עובר • ור' שמעון סובר לאע"ג לאהדרינהו לבל תאחר לא הוה לריך לממני חג הסוכות דעליה קאי אלא לומר שזה אחרון לבסדרן בעינן : באחד

מסכת ראש השנה

פרק א ארבעה ראשי שנים הם • באחד בניסן ראש השנה למלכים • ולרגלים • באחד בעיר • כת"ק בברייתא ספרים שיולמות ורוטפות מון לתחום ובאות ולמת בתוך תחום ומגלח סמן מוכמת : באפר • פירש הרמב"ם שם הכפרים והערוך מפרש כמו ותרענה באחו (בראשית מ"ז) • ורולף לומר שסש מון לתחום • כלאיתא בברייתא • וסטעם מפני שסם מוקלים • ואין לעמת מנסי הסיר ע"יסן • וכבר כתבתי במשנה ג' פרק ז' לביום טוב קיימא לן למוקלם מסור • ומיהו מסכת ליכא רמיס לסא איכא ליסגא בגמרא • לאפילו רבי שמעון מולה מסוס לסוו כגרונגרת ומוקים • (כמ"ש במשנה ז' פרק לעניל) לדתנסו בילים :

סליק מסכת ביצה

מסכת ראש השנה

פרק א ארבעה ראשי שנים הם • באחד בניסן ראש השנה למלכים • ולרגלים • באחד בעיר • כת"ק בברייתא ספרים שיולמות ורוטפות מון לתחום ובאות ולמת בתוך תחום ומגלח סמן מוכמת : באפר • פירש הרמב"ם שם הכפרים והערוך מפרש כמו ותרענה באחו (בראשית מ"ז) • ורולף לומר שסש מון לתחום • כלאיתא בברייתא • וסטעם מפני שסם מוקלים • ואין לעמת מנסי הסיר ע"יסן • וכבר כתבתי במשנה ג' פרק ז' לביום טוב קיימא לן למוקלם מסור • ומיהו מסכת ליכא רמיס לסא איכא ליסגא בגמרא • לאפילו רבי שמעון מולה מסוס לסוו כגרונגרת ומוקים • (כמ"ש במשנה ז' פרק לעניל) לדתנסו בילים :

סליק מסכת ביצה

כתב הרמב"ם אחר שהשלים המועדות • ודברים המיוחדים בכל יום טוב דבר עבשיו במועד הנשאר לו • והוא ראש השנה ע"כ • ובספר יוחסין בשם רב שרירא גאון בתר י"ט תנינן מסכת ראש השנה • כי היכי דליתני בתריה תענית משום דאחר ר"ה זמן רביעה • וזמן זריעה • ובחד ענינא דמי :

מסכת ראש השנה

פרק א למלכים • כתב הר"ב לכתיב ויסי בשמוניס שנה וגו' • מקים מלכות שלמה כו' שסרי סמקרא סזה מנה שנה זו • שנת ת"ף ליציאת מצרים • ושנת ארבעים למלוך שלמה רש"י מצרים מניסן • וסיא נופה דמרא"ם חלק ניסן מנינן לה ילוף לס מקראי בגמרא • וז"ס הר"ב ואם עמד מלך בשחר כו' • למלכי ישראל אסברים לה לבסו קיימינן הסחא • ומ"ס וכתב לו הסופר בניסן שלאחר י"ב חלס ולאלו בניסן שלאחר אלר • וכתב של שנה ראשונה אע"פ שלפי הסמנת היא שנה הסניס ליכא למיתס למערף לקוחות שלא בדין שכיון שזה המלך לא מלך שום ניסן לפני זה הניסן ושם המלך הרי כתוב בשטר • ומגלא שלא יוכל לטרף שום לקוחות אלא שלקחו אחר הניסן שמלך זה המלך ולאחרן כדין הוא טורף • ומ"ס לפיכך קנסוהו וכו' ולא גבי משעבדי • עיין בפי' הר"ב במשנה ס' פרק בחרא דשביעית :

ולרגלים • ז"ס הר"ב ור"ס אומר כלומר ור"ס היא וכבי איתא בגמרא על שיעברו עליו שלש רגלים בסדרן כו' • ופסק הלכה כו' ומשיעברו עליו שלש רגלים עובר בכל תאחר • מסקינן בגמי משום לאהדרינהו קרא לבולהו רגלים בפרשת חג הסכות אע"ג לכבר כתבינהו מעקרא אלא ש"מ לבל תאחר • לא מפרש קרא בכי זמנא קאי בכל תאחר ומ"ס אהדרינהו לאמועדינו לכיון שעברו עליו שלש רגלים עובר • ור' שמעון סובר לאע"ג לאהדרינהו לבל תאחר לא הוה לריך לממני חג הסוכות דעליה קאי אלא לומר שזה אחרון לבסדרן בעינן : באחד

ולא הביא ראיה עובר כעשה לכתיב (שם י"ב) ונאת שמה • ומשיעברו עליו שלש רגלים עובר בכל תאחר • ומקבלה כרבי שמעון דבעי שלש רגלים בסדרן : אתה לריך להביא • ומשיעברו עליו שלש רגלים עובר בכל תאחר • ומקבלה כרבי שמעון דבעי שלש רגלים בסדרן :

ראש מגנה למעשר בסמס שאין מעשרים מן המוליה בשנס זו על המוליה בחברתה לכתיב (לבריים י"ד) עשר תעשר בשני מעשרות הכתוב מדבר • אחד מעשר לגן ואחד מעשר בסמס ואמר קרא שנס שנס ולא משנס זו על של חברתה : ור' אליעזר ור' שמעון אומרים באחד בתשרי • כין לאתקש מעשר בסמס למעשר לגן מה מעשר לגן ר"ס שלו תשרי אף מעשר בסמס ר"ס שלו תשרי ואין סלכה כר"א ור"ש לאמרי בא' בתשרי • ות"ק סבר כיון לאתקש מעשר בסמס למעשר לגן לכתיב עשר תעשר מה לגן סמוך לגמרו עשורו שסרי ר"ס שלו תשרי ואוא סמוך לגמרו שכל ימות שתמס עומד בגורן לסתיכס אף מעשר בסמס כמי סמוך לגמרו עשורו לסיינו אחר באלול שבשמות יולאות באב שלא נגמר זמן עבורן והכי יליפינן מקרא לכתיב (תהלים ס"ה) לבשו כרים הצאן ועמקים יעטפו בר אימתי לבשו כרים הצאן כלומר שאתלבשות מזהכרים הצונים עליהם ומתעברות בזמן שעמקים יעטפו בר להיינו באחר שהגריעה נומחת ומכרת יפה ויולאת באב זמן עבורים של לקח ס' תהלים שלכך ר"ה של מעשר בסמס [באחד] באלול סמוך לגמרו : לבנים • לבני מלכות העולם לשמיטין ולוובלות • משבכנס תשרי אסור לתרוס ולזרוע מן התורה : ולנטיעה • אם נטע אילן מ"ס יום קודם לאחר בתשרי שהם שני שבתות לקליעה שהנטיעה נקלטת בשני שבתות ושלשים יום אחר הקליעה לחשב שנה לשלשים יום בשנה חשובים שנה הרי מ"ס יום • כשיגיע אחר בתשרי מונין לה שנה שלישית ולאחר שנה שלישית כשיגיע מ' לאחרת מונין לה שנה שלישית ולאחר שנה שלישית כשיגיע מ' בתשרי של שנה רביעית אם תנטע בנטיעה זו פירות עליין הם אסורים משום ערלה • שאע"פ שתשרי ראש השנה לנטיעה • ט"ו בשבט ר"ה לאילן • וזה כבר נעשה אילן • לפיכך אין שמתו מתחלשת לגאת מילי ערלה על ט"ו בשבט ומשם ואילך אם יחנטו בו פירות הם חורת רבעי עליהן לאכלן בירושלים ובט"ו בשבט לשנה הבאה ילאו מילי רבעי פירות המונטעים בה מכאן ואילך :

באחד באלול • ראש השנה למעשר בהמה • רבי אליעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי • באחד בתשרי ראש השנה לשנים • ולשמיטין • וליובלות • ולירקות לנטיעה •

באחד בתשרי • עיין בפרק בחרא דבכורות • *ומ"ס הר"ב לאמר קרא שנה שנה כו' ע"ס בפירושו במשנה מ' ומ"ס עיין בס"ל : למעשר בהמה • פי' הר"ב לכתיב עשר תעשר וכו' • והוא סמוך לגמרו כו' והאי גמרו סיינו שנגמר לסתחייב במעשר שאין אוכלים אפילו ערלי והוא מסדרא פי סבית כלתנן רפ"ב למעשרות ות"ן תנו רביכן למס שנלקטו הזוס' לפרש לתע"ב לתנן בפ"ק למעשרות מסביאו שלש עונתן למעשרות מ"מ אין דרך ללקט אלא כשגמרו ע"כ • ונראה שבפירוש רש"י שלפנינס לא סיס כתב זס הלשון שכל ימות וכו' ומפני כן סורכו לפרש בהבור אחר זס הנפקא לן לתשרי ר"ס למעשר מע"ס הנשנס שנס ולכך נלתקו נס בזס • ומ"ס הר"ב לזמן עבורים של בשנס לקס ס' תהלים בגמרא • ות"ת אשכחן זמן עבור בשנס לקס • זמן עבור בשנס נשס ליולדס לתשעה תהלים כלתנן בפ"ק דבכורות לף ח' מנא ידעינן • וי"ל לזמן לידת הנשות ממי באב סיא אלא שזמן עבורן קיים ל' תהלים לזמן עבורן של שקות • *ות"ל קדמי ויולדת קולס אב מ"מ אין מאחרין כי כן שמעתי המן אלול ואילך אינן יולדי' עד שבע ואלר: רבי אליעזר ור"ש אומרים באחד בשרי • ול' ראשי שנים לתחבי לע"ן בנסן שהוא ר"ה לרגלים ס"ק ל' ראשי שנים לתחבי לע"ן בנסן שהוא ר"ה לרגלים בסדרן לל מעשר בשנס ולבפלגוני עליה לל רגלים גמרא לף ל' :

לשנים • פירש הר"ב לשני מלכי אומות • ובגמ' לף ג' מפיק ליס מקראי הכתיב (תהלים מ') דברי נתנים בן חכליס ויסי בחולס בסליו שנת עשרים • וכתיב (שם מ') ויסי בחולס בסן שנת עשרים לאתתשבתא המלך מלקאי בכשליו וקרי ליס שנת עשרים וקאי בניסן וקרי שנת עשרים • ומכלל הר"ס לאו ניסן • וכתבו התו' והרא"ל ואפיקתים מניסן אוקמיה מתחרי לאשכחן דסוי ר"ס לגמרא לבריים :

ולשמיטין • לכתיב (ויקר"כ"ת) ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ • וגמר שנה שנה מתחרי לכתיב (לבריי' י"ל) מרחשית שנה • ואין לנין שנה מנסן לניסן לכתיב ביס (שמות י"ב) ראשון הוא לכם לחדשי השנה • לסתס שנה שנים עמד חלשים גמרא : לנטיעה • לכתיב (ויקרא י"ט) שלש שנים ערלים • וכתיב (שם) והשנה הרביעית • ויליף שלא מהחרי גמרא • ומ"ס הר"ב אם נטע אילן מ"ס יום שזה הנטיעה אינו מכלל ימי הקליעה • וכתב הרמב"ם בפרק ע' מהלכות נטע רבעי • המוטע אילן מאכל בט"ו באב כו' שמגלא עוד ט"ו יום מאב וכ"ט יום של אלול הרי מ"ל יום מלבל יום הנטיעה • ומ"ס לשלשים יום בשנה המוביס שנה יליף בגמרא מלכתיב (בראשית מ') ברעתון בחלל לחלם • מלאכתו יום אחל הוא לעשות בחלם • וקא קרו ליס חלם לכתיב בחלל לחלם ש"מ יום אחל בחלם תשיב ליס חלם • [ומיום אחל בחלם המוב חלם] שלשים יום בשנה המוכה שנה לחלם נמנס בימים לכתיב (במלבר י"ל) חלם ימים אחל ממנון תשיב חלם • ס"ב שנה שמנה בחלשים לכתיב (שמות י"ב) לחלשי השנה • ס"ל אחל ממנו"ס תשיב שנה • ומ"ס הר"ב ולאחר שנה שלישית כו' עלין שם אסורים משום ערלה כו' • ואי קשיא הא נמרי לנן ג' שנים לערלים מפיק לה בגמרא מלכתיב והשנה הרביעית • ובשנה החמישית • פעמים שברביעית ועליין אסורים משום ערלה • ופעמים שבחמישית • ועליין אסורים משום רבעי • ומה שכתב עד ט"ו בשבט אתיא כבית הלל : ולירקות

ולירקות • פירש הר"ב למעשר ירק שאין תורמין כו' • וכן פתב רש"י • ואיתא נמי בברייתא ומה טיתה שנים נכנסת לנטיעה כו' כלקמן בדברי הר"ב • ומפרשינן בגמרא לתנא תני ירקות שנעשו רוחיסן מלרבנן • וכ"ש מה שחייבים מלאורייתא ולתני ירקות לשון רבים משום לתרי גווני ירק הן לאוקינן בתר לקיעה כדאמרן *ולענין גורל משנאב וכו' • כלתנן במשנה ה' פ"ק דמעשרות: באחד בשבט כו' • מפרש טעמא בגמרא אמאי ולאו רוב גשמי שנה ועלה הערף באילמת • ומאלמו ספירות חוננין מעתה • ומ"ש הר"ב לענין מעשר פירות כו' לענין ערלה ורבעי כבר נתבאר לעיל:

*פריטה לה"ל לענין

ב בפסח על התבואה • כתב הר"ב מלאמרה התורה הביאו וכו' כדי וכו' זה לשון הברייתא מפני מה אמרה התורה הביאו עומר בפסח • מפני שפסחת זמן תבואה הוא • אמר הקב"ה הביאו כו' כדי כו' וכן בכולם: ובעצרת כו' • כתב הר"ב מלאמרה תורה הביאו לפני אדון מעצרת כו' • כלתנן במשנה ו' פ"ק דבכורים ליכא למימר משום דהא לבן תלמידין עד הנה כלאיתא התם • ומיהו רש"י ור"ן כתבו גם זה הענין: בראש השנה כו' • מדברי קבלה למדנו לכתיב (דברים י"א) מראשית השנה ועד אחרית שנה • הר"ם נתון מה יהא בהופה וילפינן לתרי הוא מלכתיב (תהלים פ"א) תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו • איזו חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה וכתיב (שם) כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב • וכלאיתא בגמרא בפ"ק דר"ה ת"ר • וקשיא לי כיון שאלם נתון בהר"ם • ולאי על כל המאורעות אין דנין אותו • על תבואתו • ופירותיו • ושאר עסקיו • וכיון שכן אכל נתון בהר"ם • ומיתא לי הני דברים נתונין לכל העולם בשלשה זמנין אלא שמניין במשנתינו ולפינן הכי מלאמרה תורה לעבור הביאו בזמנים אלו שנהלין עליהן אחד אחד בזמנו • אבל בהר"ם כל באי עולם עוברין לפניו אחד אחד • ונזהרים עליו תלקו מדברי אלו • והטעם שנתון שאלם בהר"ם • דבשלמא ג' דברים אלו כל אחד נתון בזמנו כלאמר שפסחת זמן תבואה הוא • אבל ר"ה מה נשתנה אלא טעמא אי כמ"ל בחסרי כברא העולם כלאמר כברא שאלם ביום ששי לימי בראשית • ואמא ר"ח חסרי [ובו ביום] שרה שאלם הראשון ונתון לרחמיו • לפיכך קבעו הקב"ה לכל בניו שיזכו בו לרחמים כלאיתא במדרש בפסיקתא • ואי למ"ל בניסן כברא העולם • י"ל לפי שב"י כ נתרצה הקב"ה לעשה בדבר הענל קבע לתחלת החדש על יה"כ לימי הדין • כל זה מדברי הר"ן:

ולירקות • באחד בשבט ראש השנה לאילן • דברי בית שמאי • בית הלל אומרים בחמשה עשר בו: ב בארבעה פרקים העולם נידון • בפסח על התבואה • בעצרת על פירות האילן • בראש השנה כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון • שנאמר (תהלים ל"ג) היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם • ובחג נידונין על המים:

ג על

ולירקות • מעשר ירק שאין תורמין מן הירק שנלקט לפני ר"ה על הירק הנלקט לאחר ר"ה: ראש השנה לאילן • לענין מעשר פירות שאין מעשרין פירות אילן שחנטו קודם שבט על שחנטו לאחר שבט הבאילן אוכלין בתר חנטה • אי נמי נפקא מינה לענין שנה שליסית של שמטה שנוסב בה מעשר עני שאותן פירות שחנטו מר"ה של שנה שליסית עד שבט לנין אותן כפירות של שנה שניה שעברה ומיהו בהן מעשר ראשון ומעשר שני • ומשבט ואילך מוסב בהן מעשר ראשון ומעשר עני: ב בארבעה פרקים • בשנה: בפסח על התבואה • מלאמרה תורה הביאו לפני עומר בפסח כדי שתברך לכם תבואה שבשדות • מינה ילעינן לבפסח נידונים על התבואה: ובעצרת על פירות האילן • מלאמרה תורה הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שתברך לכם פירות האילן ואמא עץ קרייה רחמנא • לכתיב (בראשית ב') ומעץ הדעת טוב ורע • ממאן דאמר עץ שאכל אדם הראשון תאנה היא: כבני מרון • כבני אמריא • ככבשים שלנו שמוליאין אותן בפתח קטן זה אחר זה לעשרן ואין שנים יכולים לצאת כאחד: הביאו לכם • הבו לכם • הבו קאמר הביאו ואמא הקב"ה רואה יחד לבם ומבין אל כל מעשיהם שאע"פ שעוברים לפניו אחד אחד מכל מקום כלן נסקרים בסקירה אחת: ובחג נידונים על המים • מלאמרה תורה נסכו לפני המים בחג:

ג שלוחין

ג שלוחין יולאין • כשקדשו ב"ד את החדש שולחין ומודיעין לגולה יום שקדשוהו אם ביום שלשים והחדש שעבר חסר • אם ביום ל"א והחדש שעבר מלא ושלוחי בית דין אין מתחלין לא את הפסח ולא את ר"ע: ועל אב מפני התענית • לפי שהוכפלו בו לרות יותר משאר תעניות: ועל אלול מפני תקנת המועדות • לעמוד בהם לבדוק ולהכין מה שצריכין לבדוק ולהכין • ועל תשרי • מפני תקנת המועדות • על בסליו מפני חנוכה • ועל אדר • מפני הפורים • וכשהיה בית המקדש קיים • יוצאין אף על אייר • מפני פסח קטן: ד על שני חדשים מחללין את השבת • על ניסן • ועל תשרי • שבהן השלוחין יוצאין לסוריא • ובהן מתקנין את המועדות •

ג על ניסן מפני הפסח • אבל סיון מפני העצרת • לא אריך לבספיר עומר הבר תלוי כלאמר בגמי (קף ו') תוס': על אב מפני התענית • כתב הר"ב לפי שהוכפלו בו לרות כי כלתנן במשנה ו' פרק ד' לתענית • חמשה דברים אירעו לאבותינו בט' באב • והקשו בתוס' להכי נמי תנן סתם לבי"ז בחמשה אירעו חמשה דברים • ותירלו דהוא כיון המקדש תקיפת טובא [ועוד] לא דמי לט' באב דלרה אחת הוכפלה בו: ועל אלול מפני ר"ה • כתב הר"ב ושונין ר"ה ביום ג' לאלול • מסיימין בתוספות וגם למחרתו • כלמשמע בפ"ק דביצה דף ס' ובפ"ג דעירובין משנה ז': ועל אדר מפני הפורים • ואלו אם יתעברה השנה יולאין אף על אדר הנני מפני הפורים (דבאדר הנני חוזרין וקורין כלתנן במשנה ה' פ"ק דמגילה) לא קתני דהם ל"ל לגולה אדר הראשון מעובר ויהיו בני הגולה בביום ל"א מתקלה גמרא: פסח קטן • כתב הר"ב * פסח שני לטמא [או] שהיה בדרך ריחוקה בראשון לשון רש"י • וכתב [המפרש] להרמב"ם בפ"ג דהל' ק"ס דלפיכך קרי ליה פסח קטן דלא הוי אלא יום א': ד מחללין את השבת • עיין בסוף פרקין: שבהם שלוחים יולאין לסוריא • פירש הר"ב לסוריא לגולה יום קביעתם • מפרשים בגמרא דהא דתנן לעיל על אם תהשים שלוחים יולאים היינו מבערב כגון שנראה בעליל ביום כ"ט או בליל שלשים דולאי יקהל בית דין למחר • אי נמי בחדש מעובר דפשיטא לן שביום ל"א יתקהל בשלא נתקהל בזמנו ואין ממתינין על שישמעו מקולם מפי ב"ד • ועל ניסן ועל תשרי אין יולאין על שישמעו מפי ב"ד מקולם • וכתבו התוספות הטעם דאע"ג דנראה בעליל אי נמי בליל שלשים אין יולאין לאלחר לחיישינן לגזרת ממליכי ב"ד ומעברי ליה ואתא לקלקולי מועדות ומה"ס כי נמי לא קדשוהו ביום ל' ע"א לאותו יוחר מיום ל"א אין יולאין לאלחר לגזרה אי [אמר מאי] משום דבשאר חדשים יולאים אזה זה מבערב ע"כ • ומשתא מתניתין דקתני שבהן שלוחים יולאין היינו למחר שישמעו מפי בית דין מקולם ואם לא יבואו עדים ויתעבר החדש לא יולאו השלוחים על מחר שאין ב"ד מקדשין בליל כמלאו ממעטין הילוכן מסלק לילה ויוחר אבל בשאר חדשים אין תלוי שבת של עדים ממסר יליאת שלוחים שאין מחללין השלוחים לצאת בשבת ביום וכשלא יבואו עדים היום יתעבר החדש ומכל יודעים שיום קילוסו למחר ומשלוחים יולאים משתחשך לומר שעברו את החדש • וכתב רש"י ואי"ת שאין הולה טעה חלול העדים ביליאת השלוחים הרי השלוחים עמנו לא ניתן להם לחלל (כמ"ש וטעמא בגמרא אשר תקראו אותם במועדם • על קריאתם אתה מחלל • הכל מועד לכתיב לחנוכת שבת הוא כמ"ש בסוף פרקין ואי אתה מחלל על קיומן) טעם שחילול כדי שיתקדש החדש בזמנו הוא • כלקתני והכם מתקנים את המועדות דרחמנא אמר (ויקרא כ"ג) אשר תקראו אותם במועדם ואפי' בשבת ויליאת השלוחים לקתני אינו אלא ליפות ולייטב את טעם החילול אף בשביל זאת ליש דברים שאין הטעם טעם לדבר ליסבו הם נעשים טעם לדבר ליסבו ולייפותו כאותה שהגיעו הסנהדרין (דף י"א) ואין מעברין את השנה מפני הגליים והעלאים אבל עושין אותן טעם לשנה • כילד מהולעין אמתו לכון הגוזלין רכיכין ואמריא דעדקין כו' ע"כ • וכן הרמב"ם בפ"ג מהלכות קדש החדש לא הטעיה אלא טעם למפני הקנת המועדות:

לסוריא • עיין במשנה ו' פרק דלקמן: ובהן מתקנין את המועדות • אבל אלול אף על גב דמגיה חשבון לעשות ביום שלשים ר"ה לא נפקא מינה מילי לפי שעליין ביום שלשים עמנו ומלפים • ואם מלא לבם שקדשו בית דין ביום שלשים מהגין אותו ביום קדש בלבד ואם לא מלא לבם מהגין יום שלשים קדש ויום ל"א קדש עד שיבואו לבם שלוחי בית דין הגלוי כלשון הרמב"ם פרק ב' מהלכות קדוש החדש:

ה בעלי

ג על ששה חדשים השלוחין יוצאין • על ניסן • מפני הפסח • על אב • מפני התענית • על אלול מפני ראש השנה • על תשרי • מפני תקנת המועדות • על כסליו מפני חנוכה • ועל אדר • מפני הפורים • וכשהיה בית המקדש קיים • יוצאין אף על אייר • מפני פסח קטן: ד על שני חדשים מחללין את השבת • על ניסן • ועל תשרי • שבהן השלוחין יוצאין לסוריא • ובהן מתקנין את המועדות •

ג על ניסן מפני הפסח • אבל סיון מפני העצרת • לא אריך לבספיר עומר הבר תלוי כלאמר בגמי (קף ו') תוס': על אב מפני התענית • כתב הר"ב לפי שהוכפלו בו לרות כי כלתנן במשנה ו' פרק ד' לתענית • חמשה דברים אירעו לאבותינו בט' באב • והקשו בתוס' להכי נמי תנן סתם לבי"ז בחמשה אירעו חמשה דברים • ותירלו דהוא כיון המקדש תקיפת טובא [ועוד] לא דמי לט' באב דלרה אחת הוכפלה בו: ועל אלול מפני ר"ה • כתב הר"ב ושונין ר"ה ביום ג' לאלול • מסיימין בתוספות וגם למחרתו • כלמשמע בפ"ק דביצה דף ס' ובפ"ג דעירובין משנה ז': ועל אדר מפני הפורים • ואלו אם יתעברה השנה יולאין אף על אדר הנני מפני הפורים (דבאדר הנני חוזרין וקורין כלתנן במשנה ה' פ"ק דמגילה) לא קתני דהם ל"ל לגולה אדר הראשון מעובר ויהיו בני הגולה בביום ל"א מתקלה גמרא: פסח קטן • כתב הר"ב * פסח שני לטמא [או] שהיה בדרך ריחוקה בראשון לשון רש"י • וכתב [המפרש] להרמב"ם בפ"ג דהל' ק"ס דלפיכך קרי ליה פסח קטן דלא הוי אלא יום א': ד מחללין את השבת • עיין בסוף פרקין: שבהם שלוחים יולאין לסוריא • פירש הר"ב לסוריא לגולה יום קביעתם • מפרשים בגמרא דהא דתנן לעיל על אם תהשים שלוחים יולאים היינו מבערב כגון שנראה בעליל ביום כ"ט או בליל שלשים דולאי יקהל בית דין למחר • אי נמי בחדש מעובר דפשיטא לן שביום ל"א יתקהל בשלא נתקהל בזמנו ואין ממתינין על שישמעו מקולם מפי ב"ד • ועל ניסן ועל תשרי אין יולאין על שישמעו מפי ב"ד מקולם • וכתבו התוספות הטעם דאע"ג דנראה בעליל אי נמי בליל שלשים אין יולאין לאלחר לחיישינן לגזרת ממליכי ב"ד ומעברי ליה ואתא לקלקולי מועדות ומה"ס כי נמי לא קדשוהו ביום ל' ע"א לאותו יוחר מיום ל"א אין יולאין לאלחר לגזרה אי [אמר מאי] משום דבשאר חדשים יולאים אזה זה מבערב ע"כ • ומשתא מתניתין דקתני שבהן שלוחים יולאים היינו למחר שישמעו מפי בית דין מקולם ואם לא יבואו עדים ויתעבר החדש לא יולאו השלוחים על מחר שאין ב"ד מקדשין בליל כמלאו ממעטין הילוכן מסלק לילה ויוחר אבל בשאר חדשים אין תלוי שבת של עדים ממסר יליאת שלוחים שאין מחללין השלוחים לצאת בשבת ביום וכשלא יבואו עדים היום יתעבר החדש ומכל יודעים שיום קילוסו למחר ומשלוחים יולאים משתחשך לומר שעברו את החדש • וכתב רש"י ואי"ת שאין הולה טעה חלול העדים ביליאת השלוחים הרי השלוחים עמנו לא ניתן להם לחלל (כמ"ש וטעמא בגמרא אשר תקראו אותם במועדם • על קריאתם אתה מחלל • הכל מועד לכתיב לחנוכת שבת הוא כמ"ש בסוף פרקין ואי אתה מחלל על קיומן) טעם שחילול כדי שיתקדש החדש בזמנו הוא • כלקתני והכם מתקנים את המועדות דרחמנא אמר (ויקרא כ"ג) אשר תקראו אותם במועדם ואפי' בשבת ויליאת השלוחים לקתני אינו אלא ליפות ולייטב את טעם החילול אף בשביל זאת ליש דברים שאין הטעם טעם לדבר ליסבו הם נעשים טעם לדבר ליסבו ולייפותו כאותה שהגיעו הסנהדרין (דף י"א) ואין מעברין את השנה מפני הגליים והעלאים אבל עושין אותן טעם לשנה • כילד מהולעין אמתו לכון הגוזלין רכיכין ואמריא דעדקין כו' ע"כ • וכן הרמב"ם בפ"ג מהלכות קדש החדש לא הטעיה אלא טעם למפני הקנת המועדות:

לסוריא • עיין במשנה ו' פרק דלקמן: ובהן מתקנין את המועדות • אבל אלול אף על גב דמגיה חשבון לעשות ביום שלשים ר"ה לא נפקא מינה מילי לפי שעליין ביום שלשים עמנו ומלפים • ואם מלא לבם שקדשו בית דין ביום שלשים מהגין אותו ביום קדש בלבד ואם לא מלא לבם מהגין יום שלשים קדש ויום ל"א קדש עד שיבואו לבם שלוחי בית דין הגלוי כלשון הרמב"ם פרק ב' מהלכות קדוש החדש:

ה בעלי

ה בעליל · לוקח קרקע [תפלי' י"ב ז'] אמרות י' אמרות
אמרות כסף צרוף בעליל לארץ · שפירושו גלוי
לכל גמרא : ו * ויעבבן ר"ע בלוד · וכסוף פ"ה דשבת תנן
פרקו של רבי"ע שיתה יולאה מי' ומפרש הר"ב דלא שלו שיתה
אלא של שבעתו כו' כ"ז איתא בגמר'
כמ"ש שם בס"ל ולפיכך יש לתמוה
לשא הכא תניא אמר רבי יולא ח"ו
הר"ע עבבן אלא שופר (כך שנו)
ראשה של גדר עבבן ושלא ר"ג
וטוריולו מנזולתו ולמה לא פירש כן
הר"ב. וכ"ל לתתם שאני דמשנה
עצמה מוכחת כך שכן לייקינן שתם
בגמ' מקרתני פרתו · וכי פרש אחת
איתה לו כו' כמ"ש שם בס"ל · אבל
הכא שאין שם משמעות במשנה
מוכיחה על אלא ר"ע עבבן לא
פירש כן שרי אפשר לתנא דמתני'
אה"כ דפליג על רבי יהודה · וכיוצא
בזה נמצא פלוגתא עם רבי יולא ·
דת"ק אמר עקביים נתגלה · ואמר
רבי יולא ח"ו שעקביים נתגלה וכו'
במשנה ו' פ"ה דעדיות · וכן מוכח
בירושלמי דאמר אמתני' מפני שכן
מרבעים זוג אבל אם היה זוג אחד
לא היה מעכבו ומייתי נמי לה
לר"י ח"ו כו' · משמע ודאי מליהיב
טעמא דמתני' דכ"ל דמתני' כמו
שהיא שנויה כך ס"ל לתנא דמתני' :
נמצאת מכשילין לע"ל · ושמא
יהיה אבל אחד מהם
בזמן שעתיד עדות מועל בירח מי' ומעמ כו' רמב"ם :

ז שאם יפסל אחד מהן · פירש"י יכשל בפיו כשיבלבלו כלקמן ורמב"ם כתב בפ"ב מהלכות ק"ה שאם ימצא אחד מהן
פסול מפני שהוא גזלן וכיולא בו משאר הפסלות : בשרים לעדות החדש · כתב הר"ב ורבנן כו' מהורים לכם
כו' כמותכם · מהיים רש"י שיקבלו העדות ויקדשו החדש : ופסלו את עבדו · סברי לה כר"ש דמכשיר בקרוב ולרשו נמי בשרים
ומוחסים למעוטי גר וממזר כדלרשינן מאתך בזומן לך במשנה ב' פ"ל דסנהדרין תוספות :

ה אלו הן הפסולין · פירש מדרבנן דאי מדאוריתא כל העובר עבירה שום בה מלקות וכו' · דלפסק הר"ב במשנה ג' פ"ג
דסנהדרין וא"כ (לב"ע) גזלן ה"ל למתני דכתיב בהדיא (שמות כ"ג) אל תשא ידך עם רשע לשות עד חמס · ותא
קמ"ל דאע"פ שהם כשרים מן התורה פסולים לעדות החדש : והמשתתף בקוביא · פירש הר"ב מטעם דאסמכתא לא קניא
ודברי הן גזלנים מדרבנן דמדאוריתא אינו קרוי גזלן אלא החוטף מיד אים דלכתיב (שמואל ב' כ"ג) ויגזול את הארון מיד פלשתים
כ"כ רש"י · ולפסק הלכה שזכרתי לכל עובר עבירה כו' פסול י"ל כמ"ש הרוש' דכיון דמדעתו ומתן לא נחשב בעיניו כגזל ע"כ ·
בפ"ג דסנהדרין כתב הר"ב דעשה אחר שכן שם בגמרא תולין דבר שאת על זה שעשה לשכא וסובר דכל הפ"ג אלו אבמכתא היא
ואיכא ביניהם דגמר אומנות אחריתי ושם פסק הר"ב כדבר אחר : ומלוי ברבית · כתב הר"ב דהא מנפשים יהיב ליה · כ"כ רש"י
וכלומר אלא משמע ליה לאיזה איסורא דשמתן ו' מדעתא אא"כ ממשכנו על כרחו תוספות :

מפריחי יונים · עיין בפי' הר"ב בפ"ג דסנהדרין : וסחרי שביעית · כתב הר"ב ורחמנא אמר לאכלה ולא לסחורה
ומשום דמיירי בשביעית בזמן הזה לא הוו פסולי אלו אייתא א"כ דמיירי שמוליאים מעות לעניים ואפשר להו כו'
כלאיתא בפרק ג' דסנהדרין דף כ"ז שאין זו סחורה גמורה דאולי בשליחותייהו כך כתב התוספות : והר"ן כתב בחידוש
ליאכל

ליאכל דמיהן בקדושת שביעית · כלתנן רפ"ז דשביעית שלכך לא משמע להו לאתנויי דאיכא איסורא בסחורה כיון דהאלי לאכלי לאמ
בקדושת שביעית ע"כ · ומ"ש הר"ר ו' כי שנתשלו כו' תשלום לשיה מעילים שקר על שוחד · כ"כ רש"י · אפ"כ איכא לגיתה שיקבל
שוחד מהמוכים בהבר"פ דלקמן · וקשיא דהא אמרן · דבבולהו לא משמע להו לאתנויי דאיכא איסורא דאלמא ה"ל מקלוריתא
פסולים · ועוד לזה הכלל כו' · אף הן אינם כשרים מוקמינן בפסולי דרבנן כמו"ש הר"ב ס"ג ס"מ דבהו אריה מהניתין וכ"ל דרש"י
ס"ל דולאי יעבי דאיסור איכא
אלא לא משמע להו שם איסור
בזה מן התורה · ולפיכך מן התורה
אינם פסולים ומיהו ולא מבוני
לעבור על דברי חורה ומדבריהם
פסולים · כיון דלעולם יעשים
שם איסור בדבר · ומיהו אין אדם
נאמן על עצמו לומר שלא שיה
יודע בשום איסור · אלא אחזינן
בתר רובא דעלמא דידעי · ולשון
הר"ן ולא פסלינן להו שיעילו מן
שיזהו אקר · אלא דמדרבנן בלאוב
לאכל למיהן בקדושת שביעית · כלתנן רפ"ז דשביעית שלכך לא משמע להו לאתנויי דאיכא איסורא בסחורה כיון דהאלי לאכלי לאמ
בקדושת שביעית ע"כ · ומ"ש הר"ר ו' כי שנתשלו כו' תשלום לשיה מעילים שקר על שוחד · כ"כ רש"י · אפ"כ איכא לגיתה שיקבל
שוחד מהמוכים בהבר"פ דלקמן · וקשיא דהא אמרן · דבבולהו לא משמע להו לאתנויי דאיכא איסורא דאלמא ה"ל מקלוריתא
פסולים · ועוד לזה הכלל כו' · אף הן אינם כשרים מוקמינן בפסולי דרבנן כמו"ש הר"ר ס"ג ס"מ דבהו אריה מהניתין וכ"ל דרש"י
ס"ל דולאי יעבי דאיסור איכא
אלא לא משמע להו שם איסור
בזה מן התורה · ולפיכך מן התורה
אינם פסולים ומיהו ולא מבוני
לעבור על דברי חורה ומדבריהם
פסולים · כיון דלעולם יעשים
שם איסור בדבר · ומיהו אין אדם
נאמן על עצמו לומר שלא שיה
יודע בשום איסור · אלא אחזינן
בתר רובא דעלמא דידעי · ולשון
הר"ן ולא פסלינן להו שיעילו מן
שיזהו אקר · אלא דמדרבנן בלאוב

ובשהיה בית המקדש קיים · מחללין אף
על בולן · מפני תקנת הקרבן : ה בין
שנראה בעליל בין שלא נראה בעליל
מחללין עליו את השבת · רבי יוסי אומר
אם נראה בעליל · אין מחללין עליו את
השבת : ו מעשה שעברו יותר מארבעים
זוג ועכבן רבי עקיבא בלוד · שלח לו רבן
גמליאל אם מעכב אתה את הרבים ·
נמצאת מכשילין לעתיד לבא : ז אב ובנו
שראו את החודש · ילכו · לא שמצטרפין
זה עם זה · אלא שאם יפסל אחד מהן ·
יצטרף השני עם אחר · רבי שמעון אומר
אב ובנו · וכל הקרובין כשרין לעדות
החדש · אמר רבי יוסי · מעשה בטוביה
הרופא · שראה את החדש בירושלים
הוא ובנו ועבדו משוחרר · וקבלו הכהנים
אותו · ואת בנו · ופסלו את עבדו ·
וכשבאו לפני בית דין קבלו אותו · ואת
עבדו · ופסלו את בנו : ח אלו הן הפסולין ·
המשחק בקוביא · ומלוי ברבית · ומפריחי
יונים · וסוחרי שביעית · ועבדים
וועבדים · פסולים לעדותם אף הם
ק"ו מאתם : עדות שאין האשה
כשרה לה · אף הן אינן כשרים לה ·
ט מי שראה את החדש ואינו יכול
להלך · מוליכין אותו על החמור ·
אפילו במטה · ואם צורה להם · לוקחין
בידם מקלות · ואם היתה דרך רחוקה ·
לוקחין בידם מזונות · שעל מהלך לילה
ויום · מחללין את השבת ויוצאין לעדות
החדש · שנאמר

והעבדים · פסולים לעדותם אף הם
ק"ו מאתם : עדות שאין האשה
כשרה לה · לפי שיש עדות שהאשה
כשרה כגון להעיד לאשה שמת
בעלה · להתירה לינשא לזרים ·
וכן להעיד על סוטה שנטמאת
שלא תשתה · והכל פסולי דרבנן
נמי כשרים · אבל פסולין בעבירה
מן התורה · לא הכשירו חכמים
בעדות אשה · ואע"פ שהכשירו
העבד ואשה שהן פסולין לעדות
מן התורה : ט ואם לולה לסם · לורב · כמו ואתה לולה את
נפשי לקחתה (שמואל א' כ"ז) : שנאמר והעבדים · כתב הר"ב פסולי לעדותם אלא מדרבנן ואינטריך למתני
לעדות החדש מילי דהוא אקרובים לר"ש · תוספות · ומ"ש הר"ב ק"ו מאתם למג"ש דלא לא שהתם בפ"נ דברכות ליכא למילף ·
לא יפסלו אלא להמיר עליו לחייבו במלות כאשה · אבל לעדות ועמלו שני האנשים כתיב (דברים י"ט) ומאי איש אחר · כ"כ
התוספות בפרק החובל דף פ"ח * ופרק י"ב דזבחים דף כ"ג כתבו וז"ל · אבל גבי עדות לא שייך למילף דאין תלוי בגמומות · משם
ואילך לא מעידין לא משום דלא אמר מסיני אלכך היכי דגלי גלי · ושם בגמרא דהחובל מפורש הק"ו ומה אשה שראויה לבא בקהל
פסולים להעיד לכתיב אנשים · עבד שאינו ראוי לבא בקהל אינו דין שפסול לעדות · מה לאשה שכן אינה אים (ולא קרינן בה
אנשים) וכו' גזלן יוכיח · מה לגזלן שכן מעשה גרמו לו תמיד בעבד שאין מעשיו גרמו לו אשה מוכיח כו' · מה לאכל כו' שאינם
זריזים בכל המלות · זה מפני רשעו וזו מפני שלא נעטרה · אף אני אביא העבד שאינו בכל המלות ופסול להעיד : עדות שאין
האשה כשרה לה וכו' · כתב הר"ב · אבל פסולים בעבירה מן התורה לא הכשירו חכמים בעדות אשה · ואם משיחים לפי הומן לא
גריעי מעכו"ם מסיח לפי תומו לכסר · כלתנן במשנה ה' פרק בתרא דיבמות · רי"ף ורא"ש שם :

ט מוליכין אותו על החמור · אף בשבת · רש"י · וכתב רמ"ז"ל בפירושו לבלמות קדוש החדש פ"ג דיהוא הוא שאין איסור
שביתת הבהמה חמור כאיסור שביתת האדם אלא כדי לקבל באיסור אמרו כן ע"כ · * ולחלוק על המפרש דהתם
כתב כן שהמפרש פי' שאע"פ שהמוליא אדם מי שאינו כפות במטה פטור לפי שהמטה טפילה לו ה"מ כשנשאו אדם · אבל לענין מלאת
בהמה הרי האדם המוליא והמטה משוי הם ואסור להוליאם על הבהמה בשבת · ואמי בחיבור פרשת החדש שהבאתי בס"ל על כ'
קידוש החדש כתבתי שאמי אומר אלא כלבאי זה · ולא כדברי זה שהולאי שמה שמרכיבין על החמור הוא לבקל באיסור · אבל שנשאין
אותו במטה אינו לבקל באיסור אחולה כלפות אמי כמ"ש הרמב"ם פי"ח מה' שבת וכ"כ הרוי' בדרפ"ט דשבת ולפי' חייב על המטה
וקמ"ל דלעדות החדש הרי ולא כהמפרש דמחלק בין שבעבירה אדם לשבעבירה בהמה וקמ"ל אפי' איסל חמור הרי הכא ולא כרמ"ו
שכתב דלבקל באיסור אמרו ומשמע דר"ל דהכל לבקל · ועיין לקמן בדל"ה אפי' במטה כו' : אותו דאע"ג דיחיל הוא מחלל השבת
שמא יטרף עם אחר כדתנן במשנה ז' לעניין אב ובנו · ועיין רפ"ב · ומה שהוקשה המפ' לבלבות ק"ה דהיאך מחללין על הספק ·
והא תנן עולה בין בשמשות נמול להשעה (בפי"ט ממס' שבת משנה ה') הירץ רמ"י ז"ל לתקון מועדות שאני הדא שהרי מכשירי
מילה אין זוחין (כלתנן שם ר"פ) והכא אפי' עכשיו זוחין כגון לרכיב החולה כו' ולוקח מזונות וכלי זיין וכבל ומוסר תקנת
המועדות ע"כ · וה"ה בכל ר"ח מפני הקרבן בזמן שבה"מ קיים · ונטעמת רבא איכא לקלא דזוהי מלוה על כל ישראל בכללן כאחת ·
ומילה עבשיו בשעת הלחייה אינה אלא מפני יחיל הגימול · ועוד שהוא חוכל להתקיים למחרתו : אפילו במטה · לאע"ג
לתנן בפ"י מ"ה שבת משנה ה' דהמשא אה רחי כו' פטור אף על המטה · ה"מ מי לאינו כפות כמ"ש הר"ב שם · אבל חולה
בכפות למי · ותייב · כמ"ש הרמב"ם בפי"ח מה"ש וכבר בתבתי כן בשם לחמו רפי"ט דשבת והלכך מטה נמי מהני היא על
הבהמה וק"ל דלאע"פ מחלין : אם לולה כו' · פי' הר"ב מורב כו' ומסיים רש"י והבייתוסים והכתוים הם הין מורבים לכם
לעבכם כדי לסטוות את חכמים ע"כ · ועיין משנה ב' פ"ב : שעל מהלך לילה ויום וכו' · ואם היה ביניהיתר על כן אינו אלא
עדותן אחר יום שלשים מועלת שכבר נתעבר החדש · רמב"ם רפ"ג מהל"ה · ועיין שם בהגהי המפרש : * מחללין את השבת ·

עיין בריש פרק לקמן: שנאמר אלה מועדי ה' ור"ח נמי מקרי מועד (כמו"ש בס"ד במסכת ר"ה דף ק"ד בתוספות) וסימנו לתקן לעיל במסכת ר"ה לעיל כלן מתלין כו' • תוס' לעיל:

פרק ב **אדר** עמוד • פי' סר"ב זוג אחר לאל"כ חל מי מסיטין להכשירו • אבל לענין מילול הסכת יכול גם אחד לחלל כדי להעיל עליו • לשמא יצטרף עם אחר גמ' • ועיין מ"ש סוף פרק לעיל:

* **בראשונה** היו מקבלין כו' • פכי קאמר לעם שבראשונה כו' ירושלמי: מכל אלה מישראל: שכל ישראל בחזקת כשרות על שולחן לך שסו' פסול זסו' זיקמור' רמב"ם פרק ב' מהלכות קדוש החדש:

משקלקלו סמנים • הייו בייתוסים כמ"ש במסכת לקמן:

ב **משיאין** מזונות • מפורש בר"ב שלא היו מסיאין • אלא על סחלם המסכר • מפ' טעמא בגמ' • מזון ר"ח חסר שחל להיות בע"ש ואין יכולין לסשיא לערב מפני הסכת • אלא במ"ש מסיאין ואי אמרת נעביל כמי אמלא אתו למוטעי ולספוקי לשמא חסר הוא ומזון לא אפשר מאחמול עבדי אילנא אן לשמא בין אמלא בין אחסר עבדו • ושיאו בין אמלא בין אחסר וכי אקלע חסר בע"ש לא נעבדו כלל איכא נמי למעטי לסבדי לשמא אלא אחמוסי לאתנים ומיסו כי לא עבדי כלל במלא לסבתא שכיחא לא עבדי איכא למיחס ליסף ון לשמא חסר הוא ובשבת לא אפשר ובמ"ש אתנסו • לכיון לשכיח לאמלא לא עבדי תנו בשכיחא ולא באונס • ואפכא לא מצי למעבד שיאו אמלא ולא אחסר וכי אקלע ר"ח חסר בע"ש • ולא עבדי מילא ילעי לחסר הוא לא תלוי באונס אלא בשכיח • לא"כ לריכין לעולם לסיות בעלים מלאכה שני ימים משום ר"ה (כ"כ רש"י • ותוי"כתבו לס"ס לכל ר"ח לנסיס בעלות מלאכה • כמ"ש במסכת ב' פ"ד למגילה • ע"כ • וכפירש"י עצמו שם • בגמ' למגילה לף כ"ב • שיהו לריכין ולפות ביום שני אמא עברוהו ובלילה ישיאו • אבל כי עבדי משונות לאסר חול הוא • ומ"ש הר"ב של יום שלשים • פירש"י מנהי שלשים ואחל יום:

משקלקלו הכוחים • וכן גי' הר"ב • ולעיל גרס הכוחים • וכם הביתוסים • כלאותא בברייתא בגמ' וצריך לומר המעשים הסיו • כך היו • הסכירה מעלות ביתוסים עשאו • ומסיאין • כוחים היו • וכגרסת הר"ב • כן גירסת הרמב"ם אבל רש"י גורס מינים בחרוייהו * בלפוס יסן • ולפ"ז גם המה ביתוסים היו: ג **משיאות** • לישנא ויקול • לכתיב (שמואל ב' ה')

ויאמר לוד ואמרו • ומתרגמינן ואוקימנן לוד גמ' • ולכך קריאת המלא בסי"ן [שמאלית]:

במשיחה • עיין במסכת מ' פ"ג דסוכה: מוליך ומביא ומעלה ומוריד • בירושל' משמע כדי שלא יטעו לומר שהוא כוכב לא"ר יוסי חוינא כוכב דנחית וסליק חוינא כוכב דאזיל ואתי • עכ"ל סתו • ואל תטעה לחשוב ס"ש כוכב הוא מלבא הסמיס וכסיליסס • אא"ח הסם מכוכבי הלכת • הריים לסם מהלך ילוע • ואם סם זולתם הרי סם קיימים • אבל הנזרלות הגרולות באויר רקיע הסמיים • כמין כוכבים • ומתחוים לשעתם • על דרך שהתבאר במסכת ב' פ"ט דברכות:

ד ומאין כו' • פירש"י מה שם הסלים • והלון עמו לאל"כ לא הי לים למתני אלא הר המשחה בלבד • **לסרטבא** • על הרוחין שנשמין כך בהר הרטבא • רש"י •

שנאמר (ויקרא כ"ג) אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם במועדם:

פרק ב **אם** אינן מכירין אותו • משלחין אחר עמו להעידו בראשונה היו מקבלין עדות החדש מכל ארם • משקלקלו המינין • התקינו שלא יהו מקבלין אלא מן המכירים: ב **בראשונה** היו משיאין משואות • משקלקלו הבותי' • התקינו שיהו שלוחין יוצאין: ג **כיצד** היו משיאין משואות • מביאין כלונסאות של ארז ארובין • וקנים ועצי שמן • ונעורת של פשתן • וכורך במשיחה • ועולה לראש ההר • ומצית בהן את האור ומוליך ומביא • ומעלה ומוריד • עד שהוא רואה את חבירו • שהוא עושה כן בראש ההר השני • וכן בראש ההר השלישי: ד **ומאין** היו משיאין משואות • מהר המשחה לסרטבא • ומסרטבא לגרופינא • ומגרופינא לחוורן • ומחוורן לבית בלתין • ומבית בלתין • לא זזו משם אלא מוליך ומביא • ומעלה ומוריד • עד שהיה רואה • כל

שנאמר אלה מועדי ה' • וכל מקום שנאמר מועד • במועדו לומה את הסכת:

פרק ב **אם** אינן מכירין אותו • אם אין בית דין מכירין את העד לאם נאמן וכשר הוא: משלחים • בית דין שבעירו: אחר עמו • זוג אחר ש' עדים לסעיד עליו לפני ב"ל הגדול שמקלסין את הסהלם: משקלקלו המינין • שסכרו עדי שקר להטעו' את הסכמים: ב **סיו** משיאין משואות • לאחר שקרסו הסהלם ולא היו לריכין לשכור שומרים לגלות לגולה ולסוליא • שהמשואות היו מודיעין אותן: משקלקלו הבותים • וסשיאו גם הם • משואות • שלא בזמן לסעות • לפי שב"ל לא היו משיאין משואות • אלא על הסהלם שנתקלקל בימים שלשים • וכשלא היו משיאין לערב של יום שלשים • הכל יודעים שהחלם מעובר • ופעם אחת עברו בית דין את הסהלם • ולא עשו משואות לערב של יום שלשים • והכמים הסיאו בהריה שלהם • והטעו בני הגולה לעשות חסר: ג **כלונסאות** • עצים ארוכים • תרגום כם כלונס • כלי שירלו למרחוק: **וקנים** ועצי שמן ונעורת של פשתן • כל אלו מרבים שלהבת • ד **מהר** המשחה • הר הוחיים שהיא נגד ירושלים במזרחה: כל

כל הגולה לפניו במדורת האש: ה **חצר** גדולה היתה בירושלים • בית יעזק היתה נקראת • ולשם כל העדים מתכנסים • ובית דין בודקים אותם שם • ומעודות גדולות עושין להם • בשביל שיהו רגילין לבא • ב **בראשונה** לא היו זזין משם כל היום • התקין רבן גמליאל הזקן • שיהו מהלכין אלפים אמה לכל רוח • ולא אלו בלבד • אלא אף החכמה הבאה לילך • והבא להציל • *מן הדליקה • *ומן הגייס • *ומן הנהר • *ומן המפולת • הרי אלו כאנשי העיר • ויש להם אלפיים אמה לכל רוח: ו **כיצד** בודקין את העדים • זוג שבא ראשון • בודקין אותו ראשון • ומכניסין את הגדול שבהן ואומרים לו אמור כיצד ראית את הלבנה • לפני החמה • או לאחר החמה • לצפונה או לדרומה • במה היה גבוה • ולאין

וכן סביב • שהוא גדל פתאום • וחוטף את בני העיר • ואת הילדים • רש"י: הרי אלו כאנשי העיר • כלומר אין העיר מחשבת להם לכלום • ויש להם אלפי אמה לכל רוח חוץ לעיר • כ"כ הרמב"ם בספר"ז מה"ש • וכתב המגיד וסברין שכיון שהלכו ברשות הרבים שהגיעו לו כאלו קמו בו שביתה בין הסמשות • וקבר ברור הוא • ע"כ: ו לפני החמה או לאחר החמה • פי' הר"ב פגימתה כו' הלעולם חלק המאיר ממנה • מה שפופה לגד הסמש • לפי שאין אור לבנה מלא עצמה • אלא מה שנגלה עליה מאור הסמש • וכשהיא כדורי • וכדור הלבנה קטן מגוף הסמש הרבה מאוד • ולפיכך אע"פ שמפני שאין לה אור אלא הנגלה עליה מאור מהסמש • הנה לא יאיר ממנה אלא חלק כדורה שכלפי הסמש • אבל אחרי שכדורה קטן מכאור הסמש • לכך מתפשט אילנא אור מסכדור הגדול • שהוא הסמש • על כדור הלבנה שהוא הלבנה • ויותר מהאי ממנו • וזו הריבה לקרמת הגראות • ומבואר מזה שאא"ת שהקרמות הסם בחלק הבלתי מאיר שיהיו כלפי הסמש: **לצפונה** או לדרומה • פי' הר"ב שהלבנה מתרחקת מן הסמש פעם לגד לפון לפון הוי לפי שאין הגיהם קבועה בגלגל הסמוך אלגלמו והחמה בגלגל הרביעי ממטה למעלה על הדר אל"ש חכ"ל • וגם קבישותם בגלגליה אינם שוים בערך ושווי כאחד • אבל קבישות החמה בגלגלם • והלבנה תחת אמצע חגור הגזלות • והלבנה בגלגלה ומהלכה יש לה נטייה מחגורת המזלות • הרחי לגפון • ולחי לדרום • כמעשה הלופן בחוך הלופן ומוטים זה מזה שאין לסם שווי אלא בשני קצותיו מוכחים בלבד • ומה שמקלה הזה • על הקלה שבגגדו ומוכחו • מוטה לימין • ר"ל לדרום • וכן מעבר הסני • מה שמקלה זה על לבשגגדו ומוכחו • מוטה לשמאל • ר"ל לגפון • ומבואר שכל לא הוא הרחי מהלופן • אחרי שהסנים אינם אלא בשני קצותיו מוכחים בלבד • ואע"פ שגלגלי הסמש והירח הם כדורי' שלמים • ואמתנו לא הרשמנו כי אם לופן • הוא שהוא בקו עגולי וכדורי בלבד • זהו כמוונת מכוון • לפי שגם מה שאמתה אומרי' מנטיית הלבנה • הנה זהו מלא קבישותם שבגלגלה ומהלכה • שבשעתה זה בערך קבישות החמה בגלגלה ומהלכה • יהיה כשני קוים עגולים וכדורים • שקרתי אותם אופנים • אבל הכדורי' הלבנים שהם בתוך זה כמו גלגלי הבלים • א"א להמריך לכם נטייה זו מזה • כי כל עגולי אין לו לא ראש ולא סוף • אבל כמעשה הלופן בתוך הלופן • אותן שתי נקודות שמוגיעים זה בזה • הלופני הנמים שהולכן אין לם נגיעה ביחד • אלא נטייה • הנה יקרא ראש וסוף • ומכן הנטיים אלא זה ולא זה • וכשהיה הולך סובב בכ"ט י"ב חדשי' בכל גלגלה מנקודה על שחוזרת לאותה נקודה ממנה • וא"כ בהכרח שלפעמי' תהיה נטייתה לדרום • ופעמים לגפון • בכמה היה גבוה כו' • בכולה עלתה בלשון זכר • כלתיב (בראשית א') המאור הקטן • ולא כתיב המאורה הקטנה • תעש"כ בגוסה ברכת הלבנה • תקנוה

כל הגולה • בני בבל • גמר' • ואת לתקן בתשנים ל' פ"ק לסהלומים יוצאים לסוריא וסם ארלות שבבם זוג כגון ארם וכו': כמ"ש הר"ב במסכת ר"ה פ"ו דלמתי • ומהתמה למקום שהיו משיאין משואות • שם היו הולכים השלוחי' לאחר התקנה • לא קשיא • דלדך סוריא היו הולכים לבבל • שכן אבינו אברהם ע"ה יצא לו מאור כשדים מבבל • והלך לו לכנען לדך ארם נהרים: ה **בית** יעזק היתה נקראת • בגמר' לשנה דקרא (יסעיה ח') ויעזקהו ויסקלהו • פירש"י שהיה מסויג ומשוחק בגדר סביב סביב • בעגול כמו עבעת: ולשם כל העדים מתכנסין • פי' רש"י בית הסכת שבלגלוסו לבא ולהעיל • ומלברי הרמב"ם בפ"ב מהלכות קדוש החדש נראה לאלף בימות המול מכנסן כדי שהם בודקין אותם:

בראשונה לא היו זזין כו' • ומשני ג' פ"ל דערובין • לאחר תקנת ר"ג הזקן בשנית • וכן מוכח שם בגמרא: לא היו זזין משם • וכל החלר המובה כל אמות *כלתנן רפ"ל דערובין נתנוהו בדיר או בסדר כו' תוספות: **והא** • דתנינא בעירובין שכל עיר הסופה כדי אמות הייתה בעיר שחוקפת יחידות • והכא בירושלים לאחר שהיונים פרצו מן ערות (תוספות דף כ"ג ע"ב):

מקומם בלשון נקיבה ע"ם שהיא מקבלת אורה מהמקום • דוגמת נקבה המקבלת אורה מהזכר : ולאין היה נועה וכו' • פי' הר"ב ללד לפון לו ללד לרום • כבר אמרנו כי החלק מהלבני שבלפי החמה שהיא המאיר ממנה לא זולת • ואם כן בא היו שנים מפוזמים זה למעה מזה • על קו אחד כאלו יהיו שנים בחלק אחד מן הגלגל • אחד למעלה ואחד למטה • אין נראה מאור הירח כלום • לפי שפנים המאירים למעלה כלפי השמש • ואין הענין שולט לראות מאורה • וכל שהרחקה מהשמש • מחרא מחלק המאיר ממנה • כפי הריחוק על שאם יעמדו ויתנגדו זה כנגד זה שזהו בחלי החלם ממנו • אז כל עבר פנים המאירים נראית כולה • לפי שהחמה מאירה אל הפנים שכנגדה • ואותו פנים עלמה עינינו הרואות • משא"כ בהם המזוזים זה על זה • שאז פני המאירים פונים למעלה • ובלתי נראים אלינו • ומבואר מזה שבפי ריחוקה מהשמש אליו שאם ריחוקה מעט • לא תראה אלא מעט • ואם הרבה נראה חלק רב עד כולה שהיא בחלי החלם • והנה בפגיעתם זה על זה נקרא קבוצם • וכשחזו הירח מעט מהחמה • שהוא נקרא מולד אע"פ שעדיין אינו נראה מפני המעט שהרחקה אלא שיודעי' אותו בהבנה • שנולד ממנה דבר מועט • וכשהתחיל מן השמש כמו יום אחד • נראה מקצת ממנו לעינים • כענין קרנים בולטות • מפני שלא נראה רק מקצת מהחלי הבהיר המאיר • עם תוספת אורה המתאחלת על חלי השמש מפני קטנות כאורה • לערך כאור החמה המאיר עליה • מבואר מאל שהחמה דעת ראיית הלבני בתחלת החלם היא כבר שקועה במערב • ואם הלבנה בהיותה הלפונית שהזכרנו למעלה אז החמה מערבית הרומית לה ומאלא שאור השמש מאציל עליה • בחלק הבהיר שבלפי הרום • ויהיו אם כן הקרני פונים למזרח • ויש לשם נגיה אל הארון • שהרי החמה במערב הלבני • מעט להרום • ואם הלבנה בנפייה הרומית • יהיו קרנים פונים למזרח • עם נגיה אל לפון • לפי שהחמה מערבי' לפונים לה • כל זה מבואר ברמב"ם סוף הלכות קדוש החלם • ומתוך דברינו אלה • תבין הסא לתבן לאין היה נגיה ואקום בלבד • ולא הראה הספנימית עומדות למול הלפון • או הדרום ממש • בתחלת הסבנה מלשון הר"ב • שזה א"א שהיה החמה רואה פנימה של הכנה שהרי הנגיה היא כלפי החמה • כמו שאמרנו בהבנה • אלא שהנגיה היא נעשית הראה קרנות ממש • וכמו שכבר אמרנו הראה הקרנות לעולם פונים מול המזרח • אלא שבנגל ה זמן • אלא נגיה יש כלפי השמש • על הדרך שביארנו : בכמה היה רחב • פי' הר"ב שהלבנה משתנה שעורה כו' ר"ל בראיית העין : אם אמר לפני המאה לא אמר כלום • זה א"א בשום פנים וה"ם אם אמרו לנפונה וע"פ חשבון היא לרומה • כמו"ש הר"ב • וכן באיוב • ואא"א נמצא שע"פ החשבון היו סומכין • ומה היו אריכין לעדים • לא הקשה לכתיב (שמות י"ג) החדש הזה לכם • ובאה הקבלה שהראה לו הקב"ה לחות הלבנה • ואל"ל כוח ראה וקדם • ונמצא שהיו אריכין לשנים שעל כל פנים יהיו עדי ראייה • והשתבון יהיה עתיד • ואול בה שלשים • שהרי היא זרו מהחדש • ואם לא אמרו • הרי זה משובר כלתנן רפ"ג • וכל אלו הזמני' לוקה בחדש חסר • אבל במלא א"א לחותו עוד • כל לקחון • ולא הוצרך לראיה • גם לחשבון • עיין לקמן • ואא"ת שכיון שהריך לעדי ראייה ולא פני בחשבון • הרי אפשר שמפני הערבים • או מפני החרבות • שלא יתראה הירח • או לא נתבון אדם לראותה • ואם יארע זה הדבר לבנה • זה אחר זה • אפשר ומצא שמעברין הכל • ויארע שהראה הירח בכ"ט לחדש • או פחות מזה • אחר שהעברו הרבה • ואין המלבה לי יום כמפורש" לבר זה ביאר הרמב"ם בפרק י"ח מהלכות קדוש החדש • שקבלה היא ממשה רבינו ע"ה שבזמן שלא יראה הירח בתחלת החדש" • חדש אחר חדש • ב"ל קובעים חדש מעובר משלשים יום • ואדם חסר מכ"ט יום וכן מתחבין • וקובעין חדש מעובר וחדש חסר לא בקדום • ופגמים עושין מלא לאחר מלא • או חסר אחר חסר • כמו שיראה לפם מן המחבין כו' עכ"ל • ועל הגי' שבב"ל יאמרו מקודש אין לשבב כי ב"ל זריזין הן ולא יארע תקלה • מתחת ולם שלא יקדשו חדש אחר חדש :

ז בין שלא נראה בזמנו • שאו ישים ראש חדש ביום ל"א ואין מקדשים לירח בלילל ל"א בין שנראה בין שלא נראה שאין לך חדש לבנה יותר על שלשים יום • הרמב"ם פ"ק מהלכות קדוש החדש • ומ"ש הר"ב ושלבה כרבי אלעזר ברבי לקוק • גמרי :

ח קיבלן

אם לא נראה בזמנו • אין מקדשין אותו שבבר קדשוהו שמים : ח דמות צורות לבנות • היו לו לרבן גמליאל בטבלא • ובמיתל בעליהו • שבחן מראה את ההדיוטות • ואומר הבזה ראית • או בזה • מעשה שבאו שנים • ואמרו ראינוהו שחרית במזרח • וערבית במערב • אמר רבי יוחנן בן נורי עדי שקר הם • כשבאו ליבנה קבלן רבן גמליאל • ועוד באו שנים • ואמרו ראינוהו בזמנו • ובליל עבורו לא נראה • וקבלן רבן גמליאל • אמר רבי הוסא בן הרכינס עדי שקר הן • היאך מעידים על האשה שילדה • ולמחר בריסה בין שניה • אמר לו רבי יהושע ראה אני את הבריך : ט שלח

אם לא נראה בזמנו • וקובעין ראש חודש ליל אחד ושלשים : אין מקבלין אותו • שקדוש שהחדש אינה תוכה • לאמר קרא (ויקרא כ"ה) וקדשתם את שנת הקמשים שנה • שנים אתה מקדש שהוכה על ב"ל לומר מקודשת שנה בשנת היובל • ואין אתה מקדש חדשים אלא מוכה על ב"ל לומר מקודש • וכשנראה בזמנו מקבלין אותו שהרי הוא מקדש • ולפי שהחדש אינה תוכה • ולא נראה אלא ליל אחד ושלשים : ח קיבלן רבן גמליאל • כתב הר"ב לא מפני שהחדש שנראה אלא מפני שהחדש הירח בתחלת ליל אחד ושלשים • כי זה אי אפשר שיהיה שעל פי החשבון אפשר שנראה באותו הלילה • וגם ראוה הלילה אי אפשר מ"כ לא תהא מכוסה ונסתרת באור שהשמש בכמה שני ימים • או פחות או יותר • כמו שרמזתי לעיל • שאינה נראית מיד אחר המולד • ומצטעם זה עלמו גם קודם מולד מתחילת • שבמו שאור השמש מכסה ומסתירה אחר קבוצה בכמו יום • כן קודם קבוצה • בשמתקרבת להתקבץ עם החמה שהיא ג"כ נסתרת בכמו יום • אבל אמרתי בכמו • לפי שאין הזמנים שוים • כמ"ש הר"ב בסמוך • פעמים בא בארוכה • פעמים בא בקצרה והסיבה לזה שהלבנה יש לה ד' גלגלים • הגלגל שאתה ושוא המקיף הארץ • והולך ממערב למזרח • ובתוכו נגלל אחד קבוע בגובה זה הגלגל • ובו היא קבוע הלבנה • וזה הגלגל תנועתו ממזרח למערב וממילא שבשהלבנה ברוש זה הגלגל הקטן שמגלא שיש לה ב' תנועות הפכות ולפיכך היא באה בארוכה • ובמתון • ואם בשפל זה הגלגל אז הלבנה מתנועעת • בגלגל הקטן • גם כן ממערב למזרח כמו הגלגל הגדול • ולפיכך באה בקצרה • שתנועות גלגל הגדול • מן הס' אל הו' • ומן הו' אל הז' ומן הז' אל הס' • ותנועת הקטן מן הא' אל הב' • ומן הב' אל הג' • וכל עוד שהקטן מתנועע מן הא' אל הב' • הנה יש לבור הלבנה ב' תנועות הפכים • הא' מן הא' אל הב' • והשני מן הס' אל הו' • שהגלגל הגדול מכריח ומסבב עמו הגלגל קטן בדרך תנועתו • וכשהקטן

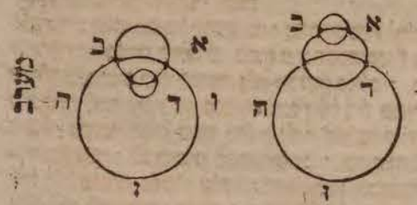

מתנועע מן הב' אל הג' • הנה רואה שהלבנה הקבועה שם נמשכת גם כן בתנועת הגדול שמן הס' אל הו' • ומפני זה בא בקצרה • וסמך ר"ג על מה שהעידו בראיה של ליל שלשים • וכמה שאמרו שהרחים אמר טועים הם • ולא אמר שהעידו בראיה של ליל שלשים • אלא מחרמין לראיית שחרית • אם היא אמתית • או אינה אמתית • מלאחר שהעידו בראיית ליל שלשים • אין אנו מקקים לראיית יום כ"ט

תוספות חדשים

וכלום לא סעדו לפניו בה כלום ויש בפי' הרמב"ם טעות סופר
שמם שכתב ויחסרו מטעם · ל"ל מוטעים :
ט הלך ומצאו ר"ע מולר · בברייתא הלך ר"ע ומצאו לר"י כו' :
אשר מקרא אתם · פי' הר"ב בקריאת ב"ל כו' · ומאחם
לכתיב חסר · לרשיון
אתם אפי' שוגגים כו' · כמ"ש הר"ב
במשנה ר"ג פרק ג' לאמה וע"ש ·
והעתיק הרמב"ם בלוף לשונו ·
ספ"ב מסלמות קדום סחלם אע"פ
שיש יודע שעונו · חייב לחמוך
עליהם · שאין הדבר מסור · אלא
לבם · ומי שלום לשעור סמועדות ·
הוא לום לסמוך עליהם שגאי אשר
מקראו אתם וכו' : שבל שלשה ·
עיין בר"ש פ' לקמן :

פרק ג עד שחשיכה · סיומו
לאת הכוכבים ·
ורלוה לומר שלשה כוכבים · כלפי'
הר"ב בספ"ב לשבת שאם לא יראו
אלא שני כוכבים · קרי ליה תנא
לחתם · שפק חשיכה ספק אינם
חשיכה ולריך לי עיון בלשון הר"ב
המם שכתב ומיהו אם ליל שלשים
כו' ולא חשיב לילה על לאת הכוכבי'
מה לזון בים שאם נפרש הר"ל
לאת נ' כוכבי' שכן מסמעתו בא"ם
אלא חשיב לילה שלישיהו ולאי לילה ·
וזהו אינו אלא כשיראו ג' · וה"ל
בריש מסכת ברכות קריבן ילאת
הכוכבים כשיראו ג' כמ"ש שם · קשיא
לי תרתי · אלא לא"כ אין בין ליל לי
לליל ל"א כלום · שבשניהם זמן
לקיום על לאת ג' כוכבים · ולמה
כתב הר"ב ומיהו אם ליל שלשים כו' · שמשמע שבא לחלק בין הלילות · והא ליתא · והל"ל והה"ל אם ליל שלשים כו' ועוד ק"ל דא"כ
הבילתא שי הכבים קיימא לן בהוף פ"ב דשבת שהוא ספק חשיכה למה נקל בכאן לאת זמן · לקיום על אחשיכה ולאי · ושמא
הבילתא ב' הכבים הוא חשיכה ואין מקדשין בלילה · והרמב"ם בפירושו שהם גם כן וכתב משעת לאת הכבים · אבל בחבורת
פ"ב כתב אחר שילאו שי הכבים · ובלין ליל ל"א הפחיח לשון המשנה · עד שחשיכה · ופירש החכם הרלב"ח · הרמב"ם סובר
הכשאין מקדשין החדש בזמנו הוא קולא · כמו שמתבאר מדבריו שבסוף פרק ג' שם · ולפיכך בליל ל"א שאם לא יקדשהו יהיה
החדש מעובר · לא חיישינן לספק חשיכה : כיון דאם לא יקדשו אז יהיה קולא · שלא נהון ספק חשיכה בלילה אלא לחומרא ·
אבל בליל שלשים שאע"פ שלא יקדשהו עכשיו יש שהות כל יום שלשים · ויהיה מקודש בזמנו · יש לנו לחוש לספק חשיכה דשמא
הוא לילה ואין מקדשין בלילה · הואיל ולא יצא מזה שום קולא · שפרי אעפ"כ יתקדש בזמנו · ביום לי עצמו עכ"ל · ובאמת על
הרמב"ם בפירושו אין מקום תלונה שמה שסתם ולא ביאר כמה כוכבים שילאו אם שניים · או שלשה · זה מפני שהוא לא בא בפירושו
אלא להודיענו שאפשר שיתקדש החדש קודם יום שלשים ולא מחשוב שאין ק"ה אלא לוקה ביום השלשים · כמ"ש בפירושו · ולא נחית
בפירושו אם ליל לי · וליל ל"א שוים · או בלתי שוים · ואולי בחבור הפירוש שבור היה ששוים הם · ואפשר שגם בחבור הפוסק שבר
ששוים הם · וגם בליל ל"א אינו מקדש אלא על ספק חשיכה אלא שהתחיה המשנה כלשונה · ובליל לי להוא מתפרש מתוך הגמרא ·

ס"ס

ט שלח לו רבן גמליאל גוזרני עליך · שתבא אצלי במקלך ובמעותיך ביום הכפורים שחל להיות בחשבונך · הלך ומצאו רבי עקיבא מיצר · אמר לו יש לי ללמוד שבל מה שעשה רבן גמליאל עשוי · שנאמר (ויקרא כ"ג) אלה מועדי י"י מקראי קדש אשר תקראו אתם · בין בזמנן בין שלא בזמנן אין לי מועדות אלא אלו · בא לו אצל רבי יוסא בן הרבינו · אמר לו אם כאין אנו לדון אחר בית דינו של רבן גמליאל · צריכין אנו לדון אחר כל בית דין וב"ד · שעמד מימות משה ועד עכשיו שנאמר (שמות כ"ד) ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל ולמה לא נתפרשו שמותן של זקנים · אלא ללמד שבל שלשה ושלשה שעמדו בית דין על ישראל · הרי הוא בבית דינו של משה · נטל מקלו ומעותיו בידו · והלך ליבנה · אצל רבן גמליאל · ביום שחל יום הכפורים להיות בחשבונו · עמד רבן גמליאל ונשקו על ראשו · אמר לו בוא

בשלום רבי ותלמידי · רבי בחכמה · ותלמידי שקבלת דברי :

פרק ג ראוהו בית דין · וכל ישראל · נחקרו העדים ולא הספיקו לומר מקודש עד שחשיכה · הרי

יעמדו שנים ויעידו בפניהם · ויאמרו מקודש · מקודש · ראוהו שלשה ודין ב"ד · יעמדו השנים · ויושיבו מחבריהם אצל היחיד · ויעידו בפניהם · ויאמרו מקודש · מקודש · שאין היחיד נאמן על ירי עצמו : ב כל השופרות כשרין חוץ משל פרה · מפני שהוא קרן אמר רבי יוסי והלא כל השופרות נקראו קרן · שנאמר במשך בקרן היובל :

ג השופר

יעמדו שנים ויעידו · מתניתין מיירי כגון שראוהו בית דין בלילה · ואי אפשר לקדשו בלילה · הילכך לנוחר ויעמדו
שנים ויעידו · דאם לא על עדותן של אלו על מה יקדישו אבל
אם ראוהו ב"ד על שקיעת החמה · בזמן שיש שהות לומר
מקודש · יקדישוהו בראייתם · דלא
הכא שמיעה שמועה מפי עדים · דאם לא בי קדוש
נדולה מראיה · דסא בבי קדוש
שמוש · לא כתיב עדות · אלא כתיב
ראיה וקדש : יעמדו שנים · לאחר
כשבאים לומר מקודש : ויושיבו
מחבריהם אצל היחיד · ואע"ג
ליחיד מומחה הן · אפילו ביחידי · אינו
קדוש שהרי לא הוי ביחידי · אינו
לך מומחה לרבים יותר ממשה
רבינו ע"ה וקא"ל דמומנא על
דאיכא אחרן בשבך · דכתיב (שמות
י"ב) ואומר ה' אל משה ואל אהרן
וגו' · התם הוה לבם : ב אמר
קרן · ואינו קרוי שופר · לכתיב (דברים ל"ג) בשור הדר
לו וקרני ראם קרניו · ונבי ר"ם שופר כתיב (ויקרא כ"ה)
ותעברת שופר תרועה וגמרינן ר"ה מינה : בקרן היובל · ויובל
לבדא הוא לאמר רבי עקיבא בשלבתי לגליא הוי קורין לבדא
ובלא · אלמא אפי' שופר של איל נקרא קרן ורבנן אמרי כל
השופרות נקראו קרן · ונקרו שופר · לפרה · קרן מיקרי · שופר
לא מקרי · והלכה כחכמים :

ג של

מקדשין בלילה · בגמרא לאמר קרא (תבליפ"א) כי חוק לישראל
הוא משפט לאלהי יעקב · אומה הוי חק בגמר לין · דאמר קרא
לענינים"ם למשפטים ליה · במשנה ב"רים פ"ק וה"ה בכל החדשים ·
ונקא קרי ליה רחמנא משפט ומשפט ביום · כדאמר הר"ב ברים פ"ל
דתנהלרין : ראוהו ב"ד בלבד · פי' של עשרים ושלשה · הוי :
יעמדו שנים ויעידו · פי' הר"ב מחניתין מיירי כגון שראוהו
ב"ד בלילה · ואיא לקדש בלילה · ומאחר ואיא לקדש
הגדול נתנו לה
ראות הכבה"ג
יכולין לקדש
בת"ה הראב"ם
רפ"ה :

תוספת חדשים

הר"ב ד"ה
בקרן
היובל כו' והלכה
כחכמים עכ"ל
וכ"פ בפ"ע פר'
תקע"ו ולבתחלה
חזיתו בזה תיל
ופסוק · ולדיעבר
כל השופרות
בהרי ביקשוטים
בין בשופרים חוץ
אבל פרה בטל
בכל נוחה : ובן
שאר תבואה
עיין לקמן :

תי"ט ד"ה
רחוקו
ב"ד כו' אל ב"ג
הו' עשיל וקבל
המפרסום יהי
הבריחוס לזה
ותבר דק"ה אינו
תנא בכ"ר
הגדול והחרש"ת
כתב תשובה מיפת
יחיר דוק' בכ"ר
אל אלאה כו' לבן
כתבו דרש תיירי
בכ"ד אל ב"ג
עכ"ל וכריך לאוי
דמיירי דבכ"ר
הגדול נתנו לה
ראות הכבה"ג
יכולין לקדש
בת"ה הראב"ם
רפ"ה :

תי"ט ד"ה
חוץ מאל
פרה כו' ול"ל כו'
ונא שור כו' עכ"ל
ב"ל עשוה דמי
בנתי לחד ליסמא
דבעינם דקעינות
לא יעשה מיגור
וה"ל דווקא שור
אבל פרה
דתרבה לא לעקן
בחטא בה"ם
רש"י גבי פרה
אדומה ואע"ג
דלינר אחוראי
לא ס"ל טעם
הב"ל ודאי אלו
ואלו דברי
אלקים חיים עוד
אלא קעבה
נזר :
מתהרא"ם ז"ל

תוספת חדשים

העלאת עליה · שאם יסמכו על ראייתם · אי"כ היתה ראייה בלילה מקום קבלת עדות ואין קבלת עדות מלא ביום · כתקרו ליה
לעולי תקירת עדים בתחלת דין · חוספות :

יעמדו הסנים · הר"ב ואע"ג דיחיד מומחה כו' ולכאי הוא לאלטריך למתני הך סיפא · כלאיתי בגמרא · ומ"ם דן אפי' יחידי ·
עיין ברים סנהדרין · ומ"ם עד לאיכא מאהן בהדך · גמר · ואין ב"ל שקול · מוסיפין עליהן עוד אחד · תוס' · ועיין
ספ"ק דסנהדרין כיאלא בזה · ועיין במשנה ב' : השנים · הכא שאין הב"ל מ' אלא מ' · אתמי הסנים · לפי שהם יקועים שאין כאן
אלא שנים · ואחד · * ואין הסתם אין מסלאתן שוה · ואחד גדול בחוכם · והוא נהלאר יושב מה שאין כן בריש · הבב"ל הם כ"ג ·
שאין שנים מבוררים · אתמי הסנים * ובמשנה הבבלר ירושלמי נם כאן גרס שנים : ב חוץ מל' פרה · כתב הר"ב לכתיב
בשור שורו וכו' בגמרא · וכ"ל לתנא נסיב פרה · ולא שור כלכתיב בקרא אלא תמעה לומר זוקא של שור אבל של פרה לא ·
ומסר"ר מסה כ"ן וכ"ן תירץ לקמ"ל דלא תימא יבל זוקא על זכר · קמ"ל דהא הוקא לא · הא של אחר נקיבות בשירות ·
ומתב הר"ן בשם התוספת · דהא דלא מפיק נמי של רחם מפני שהוא קרן כלכתיב וקרני רחם קרניו ולא אשכחן אלקרי שוגר ·
שיהו מהוה דלא אלטריך למעוטי אלא אותן שהן חלולים · אבל אותן שאינו חלולים כגון של רחם ולבי לא אלטריך ליה למעוטי
לפשיטא דלא מקרו שופר אלא אותן שהן חלולים מ' שפופרת עכ"ל · ושל פרה קרי ליה קרן אע"ג דיש לו זכרות ונקבות הכתוב
פוליאו מכלל הכשרין והכשיהו בכלל הפסולין · וכתב עוד הר"ן וא"ת לתיפר ליה דאלא אלקרי שופר ומקרי קרן דבתיב (לויאל ח') ·
והלפיר קרן חזות בין עיניו איכא למימר לתים וכבש חד מינה הוא ובחד שנה מקרו כלכתיב (דברים י"ל) שה כבשים ושה עזים ·
מ"ל דסתם בחרחה הכבואה הים נראה לבניה · כלי לבראותו תקפו ש"ל · לפיר שלא הים בה נקבות אלא זכרות · ולפיכך קראה קרן
עכ"ל · ומ"ם הר"ב וגמרינן"ה מינה · מפורש במשנה ה' ולכאי דהסתי הקרא דוהעברת ביובל הוא לכתיב : שנאמר במדבר בקרן
היובל · ביהוסע ו' : וכתבו הסוי תימא דלא מייתי קרא לילתן לכתיב (בראשית כ"ב) בסבך בקרניו ואע"ג דהסוא קרא מחיים
הר"ן קרא לכבור שורו כו' ל"ל דל"ל לאתויי הסי מסוס לכתיב ביה בשמעכם קול השופר :

בקרן היובל · כתב הר"ב ורבנן אמרי כל השופרות אקרו קרן ואקרו שופר · פרש"י אקרו קרן כלאמרן [במסוך בקרן היובל]
ואקרו שופר לכתיב בשמעכם קול השופר ובמקן תורה כתיב (שמות י"ט) ויהי קול השופר] וכתבו הסוי אבל מנא קרא
ממתניתין אין ראיה לאלרבה מינים מוכח דשופר אקרי קרן · ועוד אריך לאוכים הבעלמא אקרו שופרות [בלא] קרן ע"כ * וכתבו
המשנה שבירושלמי מסיים לסיא לסך סיפא לקרא :

ג של

ט הלך ומצאו ר"ע · לרבי יוסא : מילר על שהבטיח גזר עליך
לאבל אתם ו"ם : לאסר תקראו · בקריאתא ב"ל תלאו בכתוב : בא ·
רבי יהושע אצל רבי יוסא · לומר לא נתפרשו שמותן וכו' · שאם
יבא אדם לחון אחר ב"ל שבעתון · לומר וכי ב"ל זה כמשה ואהרן
לו בתלבל ומילל אומרים לו שמא
חשוב הוא בלותן שנאמרו אלא
נתפרשו שמותן :

פרק ג ראוהו בית דין וכל ישראל · בלילה
שלשים שלבלקא לעתך אתיי אמיל
וראוהו ב"ל וכל ישראל · אפרשמא
ליה מלאת לבנים שלשים נראה
לקדשו · קמ"ל דאם חשיכה וגגיע
ליל אחר ושלשים · ולא אמרו ב"ל
מקודש מעבריה אותו · וקובעים
ר"ח יום ל"א : נחקרו העדים · ס"ק
אי נמיא נחקרו העדים בלבל · ולא
הספיקו לומר מקודש · על הגיע
ליל של ל"א מעבריה אותו הסל"א
תהוי תקרת עדים כתפלת הין ·
ומקודש אקודש בגמר הין · וגמר הין
הוי בלילה ונקדשים בלילה · קמ"ל
דלא אין מקדשין את סתם בלילה
ומיהו אם ליל שלשי ראו סרת עם
שקיעת החמה יום שעות ביום לומר
מקודש קודש לאת הכבכים מקדשין
אותו · דלא חשיב לילה על לאת
הכבכים : ישמעו

ישמעו הנים ויעידו · מתניתין מיירי כגון שראוהו בית דין בלילה
ליל שלשים · ואי אפשר לקדשו בלילה · הילכך לנוחר ויעמדו
הנים ויעידו · דאם לא על עדותן של אלו על מה יקדישו אבל
אם ראוהו ב"ל על עדותן בזמן שיש שהות לומר
מקודש · יקדישוהו בראייתם · דלא
הכא שמיעה שמועה מפי עדים · דאם
נדולה מראיה · דסא בבי קדוש
שמוש · לא כתיב עדות · אלא כתיב
ראיה וקדש : יעמדו שנים · לאחר
כשבאים לומר מקודש : ויושיבו
מחבריהם אצל היחיד · ואע"ג
ליחיד מומחה הן · אפילו ביחידי · אינו
קדוש שהרי לא הוי ביחידי · אינו
לך מומחה לרבים יותר ממשה
רבינו ע"ה וקא"ל דמומנא על
דאיכא אחרן בשבך · דכתיב (שמות
י"ב) ואומר ה' אל משה ואל אהרן
וגו' · התם הוה לבם : ב אמר
קרן · ואינו קרוי שופר · לכתיב (דברים ל"ג) בשור הדר
לו וקרני ראם קרניו · ונבי ר"ם שופר כתיב (ויקרא כ"ה)
ותעברת שופר תרועה וגמרינן ר"ה מינה : בקרן היובל · ויובל
לבדא הוא לאמר רבי עקיבא בשלבתי לגליא הוי קורין לבדא
ובלא · אלמא אפי' שופר של איל נקרא קרן ורבנן אמרי כל
השופרות נקראו קרן · ונקרו שופר · לפרה · קרן מיקרי · שופר
לא מקרי · והלכה כחכמים :

ג של

מקדשין בלילה · בגמרא לאמר קרא (תבליפ"א) כי חוק לישראל
הוא משפט לאלהי יעקב · אומה הוי חק בגמר לין · דאמר קרא
לענינים"ם למשפטים ליה · במשנה ב"רים פ"ק וה"ה בכל החדשים ·
ונקא קרי ליה רחמנא משפט ומשפט ביום · כדאמר הר"ב ברים פ"ל
דתנהלרין : ראוהו ב"ד בלבד · פי' של עשרים ושלשה · הוי :
יעמדו שנים ויעידו · פי' הר"ב מחניתין מיירי כגון שראוהו
ב"ד בלילה · ואיא לקדש בלילה · ומאחר ואיא לקדש
הגדול נתנו לה
ראות הכבה"ג
יכולין לקדש
בת"ה הראב"ם
רפ"ה :

תי"ט ד"ה
חוץ מאל
פרה כו' ול"ל כו'
ונא שור כו' עכ"ל
ב"ל עשוה דמי
בנתי לחד ליסמא
דבעינם דקעינות
לא יעשה מיגור
וה"ל דווקא שור
אבל פרה
דתרבה לא לעקן
בחטא בה"ם
רש"י גבי פרה
אדומה ואע"ג
דלינר אחוראי
לא ס"ל טעם
הב"ל ודאי אלו
ואלו דברי
אלקים חיים עוד
אלא קעבה
נזר :
מתהרא"ם ז"ל

ס"ס

ג שופר של ראש השנה של יעל · פשוט · ופיו מצופה זהב · ושתי חצוצרות מן הצדדין · שופר מאריך וחצוצרות מקצרות · שמצות היום בשופר · ד בתעניות · בשל זכרים בפופין · ופיהן מצופה כסף · ושתי חצוצרות באמצע · שופר מקצר · וחצוצרות מאריכות שמצו' היום בחצוצרות · ה שוה היובל לראש השנה · לתקיעה · ולברכות · ר' יהודה אומר בראש השנה תוקעין בשל זכרים · וביובלות בשל יעלים · ו שופר שנסדק ודבקו בפסל

תוספות הרשים

ג של יעל פשוט · לי' פי' בקונטרס מיס שכוסמס וקורין מותה (אסטרבו"ק) · ובערוך פי' שיש כשכס הנכס וקרן הכפשס רגיל לעשות פשוט וכפי' שכו' גרא לעיל מיס לכתיב (תהלים ק"ל) הרים שבוסיס לעצי' · ואקו ולישן (דברים י"ל) מתרגמין ושלא ורימת ע"כ · ומלבריס למלכו שפי' פשוט שיהיו שוס רגיל לשיי' פשוט · ועיין מגנס לקמן *ופירוש לשי' מנו מוכח כפירש"י שכן אתמיתין ס' אמרו שס נעשיס לרבי יולא כלי ליקח את המלוי על המלוי · ואת שלוחו מלוי על שלוחו מלוי · על כלן · ואי כפירוש שערוך מאי מלוי ואינו מלוי אוכל בין בשמס לחיס אוכל · לבשמס מלוים · וחיס אינס מלוים ע"כ · ופסק הלכס כפי' מגנס ס' · ומ"ס הר"ב לתפלי בעינן פשוטות פירש"י בגמרא · משוס נשא לבבינו אל כפיס (איכס ג') : ושתי חצוצרות נעשית במגנס לקמן ושיהיו מן הללים פי' הר"ן · לשלשה שמלכין בלרך · גדול בתמלע · קלאיתא בפרק מ"ל הממונס · ושכא שופר גדול שמצות היום בשופר :

שופר מאריך כו' לסכירת בעלמא לשוליע שמלאת כו' ומיהו כמאי לתקע בשלי חצוצרות נפיק · לאע"ג לתרי קלי לא משתמעי · שכא משוס לתביב ליס (פרש"י תקשה היא לו) יהיב לעתיס ושמע · כלאיתא בגמרא : **ד בתעניות** פי' הר"ב על גרת כו' · לכתיב על הלר הלורר כו' כמאר כל דבר שייכר לכס כגון כלירת ולבר ולרבס וכיולא בסן · הרמב"ס ריס ס' תעניות · ועיין מגנס ו' פ"ק לתעניות : **בשל** זכרים · פי' הר"ב אילים · ועיין מגנס ג' פ"ס לשקלים : **בפופין** שסתמן כפופים רש"י · ונעשית בשיעון כפופים מפי בגמרא כמס לכייף אוכס לעתיס מפי מעלי · ומלאס הרס"ל ג' נעשית שפי' פיון כפופים לארץ משוס ושס עיני ולבי שם (מלכים א' ט') ע"כ · ול"ל פ"ל אלאיתא בגמרא פי' מלות חליפס לליף מסך קרא לגריך שיהו עיניו למעלס לארץ · ואפשר לעל ידי כפיפת ראשס לייס לעתיס · ונרס ליס · ואע"ג לתעניות יש תפלה כמו הר"ס זהו שפי' רש"י למעבל הכירה · בין תעניות הר"ס ולא סגי ליס בתעניות לגמי' · ופיהן מצופה כסף · מפי' בגמרא לתעניות יומא לכמופיא ואשכחן בכמופיא לחצוצרות למשה שהיו של כסף א"כ לחורים מהשה עלי ממונן של ישראל ובר"ס משוס כבוד :

י"ט עבדיון לזכר : **ה שוה** היובל לר"ה כו' · כתב הר"ב לגמרינן בר"ס מסביעי שביעי · עיין סוף מכילתין :

בראש הסנס תוקעין בשל זכרים וכו' · הס"ל כמס לכייף אילים לעתיס שיהו פניו כנוסין לארץ עפי עליף · ומבלות הסן לקרות לרור פשוטים עליף לסיומא לחירות · ובסא לא לייסינן ס"ל אלא ס"ל כלמים ולא כלמים · תו' : **ו שופר** שנסדק כו' · כתב הר"ב לה"ל בשני שופרות · וכן ל"רש"י וגראה מלבריו שאינא מפרש שנסדק מסני גלויו לגמרי ונתלק לשתי תחיכות ולא נסירא לה"ס שיהו ליבק שברי שופרות · אלא נסדק שיהו שנסדק מלד אחד לארכו על פני כולו · ושיהו טעמא משוס לביון שנסדק כולו אין שם שופר עליו · אלא כתחיכת שופר שתקנס ונשאס כעין שופר דמי וכ"ס לבק שברי שופרות וזו ואל"ל זו קתני · אי"ס א"ל יחבר

סופו לספרל כשנסדק מלד אחד ולבקו משאס עשה שופר אחד של תחיכות וטוי שם שופר עליו עפי קע"ן · תו' :

שנסדק פי' הר"ב לוקא לארכו · אבל לרחבו אס נסתייר כו' · כלי שיאחזנו בילו כו' בברייתא · ומסיק בשור שיהו תקפ"ו לסיהו טפח ל' אלבעות בגולל שבן ו' בקטנות לאלת"ס אלא כשעור החוקע לפי מס שסוא אדס · וכתב הרא"ש ומקו שלי ליסנא כלי שיאחזנו כו' לפי' במסנס ו"ל פרק י"ז לכלים גבי סגך לחשיב שישוערן הכל לפי מס שסוא אדס · וכתב הרא"ש ומקו שלי ליסנא כלי שיאחזנו כו' לפי' הטעם למס נתנו בו שעור טפח כלי שיאחזנו כו' · וירלאס לכאן ולכאן ולא יאמרו לתוך ילו סוא תוקע ע"כ · וע"מ הלכו אחר אדס בימוי · ולא חסר לבן אלבעות וכיולא בו : [ועיין בס' ס"ס לף רכ"א ע"ב רמזי לייסים אלו ותמלא מרגוע לנפשך]

ודבקו פירש הר"ב בלבק [וכו'] וכפי' רש"י · ואע"ג לקמן גבי מיקב וסבחמו פסלינן אלא במיהו לוקא אתם בחתיכה

ג שופר של ראש השנה של יעל · פשוט · ופיו מצופה זהב · ושתי חצוצרות מן הצדדין · שופר מאריך וחצוצרות מקצרות · שמצות היום בשופר · ד בתעניות · בשל זכרים בפופין · ופיהן מצופה כסף · ושתי חצוצרות באמצע · שופר מקצר · וחצוצרות מאריכות שמצות היום בחצוצרות · ה שוה היובל לראש השנה · לתקיעה · ולברכות · ר' יהודה אומר בראש השנה תוקעין בשל זכרים · וביובלות בשל יעלים · ו שופר שנסדק ודבקו בפסל · לתפלה בעינן פשוטות · ופיו מצופה זהב · בשל מקדש קאמר · שופר מאריך · לאחר שחצוצרות פוסקות תקיעתם · נשמע קול השופר · ד בשל זכרים · אילים · ושתי חצוצרות באמצע · שני שופרות היו לכסה אחד מכאן ומן מכאן וחצוצרות באמצע · שמצות היום בחצוצרות · לשתם תעני' על ארץ לבור · וכתיב (במדבר י') על שלר הלורר אתכם והריעותם בחצוצרות · ודוקא במקדש עושין כן אבל בגבולים בזמן שיש שופר אין חצוצרות · ובזמן שיש חצוצרות אין שופר לכתיב (תהלים כט) בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה' · לפני המלך ה' לא : ה שוה היובל לר"ה · אין שלא לתקיעה · בפשוטים · ואע"ג לתקיעה ביובל לא לתפלה ולא לזכרון · אלא לסימן שלוח עבדים וחזרת שדות לבעליהן · אע"פ

כעין ר"ה בעי · דגמרי בג"ש מהביעי שביעי שיהו כל תקיעות שבחדש השביעי שוות זו כזו · פ"א לתקיעה · למנין התקיעות ולברכות · למנין הברכות הבעי לעיתר מלבות וזכרונות ושופרות בי"ה שלו יובל כמו בר"ה : רבי יהודה אומר כו' · ואין הלכה כרבי יהודה ולא כת"ק · אלא הלכה בין ר"ה בין י"ה של יובל שהיה בהן זכרים כפופים : ו שופר שנסדק ודבקו · בהכא פסולי לשום ליס כשני שופרות · ואני מילי נסדק לתרכו

לתרכו · אבל אם נסדק לרחבו · אם נסתייר ממקום הכתת פה על מקום הסדק · כלי שעור תקיעה בשר · ואם לאו פסול · וכמה שעור תקיע' כלי שיאחזנו בילו וירלאס לכאן ולכאן : נקב וסתמו לוקא שסתמו בעינו ונסתייר רובו אינו אלא שנסתמו את התקיעה בשר ואם חסר אחד מן התנאים אלו פסול: ז בור · חפירה בקרקע : לוח · מקום מוקף ממחיצות על הארץ : פיטם · כלי גדול של חרס : אם קול שופר שמע · הטעמא הוקבור ושמע קול תקיעת הסוקע בבור · לאלו אותן שבבור לעולי יכלו שהן שומעין קול שופר לעולם : אם כיון לבו לצאת יצא · ואע"פ שלא נחמין הסוקע לשומעו · הכא מייירי בחזן הכנסת הסוקע · שהוא מתכוין לשומע כל השומעים קול תקיעתו · הלכך אע"ג דלא מתכוין לשומע זה העובר אחורי בית הכנס · אלא לשומע זה כיון לבו וזה לא כיון לבו : ח והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל · וגו' · (שמות י"ז) · וכי ידיו של משה עושות מלחמה · או שוברות מלחמה · אלא לומר לך · כל זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה · ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים · היו מתגברין · ואם לאו היו נופלין · כיוצא בדבר אתה אומר (במדבר כ"א) עשה לך שרף · ושים אותו על נס · והיה כל הנשוך וראה אותו וחייו נחש ממיתו · אם נחש מחיה · אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה · ומשעבדין את לבם לאביהן שבשמים · היו מתרפאים · ואם לאו היו נימוקים · חרש · שוטה · וקטן · אין מוציאין את הרבים ידי חובתן · זה הכלל כל שאינו מחוייב בדבר · אינו מוציא את הרבים ידי חובתן :

פרק ד יום טוב של ראש השנה שהל לדאות בשבת · **במקדש** היו תוקעים · אבל לא במדינה · משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי · שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו ב"ד · אמר דבק שברי שופרות · פסול · נקב וסתמו · אם מעכב את התקיעה · פסול · ואם לאו כשר : ז התוקע לתוך הבור · או לתוך הדות · או לתוך הפיטם · אם קול שופר שמע יצא · ואם קול הברה שמע לא יצא וכן מי שהיה עובר אחורי בית הכנס · או שהיה ביתו סמוך לבית הכנס · ושמע קול שופר · או קול מגילה · אם כיון לבו יצא · אם לאו לא יצא · אע"פ שזה שמע וזה שמע זה כיון לבו וזה לא כיון לבו : ח והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל · וגו' · (שמות י"ז) · וכי ידיו של משה עושות מלחמה · או שוברות מלחמה · אלא לומר לך · כל זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה · ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים · היו נופלין · כיוצא בדבר אתה אומר (במדבר כ"א) עשה לך שרף · ושים אותו על נס · והיה כל הנשוך וראה אותו וחייו נחש ממיתו · אם נחש מחיה · אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה · ומשעבדין את לבם לאביהן שבשמים · היו מתרפאים · ואם לאו היו נימוקים · חרש · שוטה · וקטן · אין מוציאין את הרבים ידי חובתן · זה הכלל כל שאינו מחוייב בדבר · אינו מוציא את הרבים ידי חובתן :

פרק ד יום טוב של ראש השנה שהל לדאות בשבת · **במקדש** היו תוקעים · אבל לא במדינה · משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי · שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו ב"ד · אמר

ג שופר · פי' הר"ב בקונטרס מיס שכוסמס וקורין מותה (אסטרבו"ק) · ובערוך פי' שיש כשכס הנכס וקרן הכפשס רגיל לעשות פשוט וכפי' שכו' גרא לעיל מיס לכתיב (תהלים ק"ל) הרים שבוסיס לעצי' · ואקו ולישן (דברים י"ל) מתרגמין ושלא ורימת ע"כ · ומלבריס למלכו שפי' פשוט שיהיו שוס רגיל לשיי' פשוט · ועיין מגנס לקמן *ופירוש לשי' מנו מוכח כפירש"י שכן אתמיתין ס' אמרו שס נעשיס לרבי יולא כלי ליקח את המלוי על המלוי · ואת שלוחו מלוי על שלוחו מלוי · על כלן · ואי כפירוש שערוך מאי מלוי ואינו מלוי אוכל בין בשמס לחיס אוכל · לבשמס מלוים · וחיס אינס מלוים ע"כ · ופסק הלכס כפי' מגנס ס' · ומ"ס הר"ב לתפלי בעינן פשוטות פירש"י בגמרא · משוס נשא לבבינו אל כפיס (איכס ג') : ושתי חצוצרות נעשית במגנס לקמן ושיהיו מן הללים פי' הר"ן · לשלשה שמלכין בלרך · גדול בתמלע · קלאיתא בפרק מ"ל הממונס · וסכא שופר גדול שמצות היום בשופר :

שופר מאריך כו' לסכירת בעלמא לשוליע שמלאת כו' ומיהו כמאי לתקע בשלי חצוצרות נפיק · לאע"ג לתרי קלי לא משתמעי · הכא משוס לתביב ליס (פרש"י תקשה היא לו) יהיב לעתיס ושמע · כלאיתא בגמרא : **ד בתעניות** פי' הר"ב על גרת כו' · לכתיב על הלר הלורר כו' כמאר כל דבר שייכר לכס כגון כלירת ולבר ולרבס וכיולא בסן · הרמב"ס ריס ס' תעניות · ועיין מגנס ו' פ"ק לתעניות : **בשל** זכרים · פי' הר"ב אילים · ועיין מגנס ג' פ"ס לשקלים : **בפופין** שסתמן כפופים רש"י · ונעשית בשיעון כפופים מפי בגמרא כמס לכייף אוכס לעתיס מפי מעלי · ומלאס הרס"ל ג' נעשית שפי' פיון כפופים לארץ משוס ושס עיני ולבי שם (מלכים א' ט') ע"כ · ול"ל פ"ל אלאיתא בגמרא פי' מלות חליפס לליף מסך קרא לגריך שיהו עיניו למעלס לארץ · ואפשר לעל ידי כפיפת ראשס לייס לעתיס · ונרס ליס · ואע"ג לתעניות יש תפלה כמו הר"ס זהו שפי' רש"י למעבל הכירה · בין תעניות הר"ס ולא סגי ליס בתעניות לגמי' · ופיהן מצופה כסף · מפי' בגמרא לתעניות יומא לכמופיא ואשכחן בכמופיא לחצוצרות למשה שהיו של כסף א"כ לחורים מהשה עלי ממונן של ישראל ובר"ס משוס כבוד :

י"ט עבדיון לזכר : **ה שוה** היובל לר"ה כו' · כתב הר"ב לגמרינן בר"ס מסביעי שביעי · עיין סוף מכילתין :

בראש הסנס תוקעין בשל זכרים וכו' · הס"ל כמס לכייף אילים לעתיס שיהו פניו כנוסין לארץ עפי עליף · ומבלות הסן לקרות לרור פשוטים עליף לסיומא לחירות · ובסא לא לייסינן ס"ל אלא ס"ל כלמים ולא כלמים · תו' : **ו שופר** שנסדק כו' · כתב הר"ב לה"ל בשני שופרות · וכן ל"רש"י וגראה מלבריו שאינא מפרש שנסדק מסני גלויו לגמרי ונתלק לשתי תחיכות ולא נסירא לה"ס שיהו ליבק שברי שופרות · אלא נסדק שיהו שנסדק מלד אחד לארכו על פני כולו · ושיהו טעמא משוס לביון שנסדק כולו אין שם שופר עליו · אלא כתחיכת שופר שתקנס ונשאס כעין שופר דמי וכ"ס לבק שברי שופרות וזו ואל"ל זו קתני · אי"ס א"ל יחבר

סופו לספרל כשנסדק מלד אחד ולבקו משאס עשה שופר אחד של תחיכות וטוי שם שופר עליו עפי קע"ן · תו' :

שנסדק פי' הר"ב לוקא לארכו · אבל לרחבו אס נסתייר כו' · כלי שיאחזנו בילו כו' בברייתא · ומסיק בשור שיהו תקפ"ו לסיהו טפח ל' אלבעות בגולל שבן ו' בקטנות לאלת"ס אלא כשעור החוקע לפי מס שסוא אדס · וכתב הרא"ש ומקו שלי ליסנא כלי שיאחזנו כו' לפי' במסנס ו"ל פרק י"ז לכלים גבי סגך לחשיב שישוערן הכל לפי מס שסוא אדס · וכתב הרא"ש ומקו שלי ליסנא כלי שיאחזנו כו' לפי' הטעם למס נתנו בו שעור טפח כלי שיאחזנו כו' · וירלאס לכאן ולכאן ולא יאמרו לתוך ילו סוא תוקע ע"כ · וע"מ הלכו אחר אדס בימוי · ולא חסר לבן אלבעות וכיולא בו : [ועיין בס' ס"ס לף רכ"א ע"ב רמזי לייסים אלו ותמלא מרגוע לנפשך]

ודבקו פירש הר"ב בלבק [וכו'] וכפי' רש"י · ואע"ג לקמן גבי מיקב וסבחמו פסלינן אלא במיהו לוקא אתם בחתיכה

משנה ז' וכ"פ בס"ע בלאיתא תעגה סיימן תקפ"ז ותקפ"ט :

לתרכו · אבל אם נסתייר ממקום הכתת פה על מקום הסדק · כלי שעור תקיעה בשר · ואם לאו פסול · וכמה שעור תקיע' כלי שיאחזנו בילו וירלאס לכאן ולכאן : נקב וסתמו לוקא שסתמו בעינו ונסתייר רובו אינו אלא שנסתמו את התקיעה בשר ואם חסר אחד מן התנאים אלו פסול: ז בור · חפירה בקרקע : לוח · מקום מוקף ממחיצות על הארץ : פיטם · כלי גדול של חרס : אם קול שופר שמע · הטעמא הוקבור ושמע קול תקיעת הסוקע בבור · לאלו אותן שבבור לעולי יכלו שהן שומעין קול שופר לעולם : אם כיון לבו לצאת יצא · ואע"פ שלא נחמין הסוקע לשומעו · הכא מייירי בחזן הכנסת הסוקע · שהוא מתכוין לשומע כל השומעים קול תקיעתו · הלכך אע"ג דלא מתכוין לשומע זה העובר אחורי בית הכנס · אלא לשומע זה כיון לבו וזה לא כיון לבו : ח והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל · וגו' · (שמות י"ז) · וכי ידיו של משה עושות מלחמה · או שוברות מלחמה · אלא לומר לך · כל זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה · ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים · היו נופלין · כיוצא בדבר אתה אומר (במדבר כ"א) עשה לך שרף · ושים אותו על נס · והיה כל הנשוך וראה אותו וחייו נחש ממיתו · אם נחש מחיה · אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה · ומשעבדין את לבם לאביהן שבשמים · היו מתרפאים · ואם לאו היו נימוקים · חרש · שוטה · וקטן · אין מוציאין את הרבים ידי חובתן · זה הכלל כל שאינו מחוייב בדבר · אינו מוציא את הרבים ידי חובתן :

פרק ד יום טוב של ראש השנה שהל לדאות בשבת · **במקדש** היו תוקעים · אבל לא במדינה · משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי · שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו ב"ד · אמר

פרק ד במקדש במקדש היו תוקעים · פירש הר"ב דרבנן הוא לגזור שמא יעלו ויעבירו ל' אמות ברה"ר · עיין מגנס ג' פ"ק לשקלים : שיש בו ב"ל · אבל לא במדינה · עיין במגנס ג' · ומ"ס הר"ב לא בירושלים · עיין מגנס לקמן ובמגנס ג' פ"ק לשקלים : מפני שב"ל זריזין הן · ולא יבואו התוקעים להעביר השופר בפניהם הרש"ל · עיין סוף מכילתין :

שבית דין מזהירין את העם ומודיעים אותם • רמב"ם פרק ב' מהלכות שופר : ב ועוד זאת היתה ירושלים יתירה פי"ר ב' דתני קתני בירושלמי היו תוקעין בכל העיר • כל זמן שבית דין יושבין במקדש • ס"מ לכזמן שבית המקדש קיים מיירינן וסבי קתני ועוד זאת היתה ירושלים יתירה קודם חורבן • שהוא קודם בתקנה • ליבנה אחר החורבן ואחר בתקנה • וכמ"ש המגיד וכל זה לפי' הרמב"ם דלעיל שכל ירושלים קרוי מקדש • אבל לפירוש קמא וכפירוש רש"י • ירושלים בכלל מדינה • פירשו התוס' דהכא לא אחר חורבן • שתיקן ר' יוחנן בן זכאי הוא • ולא יתעתי טעם יפה לחלק בין ירושלים ליבנה • דבירושלים במחרבי אע"פ שרליתי קבלת סגות וי"ל דאמן המקדש לא היו תוקעים אלא במקדש • אבל בזמן שחרב הוקעין כל הסמוך לה • עכ"ל • לא פירש הטעי • ועוד שהרי רש"י פירש במשי דהכא ועוד זאת היתה ירושלים בעולם בבנינה ולכן כ"ל דרש"י ס"ל דהא דתקינו לעולם אבל בזמן הזה • אלא

אמר רבי אלעזר לא התקין רבן יוחנן בן זכאי אלא ביבנה בלבד • אמרו לו אחד יבנה • וא' כל מקום שיש בו בית דין : ב ועוד זאת היתה ירושלים יתירה על יבנה • שכל עיר שהיא רואה ושומעת ויוקרובה • ויכולה לבא • תוקעין • וביבנה לא היו תוקעין אלא בבי' דין בלבד : ג בראשונה היה הלולב ניטל במקדש שבעה ובמדינה יום אחד • משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל במדינה שבעה • זכר למקדש • ושיהא יום הנף • כלו אסור : ד בראשונה היו מקבלין עדות החדש כל היום • פעם אחת נשתהו העדים מלבא • ונתקלקלו הלוים בשיר • התקינו

אלא ביבנה • שם סנהדרי גדולה • אבל לא בבית דין של כ"ג : אמרו לו וכו' • איכא בין אמרו לו לת"ק • לתנא קמא סבר כל מקום שיש בו ב"ד ואפי' בתקלתי • ואמרו לו סברי • אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו בית דין קבוע כמו ביבנה אבל ב"ד של תקרתי לא • והלכה כאמרו לו : ב ועוד זאת היתה ירושלי' • מתניתין חסורי מחסרא וסבי קתני • בירושלים היו תוקעין בכל העיר כל זמן שב"ד יושבין במקדש שב"ד יושבין עד שש שעות ביום • וביבנה לא היו תוקעין בכל העיר • אלא בפני ב"ד • עוד זאת היתה ירושלים יתירה על יבנה כו' • כל עיר שהיא רואה ירושלים • פרט ליום שבת בלחל • אע"פ שהיה קרובה לא היו תוקעין שם : ושומע' פרט ליום שבת בראש השנה : וקרובה פרט ליום שבת חוץ לתחום • ויכולה לבא פרט למפסיק לה נהר : ג לולב מיטל במקדש שבעה • לכתי' (ויקרא כ"ג) וסמוכה לפני ה' אלהיכם שבעת ימים : ובמדינה יום אחד : לכתיב (שם) ולקחתם לכם ביום הראשון : ושיהא יום הנף יום הנפת העומר • כלו אסור לאכול מן החדש • ונעמא מבורם בפרק לולב הגזול : ד נתקלקלו הלוים בשיר • של תמיד של בין הערבים • ולא אמרו בו שיר כלל • לפי שרוב פעמים היו הלוים בלוים קודם הזמנה • לפיכך תקנו שיר של יום טוב בתמיד של בין

אמר רבי אלעזר לא התקין רבן יוחנן בן זכאי אלא ביבנה בלבד • אמרו לו אחד יבנה • וא' כל מקום שיש בו בית דין : ב ועוד זאת היתה ירושלי' • מתניתין חסורי מחסרא וסבי קתני • בירושלים היו תוקעין בכל העיר כל זמן שב"ד יושבין במקדש שב"ד יושבין עד שש שעות ביום • וביבנה לא היו תוקעין בכל העיר • אלא בפני ב"ד • עוד זאת היתה ירושלים יתירה על יבנה כו' • כל עיר שהיא רואה ירושלים • פרט ליום שבת בלחל • אע"פ שהיה קרובה לא היו תוקעין שם : ושומע' פרט ליום שבת בראש השנה : וקרובה פרט ליום שבת חוץ לתחום • ויכולה לבא פרט למפסיק לה נהר : ג לולב מיטל במקדש שבעה • לכתי' (ויקרא כ"ג) וסמוכה לפני ה' אלהיכם שבעת ימים : ובמדינה יום אחד : לכתיב (שם) ולקחתם לכם ביום הראשון : ושיהא יום הנף יום הנפת העומר • כלו אסור לאכול מן החדש • ונעמא מבורם בפרק לולב הגזול : ד נתקלקלו הלוים בשיר • של תמיד של בין הערבים • ולא אמרו בו שיר כלל • לפי שרוב פעמים היו הלוים בלוים קודם הזמנה • לפיכך תקנו שיר של יום טוב

בין הערבים • ובתמיד של שחר שרוב פעמים עדיין לא באו עדים ולא יודעו אם יקדים היום אם לא תקנו לו שיר של י"ט • ולא שיר של חול היו אומרים • ואותו פעם שהגיע שעת הקרבת תמיד של בין הערבים ועדיין לא באו עדים ולא יודעו אם יאמרו שיר של חול • או שיר של י"ט ולא אמרו שיר כלל : מוסגן לאותו היום קדם דמשתחיכה ליל שלאחר כ"ט בשלו לסגן בו קדם שמא יבואו עדים מחר ויקדשהו ב"ל ונמצא שבלילה ליל י"ט הוא • וכן למחר כל היום עד המנחה • ואם באו עדים ב"ל מקדשין אותו היום • ויעברו את הלולב ויקדשוהו למחר • אע"פ כן מוסגן אותו בקדושה ואסור במלאכה לומר אתי לילולי בים לסגה כשאם ויעשו בו מלאכה כל היום ואמרו אשתקד נהגנו בו קדם בחגים • ומן המנחה ולמעלה חזרו בית דין בכל חול : שאפילו ראש בית דין בכל מקום • שלרך לפרוש ממקומו ועוד למקום אחר וסרי עקר מלות אחדם תלויים בו כלתמן בפ"ב לעיל • ראש ב"ל אומר מ"ולם מ"מ לא יהיו לריכין עדים לילך אחריו אלא למקום סועד שהסנהדרין יושבין • שם ולמו וסנהדרין מקדשין אותו בלא ראש ב"ל : ה אבות • מגן אברהם : וגבורות • אתה גבור : קדושת הסם • קדוש קדוש קדוש : קדושת היום • אתה בחרתנו : זכרונות ותוקע שופרות ותוקע • מקרא לסו לכתיב (ויקר כ"ג) זכרון תרועה • וקרשו רז"ל זכרון אלו זכרונות • תרועה אלו שופרות ואמר קרא (במדבר י') והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני י"י אלהיכם מה ת"ל אני י"י אלהיכם • למל על כל מקום שיש שם זכרונות • ושופרות • יהיו מלכיות עמהם : אר"ע וכו' • והלכה כר"ע : ו מעשרים מלכיות • ג' פסוקים מתל תורה • ו' מתל כתובים • וג' מתל נביאים • ואחד מתל תורה שמלכים בו :

התקינו שלא יהו מקבלין לא ער המנחה • ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגין אותו היום קדש • ולמחר קדש • משחרב בית המקדש • התקין רבן יוחנן בן זכאי • שיהו מקבלין עדות החדש כל היום • אמר רבי יהושע בן קרחה • ועוד זאת התקין רבן יוחנן בן זכאי שאפילו ראש בית דין בכל מקום שלא יהיו העדים הולכין אלא למקום הוועד : ה סדר ברכות • אומר אבות • וגבורות • וקדושת השם • וכולל מלכיות עמהן • ואינו תוקע • קדושת היום ותוקע • זכרונות ותוקע • שופרות ותוקע • ואומר עבודה • והודאה • וברכת בהנים • דברי רבי יוחנן בן נורי • אמר ליה רבי עקיבא • אם אינו תוקע למלכיות • למה הוא מזכיר • אלא אומר אבות • וגבורות • וקדושת השם • וכולל מלכיות עם קדושת היום ותוקע • זכרונות ותוקע • שופרות ותוקע • ואומר עבודה • והודאה • וברכת בהנים : ו אין פוחתין מעשרה מלכיות • מעשרה זכרונות • מעשרה שופרות • רבי יוחנן בן נורי אומר • אם

כמו שאמר (בגמ' פ"ק דף י"ו) אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם • זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה וכמה בשופר ע"כ • והטעם מבואר כי קולם ראוי שנמליך מלך עליהם ואח"כ נעלה זכרונינו לפניו לטובה • ומ"ש הר"ב למל על כל מקום כו' עיין במשנה ג' פ"ב לתענית :

קדושת היום ותוקע • המלה בשלש תקיעות של שלש שלש • כלתמן במשנה ז' :

למה הוא מזכיר • מפרשינן בגמ' דה"ק למה הוא מזכיר עשר לימה תשע לסוליל ואשתמו מלכיות מזכרונות ושופרות לענין תקיעה בדין הוא לשתמו נמי לפחות מכן :

ו אין פוחתין מעשרה מלכיות וכו' • מפרשינן בגמ' כנגד עשרה מילולים לסלון אל בקשו לכתיב בהו (תהלים ק"ג) הללו את ה' כל מלאכיו בתקע ריש פ"ה דמסכת אבות • ופי' רש"י שהעולם נברא בר"ה : מעשרה מלכיות • פי' הר"ב ג' מתל תורה וג' מתל כתובים וכו' כלקתי סיפא מתחיל בתורה ומסיים בנביא • ורבי יוחנן נמי בהא לא פליג ואע"ג דבכ"מ אמרינן תורה ונביאים וכתובים וכללתמן בסמוך • פי' בתוס' לי"ל מהום לקראי לתילים מהלי אויב קדמו לנביאים • והר"ן אע"פ שבכאן מפרש מהום לאחר שהתחיל בתורה

חר"ב ר"ה אר"ע כו' והלכה כר"ע עכ"לוה"ם בפ"ע מיתין תקנ"ג :

תוספות הרשים

הר"ב ר"ה שלא כו' הלכו בר"ה כנוהגו וכ"פ בטור שם:

משנה ה'

וב"פ בס"ע כפ"ה מאנה סי' תקפ"ו ותקפ"ח ותקפ"ט

לסחלה מעלה היא מוזר לסחיל בכחובים כלי שיחא מעלה בקלסים. ברפ"ג דמגילה גרלה שקזר בו: אם אמר שלש שלש. מפרש בגמ' כנגד חורש ביומי' וכתובים. ואמרי לה כנגד כהנים לוים וישראלים: אין מזכירין זכרון מלכות בו. הקיש זכרון למלכו. שהוא מופל על לשון מזכירין וכשאר המשנה שבגמ' גרס מלכות זכרון שופר:

אם אמר שלש שלש מכולן. יצא. אין מזכירין זכרון מלכות ושופר של פורענות מתחיל בתורה. ומשלים בנביא. רבי יוסי אומר אם השלים בתורה. יצא: ז העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה. השני מתקיע. ובשעת ההלל. ראשון מקרא את ההלל: ח שופר של ראש השנה אין מעבירין עליו את התחום ואין מפקחין עליו את הגל. לא עולין באילן. ולא רוכבין על גבי בהמה. ולא שטין על פני המים. ואין חותכין אותו בין בדבר שהוא משום שבות. ובין בדבר שהוא משום לא תעשה. אבל אם רצה ליתן לתוכו מים או יין. יתן. אין מעבבין את התנוקות מלתקוע. אבל

בזמן שהיו מזכירין זכרון מלכות בו. הקיש זכרון למלכו. שהוא מופל על לשון מזכירין וכשאר המשנה שבגמ' גרס מלכות זכרון שופר:

ז השני מתקיע. פירש הר"ב שמתפלל תפלת המוספין ומנהגם היה שה"ל שמתפלל ביום לא היו מתפללין במוסף אלא ש"ל אחר הר"ן. ולא תני במוסף תוקעין. משו' דכתיב"ן הפחר ומברך הברכה על הסדר תלויין התקיעות כמו שהוא שנוי בסוף פרק יום"ט הר"ב. ובשעת ההלל תקנו בו' גמ'. ובתכו בתוס' ואע"פ שבעלה הגדרים לא עבדינן בלמעיקרא אע"ג דזריזין מקדימין הי' כלקמן דחייסינן שמא יחזור הדבר לקלקולו. ופי' הר"ן לתקנו תקיעות ונ"ברכות במוספין הוא על הדר בהכות תוקעים בלילה וקודם לכן הוה הבל בשחרית:

מתקיע. מלא תנן תוקע. לקלק רבינו אלי שאין ה"ן תוקע אלא אחר ושעמא כלתנן במסי"ל פ"ה דברכו לענין הפיאת כפים. וכל תלוקי לענין לסתם שייכי נמי הכא הרא"ם: **ובשעת** ההלל. כתב הר"ב מנהג אין אומרים הלל הר"ה כי לאפסר מלך יושב על כסא דין. ושפרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו. ויש"אל אומרים שירים גמרא:

ר' ראשון מקרא את ההלל. מנהג אין אומרים הלל הר"ה. ולא תני קורא. שיהו טועמי לפי שהוא מקרא לגבור. וכלאמרינן הוא אומר הלל. ואין אומרים הלל ועיין מגנה"ר פ"ג דסוכה:

ח שופר וכו'. אין מעבירין עליו את התחום וכו'. ומה"ל לולב וכלמוכח במגנה"ר פ"ג פרק ג' דסוכה. ומה לא תני לכל הני דבמתניתין דהכא גבי לולב אע"ג דלפי הסדר קדים הוה לר"ה. י"ל דגבי שופר הוי רבותא טפי כיון דליתא בהאי יומי כמו לולב ש"ב דיש בו זכרון כמו"ש במגנה"ר: **אין** מעבירין כו'. גמרא. מ"ט שופר עשה הוא וי"ט עשה (דשבתות) ולא תעשה (לא תעשה כל מלאכה) ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה. ופי' הר"ן ומכמוס עמו חזוק לדבריהם הכא כשל תורה. דכיון דלא דמי מלאכה לאוריתא. אף שבות דדבריהם לא יתהה ודקא יסכינן טעמא משום דה"ל י"ט עשה ולא תעשה. קושטא דמלתא קאמר. ומיהו לא לרבינו לסבי דאפילו הוי י"ט ל"ת גרידא לא אתא מכתרי שופר ודהו לה דסא בעיתנא דקא מעקר לאו לא מקיים עשה ע"כ. הכי אי אתא בפרק י"ט דשבת בגמרא הוף קף קל"ב:

ואין מפקחין. עיין מגנה"ר פרק ח' דפסחים: **לא** עולין באילן וכו'. טעמייהו מפרש [הר"ב] במגנה"ר פרק בתרא דביצה:

בין בדבר שהוא משום שבות. ובין בדבר שהוא משום ל"ת. בגמ' שבות אמרת לא. משום לא תעשה מבעיא. ון ואל"ל זו ואל"ל זו קתני וכן בדברים הריות וטעמא דכיון דקתני בלשון בין. לא עביד לריסותא. ומיהו בדברים מועד קטן עביד לריסותא:

אין מעבבין את התנוקות מלתקוע. פי' הר"ב שבגיעו לתיקוע ואפי' בשבת כפירש"י. וטעמא דשפיעו לתיקוע דהגיעו לתיקוע מתעסקים עמו כלי שלמה שילא לתקוע ולאחת י"ח כשיבא רי"ם. אבל כשלא הגיע לתיקוע לא. וכתב הר"ן וכי מיעא דמלי מעבבין דהא ק"ל קסן שאוכל כבילות אין ב"ד מצוין לאפריסו

ומתעסקין בהם. ולכא למיגזר דלמא אתי לאתויי ארבע אמות [בר"ה] דהא אינו טרוד במלוה אלא מתעסק בעלמא. ולא גזרו שמא יבואנו ל"ת בר"ה. אלא בזמן שהוא חייב בתקיעת שופר. שמתוך שהוא טרוד לעלות ידי חובתו ישכח את הסכת:

ט סדר תקיעות שלשה. אחת למלכיות. ואחת לזכרונות. ואחת לשופרות: של שלש שלש. תקיעה ותרועה ותקיעה לכל אחת ואחת. לפי שנאמרו שתי תרועות במקרא בר"ה. ותרועה אחת בין הכפורים של יובל. ולפיכך שביעי שביעי לג"ש. ליתן את האמור של זה בזה. ותרועה האמורה בי"ה של יובל אנו מוחנין אותה לר"ה. ונמצא בר"ה שלש תרועות. ושתי תרועות האמורות בר"ה מוחנין אותן ליום הכפורים ונמצאו שלש תרועות ביום הכפורים. וכל תרועה פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה. לחנית מנין שפשוטה לפניה ת"ל (ויקרא כ"ה) והעברת שופר תרועה. ומנין שפשוטה לאחריה. ת"ל (שם) תעבירו שופר. הרי העברה תחלה וסוף. ותרועה בתחיה. ולא העברה פשוטה ממש. הטברת קול אחד פשוט. הרי לשלש תרועות של ר"ה. שש תקיעות. והרי לך שלש. של שלש שלש: שעור כל התקיעות. שסה שש תקיעות: כשלש תרועות. נמצאו שעור תקיעה אחת כתי תרועה: שעור תרועה כנ"יבבות. ניקולות בעלמא של כל שבר. וי"מ יבבא היא כ' כחות של כל כל נמצא שעור תרועה ט' כחות של כל שבר

אבל מתעסקין עמהן עד שילמדו. והמתעסק לא יצא. והשומע מן המתעסק לא יצא: ט סדר תקיעות. שלש. של שלש שלש. שעור *תקיעות. כג' תרועות. שעור תרועה. כשלש יבבות. תקע

(כמ"ש בספ"ט דשבת) י"ל דה"מ במלחה אלא מפרסמא. אבל במלחה המפרסמא כי הא שהקרן כמעבר לרבים מעכבין. דלמא נפיק מינה תורבא. לתקוע בשבת אלא בפני בית דין. ע"כ. והרמב"ם בפירושו מפרש ג"כ בהגיע לחיוב. אבל בחבורו פ"ב מהלכות שופר חזר בו ופי' בהלא הגיע לחיוב ואין להאריך:

אבל מתעסקין וכו'. ה"ק אין מעכבין כו' אבל כמו ברם כלאשכחן בחמנים ב' פרק קמא דמעילה: **מתעסקין** עמהן שאומרין להם תקעו. ומשתלין עמהן. המגיד: **והמתעסק** לא יצא. למה שפי' הר"ב פרק לגעיל משנה ז' דבעי כונה לגמרי. מקרי מתעסק כל שאינו מתכוין לתקוע תקיעה של מצוה. כלאיתא בגמרא. ומתחיתין לגעיל לא שמעינן אלא דהשומע לריכה כונה. אבל התוקע שלמה ה"ל דיצא בו אפילו במתעסק ולא בעי כונה לגמרי. לריכה מחני' לסכא. אלא מיהו לחו תנן והשומע מן המתעסק לא יצא קשיא דמשנה שאינה לריכה היא לסמתא תוקע עמהן לא יצא במתעסק. אע"ג דשומע ותוקע. כל שכן דשומע בלבד. ועוד דהא כבר תנא ליה בפירקא לגעיל אם כיון לבו יצא כו'. וי"ל דסוי אמינא דוקא המתעסק שאין כאן שום כונה לגמרי יוצא. אבל השומע מן המתעסק כיון שהוא מכוין לגמרי יוצא בשמיעתו. דהא עקר מצוה בשמע עה ולא בתקיעה. דמשום הכי אין מברכין לתקוע אלא לשומע. כלאיתא בטור ריש פי' הסדיא דבש"ל מיירי. קמ"ל הכא דבשומע מי כונת משמיע:

ט שלש של שלש שלש. כתב הר"ב לפי שנאמרו שתי תרועות במקרא בר"ה. בתחלת הסביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה לפרשת אמור. ובתחלת הסביעי באחד לחדש וגו' יום תרועה יהיה לכם לפרשת פנחס. ותרועה אחת ביום הכפורים של יובל. והעברת שופר תרועה אחת הסביעי בעשור לחדש כי"ה לפרשת בהר. ומ"ש הר"ב ומנין שפשוטה לאחריה. ת"ל תעבירו שופר. לסופיים לקרא לוהעברת שופר תרועה אינו: שעור תקיעות. פי' הר"ב שעור כל התקיעות שהם שש תקיעות. כשלש תרועות. משום דמרמי לה רמי מתני' וכרייתא אסלקי. ומשני לה בגמרא דתנא דילן קא חשיב לה תקיעות לכולהו בבי. וזה שאמר הר"ב שעור כל התקיעות וכו'. ולפי הראשון שכתב הר"ב לשעור תרועה כשלש יבבות. ה"ל קולות בעלמא כל שכן. הקשה הר"ן דלפלגת דלהו דהיינו קול וחלי זוטר שעורא טפי. ובכהאי גווכא לא מקרי הבערה. דלי הבערה למינה ילפינן לתקיעה קול ארוך מהמע. ומפי לתקיעות דכולהו בבי דקאמרינן תקיעות ראשונות דכולהו בבי. דהא שעור תקיעה כתרועה ושעור תקיעות אחרונות לא אטרוך ליה למתני דפשיטא ליה לשעור של אחרונות כראשונות. ע"כ. גם לשון רש"י הכי קאמר שעור הכלהה תקיעות כשיעור ג' התרועות. והרמב"ם כתב ג"כ שעור כל התקיעות בלשון הר"ב והוסיף ביאור בחבורו פרק ג' שכתב שעור תרועה כשיעור ג' תקיעות. אבל יש לומר שהוא הוכר כיון מפרשים שכתב הר"ב שמלא לפירושם דשעור תקיעה אחת ד' כחות ואלו שבזה מקרי קול ארוך. וכבר פי' המגיד והטור. שכן דעת הרמב"ם בשעור הבבא. ואולי שמפני כן הוא שכתב הר"ב על פי לים מפרשים הוא מסתבר:

שיעור תרועה כשלש יבבות. כתב הר"ן ר"ח גורס שעור תרועה שלש יבבות ול"ג כשלש. להא תרועה עלמה שלש [יבבות] והיכי שייך למתני כשלש. אלא שאפשר שלפי שעקר יבבות בפיו (כלקמן) קאמר דשעור תרועה כשלש יבבות שלש מילי בפיו:

יבבות בגמ' אחרועה מתרגמין יבבא וכתיב באמים לסיסרא (שופטים ה') בעד אחיון נשקפה ותיבב. ולשני ספרושים שכתב הר"ב לעיל בשעור יבבא. לאחרוייהו ענין יבבא יוצא יוצא כלים הבוכה ומקונן קולות קלרים סמוכים זה לזה. וזה שאמר הר"ב בפירוש הנני יבבא היא שלש מוחות של כל שבר ולא כתב כשעור של שלש מוחות ומי. ולפי שלפירש זה נמי סיבבא היא בקולות קלרים.

תוספות הרשים

הר"ב ר"ה ז' עוגות ט' והלכה כתכשיט ט' וכ"כ בס"ע מ"ז חקק"ד ובטור מ"ש סימן תקנ"ח :

אלא שסובר שקול אחד קצר לאו כלוסטרא ואין אדם מיבב בקול אחד בלבד · אלא בני מחות קרנות · ולפיכך שעור יבבא אחת היא בני מחות של כל סדן · כלומר שעושה ג' מחות תכופות וקצרות ומפסיק וזהו יבבא אחת · אבל שעור ג' מחות קצרות בכח מ' · הוא שנקרא שבר לשני הפירושים · ומיהו לא סגי ליה בשעושה ג' מחות קצרות בלבד לאלתר בה ידי חובת תרועה שהיא יבבא אחת כמו לפירוש קמא אלא סגי בכח אחד שהיא יבבא אחת · אע"ג דלא כתיב · אלא תרועה דמתרגמין יבבא · ומשמע חלא · אלא ולאי שברא בעלמא · אי נמי קבלה ביום לבחלא לא סגי · אבל הוכחה מן הכתוב לא מצאתי :

תקע בראשונה · ומשך בשניה כשתים· אין בידו אלא אחת · מי שברך ואחר כך נזדמנה לו שופר · תיקע · ומריע · ותיקע· שלש פעמים · כשם ששליח צבור חייב· כך כל יחיד ויחיד חייב · ר"ג אומר ש"צ מוציא את הרבים ידי חובתן :

נשלמה מסכת ראש השנה

תקע בראשונה · פשוטה שלפני אחרונה שלפני אחרונה שהתקע כדרכה : ומשך בשניה · תקיעה של אחר שתרועה ומשך בשתים אלא שם ידי שתים שהיה צריך לעשות זו אחר זו פשוטה שלאחריה לאלתר ופשוטה שלפניה לזכרונות : תיקון אלא אחת דלא פסוקי תקיעה אחת לבתי לא מפסקי: מי שברך · שהפלגה תפלת המוספין וברך מי ברכות : כשם שם"ל חייב · בין בברכות של ראש השנה ובין בתפלות של כל השנה · ואין יוצא י"ח אלא בתפלה שמתפלל אותו בעצמו בקול יחיד ויחיד שבקי ויודע· לשהפלל אינו יוצא ידי חובתו · אלא בתפלת עצמו בין בראש השנה · בין בשאר כל ימות השנה · ואינו ש"ל יורד לפני התיבה אלא לשליח את שאינו בקי : ש"ל מוציא את הרבים ידי חובתם· ביקבי ביקשאינו בקי · בין בברכות של ר"ה · בין בתפלות של כל השנה · ולמה לבור מהפלגלגלחם · כדי לשהדיר ש"ל את תפלתו · ושלא בחכמים בברכות של כל השנה שאינם מוציא · אלא את שאינו בקי · אבל בברכות של ר"ה ושל י"כ של יוכל שהן ט' ברכות ארוכות · ואין כל בקיאין בהן · שלא כדרך כך מוציא את שבקי :

נשלמה מסבת ראש השנה

ל' רש"י · ואע"פי שיתשוך עד שאמר עשרה זכרונות יש לעשות כן · א"נ כריב"ן דאם אמר שלש יצא · וכל שכן לדברי הפוסקים לכשאומר ובתורתך כתוב לאמר ליצא ומסח שברכה אינם מעכבת לאומרים כ"כ בארוכה · ועוד י"ל דקאי אסיפא ויחיד שברך ואח"כ נתמנה לו שופר כו' : אין · ביהו אלא אחת · היינו תקיעה שלאחריה · ולא כי"מ לסיימו תקיעה דאשונה ודאתם"ה אלעריך למתני תקע בראשונה לאמאי לא תעלה לו לתקיעה אחת דסא מונת מלות תקיעה שיתה לו · אלא לתקיעה אחרונה של סי"ס שבר שלתה לו ולקתני תקע בראשונה כתבתי לעיל · סר"ן : נתמנה מפורש במשנה ל"פ"ז דשביעית : תיקון ומריע ותוקע ג"פ תוקע ומריע והוקע בשביל מלכיות · וכן בשביל זכרונות · וכן בשביל שופרות · רש"י : כך כל יחיד חייב · כתב · סר"ב ואין ש"ל יורד לפני התיבה · אלא לשליח את שאינו בקי· ולא כל ישראל ערבים שם זה לזה ומש"ט מוציא זה את זה בברכת שמעות כמו"ש בס"פ לעיל · הא תניא בגמרא לשכא בפיסקא דמי שבירדוכו' · יחיד שלא בדרך לתקבירו מברך עליו · ונעמא כתב הר"ן בשם ירושלמי משום לתפלה מסתבר שיסא כל אחד מבקש רחמים על עצמו * ופסק הסלכה שכתב סר"ב · גמרא :

סליקא לה מסבת ראש השנה

בשה שלים דברו על המועדים האמורים בתורה חזר לדבר על זמני התעניות הנזכרים בדברי הנביאה והם הצומות שתקנו הנביאים · וסידר אחר כך ענין תעניות · הרמב"ם :

מסבת תענית

פרק א מאימתי מזכירין גבורות גשמים · כתב הר"ב מילי לתנא במסכת ר"ה לפליק מינים ובתנ כו' · למלקתני מאימתי מכלל לפשיטא ליה לחייבים לזכיר ומיכא חזיקן · אלא מילי וכו' · כלאיתא בגמ' · ומיהו במשנה ב' פרק ה' לברכות לתנן סתם מזכירין גבורות גשמים

מסבת תענית

פרק א מאימתי מזכירין גבורות גשמים רבי קרי

מסבת תענית

פרק א מאימתי מזכירין גבורות גשמים · מילי לתנא במסכת ר"ה הסנה לפליק מינים וכמנ כזמין של סתים · תנא סבא מאימתי מזכירין גבורות גשמים ולפי הסגמים אחת מבורותיו של הקב"ה לכתיב (איוב ה') עושה גדולות ואין חקר המתן מטר על פני ארץ משום הכי קרי

קרי לה גבורות גשמים : מיום טוב אחרון של חג · אבל כל שבעה ימי סתם לא הסגשמים לימי סוכה ש"קלגה · מצל לעבל אבא לאוזן כוס לבהו ושפך לו רבו קיתון על פניו · כלומר אי אתה בשאוכך : אם כן · אתה אומר מזכירין · אע"פ שאין שואלין הואיל למסמא בעונתו · אפי' בקין יזכירו · מה אתה מתן סימן מי"ט רגשון · וסלכה כרבי יהושע : ב אין שואלין את הגשמים · היינו אין מזכירין את הגשמים : אלא סמוך לגשמים · להיינו יום ח' של חג דמתחנ ואילך זמן גשמים · אם ושמעת כרבי יהושע : פ"א · רבי אליעזר ור' יהושע לפליגי לעיל בסזכרת גשמים · מודים שם לענין שאלה · להיינו לומר ותן על ומטר · שאין שואלין אותן אלא סמוך לגשם להיינו בני במרתנון · או כו' בו · כלמפרשי תנאי לקמן במתניתין : המתחרון · שם · המתפלל תפלת מוסף מזכיר גשם · מוריל הגשם והרגשון

רבי אליעזר אומר · מיום טוב הראשון של חג · רבי יהושע אומר · מיום טוב האחרון של חג · אמר לו רבי יהושע · הואיל ואין הגשמים · אלא סימן קללה בחג · למה מזביר · אמר לו ר' אליעזר · אף אני לא אמרתי לשאול אלא להזכיר · משיב הרוח ומוריד הגשם בעונתו · אמר לו · אם כן לעולם יהא מזכיר : ב אין שואלין הגשמים · אלא סמוך לגשמים · רבי יהודה אומר · העובר לפני התיבה ביום טוב האחרון של חג · האחרון מזכיר · הראשון

בתפלת יומר נמי של יום טוב הראשון מזכירין גבורות גשמים · ומיהו מאורתא לא מתחילין לטול את הלולב בלילה וכ"ל דלא אכפת לן להפסיק בהכר זה המשיב בין גאולה לתפלה כיון לעורך תפלה היא : רבי יהושע אומר מיום טוב האחרון של חג · כתב הר"ב והלכה כרבי יהושע · ועיין במשנה לקמן :

אף אמי לא אמרתי לשאול אלא להזכיר · פירש"י לא אמרתי לשאול שיתפלל על הגשמים בתנ · כגון ותן על ומטר · אלא להזכיר שמתחיל להזכיר בתנ גבורות של מקום שמוריל גשמים בעונתן כלומר בזמן : המשיב הרוח וכו' בעונתו · כשם שתחיית המתים מזכיר כל השנה כולה ואינה אלא בזמנה · ורבי יהושע אמר לך : בשלמא תחיית המתים מזכיר לכולה יומא זמנים הגא · אלא גשמים התן סוף פירקין יצא ניסן וירדו גשמים סימן קללה · גמרא : אבר לו אם כן לעולם יהא מזכיר · ורבי אליעזר סבירא ליה בברייתא בגמרא · דאם בא להזכיר כל השנה כולה מזכיר לעולם בעונתו משמע · מיהו על השתא לא רמי עליה מוכח · אבל ביום טוב הראשון לרגלות לפני אלה · שכל הבא לבקש מקלים ומרבה · תוספת :

ב אין שואלין כו' · פי' הר"ב היינו אין מזכירין כו' · ושמעת כרבי יהושע ומ"כ ר"י אחא ופליג · וכלמשמע מלישנא דר"י אומר ובגמ' נמי מוכח לרבי יהושע ור"י לא אמרו דבר אחד דאמרינן רבי יהושע היא דאמר משעת הנתנו מזכיר לא אחא כרבי יהושע לאמר מי"ט האחרון הוא מזכיר וקשיא ר"ב אדר"ב דהתניתין לעיל פי' דסלכה כרבי יהושע · וכאן מפ' דסלכה כר"י ואפשר לעיל לא פסק כרבי יהושע · אלא לגבי ר"ל · והרמב"ם נמי כתב הלכה כתרוייהו ומפ' למשנתינו סמוך לגשמים היא תפלת מוסף כו' כמו שביאר ר"ו · ואפי' שלשון ר"י אומר · לא קשיא דטובא אשכחן דכוותיה ולא פליג כמ"ש במשנה ס' פ"ג דבכורים מ"מ בגמרא איתא בהדיא דמוקים לה ריש"א כר' יהושע · והרבי יהושע ור' יהודה לא אמרו דבר אחד : העובר לפני התיבה כו' · משום שאינו מזכיר אלא על שיכריח הש"ל לזכרי תני כו' · וכן מזכיר בל' יחיד · כ"כ הרא"ש וכתב הר"ן דבפסח לא תני הש"ל למתני במוסף [זוכרין] אלא מילי וכו' · א"נ דתני נמי הש"ן לכריח הטל · ומיהו ל' מזכירין לעיל הסנמי בלשון רבים כבר הוכחנו במה שכתבתי שם ותלא דהא הו בכולה מתניתין לעיל תני נמי בל' יחיד :

האחרון מזכיר · פי' הר"ב המתפלל מוסף שמתגנם היום שהעובר לפני התיבה בתפלת מוסף אינו אומר שעבר בשחרית כמ"ש בית יוסף סי' קי"ל וכבר כ"כ בשם הר"ן במשנה ז' פ"ל דר"ה · וקשה יש לדקדק אמאי קרי ליה התם הסנמי ובכא קרי ליה הא מחרון · וכתבו התוס' והרא"ש ובירושלמי קאמר אמאי אינו מזכיר אמאי אינו מזכיר מאורתא פי' מתפלת ערבית · ומשני דלית תמן כל עמא ומגלת זה מזכיר וזה אינו מזכיר ויהא אגודות אגודות ולהכרו בגמרא פי' בתפלת שחרית · ומשני דהוו סברי מלאורתא ולכסה הרא"ש

הסנמי יזכירו גם מנערב * [ועיין בירושלמי דיש מכילתין ואי תבין] :

ויש עוד עינא בירושלמי הכיא הרא"ש בשם ר' חנא ב"ר

תוספות יום טוב קמג תוספות הרשים

תי"ט בד"ה מזכירין כו' ולכבו כו' כדי שיזכירו כו' עכ"ל ומ"ש דפירושו לעוטה בשעת הדין ובזה מיושב גם כפ"ד דר"ה ת"ש ר"ל לעוטה בשעת הדין ל"ל בגמ' ר"ה אינו זכרונות כדי לעוטה זכרונכם לפני לעוכה : עקבותם ת"ל לב

בגבורות גשמים · כתב הר"ב לפי שהסגשמי אחת מגבורותיו : המתפלל תפלת מוסף מזכיר גשם · מוריל הגשם : טוב ראשון של חג · מפרש בגמרא המלוב קא גמר לה שנא לרגות על הגשמים ומתחילין לגבלו מיום טוב הראשון של חג הלכך בלילה ש"ל לא אכפת לן להפסיק בהכר זה המשיב בין גאולה לתפלה כיון לעורך תפלה היא : רבי יהושע אומר מיום טוב האחרון של חג · כתב הר"ב והלכה כרבי יהושע · ועיין במשנה לקמן :

אף אמי לא אמרתי לשאול אלא להזכיר · פירש"י לא אמרתי לשאול שיתפלל על הגשמים בתנ · כגון ותן על ומטר · אלא להזכיר שמתחיל להזכיר בתנ גבורות של מקום שמוריל גשמים בעונתן כלומר בזמן : המשיב הרוח וכו' בעונתו · כשם שתחיית המתים מזכיר כל השנה כולה ואינה אלא בזמנה · ורבי יהושע אמר לך : בשלמא תחיית המתים מזכיר לכולה יומא זמנים הגא · אלא גשמים התן סוף פירקין יצא ניסן וירדו גשמים סימן קללה · גמרא : אבר לו אם כן לעולם יהא מזכיר · ורבי אליעזר סבירא ליה בברייתא בגמרא · דאם בא להזכיר כל השנה כולה מזכיר לעולם בעונתו משמע · מיהו על השתא לא רמי עליה מוכח · אבל ביום טוב הראשון לרגלות לפני אלה · שכל הבא לבקש מקלים ומרבה · תוספת :

ב אין שואלין כו' · פי' הר"ב היינו אין מזכירין כו' · ושמעת כרבי יהושע ומ"כ ר"י אחא ופליג · וכלמשמע מלישנא דר"י אומר ובגמ' נמי מוכח לרבי יהושע ור"י לא אמרו דבר אחד דאמרינן רבי יהושע היא דאמר משעת הנתנו מזכיר לא אחא כרבי יהושע לאמר מי"ט האחרון הוא מזכיר וקשיא ר"ב אדר"ב דהתניתין לעיל פי' דסלכה כרבי יהושע · וכאן מפ' דסלכה כר"י ואפשר לעיל לא פסק כרבי יהושע · אלא לגבי ר"ל · והרמב"ם נמי כתב הלכה כתרוייהו ומפ' למשנתינו סמוך לגשמים היא תפלת מוסף כו' כמו שביאר ר"ו · ואפי' שלשון ר"י אומר · לא קשיא דטובא אשכחן דכוותיה ולא פליג כמ"ש במשנה ס' פ"ג דבכורים מ"מ בגמרא איתא בהדיא דמוקים לה ריש"א כר' יהושע · והרבי יהושע ור' יהודה לא אמרו דבר אחד : העובר לפני התיבה כו' · משום שאינו מזכיר אלא על שיכריח הש"ל לזכרי תני כו' · וכן מזכיר בל' יחיד · כ"כ הרא"ש וכתב הר"ן דבפסח לא תני הש"ל למתני במוסף [זוכרין] אלא מילי וכו' · א"נ דתני נמי הש"ן לכריח הטל · ומיהו ל' מזכירין לעיל הסנמי בלשון רבים כבר הוכחנו במה שכתבתי שם ותלא דהא הו בכולה מתניתין לעיל תני נמי בל' יחיד :

האחרון מזכיר · פי' הר"ב המתפלל מוסף שמתגנם היום שהעובר לפני התיבה בתפלת מוסף אינו אומר שעבר בשחרית כמ"ש בית יוסף סי' קי"ל וכבר כ"כ בשם הר"ן במשנה ז' פ"ל דר"ה · וקשה יש לדקדק אמאי קרי ליה התם הסנמי ובכא קרי ליה הא מחרון · וכתבו התוס' והרא"ש ובירושלמי קאמר אמאי אינו מזכיר אמאי אינו מזכיר מאורתא פי' מתפלת ערבית · ומשני דלית תמן כל עמא ומגלת זה מזכיר וזה אינו מזכיר ויהא אגודות אגודות ולהכרו בגמרא פי' בתפלת שחרית · ומשני דהוו סברי מלאורתא · ולכסה הרא"ש

הסנמי יזכירו גם מנערב * [ועיין בירושלמי דיש מכילתין ואי תבין] :

הראשון אינו מזכיר • פי' הר"ב אינו מזכיר גשם אלא טל • וכ"כ הרמב"ם • אבל אומר ומוריד הטל • וזה כמנהג בני ספרד שהחזיר הטור בסוי' קי"ל שמגיים לסחזיר בימות החמה משיב הרוח ומורידו הטל :

האחרון אינו מזכיר • ירושלמי מ"ט הר"ו כלי אילו מעוצות בטל מפני שהטל אינו יפה לעולם • ואחיר מבערב וכו' כלעיל : עד שיעבור הפסח • אפשר לי לומר שהזכר לכיון שאין מתחילין להזכיר • אלא ביום טוב אחרון של חג • הכי נמי איקפוסקין אלא על שיעבור הפסח • ושול הרגילין להתחיל בירושלים על שיעבור הפסח כמו במשנה לקמן ואין כל כך עוברי הרבים בתפ הפסח שהגשמים יפסיקום ואף ע"ג שהתחלה מתחיל ביום טוב האחרון מיהת שאני התחלה לאי לאו הכיני הסוכות אינו קלה לגשמים היה להתחיל מי"ט הראשון ולפי מתחיל הכלות יומי הסוכה : שנאמר ויורד לכם גשם מורה ומלקוש בראשון • ותנאי דעליני א"ל לאין למדין מהא למיבא יומא לשעתו הסיה אמת רעבון ועצירת גשמים שביאר לכם הכביא שעש"פ שיאא אחר ולא ירדו גשמים שיאלו ויחרבו ויורד לכם גשם מורה ומלקוש בראשון :

ג בשלשה במרחשון שואלין כו' • זמן רביעה ראשונה בני במרחשון • כבמשנה לקמן • ומ"ש הר"ב אבל בגולה כו' לפי הסוף מקום ממוך • וא"ל מטר כל כך • רש"י : בשבעה בו • חמשה עשר יום אחר החג • לשון רש"י • כלומר בשבעה במרחשון הוא חמשה עשר אחר החג ע"כ • וזה ילקח לעולם כפי הדבר הביבור המסור בידינו • שאנו חוגגים בו עכשיו שלעולם חסרי מלא • אבל כשקדשו ע"פ הראיה • וזה היה בימי ר"ג • אפשר שהיה חסר • ועוד לשון רש"י היה ז"ש ז"ו יום תריסות לשון לגא ערך • אבל הוצרך לומר ע"ו יום • לומר לאו דוקא בו' מו • אלא שכל תלוי בע"ו יום אחר החג • ואם חסרי חסר • יהיה בשמנה במרחשון • * ובירושלמי תני אם היתה השנה חסרים מתבע לה חסרונה • ואם לאו הולכין אחר הדרים • דברי רשב"ג • רבי אומר לעולם הולכין אחר הדרים אם היתה השנה מעוברת • הולכין אחרון שבאחרון שבישראל לנסר פרת • שלפעמים מהעבירין קצת בירושלים • על הבעבור החג הזה : לנה"ר פרת • שהיא בלפונה של ארץ ישראל • כמ"ש רש"י בתחלת ספר יהושע • בפסוק מהמדבר וגו' • וכן אמרה בגמרא בפרק עשרה יוחסין • ומפורש תמצא ביחזקאל הי' מ"ז ומ"ח בתלוקת ג"י לעתיד • לשמי עשר שבטי ישראל באורך ממזרח למערב לכל שבט ושבט • ורוחב לכל שבט ושבט בשוה כיה • כן זה • מלפון לדרום לכל שבט ברוחב מ"ה מילין כאשר למדנו מן התרומה שמלתה כך • כמפורש שם בסוי' מ"ה • וכתוב שם לעתה אחד שחלקים • שומע אני שבקשות ג"כ שעור כל אחד מהחלקים הללו עשר • שהתרומה הוא הסלבה עשר • וכנביאר שם רש"י • ומפורש בכתוב כי תחסר שבטים בתרוש התרומה ושבעה בלפונה • ובבלרוש בתרומה היא הסעיר ירושלים • ומצאת למד שמקצה הדרום של התרומה שהם הסעיר • הנה הנה שמנה חלקים שכל אחד רחבה ע"ה מילין • לא ותשוב ח' פעמים ע"ה • עולים מ"ר שהם ק"ן פרסאות • ובמשנה ביפ"ע לפסחים • כתבנו למהלך יום יו"ל פרסאות • הרי לך שמן ירושלים מהרומה • על הקה הלפון של ארץ ישראל הוא הכר פרת • מהלך ע"ו יום • וכבר כתבתי זה בספר הורת הבית במסורות לבי' פ' • ואל תתמה על הסבתות שבתוך אלו הס"ן יום • הסרי אפשר שיהיה ע"י בורגנים • כלאיתא פרק שואל במסכת שבת קף ק"ן ע"ב • ונם ע"י עיבורי עיר • כמ"ש בטור סי' הל"ח • וסומיא ואפשר להיות כן • שיערו חכמים בכך ימים • כיון שאפשר שאין הסבתות מעכבות :

ד הגיע י"ז במרחשון • כתב הר"ב וכבר עברו ג' זמנים כו' • בגמ' לקמ' ע"א • תניא איזהו רביעה הבכירה בני במרחשון • בימות בשבעה בו • אפילה בי"ז בו • דברי ר' מאיר • ועיין מ"ש במשנה לקמן : היה דיים • פי' הר"ב חלמידי חכמים שמו תקי' במעשיהם • הרמ"ם פ"ח לנדרים * קף ס"ג • ותמהני לבגמרא מאין חילוק • אמר רב אחא רבנן • ובתר הכי תני אחזו תקי יחיד • א"ז תלמיד • יחיד כל שדאי לומרו פרנס על הצבור • תלמיד כל שאינו אומר לבר הלכה • ואומר • אפילו בתוספתא כלה • ע"כ • ס"מ ליחיד עדיף מתלמיד • ומשום הכי נמי נראה לי דרב אחא אמר רבנן אלא אמר ת"ח • ומיהו אסבתן בלוכתא אחריתא הקרא תלמיד לאם שדאי לומרו על הצבור • כמו שבאיתו

המוש' מפרק אלו הקדרים (לף קי"ל) • איזהו תלמיד הראוי לשמוע פרנס על הצבור כשיודע להשיב כל שאומרים דבר הלכה • ואפילו במסכת כלה • (מתרלים הסוס' דים תלוק בתלמיד לדוקא בשאינו בא אל מקום אחד וכל התלמידים אצלו אל הרב מה שהוא לומד וזה שואל ממקום אחר ואותו הרב יודע להשיב כל התלמידים לכל אחד ואחד כפי שאלתו ואפי' במסכת כלה זמן יחיל העליון מהתלמיד להכא ונקרא ת"ח בפי' אלו הקדרים אותו ואלו הראוי לשמוע על הצבור אבל אם אינו יודע [להשיב שאל] אלא במסכת * (כלה) • נקרא ת"ח תלמיד • ומזה מייר הכא עכ"ל • אבל סוף דבר יחידים הכא • מייר בהלוים למות פרנס על הצבור • ומש"ה נמי לייה רב סוס' לומר רבנן אלא אמר תלמידי חכמים לכתבתי • הרגילי לעשות הה והות נירם ונותר גם הה ש

משנה ו' עברו כו' ומתלין את התרחצות ע"ב אע"ג דכבר תנא ובדרא ג"ע"ב בגמרא לריוקא לעטרך דתרחצאי חיוני מועלין אבל בגמ"ת ורחוץ וכ"ש כל הנשקי' ותקיהנו על הכיה ה תעוברים ת"ח ע"ל:

* * *

ת"ל הרחב"ש תלמידי כל אלם חוזרים בזהה הגיה ויהי' ע"ל זה ותפרק דקוכר דרי' אחר לתלמי' הנ' חזנים הלוה הבל מרכים אנים ותלמי אלה ר"ח כסלין ותשו דבנים"ע לבחתי' פסק לדעתי הוא כמנ' אלה אפי' כמנ' כיסנים ע"כ ומה יוכן דמרי הדי"ע אלן לענין הנ' דבר הרע"כ בחם' פלא אינה כמרא"ם דהא אינה בב"ג חרחנן כל ימני' ולהריכים לעולם כר"ם ונ' ב' תי"מ ד"ל ואכורים כתל זהה כו' לף תענית אסור בתלאה עב"ל והקד' בנתי' הה עניית ואורקא

ה אלם תעניות • שני וחמישי ושני : אוכלין ושותין משחשיכה ומותרין במלאכה • ורחיצה • ובסיכה • ובנעילת הסנדל • ובתשמיש המטה : ה הגיע ר"ח בכסלין • ולא ירדו גשמים • בית דין גוזרין שלש תעניות על הצבור • אוכלין ושותין משחשיכה • ומותרין במלאכה ורחיצה • ובסיכה • ובנעילת הסנדל • ובתשמיש המטה : ו עברו אלו ולא נענו • בית דין גוזרין שלש תעניות אחרות על הצבור • אוכלין ושותין מבעוד יום • ואסורין במלאכה • ורחיצה • ובסיכה • ובנעילת הסנדל • ובתשמיש המטה • ונועלין את המרחצאות • עברו אלו ולא נענו • בית דין גוזרין עליהם עוד שבע • שהן שלשה עשרה תעניות על הצבור • * הרי אלו יתרות על הראשונות • שבאלו מתריעין ונועלין את החניות • בשני משין עם חשיכה • ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת :

ז עברו

ה הגיע ר"ח בכסלין וכו' • אע"ג דזמן רביעה שאפילה היא בי"ז במרחשון כמ"ש לעיל • אמרינן הכא דאם לא ירדו גשמים עד ר"ח כסלין אז בכלל ר"מ אפי' במעוטו הסניים אינם מתחרת יותר ולפי' דאלו שיהיו ב"ל גוזרין תענית כ"כ ז טעמא דלכלה כמותו • כלפסיק בגמ' • וכמו שהמריך בזה הר"ן • ומתני' לסכלה כר"י דסלכה כמותו • אבל לקמן רפ"ג נסיב לה נמי הר"ב כר"מ • ודע לבני זמן רביעה לר"ח כסלין כפי מה שפי' הר"ב • וכן הרמב"ם ברים פ"ח דפלא • ופ"ח דתרים מסנה ג' קלי מרביעה הנים • ובה יש ג' זמנים • וכבר כתב פוס בב"מ פ"ח מסלי' מחנת עניים : * ואסורים במלאכה • בגמרא פריך בהלמא כלהו אית בהו תעמא • אבל מלאכה לעבר הוא • ומסני אמר קרא (יואל א') קדשו צום קראו עצרה כעצרת (שבועות ושמיני עצרת) מה עצרת אסור בעשיית מלאכה תעניות אסור בעשיית מלאכה : שהרי י"ג תעניות על הצבור • מניינא לנמה לי וכ"ל לומר שהם כנגד י"ג מדות של רחמים * ואפשר דלאי למימרא דלין גוזרין יותר על הגשמים מי"ג תעניות וכתניא בגמרא כשאמרו ג' וכשאמרו ז' לא אמרו אלא לבחיים • אבל לשאר מיני פורענויות מקבעין ומהלכין על שיעור • ובאיזה ברייתא פליגי • דתניא אין גוזרין יותר מי"ג תעניות על הצבור • לפי שאין מטריחין על הצבור יותר מדאי • דברי רבי רשב"ג אומר לא מן הסס הוא זה • אלא מפני שלא זמנם של רביעה ע"כ • ומ"מ לגשמים כ"ע סבירא לה דאין גוזרין יותר : שבאלו מתריעין כו' • ושיר כל מאי דתנן בפירקא דלקמן : מתריעין • פי' הר"ב בשופרות • הכי איתא בגמרא • וכתב המגיד בפ"ח מהלכות תעניות שהוקשו לזה ממה שאמרו בפ"ג דר"ה בגבולין • מקום שיש תלמידים [אין שופר] (כמ"ש הר"ב במשנה ד' והיכי מסכתת לה אם לא בתענית • ולכתובת נמי בפי' הר"ב לשם • ולא כמו"ש הר"ן שם בשעת מלחמה דוקא • אלא בכל תענית שעל כל דבר אלא תבא נאמרו שהרבים) ואיכא שהרא"ל דתקיעת שופר על הר הבכורות בפרק לקמן אבל [תקיעת] שופרות שיהיה בשאר שיש בשעה שיש מתפללין ומרמב"ם שלא הזכיר שופרות והמחבר כלעה הרשב"א בחידושי מס' ברכות ושופר כלעיל • ובגבולין חלה מיניהו אם תלמידים אם שופר ע"כ : בשני מטין • פי' הר"ב אבל אין מוציאין הסחורה ובן לשון הרמב"ם שיפשוט אלא קאמרי אלא בנוהי המיכל דאל"כ מאי כבוד שבת איכא • וכך כתב ב"י סימן תקפ"ס • לסיים לנקה בחניות

לף תענית תלוה ויתבו דוחיה דאסיפת זקנים מ' והקשו הרי דת"ב גם תענית נילף מאסיפה ותרלו כיון דלא בעיב תבילה בהלי קרא לא ילפים תמיסת אחרי :

הראשון אינו מזכיר • ביום טוב הראשון של פסח הראשון מזכיר • האחרון אינו מזכיר • עד אימתי שואלין את הגשמים • רבי יהודה אומר • עד שיעבור הפסח • רבי מאיר אומר • עד שיצא ניסן • שנא' (יואל ב') ויורד לכם גשם מורה ומלקוש בראשון : ג בשלשה במרחשון שואלין את הגשמים רבן גמליאל אומר בשבעה בו חמשה עשר יום אחר החג • דברי שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת : ד הגיע שבעה עשר במרחשון ולא ירדו גשמים • התחילו היחידים מתענין

שלשה

והראשון המתפלל תפלת שחרית אינו מזכיר גשם • אלא טל • והלכה כר"ו • ואם לתקן בסמוך • ר"ו אומר על שיעבור הפסח • והכא קאמר רבי יהודה כר"ע הראשון של פסח • האחרון אינו מזכיר • הרי תנאי נמהו ואליבא דר"ו : ג בשלשה במרחשון שואלין את הגשמים • אומרים ומן טל ומטר בברכת השנים • וכמי מילי בארץ ישראל אבל בגולה אין שואלין עד שיש יום לתקופת תשרי • ביום שיש עמנו מתחילין לשאול הגשמים : האחרון שבישראל לנסר פרת • אותן שעלו לרגל שחוזרים לבתיהן • ולא יפסיקום הגשמים : ד הגיע שבעה עשר במרחשון • וכבר עברו ג' זמני' שהן ג' במרחשון • שבעה • ושבעה עשר : התחילו היחידים • תלמידי חכמים : שלש

ז עברו

מתריעין ונועלין את החניות • בשני משין עם חשיכה • ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת :

ה הגיע ר"ח בכסלין וכו' • אע"ג דזמן רביעה שאפילה היא בי"ז במרחשון כמ"ש לעיל • אמרינן הכא דאם לא ירדו גשמים עד ר"ח כסלין אז בכלל ר"מ אפי' במעוטו הסניים אינם מתחרת יותר ולפי' דאלו שיהיו ב"ל גוזרין תענית כ"כ ז טעמא דלכלה כמותו • כלפסיק בגמ' • וכמו שהמריך בזה הר"ן • ומתני' לסכלה כר"י דסלכה כמותו • אבל לקמן רפ"ג נסיב לה נמי הר"ב כר"מ • ודע לבני זמן רביעה לר"ח כסלין כפי מה שפי' הר"ב • וכן הרמב"ם ברים פ"ח דפלא • ופ"ח דתרים מסנה ג' קלי מרביעה הנים • ובה יש ג' זמנים • וכבר כתב פוס בב"מ פ"ח מסלי' מחנת עניים : * ואסורים במלאכה • בגמרא פריך בהלמא כלהו אית בהו תעמא • אבל מלאכה לעבר הוא • ומסני אמר קרא (יואל א') קדשו צום קראו עצרה כעצרת (שבועות ושמיני עצרת) מה עצרת אסור בעשיית מלאכה תעניות אסור בעשיית מלאכה : שהרי י"ג תעניות על הצבור • מניינא לנמה לי וכ"ל לומר שהם כנגד י"ג מדות של רחמים * ואפשר דלאי למימרא דלין גוזרין יותר על הגשמים מי"ג תעניות וכתניא בגמרא כשאמרו ג' וכשאמרו ז' לא אמרו אלא לבחיים • אבל לשאר מיני פורענויות מקבעין ומהלכין על שיעור • ובאיזה ברייתא פליגי • דתניא אין גוזרין יותר מי"ג תעניות על הצבור • לפי שאין מטריחין על הצבור יותר מדאי • דברי רבי רשב"ג אומר לא מן הסס הוא זה • אלא מפני שלא זמנם של רביעה ע"כ • ומ"מ לגשמים כ"ע סבירא לה דאין גוזרין יותר : שבאלו מתריעין כו' • ושיר כל מאי דתנן בפירקא דלקמן : מתריעין • פי' הר"ב בשופרות • הכי איתא בגמרא • וכתב המגיד בפ"ח מהלכות תעניות שהוקשו לזה ממה שאמרו בפ"ג דר"ה בגבולין • מקום שיש תלמידים [אין שופר] (כמ"ש הר"ב במשנה ד' והיכי מסכתת לה אם לא בתענית • ולכתובת נמי בפי' הר"ב לשם • ולא כמו"ש הר"ן שם בשעת מלחמה דוקא • אלא בכל תענית שעל כל דבר אלא תבא נאמרו שהרבים) ואיכא שהרא"ל דתקיעת שופר על הר הבכורות בפרק לקמן אבל [תקיעת] שופרות שיהיה בשאר שיש בשעה שיש מתפללין ומרמב"ם שלא הזכיר שופרות והמחבר כלעה הרשב"א בחידושי מס' ברכות ושופר כלעיל • ובגבולין חלה מיניהו אם תלמידים אם שופר ע"כ : בשני מטין • פי' הר"ב אבל אין מוציאין הסחורה ובן לשון הרמב"ם שיפשוט אלא קאמרי אלא בנוהי המיכל דאל"כ מאי כבוד שבת איכא • וכך כתב ב"י סימן תקפ"ס • לסיים לנקה בחניות

אחמיון דמוכרות מאכל ומשתה • אבל דמוכרות שאר זכרים • אין פוחחין אותם כלל • וכן משמע מדברי רש"י ע"ל • ולשון המורה שייך במילי דמיכל לסכי אשכחן גבי שביעית לאכלה ולא לשחורה :

ז כמעטין במשא ומתן • פי' שלא שמתה לומית הכנין וטוביעה לשל שמתה לוקה • אבל שאר בנים שרו • גזלן לך משא ומתן גדול מזה • אם פ"ק דמגילה קי"ל ע"ב :

בארוסין ובכתובין • ר"ל שלא יהו ששים כלל ותמיני מע' בתב שמתרסין בו (לשון בסוף מכילתין לא אתר לה) אבל אין לפרש ממעטין אבל ששים קלת ולא"כ ס"ל לפרש הסעור מה שהוא קולא ממעטין תוס' שם :

הנזופין • כמו נעורין תרגו' ויגער בו וגזף בים הרמב"ם :

יצא ניסן • של תקופה כשהגיע השמש לתחלת מזל שור • רמב"ם פ"ג מהלכו' תענית כלומר ולא ניסן של חדש הלבנ' ובירושלמי אתמר כמ"ש ב"י סימן תקע"ה :

וירדו גשמים סימן קללה • כן הגירסא במשנה שבגמ' ובשאר ספרים מלוקים וכן נראה שהיא גירסי הר"ב • אבל נ"ל ליישב גירס' הספר לפי מ"ש הר"ב דלוקא כשלא ירדו כלל קודם ניסן מתניתין הכי קאמרה ילא ניסן ולא ירדו גשמים שוב סימן קללה הם • וזה שהתנה הר"ב כשלא ירדו כלל ירושלמי • הביאו הרי"ף • ויש לתת טעם בדבר מהיא לתנינן במשנה ג' פרק ג' למועד קטן • זרעים שלא שתו לפני המועד ולא פסלו אם לא ישתו • ואם שתו פסלו לחזיקן מהכא

ז עברו אלו ולא נענו • ממעטין במשא ומתן • בבנין • ובנטיעה • באירוסין • ובנשואין • ובשאילת שלום בין אדם לחבירו • בבני אדם הנזופין למקום • היחידים החזרים ומתענים עד שיצא ניסן • יצא ניסן * ולא ירדו גשמים • סימן קללה שנאמר (שמואל א' י"ב) הלא קציר חטים היום וגו' :

פרק ב **סדר** תעניות כיצד • מוציאין את התיבה לרחובה של עיר • ונותנין אפר מקלה על גבי התיבה • ובראש הנשיא • ובראש אב בית דין • וכל אחד ואחד נותן בראשו • הזקן שבהן אומר לפניהן דברי כבושין • אחינו לא נאמר באנשי נינוה • (יונה ג') וירא אלהים את שקם ואת תעניתם • אלא וירא אלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה • ובקבלה הוא אומר • (יואל ב') וקרעו לבבכם ואל בגדיכם : ב עמדו בתפלה • מורידין לפני התיבה •

ז בכנין ובנטיעה • ולוקח בנין של שמתה כגון בית תחנות לעשות בו חופתו ונטיעה של שמתה כגון אילן גדול הנ"ל סמוך על הארץ לטייל המלכים תחתיו אבל בית לדור בו ונטיעת אילן לפירותיו מותר : ולא ניסן • הגשמים סימן קללה כשלא ירדו כלל קודם [שלא] ניסן וכל הלעיס שלנו בא"י וכולא בה • אבל הלעיס הלחוקי שאין הגשמי' שלהם אינו אומל הגשמי' של א"י כל אחד ואחד שולל הגשמי' בזמן שהוא לריך לשם ואם עבר אותו זמן הילוע להן ולא ירדו גשמי' בית דין של אותו מקום גוזרים תענית על הצבור אחר שהתענו הימים כהר' הגמוי' :

פ"ק ב **סדר** תעניות כיצד • בשבע תעניות אחרונות קא מיירי : אם התיבה • הארון שם ת מונח בו כאומר כלי למוע שיר לנו ונתבזה בעונינו ולמה לרחובה של עיר לומר לעקנו בלגעה בבית הכנסת ולא נענינו נבזה עלמנו בפרהסיא ברחובה של עיר : אפר מקלה • אפר הרפה ומשום הטפר נמי אקרי אפר תני אפר מקלה הכא לריך שיהיה אפר ממנו כדי שיזכור הקב"ה עקידתו של יצחק וירחם : על גבי הארון (ישעיה ס"ג) בכל לרתם לו לר : ובראש הנשיא וכו' • וכן עכמן אינם נוטלין כדי שיתביישו יותר • לפי שאינו דומה מחבירים מעכמן למתביים מאחרים : לדברי כבושים • הבריאים שכובשין לבו של אדם להחזירו למוטב : ובקבלה • בלבדי הבריאים : ב ורגיל

ב ורגיל • שולע שלר הפלה : ויש לו בנים ובתו ריקן • שאין בביתו ממה לפרנס את בניו • ומתוך שנפשו עגומה עליו מתפלל בכוונה ת"ל ביתו ריקן מן הטבירות שלא יהא עליו שם רע בילדותו ומה שפרי הגפן עליהם שם • כין גואל לרופא אומר שם ברכות הללו : ג זכרונות ושופרות כל הפסוקי כמו שאומרי' בר"ה : ואומר מוקמיכן • אחר זכרונות תתימת זכרונות ואחר שופרות תתימת שופרות וכן אחר כלם כלמפרש ואזל : ד על הרעב • בגואל ישראל סוף מתחיל לשאריך • אע"פ שאינם ממנין שם קרא אותה ראשונה • לפי שהם מתחיל להוסיף ולשאריך : ועל

זקן ורגיל ויש לו בנים וביתו ריקן • כדי שיהא לבו שלם בתפלה • ואומר לפניהם עשרים וארבעה ברכות • שמונה עשרה שבכל יום • ומוסיף עליהן עוד שש : ג ואלו הן זכרונות ושופרות • אל י"י בצרתה לי קראתי ויענני • אשא עיני אל ההרים וגו' • ממעמקים קראתיך י"י • תפלה לעני כי יעטוף • רבי יהודה אומר לא היה צריך לומר זכרונות • ושופרות • אלא אומר החתיהן • רעב כי יהיה בארץ דבר כי יהיה בארץ • אשר היה דבר י"י אל ירמיה על דברי הבצרות • ואומר חותמיהן : ד על הראשונה הוא אומר • מי שענה את אברהם *בהר המוריה הוא יענה אתכם • וישמע בקול צעקתכם היום הזה • ברוך אתה י"י גואל ישראל •

על השניה הוא אומר • מי שענה את אבותינו על ים סוף • הוא יענה אתכם • וישמע קול צעקתכם היום הזה • ברוך אתה י"י זוכר הנשכחות •

על

ב ורגיל • שולע שלר הפלה : ויש לו בנים ובתו ריקן • שאין בביתו ממה לפרנס את בניו • ומתוך שנפשו עגומה עליו מתפלל בכוונה ת"ל ביתו ריקן מן הטבירות שלא יהא עליו שם רע בילדותו • ומה שפרי הגפן עליהם שם • כין גואל לרופא אומר שם ברכות הללו : ג זכרונות ושופרות כל הפסוקי כמו שאומרי' בר"ה : ואומר מוקמיכן • אחר זכרונות תתימת זכרונות ואחר שופרות תתימת שופרות וכן אחר כלם כלמפרש ואזל : ד על הרעב • בגואל ישראל סוף מתחיל לשאריך • אע"פ שאינם ממנין שם קרא אותה ראשונה • לפי שהם מתחיל להוסיף ולשאריך : ועל

ג זכרונות ושופרות • ומלכיות לא • והא דפי' הר"ב בפרק בתרא דר"ה מפנים ה' כל מקום שיש שם זכרונות יהיו מלכיות עמהן י"ל דתנאי היא דתנא הכא בגמרא (דף ל"ב) מנין שאומרים מלכיות • רבי אומר הרי הוא אומר אני י"י אלהיכם ובתלם הסביעי (לעתני ולגר תעזוב אותם וסמיך ליה בתלם הסביעי זכרון תרועה • בפרשה אמור) זו מלכות רבי שבר רבי יהודה אומר מ"ל הרי הוא אומר ובתלם הסביעי שהוא ר"ה לדברי הדרים ליה מסמיכות דובתלם הסביעי מיכא למימר דלא בעינן מלכיות עם זכרונות • אלא כל בתלם הסביעי שהוא ר"ה ויום כפור של יובל • וכוותיה מהני' הכא • אלא לדי הכי לא הוה שתיק גמי מינה • אלא נ"ל דמתני' דהכא כדולי עלמא ורבי יוסי ברבי יהודה דקאמר כל מקום כו' • לא בא ללמד • אלא על ר"ה וי"כ של יובל וכבר אדז"ל אין למדין מן הכללות ואלו קרא נופא דמוניה דרים כתיב בים וביום שמתכסה ר"ה נקרא יום שמתה ממה שנאמר (במדבר ח' ב"י) ביום א' לחדש הסביעי וגו' • כי קדוש היום לאלוהינו ואל תעצבו כי תהות י"י היא מעוזכם • וי"כ של ייבל הים אל מלאכתו ואים אל מלוזת אבותיו ישוב • שהוא ולאי שמחת לב • ואע"ג דלעניל מינים דסאי קרא דביום שמתכסה • כתיב וכי תבואו מלחמה בעל הלר וגו' דדרשינן מינים תקיעות דתענית במשנה ל' פ"ג דר"ה • הא פסוקי פסקי לקראי : אל י"י בלרתה לי • כולן מזמורים הם וכן משם הנוספות לזכרונות חל ושופרות תניין ואל י"י תליתהה ואשא עיני ל' ממעמקים ה' תפלה לעני ו' : רבי יהודה אומר לא היה לריך לומר כו' • מ"ט לפי שאין אומרים זכרונות ושופרות אלא בר"ה ויובל ובשעת מלחמה • וכתב הר"ן ודאי לנקט ליישא לא היה לריך היינו מפני שהזכרונות והשופרות היו קבועים בר"ה היה נראה שהוא בא לאומרן כאן מפני שאין לו ברכות אחרות ומש"ה א"ר יהודה לא"ל אימר תתחיין ברכות שהן קבועות ליום ע"כ • ומ"ש בפי' הרמב"ם והלכה כר"י נראה שהוא טעות הופר ול"ל ואין הלכה כרבי יהודה וכן בפ"ל מהלכות תענית כתב כת"ק : ד מי שענה את אברהם כו' • לפי שהיה ראשון לגילולים שנגזל ממנרוד תוס' : ברוך אתה י"י גואל ישראל • בירושלמי [פריך ולא יצחק נגאל] שעקידתו של אברהם אבינו בהר המוריה על הלבנון של יצחק היא • השיבו שמכיון שנגאל יצחק הרי הוא כמו שנגאל כל ישראל הר"ן : על הסניה הוא אומר מי שענה לאבותינו על יס סוף כו' • כלומר שניה לראשונה שמאריכין בה לסיימו ברכות גאולה • אבל היא ראשונה לשם ברכות שמוסיפין מי שענה וכו' • לפיכך אומר בזכרונות לפי שהיו ישראל נשכחים במצרים כמה שכ"ם ונתיאשו מן הגאולה וזכר המקום אותם וגאלם הלכתיב (שמות ו') ואזכור את בריתי • רש"י :

על הסדיסית הוא אומר מי שענה את יסודע בגלגל • לפי שענה בסופרות על ירי ו בעוד סיו ישראל עומדין בגלגל • רש"י:
על הרביעית הוא אומר מי שענה את שמואל במצפה • מעין אל י"י בצרתם לי ואותם בשומע לעקה לכתיב (שמואל א' ו') ויזעק
שמואל אל י"י רש"י: על החמישית כי • מי שענה את אליהו בהר הכרמל • מעין אשה עיני אל הסריס ואותם בשומע תפלה
לכתיב באליהו (מלכים א' י"ח) ענני י"י ענני הסיומא תפלה רש"י: על הששית כי • מי שענה את יונה ממעי הדגה • מעין
מעמקים קראתיך י"י ואותם השונה בעת צרה שכ"כ (יונה ב') קראתי מצרה לי רש"י:
על הסביעית כי • מי שענה את לוז כר • כתב הר"ב • ואע"ג
ליונה בתר לוז ושלמה היה • נמי • ופירש"י לשון בימי אמצים בשלר
עולם ע"כ • ומאליהו לא פריך אע"ג לבימי אחאב הי מעשה הלר
הכרמל • ומשום לא כתיב בסליא
לא הקריבו לשמו אלהים ג' דעות
אחרות בין חז"ל לאיזו פנחס
* ומיהו כמו שמתורץ יונה כך
מתורץ אליהו ובירושלמי איתא הכי
לסליא למקשה אליהו ואיונה
כחדא ומתרץ להו כך:
ה ורבי חנניה בן תרדיון • בסיכני
ברייתא בגמ':
ולא ענו אחריו אמן • כתב הר"ב
לפי שבמקדש כו' כלאמרינן
בגמ' בברכות פרק הרואה • בגמ'
לפירקין איתא נמי • אלא משום
הבשום פרק הרואה הבילאה הר"ב
בפירוש המשנה • לכך הראה מקום
גמי סליא:
תקעו הכהנים תקעו • כתב הר"ב
חזן הכנסת כו' ואם הסמה
ולא ס"ל רש"י ועיין רים פ"ז דיומא
ומפורש בגמ' בברייתא הסיו תוקעין
הר"ת • ועיין לקמן:

על השלישית הוא אומר • מי שענה את יהושע בגלגל • הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם היום הזה • ברוך אתה י"י שומע תרועה • על הרביעית הוא אומר • מי שענה את שמואל במצפה • הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה • ברוך אתה י"י שומע צעקה • על החמישית הוא אומר • מי שענה את אליהו בהר הכרמל • הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה • ברוך אתה י"י שומע תפלה • על הששית הוא אומר מי שענה את יונה ממעי הדגה • הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה • ברוך אתה י"י העונה בעת צרה • על השביעית הוא אומר מי שענה את דוד ואת שלמה בנו בירושלים • הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה • ברוך אתה י"י המרחם על הארץ: ה מעשה בימי רבי חלפתא • ורבי חנניה בן תרדיון • שעבר אחר לפני התיבה • וגמר את הברכה כולה • ולא ענו אחריו אמן • תקעו הכהנים תקעו • מי שענה את אברהם אבינו בהר המריה • הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה • הריעו בני אהרן הריעו • מי שענה את אבות נו על ים סוף • הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה היום שבא דבר אצל חכמים אמרו לא היינו נוהגין כן

ועל הסביעית • לברכות שמאריך בכן לבל הברכו' שמוסיפין בסבל הסעניות אינם אלא שם הברכה ראשונה שיש גואל ישראל השמנה עשרה שיש אלא שמאריך בה: מי שעני את לוז ואת שלמה בנו ואע"ג ליונה בתר לוז ואת שלמה היה מ"מ מקלים ליה בריתא • משום דבעי למתתם בסוף הברכו' ברוך שמרתם על הארץ • ולוז ושלמה בנו הם שהתפללו על א"י • לוז ויסי רעב בימי לוז וכו' (שמואל ב' כא) ושלמה רעב כי יהיה בארץ (מלכים א' ח') ה בימי רבי חלפתא • בלפורי היה: ולא ענו אחריו אמן גרסינן • לפי שבמקדש לא היו עונין אמן אחר כל הברכה אלא בשכמל"ו כדאמרינן בגמ' בברכות פרק הרואה ואלו לא במקדש היו ועשו כדרך שעושים במקדש: תקעו בני אהרן תקעו • חזן הכנסת אומר לסיים כך על כל הברכה והברכה: לא היו מוסגין כן • אלא לעמת אמן אלא בשכמל"ו: אלא

אלא בשער המזרח • שער מזרח של בית הבית ושער המזרח של עזרה • לפי שהיו מוכירין שם המפורש בתחילת הברכה ולא שני בעניים אמן • ואין לומר לא היו מוסגין לתקוע אלא במקדש אולי תוקעין בגבולין כלומרכח בסך מסכתא וכר"ם והלכה כתכמים: ו אנשי מעמד • כ"ל מעמד מעמדות כסנהדרין היו • כל מעמד עובד בשבת אלו: אנשי בית אב • המעמד מתחלק לשבעה בתי אבות" כמנין ימות השבוע כל אחד עובד יומו: מתענין ולא משלימין • שתעניות הראשונות אינן תמורין כ"כ • ולפיכך אין משלימין שאם תכבד השבודה על אנשי בית אב שהיו עובדין אותו היום • יבואו אלו לשייעו ויהא בהן כח לעבוד: ז אנשי מעמד מותרין לשתות יין • לאו גבי תענית קאי אלא אחילי לאחירי בבני מעמד מייתי לה הכא בלילות • שאין לחוש שמא תכבד העבודה על אנשי בית אב בלילה ויצטרכו אלו לבא לשייעם: לא ביום ביום ולא בלילה • לפי שהיו מריחין להעלות כל הלילה אבריה ופדרים שפקעו מעל המזבח: אנשי מעמד הם ישראלים שקובעים בירושלים ושומרי על קרבן אחיהם ומתפללין שיהא מקובל בהנן ושומרים שם בשעת העבודה שלוחים לכל ישראל לשיאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו והכתוב אומר (במדבר כ"ח) תשמרו לקריב לי במועדו • לישראל מלוה שיעמדו על הכהנים בשעת עבודה: אסורים לספר ולכבס • משבכנסו למשמרתם כל אותה שבת • כדי שיספרו קודם לכן • ולא יכנסו למשמרתן בסתן ממולים: ובתמיד שבתוך משמרתן מותרים שדרך [רוב] בני אדם לספר בחמישי ואין ממתינין לספר בע"ש מפני שטורח: ח כל הכתוב במגילת תענית • ימי שנעשו בהם נסים לישראל בתון שלא בשער המזרח • ובהר הבית: ו שלש תעניות הראשונות אנשי משמר מתענין ולא משלימין • ואנשי בית אב • לא היו מתענין בכלל • שלש שניות • אנשי משמר מתענין ומשלימין • ואנשי בית אב • אלו ואלו מתענין ומשלימין • שבע אחרונות • אלו ואלו מתענין ומשלימין • דברי רבי יהושע • וחכמים אומרי' שלש תעניות הראשונו' • אלו ואלו לא היו מתענין כלל • שלש שניו' אנשי משמר מתענין ולא משלימין • ואנשי בית אב לא היו מתענין כלל • שבע אחרונות אנשי משמר מתענין ומשלימין • ואנשי בית אב מתענין ולא משלימין: ז אנשי משמר מותרים לשתות יין בלילו' • אבל לא בימים • ואנשי בית אב לא ביום ולא בלילה • אנשי משמר • ואנשי מעמד • אסורין מלספר ומלכבס • ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת: ח כל הכתוב במגילת תענית דלא למספד • לפניו אסור • לאחריו מותר • ר'יוסי אומר לפניו ולאחריו אסור • דלא להתענאה בהון

אם היו תוקעין אחר כך היה התקיעה של בשכמל"ו • שהרי כעין ברכה בפני עצמה • ואינו רוצה לסמוך התקיעה לתפלת המעני שהיא מי שענה • ולפיכך מותמין הברכו' קודם שיאמרו מי שענה ועונין אחריה בשכמל"ו • ואחר כך חזן הכנסת אומר תקעו כו' • ומתחיל ס"ל ואומר מי שענה כו' • על היום הזה ותוקעים • וכן בפולס • או אפשר שאף קודם התמיד היו אומרים מי שענה • אלא שלאחר התמיד ג"כ היו חוזרין ואומרין מי שענה וכו' ושאתם של רבי חלפתא ורבי חנניה בן תרדיון היה שהבריחו כן בגבולין לומר מי שענה אחר תמיד הברכות ולא היו לריכין לכך מפני שאין אמן מפסיק בין ברכה לתקיעה עכ"ל ואני שמעתי ולא אבין לדברי לא היו שעות • אלא כמי שענה שאמרו אחר התמיד ולא יעלו שאין באמן הפסק • דס"מ לאמן היו עונין ולא בשכמל"ו • ומפורש שגאם משמתינו ולא עונו אחריו אמן • ואם יאמר לגם בזה טעם הרים תמיהתן שעל דברי רש"י ז' לפ"ד וכו' • ועוד לא"כ בתרתי טעו • הם אינו במשמע הבריו • הלכך איכא לומר שהמחוור כדעת הרמב"ם בפ"ל מהלכות תענית שעל עניית ברוך הם ועל התקיעות אמרו אלא היו מוהגין כן אלא בשער המזרח • וזה במשמע המשנה • כיון שבהלר המשנה הקומתה לא אמרו בהלר שהתרעות כלום וגם אחרינו במשנה זו אלא אין עונין אמן • ולענין תמיהת הר"ן למה אחר זה בתענית בלבד י"ל דבתעני' המסוגה בב"ל ברכות ותקיעות היו סוברים לנסוג כן בכל מקום אף בגבולין בכל המנהג שהיא במקדש בין בעניית ברוך הם • בין בתקיעות • ולענין התקיעות דבתעניו' שבגבולין כתב הרמב"ם שאחר גמר התפלה על הסדר היו תוקעין: בשער מזרח ובהר הבית כתב הר"ב ר"ש בפ"ל דתענית ומ' חזן הכנסת תוקע אחר תפלת ערבית ומ' חזן הכנסת תוקע אחר תפלת שחרית ע"כ

תוספות חדשים

וכתב הר״ב דלמן קי״ל לבעלה מגילת תענית • וגמרא פ״ק דר״ה דף י״ח וי״ט • שבמזון שבית המקדש קיים אסורים מפני שהמקדש היא לבם אין בית המקדש קיים מותרים מפני שאבל היא לבם אבל תמיכה מפרסם ניסא גלוי לכל ישראל על ידי שנהגו בו המלוה והחזיקו בו כשל תורה ולא נכון לבטלו • ופורים קיימו וקבלו היהודים כלכתיב באסתר:

ט שלא להפקיע השערים • פי׳ הר״ב כשרואין בעלי חנויות שקונים כו׳ • יהיו שבורים שבא רעב לעולם כו׳ • וכפירש״י וכך כתבו התוספות בפ״ק דף י״ • וגרסא דמתקנים שבעלי חנויות עכו״ם הם מיירי דלאלתר הא מינהו נמי בכלל שלבו׳ שהתענו׳ ויודעים שבשביל התענית קונים • ואין נראה כמו דברי המגיד פ״ח מהלכות תענית שאחר שהניח לו רש״י • כתב שהרמב״ם לא הזכיר הטעם (ר״ל בתשובה) לפי שאפילו במקום שאין לחוש לו • כגון עיר שרובה עכו״ם הלין כן ע״כ הרי שמשמע דמסתמא בעיר שרובה ישראל איירינן ואפשר שאף ע״פ שרובה ישראל מכל מקום בעלי החנויות עכו״ם הם • ומיהו לותה לחלק לחתיחין שהמה חנן • ומסתמא במקום שכולם ישראל מחנית • וי״ל לחייבינן שאת בעלי החנויות לא ישמו לבם לכך שמפני התענו׳ ושבת הם קונים • וז״ם ב׳ שעורות כו׳ • כן ל״רש״י ותתו׳ אבל שעור הי׳ תקע״ב כחב ארבע שעורות • ועל מ״ם אי לגיל התענית פי׳ הר״ן • לאע״ג דבשאר ימים קונים יותר שאוכלים ב׳ שעורות • שאני האתת התענית שכמה בריות שחיי נפש בהם שלום מרבה לקנות מפני התענית ויש לחוש בהן לספקנת שערים אע״ג לעניין תבואה אין לחוש לבשאר ימים לריך פת לשתי השעורות ע״כ • ופי׳ הפני שבתב הר״ב שלא יאמרו אם לא שהריעב בא לא היו לותקים כו׳ כ״כ הרמב״ם בפירושו וז״ל מפני שאומר לא העם לולי הלורך הגדול למטר לא היו מתענים קודם הפסח ע״כ כ״ומר שלא היו מטילין התענית על הלבור אלא לשבת הפסח לחפקיע • מבעל שעור מלה הראשונה וממעטה • רש״י פ״ק דף י״ • ולא אחרונות • פי׳ התחלת האחרונות אין מתחילין בהם לאין הלבם כרי״ • והכ״ו סי׳ תקע״ב יהיה טעמא דשאני אחתלתא דשמות ואחרונות • משום דיש הפסק זמן בין תענית אלו לאלו • אין העולם זוכרים שהוא בשביל התענית ושייך טעמא דהפקעת שערים עכ״ל • ובאמת שאין הכרע מדברי המגיד והפוסקים שם הפסק ביניהם דהא לא לתקן אלא עברו אלו ולא נעמו • דמשמע מיל שעברו ולא נעמו גוזרים וכו׳ • אלא דסברא הוא דמסתמא ממתינין הלא ומלפין לתשובה • כ״ם למגיד שכתב בית יוסף סימן תקן״ז בשם הרל״א לבכריו הלומות בשבת שאם מנהג קודם הוא בימי חכמי המשנה אם כן בשבלו לחו ג׳ רלשונות היו לריכין להמתין על השבת שהוא יום כנופיא • כלי לבכריו הסמיות • וכן בשבלו גם המה אבל השבעה הוכרחו בפעם אחת ואין בימיהם הפסק:

ראש חדש • כתב רש״י לתקרי מועד כמו שכתבתי בס״ד במשנה ל׳ פ״ק דשבועות • ובתוכה ובפורים • עיין לעיל במשנה ח׳: ואם התחילו אין מפסיקין • כתב רש״י ואם התחילו כו׳ ונכנס בהן רגלם חדש אין מפסיקין לתענית לתקרי מועד • לא כריב יום מן הזה ומתה • ע״כ • אבל פורים [אע״ג] דכתיב ביום יום מתה ומתה כיון דלא מיקרי מועד לא חשבינן לה אע״ג דמיקרי ר״ע • לא זהו לשון מועד • שנקראים המועדות בתורה:

משנה ו׳

אין גוזרין כו׳ וכ״פ בס״ע פי׳ תקע״ב ס״כ:

פרק ג סדר תעניות אלו שמורין בפרק לעולם אינו אלא ברביעה ראשונה • אם עברו שלשה זמנין של רביעה של יורה • שהם ג׳ בארבעה וז׳ וי״ז • ולא ירדו גשמים • אז הן מתענין יחידים • ואח״כ מתענין שלבור • י״ג תעניות על הסדר שאמר: אבל ירדו גשמים בעתן ולאחר הזרעים ונשתנו • כמו אחת חטה יולא חוה • ואחת שעורה בשאם אז שנוי אחר מתריעין עליהם מיד בתעניות ראשונו׳ שכל חומר שאמרו בתעני׳ שלאחרונות מהגין מיד בראשונות: ג׳ יום • מתריעין עליהם * מיד • מפני שהיא בינונם לגשם • ביקרביעה ראשונה ג׳ לעשים: מכת בצורת • סי׳ בצורת הוא: ב בינוניות • אינו מועיל לאילנות לאילן ולא לגמחים • שהם יפה לגמחי׳ כגון שירדו בחמה • שהם יפה לגמחי׳ ולעשבים • ואינו מועיל לאילנות: שירדו בכח: לבורות שיחין ומערות • שמכניסין בהגמים לשתות: ג וכל הביבותיה מתענות • שאותה העיר שלא ירדו בה גשמים • תלך לקמות הבואה בעיר שירדו בה ויהיה לעבר: ל מפולת

פרק ג צמחים מתריעין עליהם מיד • לפי שאינו לבר הסובל מחון • הבשלמא בשהגשמים מאחרין לירד • אפשר להמתין שאם ירדו לאחר מכן יהו פירות הגשמים כתיקנן • ולפיכך גזרין תעניות במחון על הסדר • אבל לחמים ששנו אם לא יתוקנו במהרה • יופסדו לגמרי • וכן כשפסקו גשמים ופו׳ הרי הלמחים נפסדים במהרי • ואין מחון לבר • ומאי טעמא שינו לוקא מחון • אבל יבשו לא • כלאיתא בגמרא לפי שאין לחם חקנה כשיבשו אלא לזרוע בתחלה לפיכך הרי הם כאלו לא ירדו עליהם גשמים כלל • ולפיכך מתענין כפי הסדר • הר״ן: מפני שהיא מכת בצורת • הא בצורת • הא מכת בצורת קלה ממכת רעב • כלתנן במשנה ח׳ פ״ה לאבות • רעב של בצורת בא מקצתן רעבים ומקצתן שבעים • אפי׳ הכי הכא הכי קאמר לאע״פ שירדו גשמים • ולפיכך אפשר שלא יהיה רעב • אע״פ כן כיון שפסקו הגשמים מ׳ יום • לפחות מכה המביאה ליתי בצור׳ היא זו הר״ן:

ב אבל לא לבורות שיחין ומערות • מפורשין במשנה ה׳ פ״ה דב״ק: מתריעין עליהן מיד • כלמפרש בריתא בגמרא • על האילנות בפרוס הפסח • משום דהסיא שעתא מלבלבי אילני • וכל שלא ירדו להם הגשמים הלריכים להם • שוב אין מועילין ענפיהן בהוצאו אפי׳ ירדו להם גשמים לאחר כך • וכן בשירדו לאילן ולא לגמחין • כיון שבבר ירד מטר • ולא יהיה כפי מה שלריך לזרעים • הלבר מראה שהרביעה הלריכה לזרעים תחלתה הרבה או לא תבא כלל • ולפיכך מתריעין עליהן מיד • וכן בשבגיע בפרוס החג כלאיתא בגמ׳ • ולא ירדו גשמים הרבה כלי למלאות מהם הבורות וכו׳ והרי זה לבר שאינו הובל מחון • שהרי הן מהוכנים שלא יאחזו אלא מתריעין ומתריעין מיד • הר״ן • בשינוי מעט • ותו בגמרא אם אין להם מים לשתות מתריעין עליהם מיד:

ג וכן עיר שלא ירדו עליה גשמים • בשא היינו טעמא שאותה העיר מתרעמת מיד • ואינה מוכנת הלר התענית האמורה ברביעה ראשונה • אע״פ שאין לרחה [אלא] עלירת גשמים • לפי שהלבר מראה בעצמו שזה בא עליהם בגזירתו של הקדוש ברוך הוא • ולא במנהגו של עולם • ולפיכך ראוי שיתענו ויתריעו מיד • ומ״ה מייתי קרא לכתיב והמטרתי על עיר אחת וגו׳ הר״ן • ועיין עוד לקמן: **מתענה** ומתרעת • אע״ג דשתם מתריעות משום תרוייהו • תנן מתענה ומתרעת משום דבעי לאפלוגי ר״ע בסיפא • תוס׳: **ובל** הביבותיה • לשון הנוגע בביבות אותה הפרבריא • ע״כ • כלומר הביבות הוא מה שבאותה הפרבריא ושם זה מזכר בברייתא • המתריעין על האילנות וכו׳ ועל כולן אין מתריעין עליהן אלא בהפרבריא שלהן ופירש״י באותו מלכות שהם [מי] בורות שיחין ומערות ע״כ • וכתב הב״י בסימן תקע״ה • לדרש״י הא לתנן הביבותיה מתענות כו׳ • בשלא ירדו עליה גשמים בכלל היא • דאלו ירדו לגמחים ולא לאילנות אין הביבותיה מתענות ולא מתריעות • עכ״ל • ומלא לדרש״י הביבותיה פי׳ מה שהביב הפרבריא • וכר״ן מפרש דהאי על כולן קאי אפילו על מכה מהלכת • לקמן • והטעם לפי שאפי׳ במהלכות אין לחוש יותר מכן • וכך שמיים בתוספתא מתריעין על הגובאי וכו׳ • על החרב וכו׳ • ועל כולן וכו׳ • וע״פ אותה תוספתא מפרש לכל ארץ ישראל מה שהחיקו עולי מלריים • אף על פי שעולי בבל לא החזיקו הוי בכלל הפרבריא לענין זה ע״כ • ותתו׳ שתמו ובתבו הפרבריא • פי׳ אותו מלכות • ע״כ • ולא פירשו אי קאי אף אמהלכת • והלעת מכרעת הסברו הרש״י דכיון דבבריתא שלפנינו לא הזכירו בהליא אותו מלכות • אי איתא דס״ל דבעל כולן נכלל הכל כלעת הרי״ן • לא ה״ל לאתתוי אלא לפרש • ועיין במשנה ל׳:

מתענות ולא מתריעות • שבן מצינו בשם הפפורים מתענין ולא מתריעין: ר״ע אומר מתריעין ולא מתענין הר״ן • בשם הירושלמי: הר״ם מתריעין ולא מתענין הר״ן • בשם הירושלמי:

ל וכן

ד וכן עיר שיש בה דבר • מלאת פסיעה שאין בה מתון ולריכין להתענות מיד • ועיין במסכת ז׳ : ובכל סביבותיה • כדי להשתתף בצרתן ולבקש רחמים עליהן שהרי אינם מכה משולחת וסביבותיה למסכת לעיל איכא נמי לפרושי מהאי טעמא (לקמן כפי׳ הר״ב) • הר״ן • ועיין במסכת לקמן : המוציאה מ״ק רגלי • הר״ן כתב המליצה דהמוציאה לייק מינה הרמב״ם שאין הגשום והקטנים והזקנים שבתו מגלתכם בכלל הענינה • ומגיד כתב המרגלי לייק דהן הגברים לבד מטף וכיולא בהן :

ד וכן עיר שיש בה דבר • או מפולת • אותה העיר מתענה ומתרעת • וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות • רבי עקיבא אומר מתריעות ולא מתענות • איזהו דבר • עיר המוציאה חמש מאות רגלי • ויצאו ממנה שלשה מתיסב שלשה ימים • זה אחר זה * הרי זה דבר • *פחות מכאן * אין זה דבר : ה על אלו מתריעין בכל מקום • על השדפון • ועל הירקון • על הארבה • ועל החגיל • ועל החיה רעה • ועל החרב • מתריעין *עליה מפני שהיא מבה מהלכת : ו מעשה שירדו זקנים מירושלים לעריהם • וגזרו תענית על שנראה כמלא פי תנור שדפון באשקלון • ועוד גזרו תענית על שאבלו זאבים שני תינוקות בעבר הירדן • רבי יוסי אומר לא על שאבלו • אלא על שנראה : ז על אלו מתריעין בשבת • על

ד מפולת • שחומותיה סבריאות מופלות • לכל רעועות אין מפולת : ה בכל מקום • ואפי׳ הערים סרחוקות ממנה הרבה כלומרפרש טעמא בסיפא מפני שהיא מכה מהלכת : שדפון רוח שמפסיל את שבולתה ומתרוקנת מן הארע : ירקון • תבואה שבשביפו פגים • ויש מפרשים ירקון חולי שהופך פני אדם כמראה ירק הדלה : ועל חיה רעה [שגרלית] ביום ביאוב : ועל החרב • חיילות שעוברות ממקום למקום • ואע״פ שאינם באים לאלתם עם אותה העיר : ו לעריהן • לארץ ישראל : כמלוא פי תנור • שלקחה בשדפון כל כך תבואה • שהיה ראוי לעשות ממנה פת למלאו[פי]התנור : באשקלון ארץ פלשתים • ועל שאכלו זאבים לשון חיה רעה מכה ומכה מהלכת היא : על שנראה • כאו בעיר : ז המטרפת

לתקן מתריעין • ולא״ק מתענות הוא למתני ע״כ • ומיהו לפי מ״ש רש״י ל״ק ולא מידי שזה לשונו אם ירא באספמיא מתריעין בבבל • בבבל מתריעין באספמיא וכו׳ • אם במקום אחד היא מתריעין עליה כל הסומעים • כדי שלא תבא עליהן • ע״כ • ר״ל הסומעים זוקא • אבל מסתמא אף על פי זולאי אין מקבעולם שאין בו חרב כיון דלא שמעו שמעו • ואפשר עוד וקרוב לשמוע דרש״י סובר דזוקא אותן הסומעים וחוששין בעצמן פן גם עליהן תעבור המכה • וזה שלקלק להאריך כדי שלא תבא כו׳ • ופשיטא דמה״ה אינא • אלא להכי כתב כן • דזוקא כשיש כאן הסשמא שתבא עליהן • וכ״ל שלא כתב שיישוב שעל דעת רש״י • אין ספק אצלי שלא היה לפניו אלא ספר הרי״ף • והעתיק לי רש״י כמו שהביאו הר״ן • ומה שהקשה עוד הביי״ • דלמאי לא אמרינן בדבר שיהו מתריעים בכל מקום • שהדבר יהיה שאין בעולם מכה מהלכת ומתפשטת יותר ממנה • נראה לי דל״ק • דהא בגמרא איתא דשמואל גזר תענית בברדעי • משום דהוי מותנא בי חוזאי • ואמרינן משום דהוי שיירתא דמתלוה • ובא עמהן • שמעת מינה דבלאו הכי לא • ועיין במשנה ג׳ כתבתי דעת הר״ן בפי׳ בכל מקום דהכא : על הארבה ועל החגיל • ובריתא מתריעין על הגובאי בכל שהו • רש״ת אומר אף על החגב • וכתב הראב״ד בהשגות דלא״ק כל המינין מזיקין הן חוץ מן החגב • שהרי הילק והגזם הם חיות בימי יואל • וה״ה לשלעם וחרגל ע״כ • אבל המגיד כתב • דזוקא אלו ג׳ שהזכירו • ולא שאר המינין • אלא אם כן בתערובות כלומר של יואל בתערובות ארבה וחגיל הוי :

ו כמלא • פי התור • פי׳ הר״ב תבואה כו׳ • בגמרא • ועליון תבעי לך ככסויא דתמור • אי דלמא כי הא דרפתא • שורות לחם שלבקים בפומא דתמורא זה אצל זה • אי נמי זה למעלה מזה • תיקו :

מתריעין בעצמן • רש״י • וכתי איתא בסוף פ״ק בגמרא • וכתב הר״ן דלא״ג דכל מתריעין שהמא • אף תענית במשמע כדלעיל • הכא שאני שלפי שהדבר יהיו שאיסור להתענות בשבת • ממילא משמע דכו הכן מתריעין • בלא תענית קאמר • ע״כ • ומ״ש הר״ב דהכלכה שאין חוקעין בחצוצרות כו׳ • פי׳ המגיד • שאין תקיעתן דבר ברור אינו • ע״כ • ומ״ש הר״ב אבל מתענין • כ״כ הרמב״ם בפירושו • ובחבורו כתב אי מלכות תענית • וכתב המגיד דהכריע תמוהים ע״ע • אבל העור כו׳ תקע״ו

הסמוכ מדברי הרמב״ם תיבת מתענין • וכתב הב״י שכך נראה שיש

ן המיטרפת • מתחבטת ומתחבר׳ • כמו בילם הטרופה בקער׳ : לעזרה • לקבץ את העם שיבאו לעזור • ולהושיע • והלכה שאין חוקעים עליהם בשופר • או בחצוצרות בשבת • אלא אם כן הוצרכו לתקוע לקבץ את העם • אבל מתענים ותוקעים ומתחננים עליהם בשבת : שמעון התימני • מתמנה היה : אף על הדבר • מתריעין בשבת • ולא הולו לו חכמים • להתריע על הדבר בשבת אבל בחול מתריעין : ח חוץ מרוב גשמים • לא שירדו הרבה כל כך שמקלקלין את התבואה • אלא שבבר ירדו הרבה שאין לריכין לחם עול • והן לטורח על בני אדם : תנורי פסחים • של חרס הם ומטלטלין ממקום למקום : אלא ימוקו • בגשמים : עג עוגה • דהם בקרקע רוחב עגול כעין עוגה : גשמי בורות • גשמים בשופע למלאות בורות : אם נמחית • אם טלם מבוסה במים : אבן טועים • אבן היתה בירושלים שכל מי שמולא מליאה • היה טומל עליה ומכריח מליאה מלאתי • ובאין בעלים ומחזין היתה • ומטל ן אותה • ואותה אבן נקראת אבן טועים • ומלאתי כתוב שהיתה גבוה מאוד ולא היה אפשר שתתבסס בגשמים • אא״כ בא מבול לעולם מלוי • שמגדין על כבוד הרב : מחחטא

שהיא הגוסחא בלבדי הרמב״ם שהרי בהלכו׳ שבת פ״ב (ופ״ל) שכתב וועקות על אלו בשבת • אלא כתב שמתענין ע״כ : עיר שהקיפום עכו״ם • או נהר • ועל הספינה המיטרפת בים • רבי יוסי אומר לעזרה • ולא לצעקה • שמעון התימני אומר אף על הדבר • ולא הודו לו חכמים: ח על כל צרה שלא תבא על הצבור • מתריעין עליהן: חוץ מרוב גשמים • מעש׳ שאמרו לו לחוני המעגל התפלל שירדו גשמים • אמר להם צאו והבניסו תנורי פסחים בשביל שלא ימוקו • התפלל ולא ירדו גשמים • מה עשה עג עוגה ועמד בתיבה • ואמר לפניו רבונו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך • נשבע אני בשמך הגדול שאיני זז מכאן עד שתרחם על בניך • התחילו גשמים מנטפין • אמר לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיהין ומערות • התחילו לירד בזעף • אמר לא כך שאלתי אלא גשמי רצון • ברכה ונדבה • ירדו בתיקנן • עד שיצאו ישרא׳ מירושלים להר הבית מפני הגשמים • באו ואמרו לו בשם שהתפללת עליהם שירדו • כך התפלל שילכו להן • אמר להן צאו וראו אם נמחית אבן הטועים • שלח לו שמעון בן שטח • אבל אלמלא חוני אתה • גוזרני עליך נידוי •

כלל ואפי׳ בחול • ופי׳ רש״י דגזירה היא • וכתב הר״ן • ומיהו ה״מ לומר שאין לנין עיר שיש בה דבר כעיר שהקיפום עכו״ם • שמתריע עליה בדלופה ואפי׳ בשבת • לגיתא • ומיהו אותה העיר מתענה ומתרעת וסביבותיה מתענות ולא מתריעות • כתב״ש לדבי עקיבא ע״כ: ח שלא תבא • ליתא מרוב גשמים • לפי שאין מתפללין על רוב טובה • שנאמר (מלאכי ג׳) הביאו את כל המעשר אל בית האוצר וגומ׳ • [מאי] על בלי לייעל שיבלו שפתותיכם מלומר לי • גמר יפי׳ הר״ן וכיון שכך מלתו של הקב״ה • שכשהוא נתנה לעמו ישראל משפיע להם מטובתו עד שיבלו שפתותיהם מלומר לי • אינם מתפללין עליה : והבניסו תנורי פסחים • שהם בחלירות רש״י : שלא ימוקו • בטוח היה בתפלתו שירדו גשמים הרבה • הר״ן : עג עוגה • בבריתא כדרך שעשה חבקוק הנביא • שני על משמרתי אעמודה • פי׳ רש״י כמין בית האסורים עשה וישב :נו״ש הר״ב רוחב עגול כעין עוגה • כך כתב רש״י לפי שעל ידי רשימה הענולה • נעשית מה שבתוכה כעין עוגה • ועיין ריש מועד קטן : ונדבה • רצון ועין יפה • רש״י : *עד שיצאו ישראל מירושלים להר הבית • מפני הגשמים • ירושלמי שלא אמרה הר הבית מקורה פ״ח דשקלים : אם נמחית אבן הטועים • פי׳הר״ן • שהיה שהי אפשר לאבן שתמחה • כדא״א לשתפלל על רוב הטובה • ע״כ • וכן הוא בבריתא • א״ל כך מקובלני שאין מתפללין על רוב הטובה אע״פ כן הביאו לו פר הולאה • הביאו לו כו׳ • אמר לפניו רבש״ע כו׳ • יהי רצון מלפניך שיפסקו הגשמים ויהא ריוח בעולם • מיד נפסקה הרוח כו׳ : נידוי • פי׳ הר״ב שמגדין על כבוד הרב • ואולם הענין לבדים ואמר לא כך שאלתי • כ״כ רש״י • ובבריתא

שמיים

מסייים הכי • שאלו שנים מני אליהו שתפתחות גשמים ביד של אליהו • לא נמצא שם שמים מתחלל על ידך שאליהו נשבע ולא ירלו גשמים • ואתם נשבעת שירלו • ונמצא לזה אם זה • בא ליל שבועת שוא * ועיין מ"ש במשנה ו' פרק ה' לעליות :

מתחטא • פירש הר"ב מתגעגע ולשון ארמית הוא • כמ"ש בערוך כי הילדים רכים (בראשית ל"ג) • תרגום ארוס עליית מתחיין :

ט קודם הגן החמה לא ישלימו • לאכתי לא חל עליהו תענית כי נתתי גשמים רש"י • ופי' הגן החמה • כתבתי במשנה ב' פ"ק דברכות :

קודם חצות • לחצות זמן אכילה הוא • מחצות ואילך חל התענית כיון שלא שעון בשעת שעולי • רש"י * ומ"ש הר"ב הלכה כר"א • גמ' :

וקראו הלל הגדול • הולו לאלהי האלהים כל"ח (תהלים קל"ג) עד על נהרות בבל • גמרא הוא פסחים • ומשוה לכתיב בים נותן לחם לכל בשר • כאה לאמר על הגבע רש"י • והרב שיר הוא שלא נאמר אלא על הגבע • אבל בפסוקי דזמרה אומרים • עיין במוס' :

פרק ד במנחה • כתי' הר"ב לכל יומא במנחה לא משוה שברות • מפרש בגמרא מלרבנן כהן שיכור אסור בגמירא כפיס ואסמכוה מלנסמכה פרשת כהן מברך לפרשת נזיר • לומר מה נזיר אסור ביין • אף כהן מברך אסור ביין • ומאי לכתב הר"ב לבקלת תענית יום נעילה ומקלתן לא • הרמב"ם כתב בפי' י"ל מהלכות תפלה • בתעניות שיש בהן נעילה • כגון לוס כפור ותענית לבור • ותענית שאין בו נעילה כגון ט' באב וי"ז בתמוז • וכ"כ ג"כ בפ"ה מהל' תענית הבל' לומות הלנו • אין מחריעין ולא מתפללין בהן תפלת נעילה שבברתו כמ"ש הר"ן לנעילה נתקנה בכל תעניות שהוקבעו לתפלה • אבל ל' לומות לא הוקבעו אלא לאבל • לא תקנו בהן נעילה • והמיסי על הר"ן שנסתפק אם כל תעניות לבור שוות בזה ולא הביא לברי הרמב"ם הראיה בהיא בהלכה ז : ובנעילת שעריים • מפורש בירושלמי פ' הסחר אימתי נעילה • יש אומרים נעילת שערי מקדש וי"א נעילת שערי שמים שנעילין אותן לעת ערב בגמר תפלה רש"י : * ויש לתמוה ע' רש"י שבבא מפי תפלת הדר ואיתא כמי בירושלמי לבפרקין : וב' מעמדות • פי' הר"ב אנשי מעמד כו' כתבתן במשנה ב' וגו' : ב לפי שאמר לו וגו' וסופו תשירו • לבל ישראל נוס • כלפי' הר"ב בעשי' ז' פ"ב • ולא"ת לבל ישראל כולן שיהו עומדין בעור בשעת הקרבן : נביאים הראשונים • שמואל ודוד רש"י • כן כתיב בדברי הימים א' ט' המה יסד דוד ושמואל הרואה בתמונתם : של

אבל מה אעשה לך • שאתה מתחטא לפני המקום • ושאה לך רצונך כבן שחוא מתחטא על אביו ועשה לו רצונו • ועליך הכתוב אומר • (משלי כ"ג) ישמח אביך ואמך • ותגל יולדתך : ט היו מתענין וירדו להם גשמים • קודם הגן החמה • לא ישלימו • לאחר הגן החמה ישלימו • רבי אליעזר אומר קודם חצות לא ישלימו • לאחר חצות ישלימו • מעשה שגזרו תענית בלוד • וירדו להם גשמים קודם חצות • אמר להם רבי טרפון • צאו ואכלו ושתו ועשו יום טוב • ויצאו ואכלו ושתו ועשו יום טוב • ובאו בין הערבים וקראו הלל הגדול :

פרק ד בשלשה פרקים בשנה • כהנים נושאין את כפיהן ארבע פעמים ביום • בשחרית • במוסף • במנחה • ובנעילת שערים • בתעניות • ובמעמדות • וביום הכפורים : ב אלו הן מעמדות • לפי שנאמר (במדבר כ"ח) צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי • וכי היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו • התקינו נביאים הראשונים עשרים וארבע משמרות • על כל משמר ומשמר היה מעמד בירושלים של כהנים • של ישראל לעמוד על הקרבן עם הכהנים והלוים ובאותו מעמד : ויראל

מתחטא מתגעגע : ט ר' אליעזר אומר קודם חצות לא ישלימו • והלכה כר"א : לאו אכלו ושתו • ולא אמר להן קראו הלל הגדול מחלה • שאין קורין אלל הגדול אלא בכרם מלאה ובפה שבעה :

פרק ד בשלשה פרקים שהם תעניות • ומעמדות • ויום הכפורים • למוסיף בתר הכי • כהני מוסיפין את כפיהם בכל תפלה להיינו שחרית • ומנחה • ונעילה • ויום יום אחד באלו הפרקי שמוסיפים כפיהם לי פעמים ביום ויהא יש"כ שיש בו תפלת מוסף • ומתני' ר"מ היא דאמר יש בשיאות אלא קורין בתעניות ובמעמדות • לכל יומא טעמא מאי אין בשיאות כפים במנחה משום שברות והפילנא ליכא שברות • ורבי יוסי פליג עליה ואמר לגזרינן מנחה של תענית אטו מנחה לכל יומא (והלכה כר' יוסי בתעניות ובמעמדות ביום הכפורי) ולאתי בהו תפלת נעילה אבל בתעניות שאין מתפללין בהן נעילה • פרשי הכהני ויהיו במנחה לתענית • כיון דסמוך לסקיעת החמה מצי לה • כתפלת נעילה למיא • ומנחתא הכהני ליתא בכל יומא • הלכך לא גזרו בה : בתעניות ובמעמדות • רבי קאמר ואלו הן שלשה פרקים תעניות • ומעמדות • ויה"כ : ומעמדות אנשי מעמד היו מתענים ארבעה ימים בשבוע : ב אלו הן מעמדות • מה טעם קאמר • מה טעם תקנו מעמדות לפי שנאמר לו את בני ישראל וגו' : על כל משמר ומשמר היה מעמד • מקלת שבטי ישראל תלוקים לכ"ל תלקים שלוחים מכל

ושראל שבאותו משמר מתכנסין לעריסה אותם שהיו רחוקים מירושלים ולא היו יכולים לעלות לעמוד על הקרבן במשמר שלהם מתכנסים בבתי כנסיות בעריהן ומתענים ומתפללים וקורין בתורה בכל יום במעשה בראשית לאודיע שהעולם עומד על המעמדות שבירושלים : ג

ולא היו מתענים בע"ש מפני כבוד השבת • ואין ל"ל בשבת עצמה ולא ביום א' מפני שהוא שליחי לילירה שבע"ש נברא אדם ויום שליחי לילירתו תלוה טפי לכתי' (בראשית ל"ל) ויהי ביום השלישי בשותפות מלאכים • א"ג מפני שבשבת נתנה בו נשמה יתירה ולעולא מצמו ולא היו מתענים ביום ראשון היו משתכנים • ובכל יום היו אנשי מעמד מתפללין תפלת נעילה : פרשה גדולה קורין אותה בשנים • בפרשת בראשית לאחר שקרא בראשון ג' פסוקים • חוזר השני וקורא פסוק שלישי שקרא בראשון ומצלים פרשת בראשית והשלישי קורא • יהי רקיע • בשני ראשון קורא יהי רקיע • ושנים קורא יקוו המים • וכן כלם : בשחרית ובמוסף כו' • אבל מיירי בכל שאר מעמדות שהיו מוצן לירושלים שהן היו קורין במעשה בראשית כמשפטן • אפילו ביום שיש בו קרבן מוסף לפא אינו לא עדיפי • אבל המעמדות שבירושלים : ג

ביום שיש בו קרבן מוסף לא היו קורין במוסף במעשה בראשית כלתנן לקתן קרבן מוסף אין בו בתמיד והשחיטה קרבן מוסף מעמד לתמיד לאו לילים לתי מעמד לילים לא ר"ש : בשחרית ובמוסף ובמנחה כו' • ס"ק בשחרית ובמוסף הוא דאמרינן ס"ת וקורין פרשה גדולה בשנים וקטנה ביחיד אבל במנחה אין מביאין ס"ת מפני טורח התענית אלא קורין על פה : ע"ש במנחה לא היו נכנסים לבית הכנסת ולא היו קורין כלל לפי שהיו טרודים לתקן צרכי שבת : ד יום שיש בו שבת • כגון יום תמוכה שיש בהם שבת ואין בהם מוסף • אותן שבירושלים לא היו קורין שום פרשה בשחרים • לפי שאין להם פנאי לעשות מעמדם • שהשבת לוחה אותו :

של לוים • ושל ישראלים • הגיע זמן המשמר לעלות • כהנים ולוים עולים לירושלים • וישראל שבאותו משמר מתכנסים לעריהן • וקוראין במעשה בראשית : ג (ואנשי המעמד היו מתענין ד' ימים בשבוע • מיום ב' ועד יום ה' ולא היו מתענין ערב שבת מפני כבוד השבת ולא באחד בשבת • כדי שלא יצאו ממנוחה ועונג ליגיעה • ותענית יום תו) ביום הראשון • בראשית • ויהי רקיע • בשני יהי רקיע • ויקוו המים • בשלישי יקוו המים • ויהי מאורות • ברביעי יהי מאורות • וישרצו המים • בחמישי ישרצו המים ותוצא הארץ • בששי תוצא הארץ • ויכלו השמים • פרשה גדולה קורין אותה בשנים • והקשה ביחיד • בשחרית במוכף • ובמנחה • נכנסין וקורין על פיהן כך רין את שמע • ערב שבת במנחה לא היו נכנסין • מפני כבוד השבת : ד כל יום שיש בו הלל • אין בו מעמד בשחרית

קרבן

וקוראין במעשה בראשית • פירש בין אותן שהיו רחוקים ומתכנסין בעריהן בבה"כ בין אותן שהיו בירושלים במקדש • כלפי' הר"ב במשנה לקמן : ג מפני כבוד השבת • עיין סוף פרק ב' בפירוש הר"ב : ולא בלתל בשבת • פי' הר"ב מפני מפ"ל : מפני שבשבת נתנה בו נשמה יתירה כו' • הני תרי טעמי בגמ' • פליגי בהו אמוראי ופסקינן בגמ' אתחתא דוקנא ל"ג מן ואנשי מעמד עד ויומתו • וכן בראש הסיפה בגירסת הר"ב • ועוד מוכיח מ"ש ובכל יום היו אנשי מעמד מתפללין תפלת נעילה ומלן לבר שמה להפלה זו • אלא הר"ב מבאר והולך מנהגם של אנשי המעמד • ועוד כ"ל בכל מה שכתי' מן ולא היו כו' עד תפלת נעילה שייך בכל לסוף הבור שבסוף המשנה לעיל ובכל לבור אחד • ומתחלת פ' מסכת ג' הוא מן לבור פרשה הגדולה כו' ומ"ש הר"ב ויום שלישי לילירתו תלוה טפי בפירש"י לא נכתב טפי • ועיין מזה במשני ג' פרק ט' לשבת :

* ביום הראשון של שבוע קורין בראשית • פרשה ראשונה ופרש' יהי רקיע לפי שאין בפרשת בראשית לבלם ט' פסוקים כלי קריאת כהן לוי וישראל ויכן כולם • בשני תולא הארץ ויכלו הסמי לפי שבפי תולא הארץ אין בם אלא מ' פסוקים לפי אומר ויכלו • לי רש"י • ועיין פ"ל דמגילה מס"ל : פרשה גדולה כו' • כתב הר"ב לאחר שקרא הראשון ג' פסוקים כלתנן במשנה ל' פרק ל' דמגילה הקורא בתורה לא יפחות מג' פסוקים :

במנחה נכנסין וקורין על פיהן • פרשה בנעילה ליכא רש"י • ובודאין שכן הראה מהמשנה ון"ם הרמב"ם במשנה לקמן ואין קורין אלא בשחרית ובנעילה • דמשמע ליה קריאה בנעילה • זו לא ידענא מנין לו • ובתמורו לא כתב • ואין קורין כו' אלא ואין מעמד כו' :

* בקורין את שמע • עיין בעור אורח חיים סימן מ"ע : ד כל יום שיש בו הלל • [בלי מוסף הם יתי תמוכה] אין בו מעמד בשחרית • לפי שהם מל"ם עשו לבם חיזוק ולתו המעמד הרמב"ם • ול' שחרית לוחה • כלתנן במש"ה ז' פ"ל דר"ה הראשון מקרא את הללל ותקרי הלל מל"ם • אע"ג דתקון נביאים הוא כמ"ש במש"ז פ"ה דפסחים כל אתו מפורש בתורת מסרע"ה מל"ם קרו ליה זכן ל' הרמב"ם • לענין מגילה הסיא מל"ם והלבריה יהודים הסיא תקנת נביא' ע"כ ברים ה' מגילה • ועיין ברים מסכת ערובין • גם לקמן בסמוך : כמעמד • קיבולן לכל תפלה מן הל' תפלות ועמידתן הם לתפלה ולתחנה ולבקשה ולקרות בתורה וקרא מעמד • רמב"ם פ"ו מהלכות כלי המקדש :

קרבן

קרבן מוסף אין בו בנעילה • לפי שסיו טרודין במוסף שים בו לסקריב בסמות יותר מתמיד שסוף אחר • אין לך מוסף בלא שני בסמות ולא שיו לסס פנאי כלל שסכסיס של מעמד טרודים במוסף • וישראל שבסס סיו טרודים לחטוד עצים ולשאוב מים ולוחי אפילו לנעילה עכ״ל רש״י • ואע״פ שהגבעונים אסר לא מבני ישראל המה נתונים נתונים לחטוד עצים ולשאוב מים לבית אלסיס כמפורש בספר (יסושע ט׳) יתכן בעיני לומר שסיו לצירך עובדי המקדש לבשל קרבנותיסס ושאר לרכיסס • ופירוש למזבח י״י לכתי׳ ביהושע לעובדי המזבח אבל למזבח עצמו לא סיו מניחים לגבעונים לחטוד עצים ולשאוב מים • ואין נראה לחלק בין חטיבת עצים ושאיבת מים לקרבן מוסף ולקרבן התמיד ושאר הקרבנות • ובעזרא הי׳ ק׳ כתוב ומן הנתינים שנתן דוד והשרים לעבודת הלוים ים ג״כ לפרש לעבוד עבוד׳ למזרח הלוים • כלי שהלוים יהיו פנוים במלאכת עבודת ה׳ י׳ :

קרבן עצים אין בו בנעילה • פירש הר״ב הלכתי׳ דמי שאע״פ שהתקנת הנביאים היא כל״ס למי ובמנו לף כ״ח ע״ב קרי לה מלאורייתא׳ משו׳ שהתקנת הנביאים היא • ועיין ברש עירוכין ומ״ש הר״ב הלא ירד לסוף לעשות של הרמב״ם שגראה מדבריו שיש הפלש יתירה לאנשי מעמד ושיא נקראת מוסף • אמת כך לעתו בפירושו ובתשובות פרק המזבח ושעמא כתב בפירושו וז״ל ואמרו בגמ׳ שקלם אנשי מעמד קורין במוסף מורה שיש מעמד במוסף וכו׳ ושיא הפלש יתירה כו׳ • וכתב הכ״מ שגי׳ אחרת היתה להרמב״ם בגמ׳ לריש פרקין דלאותה הגי׳ אין מפרש׳ משנה לר״פ • ושיעם א׳ בלא הפרקים שנשאין כפיהם ל׳ פעמים כו׳ אלא דבין המעמדות בין ביה״כ יש נשיאת כפים ל׳ פעמים * וגם פשטא דירושלמי משמע כהרמב״ם דאמר בריש פרקין אתנן שלשה פרקים כו׳ אח ש״מ תלת • אח ש״מ שמקטעין המעמדות • ושמתפללין ארבע • ואין נשיאות כפים בלילה אלא ביום עכ״ל • והר״ב שכתב דלא מצא כדברי הרמב״ם בירושלמי מפרש המתפללים ארבע • כלומר שיש יום שמתפללים ל׳ כלומר ביה״כ ולא קאי אמעמדות • אבל משום שהוא מפרש בענין אחר • לא קפיד קאמר שלא מצא • וכ״ש שפשטו השמועה משמע טפי כהרמב״ם : ה זמן עני הכהנים ופשט • שהתנלבו משלסס כו׳ • כמ״ש הר״ב • ועיין ברפ״ל דשקלים מה שכתבתי בס״ל • ומ״ש שהביאו עמהם קרבן נדבה פי׳ במשנ׳ ג׳ פ״א דמגילה עולת נדבה : **בני ארח בין יהודה** • פי׳ משבט יהודה • כי אלו הסני שבטים הגלו לבבל וסם שעלו • וכן פי׳ בגמ׳ בבני זוד בן יהודה שהוא זוד סתלך שהוא מבני יהודה ובני ירמיה הו סימן ל״ה • *ושוב מצאתי כך בתוס׳ שפ״ג דעירוכין : **בעשרים** בתמות • לפי שאותן שהתנלבו באחד בניסן שפקיו שר כ׳ בתמוז רש״י : **ובני גונבי עלי קלטיות** לבקטיות בלבל לא היו

קרבן מוסף אין בו בנעילה • כ״ח שים בו קרבן מוסף לא היו קורין שום פרשה בנעילה • וכ״ש שלא היו קורין פרשה במוסף עצמו ולא במנחה שהיא קולם נעילה שקרבן מוסף שים לותה אותם : קרבן עצים אין בו במנחה • כלומר יום שים בו קרבן עצים כ׳ לקמן ואין בו קרבן מוסף לותה מעמד שלא נעילה : **קרבן עצים אין בו במנחה** • אבל לא שלא נעילה : כך היה רבי יהושע שונה • קרבן עצים לותה מעמד לנעילה וכ״ש שלותה מעמד למנחה לקרבן עצי כהנים היה קרב קודש תמיד של בין הערבים ואם לותה מעמד מעמד של נעילה כ״ש שלותה של מנחה׳ הסמוך לו : חזר ר״ע לסיות שונה כלבי בן עזאי • לקשבר קרבן מוסף מדברי תורה ואין הוא שלא יתה אלא מעמד למנחה • לריכא למיתה לומא מלתי קרבן׳ דדברי תורה לא בעי חזוק • אבל קרבן עצים כדברי הופרים דמי ודאין הוא לדתי מעמד למנחה ונעילה דבעי חזוק כי היכי דלא לתחוי׳ לקרבן עצים ולא ירדתי לסוף דברי רמב״ם בפירוש משנה ז׳ כי מדברי נראה שהיו אנשי מעמד מתפללים תפלה יתירה בכל יום בין שחרית למנחה׳ ושיא נקראת תפלת מוסף • ודבר זה לא מצאתיהו לא בבבלי ולא בירושלמי : ה זמן עני הכהנים ופשט כבשלו בני הגולה לא מלאו עצים בלשכה׳ ועמדו אלו והתנדבו משלסס והתנו בביתים שבירושלים שאפילו לשכה מלאה עצים יהיו אלו מתנדבים משלסס • וביום שמביאים העצים מביאים עמהם קרבן נדבה ועושים אותו היום ו״ט • וכן כתוב בספר עזרא (נחמיה ו׳) וסגולות הפלנו על קרבן העצים וגו׳ לבית אלהינו בעתים מזומנים לשנה : וכל מי שעשה בשבטו • ולא היה יודע עם מי ילך ילך עם בני זחות : ובני גונבי עלי • מפרש [בגמ׳] שפעם אחת גזרו האויבים שמד על ישראל שלא יביאו בכורים למקדש והושיבו שומרים בדרכים על כך ועמדו אנשים בשדיה ם׳ באותו שעור והביאו אלו בכורים וחפו אותם בקלטיות לשיינו תאנים יבשים ומושאים על כתפם עלי • הוא עץ גדול עשוי כעין בוכנת שבותשים בו

בו הלייסא והיו רגילין לפחות בו הקליעו׳ לעשות מהם עגולי הבלה וכשהיו פוגעים בשומריהא ומרים להם אמו הלכי׳ לעשות אני עגולי הבלה במכתשת שלפינו בעלי זה שעל כתפינו וכך היו מביאין בכורים לירושלים ועל שם כך נקראו בני נוכני עלי כלומר גונבי לב השומרים בעלי שעל כתפם • ובני קולעי קליעות על שם שהוקבין עגולי הבלה במקליעות • ואלו הלכים הכשרים עלמן עמדו פעם אחרת שגזרו שמד שלא להביא עצים למערכה ותקנו סולמות והיו אומרים לשומרים ליטול שני גזלות מאויב זה שלפינו בשולם זה שעל כתפינו אמו הולכים ועל שם כך נקראו בני שלמאים שהחולמים שהיו מוכנים שהולמו אחר שעברו מנשומרי׳ ומביאין מהם עצים למערכה וכל אלו מביאין עצים עם בני זקון : שבו בני פרעוש שניה : שלאחר שהיינו מעולין פיוסות אויב באחרונה כלכתיב והגורלות הפלנו על קרבן העצים : שהיה בו שלש׳ לפי שאחד בעבת תל בתוכה לעולם ובתוכה גומרים את הסגלו׳ אבל שלש לר״ת שאיקריאת הסגלו בו אלא מנהג בעלמא לא לתי מעמד ומשלי טעמא לא חשיב ר״ת ניסן ראית היה אמי שלש׳ וקרבן מוסף וקרבן עצים : ו בי״ז בתמוז נשתברו הלוחות • שהיה עשרת הדברות׳ ובי״ז בשבעה עלה לקבל את שאר הדברים ושהיה שם מי יום׳ ומלאו כלים בי״ז בתמוז׳ וכשירד שבר את הלוחות׳ ובטל התמיד׳ אלא היה שם כבשים לשקריב׳ שבאה העיר במלור׳ והעמיד הלם בהיכלי׳ פליגו בה אמוראי בירושלמי׳ חד אמר לאה של מנשה׳ ובבית ראשון מיירי׳ וחד אמר לאה של אפוסטמוס׳ שהיה מערי סיומי׳ ובבית אחר היה׳ ז׳ שבת אחד בי׳ באב׳ שבועה אחד בי׳ באב לסיות בעת״ם מותרים : ובחמישי מותרים׳ כשהיו מקלשים ע״פ הרמיים ואחד בי׳ באב לסיות בעת״ם מותרים

שבו בני פרעוש שניה: באחד בטבת לא היה בו מעמד • שהיה בו הלל • וקרבן מוסף • וקרבן עצים: ו חמישה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז׳ וחמשה בתשעה באב • בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות • ובטל התמיד • והובקעה העיר • ושרף אפוסטמוס את התורה • והעמיד צלם בהיכל • בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ׳ וחרב הבית בראשונה • ובשניה • ונלכדה ביתר • ונחרשה העיר • משנכנס אב ממעטין בשמחה : ז שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה • אסור מלספר ומלהבים • ובחמישי מותרין מפני כבוד שבת ערב

שבו בני פרעוש שניה • באחד בטבת לא היה בו מעמד׳ שהיה בו הלל׳ וקרבן מוסף׳ וקרבן עצים׳ ו חמשה דברים׳ אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז׳ וחמשה בתשעה באב׳ בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות׳ ובטל התמיד׳ והובקעה העיר׳ ושרף אפוסטמוס את התורה׳ והעמיד צלם בהיכל׳ בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ׳ וחרב הבית בראשונה׳ ובשניה׳ ונלכדה ביתר׳ ונחרשה העיר׳ משנכנס אב ממעטין בשמחה׳ ז׳ שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה׳ אסור מלספר׳ ומלהבים׳ ובחמישי מותרין מפני כבוד ערב שבת׳ ובמוצאי שבת׳ אם לא הבדיל׳ אבל מבדיל הוא׳ ומבדיל על היין׳ ולא על הבשמים׳ ומבדיל בתפלה׳ ואומר ברוך המבדיל בין קודש לחול׳ ולא אומר אתה חונן׳ ומבדיל בלילה׳ ומבדיל בלילה׳ ומבדיל בלילה

שני תבשילין • כתב הר"ב אין אסור אלא דבר שאינו נאכל וכו' • ולא התנה כן בשני תבשילין דעירוב ברים פרק ב' דביצה • לאין למדין זה מזה : רבן שמעון בן גמליאל אומר • כתב הר"ב ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל • וכ"כ הרמב"ם • ועיין במשנה ז' פ"ח דערובין :

ח בחמשה עשר באב • פירש הר"ב שבו כלו מתי מדבר בשנת המ' פי' רש"י לתניא כל הרבעים שנה שסיו ישראל במדבר וכו' היו מתים הרבה מהם בחמשה באב • ובשנת הארבעים לא מת אחד מהם • וכיון שראו כך תמהו ואמרו שמא טעינו בחשבון החדש • חזרו וחשבו בקביסין בלילות על ליל חמשה עשר כיון שראו שנתמלאה הלבנה בט"ו • ולא מת אחד מהן • ידעו שחשבון החדש מכוון • וכבר הרבעים שנה של גזירה נשלמו : ע"כ • ותמיהתם זאת לפי שהש"י אמר (במדבר י"ד) במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום • יום לשנה יום לשנה • וכברו שמספר הארבעים יחחילו מהשנה שיתחיל בה שלוח המרגלים • ואלו היה כן לא היה כלו לפה כל המי • אבל הש"י התחיל החשבון מזמן שיתחיל ממלרים כל ימי הימים במדבר • ומ"ש הר"ב ובו היו פוסקים מלכות עלים כי כיון שנגמרה מלאכת ה' עשאוהו י"ט • כלרך שעושין שעולה לגמרה של תורה • ולפיכלה מודיעים מתחה לכל עבדיו לשלמה מלכים (א' י') • וכן מלינו בתנוך בית ראשון • ומ"ש לפי שמלו תשלח לכם הטעים והיישנים שיגלו תולעים בעלים • ולא עץ הים בו תולעת פסול למערכה • כלפי הר"ב המשנה ה' פ"ו דשקלים :

וביום הכפורים • פירש הר"ב שבו נתנו לוחות אחרונות •

שבי"ז בתמוז הביר הלוחות כלעיל • וכי"מ מתן הטעגל • וחזר ועלה • וארבעים יום התנפל • ועוד ארבעים יום שבהן קבל לוחות אחרונות • (כמפורש בפרשת עקב) • חשוב י"ב לתמוז לסוף חטר בהסוף שתא • ובלשים לאב • וכ"ע לא ידע הר' ע"ת • וקשעה לחשרי הרי שמונים יום • ולילו לוס הסלים בנגד הלילה שלאחרי י"ז בתמוז • לולא הוה בחושבנא • לסא ביום הי"מ עלה • הוה ליה (ארבעים) שלמים לילה ויום • ובקר י"כ ירד שהוא י' בחשרי • רש"י : שא נא עיניך וראה כי • הפיפיות שבהן היו אומרות כך אתן כאשה אלא ליופי ואל תתן עיניך כי • המוחסות אלא היו נושאות הן בעיני רואיהן היו אומרות אל תתן וכו' • אתן אשה אלא אל לבנים • וכשיהו בתך מיוחסים הכל קופצים עליהן בין זכרים בין נקבות כ"פ הרמב"ם • וכשי מיתא בבריתא בגמרא : אשה ירלת ה' • שמן הראתה המיוחסות הן ירלות ה' • שעקר יחוסן של ישראל אתן בהן פסול ממזרות • וכיולא בזה • כלמוכח ברים פרק קמא דקדושין והכהו תליפין דלרי נגהו כלאמרתן מהחליף כולי האי ש"מ ממזר הוא • א"כ מיוחסות להכא היינו אנשי חיל ירלי ה' • כלרך שקורין גם בזמנינו מיוחסים • אותם שיש בהם גדולים בחכמה וירלה • ושאין במשפחתם חכמים וירלת ה' • אותם בשם יקרלו שאינם מיוחסים :

וא מר תנו לה כו' • גם זה הפסוק היו אומרות • ולא שייך למפרך מאי ואמר : ובן הוא אומר • לאומה וכו' • רבן שמעון ב"ג קאמר לה • ופי' הר"ן לאומה משמע שיולאות וחולות :

מתרים לכהם בחמישי שלפני התענית • מפני כבוד השבת : שני תבשילין • אין אסור משום שני תבשילין • אלא דבר שאינו נאכל כמות שהוא חי • אבל דבר הנאכל כמות שהוא חי • כגון חלב וגבינה • וקטניה בזמן שהיא לחה ע"פ הבשלן • אינהו משום שני תבשילין : ולא יאכל בשר ולא ישתה יין • ר"מ לאחר חצי היום • ובשעולה המפסקת • שאין רשאין לאכול אחרים שעולה קבע • אבל קולה חצי היום אפי' בשעולה המפסקת : או בשעולה שאינה מפסקת • אפי' לאחר חצי היום • שרי לאכול ב' תבשילין • ובבשר ויין : רבן שמעון בן גמליאל אומר יבנה אם היה רגיל בשני תבשילין • אוכל תבשיל אחד • היו רגיל בשני כוסות של יין • שותה כוס אחד • ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל : בלפיית המעה • שהיפה הוא על פיה ולא יסבב עליה • אלא בקרקע • ואין הלכה כרבי יהודה : ח בע"ו באב • הבו לו מתי מדבר בשנת המ' • ובו נתבטלו אותן השומרים שהשיב ירבעם בן נבט שהיו מונעים את ישראל שלא יעלו לרגל • ובו יתנו הרוגי ביתר לקבורה • ובו היו פוסקים מלכות עלים למערכה לפי שאתה תם כח של תאנה • שאין בה כח ליבש העלים מלחותן : י"ם • שבו נתנו לוחות שאחרונות • והוא יום מחילה וסליחה : שאולים • שלא שולאין אפילו עשירות אלא לבייש לו מי שאין לו : טעונים עבילה • קודם שילבשום • לפי שאין כל אחת בקיאה בחבירתה שמא מילה היתה : יולאות וחולות • כמו לא תשמח פחולה במחולת (ירמיה ל"א) : במלך שלמה • הקדוש ברוך הוא שהשלום שלו : אמנו

זה בנין בית המקדש • פי' הר"ב שהתחיל ביום הכפורים • כלומר שהם יום הכפורים היה בתוך ימי התענית • כלומלה המלכים מ' • סימן מ' ויעש את הים שבעת ימים • ושבעת ימים • ומפ' בגמרא דמ"ק דף ט' לשבעת ימים היה התחיל • קודם לשבעת ימי אחג • ונמלא שבשבעה בחשרי ששה שני ימים קודם יום הכפורים התחילו ימי הסתיוה • וא"מ מקרי יום הכפורים יום שמתה לבו • אלא למעוטי שאר ימי • אלא שעל כל פנים היה הוא חלוה ושמחת התיוה • ואין לומר שעל בית הם שני הדרש בכאן שהם כתיב בעזרא ו' ושילא ביתא הנא עד יום תלתא לירח אדר ונומר • ועבדו בני ישראל ונומר חנכת בית אלקנא הנא בחלוה ונו' • ויעשו בני הגולה את הפסח • ובנין הורלוס לוחק לומר • לפי הסיפר יוסף בן גוריון בפרק נ"ה מספרו • בענין חמוך הבית שעשה אותו

אמנו ביום חתונתו • וביום שמחת לבו • ביום חתונתו זו מתן תורה • וביום שמחת לבו • זה בנין בית המקדש • שיבנה בטהרה בימינו אמן :

נשלמה מסכת תענית

נשלמה מסכת תענית

היום מתחתם בכל שנה ושנה • בכל מלינה ומלינה • וזה מ"ל ביום הכפורים :

סליקא להו מסכת תענית

סידר אחר תעניות מגילה לפי שהיא תקון הנביאים שהיו אחרונים לאשר התקינו התעניות • הרמב"ם :

מסכת מגילה

פרק א מגילה נקראת באחד עשר • בשנים עשר בפעמי בזה ופעמים בזה כלמפרש ואזיל : מימות יהושע בן נון קורין בט"ו • לכתיב (אסתר ט') על כן היהודים הפרזים עושים את יום י"ל ומלפרזים בי"ל ש"מ המוקפין בט"ו • יהושע נפקא לן ג"ש מפרזי פרזי • מחיב הכא היהודים הפרזים וכתיב התם (לבני"ג) • לבד מערי הפרזי מה להלן מימות יהושע • אף כאן מימות יהושע • ותקנו הסלרים המוקפים חומה מימות יהושע • אע"פי שאין לחם חומה עכשיו יקראו בט"ו כמו שושן כלי לחלוק כבוד לא"י שהיה מרכה בימי מרדכי ואסתר • כלי היהו קורין כבני שושן ויחשבו כאלו הם הרים המוקפים • אע"פ שהם עתה חרבן ויהיה זכרון לא"י בנס זה • ולפי שיהושע התחיל להלחם בעמלק תחלה וכתיב (שמות י"ז) כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע לפיכך הזכירו מימות יהושע : אלא שהכפרים מקדימין • כלומר מאחר שמוקפין קורין בט"ו ושאין מוקפין בי"ל הכל בכלל וסיכי משכחת תו י"א וי"ב וי"ג • אלא שהכפרים נתנו לחם רשות להקדים קריאתן ליום הכניסה יום כ' בשבת שלפני י"ל • או ה' בשבת שהן יום

מסכת מגילה

פרק א מגילה נקראת באחד עשר בשנים עשר • בשלשה עשר • בארבעה עשר • בחמשה עשר • לא פחות ולא יותר • ברכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר • כפרים ועיירות גדולות • קורין בי"ד • אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה : ב כיצד

פרק א ברכין עיין במשנה ז' פרק ט' לברכות : מימות יהושע • פי' הר"ב נפקא לן ג"ש כו' וכתיב התם לבד מערי הפרזי בריש לברים וזהו שפירש"י וכתיב התם בבית הארץ בימי משה ויהושע ע"כ לשואל ונכתב בשנת הארבעים שמוך לפטירת מרע"ה חשבינן ליה מימות יהושע ולא חלינן מימות משה אלא לא"כ כל שהיתה מוקפת בזמן הסתה • ועוד לסייע טעמא דמסיים הר"ב ולפי יהושע טעמא אתחיל לכלא בעמלק וכו' : קורין בט"ו • כתב הר"ב מלפרזי בי"ל ש"מ המוקפים בט"ו • ומקשינן בגמרא ואימא לפרזים בי"ל כלכתיב בהו • אבל מוקפין לא קבע בהו קרא אי בעו בע"ו • אמר קרא בזמניהם שמו אל זה לא כזמנו אל זה • דומיסה לי' רבים לומר שזמנו אל מוקפין אינו כזמנו אל פרזים • ותו פריך ואימא בי"ג וקרא לכתיב להיות עושים ונו' בע"ו • לשושן אתי • ומשני כיון דלא רמז לך הכתוב זמן המוקפים אימת ואשכחן ט"ו לשושן מסהברא שהמוקפים יעשו כשושן : בפרים בי"ל • לכתיב הפרזים עושים יום י"ל • ועיר שאין מוקפת חומה נקרא פרזי שמתוך שאין לה חומה ישיבתה נפון ופרזו ומרוחקים מהכותה לשכנה • רש"י :

ארבעה עשר • עיין בפי' הר"ב הספ"ק לבמות מאי לפריך בגמי התם אלא שהן גדולות : * * ועיירות גדולות • נמי אינן מוקפות חומה הלא בכלל פרזים הם אלא שהן גדולות וכלתכן המשנה ג' :

אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה • * (ומ"ש הר"ב בשילך פי' שהכנסים כו' לשמוע קריאת התורה כמ"ש לקמן בסוף פרק ג' בד"ה בשני וחמישי וכו') ומ"ש הר"ב כלי שיהו פמוים וכו' הכי איתא בגמרא • אבל רמי עלה מלתכן במשנה ג' מקוש

ומשני התם כגון כ"ר אחד בעיר אחר פלג תורים בו • ונלא בו אבל שני כיון דיינים בעיר אי וב"ד שני כיון עיירות לוקה :

מקום שאין נכנסין לא בב"י ולא בב"ד • אין קורין אותה אלא בזמני ואי"ם • ד' תקנתא לכרכים הוא היאך מפסיקין לתקנתא דהכא אלא אימא מפני שמפיקין מו' שכר הוא וגם בשביל שסם מספקים הלכך היכא דאין נכנסים כו' לא קולא הוא גבייהו ואין כאן שכר ומ"ם לימא קרא בזמנם • משום דאמרן דלא זמנו על זה כזמנו על זה כלומר דלא זמנו מלכתחילה לי' רבים לסבי אמרינן לאכתי לימא בזמנם דהוי נמי לי' רבים • ומ"ם הר"ב ס"ז עוד שני זמנים דומיסטובא ליכא לממר דיו"ל וי"ל דמוזהרים בזמניסם דרשינן דומיא דעקר בזמנם דתרתי • גמי :

ב חל לסיום יום י"ל שהוא עקר לפי שרוב העולם קוריקו ומשום הכי קתני ליה סתמא וסבר בשבת יום הכניסה הוא • הר"ן • ואע"נ דסשתא דמתחיל בשני בשבי וסדר מני בשלישי וכו' • לנקט סיורת ליומא נמלא דאמרינן מקדימין ל"ג ולי"ב וכו' דלא כסיורת דריחא • לעולם מפרש בגמר' דסיומו טעמא דלא הוה תנא כסיורת דריחא סיס צריך לסמוך אחר הסבת י"א • בשבת י"ב • ע"ש י"ג • מתוך כך הוא בא לילג ולטעות לכך נקט סיורת ליומא ודקר סתלם סבא לו לתחוריו אינו מזכירו בפי' סדרי מלינו הוא נסמע ואין כאן עוד טעות :

חל לסיום בע"ש עיירות ומוקפים בו ביום • כתב הר"ב שאין קריאת מגילה בשבת גזירה שמא יטלנה וכו' • דסכל חייבין בקריאת מגילה ואין סכל בקיאין • כלומר אע"פ בגמי וקשיא לי מ"ב למה קורין בספר תורה בשבת כלתמן בפ"ב • וכ"פ הר"ב בסמוך בפרש • ויבא עמלק • אבל בקריאת מגילה ליכ דדשאין לקרות בעל פה כיון דרגילין בו מידי דסוס מעמתות במנחה • לכתמן במסכת ג' פ"ל דתענית • ונראה לי במ"ש בטור א"ח ר"ס קל"ט דהקורא בפרשה צריך לסדר לוקה תחלה פעמים וסלם בינו לבין עצמו וכו' • ואם כן כל הקורין בקיאין הקומיא לחירוץ ב' דהוספות במגילה שלא גזרו כמ"ש בשם המגנה ב' פרק דלסוכה דטעמא דאין אדם מל אא"כ הוא בקי : ובעקפין בו ביום • דכתיב (אסתר ט') בכל שנה ושנה מה כל שנה ושנה • אין מוקפין קודמין לעיירות אף כאן אין מוקפין קודמין לקרות עם הכפרים ביום הכניסה הכי איתא בגמרא ולא ידעתי מי הכריח לסר"ן לתת טעם אחר מפני משום שבו קריאה לרוב העולם • ומ"ש הר"ב דשומלין כו' כל אותה שבת • גמרא • [ובגמרא] משמע דאלעריך לא שמועינן דלא הוצרך נמור דרשא אשו קרייה • והרמב"ם בפ"ק דהלכות מגלה כתב כדי להזהר שהוא דוחה פורים לב"ע • אין עושין בשבת לעשות אותה ימי משתה כתיב את שבעתיהן תלויה בב"ל ולא זה שבעתיהן בידי שמים ואינו מתקנת מרדכי : לסיום בשבת • נמצא הכתבת בתוספתא ה' דפ"ם הסיכם לאין עושין"ם בתחל בשבת הם"ג בע"ם הסכי טעמי גמי סיכי • ולפיכך הכא הוקמת בתמן שמקדמין ע"פ הרגילים • ולא"כ כשיחול פורים בשבת יבא י"ב בע"ם • וכ"פ הגמיל : ועיירות גדולות מקום מן הגמרא

ב ביצד • חל להיות יום י"ד בשני • בפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום • ומוקפות חומה למחר • חל להיות בשלישי או ברביעי כפרים מקדימין ליום הבניסה • ועיירות גדולות קורין בו ביום • ומוקפות חומה למחר • חל להיות בחמישי • כפרים ועיירות גדולות קורין בו ביום • ומוקפות חומה למחר • חל להיות ערב שבת • כפרים מקדימין ליום הבניסה • ועיירות גדולות ומוקפות חומה קורין בו ביום • חל להיות בשבת • כפרים ועיירות גדולות מקדימין וקורין ליום הבניסה • ומוקפות חומה למחר • חל להיות אחר השבת כפרים מקדימין ליום הבניסה • ועיירות גדולות קורין בו ביום • ומוקפות חומה למחר :

ג איזו

גזירה שמא יטלנה בידו ויעברנה ל"מ בר"ם ואם יאחרנה עד אחר בשבת הוא ליום י"ג ואינו קרא ולא יעבור • ואע"פ שבכי הכרכי' קורין הגמלה ב"ל כשחל ט"ו לסיות בשבת מ"מ אין קורין ויבא עמלק אלא בשבת הסוא יום ט"ו ומפטיר פקחתי וסולתן וזורקין בהלכות פורים כל אותה שבת • וסעודת פורים אינה לאחר לעבדי לם ביום י"ל שבו קורין את המגילה ואינה לאחרי לאחרין לאותה לאחר שבת • וכמי מסתע בירושלמי הסעולת פורים אחל לסיות בשבת מאחרין אלא מקדמין ולכ"ע אינו עושים אותה בשבת : חל לסיות י"ל באחד בשבת כפרים מקדימין ליום הכניסה • הס"ל י"א • וס"מ שהקלו חכמים לבני הכפרים לקדמי ליום הכניסה בזמן שישראל שרויין על אדמתן ושלוחי בית דין יוצאים לסודיע מתי קדשו ב"ל החדש ומתי הפסח נקבע • אבל בזמן הזה שהעם מסתכלין בקריאת המגילה ומונים מתנה שלשים יום לפסח אם יקדימו הכפרים הקריאה אי יעבו הפסח לסוף לי' יום של קריאה

ר"ע מברטנורה מגילה פרק א תוספות יום טוב קנב תוספות חדשים

קריאה ומצאו אוכלין חמץ בימים המרווים של פסח • לפיכך אין קורין אותה אלא בזמנה : ג עשרה בטלנין • של בית הכנסת שבטלים ממלאכתן ומזומים מהל לבור כדי להיות מלוין תמיד בשעת התפלה בבית הכנסת : באלו אמרו • בזמנים של מגילה אמרו מקדמין אם חל זמן קריאתה בשבת : אבל זמן עלי הכפרי' והעם שסיו מתפחות לישראל שקבועים לסם ימים בכל שנה לסביא עלים למקלם לעורך המערכה • ומבאין קרבן עלים עמסם שעות נהי"אם חל לסיו בשבת מאחרים ליום מחר: ותשע"בשבת ים שלא תעניות אם חל ל' מסן לסיות בשבת : ומגיגים • אם חל י"ט בשבת ומוקמין שלמי מגיגי למחר שהרי ים לה תשלומין כל ז' : וכן הקבל • אתה העם שהיה שמלך קורא בספר מסנה חורה וכל העם חייבין לבא ולהביא את טפם כלכתי' (דברי' ל"ג) הא"נשים והטפים והגרים אם אפשר ולומיקאותו למחר : ולא מקדימין • לאכתי לא מטא זמן חיוביהו ע"באד לאקדומי פורענותא לא מקדמין : ד' אין בין אחר לאחר שני וכו' • ה"ק אין בין י"ל וט"ו של אחר לאחר לאחר בין י"ל וט"ו של אחר שני • אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים הא לענין הספד ותענית זה אין בין י"ט לבשבת אלא אוכל נפש בלבד • אין בין שבת ליום הכפורים אלא

ג איזו היא עיר גדולה כל שיש בה עשרה בטלנים • פחות מבאן הרי זה כפר • באלו אמרו מקדימין • ולא מאחרין • אבל זמן עצי כהנים • ותשעה באב • חגיגה • והקהל • מאחרין ולא מקדימין • אף על פי שאמרו מקדימין ולא מאחרין • מותרין בהספד ובתענית ומתנות לאביונים • אמר רבי יהודה אימתי מקום שנבנסין בשני ובחמישי • אבל מקום שאין נבנסין לא בשני ולא בחמישי • * אין קורין אותה אלא בזמנה : ד' קראו את המגילה באדר הראשון • ונתעברה השנה • קורין אותה באדר שני • אין בין אדר הראשון • לאדר השני • אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים : ה' אין בין יום טוב לשבת • אא אוכל נפש בלבד • אין בין שבת ליום הכפורים • אלא

פטורי שבת פטור מכל מסורי כר מתלת • ועוד שאם הוא קטן שמות שהוא ים שכר למביאיהם ומביאין אותו ולא בשבת • ורש"י כתב עוד עי' אחר בשם ירושלמי מטוס בימים של עץ עושין למלך • כלתמן בסוף פ"ז דסוטה • ומאחמול לא עבדינן מטוס לדמיקה לה עורה ולא מקדימין • כתב הר"ב לא מטא זמן חיוביהו גמ' יופי הר"ן הקבל קולם זמן חיוביהו לא אפשר מטוס בימה (וזמן הסקבל ביום *אי לחול המועד כלתמן במסי' ח' פ"ז דסוטה וע"ש) ויום שלפניו הוא י"ט (לכמו כן א"א לעשות בימה) וכן זמן עלי הכהנים א"א לסקדי מפני חבירה שהוא מספיק לא"א לו לסכנם בתחומו ע"כ ומגיגי ולאי לא"א לסקדיב הם אין חגי ומ"ם הר"ב וט' בא"ב מטוס לאקדומי כו' בגמי • וטעמא דאצריך לכך מטוס לאכיון דעי"ז בתמוה הוכקעה העיר ומצא דסוס זמן תענית בכל אלו הימים הקולמים לטו באב • ועוד דסא כתבינן במסנה ו' פרק ל' לתענית דבו' באב נכנסו עכו"ם לסיכל וכו' : מותרין ומתנות לאביונים • ר"ל כי מי שנתן באותן הימים ר"ל יום י"א וי"ב ומתנות לאביונים ולא י"ח הרמב"ם • אבל מסלות מנות אינו אלא בזמן הסעודה לחנות מידי המיכל הוא והרי"ף הביא ירושלמי דסעודת פורים לא מקדימין * וכמ"ש הר"ב במסנה לעיל :

ה' אלא קריאת המגילה • כלומר אם עשאה בראשון לא יצא רש"י • וטעמא בגמי דמסמך גאולת פורים לגאולת פסח עליה • וכירושלמי דרים שקלים המסמיעין על הסקלים נמי אינה ביניהו • עיין בפירוש הר"ב דרים שקלים • אבל המסקנת הבבלי המסקינן לחסורי מחסר' וה"ק אין בין י"ל של אחר כו' ולא מיירי בכל החלם לא קשיא דלא תני לה ומ"ם הב"ר ס"ם הרפ"ח בדין הפרשיות דלא המסקנת שבגמי • מלאתי לו בתוספתא סוף בלק הביא שתבר • שתקן זה ע"פ המסקנת :

ובמתנות לאביונים • וס"ם מסלות מנות לייתנו אלא בשני • אע"פ שהמקדימין לקרות פותנין מתנות לאביונים ביום קריאתם ואין שולחים מנות שלמי הסם דלא עבדי הסעודה הר"ן : ה' אין בין י"ט לשבת • עיין במסנה ב' פרק ה' דביצה :

ג באלו אמרו • פי' הר"ב בזמנים של מגילה • ור"ל בי"ל וט"ו • ורש"י כי' אם חל י"ל בשבת יו"ט ב"ב באלו קאי על הימים המו' הזמנים ויסרי"ף פי"ע"פ הירושלמי באלו ר"ל במגילה ותרומת [שקלים] לבאחד באדר משמיעין על הסקלים ולא באחד בניסן וטעמא פירש הר"ן שאין מביאין קרבנות לבור אלא מתרומי' חלבה : זמן עלי הכהנים • פירש הר"ב והעם • וכן בהר"ב ור"ן וכן הוא במסי' ה' פרק בתרא לתענית * וכהר המשנה הבירושלמי הכא ופתם : ותשעה באב • כתב הר"ב וה"ם אלר תעניות • ואלו לנקט תעניות • אבל אלר לומות אמרינן במסכת ראש השנה (פ"ק דף י"ח) דלו מתענין דלו אין מתענין רש"י : חגיגה • כתיסר' בשים לה תשלומין כל ז' ואפילו עלרת הכפי' במשנה ו' פ"ק לחגיגה : והקהל • פי' הר"ב ולכל העם מי' לבניא את טפם וכו' • ובשבת א"א וכ"כ רש"י • ונעמא לאע"נ דנשאל מי פטור כלתמן בפ"ל דשבת משנה ה' הא אמרינן לכל דבר המצוה פטור מן המצוה אבל אם עשאה אינו יכול לבטל מצוה אחרת אבל אם עשאה אינו יכול לבטל מצוה אחרת אבל אם עשאה אינו יכול לבטל מצוה אחרת

וזה זונו בכרת • פי' עקר מומר זונו בכרת • ומיהו אם
התירו בו ונקם ביד אדם פטור כלתן בסוף מכות כל
חייבי כריתות שלקו נפטרו כו' ע"ש •
ו וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש • כתב הר"ב וזוקא במקום
שמבירים כו' לכל הגלה
שמביאים מ"הגלת מאכל הוא"ברים
פ"ל ונלרי כתב והוא הדין הגלה
שמביאה ליד מאכל • ושם אפרש
בס"ל : נדרך • פי' הר"ב שאומר
הרי עלי עולה • הכי תנן ברים
קינים • ופשוט דהוא הדין לשאר
הרים שאינן בלתי מוכח • וז"ל
הרמב"ם בפרק י"ל מהלכות מעשה
הקרבנות עולה או שלמי' או מנחה
ומ"ם הר"ב ונאבדה • במשנה
[לי פ"ק] לקינים • מתו או נגנבו •
בגמרא דהכא גרסינן נמי או אבדו
* ובסדר אמשנה שבירושלמי גרס
הכא מתו או נגנבו :
אלא שנאבדו מיד באחריותן •
הקשו בתוס' והאיכא דנדר אינו בא מן המעשר (כדתנן
בסוף פרק ז' דמנחות) ונדבה בא מן המעשר דגבי מעשר כתיב
(דברי"כ ג') ובהתם שלמים וי"ל דהכא מיירי בקרבנות שהופרשו
כבר • וברפ"ז דב"ק תירצו עוד דמשנה זו שנויה במסכת קינים
גבי עולת העוף ועולה אינן שאין בה אכילת אדם • ונדבה נמי
אין בא מן המעשר כדדרים בספרי בפרשה עשר תעשר :
שהנדרים חייב באחריותן • דכתיב (ויקר"א) ונרלה לו לכפר
עליו אימתי נרלה לו נדרו לכשיתכפר בהן • אבל
מקמי כפרה לא נרלה • ובאיזה קרבן אמרתי לך באותו שעליו
שהטעינו עליו שאמר עלי לכמאן דטעין אכתפיה דמי גמרא :
ונדבות אינו חייב באחריותן • דכתב הר"ב אבל לענין בל
תאחר שוין דכתיב כאשר נדרת וכו' • בפרשת כי
תצור וגו' לא תאחר וגו' בסדר כי תצא :
ז אין זב כו' • עיין בפרק קמא וסוף פרק ב' דזבים :
מוחלט • פירש הר"ב שנמצא הכהן לגמרי תרגום לגמיחות
לחלוטין הרמב"ם : פריעה ופרימה • בגדיו יהיו
פרומים וראשו יהיה פרוע בסוף פרשת חזריע • ובמורע
מוחלט כתיב • וכה"ג שוי במשנה ה' פ"ק דכלים • ומיהו נראה
דהוא הדין לענין ועל שפם יעטה ומתיחין ריש הקרא נקעם
וכן נראה בדברי הרמב"ם פ"י מהלכות טומאת הרעת • אבל
לענין וטמא טמא יקרא • דכתיב בהדיא הקרא שויה הכ"ב
מרבה טמא טמא לכל הטמאים • לא הטמאים בלבד • וז"ה
התוספות פרק קמא דמועד קטן דף ז' דבימי חלוטו לריך פריעה ופרימה וטמא טמא יקרא • לפום ריהטא כתבו כן • וכן לענין
שלוח חוץ למחנה • אף על גב דכתיב בהדיה דהאי קרא כל ימי וגו' • בלי יצב מחוץ למחנה מושבו • ילפינן בגמ' מדכתיב כל ימי
הרכות מוסגר לשלוח • ומומלא לכל טומאתו שיהא כמו כן מטמא בביאה לאהל • דממושבו לטומאה ביאה ילפינן ליה • כמ"ש הר"ב
במשנה ז' פרק י"ג דנגעים ואם כן כל שכן שאר טומאות • דלא נתרבה לביאה שהיא חומרא יתירא • כל שכן לשאר טומאות
ח שפרים

אלא שזרה זרעו בידי אדם • וזה זרעו
בברת : ו אין בין המודר הנאה מחבירו
למודר ממנו מאכל • אלא דריסת הרגל •
וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש • אין
בין נדרים לנדבות • אלא שהנדרים חייב
באחריותן • ונדבות אינו חייב באחריותן :
ז אין בין זב הראוה שתי ראיות • לראוה
שלש • אלא קרבן • אין בין מצורע מוסגר
למצורע מוחלט • אלא פריעה ופרימה •
אין בין טהור מתוך הסגר • לטהור
מתוך החלט • אלא תגלחת וצפרים :
ח אין

כיון שאין בהם לורך אוכל נפש • ואין כן הלכות אלא כעברי בית
דאמרי מתוך שהתרם הוצאה לצורך אכילה אחרים נמי אלא
לצורך אכילה ואיכא נמי מילי אחרינא שאסורי בשבת ומותרים
בי"ע • אע"פ שאינם לורך אוכל נפש כגון מגילין פירות לרך
לרובם בי"ט • אבל לא בשבת : שהם
זהנו בידי אדם • שבת יש בה מתחת
ב"ד : ו אין בין המודר הנאה כו' • אין
מודר הנאה חמור ממודר מאכל
אלא לריסת הרגל שמודר הנאה
אסור לו לימנה בתוך ש"ו ומודר
מאכל מותר : וכלים שאין עושים
בהן אוכל נפש • מותר להשתמש
למודר מאכל • וזוקא במקום
שמבירין בהן • אבל במקום לכל
הנאה שבאים לידי מאכל אף לא
הנאה זו מותר בה שום פרנסה
הנאת מאכל הוא שהרי ראויים
לותם פרוטה לקנות בה מאכל :
נדר האומר הרי עלי עולה ולאחר
זמן הפרישה ונאבדה חייב באחריותה : נדבה האומר הרי זו
עולה ונאבדה אינו חייב באחריותה שהרי לא קבלה עליו • אבל
לענין בל תאחר זה וזה שוין • דכתיב (דברי' כ"ג) כאשר נדרת
לי"י אלהיך נדבה אשר דברת בפיך • הרי נדר ונדבה אמורים
בענין : ז זהו ראוה • בין ביום אחד • בין בשני ימים רלופים •
וכן אלו ראוה בין ביום אחד בין בשלשה ימים רלופים • אם
שתים ביום אחד ואחד למחר : אינו קרבן • שהרי הרואה שתי
ראיות אינו טעון קרבן • אבל לענין לעשות מלאכה ומותר אב
הטומאה ואפילו לא נגע בהן • וספירת שבעה נקיים קולם שיעבול • זה הוא שיש : אין
בין מצורע מוסגר שטעון הסגר דכתיב (ויקרא י"ג) והסגירו
הכהן שבעת ימים : למצורע מוחלט • שטעון הסגר הכהן לגמרי :
אינה פריעה ופרימה • הא לענין אלו • וטומאה : זה וזה שוין :
אין בין טהור מתוך הסגר לעסור • מתוך החלט אינה תגלחת
וצפרים • לגבי תגלחת וצפרים כתיב שם י"ל) והנה נרפא נגע
הצרעת מן הצרוע • יצא מוסגר שצרעתו תלויה בימים • אבל
נרפא לריך להיות מוסגר ז' ימים • אבל לענין טהרה בעקום •
זה וזה שוין • הנטהר מתוך הסגר נמי כתיב (שם י"ג) וכבס
בגדיו וטהר • ואע"ג דאיכא נמי קרבנות אשם ולוג שמן • מיהו
הכא בשום עסרקו ורפואתו הוא דקתני • ולא לגירי בקרבנות •
שהן בעמיו : נבחבן

ח ולחתבין בכל לשון • בכתב של כל אומה ובלשון של כל אומה :
אין נכתבין אלא יוונית ויוטעמת לשרו ספרים ביונית יחד משאר
לשונות ולאמר קרא (בראשית ט') יפת אלהים ליפת ויושבן
באהלי שם יפיפה הוא של יפת • כלומר הלשון הזה שיפה שבכל בני יפת
ושכון באהלי שם ואין לך לשון יפה
בכל בני יפת כלשון יוני • והלכה
כרשב"ג • מיהו בזמן הזה כבר אבד
אותו לשון יוני ונשתכח • לפיכך אין
נותבין ספרים בזמן הזה • אלא
בכתב הקדש ובלשון הקדש : ט
למרובה בבגדים • בכסיס שמשמו
בבית שני • ואף בבית ראשון • מן
אותו היוצאה בימיו • ולא היה בהנים
גדולים אלא בלבושיה הבגדי' בלבד:
פר הבא על כל המצות • בהן מוסיף
שהורה היתר בדבר שהותרו כרת
ועשה כהוראתן מביא פר בלתיב
(ויקרא ד') ואם הכהן המשיח :
בהן המשמש • כהן גדול שמירש בו
עבודתו מאחר התחיל ועבר פסולו
ואחר לעבודתו : והעבירו הבא
אחתיו • הראשון קרוי משמש והשני
עבר: אלא פר יום הכפורים שא"א
להביא שתים וכן עשירית האיפה
מביאין בהן גדול שבכל יום שא"א
להביא שתים • הא לכל שאר הבריים
זה וזה שוין • א: הא להקטיר או
לעבוד בהם עבודה • משמש בשמונה
בגדים ושמיהם מלוין על הבמה •
ומזהרים על הבלמה • ומ: ריבין
אונגין : י אין בין במה גדולה ובמעה שיתר הבמות מיירי • במה
גדולה היא במה לבור שהיתה בנוב וגבעון • לבמה קטנה של כל
יחיד ויחיד בכל אחד היה עושה במה לעצמו : אלא פסחים • וכל
שהוא כעין פסחים הביאו החובות שקבוע להם זמן בפסח •
כגון המיחים והוספים אבל חובות שאין קבוע להם זמן כגון פר
העלם דבר של לבור ושעירי ע"ז אף בבמה גדולה אין הבדין :
יא בכל הרואה • בכל מקום שיכול לראות משם את שילה : יש
אחרים היתר • בשהרבה שילה בותרו הבמות :

פרק ב ד,קון א את המגילה למפרע לא יצא • לכתיב
(אסתר ט') וימים אלה נזכרים
ונעשים מה עשיתה הימים אי"ל למפרע דא"ל שיבא ט"ו קודם
י"ל • אף זכירה אסיא קריאתה מגילה למפרע לא : קראה על
פה לא יצא • כתיב הכא נזכרים וכתיב התם (שמות י"ז) כתוב
זאת זכרון בספר : קראה תרגום בכל לבון לא יצא • ס"ק עברי
שקראה תרגום ואינו מבין בלשון הרגומי אי בכל שאר לשון שאינו
מבין לא יצא : אבל

ח ספרים חורים וכתובים • רש"י • ועיין ר"פ לקמן :
אלא שהספרים כו' • הא להופרן בגדולן ולעטמת את הילים וה
וזה הוים גמי • * ועיין במסי' ס' פ"ל דמסכת ילים :
אינן נכתבות אלא אשורית • פ רש"י לשון הקדש ולעטמת בגמ'
לבתפילין ומזוזות כתיב (דברים ו') :
ח אין בין ספרים לתפילין ומזוזות • אלא
שהספרים נכתבין בכל לשון • ותפילין
ומזוזות אינן נכתבות אלא אשורית • רבי
שמעון בן גמליאל אומר • אף בספרים לא
התירו שיכתבו אא יונית : ט אין בין כהן
משוח בשמן המשחה • למרובה בגדים •
אלא פר הבא על כל המצות • אין בין כהן
משמש לכהן שעבר • א פר יום הכפורים •
ועשירית האיפה : י אין בין במה גדולה
לבמה קטנה אלא פסחים • זה הכלל כל
שהוא נידר ונידב קרב בבמה • וכל שאינו
לא נידר ולא נידב • אינו קרב בבמה : יא
אין בין שילה לירושלים • אלא שבשילה
א בלים קדשים קלים • ומעשר שני • בכל
הרואה • בירושלים לפנים מן החומה וכאן
וכאן קדשי קדשים נאכלים לפנים מן
הקלעים • קדושת שילה יש אחריה היתר •
וקדושת ירושלים אין אחריה היתר :

פרק ב הקורא את המגילה למפרע
לא יצא • קראה תרגום • בכל לשון • לא יצא •
אבל

לא כעין פסח לא קרב • ומשום למפסחים ילף לבני מקע
פסחים עפי מלוקי • כמ"ש התוספות בסוף זבחים שם והתם
שנינו במשנה הרבה דברים שיש בין במת יחיד לבמת לבור •
והכא לא מיירי אלא בקרבנות עלמן אינם הם שאינן קרבין
אלא בבמת לבור ולתמן רבי יהודה אומר אין מנחה בבמה הינו
בבמה גדולה כמ"ש שם בס"ל : בל שהוא מיוד ומיוד קרב
בבמה • קטנה • רש"י : יא בכל הרואה • עיין במשנה ו' פרק
בתרא דזבחים :

פרק ב קראה על פה לא יצא • כתב הר"ב כתיב
הכא מזכרים כו' • בגמרא ממאי
דהאי זכירה בקריאה למאי עיון בעלמא • לא ס"ל דכתיב זכור
יכול בלב כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמור הא
מה אני מקיים זכור בפה :

תרגום בכל לשון • פירש הר"ב אם בכל לשון • וזו ואל"ל זו
קתני • רש"י בגמרא • ועיין לקמן :

הר"ב ד"ה פר הכא כו' כלומר"ואם תלמה היוצים עכ"ל • ואע"ג דגם בפר של לבור הכתיב והכי"הכהן המשיח כתבו תו' דכתי"כ יורכ"ן דאתי"כהן הייוע יכול להכיאו וכל זכן אהוכה בבגד ס :

תוספות חדשים

משנה א' ב'

וכ"פ כס"מ פ"ט מ"ו תר"ן מ"ב ס"ק ל"ב ותרב"א ופיס לחום כ"ח כתב וגריך ליתר לה ר"ל בתשנה ר' עד שיקבל בתוכה אשורית היינו בשה"ל אשורית. ולכ"מ התי"ט ד"ה מד מ' :

אבל קורין אותה ללועזות בלעז. כתב סר"ב ובלבד שתהא כתובה באותו לשון. סר"ן מוקים למתניתין. אפילו לרשב"ג למשנ"ת ק"ק לסלקה כמותו ויסיב טעמא לכיון דעקר מלות מגילה. מטוס פרסומי ניסא. עיקר פרסום הנס תלוי ביושבה. וכל שאינו יודע אינה מיפטית עיקר פרסומיה בנפטיה אע"פ שאין הספרים נכתבין בו עכ"ל. וי"ל שכן גם דעת הרמב"ם שהרי בפ"ב מהל' מגילה כתב לוחות הכתובות אע"ג דבפ"ח מהלכות תפילין פסק הרשב"ג ניחלה ס"מ הה"ל ולא הרשב"ג מודה במגילה. ועיין במשנ' הלקמן:

אבל קורין אותה ללועזות בלעז. והלועז ששמע אשורית יצא: ב קראה סירוגין ומתנמנם יצא. חיה כותבה. דורשה. ומגיהה. אם ביון לבו יצא. ואם לאו לא יצא. היתה כתובה. בסם. ובסיקרא. ובקומוס. ובקנקנתום. על הנייר. ועל הדפתרא. לא יצא. עד שתהא כתובה אשורית. על

אבל קורין אותה ללועזות בלעז. כתוכה בלשון לטין. הר"ן מוקים למתניתין. אפילו לרשב"ג למשנ"ת ק"ק לסלקה כמותו ויסיב טעמא לכיון דעקר מלות מגילה. מטוס פרסומי ניסא. עיקר פרסום הנס תלוי ביושבה. וכל שאינו יודע אינה מיפטית עיקר פרסומיה בנפטיה אע"פ שאין הספרים נכתבין בו עכ"ל. וי"ל שכן גם דעת הרמב"ם שהרי בפ"ב מהל' מגילה כתב לוחות הכתובות אע"ג דבפ"ח מהלכות תפילין פסק הרשב"ג ניחלה ס"מ הה"ל ולא הרשב"ג מודה במגילה. ועיין במשנ' הלקמן:

ללועזות. כל שאינו לשון הקדש. וקרא לעז רש"י. וכן כתיב בסלל מעם לועז. ועל מלרים נאמר עיין פרל"ק: והלועז ששמע אשורית יצא. כתב הר"ב ויונים היא כאשורית כו'. וכ"כ הרמב"ם בפ"ב מהלכות מגילה. אינה שכתב אבל וכו'. הסמך בזה על מ"ם בפ"א מהלכות תפילה. כמ"ש ב"י סי' תר"ן. ונעמיהה המתניתין עצמה דהכא שבדים כרשב"ג. ואע"פ שהם. וכמ"ש הר"ן לתנא דמתני' דסכא אינה מעניל בפסים בעלונתא דרבנן ורשב"ג. אינה אמה נאמרונים שאין כל הלשונות כשרים בתנ"ל. לשאינו בקי בהן. ובקי בהן כלם כשרים. ומה"ם קאמר קראה תרגום בכל לשון אינה לרבנן. כר מלשון אשורית. ולרשב"ג בר מאשורית ויונית. אבל קורין אותה ללועזות בכל לעז שבעולם שסה מכירין בו ולשונו ששמע אשורית יצא לכולי עלמא דרשב"ג בר מאשורית ויונית עכ"ל. ומ"ש הר"ן לתשום לאמר ר' יוחנן הלכה כשתם. אינה קשיא הלכה אהלכתא דאמוראי נמנו אליבה דר' יוחנן. ס"ק אבל משום מקלוקת ואח"כ שתם קשיא. זוה אליבא הכולי עלמא. כדאמוכח בפרק החולין בגמרא דף מ"ו. ותירץ הכלחיבא:

יצא מיהו דווקא מגיה (כדלקמן ריש משנה ג') ועמי מאחרן. ועוד דאתן מי יהעינן מחשתרגים בני הרמכים עד היא אינה מלות קריאה ופרסומי ניסא. הכא נמי כו' גמרא:

ב ומתנמנם. מפורש במשנה ח' פרק בתרא לפסחים: דורשה ומגיהה. או לרשה או מגיהה: אם כיון לבו. פירש הר"ב אינה. כמו שפסקרים פ"ב הברכות וע"ש: בסם. פי' הר"ב שקורין לו סמא בגמרא. ופירש"י אורב מעכ"ל וכ"כ הר"ב משנה ל' פרק י"ב דשבת: קומוס. פירש הר"ב מין שרף כו'. ועיין עוד פי"ב דשבת: עד שתהא כתובה אשורית. בברייתא בפ"ק דגוף דף ח'. עד שיכתבנה אשורית. ולקח מוקשמתא מוקמינן במגילה. ומכל מקום כלשונות פרש הם. ומה פירש רש"י עד שיכתבנה אשורית. כתב אשנו עד כאן. ואף על גב דלפוס מסרגא לשתם. אפשר לפרש ברייתא שהם בלשון אשורית. מ"מ אי אתא ס"ל הרש"י לכתוב כן במסקנא הסיא. ועוד אי לא לקיבשנא דמלאת פירוש ברייתא הכי הוא. מי הסריה הרש"י לפרש כלל. הלכך נראה לפרש לכתב. ומלישנא דעד שתהא כתובה. משמע לתפילה כדשבל מעכב. ונראה לומר דעפ' קפלינן אכתב מלשון. ולעולם נראה שיהא הכתב אשורית. אף על פי שהלשון מתרגם או לשון אחרת. וכן הוא לתיתון אחד לשתם. ואפשר דלא קפלינן עפי אכתב מלשון. והכא הכי נקט אשורית. ואפשר דמשתמא בלשון אשורית היא בחובה. לפי שהו ילמין אף הלועזים. לפכי נקט אשורית. וס"ם בלשון אחרת. הנראה שיהא באותו כתב עלמו. ובכי מיהת מעכב אפילו בדיעבד כדמשמע ליהנא דעד שיכתבנה. וטעמא הסבירא ליה הכתבים וכלשונם שיהא כתב אשורית. ולשון עלמית. כך נראה בעיני. אבל הב"י כתב בשם תר"ן שיש מוקדקים בדברי הרמב"ם שתהא כתובה בכתב אותו הלשון. ושוא לחה הכרחים שאין קפ לא אלא בלשון. ושאין מדברי הרמב"ם ראיה ע"ש. ולדבריו נראה לפרש מהנתינו ג"כ בלשון אשורית. ולפיכך נקטיה הכא. אע"ג דלכבר שנאמר לעיל דלעזא ששמע אשורית יצא. ואין לומר הה"ל דאתנה דמתניתין דרשב"ג היא. ולא אתיא אלא אשורית. מ"ג יומא דלכותיה ופליג אלעיל לקורין ללועזית בלע"ז. ודלא במ"ש לעיל בשם הר"ן. דאי אתיא הכי הה"ל לפסוק באמשנה ח' דפ"ק דרשב"ג. וכמתניתין לעיל ברים הפרק. כיון דרשב"ג חולק עליה אלא הס"ק דמתני' דהרמב"ם אליבה דב"ש על שיכתבנה אשורית. דבית ב"ש יוצאין אפילו בלועזית וכלעיל. ומיהו קשיא ליהנא דעמבא דהכא. דמשמע דאינו יוצא על שיכתבנה אשורית. ולעיל הכי אלועזית קיירן בלעז. ויש לומר דמשום הפר ודיו נקט הכי. ושא בדאתא. אבל לפירש"י אין צריך לבל זה דמבר. דאמר דכתב אה"ל

אמקפיד

תוספות חדשים

משנה ג'

בש"ע סיון תרכ"ח ס"ה: והלבו"ר דגריך לקרותה כולה. כ"ע פ' תר"ן ס"ג:

על הספר. על הקלף: ג בן עיר. שנמנו ב"ל: שלך לכרך. שנמנו בע"ן: אם עתיד לחזור למקומו. אם הוא בן כרך שלך לעיר ועתיד לצאת מן העיר בלילי"ל קולס עמוד הסתר. אף על פי שהוא בלילה בעיר. הואיל ובינו לא יסיח בעיר. אין זה אפילו פרוז ליומו. הלכך קורא במקומו בע"ן. אבל אם אינו עתיד לצאת מסס הלילה. להסתת הוי פרוז לאותו היום. אע"פ שעתיד לחזור למחר או ליום אחר. נקרא פרוז וקורא עמהם. וה"ם לבוגיר שהלך לכרך. אם עתיד לחזור בלילי ע"ן. לא הוי מוקף ליומו. וקורא ביום ל"ל. ואע"פ שהוא בכרך. אבל אם אין עתיד לחזור בלילי ע"ן אינו קורא ב"ל. אלא ממתינין וקורא עמהם לפרסי לה למחרי בגמרא: ר"מ אומר כולה. והלכה כר"מ: ד הכל כשרין לקרות את המגילה: בן עיר שהלך לכרך. ובן כרך שהלך לעיר. אם עתיד לחזור למקומו. קורא במקומו. ואם לאו קורא עמהן. ומהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו רבי מאיר אומר כולה. רבי יהודה אומר מאיש יהודי. רבי יוסי אומר מאחר הדברים האלה: ד הכל כשרין לקרות את המגילה. חוץ מחרש שוטה וקטן. רבי

על הספר. על הקלף: ג בן עיר. שנמנו ב"ל: שלך לכרך. שנמנו בע"ן: אם עתיד לחזור למקומו. אם הוא בן כרך שלך לעיר ועתיד לצאת מן העיר בלילי"ל קולס עמוד הסתר. אף על פי שהוא בלילה בעיר. הואיל ובינו לא יסיח בעיר. אין זה אפילו פרוז ליומו. הלכך קורא במקומו בע"ן. אבל אם אינו עתיד לצאת מסס הלילה. להסתת הוי פרוז לאותו היום. אע"פ שעתיד לחזור למחר או ליום אחר. נקרא פרוז וקורא עמהם. וה"ם לבוגיר שהלך לכרך. אם עתיד לחזור בלילי ע"ן. לא הוי מוקף ליומו. וקורא ביום ל"ל. ואע"פ שהוא בכרך. אבל אם אין עתיד לחזור בלילי ע"ן אינו קורא ב"ל. אלא ממתינין וקורא עמהם לפרסי לה למחרי בגמרא: ר"מ אומר כולה. והלכה כר"מ: ד הכל כשרין לקרות את המגילה. חוץ מחרש שוטה וקטן. ובן. ונובלין אותן בסרף הלילן ובמעבר לבם. ולותתין אותו הרבה. ולכן אותו על שיעשה רקיקין. ומלטיעין אותן. ובשעת כתיבה שורבו במי עפלס. וכיולא בו. וכתב בו. הרמב"ם פ"א מהלכות תפילין. וכתב ב"י טע"ח סי' ל"ב בשם הסגנות. שסעקר שבכל דבר שיעשה אדם לדו בדפר שיתקיים. ויהא ניכר על הקלף. לו הוא וכותבין בו סדרים תפילין ומזוזות. ע"כ. ולפיכך הרמב"ם והרא"ש דעתם אע"פ שבקנקנתום פסולה. במי עפלס וקנקנתום הרי. ואפי' לכתחלה ע"כ. ולא המ"ל לכל. לזו לתנן במשנה ל' פ"ב דסופה:

ג אם עתיד לחזור למקומו. לשון הר"ב אם הוא בן כרך שלך לעיר כו' בלילי"ל קולס עמוד הסתר המכיון שעלה עמוד הסתר בלילה. כמו שכתב הר"ב במשנה לקמן. ומה שכתב אע"פ שהוא בלילה בעיר. כלומר אפי' הכי אינו קורא עמהן בלילה. שחייב לקרות פרוז. מוקף בן יומו קרוי מוקף. וזה שכתב הר"ב וה"ה לבן עיר שלך לכרך וכו'. וזה שהקשה הר"ב לפי בן כרך וכו'. כתב הר"ן לסיומו מסוס דבקרא פרוז בן יומו פתיב. ומינס גמרינן למוקף * ע"כ. ומיהו מתני' דלקמנה בן עיר שלך לכרך אינה למימר אורחא דמילתא נקט. שלהכי עיירות גלסת יותר לכרכים. יותר מבני כרכים לעיירות. כ"ומ"ש הר"ב אם עתיד לחזור בלילה ע"ן. אינה יכא שם ביום ע"ן. רש"י ומ"ש אבל אם אין עתיד לחזור בלילי ע"ן לי הר"ן ונקט מקרים ע"כ. ומ"ש הר"ב לפעמים בלילי. וכן הוא בר"ן. ובפי' רש"י נקט לכולהו לילי. אינה קשיא כמו שכתבתי במשנה ג' פ"מ דמסכת תרומות:

במקומו. כחובת מקומו. רש"י: רבי מאיר אומר כולה רבי יהודה אומר מאיש יהודי כו' גמ'. אמר ר' יוחנן נחלק מקרא אחד לרשו והכחוב אחתר המלכה ומרדכי הי סולי אתן כל תוקף. מ"ל כולה. תקפו של אחשורוש. מ"ל מאיש יהודי. תקפו של מרדכי. ומ"ל מאחר הדברים האלה. תקפו של המן. * ומ"ש הר"ב הלכה כר"מ. גמ': ד הכל. כשרין לקרות את המגילה. פי' הר"ב לאחוי כשים. אלף הן הוא כאותו הגם. גמ ר"ש מסכת ערכין: חוץ מחרש. כתב הר"ב מתני' ר"י סיא וכו'. כלומר ר"י למסכת ג' פ"ב דברכות. ואין הלכה כמותו. ולעיל ב המשנה ב' פ"ק לתרומות. מפי' מוקים לה גמ' דברכות ולכבא. וכן מוקים למתניתין דהכא דר"י. ולא פסלינהכא לחרש אלא לכתחלה. אבל הכי לא הלכה הר"ב לפי מתני' דהכא כאותה אוקמתא. ומשום לריכין למלחק. בפירושם כדלקמן ג' גמ'. דהא הסתם לחרש לוקה לכתחלה הא דיעבד מוליא לא הוי לנמא לשיטה וקטלאפי' דיעבד לא. אלא הא בדאיתא והא בדאיתא. ושוה המלתנבסיפא ור"ל מכשיר [בקטן] קא מחסרינן למתני' וס"ק בל"א לקטן שלא הגיע לחינוך אבל בקטן שהגיע לחינוך אפי' לכתחלה. הר"ר מכשיר בקטן לכך מסתבר ליה לרב"ב טפי לפי כאוקמתא. דמתניתין"ר"ר סיא. אע"ג דלא אחיא כשלכתא. ומיהו המשנה בעצותה. וכולהו בחלא מחתא נמסו. ועוד איכא למימר דהמ"ל הר"ל הר"ב לאותה אוקמתא. הכא הלכה כר"י. כי הכי דלא תקשה רבי אלרבי לשתם שתם כרבי יהודה והכא הר"ר. ועשמא המגילה שאני. דבעינבה פרסומי ניסא. וכל שלא השמיע לאזני ליכא פרסומי ניסא. כמ"ש הר"ב אם הר"ר סי' תרפ"ו. שבן

גר לה שהוא לעת הריף. והרא"ש. אבל כתב הע"מ הכבר לחוק.

תוספות חדשים

הר"ב ר"ה ר"י טו' ולין הלכה כר"י וכ"כ בש"ע סי' תרפ"ט ס"ד:

כיון למחוק בגמרא משמע ליה דמגילה וקלם שויס סם • מטן לגמ לחלק בגיסס: **רבי** יהודה מכשיר בקטן • פי' סתמי שסגיע לחיוב • לפי לאן סכי מ"ע דרבי יהודה סא תמן ספ"ג דר"ה כל שאינו מחוייב בלבד • אינו מוציא את הרבים ילי מובתן • אלא בהגיע לחיוב • ואם"ס פוסל ת"ק ואע"ג דמיובא דמגילה בגדול אינם אלא תדרבנן • משום הכין לקטן אינו חיי לפי' בשאר מלות אלא דרבנן • הוי קטן תרתי ולא אתי ומפיק חד דרבנן • ועיין מגנס ו' פ"ד: **אין קורין** את המגילה וכו' • כתב הר"ב שחיי אדם לקרות סמגילה כו' שלמען ימרך כבוד (ביום) ולא יהום (בלילה) ושתי קרא במזמור לחוד לרוממך ה' כי דליתני • דרשון בפסוקא במרלכי ואסתר: וסמן ואחשורוש • וקריאת המגילה שבח הוא שמפרסמים את הנס • וסכל מקלסים לסקב"ה • פ"ק דף ד': **ולא** מלין • כתב הר"ב לכתיב וביום ההוא ימול וגו' • ודתנו הוא' דלרבא פשוטא נקט ומליך על ובן שמונת ימים למילה נפקא • ולא לילות • אבל וביום לריך לאדרם ואפי' בשבת וכמ"ש הר"ב בספ"ג דגדרים:

ולא טובלין ולא מזון • כתב הר"ב הוקשה עבילה לאחאה • לבסיפ' לוסום • כתי' ורחץ במים הם"ם לזב וזבה • רש"י וכתב הר"ב ולזוק כשטובל בשביעי כו' אבל מטעבר יום ז' מוחר לטבול בלילה • וכפירש"י והרמב"ם • וסיומו לתמן בסוף פרק אבל עלמו טובל בלילה • ופי' שם הר"ב והרמב"ם • לסיומו כשאם הוא אחאה ולא הוא בו • דבאלי לטבול בלילה • ולשון אחר כדבריהם • אבל הטובל בשביעי כאמתו • מוחתלה • ואח"כ טובל • ואין מזון אלא ביום כלתנוסתם ונמצא שלא יטבול ג"כ אלא ביום הקודם לאחאה אינו יכול לטבול כשאחאה ביום הו' • וקשה אלישנא לאתיתין לתמן עבילה קודם לאחאה • ולא הכא איירינן כשעבילה אחר הסחאה לוקא • והרמב"ם בפ"ז מהלכות פרה • כתב אין מזון ואין טובלין אלא ביום • ובהגהות כתב • במקום מפי' על עבילת הלוזב במים • ומכל הכסף מעכם הרמב"ם נמי בהכי מיירי • ולא הוצרך לפי' • כיון לסתם אינו עושה אלא בחילוי וקיומם והחאה • ולא תקני לך שהקלים אין מזון ואין טובלין • ליתא דמתניתין נקט ע"כ • ואומר אני לפמ' ריסטא כתב כן • ולא עיין במגנס • ועוד לאם כן תקשה למתניתין • לשא ולאי דעבילת אחוב קלים לאחאה • לכן אפשר לי לומר • דאע"ג דעשיק הסם במילוי וקיומם אפשר לאגב נקט נמי לעבילת אלם • ומשום הכי אבכה לגירשא דמתניתין • ומ"ם הכסף מגנס הבפרק י"ח כתב עבילת הלוזב במים • ואחאה ממנו כו' • אחר שתכן כו' • לא זהו הענתן מגמתינו • אלא הסיא לסוף פרק • וכמ"ם בפי' המגנס שם • ומיהו אם על גב דרמב"ם אפכה • ניחא טפי לפי' בגירשא כאות שיא • וכמ"ם הסוסיפות דעבילה הסכא בתמיתין לא איירי אלא בעבילת אחוב ואתקום לאחאה לכתיב ובעל הוסה • וכמו שנזכר בפי' הר"ב לסוף פרק • ול"ק אמאי לא תני נמי לעבילת אלם בשביעי אינם אלא ביום • משום הכשיא כתיב הוסה • והכל ורחץ • וכיון שאין אחאה אלא ביום • ממילא אין העבילה אלא ביום: **וכן** שומרת יום כנגד יום • לפי' רש"י והר"ב דבעבילת אלם איירי הא לתמן ואין טובלין • אפילו שני אלטריך לאתוי שומרת יום כנגד יום • דס"א לעבד מקלת לילה שימור והטבול • קמ"ל • כיון דבעיא ספירה • ספירה ביומא הוא • לכתיב (ויקרא ט"ו) וספרה לה שבעת ימים • ולפי' התוספות נמי אלא איירינן על הסתא בעבילה • אחיר שומרת יום טפי מאחר חייבי טבילות • מאלי מעמא: **עד** שתכן המתם • מפורש במגנס ב' פ"ד דברכות • ועמוד הסחר במגנס מ':

ח לקריאת המגילה • לאמר קרא וסמים הלאם מהרים ונעשים • ולקריאת הסלל לכתיב ביום (תהלים קי"ח) זה היום עשה ה' • ולחקיעת שופר לכתיב (במדבר כ"ט) יום תרועה יהיה לכם • ולמגילה לגב לכתיב (ויקרא כ"ג) ולקחתם לכם ביום הראשון • ולחלת המוספין כמוספין שויומו רבנן • ולמוספין לכתיב (שם) הבר יום ביומו (וכ"ע לחיוקה ליס מביום לומתו כל לקבן) * וכן הוא אלמכא נמי בירושלמי • ולוילוי הפרים • ליליף כפרה בפרים מיום כפורים הא לכתיב (שם י"ו) וכפר בעדו ובעד ביתו • בכפרת הפרים הכתוב מדבר • כמו שכתבתי במגנס מ' פ"ג ליומא וכפרים ביומא הוא • לכתיב (שם) ביום הזה יכפר עליכם:

ולוילוי

ר"י מכשיר בקטן • ולא מלין • ולא טובלין • ולא מזון • ובן שומרת יו' בנגד יום • לא תטבול עד שתגיע החמה • ומולן שעשו משעלה עמוד השחר • בשר: **ה** כל היום בשר לקריאת המגילה • ולקריאת ההלל • ולתקיעת שופר • ולנטילת לולב • ולתפלת המוספין • ולמוספין • ולוידוי הפרים • ולוידוי

יום מחרתו ושובלת באותו יום עלמו • מסתגן סחגה: מסעלה עמוד הסחר כפר • המסעלה עמוד הסחר לקרי יום • לכתיב בספר עזרא (נחמי' ח') ואנחנו עושים בחג לבב מעלות הסחר • ועל לאת הסובבים • וכתיב בחרים ושיב לנו הלילה לאמר • וסוי לעלאכם • ולא אמרו על הנסחים אלא כדי לאת מסבן לילה • לפי שאין הכל בקיאין בהשעלה עמוד הסחר: **ה** ולוילוי הפרים • פר כבן מסיח • ופר הסלה הבר על לבור • המתולים עליהם אלאם הסביאום עלין: ולוילוי

ולוילוי המעשר • לבתיב (דברים כ"ו) ואמרת לפני ה' אלהיך בערתי הקדש • וגו' • ומנין ליה דיום הוא ה' אלהיך מלוך • ועיין מה שכתבתי במגנס ו' פרק ה' דמעשר שני: לסמיכה לשחיטה • לכתי' ומלך ושחט וכתי' (ויקרא י"ט) ביום זבחכם • ומביאם לאחו לא נפקא • לשחיטה בפרה בזר • ונמלא שאינה עבודה והמם להקריב כתי' • תוספות: לתנופה • לכתי' (שם כ"ג) וביום הניפכו את העומר יולבשם • לתחלה לתופה לכתי' והניף והקריב • ובתרוייהו מי מ"ל הכן המקמולה ואילך מלות כהנה • תוספות: ולקמולה וכו' ועל ולהזיה לכתי' (שם ו') ביום לוחו ועיין מ"ם במגנס ח' פ"ק דקדושין [ל"ה] הקבלות בשם התוספות: ולהשקיות סוטה • אחיל תורה תורה כתי' הכל (במדבר ה') ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת וכתי' שם (דברים י"ז) על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט • מה משפט ביום (כלהמברפ"ד לסנהדרין) אף כאן ביום: ולעריפת העגלה • כפר כתבתי בזה ברים פ"ק דברכות בש"ל • ובפי' הרמב"ם תלבים ולימורים • כ"ל ואברים • לתמורים הוא תלבים: **זה** הכלל דבר שמלוחו ביום • כתב הר"ב לאתוי הילור שחי בזיכי לבונה וכו' גמרא ור"י המגנס ז' פי"א דמנחות • וה"ה לסלוב הלחם וכלחנן שם • אלא נמי נקט ביזכי לבונה • שהיא נקטרת על המזבח ומחיר את הלחם: **שמצותו** ביום • פי' ביום שם • אבל חמידין ופסחים כבר פי' בהן הכתוב שעה מיוחדת • הר"ן: **דבר** שמלוחו בלילה ומני' • כתב הר"ב לאתוי אמילת פסחים וכו' • עיין מ"ם בזה במגנס ט' פרק בתרא דפסחים • בש"ל:

פרק ג בני העיר שמכרו רחובה כו' • כ"ל דאיילי לתני קריאת המגילה • ראם פיבנו הקהל לבדר עמסה קריאת ספר תורה • אם הוא מתקנת נביאים כמ"ש הר"פ לקמן בש"ל • ולפי שקריאתם בלבור והבית הכנסת ראם לבדר תחלה

פרק ג בני העיר שמכרו רחובה כו' • כ"ל דאיילי לתני קריאת המגילה • ראם פיבנו הקהל לבדר עמסה קריאת ספר תורה • אם הוא מתקנת נביאים כמ"ש הר"פ לקמן בש"ל • ולפי שקריאתם בלבור והבית הכנסת ראם לבדר תחלה

תוספות יום טוב

מגילה פרק ב

ר"ע מברטנורה

תוספות יום טוב

קנח

מגילה פרק ב

ר"ע מברטנורה

קדושת ב״ה וליעיס וסמחיל ברחוב שגם בה מתפללין • ומלמטה למעלה קחשיב • למעלין בקדש וכו׳ • ובסדר המשנה בגמ׳ מוקדם פרק בתרא לפרקין אבל בספר תרי״ף מסודרין כמו שהם לפנינו * וכן הוא בסדר המשנה לירושלמי :

תוספות חדשים

משנה א׳

ובי״ם בס״ע סי׳ קנ״ג ס״ב

והנה הגירסא בתוספתא אין שם לא יוכרין לא מן הדברי ר׳ יהודא • ובגי״ע הגי״ר מפרש דברי ר׳ יוסף ר״ל ר׳ יוסף בר״ר יהודא • ובגי״ע כ״ה שמוכרין לא בד׳ ולא בלוקח

ובמ משנה ב׳

חכ״ל יוכרין כו׳ בס״ע **שי׳** הגי׳ סעי׳ **אם** יוכרו ז׳ **שאני** הגיר כו׳ **הלל** אבי (בס) :

משנה ג׳

קדושתן אף בשוחטין • בס״ע סי׳ קנ״ה :

בדמיו • אף ע״פ לרחובם לשון נקיבה • רחוב לי׳ זכר • ואפשר לס״ה לרחובה • קרינן במפיק * אבל בסדר המשנה בירושלמי הגירסא בדמיה :

בית הכנסת לוקחין תיבה • כתב הר״ב לוקח לכפרי • אבל ב״ם לכרכים • כיון דמעלמא אתו לה פי׳ שרבים באים להתפלל שם אע״פ שאין מתפין כלום בבגדו • מ״מ כיון דעל דעת אוהן רבים נעשה תמורה קדושתו ואין יכולין למכרה • כך פסקתה הפוסקים :

תיבה • מקום שמניחין בו ס״ת • שלהו קורין ארון • והוא קדוש יותר מבית הכ״ל • הר״ן :

מטפחות • מטפחות ס״ת לקלוסין טפי הר״ן :

ספרים • פי׳ הר״ב נביאים וכתובים • וכ״כ הר״ן וכתב דמשמע לנביאים וכתובים מי הללו גנזו • והא דמקלים בפסוקי זכרונות מי כתובים לנביאים משום סדרא דגברי כו׳ ולאו מעליותא כלל לזה על זה עד כאן יוכבר כתבתי בזה במשנה ו׳ פ״ל דר״ה : **אבל** אם מכרו תורה לא יקחו ספרים • ומעלין בקדש וכו׳ • ובסדר המשנה בגמ׳ מוקדם פרק בתרא לפרקין אבל בספר תרי״ף מסודרין כמו שהם לפנינו * וכן הוא בסדר המשנה לירושלמי :

בית הכנסת לוקחין תיבה • תיבה לוקחים מטפחות • מטפחות לוקחים ספרים • ספרים לוקחים תורה • אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרים • ספרים לא יקחו מטפחות • מטפחות לא יקחו תיבה • תיבה לא יקחו בית הכנסת • בית הכנסת לא יקחו את הרחוב • וכן במותריהן • אין מוכרין את של רבים ליחיד • מפני שמורידין אורן מקדושתו • דברי ר׳ * יהודה • אמרו לו א״כ אף לא מעיר גדולה לעיר קטנה :

ב אין מוכרין בית הכנסת אלא על תנאי • שאם ירצו יחזירוהו • דברי ר״מ וחכמים אומרים מוכרים אורן ממכר עולם • חין מארבעה דברים • למרחץ • ולבורסקי • ולטבילה • ולבית הטמים • ר׳ יהודה אומר מוכרין אותו לשם חצר • והלוקח מה שירצה יעשה : **ג** ועוד א״ר יהודה בית הכנסת שחרב • אין

אבל אם מכרו תורה לא יקחו ספרים • וכתב בכ״מ פי״ג מהלכות תפלה • דלהרמב״ם ריש״ג דמגילה לוקח • לכל מילי דאפשר לעלויה מעלין • ואין לוקחין בדמיו דבר הסוה לו • אבל אם עברו ומכרו תורה • כיון דלא לעלויה יקחו בדמיו ס״ת אחר • אבל לא יוריקום לקנות בו ספרים • ואיידי דנקט אם מכרו תורה לא יקחו ספרים בגרעה • נקט הכי בכולהו • ואם״כ הכאין נמי אסור • והלמ״ה ריש״ג דמגילה • כ״כ בכ״מ • וקשיא לי אאמ״כ כתב הרמב״ם בני הכפר שרגו למכור ב״ה שלהן • או לקנות בדמיה בס״כ אחרת • או לקנות בדמיה תיבה או ס״ת • לריכין להתנות וכו׳ ע״כ • והרי שהתיר בהוים • וחה שכתב במכירת ספר תורה • שלוקחים ספר תורה אחרת אין שם קדושה למעלה וכו׳ • היינו לפי שהוכר דולאי עדיף לקנות קדושה עליונה • אבל בשורת הדין דאי לקנות בהוים כמו כן ולפי זה אחי ספיר • לאע״ג דהיפא דוקא • לא נקטה ריש״ג בהוים • משום דמכל מקום עדיף טפי להעלות מלהשוות • ודאי לדברי • שהרי הטור הנתיק הריש״ג • ואחר כדכתב אבל איפכא לסוריין מקדושתן לא • ע״כ • נראה ולאי דלא קפיד אלא לסוריל • אבל להשוות הרי • וכמ״ש ב״י בשם מהרי״ל ואפ״ל הכי הנתיק הריש״ג הנקט בעלמא • אלא דהיינו טעמא לפי דמ״מ הכי עדיף להעלות בקדושה • אע״פ שעל פי הדין דאי לקנות כיוצא בהם : **ד** אין יקחו ספרים • כתב הר״ב דמעלין בקדש כו׳ • ומשנה ד׳ פ״ו דשקלים • ושם מפורש : **אם** כן אף לא מעיר גדולה כו׳ • ות״ק מעיקרא קדישא • דהתם נמי קדישא • מרבים ליחיד ליכא קדושה • שאי אפשר דבר שבקדושה בפחות מעשרה • ורבנן אי איכא למיתה • כהאי גונא נמי איכא למיתה • משום ברוב עם הדרת מלך • ולא מהכתה מכירה בבית הכנסת • גמרא :

ב שאם ירצו יחזיקוהו • ובגמרא דיירינן לוקח היכי דייר בה הדרי אם רצו להחזיר • נמצא לוקח משתמש בו בגתיים בשכר מעותיו וכו׳ רבינו • (כלתנן במשנה ג׳ פ״ה דבבא מציעא) ומשנינן רבי מאיר סבירא ליה כל אחד בריבית מוחר • אי נמי למירי שמתנין להחזיר שכירה ב״ה • וכל ריבית על מנת להחזיר מוחר : **מוברין** אותה לשם חצר • עיין לקמן :

ג ועוד אמר ר״י כו׳ • קשה מאי ועוד • דהא לעיל מיקל טפי מחכמים • וכבר הוא מחמיר וא״כ מאי ועוד • (* כלעיל במסכת ערובין פ״ב משנה ס׳) יש לומר דקאי אהא דאמר רבי יהודה בריש מוכרין אותה לשם חצר • ודוקא שם חצר קאמר אבל אין

תוספות חדשים

בשנה ג׳ **ובמ** ד׳ **בש״ג** סיין תרנ״ה :

ג ואין מפסידין גוללים ופתלים • וה״ה לכל שאר מלאכות אלא שהפסלת תבלים צריך מקום רחב ידים • ובית הכנסת בית גדול הוא ורואין לכך והו׳ מוכרים : קפנדריא • לקבר אלוהו דרך בית הכנסת • ולשון קפנדריא אמקיפנא דרי אעול בהא • כלומר בעוד שאני צריך להקף שורות בתים • אקבר מהלכי ואכנס דרך כאן : מפני שגנתא נפש שיוכרו ימי בניהו ויתנו לב לבנותו אם יוכלו או יבקשו עליו רמזים שיחזור לפיכך אין אסור אלא בלקט עכשיו ולהאכיל לבהמה או לאדם [לגמרי] אבל ללקט ולהניחה במקומה מותר דאיכי׳ עגמת נפש : **ד** ראש חודש אדר שחל להיות בשבת • קורין בפרשת שקלים • חל להיות בתוך השבת • מקדימין לשעבר • ומפסיקין לשבת אחרת • בשניה זכור • בשלישית פרה אדומה • ברביעית החודש הזה לכם • בחמישית תזרין לבסדרן לכל מפסיקין • בראשי חדשים • בחנוכה

אין מפסידין בתוכו • ואין מפשילין בתוכו חבלים • ואין פורשין לתוכו מצודות • ואין שומחין על גגו פירות • ואין עושין אותו קפנדרא שנאמר (ויק׳ א׳ כ״ו) והשמותי את מקדשיכם קדושתן אף בשתן שוממין ערלו בו עשבים לא יתלוש • מפני עגמת נפש : **ד** ראש חודש אדר שחל להיות בשבת • קורין בפרשת שקלים • חל להיות בתוך השבת • מקדימין לשעבר • ומפסיקין לשבת אחרת • בשניה זכור • בשלישית פרה אדומה • ברביעית החודש הזה לכם • בחמישית תזרין לבסדרן לכל מפסיקין • בראשי חדשים • בחנוכה

אין מפסידין בתוכו • בבריאתא ספסל של יחיד • אבל מספידין בספסל של רבים • ופירש״י ז״ל שמתם שבריכין להתאסף ולספידו ובית הכנסת ראוי לכך • לפי שהוא בית גדול : קדושתן אף בשאין שוממין • כ״ל דלייק מלאה כתיב ואת מקדשיכם אשומם :

ד ראש חודש אדר כו׳ • לפי דמקילתין במגילה הנקראת באדר • מתחיל ג׳ בבלוי קריאת התורה בקריאת הלניא בר״ה אדר ובעמיהו דקריאות • בעונתם בסוף הפרק :

בפרשת שקלים • פי׳ הר״ב כי תשא מפרש בגמ׳ משום דג׳ פעמים כתיב תרומה בהשיא פרשה • אחת לאדלים ואחת לבקע שבית • ואחת לנדבת הסוה לכתיב בית לכפר על נפשותיכם • וכ״ה הר״ב כלי שיקריבו באחת בשיקלו מפורש בריש שקלים :

בשניה זכור • קאי בין אחת ר״ה אדר לשיות בשבת ובין אחת לשיות בתוך השבת תיומיהו סאי שייך מעם ואם תל לשיות בתוך השבת הא שיים להפסקה שהשבת הבאה אחר הספסק קורין בה זכור הר״ן : **בשלישית** פרה אדומה בתב הר״ב וכשחל ר״ח ניסן לשיות בשבת הוא לא שבת שלישית שבת הסמוכה לר״ח ניסן בשבת אחת ג׳ שבתות מפורים לר״ח ניסן עם אותו שבת אחת בו ר״ח ניסן שקורין בו פי׳ החדש והאי שלישית ורביעית להפסקה היא אחת להיות בתוך השבת קאי ושני בכלל אל לשיות בתוך השבת לבתוך השבת משמע אמנע שבת שיש חול לפניו ולאחריו משא״כ בשני בשבת • וכשר״ח ניסן בשבת היה ר״ח אדר בשני בשבת וכן בשחל ר״ח אדר באחד בשבת יהיה פורים * בשבת פורים לר״ח ניסן והוי מנו שלישית הסמוכה לר״ח ניסן וכמו שאין ו׳ בשבת בין ה׳ לר״ח בשבת אינו בכלל * (וכן בשחל ר״ח אדר בשבת ויהיה פורים בע״ש אאז יהיה ג״כ ג׳ שבתות בין פורים לר״ח ניסן ויהיה מנו שלישי הסמוכה לר״ח ניסן) וזה שלא פירש בו הר״ב משום דבשחל ר״ח אדר בשבת אע״פ שאין קורין אותה בשבת הסמוכה לפורים • קורין אותה מיהת בשבת הסמוכה לפורים שלו מוקפים שאותה שבת של הפסק שהוא ט״ו באדר הרי הוא פורים לנוקפים וקורין פרה בשבת שלאחריה וטעמא דבלי לבמוך כו׳ משרש בירושלמי שבאחד בניסן הוקם המשכן ובשני בניסן נשרפה הפרה מפני שלא היו יכולין לשרוף את הפרה על הקרקע המשכן ומצאת פרה מאוחרת לר״ח ניסן • אלא שהקדימום מפני שהיה טרחתן של ישראל זכיון שכן אין ראוי להפסיק בין פרה לאחלם כלי שלא הקדוש כ״כ מאחר שהיה לשיות מאוחרת הר״ן : **לבסדרן** • פי׳ הר״ב לסדר הפטרות טעמא דהפטרות כתוב בספר הנבי׳ שרה פטר שמלא כתוב שלמנטיוכס הרשע מלך יון גזר על ישראל שלא יקראו בתורה ברבים • מה עשו ישראל לקחו פרשה אחת מנביאים שענינה דומה לענין מה שכתוב בפרשה של שבת הסוה • ועתה אף שבטלה הגזירה

סמוכה הוה אינו בטל • ומקראה הפטרה מלשון שני שפירש הר״ב בהוא מפטירין כו׳ במשנה ח׳ פרק במרא דפסחים :

לבל מפסיקין • פי׳ הר״ב שאין מפטירין וכו׳ * (עיין לקמן בל״ה ובי״הכ כו׳ • שכן דעת ההוס׳ דלרש״י ור״ן לבל מפסיקין מלקרות בענין הוא קורין בענין מועד מענין המאורע כו׳) ומ״ש הר״ב אלא מענין המאורע ר״ה אחל בשבת מפטיר וסיים מילי חדש בהדלו אם יחול ביום ראשון מחר חדש ותוכה בשבת שבו מע׳ וירין בנפות לזכריה אם הם שני שבתות בשניה

בטעיפ בגרות שלמה • וכתב הר״ן אע״ג דגרות דשלמה קימו
אפ״ה עליפו לן גרות דזכריה משום דנכותא עתיד נמסו ע״כ •
ופורים (כגון בברכים) פקדמי תת אשר עשה עמלק בבריתא
בגמ״קפ״ז מ״זהו בגמי קפ״ז לבתענית ומעמדות דבשבת ליכא
הוי מפסיקין לענין הפרשה • וכ״ע
להרמב״ם שפרים וכן לתעניות
ולמעמדות מפטירין מענין תעניות
ומעמדות לא מענין סדר אותה
שבת • וכתב הר״ן ומאי מפסיקין
דסיפא דומיא דמפסיקין דריש אות
שכל אחד ענינו ממפסיקים מאותו
סדר שכבר התחילו לקרוי אע״ג דבמפסיקין דריש חוזרין לסדר
כל השנה כולהו • דמ״מ מפסיקין הן מסדר פרשיות שהתחילו
לקרות : בחנוכה ובפורים • אע״ג דמעשה דפורים קודם
ועשה לחנוכה הוא • ופורים מדברי קבלה • וחנוכה דברי
חכמים • אפ״ה אקדים לחנוכה משום דקדים ועוד דקריאת ימי חנוכה שמנה הן : בתעניות • ופרכינן בגמרא •
דכיון דליכא קריאה במנחה בתעניות למה יפסיקו בשחרית • יקראו בסדר היום בשחרית • ומענין התענית במנחה • ומשיגן
דבתעניות לא קריגן בשחרית כלל אלא מעייני במילי דמתא ומתקינינן • ומה״ה לא אפשר למקרי בתורה עד המנחה • ודקדים
תעניות למעמדות אע״ג דמעמדות תדירי • מ״מ אינם אלא באנשי מעמד בלבד משא״כ תעניות שיש בהם הציבור בכל הכפור :
וביום הכפורים • פירשו התוס׳ למיירי במנחת יה״כ שחל קודם שמפסיקין מן הסדר שחל באותו שבת וקורין
פרשת עריות וכן בכל הני שאין קורין אלא ג׳ כגון תעניות ומעמדות וחנוכה ופורים • ולפי מ״ש הרש״י בפ״ב דשבת דף כ״ל
ארגלין היו לפפטיר במנחה בשבת • אלא דימי פרשיות גזרו אלא לעשות • וכיון שנשתלקו נשתלקו ע״כ • יש לפרש דקאי מפסיקין
להפטרה כאיגך • אלא דמשמע ב׳ לפרש לקמן מוכח דמשמתינו נשיות אחר הגזירה • ומ״מ ליכא למימר דמיירי ביה״כ שחרית •
שקורין בפרשת אחרי מות • דא״כ אמאי נקט יום הכפורים • אפילו אשר מועדות נמי • עכ״ל ומה״ה הני ליה בסוף • ואכתי לא ניחא
דאמאי לא הני אשר המועדות • ובכללן שחרית ביום כפורים • לכך נראה כפירוש רש״י והר״ן שכתבו לכל מפסיקין אף המועדות
בכלל * וכתב הר״ן דמתניתין ס״ק לכל המועדות מפסיקין • שמיתין פרשת יום וקורין בשל י״ט וכן לר״ת ולתוכה מי׳ • ומיהו הך
דפסקה לאו בחד גוונא הוא דבי״ט מפסיקין בפרשת וכו׳ ואלו בר״ח וחנוכה מפסיקין בהפטרות וכו׳ ע״כ • אלא אע״ם הר״ן דיה״ל
לקתני אגב גרדא דתעניה נקטינן • אע״ג דבכלל ריבא למתני׳ הוא לקתני לכל מפסיקין דסיינו לכל י״ט כמו שכתבתי ע״כ • נראה
בעיני דאין אמו לריכין לכך אלא כמו שכתבו התוס׳ דמשום מנחה דיה״כ נקט ליה • ולי נראה עוד לומר דיום הכפורים ר״ל שחרית
ומנחה • ולפי דיה״כ מקרי שבת שבתון • ואסור בעשיית מלאכה כמו יום השבת • ס״א דלא נפסוק בו מסדרי השבתות • ולא הוי בכלל
לכל מפסיקין • הלכך אצטריך למתני ליה בסדיא • ועוד דיה״כ משום דאתר המועדות • שיש בו קריאה בין בשחרית בין במנחה •
ועוד דס״א דבשחרית יקראו בסדר השבתות • ובמנחה יקראו מענין יה״כ וכלעיל בתענית :

ה בפסח • בסדרן בפרשת המועדות שכי תנא לסן • וכתב הר״ב ומפטירין בפסח בגלגל ביהושע • ומ״ם בני קדש לי • ותעמא
משום דבשני אית לן לקרי אור לו כשב • משום דכתיב ביום הפרתם לבם • ובשני מתחילין לספור את
העומר • ובשביעי אית לן למקרי ויהי בשלח שבשביעי אמרו ישראל שירה על הים • והשאר אולן נקראות בסדר כתיבתן בתורה •
וכתוב בהן מעשיו של פסח הר״ן • ומיהו אם יום ג׳ הוא שבת של חול המועד • דקורין ראה אתה אומר אלי בלקמן • ובכללה
הוי פסל לך • ישחטה בסדר • וביום הכ״ו לפסח שהוא אב״ג בשבת • יקראו קדש • אם כסף • ויעשו בני ישראל את הפסח
תוכ׳ • ומ״ש ומפטירין ויבאר הוא שהוא שירה כמותה • ומדבר בה מלילת מלרים עלה עשן באפו וגו׳ ויבלע חלו ויפונם וגו׳
רש״י • ומ״ם בשאינו קורין כל הבכור ב״ל משום לכתיב ביה ולא ירגה פני ריקם • אלא הבא עולה ראיה ושלמי חגיגה • ומי אלא חג
בי״ט הראשון חוגג את כל הרגל והו לא • כלתנן במשנה ו׳ פ״ק לחגיגה • ולפיכך מוהירין העם לחוג עליון • לפי שאין לו עול
השלומין • והאידנא אע״ג דלאלא קרבנות • מ״מ עונה זכר למקדש • ועוד דמי אלא קיים שמחה פתא יקיימה עליון • ועיין עוד
לקמן • ומ״ם ומפטירין עוד היום • לפי שמפלתו של סנחרב בגלגל פסח * (שני) היה רש״י • וכ״פ במלכים [ב׳ כ׳ א׳] פרש״י אומ
(ויעשיה ל״ח) • ומ״ם ומפטירין במרכבה של יחזקאל שם שנגלה בשני בריבי רבנות אלפי שנאן • ומ״ם ביום שני כל הבכור •
אע״ג דעצרת יש לו השלומין כל שבעה • כמו שכתב הר״ב בחגיגה • מכל מקום קורין בשני • לפי שאחר כך יש התחל כן • ואין
העם מתאספים לקרות בבכור • ומהאי טעמא נמי בשמיני לחגן קורין שבעה שבועות אחוא בכל הבכור • היינו טעמא לפי
שהמשנה נשנית בארץ ישראל • ואין בו אלא יום אחד • והר״ן פי׳ לדברי קורין שבעה שבועות לפי שהוא במשנה תורה • וכבר קראו
בתורה

בחנוכה ובפורים • בתעניות • ובמעמדות • ובשאר כל ימות החג • בקרבנות החג : ו בחנוכה בנשיאים • בפורים • ויבא עמלק : בראשי חדשים • ובראשי חדשיכם • במעמדות • במעשה בראשית • בתעניות • ברפואת וקללות • אין מפסיקין בקללות אלא

בחנוכה ובפורים • בתעניות • ובמעמדות • ובשאר כל ימות החג • בקרבנות החג : ו בחנוכה בנשיאים • בפורים • ויבא עמלק : בראשי חדשים • ובראשי חדשיכם • במעמדות • במעשה בראשית • בתעניות • ברפואת וקללות • אין מפסיקין בקללות אלא

בראש השנה • בחדש חשביעי באחד לחדש • ביום הכפורים אחרי מות • ביום טוב הראשון של חג • קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים • ובשאר כל ימות החג • בקרבנות החג : ו בחנוכה בנשיאים • בפורים • ויבא עמלק : בראשי חדשים • ובראשי חדשיכם • במעמדות • במעשה בראשית • בתעניות • ברפואת וקללות • אין מפסיקין בקללות אלא

מר״ם • בי״ט שני • בעקידה ומפטירין סבן יקיר לי אפרים ביה״כ
שחרית קורין באחרי מות • ומפטירין כה אמר רם ובשבת במנחה
קורין בעריות • ומפטירין ביום • בשני ימים טובים של חג קורין
שור או כשב או עז • ומפטירין ביום ראשון סגה יום בא לי״ י •
ובי״ט שני ויקבלו אל המלך ושאר
כל ימות החג קורין בקרבנות החג •
ביום יום ג׳ שהוא יום ראשון של
חודש הוא קורין בפרשת בראש
ומפטירין בחדש ראשון ובשבת
שני לו קורא ובי״ט שלישי ישראל
קורא ובי״ט רביעי חוזר וקורא
ובי״ט חמישי • ולא מחר וקורא
ובי״ט שלישי ובי״ט רביעי • וכן
כולם • בי״ט אחרון של חג כל הבכור
ומפטירין ויהי בחצות הלילה •
ומפטירין ויהי אחרי מות משה • ובשבת אחר יום ד׳ בתוש״מ • בין
בפסח • בין בסוכות • קורין ראה אתה אומר אלי • ומפטירין
בפסח העלמות הבשנות • ובסוכות ביום בא גוג אמשולת ביהוה
לחמיית המתי • עתידה לבוא בפסח ומלחמת גוג ומגוג בסוכות :
ו במעמדות במעשה בראשית • שבשביל הקרבנות מתקיימו שמים
וארץ • ולא קריאתן מפורש במס׳ תענית בפרק אחרון : ברכות
וקללות • אם בחקותי לרוליא שעל עסקי החטא בא פורענות
לעולם ויחזרו בתשובה ויגאלו מלרתם : כאלון

ה בפרשת מועדות שבתו״כ • שור או כשב או עז • וביומא המא
מיירי • ואפילו נהוג עלמא שקורין ביום ראשון מסבנו וקמו לבם
ומפטירין בפסח גלגל • בשני שור או כשב • ומפטירין בפסח
יאשיהו • בשלישי קדש לי כל בכור • ברביעי אם כסף תלוה •
בחמישי פסל לך • בששי ויעשו בני
ישראל את הפסח במועדו • בשביעי
שירת הים • ומפטירין ויאבר דוד •
בשמיני שהוא י״ט אחרון של גליות •
קורין כל הבכור • ומפטירין עוד
היום בוא לעמוד • בעלרת בי״ט
ראשון בחדש הששי • ומפטירין
במרכבה של יחזקאל • בי״ט שני של גליות קורין כל הבכור •
ומפטירין בחבקוק • בר״ה וי״י פקד את שרה לבר״ה נפקדה שרה
ומפטירין בחנה • שגם היא נפקדה בר״ה

בחנוכה ובפורים • בתעניות • ובמעמדות • ובשאר כל ימות החג • בקרבנות החג : ו בחנוכה בנשיאים • בפורים • ויבא עמלק : בראשי חדשים • ובראשי חדשיכם • במעמדות • במעשה בראשית • בתעניות • ברפואת וקללות • אין מפסיקין בקללות אלא

מעוים שנפשו של אדם מתמלטן וילרו תוקפו כ״כ רש״י וכלומר
יכל מי שנכשל באחת מהן יזכור ויכלם ויחזור בתשובה ברבים״ם
פי״ג מהלכות תפלה • ומפטירין ביום שיש בו מתשובה אנשי
נגוה ושקבל הקב״ה תשובתם ומתם על הרעו אחר דבר לעשות
להם ולא עשה • ומ״ם הגה יום בא • לכתיב ביום לחוג את חג
הסוכות רש״י • ומ״ם ובי״ע שני ויקבלו על שם שמוכות המובה
שיתה באותה אסיפה ובתנ״ה הסוכות רש״י וכמפורש בה • ומ״ם
יום ג׳ שהוא יום ראשון של חס״מ • אבל ביום שני אין קורין
[בו] וביום שני לקרלות שהוא שפק יום שני • דנגמי הוא
לקרות י״ט בשפק חול רש״י • ומ״ם לוי קורא ובוי הלישי שאין
פותחין מגי פסוקים לכל אחד ואחד כלתנן במסכת ר׳ פ״ל • ומ״ם והרביעי חוזר וקורא כו׳ • לפי שהוא נוסף בשביל חולו של מועד
(כלתנן במסכת ב׳ פ׳ לקמן) לפיכך הוא קורא את הפיקי היום רש״י : ומ״ם ומפטיר ויהי בלילות שלמה • ע״ם הוא שמיני שלא
את העם רש״י • ומ״ם ולמחר ר״ל בגולה • ומ״ם קורין ואתה הברכה • לפי שהוא סוף כל המועדות חותמין בברכת משה
רבינו ע״ה שבירך את ישראל ומפטיר אחרי מות • לפי שחתמנו בפטירתו של משה רבינו ע״ה מפטירין במה שלמה הקב״ה לאחר
שגפטר ליהושע תלמידו הר״ן • ומ״ם קורא אתה • שיש שם מלות שבת ורגלים וחולו של מועד לכתיב את חג המלות
חשמור ומכאן למדנו איסור מלאכת חס״מ במסכת חגיגה רש״י :

ו בחנוכה • אע״ג דבמתני׳ לעיל הקיים ר״ח משום לתיר לפי שלא פרט למועדות אלא נקטינהו בכללא לכל מפסיקים ניחא
ליה להתחיל בפרטן בר״ח משום לתיר • אבל הכא דפרט לכל המועדות אחד לאחד נקטינהו בסדרן מראשית הסכה
ועל אחרית הסכה ולא ראה מקום לסמיים ר״ח בין הבקשים גם לא התחיל בר״ח לפי שהוא חוזר על הכלל לכל מפסיקין :

בנש אים • להוי נמי תוכת המובה • כ״כ רש״י והר״ן • והטור סי׳ תרפ״ל כתב על שם מדרש פסיקתא משום דנאלת
ובגאולה מחדש וחנכו אותו בב״ה בכסליו : במעמדות • ועיל הקדים תענית לפי שיש לכל אחד דין קלמה על חבירו לתעניות
שיש לכל הבכור כלעיל ומעמדות תדירי : בתעניות • ברכות וקללות הרמב״ם כתב פי״ג מהלכות תפלה בתעניות הגזרין
אותן הבכור מפני הברות • כגון בצורת ודבר וכיולא בהן כו׳ • אבל בשאר תעניות קורין וחל • והוא במסכת סופרים פרק ט״ו :
* ברכות וקללות • פירש הר״ב אם בתקומי • ולאו על המנה תורה מסקינן בסוגיית דכיון בהשון יחיד ומשם רבינו ע״ם
מפי עגמו אמרן (ברוח הקודש • תוספת) מפסיקין בהן :

אין מפסיקין בקללות וכו׳ • בגמ׳ דאמר קרא (משלי ג׳) מוסר י״י בני אל תמאס • ומסר י״י בני אל תמאס (והמפסיק בהן מראה עצמו שקשה לו לקרות)
ת״ל כלפי שאין ברכה על הפורענות • וכתב הר״ן ואלו הם מפסיק הם אותו שאלא לקרות חייב לברך על הקללות ואע״ג (לתנן
בסוף ברכות) לחייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה לא דמיא להביא • דהסיא כעין הלקות דין ע״ב • אלא הוא
עדיל הקורא בקללות מחמיל לעניהם ומסיים לאחריהם * ואף על גב דבסוף מסכת מ׳ פרק לקמן תנן הפותח והחותם מברך
לפניה ולאחריה אבל

אבל כל שאר הקורמים בתורה אין מברכין כלל כלפי שם הר״ב
והרי יש לפניהם ולאחריהם הרבה בפרשה שמעתא • הסקללות
אינם נקראים בראשון ולא באחרון ר״ל דמ״מ בתענית הסכתה
לזו והיינו על התוחה • דלזו הפותח הוא קורא בברכות • ועיין
בדבור לקמן בסמוך • ועי״ל דהך
ג״כ לפי שאין ברכה כו״רים לקיים
אמרו״ולא הסקינן בחוני״ דהאידנא
נהגו כן וכדכתי׳ שם הר״ב • ואיכא
למימר דרים לקיים אהאידנא קאמר
טעמו ואע״ג דמשמע דאמתניתין
קאמר ל״ק דואיל והאידנא כך
נהגו קאמר [מאי] דסייך האידנא
ולא איכפת בנאי דאמתניתין
והרמזון כ״ל יותר :

אלא אחד קורא את הכולן • ושני
הרשונים (דבתענית)
קורין פי׳ ברכות הש״י :
בשני ובחמישי כו׳ • לפי שקורין
בסדרן והוצרין קורין ואין
עולין מן הסדרון הלך תכן לסו
בסוף • אבל ג״ל דלעולם כולהו
מקרי נפקא דלקמן מוי״דבר אח מועדי הסגי נמי מקרא הרשון
לפ״ז דב״ק ר״ילהו שבת ימים ולא מלאו מים (שמות ט״ו) ואין
מים אלא תורה שנאמר ג׳ ימים בלא תורה נלאו עמהו הנביאים
שביאיהם ותיקנו לסם שיהו קורין בשבת ומפסיקין באחד בשבת
וקורין בשני ומפסיקין בג׳ וד׳ וקורין בה׳ ומפסיקין בע״ש כדי שלא יהו ג׳ ימים בלא תורה ומשום יושבי חניות שכל ימות החול
עוסקין בהתורה ואין קורין בב׳ וה׳ תיקון בגיניהו קריאה יתירא ע״כ בגמ׳ • וא״ל דזו אינה אלא אסמכתא ואלו למתני׳ דרשה גמורה
שבבר כתב הר״ן בפי״ג מהל׳ תפלה דגם זו אינה אלא אסמכתא וכדמוכח מדברי הר״ן שאכתוב במשנה ג׳ פרק לקמן • ולפי שעיקר
התקנה בב״ה מהום יושבי הרחות שאין שומעין בב״ה תקנו מנהה לשבת הלכך הני ב״ה קולה מנהה לשבת • אע״ג דבו מתחלין
בפרשה חלשה : שנאמר וידבר משה וגו׳ מלותן שיהו קורין וכו׳ • הלמה הולרך לכתוב כאן וידבר משה • וכי כל המלות הולן לא
אמרן משה לישראל • רש״י בגמ׳ דילף מהך קרא שיהו שולין ולורשין מעניינו של יום הוי :

פרק ד הקורא את המגילה
בהכלתין היא : ויושב • משא״כ בתורה לשאר קרא (לבריים ה׳) ואתה פה עמוד עתה כדיוקא • (ונאמר
בהקב״ה כבתלה שיהו לשאר כן) [ר״ל נקוד הכ״ף ואל״ף • והבי״ת פת״ח וסב״ף היא כ״ף הלמיון] *(ועיין מ״ם בפ״ו דסנהדרין
משנה ה׳) אף הקב״ה בעמידה גמרא • וסקורא בתורה ומשמעה הוא כדרך הקב״ה שבעניע התורה לשא מהאי טעמא אמרו
בירושלמי שלריך שיעמוד אחד אצל הקורא שבשה שנתנה תורה ע״י הרשות כך אנו לריכין לנהוג בה ע״י הרשות • ומ״ה הר״ב
רלה עומד רלה יושב וכ״כ רש״י • כ״ל דלשון עמוד מוכח כן מלא תכן עמוד יבב כלתכן לקמיה קרא כו׳ • אבל בירושלמי מלקק
מדתניא מעשה הר״מ שקרא מיושב כ״ל משום דאפשר למשמע דמתני׳ ה״ק • הקורא עומד ויושב כו׳ ולא אבל מעשה הר״מ נשמע
דמשמעות המשנה הקורא וכו׳ מותר לקרוא עומד או יושב : יצאו • הקורא״ן : והשומעין מן הקורא״ים רמב״ם פ״ב מהל׳ מגילה
ופי׳ הר״ב לכון לחביבה לסו כו׳ • לחלשה היא לו כמ״ש רש״י במשנה ג׳ פ״ג דר״ה ולכך תניא בגמ׳ משא״כ בתורה שלא יהא קורא
אלא אחד : מקום שנהגו לברך • פי׳ הר״ב לאחריה אבל לפניה חייב לברך בכל מקום מהטעם שכתבתי במשנה ה״א פ״ג דסוכה •
ומ״ם בין בלילה בין היום עיין משנה ה׳ פ״ב : בשני ובחמישי כו׳ • הקשה בפתותין לפי שמעלין בקודש כו׳ : קורין שלשה • נמי
כנגד תורה נביאים וכתובים • א״נ כנגד כהנים לוים וישראלים הראוין לקרות בה הר״ן : הפותח והחותם מברך כו׳ • ר״ל
וכל שאר הקורין בתורה אין מברכין • משום לקריאת התורה תשובה חלת מלוה וכלהו הוי כתב גברא הר״ן • ומ״ה הר״ב
כו׳ בגמ׳ • ועיין מהנה ו׳ פרק הלעיל : ורהדורתם • נראה בעיני למשום כן נהגו עלמה לתקני אלה תשוב באחרונה • כדי שהא
יצא בברכה אחרונה • ואע״ג דהאידנא הולכו מברכין מ״מ לפי תקנה הקדומה לא בירך לאחרונה אלא הפותח שהא האחרון •

ולאחריה • הפותח בתורה ראשון מברך לפני והאחרון
החותם שהוא הפותח מברך לאחריה וכל שאר הקורין בתורה
אין מברכין לא לפניה ולא לאחריה • והאידנא נהגו עלמה
הכולהו מברכין לפניה ולאחריה גזירה משום הכנסיות ולא שמעו
הראשון שבירך לפניה וימרו אין
ברכה בתורה לפניה • ומשום
הילולים ולא שמעו הראותם מברך
לאחריה והראשונים לא ברכו •
ויאמרו אין ברכה בתורה לאחרי׳ :
ב׳ ואין מוסיפין עליהן • לבראשי
חדשים ובחולו של מועד נמי איכא
ביטול מלאכה דמלאכה דבר שאבל
מותר : בי״מ ה׳ • לכל דעפי׳ ליה
מלאכה מתבריה • הפי׳ ליה גברא
שלבך בראשי חדשים • ובמועד
לאיכא קרבן מוסף קורין ל׳ • ר״ע
לאיכא בטול מלאכה קורין חמשה •
ויום הכפורים דעמוד ברת • קורין
ששה • שבת לחיוב שקילה • קורין
שבעה : ג לוקפורטון על שמע • שבשה שבאו לבית הכנסת אחר
שקראו לבור את שמע • שומע אי׳ ואומר קדוש וברכו • וברכה
ראשונה שלפני קריאת שמע • פורסין ל׳ פרוסה • כלומר אני
דבר ״מתתו ברכות שלפני ק״ש אומר ברכה אי׳ :

לפניה ולאחריה : ג אין פורסין * את
שמע ואין
מפרשת לו דגם היא סדרה של יום שהרי מקדימין תמידין
בר״ח • ואין מלבנין ביום השבת (כמו שמלבנין בתענית
ביחיל) שהרי לפעמים שהוא בא בר״ח הר״ן : ואין מוסיפים
עליהם • כתב הר״ב דבר״ח ובחולו של מועד • מיכא ביטול
מלאכה דמלאכה דבר שאבל מותר וכן כ׳ רש״י (* ומשיה
ואין מפטירין בנביא מהאי טעמא גופיה) והא דמשמע מלשונם דבר״ח אינו מותר אלא דבר שאבל • בגמ׳ מפ׳ רש״י דהנהים אינן
עושות מלאכה בשביל שלא עירבו מזמיין בעגל בפרק מ״ה מפרקי ר״א ומכח שברא כתב דלא תמוד מחולו של מועד לאסור
במלאכה לבל • והר״ן כתב פירש״י ז״ל דר״ח אין בהם איסור מלאכה ע״כ • וכ״כ עוד בסוף מועד קטן • וגמ׳ ערוך הוא בפ״ב
לחגיגה לא י״ח • וכ״ל שמבני כ״כ רש״י ז״ל בפירושו דר״ה פרק ב׳ • כמ״ש שם במשנה ב׳ למפרש ביטול מלאכה לשני ימים הסיינו
ר״ה ואלו לפירושו הכהא הנמי שהוא בספרים שלנו ס״ל לפרש על כל ראש חדש • וכמ״ש שם התוס׳ • ועוד כי רש״י דדרכן היה
שלא לעשות מלאכה בר״ח חדש • ומהמיכון הדבר למקרא אשר נקראתם אם ביום המעשה לגבי דוד ויונתן הוא ביומא לחולא וגבי
הפותח • והחותם כו׳ • מ״ה הדר תני לה הכא • וכן עוד לקמן דהוה ס״ל לכל דעפי׳ מלאתא מחבריה מברך לפניה ולאחריה • מש״ה
אינטריך למתני׳ לבולהו • הוה : זה הכלל • לא אתא לאחויי שאין לנו היום בו מוספאתינו י״ט אלא מה שנזכר • ושמעתא
בעלמא ויהיב הלא הימנא י״ט וחולו של מועד כי הדדי נינהו אלא נקוט הא׳ בידך כל דעפי׳ ליה מלאתא מחבריה עפי׳ ליה גברא
וכו׳ • גמ׳ : אבל מוסיפין עליהן • אהולהו קאי לכון שאוסרין במלאכה מוסיפין עליהן לריכא למיתה משום בטול מלאכה •
ואחרים מפרשים דנהי דאין פותחין קאי אהולהו • אבל מוסיפין עליהן אשבת קאי בלחוד • אבל בשאר לא • כדי שלא להשותן
לשבת • שהוא עדיף מהיהו ובשבת לוקא דמוסיפין משום דליכא יומי דעדיף מיהיר ומאיינא • הר״ן :

ג. אין פורסין על שמע • כתב הר״ב עשרה שבאו לבית הכנסת לאחר שקראו לבור את שמע כו׳ • וכן כ׳ רש״י ור״ל שהתפללו
כל אחד בפני עצמו • וכ״כ הר״ן בשם רש״י • ומ״ה הר״ב וברכה ראשונה של קריאת שמע • מפני קדושה שהיא
ראויה לאמרה ביחיד • וי״א דיחיד ראוי לאומרה שאינה אלא סיפור דבריה איהך דמלאכים מקדשים • ולא דמי לקדושה שבי״ח
שאומרים נקדש וכו׳ והכא היינו טעמא דכיון שהשליח לבור אומר ברכו על כל פנים לריכין לברך שום ברכה שאם לא כן הו ברהיה
כאלו הם כופרים ח״ו • שאומר לשם לברך ואינם חפלים • ולכן אומרים ברכה ראשונה של קריאת שמע • ב״ג פ״ה ע״ב * וברוך ה׳
המבורך שאומרים אינו אלא עניים על הזכרת השם • וכעניין הא דתנן ביומא פ״ג משנה ח׳ וכן עוניין אחריו • ברוך שם כבוד
מלכותו לעולם ועד • ור״ל על שהכהן גדול הזכיר את השם • וא״כ עדיין לא נתקיים מה שאמר לשם השליח לבור שיברכו) ואמו
שאומרים קדושה דיוצר ביחיד • וגם אין אומרים ברכה ראשונה רק קדיש וברכו • ולא תיישינן שיהא נראה כאומר ל״ל לשיהיו טעמא
אשום דנסיני לפרוס קדוש שיתחיל השליח לבור התפלה בקול רם ומלא שמיע מתחיל הש״ל • בברכות השמונה עשרה • ולא הוי

המגיעים בזה • ראוי כי טוב לנהוג כן מלברכות בברכת יוצר שבכר יגלה בו כל יחיד ויחיד • ומזה הטעם אין צורך לירד לפני התיבה • כיון שישמעו מיד הסליח לבור ותרתי נגהו כלקמן ואין צריך שספרים הוא שיעבור • * (כלקמן במשנה ל • ורואה אני בעוני שאם יאריע שנמצאו עשרה ביחד שיש לסם לומר קדיש וברכו ולעבור לפני התיבה שלא נתבטל זין עובר לפני התיבה כאשר תשב בעל הלבוש • אלא כמו שאמרתי לכון לאומרים קדיש וברכו קודם שמתחיל הסליח לבור • אין צורך לירד לפני התיבה וממילא שאם אין שליח לבור שיורדין • ואפשר שאפילו אם היה לבור בעיר שהתפלל • ויש עשרה שלא שמעו הספרים והסליח לבור בשמונה עשרה • שוכלו לעשות כך לומר קדיש וברכו וירד לפני התיבה : ואין עוברין לפני התיבה • כתב הר"ב שליח לבור • ובפי' רש"י • ולשאורים מכאן ראי' לשי"ל לעניל דקדוסה דציבור מור סיתיב דשאי לאומרים • ראי' לא דומיא דכי הנתא דיוצר מור לבעון סיפור דברים בלבד היא • אין אומרים אלא בי' • קדושה דשמונה עשרה דבלשון נקדש היא לא ב"ש ולמאי צריך הו למתני ואין עוברין כו' • אבל הר"ן פי' דואין עוברין קאי נמי אבני אלא ספורסים על שמע • לאחר שסיימו ברכה דאמונה דק"ש מתחיל לתפלה מעומד • לפי שיש בה קדושה • וכל דלאפסיק לא בתרתי אין פורסין ואין עוברין מערב בירושלמי • דאם התחילו לפרוס בי' והלכו לבסגומר • וקמ"ל דתפלה התחלה בפני עצמה היא ואינו דשאי להתחילה אלא בעשרה • ולא תימא אינה אלא גמר • וכי שוב ולישנא דאין עוברין לפני התיבה היינו עפני שדרכן היה שלא לעבור ש"ל לפני התיבה עד שמגיעין לתפלה : ואין מוסלין את כפיסה • לתיב (ויקרא ט') ושאר אהרן את ידיו אל העם ויברכם וכתיב (במדבר ו') כה תברכו את בני ישראל • ובני ישראל עשרה משמע כדילפינן מונקדשתי בתוך בני ישראל ואע"ג דהתם ליף בג"ש דתוך תוך דבר אלמד בג"ש מחזר ומלמד בג"ש • ומיהו הני מילי כולהו אסמכתא לרבנן נמהו • דסדר תפלה נופה לרבנן • הר"ן : ואין קורין בתורה • ואין מפטירין • דתקנתא דרבנן הוא ולא תקנו אלא בעבור הר"ן • וז"ש דרבנן היינו שאין מדברי תורה • שבכתב • אבל יש מהן שהוא תקנתא דמשה רבינו ע"ש • כלתנן בס"פ דלעיל ועיין רש עירובין *ודר"ב שקילר לא היקה כוונתו • אלא שמפסוק הבלהו למדנו כן שיהו עשרה בלי שאין ספק אלו שהעתיק לברים הללו מפי הר"ן • וסה כי כן בהיא מלכתיב הבלהו מחוך הערה • והתם הוו עשרה שהרי המרגלים הו • ולישתא דקרא דהבלהו בקרח כתיב • ועל כל ישראל שהקהיל אותם קרח נאמר • וקרא דעד מתי • הוא לכתיב במרגלים • וע"ל לתקן לשון הר"ן • ושכל"ל מלכתיב הבלהו מתוך העדה הזאת ואתי עדה עדה • לכתיב התם (שם י"ד) עד מתי לעדה הרעה הזאת ושתם הוו הו • וכן יש לתקן ג"כ לשון הר"ב לסוסיף ואתי וכו' על הזאת מה לתלן וכו' • אבל ולאי לטעותא הוה בילים הר"ב ממה שדיא דמה דבפי הר"ן • וכן בלפום הרי"ף הגלפס בק"ק קרלתא שהוגה מספר מהר"ם טיקטין לא הרגים התכם הסוא דזה : ואין עוסין מעמוד ומושב • כתב הר"ב לכבוד המקום ואומרים הו • בפרש' כתוב לכבוד המקום והרולה לסופרו יספוד • והרשב"ם שפ"ו דכ"ב קף ק' כי לתתם אבלי אז לחרבות לעד ובכי ולתת אים אל לבו לשוב בתשובה וכו' ולשון הרמב"ם מפרק י"ב מהלכות אבל • מנגמידין אחר הקרובים ובני משפחה שאינן בני אבל • ואומרים לפניהם דברי קינות וכיוצא בהן ואח"כ אומר שבו יקרים שבו ואומר לפניהם דבריה אחרים כשהן יושבין ואח"כ אומר עמדו יקרים עמדו ואומר כשהן עומדין ואחוד ואומר כך שבע פעמים ע"כ • ותמיהני שלא כתב בעמידה דאשונה שיאמר עמדו יקרים עמדו • וה"ל הקדימו בגמי עמדו יקרים כו' • וטעם למספר שבע פי' הר"ב במשנה ז' פ"ו דב"ב • ועיין מ"ש שם ומ"ש הר"ב דבבליר מעשרה לאו אורח ארעא פי' רש"י שליח לבל ולבקרותן יקרים ולא"כ מה הכתת לאומרים : ואין אומרים ברכת אבלים כו' • בגמי דאמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן ברכת אבלים בעשרה • ואין אבלים מן המנין ברכת תחנים בעשרה • והתנים מן המנין דלאה הש"ק תקנתא דרבנן היא ולא תקנו אלא בעשרה והיה נ"ל לתמוהי אבלים היינו ברכה שבגד המנחמים • ומ"ה אין אומרים פתוחה מעשרה לא"ה אין טעם לעבר בפתוח מעשרה אם אין כאן ברכה • ובטורי ר"ל בסי' שע"ט כתב ובאיזה אין לנו לא ברכת אורח ולא ברכת רחבה ע"כ נראה מזה כמו שכתבתי • אלא דבגמי פ"ק דכתובות קף ק' ע"ב ברכה בשורה מי מיכא וכ"ע * (ובה"ר המשנה שבירושלמי וכן שם בפיסקא ל"ג ותמחמי אבלים) ומה שהקשיה לתי למה לאין ברכת תחנים • חלא מילי טובא נגהו ומו דהכל לעמיקה • ואין הכל נכנסין לחופה • שיש שאין זכין לחופה :

ואין מזמנין בשם • פחות מעשרה • ובקרקעות תשעה וכהן • ואדם כיוצא בהן : ד הקרא בתורה לא יפחות משלשה פסוקים • לא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד • ובנביא שלשה • היו שלשתן שלש פרשיות • קורין אחד אחד • מדלגין בנביא • ואין מדלגין בתורה • ועד כמה הוא מדלג • עד כדי שלא יפסיק המתורגמן : ה המפטיר בנביא הוא פורס על שמע • והוא עובר לפני התיבה • והוא נושא את כפיו • ואם היה אביו • קטן •

ואין עוברין לפני התיבה • ואין נושאין את כפיהם • ואין קורין בתורה • ואין מפטירין בנביא • ואין עושין מעמד ומושב • ואין אומרים ברכת אבלים • ותנחומי אבלים • וברכת חתנים • ואין

פחות מעשרה • כתב הר"ב כתיב הכא כו' מה להלן עשרה מאין עדה כו' שנאמר עד מתי לעדה הרעה הזאת גם מרגלים שהיו י"ב • ואלו יהושע וכלב • גמי : ובקרקעות פי' הר"ב של הקדש הכא לפלותן • וכפרש"י כאן • וכפ"ק דסנהדרין משנה ג' ושם מפ"הר"ב כפי' הרמב"ם דהכא ולהתם • ועיין מה שהכתוב שם בס"ל : תשעה וכהן • כתב הר"ב לעשרה כהני כתיבי ולכהן תהיה אחוזתו • לא מצינו • אלא בשומא כתיב אלא והעריכו הכהן • כערך הכהן • וחשב לו הכהן • ויזונא בהן • רש"י פ"ק דסנהדרין • *ובגמרא חד לגופיה וחד למעוטי לאף ישראל • ואיתיך הוי מיעוט אחר מיעוט ואינו אלא לרבות • ט' ישראלים וחד כהן • ואיתיא חמשה כהנים וחמשה ישראלים • דהא אי אינו מיעוט אלא ריבוי • ואי"כ הלויים אינו מיעוט ולזוקא אחי • והל"ר מיעוט אחר מיעוט וחסה לזוקא וכן כולם • קשיא • ובחוס' קשיא לי אמאי לא בעי אחד עשר לתיב"ל שקול • בכל דבר שהוא חלוי שעומד בשקול הלעת • ע"כ • ועיין שם פ"ק דסנהדרין • וע"ש בר"פ : ואדם • פי' הר"ב שמיזאוהו כעבד כמה הוא יפה למסור בשוק • כ"כ משנה ג' פ"ק דסנהדרין ולא גומר עבד עברי דזה הוא שוה להמכר • ומ"ש הר"ב ועבד אתקש לקרקעות • דכתיב ואחזתם גמרא • ואסיפא דקרא לרשת אחוזה סמיך • וכבי מסיים לי לקרא בגמי • גם שיעוהו הר"ב • והרמב"ם במשנה ג' פ"ק דקדושין וכמשנה פ' פ"ד דב"מ • לא כתב הרמב"ם אלא לרשת אחוזה ודקשו בתוס' לקרא בעבד כנעני הוא לכתיב ומכלן דעבד עברי אתקש : אבין

ד לא יפחות מג' פסוקים • גמרא • כנגד תורה נביאים וכתובים : לא יקרא למתורגמן • מימות עזרא נהגו שיהא שם תורגמן מתרגם לעם • מה שקורא קרא בתורה כדי שיבינו ענין הדברים הרמב"ם פרק י"ב מהלכות תפלה • ונפקא ליה מדדרשינן בפ"ק דסוטה • מדכתיב בספר עזרא (ח') ויקראו בספר זה מקרא • מפורש זה תרגום • כ"מ : ואין מדלגין בתורה • שהשומע אם הסופן ממקום למקום • אין לבו מיושב לשמוע רש"י : עד • כדי שלא יפסוק התורגמן • פי' הר"ב שלא ישמע • אלא כדי שיפסוק התורגמן ע"כ • ולי' רש"י כדי שיוכל לגזל הספר • ולקרות במקום הדילוג • קודם שיגמור התורגמן וכו' * ואין לפי דברי רש"י כמשמעו • שיקרא קודם שיגמור אחרי קלא לא משמע • כמ"ש הר"ב בר"פ בל"ס יצאו מי • אלא ס"ק אלו שיש הפסק היום יכול לקרות קודם כו' • וטעמא דמלתא שאם ישער הגלילה בכדי זה השיעור • א"כ בודאי לא יעמוד בשתיקה כלל אחר שסיים המתורגמן : ה המפטיר בנביא • כתב הר"ב מי שרגיל להפטיר בנביא • וכן לי רש"י וכלומר מי שעתיד להפטיר המסתמא פרשה שמע וכו' • קודם שקורא בתורה הוא • שכל מי שירגיל לבא לבית הכנסת כבר בא לו • ותדע דסתם מסתי טעמא שאינה אין פורסין כלל ביום שיש בו ספרים לפי שכבר באו הכל :

הוא פורס על שמע וכו' • כתב הר"ב הואיל וממליא אם עלמא להפטיר שאינו כבולו • גמי • וכתב הר"ן כלומר למשום למלתא לאפטורי בנביא • לא חשבי ליה עלמא ליקרא • משום לאיתא אפי' בקטן : והוא עובר כו' • מפני שלא הי"לרבן לעבור לפני התיבה בק"ס עד שעת התפלה נקט לה מתרתי הר"ן • וכבר כתבתי ג"כ לעיל : והוא נושא את כפיו • משום הוא נקט לה • דאלו קטן לא • אי נמי סדוא מתחיל כאלו הוא הגדול שבהם : אבין

אביו או רבו כו' • ויסי' כלומר אוא עלמו מפטיר בביאת כיון שהוא תלמידו או בנו • והכל שוב • הרמב"ם :

עוברים • לשון הר"ן • פורסין את שמע ועוברין לפני התיבה :

ו אבל אינו פורס על שמע • כתב הר"ב לכל שאינו חייב בדבר כורס"י • וכתבו התוס' ואפי' לר"י המכשיר ליה במגילה (במשנה ד' פ"ב) הכא מודה מהרי' דבקצתן איכא תרתי לרבנן כלפי התם לית ל"ק לר"י אבל במגילה יש לסקל לפי שקף ונשים הין בספק [ל"ל בפסק] לסרון ולהשמיל לפיכך עשאו ר"י כגדול : פותח פורס את שמע כו' • שלא הין עוברין לפני התיבה בפרישת שמע • וקרא"י לתרגם • לתרגם לא חשיבותא כולי האי לקטן מתרגם הר"ן : * אינמא פורס על שמע • אף ע"פ שבכללם של הפרישה הוא ברכת המאורות • כמ"ש הר"ב במשנה ג' לפרקין : ז הרבה הין כיולו מומין • כגון הסן בהקיצות • או עקומות או עקומות כלתיא בגמי ופי' בהקיצו' חבלו הערוך בערך הסן לקרא • ועיין משנה ו' פ"ח דנגעים • ועקומות פורש"י כפופות ועקומות בלדליסן והר"ן פי' עקומות שנתעקמה ידו אחורנית ועקומות שאינו יכול לחלק אצבעותיו • ומ"ש הר"ב שאין הפסים רשאין לעלות בסנדליסן • הכן תיקן ריב"ז ונעשית בגמי פ"ז דסוטה דף מ' • לגמא אפסיק ליה רמועה ואזיל ליה למקצר ויאמרו לדהכי אזיל ליה הוא בגרוסה אז כן תלוה : אסטים ופוחה וכמו כן כל דבר שאובא הייתה רמב"ם : מפני שהעם מסתכלין בו • כ"ל דקאי אכולה מתניתין • דהא פעמא דת"ק נמי מהוא הכי הוא כמ"ש הר"ב • ולא פליגי אלא דת"ק אמר מומין • ור"י אמר בבע • ומש"ה פסקו הרמב"ם והטור לדר"י • והכ"מ כתב מהוא דבגמ' אמרו על הברתו • הגא אם רוב אחרי הגו' • אלמא כוותיה קיימא לן ע"כ • ואע"ג דתנן ר"י אומר • אשכחן טובא דכוותיה ולא פליגי הכ"מ במשנה ז' פ"ג דכבורים :

ח בסנדל אינו עובר • שהרי הסיון לסקפיל בכדומה אף יחף לא יעבור • מ"ב כיון שאין הרכן של ישראל להקפיל • מוסשין אמת הרשומים של שטות עלו בלבו ומרקם בו מינות • הר"ן : סבנה פי' הר"ב אלא תכנם בראשו • וכן לשון רש"י • * ו"ל הערוך פעמים שמפל על פניו בראש וחנון וילבלו את מוחו • ושוב מצאתי בפי' רש"י פ"ל דמגחות דף ל"ז • נאמר כאן (שמות י"ג) בין עיניך • ונאמר להלן (דברים י"ד) לא תשימו קרחה בין עיניכם מה להלן בגובה הראש מקום שעושה קרחה

אבל אינו פורס • ויש מן הגלוסים שאמרו דוקא מפטיר אבל אינו עוברים • לשון הר"ן • פורסין את שמע ועוברין לפני התיבה : ו אבל אינו פורס על שמע • כתב הר"ב לכל שאינו חייב בדבר כורס"י • וכתבו התוס' ואפי' לר"י המכשיר ליה במגילה (במשנה ד' פ"ב) הכא מודה מהרי' דבקצתן איכא תרתי לרבנן כלפי התם לית ל"ק לר"י אבל במגילה יש לסקל לפי שקף ונשים הין בספק [ל"ל בפסק] לסרון ולהשמיל לפיכך עשאו ר"י כגדול : פותח פורס את שמע כו' • שלא הין עוברין לפני התיבה בפרישת שמע • וקרא"י לתרגם • לתרגם לא חשיבותא כולי האי לקטן מתרגם הר"ן : * אינמא פורס על שמע • אף ע"פ שבכללם של הפרישה הוא ברכת המאורות • כמ"ש הר"ב במשנה ג' לפרקין : ז הרבה הין כיולו מומין • כגון הסן בהקיצות • או עקומות או עקומות כלתיא בגמי ופי' בהקיצו' חבלו הערוך בערך הסן לקרא • ועיין משנה ו' פ"ח דנגעים • ועקומות פורש"י כפופות ועקומות בלדליסן והר"ן פי' עקומות שנתעקמה ידו אחורנית ועקומות שאינו יכול לחלק אצבעותיו • ומ"ש הר"ב שאין הפסים רשאין לעלות בסנדליסן • הכן תיקן ריב"ז ונעשית בגמי פ"ז דסוטה דף מ' • לגמא אפסיק ליה רמועה ואזיל ליה למקצר ויאמרו לדהכי אזיל ליה הוא בגרוסה אז כן תלוה : אסטים ופוחה וכמו כן כל דבר שאובא הייתה רמב"ם : מפני שהעם מסתכלין בו • כ"ל דקאי אכולה מתניתין • דהא פעמא דת"ק נמי מהוא הכי הוא כמ"ש הר"ב • ולא פליגי אלא דת"ק אמר מומין • ור"י אמר בבע • ומש"ה פסקו הרמב"ם והטור לדר"י • והכ"מ כתב מהוא דבגמ' אמרו על הברתו • הגא אם רוב אחרי הגו' • אלמא כוותיה קיימא לן ע"כ • ואע"ג דתנן ר"י אומר • אשכחן טובא דכוותיה ולא פליגי הכ"מ במשנה ז' פ"ג דכבורים :

ח בסנדל אינו עובר • שהרי הסיון לסקפיל בכדומה אף יחף לא יעבור • מ"ב כיון שאין הרכן של ישראל להקפיל • מוסשין אמת הרשומים של שטות עלו בלבו ומרקם בו מינות • הר"ן : סבנה פי' הר"ב אלא תכנם בראשו • וכן לשון רש"י • * ו"ל הערוך פעמים שמפל על פניו בראש וחנון וילבלו את מוחו • ושוב מצאתי בפי' רש"י פ"ל דמגחות דף ל"ז • נאמר כאן (שמות י"ג) בין עיניך • ונאמר להלן (דברים י"ד) לא תשימו קרחה בין עיניכם מה להלן בגובה הראש מקום שעושה קרחה

ומתנה על בית אונקלי שלו • הרי זו דרך החיצונים : ט האומר יברוך טובים • הרי זו דרך המינות • על קן צפור יגיעו רחמיך • ועל טוב יזכר שמך • מודים • מודים • משתקין אותו • המכבנה בעריות • משתקין אותו • האומר מזרעך לא תתן להעביר למולך • ומזרעך לא תתן לאעברא בארמיותא • משתקין אותו בניופרה : י מעשה ראובן נקרא ולא מיתרגם • מעשה תמר נקרא ומיתרגם • מעשה

ונתנה על בית אונקלי שלו • הרי זו דרך החיצונים : ט האומר יברוך טובים • הרי זו דרך המינות • על קן צפור יגיעו רחמיך • ועל טוב יזכר שמך • מודים • מודים • משתקין אותו • המכבנה בעריות • משתקין אותו • האומר מזרעך לא תתן להעביר למולך • ומזרעך לא תתן לאעברא בארמיותא • משתקין אותו בניופרה : י מעשה ראובן נקרא ולא מיתרגם • מעשה תמר נקרא ומיתרגם • מעשה

ומתנה על בית אונקלי • על בית יד המלכות בתוך וסכתוב ממר לך לאות ולא לאחרים לאות : הרי זו דרך המינים • הכלכים אחר לעתם • תוך מלעת המכמרה : ט יברוך טובים הרי זו דרך מינות • שלריכין ישראל לברך עמהם פושעי ישראל באגולת תעמיתיהם • הרי זו דרך הרשע • ומנאה הכתוב עם המינים הקטורת : על קן צפור יגיעו רחמיך • כמו שהגיעו רחמיך על קן צפור • ומזרע לא תתן מקח הם על בנים • כן הוא רחם עליהם • משתקין אותו • שעושה מלותיו של הקב"ה רחמים וכן אינו אלא גזרות : ועל טוב יזכר שמך • על עובדך מלא לך משתקין אותו שאתה חייבים לברך על הרע כשם שאתה מברכין על הטובה : מודים • מודים • למחוי בשתי רשויות כמולה ומקבל עליו ב' אלהות : המכנה בעריות הכלרות פרט של עריות בלשון כינוי שאומר אלא בעריו ממש הכר הכתוב אלא אלא יגלה קלון אביו וקלון אמו ברבים : ומזרעך לא תתן לאעברא לארמיות f • לא תבא על העכו"ם ותוליד בן לעכו"ם : משתקין אותו בחזקה • שעוקר הכתוב ממשמעו • ונותן כרת לבא על העכו"ם • ומתייבו חטאת על הזונה : י מעשה אמנון ותמר נקרא ומיתרגם • ולא חייבין ליקרות לדור • והוא אלא כתיב אמנון בן דוד הבעיבין לאמנון לקמן :

מעשה

מתנה על בית אונקלי • על בית יד המלכות בתוך וסכתוב ממר לך לאות ולא לאחרים לאות : הרי זו דרך המינים • הכלכים אחר לעתם • תוך מלעת המכמרה : ט יברוך טובים הרי זו דרך מינות • שלריכין ישראל לברך עמהם פושעי ישראל באגולת תעמיתיהם • הרי זו דרך הרשע • ומנאה הכתוב עם המינים הקטורת : על קן צפור יגיעו רחמיך • כמו שהגיעו רחמיך על קן צפור • ומזרע לא תתן מקח הם על בנים • כן הוא רחם עליהם • משתקין אותו • שעושה מלותיו של הקב"ה רחמים וכן אינו אלא גזרות : ועל טוב יזכר שמך • על עובדך מלא לך משתקין אותו שאתה חייבים לברך על הרע כשם שאתה מברכין על הטובה : מודים • מודים • למחוי בשתי רשויות כמולה ומקבל עליו ב' אלהות : המכנה בעריות הכלרות פרט של עריות בלשון כינוי שאומר אלא בעריו ממש הכר הכתוב אלא אלא יגלה קלון אביו וקלון אמו ברבים : ומזרעך לא תתן לאעברא לארמיות f • לא תבא על העכו"ם ותוליד בן לעכו"ם : משתקין אותו בחזקה • שעוקר הכתוב ממשמעו • ונותן כרת לבא על העכו"ם • ומתייבו חטאת על הזונה : י מעשה אמנון ותמר נקרא ומיתרגם • ולא חייבין ליקרות לדור • והוא אלא כתיב אמנון בן דוד הבעיבין לאמנון לקמן :

מעשה

כו' ומ"ש הר"ב מקום שמותו אל תימוה רופס • ברייתא אחריתא לעניל מסך • וסמכון שמבין עיניך מקום התחלת הסער בכל מקום שנוח אל חימוה רופס הוא מקום תפילין • ופירש רופס מתרכך • וג"ל שהוא מלשון התרפס ורכב רעיך [משלי ו' ג'] שעיניו בהכנעה והרכיבו בדברי רכים • ומ"ש הר"ב על יד בגובה הוא אל תמה תפילין אל ראש בגובה שבראש אף אל יד בגובה שביד * (במנחות שם וכן) מ"ש הר"ב קיבורת הכל בברייתא אחריתא • ופי' בתוספו' לשון קבולת בשר כמו קיבורת לתסיני :

ונתנה על בית אונקלי • פי' הר"ב על בית יד וכו' וכ"כ רש"י ומסייס הר"ן ועבלי הכי • מהוס לכתיב לאות על יד וכתיב שהם לאות הבורין הם שראוי שיראו לכל • ולא הראה ויהיו לך וכו' ומ"ש הר"ב לא פירש אלא על בית יד ולא בשל ראש • מהרבא כתיב בהר (דברי כ"ח) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך • ואמרו זו תפילין של ראש • ועיין בב"י ס"ס כ"ז :

דרך המינים • פי' הר"ב הכלכים אחר לעתם וכו' וכפרש"י ז"ל הר"ן קרוב למין הוא • אבל מין גמור לא הוי הכא לא עקר גזירה הוא • הכא מינים במקום הקיבורת :

ט על קן צפור כו' על המכנה • עיין מ"ש בפ"ב הבלכות : המכבנה כו' משתקין אותו • מפני שהוא מגלה פנים בתורה אלא כפלכם הר"ן * ועיין בבבר לקמן :

דאומר כו' משתקין אותו בגופה • כתי הר"ב שעוקר הכתוב ממשמעתו וכו' • חעאת על הסוגיזכן לשון רש"י • ומסייס נמי מיתת ב"ל על המזיד בהתראה • וכ"ע אלא פירשו כן במכנה בעריות הכא איכא ביה מני כל הני • ול"ק במשנה הכא איכא הקני הא אומר והתם המכנה משום לעגל בלגל בכל הערות בהללי ולא רלה להתריך ולבאר • אבל הא קשיא הכא תנא מיפה ולא כן גבי מכנה • ועוד יש לתקן במלת בארמיותא • בעמיתא ה"ל לומר כפי לשון תרגום בכל מקום • ומלאתי בערוך ערך ארם שכתב וז"ל הא אומר מזרעך וכו' בארמיותא פירוש לא תתן מזרעך באומה יועה שמעבירין זרעם למולך כגון ארמיים • שאתה נורם להעביר זרעך למולך ומכלל דבריו משמע שאר האומות שאין מעבירים מזרעם למולך מותר לפיכך משתקין אותו בגופה אלא פי' הכתוב בלתנא לבי רבי ישמעאל בישראל הכא על העכו"ם והוליד בן לעכו"ם הכתוב מדבר אלא שלא מולך משאר בני עכו"ם עכ"ל זרש"י מפרש לתנא לבי ר' ישמעאל לפרש מתני' אחת ואחת ולאי לדעת בעל הערוך נמי לא אחת לבי ר' ישמעאל לעקור הכתוב ממשמעו לתת כרת לבא על העכו"ם וכו' דולאי לעיקר הכתוב בעובדי ע"ז מדבר • אלא דשבעים פנים לתורה וז אחת מהן • ואחת תנא דמתניתין למימר שהם שראוי לדרוש ולפרש אע"פ שאינו בא לעקור פשוטו ומשמעו אלא יקדקד במלת ולומר לבלוקא ויתרגמו בארמיותא • לא"כ משמע שאר האומות מותר • ומייעתא לפי' הערוך לדתרגום יונתן איתא • ומזרעך לא תתן בתשמישתיה לגיל בת עממין למעברא לפולחנא מוכרא • * ועיין בפי' הר"ב במשנה י"א פרק ג' לתבות • ולפי הערך מתיב נמי לסכא תנא מיפה ואע"ג לסכא אינו רולה לעקור המקרא ממשמעו • וה"ג במכנה ולא בא אלא לפרש פנים אחרת בתורה • ע"ל הפנים שבתורה כלרשם • מ"מ מלרשם המכנה לא בא שום קולא • משא"כ בהרשא לארמיותא שיש לטעות ולסקל בשאר אומות לפיכך משתקין אותו מגופה : י מעשה ראובן • ושכב את בלהה פלגש אביו (בראשית ל"ה) נקרא בבה"כ ולא מיתרגם • לחייבין לגמרו כפרש"י ופר"ן פי' מסוס כבוד יעקב : מעשה תמר • כתב הר"ב אמנון וכו' וכ"כ הרמב"ם למעשה תמר היינו אמנון ותמר וכו' וקשיא חלא לאמאי נקט תמר ולא אמנון • שפרי אמנון הוא שעשה המעשה • ותמר קרקע עולם ואמנם שיתה • וכמו לנקט ראובן ולא בלהה • וע"ק מסמוחו הסדר לבכנים מעשה אמנון בין מעשים שקדמו אליו • ועוד שכל"ל לסמיך מעשה תמר ומעשה לוט ואמנון כיון שמעשה אחד הם • ולכן נראה כפי' רש"י והר"ן ומעשה תמר ויסולה • וטעמא מפרש בגמרא מברייתא דשבחים הא לאולי

הר"ב ד"ה ר"י לאחר ולאין הלכה כר"י וכ"פ בס"ע פ"ו ס"ט פ"ב

הר"ב בד"ה אפני שרעם וסתכלין בו כו' שיגיו בסות פו' עכ"ל ובקה דבחגיגה דף ט"ו יעור' דוקא בזמן הקדש שהיו חברין בשם המעורב גם הקהל אקשו כן שם על פירש"י בלקומ"ש הרע"ב אבקבוזכר ומשיב גנם כזה הזמן הוי תשוס בלבד הבמ"ל ל"ב ל"ל ה"ל אסקנת' בזמן בה"ל הייתו יוה שעיגיו בסות ודו"ק :

ותו' כתבו שם דיעבד הוא תשוס בזמן הזה תשוס היסה הדעת והכיאו ראיה מהרמבנ"ם • וכן כתב הלי' בסי' בסי' קכ"ח :

ותו' פעמו בשם ר"ת בשעת שבבי יכול להסתכן בעצמו ולא תענו עליו הרשה גלא יעשה גם מיון ל אלינת בעל הכ.פיס :

תמר משום דלמי תמא ירושלם • ס"א עובדא דיוסף שאמר לבו ונמכרנו ומסתבר שהרמב"ם והר"ב כשראו בגמרא • לפריך מעשה זוד ואמנון לא נקראים ולא מיתרגמין • ושאמרת מעשה אמנון ותמר נקרא ומיתרגם • תשבו דאתמר למתניתין פרכינן ולא היא אלא מדיקא דברייתא לתני הכי • מעשה אמנון ותמר נקרא ומיתרגם :

מעשה עגל הראשון נקרא ומיתרגם • ברכת כהנים • מעשה הוד ואמנון • לא נקראין • ולא מיתרגמין • אין מפטירין במרכבה • ורבי יהודה מתיר

מעשה עגל ראשון נקרא ומיתרגם יום השני נקרא ולא מיתרגם • ברכת כהנים • מעשה הוד ואמנון • לא נקראין • ולא מיתרגמין • אין מפטירין במרכבה • ורבי יהודה מתיר

מעשה עגל הראשון נקרא ומיתרגם • ולא חיישינן ליחרא לישראל : מעשה עגל השני • מן ויאמר משה אל אהרן עד ויקרא משה את העם וגו' • ופסוק ויגוף י"י את העם כל אלו נקראים ולא מיתרגמין משום יקרא לאהרן : ברכת כהנים • לא נקראים ולא מיתרגמין משום דלאו בני יש ל"י פנו אליך • שלא יאמרו הקב"ה משא פנים וכן אין ידעין שכלפי ישראל לשאת לכם פנים : מעשה הוד ואמנון • לא נקראים בהפטרה • ולא מיתרגמין כל אותן פסוקים שכתב בהן אמנון בן הוד אבל אותן שנאמר בהן אמנון שתה לא אמרינן לעיל מעשה אמנון ותמר נקרא ומיתרגם : אין מפטירין במרכבה • למאי אתי לשילוי ולעזוני בה : ורבי יהודה מתיר • והלכה כמותו : אין

הרמב"ם סוף מה שכתב מעניני • ומ"ש הר"ב ופסוק ויגוף • כתב הכ"מ בפי"ב מהלכות תפלה כ"כ הרי"ף והרא"ש • ול"ל שהוא הוסי' הרי"ף שפירש הטעמא ולא מיתרגם משום כבודו של אהרן • ואם כן בפסוק ויגוף שכתוב על העגל אשר עשה אהרן • הוא סדין ולא מיתרגם • והגמרא לא חששה אלא לכתוב הפרשה • וה"ה בהאי קרא כיון הטעמא משום כבודו לאהרן ע"כ • ולפום רהיטא לא עיין • שאין זה מלשון הרי"ף אלא בתוספתא שנו • ובוד פסוק ויגוף כו' :

ברכת כהנים מעשה זוד ואמנון • לא נקראין ולא מיתרגמין • כן הגירסא בספרים ובפירוש הרמב"ם ברכת כהנים נקראים ולא מיתרגמין מעשה זוד ואמנון לא נקראין וכו' • ובודאי לברכת כהנים אי אפשר לפרש לאין נקראין לאין סברא לומר בתחלת המורה נקראת בלבור אלא בשלמותה משא"כ בהפטרות אבלא"ה אין הכהנים נקראים בשלמותן • ואלא מיהא קשיא אלא פירש התוס' בברכת כהנים לנקרא ולא מיתרגם כמו בתיבה • ובאמת שבוסת המשנה שבגמ' איתא מעשה זוד ואמנון נקראין ולא מיתרגמין • ושתתא א"ה לברכת כהנים ומעשה זוד ואמנון כלולים בדין אחד • וסכי מי בגמ' • ואלו נקראים ולא מיתרגמין ושמון דעבד"ן • ראוכן עגל שני ברכת כהנים זוד ואמנון • ולקאמר בתר הכי מעשה זוד ואמנון לא נקראים כו' • יש לסנים ולמחוק לא • כך נראה בעיני ומכל מקום לא שלחתי יד לסנים כמשנה לפי שראיתי * (בפי' רש"י אבריתא שהוכפתי ואלו נקראין וכו' • לשתכא בריתא ויש לא נקראים ולא מיתרגמין • כתב מפרש בפיעה • מעשה זוד ואמנון לא נקראים בהפטרה ע"כ • ועוד שראיתי מוכרח לומר נמי לל"ג לא • בפירכא דאמרת כו' שהוכרחו לעיל בל"ס מעשה תמר כו') • ועוד שראיתי לרמב"ם שבתורו פרק י"ב מהלכות תפלה לתשיב שני לנקראים ולא מיתרגמין • וכתב ומעשה אמנון ותמר • באתוס שנאמר אמנון בן הוד לא נקרא ולא מיתרגם ונראה דגרס • וכן ברכת כהנים • ויש לתת טעם לאם מעשה אמנון לא נקרא משום דשאני מעשיות שכתובים בתורה לא סני ולא לקרותם כלי להשלים התורה כולה בלבור • משא"כ מעשה דבכבשים אפשר להפטיר בענין אחר :

ברכת כהנים • כתב הר"ב משום לאית בים יש"ל וכו' • שכלאי הן ישראל לשאת לכם פנים • כלאמרינן בברכות לא כלאי הן ישראל לשאת לכם פנים • אני אמרתי ואכלת ושבעת וברכת • והן מתמירין על עצמן על סוף על כעלם רש"י :

מעשה הוד ואמנון • לכאורה ר"ל במעשה הוד מעשה הוד ואמנון • מעשה אמנון שנזכר בו הוד * וכ"ל דמש"ם לא פי' הרמב"ם מעשה הוד הוד בתבורו • שהוא מעשה הוד ואמנון • למעשה תמר ויהודה נקרא ומיתרגם ועתמא דשבחים הוא לאולי וס"ג הוד הוא אולי ומ"ב שבחים הוא ונקרא ומיתרגם ומש"ם לא אילטריך תו למתני מעשה דבת שבע :

* לא נקראים ולא מיתרגמין • [אע"ג דלא לא נקראים שוב] אין שייך לומר ולא מיתרגמין שאין תרגם אלא על המקרא שקרא • ועוד דבתרגום יש לחוש יותר שרי מתרגמין כדי שלא יבינו אותם • ולא יוסף לכם אלא שפת הרמב"ם :

אין מפטירין במרכבה • כדי שלא ישאלו שמעון כשישמעו אותם • ולא יוסף לכם אלא שפת הרמב"ם :

ורבי יהודה מתיר • כתי הר"ב והלכה כמותו • כך כתבו התוס' ועתמא דלאמרן בגמ' [אמנם] סי' פרק לעיל וכי הר"ב דבעלרת יום ראשון מפטיר במרכבה ולענין טעמא לר' יהודה ל"ל דבשביל לית לרי"ל דסבירא ליה מעשה בראשית נקרא ומיתרגם • ואע"ג למעשה מרכבה עליה כלתן בספ"ב לתגיגה • מ"מ במעשה בראשית • הא אמרינן בגמ' לעיל ד' לאיכא חששא דלמא אתו לשיולי מה לעמלה כו' לרחוי הוא שלא בא לעולם כלתן הכא אמנם כו' • אף"ס נקרא ומיתרגם * וטעמא דלא חיישינן לשמא לאתי לשיולי כו' שכן לשון הרי"ף מעשה בראשית נקרא ומיתרגם ולא חיישינן לשמא כו' • וטעמא דמלתא דלא חיישינן כ"ל דמש"ם אם הוא חכם יקרא שלבריה אלו לב המשכיל לא יגיגם • ושתיקתו יפה מדבורו • ואם לאו בר הכי הוא • הכא נמי אול מחרים חכם יחשב • ומחרם יחרים באולתו • ולא יחלל בעניניה אלו • שילא שאינו כלאי שיחיבו לו שום מעשה : רבי

רבי אליעזר אומר אין מפטירין בהודע את ירושלים :

רבי אליעזר אומר • אין מפטירין בהודע את ירושלים • ואין הלכה כרבי אליעזר :

סליק מסכת מגילה

סליק מסכת מגילה

הג"ה שנדפס פה הגנגו לעיל חשבון ג' על תקונו :

(יחזקאל כ"ב) וכו' ויחא לי"מ ב"ל לבוש בא"ח סימן תל"ג לפי' הולא כתיב בה מפורחיך ומולתיך בארץ הכנעני אביך האמורי ואמך חתית • וה ולאי גנות הכי בתין וקלף לבזאתן מעקר מולתן וז"ס ר"א לא ובזוק באמך כלומר בעקר מולתך :

סליק מסכת מגילה

סידרה אחר מגילה מפני שיש בינו ובין ימי פורים הצטרפות שבשניהם אסור התענית והתספד הרמב"ם • ועיין מה שכתבתי בפתיחה ליבמות :

מסכת מועד קטן

פרק א **משקין** בית השלחין • ארץ שיפה ומגמא למים • תרגום עיף ויגע • מצלמי ולאי : משקין במועד • דדבר האבד מותר במועד ושלח בית השלחין משעה שמתחיל להשקותה אם אינו משקה אותה תדיר מיד נאבד כלתנו בסוף מתניתין זרעים שלא שתו לפני שנו מועד לא יסקה במועד ולא לפני המועד יסקה במועד ולוקח שלח לבן של תבואה שיש בית השלחין משקין במועד אבל שלח בית השלחין של אילן לא שרי במועד ולא פסלי וכשביעית שרי להשקות • בין שלח בית הבעל • ובית השלחין • משום מועד בלבד נקט לה : שילא

מסכת מועד קטן

פרק א **בית** השלחין • פי' הר"ב ארץ שיפה וכו' תרגום עיף משלמי גמי וה"ל מתחלף בתי"ת רש"י שנשיפה ממולא הגרון ועיין מ"ש במשנה ז' פ"ל לב"ב ובתי' התוי' ושיף ויגע למא למים כללתי' ונפש עיפה למים ע"כ ולא מצאתי מקרא זה בכל הכ"ל ספרים וכ"ל שהוא ט"ס ול"ל כלתתיב מים קריש על נפש עיפה (משלי כ"ה) : במועד • המשנה תקרא תנאי של מועד סימים שבין כל מועד ומועד הרמב"ם * (ולפי שאין במשני לשון תש"מ אלא מועד כ"ל שיש לתקן לשון הרמב"ם ושכל"ל המשנה תקרא מועד מה שאמר קורין תש"מ ושם סימים וכו') ומ"ש הר"ב דדבר האבד מותר במועד • במשנה תגיגה קף י"ח שהה ימים תאכל מעות • וביום השביעי שרית לי' אלהיך מה שביעי עולר בעשיית מלאכה אף שהם עולרים בעשיית מלאכה מי מה שביעי עולר בכל מלאכה • אף שהם עולרין בכל מלאכה ת"ל השביעי שבועי אסור בכל מלאכה ואין שהם אסורים בכל מלאכה • הא לא מסרן הכתוב לומר לך איזה מלאכה אסורים בחש"מ ואיזה מותרת רש"י ורי"ף ורמב"ם וסרא"ם והטור פה אחר [הסכימו] לאיסור אלא אסמכתא • ואין לאיסור מלאכה בחש"מ עיקר מן התורה • והב"י כתב שי"ל מותר הבריתא שהם לאסור מלאכה בחש"מ עיקר מן הכתוב משרה לחכמים לאסור ולהתיר כפי שיראה לרשם לנכון • וכתב"ם בשם הר"ן לענין אסורי יה"כ בר מלאכה ואתיה ברפ"ח דיומא • ולדבריו אריך לומר דהתרתי שמעינן מסך קרא לשא לרשיגן ממי מיתיה לאכילה מלה חון מלילה הרשות ולא חוכה כמ"ש במשנה ו' פ"ב דסוכה ומ"ש הר"ב אבל שלח בית של אילן עיין במשני' : **ובשביעית** • כתב הר"ב דבשביעית שרי להשקות בין שלח בית הבעל פו' וכ"ל הוסי' בלח ו' ע"ב בשם רש"י ומשום דבירושלמי מוקים למתני' דספ"ב דשביעית דמתני' ג' לקמן • והתם פי' לה רש"י וכן הר"ב בשלח הבעל ש"מ דסיא מתני' נמי בבעל מיירי ור' שמעון מתיר שם • וכן הלכה כמו שהכתוב שם בש"ל • ומעתה דבשביעית שרי יותר מתה"מ משום טעם דבירושלמי שהעתיק לקמן בל"ה אבל אין כו' • וכ"כ בה"מ פ"ח מהל' שמיטה ויובל הרמב"ם ונראה שהיו הר"ב אבל בית הבעל נמי אסור בשביעית והסיא לספ"ב דשביעית כתי בסיא דבריה משום הילוה אילוה שלא יפסלו • וכן מוקים למתני' שלישית לקמן דמתני' כמו שהכתוב שם בש"ל ופשטא דמתני' דהכא • משמע דלאי דבשביעית נמי לא שרי אלא דשלחין וכן בעתיקה הרמב"ם : מא

משנה א' ב' ג' ד' :

בש"ע פי' תקל"ד ותקמ"ד :

שיצא בתחלה • כתי סר"ב ואין מוסיפין כו' שמא יפלו גלותיו •
עיין לקמן במס' לקמן [ל"ה] ומתקנים את סמקולקלות
ומ"ש סר"ב ואיכא טרחא כלומר שאפילו דבר שאבד לא סחירו
בכסף טרחא : בין ממעיין שלא יצא בתחלה • אין מוסיפין סוף מסור
גמי : אבל אין משקין כו' • אמועד
קמי דגבי שביעי לא חיישינן לטרחא
יתירא סר"ן * וזה אף לסרמב"ם
לעניל בסוף ל"ה ובשביעית כו'
וכלקמן בל"ה ואין עושין כו' •
ומעמים כתמרים בירושלמי •
לשביעית ע"י שאינו מוחר מלאכי
פירו' שאינם הקרקע סחירו אפילו
בשכר של עורת • א"כ שביעית ע"י
שומנם מרובה כו' • ולא מסתבר
לעשות זימים שאחרונים כו' לרגל :
ולא ממי שקילון. כיון דגי הגשמים
לא נאסרו • אבל אמנם גזירה
שמי שקילון שלבד שפיר נקטים אחר
מי גשמים סר"ן וגמ"ם סר"ב ואיכא טרחא יתירא לגלות ומלאן
קולחא שאת תרגום כלים על שכמה בקראת קילון סר"ן :
ואין עושין עגיות כו' • מלריאת לסך אבל אין מסקין כו' •
לא קאי אשביעית סך סיפא נמי לא קאי אשביעית • וכ"ע סרמב"ם בפרק א' מסלכות שביעית ועגיות כלגעיל :
עגיות • פירש סר"ב תריליס ומסיים סר"ן כלי שיתעבבו שם שמים • מלאן שלמן תעגנה [רות א' י"ג] שאינו לאן עבוב ע"כ •
ומ"ש רש"י ורמב"ם שאינו עג שונה המשנה מ' פרק ב' לתענית • שיטו הך כפירש רש"י בפ' רות • תעגנה לשון
אסור כלא • כמו עג עגוה וכו' • והערוך כתב שתרגם מערוגות מגעה (יחזקאל י"ז ז') עגיות • כ' כתב בערך בלל :
לגפנים • ל' סר"ב בעקרי שתים ובעקרי שנפים • ליישב הבריתא בגמ' ובאתרי לתנא דמתני' שמחי גפנים ולא זיתים וכלשאכתן
עיין משנה כ' פ"ב דשביעית : וחכמים אומרים עושין כו' • בשביעית לבל שנראה כחופר לא סוי • כיון דמשליך את הפעפר
למרחוק • והעולר מניחו במקומו כ"כ סר"ן וסכי איתא בגמ' בגיוסיסן דאמורא דפליגי • בטעמא דר' אליעזר דאמר מפני
שמכסיר אגפים לזריעה לאסכי לא קאמר מפני שנראה כעולר דאיירי דשדי לאבראי וכו' • ולפי שהרמב"ם בפ"א מסלכות שביעית לא
סתים שיטא משליך למרחוק משמע דסבר ליה לרבנן בכל ענין שרי • וכדמסיים ויש בו טעמא שבזירו כל אלה • שאם לא יעקר
תעשה שדה מלוחה ומומה כל ענן שבת : ומתקנין את המקולקלות • שיומא דמלאייסן לרבנן הוא • ושיטו לכתב סר"ב אבל
אין עושין כו' • ומה שכתב סר"ב אם נפל לתוכה עפר כו' • ולא דמי לתעניה שלא בתחלה בלשון • לחיישינן שיפלו גלותיו •
ואתי לתקן לחיקונא לסתם עשיה בתחלה היא כלקתני שלא בתחלה :
ומתקנין את קלקולי המים שברשות הרבים • אפילו אין רבים צריכים לבם כלאיתא בגמרא • ונעמא בלבתב סר"ן וסרא"ם בשם
הרא"ש לפי שהרבי רבים אינם נגמרים אלא בשעת הבעלה משו' ללמד לקדירה לבי שותפי ובשעה שהם בעלי מהחברים
בולם ועושים ואם לא יעשו אז לא יעשו לעולם • ומסיק דבי הסירו במלאכת הסיוט וכמ"ש לקמן • וכ"ל לסיימו לתנן וחוטטין אותן
ופרושי קמברש • לשא לאמרן ומתקנין סיימו חוטטין שהוא מלאכת הסיוט • לאלמ"ה ליתא יתירה הוא דולמי לחטיטה בכלל
מתקנין הוא • ורמיה לבבי שהרמב"ם וכן הטור לא כתבו הסחטיטה בקלקולי המים הברים"ל :
ומתקנין את הרחובות ואת המקוות • ר"ל בלתר מתקני' תנן לבע"ן בלתר מתקני' כו' ושם מפורש ול"ק כיון לבבר מקומה לאם לבבר
הוא לתקן בתם"מ • לבירוש"מ שאם זה על ומליטן את הקברות • ופחזר שיהל שנף של גשמים ושנפו • ונראה לעל
הראשונים ל"ק לשם ולא מילי • לפי המלאה לפשיטא הוא לה הקלקולים מלויין בהרבים וכו' • ואין הסתקון מועיל בהן אלא לפי שעה •
אבל ביון הקברות • אין הברות שיתקלקל אלא כלמשמי שירד שנף כו' : ועושין

ומליינין • עושין ליונעל הקברות הסיה ממחוסיל ושופכין על
הקבר • ושמא הוי לשלבי הרבים • אלא יעברו במקום טומאה :
ויוצאין • אלמי ב"ל במועד • לעיונסלות שמרעו אלא לעקור
אותם • לפי שמוטלין שבר על בך • מתרומת הלשבה • ובימי
המועד נסברים בחול • מפני שהן
בטלים : ג מושבים את הנים •
שהתת אילן זה לאילן אחר לשיבא
טרחא אבל לא יסקה בל הסלה •
ובשלה בית הבעל אייני • אלא
פסלי שני גשמים מסקיקין אז אלא
שבשמסקין אותו הוי הרחוקה טפי :
אלא שהו • אלא פסלי : בזה ובזה •
אפי' לא שהו • ואפי' שלה הבעל •
למשום הרחוקה שרו חכמים • ולבלה בראב"י • לשהה מתני'
בית
מסקים
לף ר"ל ע"ב • הנין הוי נפשות ודוי מכות • ודוי ממונות • ואיכא לאמר לאתוי הך אחת • אלא מאי אית לך לאמר • לה"ל לרב
אמי לשיכא לאתוי הסיא לדנין כו' • בשר לבל לרבי הרבים • משום לשיהנהו הומיא לאוכלפרטי לתנון בהליה • ה"ג הסוא פירושא
הוי' לא ה"ל לרבאמי לפרוסי בבל לרבי הרבים • משום לשיהנהו הבתיהם לאוכל לתנון • הסם תוקנים בקרקע :
ויוצאין אף על הכלאים • בגמ' רמי ותתן בתחר בחלר וכו' (בריש הקלים) ופליגי בהיוי • ואל הנייא • כאן בהכר • כאן
באפיל • וכתב הרמב"ם בשוה פ"ב הכלאים ונעשו הוי הרוגלמי אחת לבך אוקמתא • והא לקתני אף • לסבי תנן ברים
הקלים והתם הפיר הקני אף • ומ"ש סר"ב הטעמא דיוצאין לפי שמוטלין שבר על בך מתרומת הלשבה • בגמ' • וכתבו הסוס פות ולא
הוי מעילה • לבב"ל מתנם עליהן • כלאשבחן וכו' ע"כ • ועיין בפי' הר"ב מבנם ס' פ"ל דהקלים • ותמיהני הרמב"ם בפ"ל
מהלכות הקלים • בכתבו כל הבא מתרומת הלשבה • לא כתב לבך לבבל :
ג מושבין את הנים מאילן לאילן • כתב הר"ב לאיכא טרחא • אבל לא יסקה את בל הסלה • ובשלה בית הבעל אייני • ומתניתין הכא לייקא •
מאי לא יסקה בל הסלה • הסא בבר פי' הר"ב לעניל דשלה הסלמן הל אילן • לא הרי במועד אלא פסלי • ומתניתין הכא לייקא •
המשבה מאילן לאילן הוא המוחר • הא הסקאה לא • וכדברי הר"ן בהליה • לאחלי בין מבשיכה לבהקאה • ועל הרחוקה גם זו הוא הבהרת
בית הבעל • ואינ"ג דלרך לחייה אמרינן הכי • מ"מ הרי רש"י אמ"כ בפי' המשנה מפ' ובלבד שלא יסקה בית הבעל ע"כ •
לבהרי"ב הבתב לעניל דשלה בית הסלמן לאילן לא • לריליה הא לאמרן לא אסר אלא בהרחוקה נפרש בשלה בית הסלמן לאילן לאילן
בית הבעל • ואינ"ג אלא הרחוקה • אבל רש"י הוא טעמא דמפ' בבעל • מהוא לסיל אייכא לאילן אייכא פסילה • והכי מפ' • מושבין מאילן
לאילן • הוי בשלה בית הסלמן הפסילה יתירה אייכא • וכ"כ התו' בגמ' לריש פרקין מהוא להוי בבית הסלמן • ובתבו לה לא לחני
מושבין • ולא הני מסקין • אורחא דמלתא הבענין זה רגילין להסקות אילנות • ע"כ • וכיון לפי לעמ הטור • הבתב שלה הבעל
הים בם אילנות • יכול להמשיך וכו' • ולכולם לא אסרו בית הסלמן לאילן • כמו אסר הר"ב • ולהרמב"ם עיקר טעם הוחר בית
הסלמן • מהוא הלילנות הבם • הב"כ ריש פ"ו מהלכות ה"ט • משקין בית הסלמן במועד כו' • אלא לא יסקה בית הסלמן • והיא
הארץ הכמאה • יפסלו בו הלילנות הבם • ומהניתין המושבין כו' • הטעמיקה בלשונה • ובתב המגיד שמפי' למתניתין בפי' הר"ן
ניאות • הנייני בית הסלמן • ואין הם לא ירקות ולא זרעים • אלא אילנות בלבד • והמשבת הנים מאילן לאילן המספיק לבם • ע"כ •
ויתא טובא לפירושו • להשמא בולם מתניתין בבית הסלמים כמו זרעים אלא שהו כו' • סוף דבר שהבהרי הר"ב לריכים תלמוד •
ז מכין לן • הפי' לעניל בבית הסלמן לוקא הבוא: ולא לאילן • ומרלה נמי שחזר בו • מלפ' בבאן בשלה בית הבעל :
זרעים אלא שהו כו' • בבית הסלמן • בלבתב הר"ב בריש פרקין וכן פי' הטור ר"ם מקל"ז • ומ"ש הר"ב לא פסלו • מרלה
הבתבו בזה בפי' רש"י המפרש זרעים אלא שהו לפי המועד אלא הוי לפי המועד • אלא מלמדים לשהות תמיד לפי המועד • לא יסקה
במועד • להעניל ולא משקה לבו תיר לפי המועד • לא הוי לבו פסילה אי לא משקה לבו במועד ולא בפי הר"ן • לפי שאין פסילה
במועד • ואם הים בשם הפסל • הבר הוי הפסל לבם מעבר מועד • ואין מוחר אלא הבר הלבוד במועד שהים לים לבר"ב
לבתוב לא פסלו בהמועד • ועיין בספ"ק לתענית :
וחכמים מתירין בזה ובזה • בתב הר"ב והלבם הראב"י • לשהם מתניתין המשקין בית הסלמן לעניל בהוחים • ותמיהני אלי משום
הא • לא מילי לשום שהם ואתי"ב מחלוקת •

ליכא מן הכלל דהכא כתב • כלאיתא בפרק החולקין מ"ב • ושוב דבגמרא ריש פרקין • דנטינן לאוקמי למתניתין לגי' כרבי אליעזר בן יעקב • לתיקן ליה • ופע"ג לגי' סתמי"ל דרא"י גמי ס"ל כמתניתין לגי' • מ"מ אין ראיה מוכרחת דמתניתין לגי' כרא"י • ומעם"ס ראמי לפסוק כמותו • ומ"מ הרי"ף פסק כרא"י • מעטם דסמעתא דר"י כוותיה אזלא וכו' • ואחריו נמשכו גאונים ברמב"ם וברא"ם וסמור • וא"ת קשי הלכתא אהלכתי דהכי פסקינן כרא"י • וכתב"ב דהביעי מרבינן בעפר לבן • פסקינן הלא כרא"י • כבר כתב בזה הכסף משנה בפ"ח מהלכו' סמעה דלוקא מועד לאיירי ביום הרב יהודה ואזיל בהיעת רא"י פסקינן כותיה • אבל בהביעות הלא איירי ביום ר"י הדרין לכללין ליקיל ודבים הלגה כרבים דסא איכא טעמא לחלק בין הביעית לשאר מועד • הלאיתא * בירושלמי

ד' הא' ישות • פי' הר"ב מגשמת • ויש בריה • שאין לה עיניים • ובגמרא דבקרא הכי קרי ליה לכתיב נפל אשת בל חזו שמש (תהלים כ"ח כ"ב); בדרבו • פי' הר"ב חופר גומא וחולה בה מלולה • וכ"כ הרמב"ם ומפיה הר"ן וסמומא אינו אלא כלי שיתקבלו שמה מיטות הרבה • ואפשר שמוקשה מוכלין כלי שיבואו ויחקו במלולה :

בשביעית • ולי' רש"י אע"ג המתקן הבלה • מוריגן לגמא מחוי כחרישה כבלה חופר וסותה אח מוריהם ע"כ • ותתו' כתבו לי' ל דולאי לריך לגמסקל מתוך שלהו כבמפנה הלישות • ותכן פרק ג' דשביעית המסקל שלהו גוטל הבל עומנה בו' • וכן גרגר בל לרורות כו' ע"כ • ולקלקתי בבלמות שנשמה לרמב"ם • ולא מלאתי הבעתיק זו המשנה • וזו הוראה לל"ג ובשביעית :

ומקרין • כ"ל הבות גמר מסה קיר • ואע"פ הבה ראוי שיאמר ומקירין • אבל בתתנה שלא יתערב בגלת מקיר ס"ג גרגו קרירות • כלאתרגמן במשנה ב' פרק ב' דכלים מפני שגרלה בתחלה כו' • אפי' בתחלה שעדיין לא נזקק לבסגר • הלא מ"מ בסמחה היא לו כבא ל"ל לבסגר • ומיהו בגמ' • בשבת כ"ע לא פליגי הלא חזי לי' וכן מרתה מלי' הש"י וסר"ב הלא"ג בתחלה • וכן בברייתא ל"ג בתחלה • אמנם בלא"ה לרמב"ם ליתא להתוא סוגיא אליבא דמתניתין • לפי הלאותה סוגיא לרבנן בבסגר ראשון חזי לי' • ולא פסקן בן בתורה • כמ"ש בסגיא פרק ז' מבלות ד"ט • וכ"מ פרק ו' מבלות טומאת הרגת • ובירושלמי מבמע דגרס לי' • הגיתי עלה מבנה ו' פרק ל' דנגעים • בהרת כגרים • ופסחה כגרים • ומולד לפסיון מתיה • לו שער לבן [ולבסה לה הלוס] רבי עקיבא מטמא ומבמים אומרים הרבה בחתלה • ולתרוויהו מותלה דאמר רבי יוחנן ערב הרגל אוכל ביומיה לרבי עקיבא הוא קלמיתא ואין נזקק לו לא לבקל ולא לחתיר • ולרבנן חולי הוא • ואת פוטרו מן הראשנים • וסילה הוא שלא לבתיר • ב' הר"ב ולריבנן לגלאת מ"ל למתנה • לאפמוסגר מסחלה • כמ"ש בבמבנה ז' פ"ק דמגילה • ומה ולאי לכיון המעמא מי' כמ"ש שם • לגנס הוא לגער לו • מכל מ' זוס לו מתא לדבר עיקר לגערא הוא • ולי' הר"ן כלי הר"ר • אבל רש"י והרמב"ם בסמו וכתבו מלא מלגרו במועד • ורתבנא אמר (לבריים י"ו) ומשמת בחגיך ע"כ • ומסבר רבי מאיר לרשאי לבחוק • לבכסן תלוה מלחא גמי ועיין מבנה ב' פ"ג דנגעים • וחבמים אומרים לא לבקל וכו' • ס"ל גמי לבכסן תלוה מלחא • אלא מלרשא לעטרו לו לבעלתו • לינו דשאי בהמחוק • ועוד אמר רבי מאיר • כלומר ועוד מיקל ר' מאיר וכו' :

ד צדין את האישות • ואת העבבים • משרה האילן • ומשרה הלבן (שלא) כדרבו • במיער • ובשביעית • וחבמים אומרים • משרה האילן כדרבו • ומשרה הלבן • שלא כדרבו • ומקרין את הפירצה במועד • ובשביעית • בורר כדרבו :

ה רבי מאיר אומר • רואין את הנגעים בתחלה לחקל • אבל לא להחמיר • וחבמים אומרים • לא לחקל • ולא להחמיר • ועוד אמר רבי מאיר מלקט אדם עצמות אביו ואמו • מפני ששמחה היא לו • ר' יוסי אומר • אבל הוא לו • לא

ה רואין את הנגעים במועד לחקל • אם טהור הוא אומר לו הרי הרי הוא • אם מחמה היא לו • אבל לא לחתיר • אם טהור הוא אומר לו הרי הוא • אם טמא הוא אומר לו הרי הוא • ולא יטמאו ולא יטמאו • אבל אם אמר לו לחקל ולא לחתיר • מתוך שנזקק לראותו אם הוא טהור כדי לחקל עליו • הוא נזקק לחתיר אם הוא טמא צריך לומר לו טמא אתה לכתיב (ויקרא י"ג) לטהרו או לטמאו • אין כאן ראיה • ומעבר לו שלא יראה הכהן בלב • מלקט אדם עצמות אביו ואמו בשמחה • כדי לבערם מן המקום הגון • שמחה היא לו • כדראה אותם [שקוברין בקברי אבותיו] ואין הלכה כר"מ בשמחתן :

לא

לא יעורר אדם על מתו • ולא יספידנו • קודם לרגל שלשים יום • ואין חופרין קברים וקברות במועד • אבל מחנכים את הבנין ובקברות במועד • ועושין נברכת במועד • ואורן עם המת בחצר • ר' יהודה אומר אלא אם כן יש עמו נסרים : ז אין נושאין נשים במועד • לא בתולות • ולא אלמנות • ולא מיבמין • מפני ששמחה היא לו • אבל מחזיר הוא את גרושתו • ועושה אשה תששיטה במועד • רבי יהודה אומר לא תסור • מפני שניוול הוא לה :

ח ההדיוט

לא יעורר אדם על מתו • לא יביא ספדן • לעורר על מתו שמת זה ימים רבים • לחזור על קרובי המת כדרך שתוזר הספדן • ל"ל שתיבת תמיד ל"ל אית • ומי שלבו דוחה עליו • שמוצק בו מותו בכו עמי כל מרי לב • אל יסכור ספדן על הולך ומספיד על קרובו : לא יספידנו • לא יסכור ספדן על מתו שמת לו בלותה שעה : קודם לרגל שלשים יום • תמיד • לתמרי טרגמא בגמרא • הדרך בני אדם לבכות מעות לאורך הרגל קודם לרגל שלשים יום • מכי שמע שורדים בהלבות הרגל • ומשמע יתן הטעות שכתם לאורך הרגל לספדן ויתנו מסמחת הרגל • ואית לתמרי שאין המת מתחכת מן הלב אלא לאחר ל' יום אחר הספדן : ו אין חופרין וקוברות במועד • להקבר בו מת שמוות לאחר המועד : כומן • במערה שתחת הקרקע • וקברות הבנין : אבל מתכנן • שאם היה הקבר מרוחק מקומו • שאם היה הקבר מתריח ומרחיב בו : נברכת בל כובסין • מקום מחוקן לכבס בו הבגדים ולית ביה טרחא כולי האי : ואורן עם המת • בחצר שמת שם • לוחר לבסר הנסרים • לעשות לו אורן • אבל בחצר אחרת לא • אלא יאמרו מלאכה אחרת הוא עושה • ולא שנו אלא באדם שאינו מפורסם • אבל אדם מפורסם עושין לו אורן ואפי' בשוק • ולילין שאנו מתי מספר כל אדם הוי מפורסם : ר"י אומר • לבניא עצים לעשות נסרים בתחלה לצורך סארון אע"כ ממסרות קולם י"ט ואין הלכה כר"י : ז מפני ששמחה היא לו • ואין מערבים שמחה אחרת בשמחת הרגל לכתיב (לבריים י"ו) ושמח בחגיך ולא בשמחך : אבל מחזיר הוא את גרושתו • לאיכה שמחה כ"כ • אלא באשה חדשה שלא היתה לו מעולם : ועושה אשה תכשיטים • כגון לתת כחול בעינים • ולהשות שער ראשה שלא יתפזר • ומעברת לבע אלום על פניה • ומעברת הכין על פניה של מטה • וכן כל כיוצא בזה : שניוול הוא לה • לער הוא לה • ואין הלכה כר"י :

ח הסליוט

לרגל שלשים יום • כ' הר"ב תמיד • ור"ל כין לערבר בין לספוד • וכמ"ם הר"י אחרוניהו קלי *ויותר ל"ל שתיבת תמיד ל"ל אית : ו אבל מחנכים את הבנין לשם עבדו • עשאום לכרכי רבים רבים שהו • ורבים ושהו וסרי הן כתוביות בורות • שיתין ומערות שתין • ריכין לשם עבדו שהיו שהיו כהן לבופן • לשיבו הטיעה • אבל לא תחלתם לשיבו תפירה כל שאין לריך לשם עבדו הרא"ם זר"ן בשם הרמב"ן • ושם כוך אחרים • לתרי בלא לכתיבי בלבוב • מתורגמין כוך • הוסיפא לנקט כוכין • ס"ם לקבל והרמב"ם לא הענתיק בריפא וסופא אלא קבר :

נברכת • כ' הר"ב בל כובסין וכן פירש"י והלתנן לא ברפ"ב דבבא בתרא • וכתב הרן לפי שים בה לוך לתול ממועד • כלתנן ואלו מלבסין במועד ואיילי לאיירי בתפירת עבסמת בתלר • כמ' הר"ב אבל בתלר מלאכה אחרת הוא עושה • לפי שאין מלאכה אחרת הוא עושה • ואורן לרך לעשות ארונות לרוב מתים • הר"ן • ולפי הסוא עם המת במשנה ל' פרק כ"ב דשבת • הכיון שעושה עם המת בתלר • ליכא למיחש למראית עין • אבל רואין שלמרך המת עושה אותו • כ"כ הר"ן שם והתריך יותר • ואין כאן מקומו • אלא אם כן ים עמו נסרים • דשורת נולל לעשותן במועד • רש"י בגמרא : ז כמבני שמחה היא לו • לשון הר"ב • ואין מערבין שמחה אחרת בשמחת הרגל • לכתיב ושמחת בחגיך ולא בשמחך • ולשון אין מערבין לא ניחא לפוס כך דסל"ל אין עושין שמחה אחרת ברגל • דסא קרא הכי מישמע • בחגיך ולא בשמחך • ובגמ' גמי הכי איתא • דלדרשה דושמחת בחגיך • משום דמיתא שמחת הרגל ועוסק בשמחה אשתו • ולמ"ל הטעמא דמלכתיב (מלכים א' ח') ויעש שלמה וגו' שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום • שבעה לחיוך ושבעה לחג • וכי תימא דהכי אתרמי • א"כ מכדי קרא י"ל ימים קאמר • שבעת ימים ושבעת ימים למה לי • אלא דלשמועינן דהני לתול וכהי לחול • אפילו כי אתרמי • ועיין משנה ל' פ"ק דחגיגה • והרמב"ם בפרק ז' מהלכות י"ט • כתב דטעמא מפני שמחת שמחת הרגל • ועוסק בשמחת אשתו • ובפ"י מהלכות אישות • כתב לפי שאין מערבין שמחה בשמחה וכיון דרשא אחרת • שלמיר (בראשית כ"ט) מלא שבוע זאת ונתנה לך גם את זאת • וכתב בירושלמי • ולפי שהיא פשוטה יותר מדרשא דבגמרא • נסיב לה • ואלא לאין מערבין כו' • כתבו הסוספות ושאם נראה קלת • דכמו שאין עושין מלאה תכיות דבעיא שיהא לבו פנוי למלוה אחת • ולא יפה עלמו הימנה וכן שמחה בשמחה יפה לבו פנוי בשמחה • ועושה אשה הכשיטים • כתב הר"ב כגון לתת כחל • ומעברת הכין על פניה של מטה • כלי להעבי' שער של מטה רש"י : לא הכחל • עיינו מפור' במשנה ל' פ"ח לשבת : שניוול הוא לה • לשון הר"ב לער הוא לה • כלומר שמלטערת על הגוף • שבו היא מחמולת • ולשון רש"י שנגלי הוא לה • ונוול בסיל • ומלטערת בסיל • ומה שכתב ואין הלכה כרבי יהודה • וכך כתב הרמב"ם בפירושו • ובתוספתא מזר כו :

ח הסליוט

משנה ח' ו'ז

לא יעורר כו' בס"ע מ"ח סי' תקל"ז סעיף ג' נ"ל ע"ד פרי אמיר :

ח דהדריוט חופר כדרכו • לצורך המועד • לבחנם למה יתירו אפי' על ידי שמוי • תוספות •
ומסרגין • בלריך לה במועד • טור סי' תקמ"ח • ומלת מסרגין במשנה ל' פ"ח שהכלות מופרסת: רבי יוסי אומר אף ממתחין • כן פני' בספרים וכן הוא בפי' רמב"ם אבל במשנה שבגמ' לא גרסינן אף:

ט מעמידין חגור וכירים ורחים • לי' סר"ב בונין ומושבין ומתקנין כו' לשון רמב"ם כלומר בונין על חרס של תנור וכירים • שטפילה שלהם ע"כ • ועניין טפילה בפ"ה לכלים ל' הרא"ש מעמידין כיון שמתקנין אותן יפה על עמדו כלי להשתמש בהם ע"כ • והר"ב מפרש לשניהם • לענין הלין שניהם אמת • ופי' חגור וכירים בפרק ג' לשבת:

אין מכבשין • פי' סר"ב מנקרין כו' וכ"ל שהוא מלה ארמית אין במסילה נעלה (במדבר כ) שהרגומו באורח כבישא ניסק: בתחלה • פי' חדשה אבל ישנה מכבשין הרא"ש:

י מעשה הריוט • כמו שקלה הרו (במשנה ל')

שיחן הארבעים זו ע"ג זו בלא טיט • הרמב"ם: ומעגילין אותן במעגילה ביד וברגל • פי' הר"ב מעגלה עץ עגול כו' וגמר' בשתא במעגילה אמרת שרי ביד וברגל מכאן • ה"ק ומעגלין אותן כשין מעגלה ביד וברגל • פירש"י ולא מעגלה ממש • אלא כשין מעגלה ביד וברגל • וכן כתבו כל הפוסקים:

מתקנן במועד • מסקינן בגמרא הר"י דפרק לקמן • ולכך מתקנו בלרכו בין בשל עץ בין בשל ברזל • וכתב הרמב"ם פ"ח מהלכות י"ט שהם הפסל גדול הוא • שאם יניח בפתח פתוח • ולהוות שבורות • ומלא מאבל כל מה שבבית ע"כ • ועיין לעיל משנה ל' • ותן בגמרא המתיתן לשבת אלא הכשיר לסוף פרק בתרא דמעשר שני • ליותנן כ"ג ביטל מכה בעצים בלבר אבל • אלא שהוא פר"י • בר פלוגתא דר"י:

גבל כבשין כו' • אלי אין יכול לאוכלן • אלא • לכובס אסור והרמב"ם יסיב טעמא בפרק כ"ב מהלכות שבת • משום שהוא כמבשל • ולרש"י והר"ב במשנה ב' פרק י"ל דשבת • כ"ל שהיא משום מעבד • עיין מ"ש שם בס"ל

פרק ב ומניחה לאחר המועד לאחר המועד • כתב הר"ב ומבשל שמעינן לדברים המותרים במועד אסור לאבל לעשותן בימי אבלו • מדקתני ואירעו אבל כו' כלומר לפתח באבל • ואלא פירש אם יכול לטעון קורה ראשונה בימי אבלו • אלא מילי המועד קא פריש • דאם אירע לו מוקם קודם המועד • לטעון קורה ראשונה כו' • גמרא:

אבל בימי אבלו היה אסור לטעון בימי אפי' קורה ראשונה אבל אתרים טוענים לו: זולף • פי' הר"ב שופך וכו' • עיין מ"ש במשנה ג' פי"ט לשבת: וגף • פי' הר"ב קוטפה פי הבית: והוא מלשון מגופה וכמפורש במשנה ג' פ"ה לעבו"ם: וכתבו תוס' י"ל דלריך לכסותו מפני הסלנים • ומיהו מגופה לא היה לריך דלין בכסוי מועט ומעמא חדש מתקלקל:

ב ובן מי הרים יין וכו' • ולריכי לאי אמועינן קמייתא •

משנה ב' ג'

בש"ע סיי תקל"ח וכרבי יוסי:

זולף • וגומר • וגף בדרכו: ב ובן מי הרים יין בתוך הכוד • ואירע אבל שהיה יין בתוך הכוד • * פיעלים • זולף (יקר) ואיכא פסילא יתירה אבל תורה אלא נפיש פסילא • אימא מולי לר' יהודה • ואי אמועינן בתריתא בפסיא קאמר לי יהודה וכו' גמרא:

משנה ד'

בש"ע סיי תקל"ח ותקי"ה:

זולף • כלומר מריק אותו בחביה רש"י:

ג ובלבד שלא יכוין מלאכתו במועד • שיש לו פנאי בשאר ימות השנה • והוא מפשא במועד רש"י:

יאברו • פירוש הר"ב ב"ד מלבדין אותו ממון • ועושים אותו הפקר • וכן פי' הרמב"ם • וקשיא דמגלן לספקיר לישבא דיאבדו לא מסתע • אלא יפא מוכח בלא מלאכה ויאבד • ונפקא מינה לאוקי לא מאבד בלא מלאכה ויעשה לאחר המועד • ולשון רש"י יאבדו אסור ליהנות מהן ע"כ • משמע דמתיר עפי שלך לאבד • והרב המגיד בפ"ז מהי"ע כתב בשם הרמ"ך שהגאונים מפרשים מניחים אותם אלא ומוציא אותם מלעשות אותם מלאכה אבל להספקירם לבל ולאבדם בחיים אלא כתבם בספר להגאונים שכתבו הרמב"ם • אבל קשיא ליה לבנגרא מדמה לגורם אחן בכור • ומתם ודאי לא קנסינן ליה לגמרי אלא שלא יחזיר אלא פרלסים בחול המועד • קטפים לבנם שהיה ב"ע לפרלסייהו בחול המועד • אפקריה רבי יוחי לפרלסים בשבת אלא שלא יחזיר • מהיה דעביד היה תקלה • דהרבו עד לתפ"ע וקטפי • ואי איתא דמלינה אין להפקיר אלא לסיחו ולמנוע מלאכה מיהו דלא עביד לסא אלא מהיה אומרת בעלמא לעם לו להחמיר יותר מן הדין היה בחי שעבור • אלא ולאי דלינה בחי שעבור כך לפקירה • ולפיכך כיון שעל ידו נעשית הקלה עבה אם עלמו בדין שעבור:

ד אין לוקחים בחיים ובמתים אלא לצורך המועד • פי' תוס' דרבותא קמ"ל • דאפילו הכי לסיין בפרסיא שרי לצורך המועד • אבל כל שאינו לצורך המועד ס"ה אפי' שאר דברים דאסור לבסר לסא במשנה לקמן אסרו לעמוד לצורך המועד רש"י אלא לצורך המועד • ולא"ע אי לריך בסא לעמא כמו בפסיא לפירות כדלקמן ע"כ ויסמוך כתי דשאר דברים אפי' שאינו לריך לסא במועד רש"י אלא לקמתו בעמא • לפי שמקח ומכר אינו אסור לבר תורה אפי' בי"ט ולפיכך המועד כל שהוא לריך לו אי לשתכר שאלא בחול מותר הוא לקמתו • אבל בחיים ובמתים כיון דאוקי ואוקמא מלאה לא לצורך המועד אי לצורך המועד ושהוא הכרחים דאוקמא אמי לא תנא לפי שא"ל בהן לצורך המועד • ולא תנא מה שלריך לעשות בו מלאכה קודם שיהיה ממנו • ועיין משנה לקמן: בחיים עבדים ובמתה • כן גי' הר"ב • וכן הוא בסדר המשנה שבגמ' • אבל הרי"ף והרא"ש גרסו אבנים • וכן הוא בסדר המשנה שבירושלמי ויהיה הטם טעמא לצורך המועד משבחת בכותל הטוטס לנפול ויש הכלה לסותרו ובוטסו בי"ע • ולא לי בחתרים דאם לא יבנה לא יבנה לא יסתור • ובמגדת אסרי"ו כתב כן בשם הא"ז: שאין לו מה יאכל • מלינן למימר דפרוש קא מפרש • ומיהו בגמי דייק (מסורת אם אתין לו כו' דמשנה ל' פרק לקמן) דס"ק א"כ מי אתכל מוחר שכיר עלמו אע"פ שאין מלאכה לצורך המועד כדי להחיות את נפשו הר"ן: אין מפנין כו' • פי' הר"ב כלים או חבואה שאינן לצורך המועד • שור שיגע תקל"ה • ושעמא דרמה מטוס טרחא ואחי לאמועי משמתא י"ט: אבל מפנה לחבירו • כתב הר"ב בית אחר מי' אבל מכיה לבית הרבים לא הניחו רשות הרבים לא הניחו ובבר פירשה • אלא דלעיל נקט שהיה המוקן כלשון הר"ן בגמרא ס"ה כמו שבארו הר"ן בגמרא:

ח הסליעה חופר כדרכו • הסליעה מקרי כל שאינו יולא לבוץ שפה לבבר • אתה אם מכוונת בו • אלא מעבקה לבלוקלא ועושהו רחב במקום זה וקבר במקום אחר: מכליב עושה תפירות בעין שני הכלב • שאינן שוין זו בנגד זו • אלא אחת למעלה ואחת למטה: ומסרגין את המטות • אורגים אותן בחבלין שני וערב: ממתחין • אם היה אורג זה ימים רבים ורבו החבלים • ממתחין אבל אלא מסרגין • ואין הלכה כר' יוסי:

ט מעמידין • בונין ומושבין ומתקנים חגור לו בשעה ולפי שהגורים שלהם מטלטלין הוא ממקום למקום לכלי תני מעמידין: אין מכבשין • מנקרין ומכין בפטיש על הרחים • בהם חלקים יותר מדאי • ואינו מחמת יפה • ואינו הלכה כר"י: י ולמרפסת • הלך אלפני עלים שבני הטליים הולכין בו ויורדי הרך הולים לחלר: ושפין את הסלקין • גמות שאינן משופעין • טוחין אותן בטיט • וכשיש הלקים בחתיים הטיט הלף יולד בבית • ואיכא פסילא • שפין עתין מעגלה • עץ עגול שבו מחליקין הגמות: בחתלים • כלי אומנות של ברזל רחבה כעין כף • ולא בית יד

זולף

הליר • רגל הלת הסובבת בתוך חור האסקופ' הבתחונה שלה: פתח • לימור • הסור שבאסקופה: ובקורה • קורת הבית ממש שבבית אפי' הלה הלה י"ט: ובלבד שלא יכוין מלאכתו במועד שלא יאמר אמתין עד המועד • שאין לי מלאכה אחרת ואעשה את זאת: בבשים • בגון דגים וירקות וכיולא בהן שבובשין במלח ומומן: שיכול לאכלן במועד • שיהו בבשין מבר וראוין לאכול מיד:

פרק ב מי שסדך • לרך בני אדם שמסבכין הזיתים בתוך המיגנון שהם לבורים בו בם רוצים להכניסן לבית הבד • ואי לא מסיק לסו לבד • לטחון לאחר שהסבכן פסלי ואירעו אבל • שאסור באלאכה: או שהטעוהו פועלים • שלא באו למלאכתו • וסגיע המועד • טוענן על הזיתים קורה של בית הבד • פעם ראשון ומבביל כלי שיזבו קלח ולא יפסילו • אבל לא בפעם שניה • משום לחן לא פסלי • ומבבא שמעינן דדברים המותרים במועד • אסור לאבל לעשותם בימי • בימי אבלו • מלקתני ואירעו אבל ומתחת האבל עבב על המועד טוענן קורה ראשונה במועד אבל

תוספות הרשים

אין מביאין כלים מבית האומן • שחשבו רועים שבעל הבית נתנם לתקן אותם במועד • וימרו שהאומן מקנם במועד • תרן:

ה מיכרי פירות כו' מוכרים בלעגה • טעמא שכל שאומנתו בכך כל השנה • בגנו

משנה א' בש"ע סיון תקל"ח:

לעגה • אע"פ שהוא לצורך המועד וזה שהכירו מוכרי • המגיל פ"ז מהלכות י"ט ופי' בלעגה בברייתא בגמי • אם היה חנותו פתוח לר"ה פותח תליו ומניח תליו נעול • ואם פתוח לשמיו פותח כדרכו וכו': הציידין • ליילי [חיים] ועופות וחגים תרן:

בצנעה • כתב רש"י שמא יאמר זה לוקח שלא לצורך

פרק ג' בשנה א' ב' בש"ע סיון תקל"ח:

המועד ע"כ ולפי דבריו קשה למה נקטינן אלו ורמב"ם פ"ז מהלכות י"ט כפי מה שפירשו המגיל • לא הצריך לעשותן בלעגה • אלא באומנים שעושין מלאכות לרבים • ופירוש ב"י סימן תקל"ג דהטעם נ"ג מפני שהן צריכין לעשות הרבה ביחד • וגרמא כאלו הם עושין אותם לצורך חול:

רבי יוסי אומר כו' • כת' הר"ב • ואין הלכה כר' יוסי ואין הלכה כר' יהודה הרמב"ם:

פרק ג ואלו מגלחין כו' • משום תקנת בתי"ד פרקין לבריים שעושין לצורך המועד • כמו מוכרי

פירות לעגה [בדין]" קתני נמי ואלו נעשים שלא כדין לצורך המועד הוס' • ומ"ש הר"ב לטעמא דאסור לגלח במועד כו' כדי שלא יכוונו כו' בגמי • דאי לאו הכי אע"ג דגילוח מלאכה היא • היה לנו להתירה לצורך המועד הוס':

הבא ממדינת הים • כתב הר"ב שלא היה לו פנאי כו' כגון שלא בא לייסוב עד חה"מ • או שלא היה לו שהות לגלח קודם הרגל • כי בשבא לא היה לו שהות ביום • ב"י בשם ר' יהודה: וכן מי שנשאל כו' • כתב הר"ב אי נמי לא מצא פתח לחרטה • וכן לשונו • ולשון רש"י ספ"ב דיבמות • וכן עוד לשון הר"ב בכונ"

פ"ב דנדרים • ושם בגמי איתא פתח בחרטה • ופי' הרא"ש דלא פתח ליה בחרטה לומר לו כלום בנדרו • ובפ"ה דכתובות ר"ף ס"א אמתני' המיר אשתו מהשמים המתה בגמי • שמא ימצא פתח לנדרו • ופירש"י פתח חרטה לומר לדעתא דבכי לא נדרתי • ובריש פרק בד' דנדרים פשק הר"ב דקי"ל פותחין בחרטה • וא"ל למשא לו פתח בשעה שהוא מתחרט מעצמו • וכיון דבחרטה תליא מלתא לא נתחרט קודם הרגל • נמצא שבמתכוין אינו מגלח קודם הרגל ולתסר • דסא לא שייך ולא מצא וכו' • וכ"כ הרא"ש דזה שיהושלמי לא ס"ל דבחרטה סגי וא"כ לא ס"ל להר"ב דכתבו ומיהו כ' הב"י דהרי"ף והרמב"ם שלא הביאו שיהושלמי • גרסא שהם הוגרים כיון דגמי דיקן לא פי' כן שהוא סובר לכל שהיה בלעגה לבשלים נדרו ומלך הרגל והתירו לו חייב אוגם ע"כ: ורבנו יר' והמאורע • פי' הר"ב בנזיר שהשלים נזירותו • ומאורע שחל שביעי במועד כו' וא"ת פשיטא • מפיים הר"ן ולא גזרינן למא אתי לשהויי על הרגל הר א בטל מלאכה • גם המגיל פי' כן בשם רש"י • אבל בגמי מסיק מברייתא דתני בסדיא נזיר ומאורע • אע"פ שיש לשם פנאי מוחריין • שלא ישהו קרבנותיהם ופסק כן הרמב"ם פרק ז' מהלכות י"ט • ולכתבו הוס' אע"ב דתגלחת נזיר לא מעכב • מ"מ רגיל הוא לגלח ולשלות שערו תחת הלוג ע"כ • ועיין מגמה ל' פרק י"ל דנגעים

מ"ש שם בש"ל:

ב ומי שנשאל לחכם • שגגר שלא לכבם בגדיו • ונשאל לחכם במועד והתיר לו נדרו • ומטפחות ילים • שמנגבים בהם ידיים בשעת אכילה • ומטפחות ספרים • כסות שמונחים הספרים ומעמד מת • שמריחין לתליף בגדיהם • או לכבסן לכל אלו מותרים במועד שלא היה לפסר להם לכבס • קולס הרגל כ"כ הר"ן • למבחפר בין בתפיו מפני הסער • ומשנה • שמן מותרין לגלח במועד • ולריך לכבסם תמיד • מטפחות הספרים • שמנגבין כשיולאין מן המרתן • וכל העולים מטומאה לעבדה • במועד • מותרים לכבס בגדיהם • וכלי הסתר אפילו של כל אדם • מותר לכבסן במועד מפני הכפן • הזבין • והזבות • והנדות • והיולדות • וכל העולין מטומאה לטהרה • הרי אלו מותרין • ושאר כל אדם אסורין:

ג ואלו כותבין במועד • קידושי נשים • גיטין • ושוברין • דייתיקי • מתנה • ופרוזבולין • אגרות שום • ואגרות מזון • שטרי חל צה יומאונים • ושטרי בירורין • וגזירות בית דין • ואגרות של רשות:

ד אין

ב ואלו מכבסין במועד • הבא ממדינת הים • ומבית השביה • והיוצא מבית האסורים • והמנודה שהתירו לו חכמים • וכן מי שנשאל לחכם והותר • מטפחת הידים • ומטפחות הספרים • ומטפחות הכפן • הזבין • והזבות • והנדות • והיולדות • וכל העולין מטומאה לטהרה • הרי אלו מותרין • ושאר כל אדם אסורין:

ג ואלו כותבין במועד • קידושי נשים • גיטין • ושוברין • דייתיקי • מתנה • ופרוזבולין • אגרות שום • ואגרות מזון • שטרי חל צה יומאונים • ושטרי בירורין • וגזירות בית דין • ואגרות של רשות:

ד אין

ב ואלו מכבסין במועד • הבא ממדינת הים • ומבית השביה • והיוצא מבית האסורים • והמנודה שהתירו לו חכמים • וכן מי שנשאל לחכם • והותר • מטפחת הידים • ומטפחות הספרים • ומטפחות הכפן • הזבין • והזבות • והנדות • והיולדות • וכל העולין מטומאה לטהרה • הרי אלו מותרין • ושאר כל אדם אסורין:

ג ואלו כותבין במועד • קידושי נשים • גיטין • ושוברין • דייתיקי • מתנה • ופרוזבולין • אגרות שום • ואגרות מזון • שטרי חל צה יומאונים • ושטרי בירורין • וגזירות בית דין • ואגרות של רשות:

ד אין

אין מביאין כלים מבית האומן • אם חושש להם • מפנן לחצר אחרת: ה מחפין את הקציעות בקש • רבי יהודה אומר אף מעבין • מיכרי פירות • כסות • וכלים מוכרים בצנעה לצורך המועד • הציידין • והדשושות • והגרוסות • ששין בצנעה לצורך המועד רבי יוסי אומר הם החמירו על עצמן:

פרק ג ואלו מגלחין במועד • הבא ממדינת הים • ומבית השביה והיוצא מבית האסורין והמנודה שהתירו לו חכמים וכן מי שנשאל לחכם (העולה) ב ואלו

ניר. ויר. והותר • והנזיר • והמצורע • * (העולה) מטומאתו לטהרתו:

ב ואלו מכבסין במועד • הבא ממדינת הים • ומבית השביה והיוצא מבית האסורין והמנודה שהתירו לו חכמים וכן מי שנשאל לחכם • והותר • והנזיר • והמצורע • * (העולה) מטומאתו לטהרתו:

ג ואלו כותבין במועד • קידושי נשים • גיטין • ושוברין • דייתיקי • מתנה • ופרוזבולין • אגרות שום • ואגרות מזון • שטרי חל צה יומאונים • ושטרי בירורין • וגזירות בית דין • ואגרות של רשות:

ד אין

ב ומי שנשאל לחכם • שגגר שלא לכבס בגדיו • ונשאל לחכם במועד והתיר לו נדרו • ומטפחות ילים • שמנגבים בהם ידיים בשעת אכילה • ומטפחות ספרים • כסות שמונחים הספרים ומעמד מת • שמריחין לתליף בגדיהם • או לכבסן לכל אלו מותרים במועד שלא היה לפסר להם לכבס • קולס הרגל כ"כ הר"ן • ומשנה • שמן מותרין לגלח במועד • ולריך לכבסם תמיד • מטפחות הספרים • שמנגבין כשיולאין מן המרתן • וכל העולים מטומאה לעבדה • במועד • מותרים לכבס בגדיהם • וכלי הסתר אפילו של כל אדם • מותר לכבסן במועד מפני הכפן • הזבין • והזבות • והנדות • והיולדות • וכל העולין מטומאה לטהרה • הרי אלו מותרין • ושאר כל אדם אסורין:

ג ואלו כותבין במועד • קידושי נשים • גיטין • ושוברין • דייתיקי • מתנה • ופרוזבולין • אגרות שום • ואגרות מזון • שטרי חל צה יומאונים • ושטרי בירורין • וגזירות בית דין • ואגרות של רשות:

ד אין

משנה ג' וב"פ בד"ע סי' תקי"ח: הרי"ם והטלאות הרשים

כי לאמתר ין כיפון כי עכ"ל וכל"ל תחתא דקאי על מעפחות ספרי קודש ואן תחתא מרוגלתא

ולפירושו כ"ל תוס' פן יתוהו עדיס כו' לו ולבו לתדיגת היס כו' ע"ש:

ותוהרים יא ז"ל: ציריך • דיוקר ס לעמות לבטר מוכ דאין כ ולנון דיוקנלא קיבל וה עליו בשעת מיטוליון כלתנן ריש פרק י"ל דכתובות • אבל הא קשיא דלעיל שאלו ביקהבריס שאן מעשה כ"ל • ובן פדרן סתנא בסוף פ"ק דכ"ת ומ יותר מעשה דתני ובל מעשה כ"ל כו' מעשה דהה ג"כ מעשה כ"ל:

תוספות חדשים

משנה ד׳

אין כותבין שטרי חוב ומכרים בע״ש בין הקדש״ם פעיף ו׳ ולעניין תפילין ומזוזות כו״י אם פגיעה ג׳ : ודיני אכלו כרגל בפ״ש ד״ר סי׳ ת״ש :

ד אין כותבין שטרי חוב במועד • ואם אינו מאמינו • או שאין לו מה יאכל • הרי זה יכתוב • אין כותבין ספרים • תפילין ומזוזות במועד • ואין מגיה ן אות אחת אפילו בספר * עזרא • רבי יהודה אומר ביתב ארם תפילין • ומזוזות לעצמו וטווה על יריבו תכלת לציציתו : ה הקובר את מתו שלשה ימים קודם לרגל • בטלה הימנו גזרת שבעה • שמונה • בטלה הימנו גזרת שלשים • מפני שאמרו שבת שלה • ואינה מפסקת • רגלים מפסיקין • ואינן עולין : ו רבי

ד אין כותבין שטרי חוב ביום טוב • ר״ב סואיל ויכול לכותבו לאחר המועד • לכבא מסתמא ליכא למיתב • שמא יאמר לא כך היה • כמו בתנהכיון שסלוהו • לא יהיה לוה רשע ולא יהיה : * אין כותבין ספרים תפילין ומזוזות במועד • כ׳ שמ״נ בשם שיר״ו בל״ת לשמיע • פי׳ לאחר המועד אבל לשמיע במועד • אפי׳ לשמיע לאחרים יכול לכותבן ע״כ • וכ״ל נראה בפירושו • למאן דס״ל דלא מנחי תפילין במועד : אפי׳ בספר תורה שכבר גדול כו׳ ואע״ג לצריך לרבים • כתב הר״ב מגיסין אותו • וכלעתא ת״ת שכתב ב״י • אבל המגיד כתב דכם״ת אין לכתוב • דלא החירו אלא תפילין שאסר למוחבן בין במועד משא״כ ס״ת • שא״א לעשותה כולה בחה״מ • גם ת״ה כתב בשם א״ז • פי׳ כשמוליאין בעורב לקרות בו ואפי׳ לצורך רבים • וני׳ בספר עזרא בחלף • ופירש״י ס״ת של עזרא :

וטווה על ירכו • אבל בתפילין א״א על ידי שימוי • שלריך כתיבה תמה • תו׳ • וא״ס הר״ב והלכה וכו׳ בין בחבן • פירש״י שחולה בחוט כלי שיוכל לשוחרו יפה :

ה הקובר את מתו • לבני נקט קוברי לאבלות מתחלת משעת סתימת הגולל • כדאמר בגמ׳ • תוס׳ : שלשה ימים קודם לרגל • כך הוא עיקר אבלות לכמה מילי דאמרינן בגמ׳ ג׳ ימים לבכי • תו׳ • ועיין בעור ו״ל סי׳ שלג :

גזירת שבעה • אסמכוהו אקרא • דכתיב (עמוס ח׳) והפכתי חגיכם לאבל • מה חג שבעה • אף אבלות שבעה • גמ׳ קף ב׳ • ולעיתן • פי׳ הר״ב בשמנה לקמן : שמנה בעלה המיו גזירת ל׳ • כ׳ הר״ב סואיל וכנכם אחד מימי הגלות כו׳ • ונעמא לסגי בחל יומא בני שלשים • וגבי ז׳ בעינן ג׳ • משום דאין כל שלשים שוה משא״כ בשבעה • הר״ן • ועיין במשנה ו׳ :

גזירת שלשים • ליף פרע פרע מגזר כתיב בכא (ויקרא י׳) ראשיכם אל תפרעו • דשמע מינה שאסר אבל חייב לפרוע • וכתיב בתם (במדבר ו׳) גדל פרע שער ראשו • מה להלן ל׳ • אף כאן שלשים • גמ׳ קף״ע • והרמב״ם בפ״ו מה׳ אבל • בתב מלכתיב (לבריס כ״ה) ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים • מכלל שאבל מלטער כל שלש׳ יום • ולעיתן פי׳ הר״ב בשמנה לקמן : בשפני שאמרו שבת עולה כו׳ • כלומר וא״ת אכתים • דקובר מתו קודם שבת בעלה ממנו גזירת שבעה • מפני שאמרו שבת עולה משום דלא בתיב בי׳ שמתה אלא עונג • ומקבת אבלות מוסג בשבת ומ׳ וכ״ב הר״ן • ועור ו״ל סי׳ ת׳ כ׳ לפי שא״א לשבעת ימים בלא שבת • ואם הים מפסיק • א״כ לא יהיה לעולם שבעה ימים • ועולם שהרי קבת ליה אבלות נוהגים בו • וכתב בית יוסף שכן בירושלמי :

ו עצרת בשבת • וכ״ס ר״ב וי״ה תוס׳ • וכתב הר״ן לטעמא לר״א • דס״ל לטעמא דרגלים מפסיקין • שהרי ליכן הים לעלות בשבת • אלא שאם אתה אומר ישלו למנין שבע׳ הרי הפסיקו שכל זו׳ ימים עכו״ן • וכן עצרת בזמן שבית המקדש קיים שהיו לו תשלומין כל שבעה וכיון שלא היו יכולין לומר עולין אמרת מפסיקין ושבו לין ל׳ כלין שבעה • אבל בשחרב בית המקדש כו׳ : **רבן** גמליאל אומר ר״ה ויה״כ כרגלים • מפני שהקשו כל המועדות זה לזה לבתי׳ (ויקר״כג) אלא מועדי י״י כ״ל בשם הרמב״ן • וכתבו התוס׳ וכ״ס עצרת לאחר המורבן • ולישנא לא אתי שפיר דס״ל למתני רבן גמליאל אומר אף ר״ה ויה״כ כרגלים :

ו רבי אליעזר אומר משחרב בית המקדש עצרת בשבת • רבן גמליאל אומר ראש השנה ויום הכפורים כרגלים • וחכמים אומרים • לא בדברי זה • ולא בדברי זה • אלא עצרת כרגלים • ר״ה ויה״כ בשבת ולא ז אין קורעין •

ו משחרב בית המקדש • לאין לעצרת תשלומין כל שבעה לקרבן בעלה ליום תורת הרגל וסוי כשבת שאינה מפסקת • אבל בזמן המקדש שמי אלא חג ביום ראשון של עצרת היה חוגג והולך כל שבעה כתב המלות היה עצרת כתב המלות אף לענין אבלות • ומסקנא דמלתי׳ לענין פסק הסלכה לעצרת בזמן הזה כרגלים • וכ״ה וי״ה כרגלים • ומי שמת לו מת קודם אחד מאלו אפילו שעה אחת בעלה ממנו גזירת שבעה ושמונה ז׳ ימים קודם אחד מימים עובים אלו בעלו ממנו גזירת ל׳ • ומי שמת לו מת שעה אחת קודם חג הסוכות בעלה ממנו גזירת ז׳ כלומרן ז׳ ומי הרגל עולין למנין ל׳ ואע״ג לתקן רגלים מפסיקין ואינן עולין למנין ז׳ [הוא לאין עולין] אבל עולין למנין ל׳ הרי י״ד יום • ומ״ש הוא רגל בפני עצמו • ומחבר כאלו הוא ז׳ ימים הרי כ״א יום • מונה עוד ט׳ ימים עד ל׳ ולין • וגזירת שבעה לאמרן הוא שאבל כל שבעת ימים אסור בדברי׳ בתמון אפי׳ מלקת גופו והלוגן כל גופו ואסור בכבוס בגדיו והסיפה ובנעלת הסנדל ובתשמיש המטה ובעשיית מלאכה ובשאלת שלום • ותיבה בעבודת הראש ובכפיית המטה שתסיימה כל המלות שבבי׳ הכפורות על גבי קרקע ויסן בשם ולא על מטה וזחופה • ואסור ליטול לפרנסו בכלי ולא שער שמו • ואפילו מעבר עליו את האכילה • ואסור לקרות בתורה בין בתורה שבכתב בין בתורה שבעל פה • ולא יגיל הקרע שעליו • וגזירת ל׳ היא שמשבעה ועד תשלום ל׳ • אסור לגיזום בגד חדש או בגד לבן מנוסן • ואסור בתפילות ובסעודת הרשות ולגבת בסמוכים עם הברין • ולישא אשה אחרת אם יש לו אשה ובנים • ולא יתחה הקרע שעליו : ז אין קורעין • לו אשה ובנים • ולא יתחה הקרע שעליו • במועד אלא קרובין של מת • לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו ולאחותו לאשתו אלו שבעה מתים שחייב להתאבל עליהם • ועל שאר קרובים שאינו חייב להתאבל עליהם • אין קורעין עליהם במועד • ולא אמרן אלא שאינו תכם או אלם כשר ואבל מעשים אבל תכם שמת שכל קרובין וכל קורעין עליו אפילו במועד • וכן על אלם הנוחוק בכסרות וחסיכות • וכל הנומר בשעת ולילת כשמה על כל אלם מישראל חייב לקרוע ואפילו במועד • וקרעו על אביו ואמו הוא שיהא בכל בגדיו על שעגלה את לבו וקרע ביהו ומבגיל שפת הבגד העליונה • וקורע מבחון שאינו מכנים ידו תחת בגדיו כשהוא קורע ונוגע לאחר ל׳ יום ואינו מאחה לעולם וכן על רבו שלמדו תורה אבל על כל שאר קרובין קרע עפח מן הבגד הנליון לבד וקורע בכלי אם ירצה ואל״ל להכניל הפפה ויש לו להכניס ידו תחת בגדיו כשהוא קורע ונוגע לאחר ל׳ ומאחה לאחר ל׳ • ואין קריעה אלא מעומד : ולא

ו אין קורעין כו׳ • דין הקריעה מלכתיב (ויקר׳ ה׳) ובגדיכם לא תפרומו • הא אחרים חייבים פרימה והעמומד מלכתיב (שמואל ב׳ י״ג) ויקם המלך ויקרע בגדיו • וכן קריעה עפח מקוד לכתיב בים (שם מ׳) ויחזק הוד בבגדיו ויקרעם • ואין אחיה פתוח מפני שאמרו שבת עולם משום דלא כתיב בי׳ שמתה אלא עונג • ומקבת אבלות מוסג בשבת ומ׳ וכ״ב הר״ן • ועור ו״ל סי׳ ת׳ כ׳ לפי שא״א לשבעת ימים בלא שבת • ואם הים מפסיק • א״כ לא יהיה לעולם שבעה ימים • ועולם שהרי קבת ליה אבלות נוהגים בו • וכתב בית יוסף שכן בירושלמי :

ו עצרת בשבת • וכ״ס ר״ב וי״ה תוס׳ • וכתב הר״ן לטעמא לר״א • דס״ל לטעמא דרגלים מפסיקין • שהרי ליכן הים לעלות בשבת • אלא שאם אתה אומר ישלו למנין שבע׳ הרי הפסיקו שכל זו׳ ימים עכו״ן • וכן עצרת בזמן שבית המקדש קיים שהיו לו תשלומין כל שבעה וכיון שלא היו יכולין לומר עולין אמרת מפסיקין ושבו לין ל׳ כלין שבעה • אבל כשחרב בית המקדש כו׳ : **רבן** גמליאל אומר ר״ה ויה״כ כרגלים • מפני שהקשו כל המועדות זה לזה לבתי׳ (ויקר״כג) אלא מועדי י״י כ״ל בשם הרמב״ן • וכתבו התוס׳ וכ״ס עצרת לאחר המורבן • ולישנא לא אתי שפיר דס״ל למתני רבן גמליאל אומר אף ר״ה ויה״כ כרגלים :

וחכמים אומרים לא כדברי זה וכו׳ • ולא שייך למימר היינו ת״ק דמיקמא דקולא אתי לפרס מלאת דת״ק תוס׳ • ומ״ש הר״ב ואם את ז׳ ימים קודם אחד מימים עובים אלו וכו׳ כלבת שאול דפליג אתנאי׳ דלעיל אתני ח׳ ימים • ושעמו לסבר מקלת הוים כבולו ובביע עולם לו לבאן לבאן • ומ״ש ומ״ע סוא רגל בפני עצמו וכו׳ • וכן יום אחד לפני שבועות • וכן יום אחד לפני ר״ה • וכן לפני יה״כ כ״ש הרמב״ם בפירושו מע״פ שבתורה פ״י מסלכות אבל לא פסק כן בר״ה יה״כ אבל תלקו עליו כל הבאים אחריו ולינן הגוסנ״בגזירת שבעה שבת הר״ב אסור בתחלים כיום וסיכה בגמ׳ • שנאמר (שמואל ב׳ י״ד) אתלבי נא ולבשי בגדי אבל ואל תסוכי שמן • ודחילה בכלל סיכה שבתחלים קולת לסיכה שנאמר (רות ג׳) ורחצת וסכת • ולוי הרחילה בסוף פ״ק דתענית בגמ׳ • ובנעילת הסנדל שהרי נאמר לחזקאל (יחזקאל כ״ד) ונעליך תשים ברגליך מכלל שכל שעה אסורים • ובתשמיש המטה שנאמר (שמואל ב׳ י״ב) וינחם דוד את בת שבע אשתו ויבא אליה ושכב עמה מכלל שהיה אסור מקודם • ובעשיית מלאכה שנאמר (עמוס ח׳) ונפכתי חגיכם לאבל • מה חג אסור בעשיית מלאכה אף אבל אסור בעשיית מלאכה • ובשאלת שלום נאמר ליחזקאל (שמות כ״ד) הלוא דום אנקת מתים • ובעטיפת הראש שהרי נאמר ליחזקאל (שם) לא תעטה ועל שפם מכלל שאר אבלים חייבים בעטיפת ראש ובכפיית המטה שנאמר (שמואל ב׳ י״ג) ויקם המלך ויקרע את בגדיו ויטבב ארצה ועבלת לפרעים מ׳ ראש׳ שהוא בכלל גילוח • ואסור לקרות בתורה שהרי נאמר ליחזקאל הנאם לוה ומספד ונאם לוה • ולמסנו גם בשאר אבלים כיון שהוא עניין אחיקה והמיסמוכ״ם הר״ב ולא ישנל עניין הכלל פי׳ בערוך שהוא כמו מלבב המשמ׳ פ״ק וכ״ל שהוא מלשון הכל ובזה שכן הכלל אחת הנה ואחת הנה ואינו מוכת ובור • דין קריעה במסנה לקמן :

ז אין קורעין כו׳ • דין הקריעה מלכתיב (ויקר׳ ה׳) ובגדיכם לא תפרומו • הא אחרים חייבים פרימה והעמומד מלכתיב (שמואל ב׳ י״ג) ויקם המלך ויקרע בגדיו • וכן קריעה עפח מקוד לכתיב בים (שם מ׳) ויחזק הוד בבגדיו ויקרעם • ואין אחיה פתוח מפני שאמרו שבת עולם משום דלא כתיב בי׳ שמתה אלא עונג • ומקבת אבלות מוסג בשבת ומ׳ וכ״ב הר״ן • ועור ו״ל סי׳ ת׳ כ׳ לפי שא״א לשבעת ימים בלא שבת • ואם הים מפסיק • א״כ לא יהיה לעולם שבעה ימים • ועולם שהרי קבת ליה אבלות נוהגים בו • וכתב בית יוסף שכן בירושלמי :

תוספות חדשים

ולא מוליכין כו' אלא בסלים · פי' סר"ב שלא לבייש וכו' גמר' ולפילו בחול קאמר · ואסאוריגן סא בחס"מ · למסו לתימא כל סיכא דלא ידאים לדרך אבילות · אלא לזורון ומחיכות עדיף טפי קב"ל סר"ן : ולא בקנון · מפורש במסכת ג' פרק י"ן לכליס :

ח שלא להרגיל את הספסל · שמועד אסור בהספד · ובתענית יב"ס פי"ל מסל' אבל : ולא של נשים לעולם · מפני שהכבוד · פי' רש"י · שסופ גות אבל · ומ"ש סר"ב לפתוח ותמיד וגו' אבי אבי קאמר רבי אליעזר בגמרא ולריך לומר למתני' טעמא לקרא מפרשת :

במענות · מפורש במסכת לקמן : רבי ישמעאל · סר"ב גורס ר"ש וכן גורס הרמב"ם ומגיל בגי' גורס רש"ג : ר"ל

ט מענות ומטפחות בזה ובזה · אבל אלא מקוננות · ומסכת שבגמרא ורי"ף ל"ב אבל · ולשון רמב"ם בפי"ל מסלכות אבל מענות ומטפחות אבל אין מקוננות אלא בזה ולא בזה :

נקבר המת · אפילו בר"ח המוכה [ופורים] וכל שכן בחול המועד לחמ"ל עפי' :

כליקא לה מסכת מועד קטן :

ולא חילצין · ואין מב"ין אלא קרוביו של מת · ואין מבריז אלא על מטה וקיפה · אין מוליכין לבית האבל · לא בטבלא · ולא באסקוטלא · ולא בקנון · אלא בסלים · ואין אומרים ברכת אבלים במועד · אבל עומדין בשורה · ומנחמין ופוטרין את הרבים : ח אין מניחין את המטה ברחוב · שלא להרגיל את ההספד ולא של נשים לעולם · מפני הכבוד · נשים במועד · מענות אבל לא מטפחות · רבי * ישמעאל אומר · הסמוכות למטה ר"ל מטפחות : ט בראשי חדשים · בהנוכה · ובפורים · מענות ומטפחות בזה ובזה · אבל לא מקוננות · נקבר המת · לא מענות ולא מטפחות · איזהו עיניו · שכולן עינות כאחת · קינה שאחת מדברת · וכולן עונות אחריה שנאמר (ירמיה ט') ולמדנה בנותיכם נהי · ואשה רעותה קינה · אבל לעתיד לבא · הוא אומר (ישעיה כ"ה) בלע המות לנצח · ומחה י"י אלהים דמעה מעל כל פנים וגו' :

נשלמה מסכת מועד קטן

שיהא שאין מיתה ואין למעה · ומקטינן לפי קרא סכא · משום אל תעמוד בדבר רע [לכן רשאי לסיים במוב] :

נשלמה מסכת מועד קטן

באשר הסלים להבר על הזמנים ומובותיהם · וכל מה שנחבר אליהם · חתם בעצין במסכת חגיגה שעניגה במובת שלשה רגלים והניחה בתחרוגה · בטבל שאינו עניין כללי · בסבל שאינה מוכה אלא על הזכרים · כמ"ש (שמות כ"ג) יראה כל זכורך · רמב"ם :

מסכת חגיגה

פרק א הכל חייבים בראיה · כתב סר"ב וסכל לאחוויי מי שחלין עבל וחלין בן חורין · ואין בן הלכה לחוויה הוא · מקמי הא לרבינא בקף ל' לייק מלתנן בסיפא ועבדים שאינם מבוחרים · לאחוויי עבדים מאי שאינם מבוחרים אלא מי שחלין עבל · וחלין בן חורין · ואמרין בגמרא בדים פרקין כאן במסכת רמשנה כאן במסכת

מסכת חגיגה

פרק א הכל חייבין בראיה · חוץ

פרק א הכל חייבין בראיה · במצות ירמה כל זכורך · שלריך להתרחות בעזרה ברגל · וכל לאחוויי מי שחלין עבל וחלין בן חורין · ואין בן הלכה · אבל שחלין עבל וחלין בן

בן חורין פטור מן הרגלים · מפני לא עבדות שבו : חוץ מחרש · אפילו חרש בחלמו אחת פטור · לכתיב (דברי' ל"א) בבואך כל ישראל לראות את פני י"י · וכתיב בתריה לעשות (ל"ג) בבואך כל ישראל לראות את פני י"י · ולמעשה גמורה · ולשמוע ולא מדבר אבל פטור לכתיב ולמען ילמדו · וקטן ולא בני מיבא נמסו אסן פטורין מכל המלות : וקטן שיכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים לבית הבחירה · חייב לעלות · כלומר אם אינו יכול לרכוב על בתפיו של אביו · ולעלות מירושלים לה' הבית · דברי בית שמאי · ובית הלל אומרים · כל שאינו יכול לאחוז בידו של אביו · ולעלות מירושלים לה' הבית · שנאמר שלש רגלים : ב ב"ש אומרים

הראייה שתי בסף · וחגיגה

חוץ מנשים ועבדים ואסכתן בתמנה ג' פרק קמא לברכות נשים ועבדים וקטנים ואסכתן בתמנה ל' פרק ח' לב"ק · לחני כולהו בלשון יחיד חרש שוטה וקטן ואסה ועבד · ולא סבינותי דברי סחוס' שכתבו וז"ל לא שייך לאקשויי אמאי חני נשים לשון רבים ותנא קטן חרש לשון יחיד · כללייק פ"ק לנדה גבי קטנות וכבא קמא אסה לכבא המנות כדאמר לקמן · וקטן לא ילעינן לפטור מקרא רק מקל ואומר לנשים פטורות לכתיב זכורך טפליס לא כ"ם · לסבי לייקינן בפ"ק בקדושין טפליס חייבין נשים לא כ"ם עפ"י · וקשיא לי · לסתם בקטנות ואסה טפי הוו מרי עניני · לקטנות לענין מיאון · ואסה לענין שימן · כמו שהוא ברים פרק ו' לעלות · ועוד לקטן לפטור מעשה שוטה לפטור מכל המנות

כמ"ש הר"ב וכמי אותה בברייתא דגמ' ול"ע : ועבדים · כתב הר"ב לכל מנוס כו' מפורש ברים פרק ג' לברכות : והסומא · כתב הר"ב לכתיב בבואך כל ישראל לראות · כשם שהם באים לראות כו' · כ"כ הרמב"ם פ"ב מהלכות חגיגה · ולעניל כתבתי לילפינן דאייה דאייה · אבל בגמרא דסבא ריש פרקין ולף ל' ורים סנהדרין · ורים ערכין שנאמר ירלה ירלה כלרך שבא לירלות (לפני המקום בבי עיניו של מקום) כך בא לראות (המקום בבי עיניו) :

ומי שאינו יכול לעלות ברגלו · לשון הר"ב מירושלים לעזרה · וכן לשון רש"י · וכתבו התוספות ורבותא נקט ולא מבעית בעזרה · מעיקרא לא מצי סליק לעזרה · והד"ג אם הוא אינו יכול לעלות מעירו לירושלים כלמשנה בגמרא ע"כ · ופא דנקטי לעזרה ולשנא למתני' בין בבי"ם בין בבי"ם לסר הבית · מהוס דבנמי לף ז' מאי והראיון (לרים פ"ק לפאה) רבי יוחנן אמר ראייה פנים בעזרה · משמע ולאי לראייה לוקא בעזרה היא · וכ"כ הרמב"ם בפרק א' מהלכות חגיגה · הראייה המאמרה בתורה היא שנראה פניו בעזרה והעשה שבעזרה היא במקום אחר המקום וזה אחתה שבאה כמאמרה במשנה ח' פ"ק לכליים · ולפיכך הראוייה שם היא המתקיים בה אם פני ר"י · אבל הר הבית כנגד מתנה לויים היא ומחני' לנקטה הר הבית היינו הטעמא שבאיכול לעלות לסר הבית שהוא בשפוע הסר · ממילא הוא עולה עוד המעלות העזרות שבה מעלות עזויות · ועיין מגדה ט' פ"ק המוס' בכורים · ונ"מ שם בס"ל * ושוב ראיתי שהיא בעיא בירושלמי · היכן מראה פניה בהר הבית בעזרה · ופשיט לן מן חוספתא שהוא בעזרה · ונ"מ

הר"ב מלכתיב שלש רגלים ולא אמר פעמים כמו שאמר במקום אחר ראייה :

ב הראייה · כתב הר"ב הבא לירלות לריך לבניה עולה · שנאמר לא ילאו פני ריקם · לנאמר חגיגה לבלעדו ונאמר ראייה מבנים · מה חגיגה האמורה לבלעדו ברלוי לו · אף ראייה האמורה לגבות ברלוי לו · בריתא בגמרא דף ז' :

חגיגה

וחגיגה • פי' הר"ב שלמי חגיגה שאומרים תורים וחגותם משמע שאתם חסנו מזמנו • ומכלן הקריבן בשמם הוא • פירש"י לכתיב (שמות כ"ג) לא ילין חלב חגי עד בקר • בחלבי לחיים חלב הקרב לגבוה קאמר • ועיין סוף הפרק ומ"ש הר"ב ואע"פ שאין לרחים וחגיגה שיעור עיין בריש פאה:

וחגיגה כו' • כתב הר"ב ותיק כו' • לריכים לסביא כו' לכתיב וזבחת שלמים • כ"כ הרמב"ם פ"א מהל' חגיגה • וכתב הכ"מ פסוק זה אינו כתוב בחג אלא גבי הר עיבל בפרשת כי תבא • ולא כתבו רבינו אלא ללמוד משם לשתה שמתה הוי בזביחת שלמים • ומינה דשמחת בתגיך היינו בזביחת שלמים וגו' • ובגמרא גמי בפרק ע"פ תניא בזמן שב"ה קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזבחת שלמים וכו' ע"כ • ושם לף ק"ט כתבו כן תוס' • ומ"ש הר"ב ונשים חייבות בשן • פי' התוס' בפ"ק דקדושין לף"ל שבעלם משמחה בזבחי שלמים שובבת אלא שתבא היא חייבת לבביא קרבן • ומ"ש הר"ב ושמחת אתה ובניך כפירש"י לף ו' ע"ב • ואמי קרא במעשר שני כתיב בפרשת כי תבא • ול"ל דיליף ממעשר [לכתי"ביה ביתו בבכורה] וכמ"ש התוס' בפי' ע"פ לף ק"ט וכפי' הרמב"ם וכ"ל שלמי חגיגה י"ל שמחת חגיגה וסכי קראן בפ"א מהלכות חגיגה:

ג עולות במועד • פי' הר"ב עולות ראיה באה אפילו בי"ט

כ"ה הרמב"ם ג' פ"ב: **של פסח** • כתב הר"ב אבל חגיגת י"ל באה מן המעשר לרשות היא ולא חובה • כמ"ש הר"ב במשנה ג' פ"ו לפסחים:

ובית הלל אומרים מן המעשר • כתב הר"ב בעולת ראיה לא תקן מן המעשר לשם מופלא יביא מעם כסף רש"י • ומ"ש הר"ב בשמה אחת לחגיגה מן החולין לאו לוקח כמ"ש במשני פ' בס"ל:

ובפי' הרמב"ם ג"ל אינם באה אלא מן החולין:

ד ישראל יוצאין ידי חובתן בנדרים • שהתלבו בל הבשר וכשעולין לירושלים ברגל מביא ן אותן ומקריבין אימוריהן ובשר נאכל לבעליו יולאין בשן משום שמחה אם יש בשן בשר לשובע ומשום הבעי למחני סיפא וכשבשים בחטאות וכו' נקע ברישא ישראל רש"י:

ובחזה ושוק • אמורמים לשן מבלמי עולי רגלים רש"י:

ולא בעופות כו' • פי' הר"ב לכתיב ושמחת בחגיך כו' ממי שחגיגה באה מהן ולאו עופות ומנחות כו' הסי תניא ול"ק לשא לאטריך בחגך ולא בשמחך • כמ"ש הר"ב במשנה ז' פ"ק דמועד קטן • לחילקו התוס' לקרוויהו שמעינן מיניה לשמחה בחג • א"כ תנא ס"ל כאידך טעמא לשתה וכתבתי שם בס"ד • אבל קשיא דמנחות ל"ל דמעוטא הא דושמחת גופיה דמרבינן כל מיני שמחות לא מלינן לרבוי אלא של בשר כדאמר נר ותו קשיא לי דלא ל' נר מר בפרק ערבי פסחים לף ק"ט ילוף ליה מדכתיב וזבחת שלמים ואכלת ויהוע

שלין זבחה אלא בבשר • לעוף נמלק • ומסתברא לסיום לבנמי עלה דברייתא • רב אמי אמר • מוסמחת נפקא • יפאה אלו שלין בבשר שמחה * שוב ראיתי בירו • אבל לא בעופות ולא במנחות • לכתיב זבח: ה אוכלים שם המאוכר • כלא (ישעי' כ"ס) ונתן זרע לאורע ולאם לאוכל: **מביא** שלמים מרובין • בגמי מסיקא מיתי לה מא לית ליה • ותקשה דטופל מעות חולין למעות מעשר שני ומביא פר גדול • לא בעינן אלא שתהא לו שעור לגי אכילה לאלתם מהחולין • ומ"ש פי' הר"ב ורש"י שלמים שלמי חגיגה • וכ"ש שלמי שמחה לכולו מן המעשר:

ושעולות מועטות • שולות ראיה רש"י: **מביא** עולות מרובות • לכתיב אים כמתנת ידו • פי' הר"ב שלמי חגיגתו • ועולת ראייתו כ"ל הרמב"ם אבל שלמי שמחה • כל סימים חייבים בשמחה • ולפיכך לא שייך לומר בכסם • שסם חשלומי הראשון • חוגג את כל הרגל • ותנותם אותו חג לפי שבעת ימים יכול יהא חוגג וחולך כל שבעה • ת"ל אותו • אותו אתה חוגג • אי אתה חוגג כל שבעה • א"כ למה נאמר שבעה לתשלומין • ובסמוך פי' הר"ב תשלומין לראשון • לאותו יום ראשון עשאו הכתוב עיקר והשאר תשלומין לו • הכי מפ' ליה רי"ו • ואע"ג דרבי אחשיב מפי תשלומין זה לזה • כל יום המובה בעצמו • ומיהו בחל הני * ואיכא ביניהו מיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני לדרבי יוחנן כיון דלא חזי בראשון (לקמן ברפ"ק) לא חזי בשני • ודרבי אושעיא אע"ג דלא חזי בראשון חזי בשני • הכר פשט הראב"ד פ"א מהלכות חגיגה הר"ן ומשם עליו * להא רבי אושעיא גדול מר' יוחנן: וי"ט המחרון של חג • ומינה שאם לא חגגו ראשון חגגו אחרון • אי אתה חוגג

ולא גילוי מילתא מילתא מיירי קרבן חגיגה • אלא חגיגה • כלומר מחול • כמו יחוגו וימוטו כשכור (תהלים פ"ו) אלא אתי מדבר מלבר • כגון הבא ויחונו לי במדבר • וכתיב התם (עמוס ה') הנבחים ומנחה הגשתם לי במדבר ולפיכך וחגות מיחוגו • והאיל ומלבדי קבלה ליה • הוו כהדדים בחלויים בשערה: ומעילות מפי בגמר לבלחניה • מכר בעל הבית ולא מזכר אלא • אלא מעל (כפי' הר"ב המשנה ב פ"ו למעילי) אליה עני מאי קא עביד לא למי לשאר מגיאים מעות הקדש לחולין • למילא ידע לאיכא זוז דהקדש • אבעי ליה לעיוני • הכא מאי ידע: היינו כהדדים כו': הדרינן וכו' • יש לחם על מה שיסמכו • מפי בגמרא • לבלחניה • נפש תחת נפש • (שמות כ"א) ממון כו' • ואיף לה נחוים לכאן • מנחתיה דלמי ולחם • לעיל מיירי: והעבודות • לחולכת הלם • לאע"ג שהיא עבודה שאפשר לבעלה • שישחוט בלא המזבח וזורק • אפ"ה אין עבודה יש לה לכל דברי עבודה • לגבול וכו' • ואיף מלבחיב והקריבו • וזו קבלת הלם היא שהרי לאחר שחיטה נאמר • ואין הולכה אלא מ"כ קבל • ואפקה בלי הולכה • לומר דהולכה עבודה היא: ובהרות • תניא (ויקרא י"ד) ורחץ את בשרו וכו' • מים שבל נופן עולה בהן • וכמה הן וכו': ובומאות • לבעלשה מן הסדר • ואיף לכתיב (שם י"ח) כל הנוגע בהם • וכתיב (שם) כל אשר יפול עליו מהם הא כיצד עד שיגע במקלתו שהוא כבלו • שערו חכמים בבעלשה • שכן חומרו תחלתו בבעלשה • *ועיין מ"ש בדפ"ז דנגלה: ושריות • לבתו מאנוסתו • אלא כתיבא • ואתיא הכא הכא • אמה זימה • ממ"ש בריש יבמות בס"ל:

פרק ב אין דורשין בעריות בגמ' מאמר המקום היא למה שאמר במה שקדם הן הן נופי חורים • דרמב"ם • ומ"ש הר"ב בתוספתו • אתיא מדרשא מפורש בריש יבמות: בשלשה • לר"ב לבלשה • הכי מפי בגמרא לאל"ם היכי קאמר ולא במרכבה ביחיד • ופיון שהוא יחידי ואינו שומע מרב • הרי הוא מבין מדעתו • ואפי' הכי אמרה לא • ודלר קאמר אלא מ"ל היה חכם ומבין וכו': ולא במרכבה • כתב הר"ב • ורמב"ם פי' מגילת אסתר • פי' שמותיו וכינוייו • ובאמר המפי' לבלבות יסודי התורה • בפ"ב • קראו לכל אלו הענינים מעשה מרכבה • לרך כבוד • כלומר ידיעת הבורא עצמו אין בנו • ולא בנבראים כח • לידע אותה על בוריה • אלא נתחלל בידיעת הצורות הנפרדות הבם קרובים ממנו • והם מורים על מציאותו כמו שורה המרכבה שהם לו רוכב • וכן אמר יחזקאל ע"ה • היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל וכו' ע"כ • ובקשה הר"ב לא כ הכונת המרכבה ה"ל למתני • ולא מעשה מרכבה כו' • ואין לתרץ לגי' הרמב"ם ולא במרכבה • וכמו שהיא גי' הספרים • שפי' בתחם בפירושו ובחבורו • מעשה מרכבה • ומה שפי' הר"ב מעשה מרכבה הוא שע"י הזכרת שמות כו' ע"כ לוחה קלת לפי פירושו • אלא דמי מעשה לגבי מרכבה • למעשה לגבי בראשית • והתו פירש במעשה בראשית בסם ר"מ • שהוא שם מ"ב אותיות הולא מבראשי • מלפסוק ב אמרין ע"כ • ואין ספק שהמכוון מה שהכרו מלאמו • הוא על כח פעולתו • ומעשה שע"י מעשה • אלא ידיעת אותיותיו ומלותיו בלבד • הרי מדע • ואילה למחברים הקדושים שהיו מחבריהם אותו • ומפרשמין אותו אלו היה זה בכלל הכאור אלא שהכאור הוא על ידיעת הפעולה והמעשה שע"י • וכפירש"י בפרק ד דקדושין דף ע"ל • שם בן"ב כו' מסרבו הפרנסים לרשאמים כו' • וכו' • ומתבאין יסודו במעשה בראשית והבמרכבה • בענין אחד: באלו לא בא לעולם • ל"הר"ב אם לא כו' מומנה שנירתו אלא לא כו' • אבל בכל הקדוחות בגי' הספר • וכן בפי' הרמב"ם • וכן בערוך ערך לגרש רתני • * (ומבית המדרש חי"ל שפך לשלחן ערוך ח"ת) וה"ג רש"י • אבל בגמרא בפיסקא אלא בא כו': ב שלא

מה למטה • מתחת לארץ • מה לפנים • חוץ למחיצת הרקיע במזרח: מה לאחור • לעערב • פירוש אחר מה לפנים • קודם שנברא העולם מה לאחור בסוף העולם לאחרית הימים: כל שלא חס על כבוד קוני שעובר עבירה בסתר • ואמר אין שכיחה מלויה ויודעני • ב יוסי בן יועזר אומר אל תסמוך בי"ט • מפני שמתחתם בבעלי חיים • שבבל כוחו הוא סומך אזן שמתלוקי היתה בין בית שמאי • ובין אבות ב"ל אור אחר אור: ולא מנחתו לעבודת המלך ופי' מלאכות תברו של אלל • לפוכך לא הולא מעמיו • אם נחלק עם אלל בזה • אם לאו: וכנגד שמאי המקומו • לחתא אב ב"ל תחתיו • ונחלק על אלל: הראשונים • שהוכרו ראשון בכל זוג: הין נפשים • ג מביאים אלמ"ו אלמי חגיגה לפי שם בהם אורך אכילה לסעודה: ואין סומכין עליהן אלא סומך עליהן מבעוד יום ולא בעינן וסמך ואחר תקף לסמיכה שתיה: אבל לא עולת יחיד ואפי' עולת ראי' שדרי יכול לסקריבה בשאר ימות הרגל לאמר הרא (במדבר כ"ט) עצרת תהיה לכם ולא לגבוה: וב"ה אומרים מביאין אלמי חגיגה ועולת ראיה • לכתיב (דברים י"ו) עצרת לה' • כל לשם • אבל נדרים בין עולות בין אלמים לבר מבל אין קריבן בי"ט: ד יום טבוח שחיטת עולות ראיה אל י"ט לאחר השבת אין קריבים לא בי"ט ולא בשבת • ועצרת יש לה תשומין כל שבעה שבעה ושבת: ובה"א אין לה יום טבוח • אינם קריבה

לכסנטמאו סבעלים כה לזה ליה תפילומין • ריש לומר לאפי"ס מי
לכיון דקבע תפילומין לחגיגה כבלא חג מעלמו הלכך כמאן
דלא קביע ליה זמן מלמי • וסטומאה אינה נחתית • אע"ג דבכה"ג
חו ליה ליה תפילומין • ונגוד הקרסוגיא אליבים דמ"ד לאית ליה
חפילומין • דהכי קי"ל • כדמוכח
מהרמב"ם בפתח וכתב מי שלא
הקריב כו' הרי זה מקריב בשאר
ימות הרגל • משמע אפי' מחמת
שהיה טמא ברגלון * ותמיהני
שהכ"מ לא הראה מקום על זה
המשנתינו זאת שאמרה לא לחגו
שבת • ומיהו לדעת בעלי התוס'
ראיה לפי דעתמא דעולא דאיה
אינה נוהה שבת מגזה לכל עצמה
של ראיה שהוא הרבן עולה במה
מלינו מחגיגה ילפינן לה • כמו
שכתבתי במשנה ב' לפ"ק • הלכך
בחגיגה היא :

ואין כהן גדול מתלבש בכלים כדי שלא יתגאה בהן • וכלומר בביתו ובשוק • ובמו' שקשו להל"ל בכלים נאים • מאי בכלין • ועוד מאי אריא כהן גדול • אפי' שאר אדם ממי' ופירשו לתפארת בהונה גדולה קאמר • לא היה מתלבש • וראיה מירושלמי דתמתני' • ר"י בר בונבסס ריב"ל בכל יום הכהן מתלבש בבגדיו ומקריב וכו' • ר"ע בשם ריב"ל לא היה עושה כן אלא בשבתות וי"ט • כלומר מפני כבוד היום • וסיימו לאמרה מכני' דבזה היום לא היה חס לבבודו של יום • כלי שלא לקיים בו : ובמותרין בהספד ותענית • קאי (אב"ם) [ל"ל אכל שנים] נמי ולבסי קתני מותרין • א"כ ס"ק ובעם מותרין וכו' : שלא לקיים דברי האומרים עצרת אחר השבת • בחב הר"ב לכתיב ממחרת השבת • וכן אומרים ממחרת שבת בראשית • ואמן ס"ל שהפסוק • קרא י"ט שבת • כמו שקראו כלם שבתות הסם • הרמב"ם • ומה שהכריח קבלת רז"ל • המלא

ואין כהן גדול מתלבש בכלים • ומותרין בהספד ובתענית שלא לקיים דברי האומרין • עצרת אחר השבת : ה נוטלין לידים לחולין ולמעשר ולתרומה ולקודש מטבילין • ולחטאת אם נטמאו ידיו • נטמא גופו : ו הטובל לחולין הוחזק לחולין • אסור למעשר • טבל למעשר • והוחזק למעשר • אסור לתרומה • טבל לתרומה • והוחזק לתרומה • אסור לקדש • טבל לקודש והוחזק לקודש • אסור לחטאת • טבל לחמור מותר לקל • טבל ולא הוחזק • כאלו לא טבל :

ז בגדי

כדי שלא יתגאה כן • וכפרש"י • ובלומר בביתו ובשוק • ובמו' שקשו להל"ל בכלים נאים • מאי בכלין • ועוד מאי אריא כהן גדול • אפי' שאר אדם ממי' ופירשו לתפארת בהונה גדולה קאמר • לא היה מתלבש • וראיה מירושלמי דתמתני' • ר"י בר בונבסס ריב"ל בכל יום הכהן מתלבש בבגדיו ומקריב וכו' • ר"ע בשם ריב"ל לא היה עושה כן אלא בשבתות וי"ט • כלומר מפני כבוד היום • וסיימו לאמרה מכני' דבזה היום לא היה חס לבבודו של יום • כלי שלא לקיים בו : ומותרין בהספד ותענית • קאי (אב"ם) [ל"ל אכל שנים] נמי ולבסי קתני מותרין • א"כ ס"ק ובעם מותרין וכו' : שלא לקיים דברי האומרים עצרת אחר השבת • בחב הר"ב לכתיב ממחרת השבת • וכן אומרים ממחרת שבת בראשית • ואמן ס"ל שהפסוק • קרא י"ט שבת • כמו שקראו כלם שבתות הסם • הרמב"ם • ומה שהכריח קבלת רז"ל • המלא

במשנה ג' פרק י' דמנחות :

ה נוטלין לידים • עיין במשנה ב' פ"ח דתרומות : לחולין • למעשר ולתרומה • וטא כלאתה וטא כלאתה • הא תנן בריש"ב דבכורים • דרחילא ידים בתרומה • מה שאין כן במעשר • וכ"ם חול"ן • אלא תרומה בגופה • וכלמפרש הר"ב שם •

והכא למעשר וחולין זוקא באכילה • עוד פירשו בגמ' לאילי ואילי באכילה • הא באכילה לגמרא • הא באכילה לפירי :

* אם נטמאו ידיו • ה"ה יד אחת • כמ"ש במשנה ז' פרק י"ב דפרה : ו טבל ולא הוחזק כאלו לא טבל • פי' הר"ב למעשר • וכ"ם לתרומה • הכי מפי' בגמ' • ובא דבמשנה ב' פ"ח דתרומות סבר ליה ב"ש • דכסנטל ידיו אינו מטמא מקום (ובהא סברא לא פליגי ב"ה) והכא (במשנה ז' פרק ח' דפרה) כל הפוסל את התרומה • מטמא את המשקין לרוחה תחלה • לא קשיא • דהכא זוקא באכילה • בעינן כונה למעשר • וכ"ם לתרומה • אבל בנטילת ידים כי נטל לחולין • שוב אינו פוסל בתרומה • דלא אם • אין לך אדם שלא תבר אוכל חולין בטהרה • שלא יטמא משקין כך כתבו התו' • אבל הרמב"ם בפי"ג מהלכות אבות הטומאות כתב • וכן הטבל ידיו לו הטבילן • לריך כונה • אפי' למעשר כו' ומיירי לענין אכילת מעשר ותרומה • וכן מוכח הרמב"ם והכא בפירושו שבמשנה • אבל

לגגיעה ולא לשלח לתרומה • מ"ל כונה • ואל"ל למעשר ועיין בפי' הר"ב בפ"ק דשבת משנה ל' בגוירה שבביעית :

באלו לא טבל • פי' הר"ב למעשר כו' אבל טבילה היא לחולין • והא לגגופים לא מלעריך • דהא בריש"ב הכו לאפי' הוחזק לחולין אסור למעשר • ועי"ל דאי מריש"ת ה"ת דעפי עדיף לא הוחזק בכל למעשר • מהוחזק לחולין • להא עקר דעתו לגמרי ממעשר • תוספת :

ז מדרס • אבל הטומאה לעומת אדם וכלים כמדרס הוא שמטמא אדם וכלים • כדכתיב (ויקרא ט"ו) וכל אשר יגע במשכבה יכבס בגדיו : לפרושי • לאוכלי חולין בטהרת חולין : בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה • כאן חסר מעלה אחת • והכי אבעי לי למתני בגדי פרושי מדרס לאוכלי מעשר שני • בגדי אוכלי מעשר שני מדרס לאוכלי תרומה • להיינו לבכרי בתרומתן • וכל הני מעלות מבכרי סופרי נגנו שאמרו אין שמירת טהרתן של אלו חשובה שמירה אצל אלו • ומתוך שאין אצל אלו • פאלו לא שמרום • גזרו בעגלים • שמא יבבה עליה אשתו גלה • והרי הן מדרס הגלה : היה אוכל על טהרת הקדש • היה אוכל חולין שלו בטהרה • כאלו היה אוכל קדש • שהיה מחזר בהן מכל טומאה המטמא את הקדש : ושהה מטפחתו מדרס לחטאת • אבל לא לקדש • דקסבר אלי חנא חולין שנעשו על טהרת הקדש • בקדש למו • ואיכון הלכה • לחולין שנעשו על טהרת הקדש • לאו בקדש למו לכל הדברים • כלאיתה בסוף

מסכת כלים :

פרק ג חומר בקדש • שמטבילין כלי בתוך כלי • בכסויים טמאים : אבל לא לקדש •

לאמרינן כבלו של כלי הכמימי • המכביל על הרילון שהוא מונח בתוכו • חולן * בפני הטומאה ואין טבילה עולה לא לזה • ולא לזה : אחורים • ותוך • ובית הלביטה • להרומה • כלי הראוי להסתפק • בתוכו • ובאחוריו • ובית לביטתו • כל הסמים והסנים שבו • חשוב כלי בפני עצמו • לענין תרומה • שאם נטמא זה • לא יטמא זה • ובטומאות דרבנן קאמר • שאם נטמאו אחוריו במשקי' טמאי' לא נטמא תוכו • ולא בית לביטתו ואם נטמא בית לביטתו לא נטמאו אחוריו ותוכו • ופי' בית הלביטה • בית אחיזה • לשון ולבבו לה קלי (רות ב') ואיתא הגרס בית הלבוש לשון אלבש שעושין לכלי בית אחיז • לבכסים אלבשו בתוכו • כשהוא בוקה • כדי שלגו יכנס ידו להוך הכלי : אבל לא לקדש שאם נטמא אחד מהם בטומאה דרבנן כולו טמא לקדש : המושא את המדרס • מגעל של זב : מושא את התרומה אם ירלה • בחבית של חרס • שאינו מוגע באוירה : אבל לא את הקדש • משום מעשה שהיה באדם לי' שהיה משא חבית יין של נסכים ונפבקה לו רלועה של סנלל שהיה מדרס הזב • ונטלה בידו ומתוך כך נפלה לאויר החבית ונטמא הקדש באותה שעה אמרו המושא את המדרס לא ישא את הקדש • ולפי שמעשה בקדש היה • לפיכך לא גזרו אלא בקדש • ולא בתרומה : לא כמדת הקדש • בתחילה עבילותיו מדת התרומה :

ז בגדי עם הארץ מדרס לפרושין • בגדי פרושין מדרס לאוכלי תרומה • בגדי אוכלי תרומה • מדרס לקדש • בגדי קודש • מדרס לחטאת • יוסף בן יועזר היה חסיד שבכהונה • והיתה מטפחתו מדרס לקודש • יוחנן בן גודגוד היה אוכל על טהרת הקדש כל ימיו • והיתה מטפחתו מדרס לחטאת :

פרק ג חומר בקדש • שמטבילין כלים בתוך כלים לתרומה • אבל לא לקדש • אחוריים • ותוך • ובית * הצביטה • בתרומה אבל לא בקדש • הנושא את המדרס נושא את התרומה • אבל לא את הקדש • בגדי אוכלי תרומה • מדרס לקדש • לא כמדת הקדש • מדת התרומה • שבקדש

ז בגדי עם הארץ מדרס לפרושי • פי' הר"ב כמדרס הזב וכלמסיק לקמן שמא יפבה עליהן אשתו גלה כלאיתא בפ"ב דחולין דף ל"ס • והם מסקי' התוס' וכן בפ"ל דעיגלה דף ל"ל דאלו ע"ה עלמו אינו עושה מדרס • ובעמי לאין דוב אבל' יכולין לעמוד בגזר" זו אלא יטמא לעולם אדם מעביר חביות ממקו' למקום • וכיולא בזה בפי' משנה ה' פרק לקמן משא"כ דוקו דעם הארץ • (אחני במשנה ב' פרק לקמן) דיכולין לחזיר ועיין משנ' ה' ו' פ"ז דטהרות • ומה"ע אתי ספיר לקתני בגלי ע"ה ואלא קתני דע"ה עלמו הזב • וכן בכולהו דוקא בגלי • אבל אהנו אלא • ולפי זה אתי לקבל הר"ב כמדר' הזב לענין הגיעה נקט • המדרס הזה ומדרס זב שויה הם • אבל הנזירה משום אשתו הזה הוא כמ"ש לקמן ולהון הר"ב כולו לשון רש"י הוא • וסתמוב הסביה הר"ב וכל אשר יגע במשכבה וכפי' רש"י כתוב בהמשכנו • ומפיהם לא לייקי • לסך קרא שכתב הר"ב בלה כתיב • ורש"י נקט במשכנו לכתוי בזב • ומיהו ריש"ה לקרא ואים • ומתו להכא הביאו ירושלמי • והרמב"ם בפי"ג מהלכות אבות הטומאות • כתב וכן עמי הארץ עמון • מדבון לטהרות • ומתני' לטהרו מפרס בטעם אחר בגזר בפירושו הם ואפ"ה לא קשי' אמאי נקט בגלי כו' דבאיך כולהו כתב לענגים זוקא אבל אוכליהם טהורין הן לבלמעלה מהן וכתב כ"מ שכן הוא בירושלמי • ולסברא זו ל"ל אייתי לאיך דבגלים זוקא • נקט נבי ע"ה גמי בגלי כו' • * ועיין במשנה ג' ס' פרק י"ב לפרש :

עם הארץ • עיין מה שכתבתי בסוף משנה ת' פרק ל' לחלים : על טהרת הקודש • שהיה הסמר מכל מה שיטמא הקדש • ויש לאותם חולין • כלומר הם בשר חטאת או אשם • אבל אוכלין חולין בטהרה • לא יטמר אלא מכל דבר שיטמא החולין כלי שיהיו אותו' החולין טהורי' • רמב"ם : והיתה מטפחתו מדרס לחטאת • כתב הר"ב אבל לא לקדש כו' • ואין כן הלכה • עיין כן משנה ה' פ"ב לחולין • ומשנה ב' פ"ב לטהרות • ומה שכתב אלא [בקדש הוא] לכל הדברי' כו' עיין סוף פ"ב לטהרות :

פרק ג * שמטבילין כלים בתוך כלים • פירש הר"ב בכסויים עמאים • לטמו אסלקא ליה טבילה • אלקא לשם שבתוכו כלפי' הר"ב במשנה ב' פ"ו דמקואות : נושא את התרומה • עיין פ"ה דטבול יום משנה ז' : לא כמדת הקדש ופי' הר"ב בחילת עבילותיו • לפי שמפרש בן הרבה דיעות בדיעה נקט אלי ליטבול מדרס • ובגמרא עביל לריכותא דאם מרישא שמעינן לה מתוספות • לים

ליס בחלילים לסובל סכלי בין תאור בקדש מבחרומס • וקאמר
לאי מריש"א ס"ל לוקא כוכרו אל כלי כו' • ואם מסיפי ס"ל לוקא
קסר למיל מסכת ליס • אבל ריש"א מיל מקפי [למגא] ומגביסין
מאיר: וכתרומה קסר • בכלי סטוא מפולל לאומתיו וקורותיו
מקוסרות כגון מעט וכיוצא בס •
לסון סרמב"ם פרק י"ב מסלכות
אבות סטומאה: בכלים סגמרי
בטסרס • פירש סר"ב ומסר בסס
מסיבותו קרוב לגמרן בו' • לאו
מוחכן לב עליסן לסמרן בטסרס •
ולבסי לא תני נעשים אלא נגמרי •
תוספות:
* צריכין עבילה • ולא סערב
שמש עיין במסנה ל'
ע"ב לפרש וכפי"א מסנה ס':
הכלי מלרף כו' • כתב סר"ב
לכתי' כף אחת כו' וכרים פ' בתרא
דעדיות מפרש לאסמכתא היא •
ובגמי פליגי בס ומסתע נמי לגמ"ל
דרבנן לא דרים לקרא כלל • אבל
סרמב"ם בפירושו גם בפי"ב מסל'
אבות סטומאה כתב נמי לאסמכתא היא:
הרביעי בקודש כו' • עיין מסנה ס' פ"ב לטסרות כי שם
מקומו לוינו-בלון: משביל שתיכן • פי' סר"ב • ונוא
שתסאר לחלוחיתו וכו' • כ"פ סרמב"ם וכן בתחומו פרק י"ב
מסלכו' אבות סטומאות וסשיגו סראב"ד דבלא נגיעה מה יעשס
במשקסיע"כ • וכתב סכ"מ דאין ס' דאין כל מי מילי
מעלות דרבנן • אמרי' לכיון דעל ידי משקה מעמא' אם היא
טומאה גמורה לכל דבר גזרו בקדש למעלתו גם בלתי נגיעה:
* שהיה מטמאה את הברכה בקדש כו' • מפרש בגמ' לאחויי
אם נגע יש מבירו: ג אוכלין אוכלים נגובים
וכו' • פי' סר"ב מי שתתב לו כו' • או שתתב סוא עצמו וכו' ע"י
בום או כרכר • בגמרא ופירש רש"י שהן פשוטי כלי עץ ואינן
מקבלין טומאה • וכ"פ סתוספות וקשיא לי דלא מצינו שהיה
יטמאו לכלים • אלא נראי לאוקמא המלאת נקט ולשון סרמב"ם
בפירושו במלקתים ולומיהן: אבל לא בקדש • פירש סר"ב
שמא יגע כו' באוכלים של קדש • וכפירש"י וכתבו אחו' • ועוד
היינו יכולים לפרש דלא נגע ברוק שבפיו לתשוב מקשה במס'
י' פ"ח דכלים וכו' ורבו רבותא דאפילו משום שמא יגע ברוק
גזרו אבל גרמא לי דלא רצה לפרש כן • מנו' דסטוא לאו פסיקא
הוא • דסלכה אתם לוקא כשתתפך כו':
האונן • עיין מסנה ו' ומ' פ"ח דפסחים:
צריכין • עבילה לקדש • כתב סר"ב דכיון דעד סאילנא היו
אם ידי בקדש כו' • וסשיבו לעתן ושמא נעמלו וסס
לא ידעו • סרמב"ם שפי"ב מסלכות אבות סטומאה • וסא לכתב
סר"ב דמתוסר כפורים פוסל בנגיעה • ולא כן אתון •

שבקדש מתיר • ומגגב • ומשביל • ואחר
כך קושר • ובתרומה קושר • ואחר כך
משביל: ב כלים הנגמרין בטהרה
צריכין טבילה לקדש • אבל לא לתרומה •
הכלי מצרף מה שבתיכו לקדש • אבל
לא לתרומה • הרביעי בקדש פסול •
והשלישי בתרומה ובתרומה אם נטמאה
אחת מידיו • חברתה טהורה • ובקדש
משביל שתיהן • שתיד משמא את
חברתה בקדש • אבל לא בתרומה:
ג אוכלין • אוכלים נגובים בדים
מסואבות • בתרומה • אבל לא בקדש •
האונן ומחוסר כפורים צריכין טבילה
לקדש: אבל

וסב הכמוב עשאו לכל מס שבכף אחת: אבל לא לתרומה • אלא
אותם תחיכה שנגע בם היא פסולים והשאר טהורות: הרביעי
בקדש פסול • ואינו פוסל: אם נטמאה אחת מידיו • בטומאות
דרבנן • כגון באוכלין ומשקין טמאי טמאי וכיוצא בהן אין מטמאין
אלא ידיים ולא את הגוף: ובקדש משביל את שתיהן • והוא
שהשאר לחלוחיתן ביל הטמאה • אין היל שאחת טמאה על שתנע בם:
ג אוכלין אוכלים נגובים בדים מסואבות בתרומה • הני קאמר
אוכלין אוכלים של חולין נגובין בדים מסואבות עם התרומה •
אבל לא עם הקדש • מי שתתב לו תבורו אוכלין של קדש בפיו
על ידי כוס • או כרכר ובקש לאכול לנוחו כלל של חולין שמלין
שלין ידיים מסואבות הסניות לטומאה • מטמאות את הסולין
אפי' הני נזור רבנן אלא יאכלם עם הקדש אבל יגע בידיו
מסואבות באוכלין קדש שבפיו • ולענין תרומה אע"פ שהידים
הטמאבות פוסלות • לא עשו אבלה אלא לאחרינן זהיר ולא
נגע • ולהני נקט נגובים • שלנו היו עכשיו משקין עליהן
היו המשקין נעשים ראשונים מחמת הידים ועושים את החולין
הנייס וכשמגשין בתרומה שבפיו פוסלים אותה: פלוגתא
נטמאת במתו • ומחוסר כפורים שבכל והעריב שאינו ולא הביא
קרבנותיו: צריכין עבילה • לאחר שיביא קרבנו אם רצה לאכול
קדש לכיון דעד סאילנא היו אסורים בקדש • אלרביעי
דבנן

זכ"ב הרמב"ם • טעמם מלרים פי"ב לוכמים תנן הלוקן נוגע
אבל

אבל אם פי' הר"ב ומוא שעבל ולא הסיח לעצמו ולו' • ולא"כ ס"ה
למחוסר כפורים וכ"פ הם הרמב"ם וז"ל אסור ליגע בקדש אלא
אחר עבל ע"מ אלא יש ח לעצמו כו' • וכן מחוסר כפורים צריך
טבילה לקדש כמו שבארנו בתגיגה • וסו לבגמרא לסתם נוסוק
בסלוא בבאכילה עביל דבנן מעבלה
וכגניעה לא וכן בתי"הס"י הם בל"ה
ס"ג כו' • לוקן אתא לא אסתי
לחיקא הוא ולא קאי במסקנא •
ומיינו פירוש דר"ב ורמב"ם לסבא
ומלא תנן התם אלא תנן מגע
אלבך פס ו דמחוסר כפורים אפי'
מגע נמי לא ולא ביאתו אם אלקו
תכמים ובסוף פי"ב מסלכות אבות
סטומאה' פסק בתכוייסו שלא עשו
בכן מעבלה זו אלא לאכילה • אבל
לגגיעה מגע'ן בקדש' קודש טבולי
* ועיין ברים פרק י"ב לזבחי' טוסחא אחרת בפירוש הרמב"ם •
ועוד אתריך בזס במסנה ו' פ' בתרא דנגס • וכתב (הרי"ף)
במסנה ס' פרק י"א דפרש לאוכל לאילק לגריכין עבילה •
אבל הערב שמש לא:
ד * שביהודה נאמנים כו' • כתב הר"ב שהלועה הוא
מפסקת כו' ולא היה אפשר לבטיל ולא"ת
ויביא ע"י שילה תיבה ובגלל כלאמרינן פ"ג דערובין סוף מסנה
אי אמרינן דבגמרא הסלי הגא הבר אחר ולא שאיל אבל •
שמעינן מהכא לא"ל שאיל אבל היינו אפילו במהלכת • וכ"כ
התוספות לסכא אע"פ שבפ"ג דערובין דף כ' שהתנו לבריהם
כיוחר • ועוד אכתוב בזס במסנה ב' פ"ג לפרש ובחוס' הקשה
הר"ר אלחנן הילא הוא מבאין אפר פרה בגליל • ולא"ת לעשות
אלא בירושלים • ולא"כ נטמא בהבלת ארך ארץ העמים ושמא
הבבל קטן אוכל אוכל להבלת ארך שם אבל להבלת יין ושמן לנסכים
בעי שביל גדול • אבל כ"ע הילה עולין לרבל מן הגליל כיון
לאפשקים ליס נטמא ובעי הוא אתא ב' וז' כלאמר בגזיר פ"ז מסנה
ג' ע"כ • * (ועיי' מ"ש בפ"ח דמקואות) ולא"נ לתרץ הסקילו לבני עליית הרבל וכלאהבאן לקטן מסנה ו' • וכן בתוספתא דלריכא
טובא • והכלל דטומאת ארץ העמים מהבריסם ויסולין לסקל הסס אמרו והסס אמרו:
נאמנים על הטהרת יין ושמן כל הסנה • פירש"י אם הקילסו לטוחה בשעת הבבלה נאמנים ע"ה • וכי מסוס לאקלסים פקע ליס טומאה מיים • א"ל
לאי בלא הקילסו בשעת הבבלה הר"ל חולין ונטמא בטומאת ע"ה • וכי מסוס לאקלסים אוכא לאיתר לה עליו ומעיקרא היס
הוי מלי לאיתר ביחוו לנסכים נמי וכמון הילוע לנו הסולין הן בילוע וכי אקלסים אוכא לאיתר הקדם עליו ומעיקרא היס
בהן מעבלה זו אלא לאכילה • אבל לגגיעה מגע'ן בקדש' קודש טבולי
ובשעת הגיתות • עיין במסנה ל' פ"ט לטהרות: עברו הגתות והבבלים • פי' הר"ב לאחר שעבר זמן הבבלה כו' • עיין
מ"ש בדף ג' לב"ב: אף על התרומה • פי' הר"ב לפי שבל בני אדם מטהרים כו' כלי לפרים כו' • אבל אם"כ נשתלחו בני
אדם ופשעו בטהרה ומפני שהן מקילין בתרומה אין שומרים אותה שומר גמור הרמב"ם:
והביאו לו • הן הוסחה בכל הספרים גם בפירש"י • ואע"פ שאם"כ שונה הכל בלשון יחיד לה"פ לא יקבלנה מכל מי שהביא:
אבל מחיה לגת הבאה • כתב הר"ב ואו מותנה לכהן הבאותה שעה הוא נאמן • ואע"פ שהוא יודע שהוא מבל אשתקד שלא גזרו
עליהם טומאה בשעת הבבלה והבבלים • רמב"ם פי"ח מהלכות מבכה ומשב • ועיין במסנה ט' פרק ו' דלעלה:
רביעית הקדש • כתב הר"ב לעיני כו' לגלאי הוא למזבח שתהא תרומה המחוברת לו בחזקת טומאה והקדש יקרב למזבח רש"י:
הדי יין וכו' נאמנים בשעת וכו' • וקולם לגתות שבעים יום • פי' הר"ב המטהר את הבבלו לנסכים והשתא אינא אולין ותרומה
וקדש

ובשו"ת שני
לפרש
כתב דלאיתא אל"ג
דהיינו לים ולרבל
יין הגליל הוא ב'
ו' ולא"כ כלא
אל הקדש:

וקדש מעשרין כי ממיגו דמשמן לקדש מעשרין ומזומה לא קדש • דגלגלי הוא לקדש כו' • ובפירש"י • וכתבו התוס' ותימה לא"כ אפי' בשאר ימות הסגד נמי • דסגד תכן ואם תמר בפרקין להוכיח רביעית קדש נאמן • ותירץ הר"ר אלחנן דסבא מיירי שיחלו לנסכים כדילטרך ממנו • אבל אתם מיירי כשכבר הקדישו לגבי ע"כ • וכך כתב הרמב"ם בפירושו • וז"ל בפי"א מהלכות תשבר ומושב • כלי שהיה בתוכו יין או שמן ורמינו ע"ם יושב ומשמרו כלי להליה ממנו נסכים וגו' • ע"כ • ומ"ש הר"ב אע"ג דע"ם אינו נאמן על הכלים אפילו בשעת הגתות • פירש"י שאע"פ שלא נזרו על תרומתן בשעת הגתות מפני הפסד כסני חבריה • דמגאתם מפסידין מרוב תרומות ח"י • על הקנקנים לא אתמינם • ואין הכנסי חבריה מקבלין מהן הקנקנין עם התרומה • אבל מעדין אותם לכליהן דלמותה מתרין לקמן • אל תתמה שהרי לגון ממאין טומאת שבעה והמשקין טהורין • עכ"ל • והוא מסי ז' פרק ה' דאהלות : ה מן המודיעית ולפנים • לכתן כמסגה בי פ"ט דפסחים • וכה"ג במגלת עדר • במסי ל' פ"ז דשקלים • וכמו שהזקנו אתו בסוף פ"ג דפסחי על לופים לתן אתם • וגראה בעיני שכן הוא מוכרי הקדירות חוגים ושוכני באותו המחוז • שהדרך שממנה לירושלים עובר על המודיעית • ואלו לרוח אחרת לא הוו מצויים מוכרי קדירות • כמו שכן מצוי בכל הכרכים הגדולים • שבמחוז מיוחד יש בעלי מלאכה פלונית מצויים ברוב ולא בזולת מן המחוזים אחרים :

ולפנים • הא מודיעי' עצמה לא מתמין ומודי בגמי דשקדר והחבר שיסה נכנסי' אז יוצאין שיסה • ופירש"י שיסה נכנסי' דימתין על שיסא מן הכרך ולפנים אי נמי כשסגיה יוצאין הואיל ומצאו לפנים ושם לא לקח ממנו • לא יקח עוד • וכ"ש קדר נכנס וחבר יוצא • הואיל וסוף הקדר לכנס לפני' • יחזור החבר בלריך ללקח • ויקח :

נאמנין • על כלי חרס • כולה מהני' להמיר בהרומה מבקדש קלי וכלי הגת בגמרא • נאמנין בכלי חרס שקיים לקדש • ומ"ש הר"ב טעמא דקיים מקום לא"א וכו' • עיין במשנה לקמן מ"ם שם : כגון המוליעים ולהון • הא מודיעי' בלפני ומוקי בגמרא בקדר יוצא וחבר נכנס • פירש"י שהקדר לא יחזיר עוד לא הוריו • ואם לא עכשיו יקח אימתי :

ו הגבאים שנכנסו לתוך הבית וכו' • נאמנים לומר לא משמו כלי הבית • וכבי מפרש לה במשנה ז' פ"ז דטהרות :

נאמנין לשון רש"י ולקדש נאמנין • אבל לא לתרומה • דכולה מהני' להמיר בקדש מבי רומי קיימי • (כלומר וכן חומר בתרומה) בסליק שנינו בהוספתא שנכנסו לתוך הבית • נאמנין על הטהרה חטאה ואין נאמנין על טהרת תרומה • ואלו חטאת בשר קדש ולא אפר חטאת • כלומרת הטא • ע"כ • והתוס' הביאו לשון הוספתא דנאמנין גם על טהרת תרומה • וכן הרמב"ם שעתיקה בפי"ב מהלכות מבכב ומושב • ומשמע דגמי לענין תרומה • ובכולה פרקא ז' דטהרות בבית שנינו נ"כ לגבאים וגנבים שנכנסו לבית כו' בגמרא דתרומה מייתי • וע"ש • וכ"ל אלא אייתי לתן לעיל דהא הקדר וכן הקדרי • ואפילו הכי לפעמי נאמנים ולפעמי לא • וכ"כ גנבים לפעמי נאמנים כהחזירו ולפעמים לא • ואייתי דגנבים הני מני גבאים ממתנו בסדלי בפרק ז' דטהרות אבל אין רואים מלתנו ובירושלים נאמנין על הקדש ס"מ לרישא לאו בקדש • לאיכא למימר למשום סיפא לאף בתרומה נקט ליה : ובירושלים נאמנין על הקדש • פירש הר"ב על כל כלי חרס • בין גדולים בין קטנים • ומיסו בדקיס הולרך לאנשי ירושלים

והבדים • וקדם לגתות • שבעים יום : ה מן המודיעית ולפנים • נאמנין על כלי חרס • מן המודיעית ולחוץ • אין נאמנים • ביצר • הקדר שהוא מוכר הקדירות נכנס לפנים מן המודיעית • הוא הקדר • ואין הקדירות • והן הלוקחים נאמן • יצא אינו נאמן : ו הגבאין שנכנסו לתוך הבית • וכן הגנבים שהחזירו את הכלי • נאמנין לומר לא נגענו • ובירושלים נאמנין על הקדש •

ובשעת הסעדה • לא לסול • ולא לקדירות • לפיכך אתמינו ולא נזרו עליהם • וכשעת הגת אף על התרומה לאמר קרא (שופטים ה') ויאסף כל אים ישראל אל העיר כאים אחד חברים הכתוב קראם בשעת אסיפה כלם חברים ורגל שעת אסיפה היא : ז הפותח את חביתו • חבר שפתח חביתו לאכור יין בירושלים ברגל ומסמכו בו עמי הארץ : לא יגמור • לאחר הרגל שאע"פ שבשעת הרגל הן טהורין הן שטהרתן עולמית אלא שבשעת הרגל הכל חברים • אבל לאחר הרגל מגענו לאפרש בגלגולינו כלי שעזרה מפני שנגעו בהן עמי הארץ ברגל וכ"ו לאמר יגמור שבר אם אתה אומר לא יגמור אף הוא לא יתחיל ואין מזון ממו לבעלי רגלים ואין הלבה כר"ש : מעבירין על טהרת העזרה • מעבירין את הכלי מקומו לטבילה ולעשר את העזרה מטומאת עמי הארץ שנגעו בהן ברגל: מפני כבוד השבת • שהיו הכהנים לריכין להתעסק בלרכי שבת מים בביתו : אף לא ליום תמיני • אף אם עבר הרגל ליום ה' אין מטבילין אותן עד לאחר השבת לפי שאין הכהנים פנויין ליום מולאי י"ט להטבילן שטבילין אותן אם כלם אינם מחוסרי כפרה אלא מחוסרי שמש • ואין הלבה כר"י : הזהרו בשלחן • לעמי הארץ ברגל : הזהרו אלא הגעו בשלחן • לפי שלא יוכלו להטבילו לאחר הרגל שאע"פ שלקחו ממקומו • לכתיב ביה (שמות כ"ה) לחם פנים לפני תמיד : פעמים טבילה • מפני טומאת הרגל חוץ ממחבת הזהב ומזבח הנחשת • מפני שהן בקרקע • מחבת הנחשת שהחזיר קרחתו מחבת אלמה • ומזבח הזהב כתיב (במדבר ד') המזרק והמזבחות אתקום מחבתות זה לזה • ושלחן הא אמרן אלא נגעו בו : מפני שהן מלופין • הכי קאמר וקכמים מטמאין ואומרין שלריכין טבילה גם הם מפני שהן מלופין אלא מי לא הוו מלופין

ובשעת הרגל אף על התרומה : ז הפותח את חביתו • והמתחיל בעיסתו על גב הרגל • ר"י אומר יגמר • וחכמים אומרים לא יגמור • משעבר הרגל היו מעבירין על טהרת עזרה • עבר הרגל ביום ששי • לא היו מעבירין מפני כבוד השבת • ר"י אומר אף לא ביום חמישי • שאין הכהנים פנויין : ח כיצד מעבירין על טהרת עזרה מטבילין את הכלים שהיו במקדש • ואומרין להם הזהרו שלא תגעו • בשלחן *ובמנורה *ותטמאוהו • כל הכלים שהיו במקדש יש להם שניים ושלישים • שאם נטמאו הראשונים יביאו שניים תחתיהן • כל הכלים שהיו במקדש טעונין טבילה • חוץ ממזבח הזהב • ומזבח הנחשת מפני שהן בקרקע דברי רבי אליעזר • וחכמים אומרים מפני שהן מלופין :

נשלמה מסכת חגיגה

הזהרו אלא הגעו בשלחן ותטמאוהו • ה"ג ולא כגי' הספרים לגרסו שהזהרו בשלחן וכמורים ותטמאוהו כל הכלים • לבסיות אותה בגמרא דתנא דיקן לא תני מורים • משום לתמוך באמור במורה לא יומם ולילה לאמר אלא תמיד מלילה לילה כמפורש בס"ג דתמיד וכ"ג ותטמאו כל הכלים • למילי הוא טומאת אלא משום תמיד לכתיב ביה וכלים שלחן לא מעכבי בלחם הפנים כלתנן בפי"א דמנחות משנה ו' וכזיכי הלבונה הן שניים שהרי אלו מיטלים ואלו מניחין כלתנן שם שלשה גבים וחטמאוהו"מע"ג לצפון לגביה לרחמי קליין עץ כלכתיב (ביחזקאל מ"א) המזבח עץ וגו' ויאמר אלי זה השלחן אשר לפני ה' • כלי עץ העשוי לנחת נמי לא הוי כלכתיב (ויקרא כ"ל) השלחן הטהור • מכלל דטמא מלמד שמגביהין אותו ומרחין בו לעולי רגלים לחם הפנים ואומר להם הזהרו שלא תגעו בשלחן ותטמאוהו • ה"ג ולא כגי' הספרים לגרסו שהזהרו בשלחן וכמורים ותטמאוהו כל הכלים • לבסיות אותה בגמרא דתנא דיקן לא תני מורים • משום לתמוך באמור במורה לא יומם ולילה לאמר אלא תמיד מלילה לילה כמפורש בס"ג דתמיד וכ"ג ותטמאו כל הכלים • למילי הוא טומאת אלא משום תמיד לכתיב ביה וכלים שלחן לא מעכבי בלחם הפנים כלתנן בפי"א דמנחות משנה ו' וכזיכי הלבונה הן שניים שהרי אלו מיטלים ואלו מניחין כלתנן שם שלשה גבים

לפי שאין עושין בבשומת בירושלים • לפיכך אתמינם ולא נזרו עליהם • ובשעת הרגל אף על התרומה לאמר קרא (שופטים ה') ויאסף כל אים ישראל אל העיר כאים אחד חברים הכתוב קראם בשעת אסיפה כלם חברים ורגל שעת אסיפה היא : ז הפותח את חביתו • חבר שפתח חביתו לאכור יין בירושלים ברגל ומסמכו בו עמי הארץ : לא יגמור • לאחר הרגל שאע"פ שבשעת הרגל הן טהורין הן שטהרתן עולמית אלא שבשעת הרגל הכל חברים • אבל לאחר הרגל מגענו לאפרש בגלגולינו כלי שעזרה מפני שנגעו בהן עמי הארץ ברגל וכ"ו לאמר יגמור שבר אם אתה אומר לא יגמור אף הוא לא יתחיל ואין מזון ממו לבעלי רגלים ואין הלבה כר"ש : מעבירין על טהרת העזרה • מעבירין את הכלי מקומו לטבילה ולעשר את העזרה מטומאת עמי הארץ שנגעו בהן ברגל: מפני כבוד השבת • שהיו הכהנים לריכין להתעסק בלרכי שבת מים בביתו : אף לא ליום תמיני • אף אם עבר הרגל ליום ה' אין מטבילין אותן עד לאחר השבת לפי שאין הכהנים פנויין ליום מולאי י"ט להטבילן שטבילין אותן אם כלם אינם מחוסרי כפרה אלא מחוסרי שמש • ואין הלבה כר"י : הזהרו בשלחן • לעמי הארץ ברגל : הזהרו אלא הגעו בשלחן • לפי שלא יוכלו להטבילו לאחר הרגל שאע"פ שלקחו ממקומו • לכתיב ביה (שמות כ"ה) לחם פנים לפני תמיד : פעמים טבילה • מפני טומאת הרגל חוץ ממזבח הזהב ומזבח הנחשת • מפני שהן בקרקע • מזבח הנחשת שהחזיר קרחתו מזבח אלמה • ומזבח הזהב כתיב (במדבר ד') המזרק והמזבחות אתקום מחבתות זה לזה • ושלחן הא אמרן אלא נגעו בו : מפני שהן מלופין • הכי קאמר וקכמים מטמאין ואומרין שלריכין טבילה גם הם מפני שהן מלופין אלא מי לא הוו מלופין

שמגביהין אותו ומרחין בו לעולי רגלים לחם הפנים ואומר להם הזהרו שלא תגעו בשלחן ותטמאוהו • ה"ג ולא כגי' הספרים לגרסו שהזהרו בשלחן וכמורים ותטמאוהו כל הכלים • לבסיות אותה בגמרא דתנא דיקן לא תני מורים • משום לתמוך באמור במורה לא יומם ולילה לאמר אלא תמיד מלילה לילה כמפורש בס"ג דתמיד וכ"ג ותטמאו כל הכלים • למילי הוא טומאת אלא משום תמיד לכתיב ביה וכלים שלחן לא מעכבי בלחם הפנים כלתנן בפי"א דמנחות משנה ו' וכזיכי הלבונה הן שניים שהרי אלו מיטלים ואלו מניחין כלתנן שם שלשה גבים

שלא הגעו בשלחן ותטמאוהו"מע"ג לצפון לגביה לרחמי קליין עץ כלכתיב (ביחזקאל מ"א) המזבח עץ וגו' ויאמר אלי זה השלחן אשר לפני ה' • כלי עץ העשוי לנחת נמי לא הוי כלכתיב (ויקרא כ"ל) השלחן הטהור • מכלל דטמא מלמד שיטמא כל כלי עץ או בגד או עור או שק • מה שק

מיטלטל מלא וריקם אף כל מיטלטל מלא וריקם גמרא • ומ״ש
סר״ב פי׳ אחר וחכ״א לטעמא לאין לריך טבילה לפי שסם
מלופין כי וסוי ככלי עץ כי דמיקא מלתא שוכא דמאי טעמא
קאמרי לפי שסם מלופים למשמע לאי לא לסוו מלופים סוו
טמאים ומעקרא קאמר לפויין מטמאן • וסכי נמי תגן ברפב״ב
ממסכת כלים לאחלינן בחר חיפוי כלמייתי לה בגמרא לסכא •
ואם בזם ספי׳ עצמו משמע סכי לסא קאמר ולי פויין בטל לגביהן
משמע לגביהן בטל אבל בלאו הכי לפוי עיקר וא״כ מה נחיות

נשלמה מסכת חגיגה

מלופין יש לעסרן מסוס כלי עץ סעשויין לנחת • פירוש אחר
וחכמים אומרים לטעמא לאין לריכין טבילה לפי שסם
מלופין זסב ומחסת ולפויין בטל לגבייהן וסוו ככלי עץ סעשויין
לנחת שאין מעמאין • ולא פליגי על ר״א אלא בטעמא דמלתא
בלבד • כך פירוש הרמב״ם בהלכות מטמאי משכב ומושב :

טעם יש כזה שאמרו חכמים לטהורין מפני שסם מלופין • ועוד אי מסוס לפויין טהוריס הם למה לי תו למימר וסוו כלי עץ כי
למשמע מסוס כך הם טהורין ולא מסוס הכפוי • ובגמרא ואי בעית אימא רבנן ארבי אליעזר קאמרי מאי לעתיך מסוס המלופין
מבטל בטל לפויין גבייהו • ופרש״י מאי לעתיך לילפא טעמא מהקרינהו אלמא הא לאו הכי טמאין אע״ג דעשויין לנחת מפני
שהן מלופין ובעינן למימר שהכפוי מבטלין והוה ליה ככלי מתכות מבטל בטל לפויין לגבייהו דרחמנא קרוי עץ לכולהו ובלאו הא
קרא נמי לא מקבלי טומאה ע״כ • ולדברי הא׳ אמרי מפני שהן מלופין הוא נחיות טעם לדברי רבי אליעזר דאטהרינן לקרא
מהיה לאל״ה ס״ל דסוו טמאין • וטעמים מפני שהן מלופין ומאי דמסהרי רבנן אינו במשהם אלא בכח המאמר וכמתמיהן מפני שהן
מלופין קאמרה אחמסה • דמאי אהכי הכיפוי הא מבטל בטל גבייהו • וז״ה הר״ב כך פירש רמב״ם בהלכות טומאי משכב
ומושב • ל״ק ודברי גמרא ערוך הוא דה״ק הוא הוא פוסק כאיבעית אימא • ולגומו של הרמב״ם גם הוא מורה ורש כפירש״י • שכך
כתב שם בפרק י״א שהכפוי״הן הבטלין לגבייהן דמשמע ודאי דה״ק דוה שהוו לשהעמא מפני הכפוי הלהן הרי הן כבטלין
לגבייהן • אבל בפ״ל מהלכות כלים כתב בהפך וז״ל כלי עץ וכו׳ שהיפה במחכות טהורין ואין מקבלין טומאה מאחר שהיפה
בטלין הכפוי עצמו טהור כמו שבארנו ע״כ • וכתב עליו הכ״מ בשם הר״י קורקוס ז״ל דהרמב״ם הובר לאהרבה כל התפויין
טהורין ולתגן ברים פרק כ״ב הכלים ומיפן בשים טהורין לאו דוקא שים שהוא אבן ה״ה מתכת הכל התפויין טהורין הן •
והא דאמרינן בגמרא גבי שלחן דרחמנא קרייה עץ היינו דאי לאו הכי מסוס לפויין הוי טהור הכיפוי מעהרו ולא הוי לריכין
לחסיר שלא יגעו אבל קרייה עץ הלא להוי בטיל לגבים הכפוי • אבל שאר כלים ודאי בטלין גבי הכיפוין הוין הכל הכפוי
טהור והכלי מלופה בדבר טהור הרי גם הוא טהור והיא היא המסקנא דאיבעית אימא דאע״ג דלהוי רוחא קמא גם * (למקבן)
[ל״ל דהמרבן] הוי הסברא בהפך המסוס הכיפוי דאוי דהטעמא דאיבעית אימא לא הוי הכי וה״ק מאי דעתיך המסוס הכפוין
ליטמאן יחד והוא בהפך הכיפוין לא מטמאי דבטלי אגב כלי דלא חשיבי כדי הטעמא הכלי הבטיל והכלי בבטיל עצמו ודאי
אינו מטמא הוין שהוא מלופה והלכך מפני שהן מלופין לא מטמאו ואין לריך טעם אחר (ולא בטיל) [ל״ל ומבטל אבטיל]
לפויי׳ לאו דהכי דוקא קאמר אלא אמילהו כלים המלופין קאמר ואתא מתניתין כפשטה וחכמים אומרים הטעם שאין מטמאין
מפני שהן מלופין עכ״ל • ואע״ג דתחלת לשון הר״ב אפשר שמורים על זה הפי׳ דקאמר דטעמא דא״ל טבילה לפי שסם מלופין כי׳
אבל הטמא המלחים לאו הכי הוא המסיים וסוו ככלי עץ כי׳ דלפי זה הא דהן מלופין אינם עניין הכרח וטעם לטמא • דהא
בלאו הכי טהורין הן מפני שהן כלי עץ כי׳ אלא שהפויין אינו מעבה ואינו מוריל והרא קושיין לדוכתא דלהרי הר״ב מותרין זה
את זה • דתחלת דבריו דטעמא דטהורין מפני הכפוי • וסוף דבריו דטעמא שהן כלי עץ הישמו למתא :

סליקא לה מסכת חגיגה

וסליקא לה סדר מועד בסייעתא דשמיא

אברך לתומך וסועד • שזכני להשלים סדר מועד :

ובכן מיסוד חכמי חרשים • אחל ליסד סדר נשים

תוספות חדשים
השמטות בחידושי הגאון חגדול אב״ד ור״מ דק״ק א״ד מוהר״ר שאול זצ״ל :
פ״ג דפסחים
משנה ג׳
בתי״ט ד״ה ר״מ
בו׳ ולזה הטע׳ לין צריך לטעם דאלכתי בל חדא חזי׳ פב״ל יגיתי ולא תנאתי ביאור לדברי הגאון כאב דהא ודאי לא מצי בלאו הכי טעמא דאלכתי כל אחת חזי דמפ״מ יוות׳ לאלכות כי׳ ע״ל אם לא יקרא שם ודברי דבעינן הכי תריטעתי דהוא׳ דלעניין אסור כל אילה אם יקר׳ שם ויגיע הנ״ם׳ נמות שהי׳ אמרי׳ הוא׳ ואי יתבל עליה הוה כפלו השתא נמי אסיב כפלו לעבור בכל ידאה דלעניין שיהיה אינו׳ לאשותא בי״ע אור׳ קרי׳ת שם אחרי׳ הוא׳ ובלאחת אחד׳ חזי ליה תנ״ה שעדי׳ ובכל זה פשוט ומבאר בכונין בפרש״י ותוס׳ גם הוה שלא הגאון לחרן קושי׳ תוך אקרדאתה רואה של נכוה כו׳ דר״א לטעמי׳ דס״ל אין בשאלין על הקדי׳ אין זה אפשיר דאמן אוה תכוי עלן דקי״ל כר״א כדין זה דאתני׳ וקי״ל נהי נשאלין על הקדש אי״כ אפקד לדיון הא דקי״ל אמה רואה של נכוה הלכך ע״כ אנו נריכין לתירוץ הנו׳ ונראה דאע״ה לא חש הר״ב לדקדק בלשונו וכתב דהקדש בטעות אינו הקדש אינ״ג דקאי אדר״א דס״ל הקדש טעות הוי הקדש מ״מ כיון דדין זה של ר״א זה הטעי בהשבתינו הוא אליבה דהלכתא נקט הרב טעם הראשון לפי האמת דקי״ל הקדש טעות אינו הקדש ובאיך אי כיון מיתגל בכל דבר שהוא ע״י קדושת פה :